

ספר

תורת חפא

על דיני איסור והיתר

שחיבר אדמו"ר הגאון הגדול רשכבה"ג עמוד התורה מהור"ר משה איסרל'ש זצ"ל המכונה הרם"א בעהמ"ח המפה על כל הארבע ש"ע וס' תורת העולה ושאר חיבורים יקרים.

וספר מנחת יעקב

והוא פי' נחמד וביאורים וחידושים על הת"ח אשר אסף הרב המחבר זצ"ל מגדולי רבנותא קדמאי ובתראי. הכנו וגם חקרו הרב הגאון חריף ובקי מהו יעקב דיין. בי דינא רבה בן האלוף המרומם כמהור"ר יוסף זצ"ל בן הרב המופלג מהור"ר יעקב רייזער זצ"ל. חתן רבנן ורב רבנן הגדול חריף ושנן כמהור"ר בנימין וואלף זצ"ל. בן הגאון המפורסם כמהור"ר אהרן שמעון שפירא מפראג זצ"ל. שלשלת יוחסין. ישועת חוסן. ויבואר עוצם בינתו. ותוכן כוונתו בהקדמתו. ובהסכמת הגאונים ראשי גולת אריאל. ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל:

ותורת המנחה והשלמים

הוא קונטרס הספיקות ופלאות עצום וארוך בדיני ס"ס שחבר הגאון בעל שפתי כהן זצ"ל. ומשאר גדולי פוסקים ראשונים ואחרונים ועוד איזה שאלות ותשובות נכבדות וחשובות. ודיני הלכה למעשה על הלכות נדה אשר חבר הרב מנחת יעקב זצ"ל.

וספר סלת למנחה

והוא מהדורא בתרא אשר חיבר הרב המחבר בשפתי כהן זצ"ל באיזה מקומן של שבח"ם מכן המחבר הוציא חרבו מתערה וכבר יצאו לאורה וכעת הם לאחדים כתפארה:

וספר וויכוח מים חיים

מהרב הגאון הגדול תחסיד מו"ח חיים ברבי בצלאל לוואי זצ"ל בעהמ"ח ספר החיים אחי הגאון מהר"ל מפראג זצ"ל. והוא ביאורים והשגות על התורה חטאת:

וספר תורת משה

מאת הרב הגאון הגדול רשכבה"ג מהו יוסף שאול הלוי נאמאנאהן זצ"ל אב"ד דק"ק לבוב והגליל. המאיר לארץ ולדרים בחיבוריו היקרים. אשר מרת בכל עוז להראות לאחינו ב"י שמשה ותורתו אמת:

וספר דמשק אליעזר

פי' על סימני ת"ח הנדפס רק פ"א וזכור בשת"ג להג' חיד"א זצ"ל והוא יקר במציאות מאוד ונמצא באוצר ספרי הרב וכו' כו"ה בן ציון ליפשיץ נ"י מלאדו:

והגהות הנרי"ב

שהשגתי מנכדו של הרב חנאן הגדול מו"ח יהודה בכרך הגהות על ס' תורת חטאת ומנחת יעקב אשר היו כתב יד אצלו והדפסתים אחד הוויכוח מים חיים.

גם השגתי מהרב הג' חריף ובקי בתורת וי"ש מו"ח אליעזר שלום הכהן ליטווסקי שליט"א את לוח הטעות והשמטות והגהות אשר עשה על הת"ח ומ"י ותורת השלמים וסלת למנחה וש"ת והם קלודין לעינים כי נמצא שם הרבה שינויים בת"ח ומ"י משינון שלא במקום וממילא מוכן כי זה גרס לקושי הבנה בהרבה מקומות אשר נראים לעיני הקורא כדברים זרים והרב הג' יגע ומצא כפי מידתו לתקן הכל כיר ה' הטובה עליו כאשר יחזה כל הוגי בתורת משה ויעקב זצ"ל וגם עשה ציון כזה " במנחה יעקב לעיני כספר סלת למנחה (מחמת נחיצת הדפוס לא נעשו הציונים האלו בכל המקומות. ויעי' המעי' בעצמו) וזכות המחברים הקדושים יעמוד לו ולורעו שלא ימושו דברי תורה מפיו מעתה ועד עולם:

יצא לאור בהוצאות בית מסחר הספרים של הרבני הנגיד ר' יצחק שלאמאוימ"ש נ"י בלאדו נאווימיעסקי 24.

פיעטרקוב

אצל ר' נתן נטע קראנענבערג וגיטו ר' אברהם רוזינגארטען נ"י.

לפ"ק

תרס"ד

שנת

ТОРАТЪ ХАТАСЪ

ПОУЧЕНИЕ ОБЪ ОЧИЩЕНИИ.

נרפס בארץ-ישראל
Printed In Israel

הוצאות המורה
כל הזכויות, ובכללן זכות צילום והעתקה,
שמורות ל:

ספרי קודש מישור (1990) בע"מ

הוצאה לאור שיוק ויצוא ספרי קודש

רח' רבי עקיבא 124, ת.ד. 484, בני ברק.

טל' 6183703, 03-5700261 פקס. 03-5799996

בארה"ב: טל' 8718652-718 פקס. 8718412-718

באירופה: 8027915-4481

הקדמת הגאון בעל המחבר תורת חטאת

אברך ה' את אשר יעלני אף לילות יסרוני כליותי לסדר סדר איסור והיתר על הדינים המצוהרי' בשערי דורא. באשר כי הוא מורגל ונמלא ביד כל אדם והמכשלה הזאת תחת ידס באשר הגאון בעל שערי דורא תקנו לדורו שהיו גדולי' וחכמים והיו קילר דבריו מספיק להם ולא כתב על ספרו רק דברי' שהיו מחודשים בעיניו או דברים הלכין בדורו ולכן כתב רק מקלט דיני איסור והיתר וקלט טריפות בקלתו תראה והנה בעונות בדורות האלו האחרוני' דבריו סתומי' וסתומי' היו בלא היו עד שבשציל זה קמו האחרונים ז"ל ובראשם הגאון מהר"א ז"ל וסדרו עליו דברי' בהנהגותיהם כדי להורות לדורות כיצד ינהגו אף שעי' חזרו דבריהם כמתנגדים זה לזה. זה אמר בכה וזה אמר בכה ואף כי לפעמי' אינם סותרי' זה לזה נראו כאוהבי' ידברו בשער זה אוסר וזה מתיר אף כי כולם נתנו מרועה אחד. מ"מ מי שאין לו חיד' לטעום דבריהם המתוקי' והסתומי' ברוב אינו מסיק מרוב ההגהות רק כדמסיק תעלא מבי כרצא באשר יראה המצין בדבריהם כ"ס עכשיו בדור האחרון הזה אשר נעתק ונדפס הספר הזה כמה פעמים כי כל אדם חושק בו לרוב קילורו ורולה ללמוד תורת איסור והיתר על רגלו אחד. ועי' נפלו הספרים ההם ביד רבים קטנים וגדולים עשו להם כוונים וביאורים שונים הזמן כלה ודבריהם אינם כלים באשר עשו לספר הנזכר פירושים ותוספות גם קפצו התלמידים רבים ותלו בו בוקי סריקו איש הישר בעיניו יעשה בספרו ומי ימחה בידו ואח"כ הספרים והדברים ההם נדפסים והרואה אותם אומר שכולם מסיני נאמרו ופוסק אחריהם נמלא אוסר ומתיר שלא כתורה וכהלכה ותקנת החכמים שכוונו להועיל לקהל ולברר הם קלקלו: ע"כ אני משה בן לא"א מורי ה"ה קנין וראש ורצ ישראל ז"ל הנקרא **משה איסרלש מקראקא** ראיתי כי טוב הוא לסדר סדור נכון בכל דיני איסור והיתר הנמלאים בשערי דורא ולכתוב פי סדר סימניו שבשערי דורא צדך קלר ולא בפלפול ארוך והיות דאביי ורבא כדי שיהא נקל להבין לכל אדם קטן וגדול שם הוא ולכתוב שם כל חילוקי הדינים הנמלאים באשר פוסקים השייכים לדין ודין שנמלאו בש"ד: גם לכתוב הסכמת ההלכה בכל דין ודין ע"פ דעת האחרונים ז"ל אשר אנו נוהגים אחריהם: ועל כן לא דקדקתי להביא תמיד סוגיות הגמרא או הפוסקים הראשונים ולשונם כי לא כוונתי רק לדקדק במנהגי האחרונים ז"ל כדי לידע ולהורות כיצד נוהגין וזוהי דברי האחרונים ז"ל הוא העיקר גם עם מה שראיתי רבותי נוהגים והוא לורך גדול בזה כדי לעמוד על האמת בכל דבר גם כי הרבה דינים אין אנו נוהגי' כמסקנת הרב הגדול מו"ר יוסף קארו ז"ל אשר כבר נתפשט ספריו בכל ישראל ואם יפסוק אדם אחר דבריו בפרט בדיני איסור והיתר אשר יסד בשלחן ערוך שלו יסתור כל מנהגי' שנהגים בהם במדינות אלו על כן אחרתי לתקן הדבר לשם שמים והוא יעזרני להוילא מחשבה לפועל ויזכני למען שמו וחסדו שאהיה מן המשכילים ומלדיקי' הרבים ככוכבים לעולם ועד ויילוני משגיאה. והנה לא אומר לאחרים קבלו מהם רשאים. ולא אני כל שכן לגדולים מעריכי באשר יש בידם מאזני השכל יודעים להכריע בכל דבר ולא סדרתי הסדור הזה רק לקטנים ממני ולהעיר לב המעיינים שידעו להזהר ובכל דבר כתבתי טעמי ונימוקי עמי והוריתי מקום אשר מתוכו הולאתי הדין ההוא והרולה לסמוך עלי יבא ויסמוך והרולה לחלוק מי ימחה בידו ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ויהיה מתון בדין. והנה כללתי הדינים בקצרה בסוף דרך סימנים ומאן דאמר סימנין לאו דאורייתא יראה אח"כ ויב"ר לנפשו אחת מן הדרכים הג"ל:

והנה אתנצל עלמי בדבר אחד שלא יחסדי המעיין והוא כי לפעמים כתבתי להקל בהפסד מרובה או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת והוא מטעם כי באותן המקומות היה נ"ל כי היתר גמור אליבא דהלכתא רק שהאחרונים ז"ל החמירו בדבר ולכן כתבתי שבמקום ללא אפשר יש להעמיד הדבר על דינו וכן מלינו בקמאי ובתראי דעבדי הכי. וכתב מהר"י מינץ בתשובתו סי' ט"ו דעני כל ימות החול ועשיר בערבי שבתות שזין הן ומ"מ המנהג לומר להם הטעם זה מפני ענין זה מפני כבוד שבת כדי שלא יתמהו שלפעמים אוסר ולפעמים מתיר עכ"ל. וראיתי לקרות חבור הקטן הזה **תורת חטאת** כי את שער החטאת דרש דרש משה יראתי לנפשי שלא שגייתי וטעיתי באיזה הוראה שלא לכין אליבא דהלכה ואין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואיש הירא ורך הלבב כמוני באולי משגה ח"ו בידי ועבודתי פסולה על כן הקרמתי להקריב הקרבן חטאת אשר הוא בא על חטא המעשה בענין חבור הזה אשר תכליתו המעשה וזאת תורת החטאת שכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת כמו שהעוסק בתורת עולה מכפר על הרהורי הלבב אשר עליה באים קרבן עולה וכמו שהיא מצוה בספר תורת העולה. ואם כן עלמות הלימוד הוא בעלמו הכפרה ואף כי החטאת היתה באה על חטא המעשה אשר רובם ע"י איסורי אכילה כגון אכילת דם וחלב לכן נקרא סתם חטאת בתלמוד בכמה מקומות חטאת חלב להיות כי הוא האיסור המפסע יותר מכל האיסורים והוא עולה למעלה מכולן כדרך דברים השמיים אשר מטבען לעלות למעלה ולכן היא גבוה במינו לקרא כל האיסורים על שמו. ולא ימחה שמי מישראל עד ביאת גואל אמן:

נאם משה בן לא"א ישראל הנקרא משה איסרלש מק"ק קראקא.

הקדמת הרב המחבר ספר מנחת יעקב.

אמר העיר הקטן יעקב בן לא"א האלוק המרומם מוהר"ר יוסף ז"ל בן לא"א הרב המופלג והמופלא מוהר"ר יעקב רישר ז"ל אחיו של הגאון המפורסם מוהר"ר זנוויל רישר ז"ל מזקני' אבותיו אחרים שראיתי גדולי ראשונים ואחרונים. אשר האירו עיניו בתורתם. ומחוקק במשענותם. אזרו מתניהם. להאיל מהרוח אשר עליהם. וחברו כל אחד ואחד קולר דיני והנהגות דאסורא והיתר. וכוונתם שיהיה כ"ע דיני גמירא בקיאים ויודעים לאפרושי מאיסורא ואחריהם קם מורנו ודיניו הגאון רבן של כל בני הגולה מוהר"ר משה איסרלש ז"ל מפליא לעשות בעיניו. מכל אשר הי' לפניו. שקילר בספר תורת חטאת בפסק הדין והנהגות הלכה ולמעשה. היטב הדק בטעם ודעת מפורשת. יביאון אל משה. כל דבר הקשה. ועל כן הי' תל שהכל אליו פונים. כאשר ראינו שנדפס ד' או ה' פעמים אף לפי שעתה נתפשטו חיבורים רבים ונכבדים עם תוס' חידושי דינים. ובפרט הני אשלי רב רבני בעלי אסופות הט"ז וש"כ בחיבורים על הש"ע בסדר. כל טוב מהם לא נעדר. ונאסף עליהם ספרים ותשובות אחרונים בכל דור ודור. ולפעמים חולקים וסותרים פסק הרב בתורת חטאת ואף הרב עלמו חזר ממקלט פסקיו בהנהגותיו לש"ע ועל כן ידמה. כח המדמה. שלא לעיין עוד בספר תורת חטאת כי הוא בעינים. כפיפה שאין לה אזנים ועי' זה מתבטל הכוונה. המכוונת בראשונה. להבין כל הדינים עם טעמים ומנהגים על מכונם. וראוי ונכון להחזיר עטרה ליושנה. כל אלה ראתה עיני. ועירר רעיוני. מיני יעקב שורש. לעשות פירוש. וחיבור על ספר תורת חטאת. לחבר כל הוראת. מכל האחרונים ולתקן דברי הרב עד מקום שירי יד כהה מגעת. ודעתי הקלושה מכרעת. והאל לנו למושעות. עד אשר יספיק לכל מעיין ואז יסירו בני ישראל למשמעת. הספר תורת חטאת הגם כי אנכי תולעת. נבער מדעת. רק בשנים ולא אב בחכמה. תולעת יעקב ורמה לגשת אל קודש קדשים פנימה. ויפגע במקום יבשלו שם. את החטאת והאשם. ולבי יהנה אימה מאין יבא עזרתי. ויעלני כליותי. לחתום פי ושפתי. אך עמי רוח אחרת. וזאת אומרת. אל יהא לדברך עגרת. ולהיות למשמרת. קרב אל המזבח ועשה את החטאת והמנחה והשלמים לפרש לשאר דברים הסתומים ותתומים. באמת ובתמים. ויודע

הקדמת הרב המחבר ספר מנחת יעקב

אני ומכיר את מקומי שיותר יעקב לבדו. על פנים קטנים וכדו. בודאי לא יסמכו עלי למעשה. אפילו בשב ואל תעשה. וחזי מה דקמן שהגאון המחבר בהקדמתו לספר הת"ח כתב וז"ל ולא אומר לאחרים קבלו דעתי וכו'. ק"ו כמוני היום כי קטן יעקב ודל. וכל זר מני חדל. על כל זה אמרתי אלך ואדון בקרקע לפני רבותי וחזירי הלא דבריו כאש וכפטיש יפוצץ. למעיין בו וטעמו מולץ. וגכון לבי בטוח בהם שאמרתי וז"ל יגעתי ומלאתי תלמיין. ועשיתי מהדורא קודם שכתבתי הדברים בספר. ועתה לא יבוש יעקב ופניו לא יחפיר אף כי אנכי עפר ואפר וְאֶתִּיב מנחתי לה' משור פר וה' אלהים אמת. תתן אמת ליעקב ולהיות שהגאון המחבר מרוב יקר תפארת גדולתו הביא חטאת שמינה. ואנכי דל שבדלים הבאתי מנחת עני ידעתי שכל מי אשר ליראת השמים לבו פונה דין לטובה הכוונה. כי אין כוונתי להתפאר חלילה ולהשתמש בתנא דאורייתא לכבוד בית אבא או לכבודי. כי אם לכבוד יולרי זה רעי וזה דודי. והנותן ליעף כמוני כח. יעלה מנחתי לפניו לריח ניחוח. ויורו חקיו ומשפטיו ליעקב. אכ"ר :

הסכמות

הסכמת הרב הגאון כל רז לא אניס ליה הנשר
הגדול המפורסם וכו' מו"ה **יואב יהושע שליט"א** אבדק"ק קינצק בעל המחבר ספר חלקת יואב :

הסכמת אדמו"ר הרב הגאון המפורסם הנשר הגדול
שר התורה בוצ"ק מאור הנולה בקש"ת מו"ה **אברהם שליט"א** אב"ד ור"מ דק"ק סאבאטשאוו :

ב"ה. הגה המוכ"ז הרבני המופלג החסיד מו"ה יצחק נ"י שלאמאווין מוק"ק לארז יל"ו רונה להדפיס שנית את הספר תורת חטאת עם הפירוש מנחת יעקב וגם את הס' סימני תו"ח יען ספרים האלה כבר ספו תמו ולא נמלאו אף אחד בעיר ולאשר כי המה ספרים יקרים ונלרכים מתיירא המוכ"ז הג"ל לכל יבא אח"כ איש אחר ויחזור להדפוסו ויבא עי"ז לידי היזק חו"ש לכן ביקש מאתי המוכ"ז שאכתוב ע"ז איסור השגת גבול. ואם אמנם כבר יש תחת ידו כתב איסור השגת גבול ^{הערה} ויעוד לקרא שחלילה לשום אחד מישראל להשיג גבולו כזה במשך חמשה שנים מעת לאת הספרים הג"ל מביה"ד ולהשומע יונעם. באעה"ח יוס"ג לסדר ואיתחנן תרס"ג לפ"ק פה קינצק יע"א **יואב יהושע** חופ"ק קינצק :

הנה הרבני המופלג החסיד מו"ה יצחק שלאמאווין נ"י מו"ס מלארז רלונו להדפיס הס' תורת חטאת עם מנחת יעקב וגם סימני תורת חטאת אח"כ לפעלא טבא ישר ובטח אח"כ לא ישלחו בעולתה ידיהם מלחזור להדפיסו משך חמשה שנים משנת תרס"ד הבע"ל יוס"ד למנחם אב תרס"ג נאס הקטן **אברהם רב** דק"ק סאבאטשאוו כעת יושב באמוואצק :

הסכמת הה"ג חו"ב סוע"ה כו' מו"ה משה פערילמוטער שליט"א מו"ץ דק"ק לארז :

גם אנכי נעתרתי לבקשת הרבני הנגיד מו"ה יצחק שלאמאווין נ"י להיות נמנה עם מזהירי שומרי מלוא שלא יהיה שום אדם ערפס הס' ת"ח עד חמשה שנים כי מלבד אשר טוב עשה לתופשי תורה בהוליא לאור הס' ת"ח עם מ"י ודמשק אליעזר וויכוח מים חיים והגהות תורת משה והגהות נביקי הגרי"ב עוד יתרה עשה ברוב השתדלות והשיג מהרב הג' כו' מו"ה אליעזר שלום ליטעווסקי הבהן נ"י אשר פעל ועשה ומלא כדי מידתו ופיקן הכל בלוח הטעות והשמטות והגהות והס קלירין לעינים כאשר יחזו כל רואי יסודן ולא יהיה בו מסיגי גבול ולהשומע יונעם. יוס"ו עש"ק י"ב אלול פ"ק לארז **משה** בהרב מו"ה אליעזר זללה"ה מ"ץ פ"ק הג"ל בעהמ"ח י"מ שו"ת חמדת משה חה"ג תרשיש שדה :

הסכמת הרב הגאון הגדול צמ"ס בקי בחדרי תורה
פ"ה המפורסם וכו' מו"ה **אברהם צבי שליט"א** פערילמוטער אב"ד ווארשא :

ה"ה הרבני מ' יצחק שלאמאווין נ"י מעיר לארז החל להדפיס את הס' תורת חטאת וסימני ת"ח ומנחת יעקב בהסכמת גאוני זמנינו יח" עתה כאשר ר"י מלא מרגליות טובא ס' דמשק אליעזר פ' על הת"ח המובא בשם הגדולים לרחיד"א זללה"ה גם תיקונים נפלאים מהרב הג' כו' מו"ה אליעזר שלום הבהן ליטעווסקי נ"י חפלו לספחם להס' ת"ח ודרש גם מאתי הלעיר לבא על החתום והנה אם לעשות סיג לזאת תורת חטאת נגד מחבלי כרמים כבר יש את ר"י הג"ל ברכ"ת אברהם הוא הגאון הקדוש מוהר"א שליט"א מסאבאטשאוו אשר הוא בעלמו כדאי כי מקולו יחתו ומאיתמו יפחדו לבלי להסיג גבול עולם ונולד תאנה אף הוא יאכל פריו ואכל אם רק לאוסיפי גברא מגמתו הנני בזה רק כמזכיר ואומר כל השמע לדברי חכמים תבא עליו ברכת טוב. באתי עה"ח למען כבוד חופ"ק והוגי' יוס"ח י"א אלול תרס"ג לפ"ק פ"ק ווארשא ראדום וכעת עבד נלה לעדת ישראל פ"ק ווארשא יע"א :

כלל א. בדין בשר שנמלח ולא הורה אחר המליחה. ובו שבעה דינים חלוקים:

א בשר שהורה ונמלח כתקנו ושהה שיעור מליחה ואחר כך הגיחו אותו בקדרה לבשל בלא הרהר אחרונה כתב בעל ש"ד דאם יש ס' בחתיכה ובכל מה שבקדרה נגד לחלוחית דם [א] ומלח שעל החתיכה מותר והכי נהוג וכן כתוב מה א"י בהג"ה וכן הוא דעת המור סימן ס"ט וכן דעת הסמ"ק וכן פסק באו"ה דלא כר"ש מקוצי וריב"א שכתבו הפוסקים. והתוספות פרק כל הבשר בשם דבעינן לשער כאלו הי' כל דם מלח דלמעמי עביר ואפי' באלף לא במל ועיין בסמ"ג שביאר דע"ז בארוכה אבל [ב] לא נהיגין כותייתו:

ב [ג] ודעת הפוסקים שאין חתיכה שהיא ס' נגד דם ומל' שעליה לכן כתבו דבעינן לשער גם שאר דברים שבקדרה עם בשר נגד דם ומלח שעליו והכי נקטינן להלכה וכן פסק הב"י דלא כהג"ה ש"ד שכתבה בשם הא"י דבחתיכה שאינה עבה הוי ששים כנגד דם ומלח שעליו וכתב באו"ה כלל י"א [ד] דאי הוה בקד"ה שאר דברים כל כך הרבה כמו הבשר אז הוה וודאי ס' עם הבשר נגד דם ומלח שעליו ושרי עכ"ל והכי נהוג והא דמצרפין כל מה שבקדרה לבשל הדרם והמלח ולא בעינן ס' מן הבשר לבד משום [ה] דאין זה איסור דבוק כי מיד שבא החתיכה למים נמס המלח והדרם שעליו נופל לקדרה ולכן כל הקדרה מצטרף לבשל וכ"כ בהג"ה ש"ד וכן עיקר:

ג במרדכי פ' כ"ה דף תשל"ט ע"ד [ו] מסתפק לאוסרו אפי' לא הו"ש רק בבלי שני שהיד סולדת בו וכתב האו"ה דהכי נהיגין לאוסרו והכי נהוג [ז] ואע"ג דק"ל כלי שני אינו מבשל [ח] מ"מ כאן שהוא נמלח גרע מפי דהרי הוא רותח קצת מחמת מליחה ובקל נתבשל וכן כתב באו"ה כלל י"א:

בשר

מנחת יעקב

על מהרש"ל וכתב דהא ק"ל צ"ל ק"ה וכו' דבריו תמוהים מאד ומעורבבים וכפולים ול"ע ועיין בתשובת מהר"מ מלובלין ס' כ"ט שפסק ג"כ דאין זה איסור דבוק וסגי צ"ל נגד המלח ע"ס: [ו] מסתפק לאוסרו. וכן הוא בתשוב' הרשב"א ס' תתמ"ד ובתשו' מהר"מ רוטנבורג ס' ק"ג וכן כתב האו"ה ואעפ"כ כתב האו"ה דנהוגין לאוסרו ולא אמרינן ככה"ג ספיקא דרבנן לקולא דהא דם שמלחו דרבנן וכה"ג פסק האו"ה כלל ה' והובא ג"כ בדברי הרב לקמן כלל ו' דין ח' גבי ספק אי קרקע מקרי כלי מנוקב וכיון דנסתפק ראוי להחמיר וכלשון זה כתב האו"ה כלל כ' דין ו' לענין אבר המדולדל אף דליכא רק איסורא דרבנן ולא אמרינן דהוא ספיקא דרבנן משום דהוי ספק חסרון ידיעה וראשונים עלמין שנסתפקו בו בודאי לא היה מקילין כיון שהיה להם ספק חסרון ידיעה גם אנו אין להקל ונראה ראוי לדבר זה ממה שחיתא בש"ס דברכות פ"ג שאלו (דף נ"א) גבי הא דתני עשרה דברים נאמרו בכוס וכו' מקבלו בימין ונותנו לשמאל אמר ר' יהודה ראשונים שאלו שמאל מהו שמטייע לימין אמר רב אשי הואיל וראשונים אבעי' להו ולא אפשרא אכן נעביר להחמיר ע"כ. ואף דהתם היא רק הידור מלוא דרבנן עבדינן לחומרא מטעם זה ובהגהות הרי"ף שם מדחיק לתרץ קושיא זו וכן בכנסת הגדולה לא"ח ס' קכ"ג בהגהות כ"י האריך ג"כ בזה ולפי מ"ש נחא וכן משמע קצת לשון הר"ן דברכות שם ובט"ז ס' פ"ה ס"ק ז' הניח דברי האו"ה בתימא על שפסק בספק דרבנן כי האי לחומרא ולפי מ"ש נחא. וגדולה מזו כתב הב"י בא"ח ס' תל"ז בשם הגהות מיימון דתיקו דאיסורא דרבנן אזלינן לחומרא וכ"כ באו"ה כלל מ"א דין א' בשם הסמ"ג ורוב רבותינו והטעם כתב ג"כ בשירי כנסת הגדולה שם בשם תשובת מהרש"ם חלק א"ח ס' קס"ה ובתשו' הרדב"ז ס' כ"ה מטעם דהוי ספק חסרון ידיעה ואף הפוסקים החולקים שם ופוסקים להקל כמבואר שם בב"י ס' תל"ז אפשר לומר דשאני התם כיון דהש"ס בעי למפשט להקל וכמ"ס הב"ח שם. ועי"ל דשאני גבי תיקו כיון דאי אפשר למפשט עד שיבא אליהו לא מקרי ספק חסרון ידיעה כיון שאין ידיעה לשום אדם וכמבואר לקמן בקונטרס הספקות מחודש ט' ע"ש ועיין לקמן כלל מ"ז בביתאור ספיקא דפלוגתא ול"ע: [ז] ואע"ג דק"ל כלי שני אינו מבשל משמע מדברי הרב אפי' היד סולדת בו אינו מבשל ומבליע וללא כמהרש"ל פכ"ה שמלד להחמיר בכ"ש שהיד סולדת בו והש"כ בב"י קס"ה ס"ק ג' ובט"ז ס"ק ד' פסקו בהפסד מרובה יש לחוש לדברי מהרש"ל ועיין לקמן כלל ל"ג ונ"ל: [ח] מ"מ כאן שהוא נמלח גרע מפי. המרדכי והרשב"א מסתפקים מטעם אחר דאע"ג דאינו מבשל מ"מ מבליע וכיון שכבר נמלח ושהה כדי מליחה שוב אינו מועיל מליחה ול"י להפליטה (אף לפי מה דק"ל לקמן

[א] ומלח של החתיכה. הא דלא סגי צ"ל נגד דם הדם לצד משום דהמלח נ"ל ואף הטור שפוסק צ"ל כרבינו אפרים דלא אמרינן חכ"ג אלא בבשר וחלב ולא בשאר איסורים מ"מ הל"ך ס' נגד כל המלח משום דלא ידעינן כמה דם בלוע במלח. וכ"כ הב"י ס' ק"ה. ועיין בב"ח צ"ל צ"ל ס' מ"ט מ"ס שם ביטוב דברי הטור ואזיל לשטתו כמ"ס הב"ח ג"כ צ"ל ק"ג ע"ש והש"כ צ"ל ס' מ"ט ס' ק"ל ל"ג השיג עליו ואין דבריו מוכרחים כלל שהב"ח אזיל לשטתו כמ"ס וק"ל: [ב] לא נהוגין כותייתו. והטעם דאין המלח הנאסר יכול לאסור יותר מהאיסור עלמין דהוא דם דבטל צ"ל: [ג] ודעת הפוסקים. בלחמא לא מלאכא דבר זה בשום פוסק (רק באו"ה כלל י"א דין א' משמע ג"כ דאין שום חתיכה שיש ס') והא דכתבו הפוסקים דמשערין גם שאר דברים שבקדרה היינו לרבותא דאפי' בחתיכה שאין ס' נגד המלח דמשערין שאר הדברים ולא בעינן ס' מן הבשר עלמין כמו שדעת קצת פוסקים שהביא הרב בסמוך אבל אפשר דגם כמה מודים דלפעמים נמלא חתיכה שיש ס' נגד המלח והדרם וכדעת הג"ה ש"ד ומ"ס הרב וכן פסק הב"י לא נמלא שום פוסק לא בש"ע ולא בב"י רק שכתב צ"ל ס' מ"ט בשם סמ"ק וז"ל הר"ם מתיר בדיעבד בשר שנמלח ושהה שיעור מליחה והוסס בקדרה בלא הרהר כי בכל חתיכה יש ס' נגד דם שעלי' מיהו ר"ש מקולי הי' מחמיר בדבר עכ"ל. משמעות הלשון מבואר דהר"ש לא החמיר רק לענין זה שלא תאמר דמן הסתם כל החתיכות יש ס' נגד דם שעליה אבל הוא ג"כ מודה דיש חתיכה לפעמים שהוא ס' אבל מ"מ דליכא נלע"ד דאין לסמוך על הג"ה ש"ד דבחתיכה שאינה עבה הוי ס' נגד דם ומלח שעליו משום דעיקר חילוק זה דעבה ואינה עבה למד בהג"ה ש"ד מדסתרי שני הגהות מא"ז אהדדי אבל בלחמא המעיין היטב יראה להדיא שתיקן זה דחוק מאוד ולהדיא אית' בהג"ה א' מא"ז דאין לך שום חתיכה שלא יהי' בו ס' וא"כ אין מחלק בין חתיכה לחתיכה וגם הב"ח צ"ל ס' מ"ט מפסק על תירץ זה ומיישב בדרך אחר גם רנ"ש צ"ל לכן נראה עיקר כפסק הרב כאן ובש"ע דהיכי דליכא שאר דברים בקדרה כל כך כמו הבשר אז ודאי איכא ס' אבל בפחות אין להקל: [ד] דאי הוה בקדרה כ"כ האו"ה כלל י"א דין ד' אכן בדין א' כתב להיפך וז"ל דנמלא לפעמים חתיכה רחבה וקלושה שאין בו אפי' שלשים נגד המלח שעליו. נמלא דבריו בעלמם סותרים ול"ע: [ה] דאין זה איסור דבוק. רש"ל באו"ה ובפג"ה ס' למ"ד השיג על זה ודעתו שר"ך ס' בחתיכה עלמין נגד דמו ואם לאו לר"ך ס' נגד אותו חתיכה וחתיכה עלמין אסור ככל איסור דבוק וכל האחרונים הב"ח וש"כ וט"ז צ"ל ס' מ"ט השיגו עליו וכתבו שנתפשט הוראה כדעת הרב כאן עיין דבריהם באורך בראיות ברורות אכן בט"ז ס' ק"י ע"כ כמה שהשיג

ד' בשר יבש שהורח ונמלח ולא הורח באחרונה ונתבשל כתב בעל ש"ד שער ו' דמותר בדיעבד אך לכתחלה יש ליהדר ולהדיוח קודם שישימנו למים חמין שהיד סולדת בהם והכי נהוג דכן הוא דעת המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"ב וכ"כ הנהגות אשרי בשם א"ו וכן הסכים ב"י דלא כמשמעות האו"ה דאוסר. מיהו לכתחלה יש ליהדר אף בבשר יבש כמו שכתבתי וכתב האו"ה דטוב להדית בשר יבש הרהור אחרונה במים פושרין שחוק יו"ה להסיר הדם והמלח שנתייבשו ע"י מים צוננים עכ"ל. כתב רי"ו בספר אדם וחיה בשר חי שהורח ונמלח ולא הורח באחרונה ונתנו בכלי רותחת ביבש לאחר שהוסר מן האיר כתבו הזוספ" דנאסר אפי' לא נמלח רק עתה וכ"ש אם מלוח ישן דממהר להתבשל [ט] וכ"כ האשרי ונראה דהא דמלוח ישן מיירי שנתנו בכלי חולבת להכי אסור אבל אם נתנו בכלי בשר שרי מאחר שהבשר מלוח ישן אין כאן לחלוחית ודם להתבשל עכ"ל רי"ו ואע"ג דהאשרי מסיק דאע"ג דאין הבשר מתבשל [י] הלחלוחית ומלח ודם שעליו מתבשל ונאסר היינו דווקא כשהבשר נמלח מחדש אבל כשהוא מלוח ישן נתייבש ואין עליו לחלוחית ואפילו נתבשל שרי בכה"ג:

ה' וכתב באו"ה דאם שרה בשר לאחר מליחה מעת לעת הוי במבושל והכי נהוג דכבוש של יום שלם הוי במבושל [יא] לכל מילי כמו שכתבו המרדכי פ"ב דביצה והאשרי פרק השוכר את הפועל:

ו' אמרנו בפכ"ה דף י"ג אין מחזיקין דם בבני מעיים כמו שכתבאר לקמן בכלל וס"י ב' מיהו משמע מפ"י רש"י והרא"ש שבשומן מחזיקין דם ולכן כתב המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"ד שומן אוויר שנמלח ולא הורח והושם בקדרה אסור דבשומן מחזיקין דם וצריך הרהור אחרונה עכ"ל מכאן שמעינן דאין חילוק בין בשר לשומן דבכל מקום דמחזיקין דם אם נמלח ולא הורח באחרונה אסור כי ליכא בו ס':

ז' כתב [יב] הסמ"ג אם עכורים משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדרה ואינו ידוע אם הדיוח או לא נאמן במל"ת ויש חולקין בזה כמ"ש הסמ"ג בשם ריב"א וכתב בת"ח ס"י ע"ט דווקא במילי דרבנן כגון כאן. [יג] דדם שבשלו אינו עובר עליו ולכך עכורים נאמן במל"ת. [יד] אבל לא במילי דאורייתא חוץ מבעדות א"ה וכ"כ ב"י. עוד כתב הסמ"ג ואם יודע העכורים שדרך ישראל להדיוח והיה שם אפי' נער שידוע בטיב הרהור או אפי' נכנס ויוצא מותר דמירתת עכורים. ויש אוסרין בכה"ג ולענין הלכתא נקטינן להתיר בשתייהן.

בין

מנחת יעקב

ל"ז ע"ב הבין שכוונת הרא"ש על הדם שבתוך החתיכה ולכן כתב שם שהרא"ש חזר מדבריו ע"ש ולא דק: [יא] לכל מילי. הלשון אינו מדויק דהא כתב הרב כלל וס"י ג' דין א' דכבוס אינו כמבוסל לכל דבר: [יב] כתב הסמ"ג. כן מלאמי בכל ספרי הדפוס ונ"ל שהוא ט"ס ול"ל סמ"ק כי דעת הסמ"ג להיפך ועיין דה"ה בס"י קל"ז. וגם לא נזכר כלום בדברי סמ"ג ממל"ת ואפשר שהרב נמשך בזה אחר הכ"י וכן האחרונים הכ"ח והדרישה ס"י ס"ט והבאר שבע דף ל"ח ע"ג כאלו הוזכר בדברי הסמ"ג מידי מדין מל"ת לכן פירשו פירושים שונים בדברי הסמ"ג אבל באמת המעיין בדברי הסמ"ג ס"י קל"ז יראה להדיא דלא כתב כלום מדין מל"ת אלא שכתב בסתם דאע"ג דאין לבחוק על דבריו של עובד כוכבים מ"מ ע"י יולא ונכנס מותר וריב"א חולק כיון דאיכא למיקם עליה דמילתא ע"י טעמא קפילא ומשמעות דבריו דבין מל"ת ובין אינו מל"ת אין להאמין לעובד כוכבים והיכי דיוולא ונכנס מותר בכל ענין ולא הוזכר בדבריו ממל"ת כלל וריב"א חולק קאי ג"כ איוולא ונכנס אבל ממל"ת לא חיירי כלל רק דנשמע מכח כ"ש וגם חד טעם אית לכולהו כיון דאיכא למיקם עליה דמלחא זה פשוט וברור כוונת הסמ"ג וכן מסיק הכ"י אלא שמקשה ומדחיק מאוד בדבריו והוא שלא לזורק והבאר שבע דף ל"ח משיג על הכ"י ופ"י פי' זר בדברי הסמ"ג דגם הוא סובר דנאמן במל"ת והמעין יראה להדיא דא"א לומר כן וכן משמע להדיא באו"ה וס"ד המעתיק דברי הסמ"ג וכן משמע מדברי רש"ל פכ"ה ס"י ל"ד וה"ש חולקין שהביא בטי"ד הוא דעת הסמ"ג עלמו ודוק: [יג] דדם שבשלו. כ"י כתב והך בשר כיון דמליחה כרוחא הוי דם שבשלו ואינו עובר עליו וכתב הרב בד"מ דלא היה לריך לזה דהרי מבוסל לפנינו עכ"ל ואפשר דלהכי כתב הכ"י טעם דמליח כרוחא משום דלשון הפוסקים דנקטו ונתנו בקדרה לבשל משמע אף שלא בשלו עדיין נאמן עכורים במל"ת (ומ"ה לריב"א לומר שנתנו בקדרה לבשל דאל"כ אינו נאמן במל"ת כמבואר בסמוך ס"ק ט"ו כיון דליכא טעמא דעובד כוכבים אנקיות קפדי) גם מה שחמה רש"ל בפכ"ה על הכ"י שהלריך לומר דמליח כרוחא והוי דם שבשלו איך שכתב מה שאמרו דם שחלחו אינו עובר עליו עכ"ל לק"מ דאין זו שכתב כלל אלא דהכ"י לקח דבר זה מפ"י רש"י במנחות (דף כ"א) דדם שחלחו אינו עובר עליו משום דמליחה כרוחא ודם שבשלו אינו עובר עליו וכן מבואר בתוס' שם והכ"י פשטא דמלחא נקט וק"ל: [יד] אבל לא במילי דאורייתא ואפילו

לקמן דכל זמן שיעור פליטתו אמרינן אגב דפלט ליר פולט דם מ"מ כאן כיון שניתן הבשר במים נסתמו נקבי הפליטה כמו שפסק הרב לקמן כלל ו' לענין הרהור אחר המליחה) והרב והאו"ה שלא כתבו טעם זה אזלו לשיטתם דסברי דכלי שני אינו מצליע כלל ודלא כרשב"א כמבואר לקמן כלל ל"ג דין ד' לכן הולכו לטעם אחר דע"י רתיחות המליחה גורם להתבשל והרשב"א והמרדכי שלא כתבו טעם זה מכלל דאינו לא ס"ל דע"י מליחה ממהר להתבשל מ"מ נ"ל דעל ידי רתיחת המליחה כ"ע מודה דעכ"פ ממהר להבליע בכלי שני וכיון דמליע שוב אינו פולט כמ"ש הרשב"א והמרדכי וממה שפסק הרא"ש פ' כירה והטור בא"ח ס"י ש"ח ס"ה דמלחא בעי ביטולא כבשרא דתורא ואפי' בכלי ראשון לא בשיל וכלשנא בתרא בש"ס פרק כירה אין סתירה כלל דווקא המלח שלא נמלח בו כלל שלא נחלש כחו ההיא בעי בטולא כבשרא דתורא משא"כ בגמלח בו בשר שנחלש כחו והפליט הדם מבשר ונתרכך גם הוא פשיטא דמליחה כרוחא דמבוסל וכאשר מלא על כל גדותיו בש"ס ופוסקים וממהר להתבשל וחילוק זה מוכח בהרא"ש עלמו בפ' כירה ממה שכתב שם הלחלוחית ודם ומלח שעליו מתבשל ע"ש וכן פי' הבאר שבע דף ל"ז ע"ד ובשירי כנסת הגדולה לא"ח ס"י ש"ח דברי הרא"ש ע"ש וכן על כרחך לריב"א אנו לתרץ דברי הרב דפסק בא"ח ס"י ש"ח דמלח בכלי ראשון לא בשלה רק דהמחמיר תע"ב וכאן ובש"ע פסק בפשיטות דממהר להתבשל אפילו בכלי שני ודאי כמ"ש והש"כ בסיומן ס"ט ס"ק ל"ו כתב דעת הרשב"א והמרדכי והרא"ש וטא"ח כולם כא' סוברים דאין המליחה גורם להתבשל בכ"ס לכן הכריח שם להקל בהפסד מרובה" (ועיין בתשובת מהרי"ל ס"י ס"ט) ולע"ד עיקר כמ"ש דעכ"פ המליחה גורם להבליע" אף לדעת הרא"ש והטור ואפשר דאפילו בכלי שני מבשל ואין להקל נגד האו"ה והרב וכן פסק בתשובת מהר"מ מלובלין ס"י כ"ט ע"ש: [ט] וכ"כ האשרי. עיין בד"ח לא"ח ס"י ש"ח ובבאר שבע דף ל' שהשיג על ר' ירוחם בזה כי דברי הרא"ש והתוס' לא מיירי כלל מכלי חולבת ע"ש דבריהם באור: [י] הלחלוחית ומלח ודם שעליו. הרב אינו מעתיק לשון הרא"ש ממש כי הרא"ש כתב ודם שכתבו אבל באמת היא דהאי שכתבו אמתא קאי אדם שבתוך המלח ולא אדם שבתוך החתיכה דהא משמע אף שכבר שהה שיעור מליחה דליכא בו דם וגם לשון הרא"ש שסיים ונבלע בו משמע דאדם ומלח שעל החתיכה קאי כל זה פשוט וברור ודלא כמו שראיתי שהבאר שבע דף

[טו] בין בעכו"ם מל"ת ובין ישראל יוצא ונכנס וכ"כ הכ"י גבי עכו"ם שמלג תרנגולי וכן הוא דעת האו"ה וכתב עוד דנהיגין להתיר אפי' אין ישראל יוצא ונכנס משום טעם שכתב ר' יעקב מאורליינש [טז] דנהיגין איסורא לא קפדי אנקיותא קפדי. ואין לסמוך עליו בזה ואין להתיר אלא במל"ת או בישראל יוצא ונכנס וכתב ב"י דבשהנער יוצא ונכנס [יז] אפילו אין עכו"ם מל"ת וגם הנער אין אומר כלום אפי' שרי דאנן תלינן לקול' הואיל והנער יוצא ונכנס ועכו"ם יודע בטיב ישראל מרתת ומרחיקו תחלה עכ"ל. וכתב באו"ה כלל כ"ב אם הוהיר את העכו"ם שלא ירחץ אלא בפני ישראל והחציף ורחץ ולא נמל רשות מישראל אפי' יוצא ונכנס אסור דלא מרתת מישראל עכ"ל וכן הוא בס"י ל"ב בהג"ה ש"ד:

כלל וסי' ב'. ברין בשר שהורח ולא נמלח ונתבשל ויש בו ה' דינים:

א כתב ש"ד בשר שהורח ולא נמלח ושמוחו בקדירה צריך שישים [ח] כנגד כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה ואם יש ששים התבשיל מותר אבל אותה חתיכה אסורה שנתבשלה בדמה והבי נהוג וכמ"ש מהרא"י בהג"ה ש"ד וכ"כ או"ה וכן פסק בהגה"ת מיימון בשם סמ"ק מיהו כתב ב"י בשם א"ח דאם הוא בע"ש יש להקל בדבר ובש"ע פסק סתם דגם אותה חתיכה מותר בדאיכא ס' לכן נראה אם ה' שעת הדחק או במקום הפסד מרובה ויש ששים בתבשיל נגד החתיכה יש להקל מאחר שהרא"ש הסכים לדברי המתירין אף אותה חתיכה כדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק או במקום הפסד מרובה. וכתב המרדכי פכ"ה דף תש"ס ע"א דאף לדברי המתירין אותה חתיכה אם היא תרנגולת או כדומה לזה אותה תרנגולת מריפה לכ"ע דאיכא למיחש שפירש הדם מן הכבד. [ג] ובני מעיים. [ג] ואיכא למיחש שנבלע במקום אחר ואינו יוצא עוד ואסור עכ"ל ונראה דאסור בתרנגולת לכ"ע מאחר שהיא חלולה איכא למיחש דפירש ממקום למקום ואסור כה"ג אפי' בשעת הדחק והפסד מרובה. דין בשר ששמוחו בפשיטא בלא מליחה ע"ל סי' ט':

ב באו"ה כתב דחתיכה שנמלחה [ד] ולא שהתה כשיעור מליחה או שהתה ג' ימים בלא מליחה דלא מהני לה מליחה אחר כך אע"ג דנמלחה הוי כאלו לא נמלחה כלל ואם נתבשלה בקדרה אע"ג דאיכא ששים אותה

מנחת יעקב

להדיא בס"י של"ח: [יז] אפי' אין עכו"ם מל"ת. מלשון הרב משמע דאפי' אם העכו"ם יודע מנהג ישראל מ"מ שייך מל"ת כגון דהסיח לפ"ת לפני אחרים שמספר דבר אחר ומתוך אותו ענין נמשך הסיפור שהיה וכן משמעות הפוסקים הובאו באו"ה סי' י"ז וכ"כ הש"ך וט"ז בס"י ס"ט סעיף י' ודלא כהצ"ח וכן עיקר:

כלל ב [ח] כנגד כל החתיכה והיכא דלא הודח ולא נמלח או לא סגי בס' נגד החתיכה לבד רק גם נגד הדם שעליו כמבואר בסמוך כלל ג': [ב] ובני מעיים. אע"ג דאין מחזיקין דם בבני מעיים מ"מ איכא ג"כ דברים שמחזיקין דם כגון בלב וריאה וקורקבן וגם זו מקרי בני מעיים וכדאיתא בב"י סי' נ' ועוד דבשומן שלהם מחזיקין דם וכמ"ש הרב בסמוך דין ה': [ג] ואיכא למיחש. ולפי טעם זה נראה דה"ה היכי דנמלח התרנגולת ופלטה כל דמה לחוץ קודם ביטול או המליגה ג"כ אסור לפי שאין המלח מפליט לדם שכבד ובני מעיים כמאן דמנחי בדקולא דמיא וא"כ אף דאיכא ס' התרנגולת אסורא וכ"כ הבאר שבע דף פ"ז ע"ב ע"ש שהאריך בזה (וכ"פ הרב באמת לקמן כלל כ"ה) והא דכתב אותה תרנגולת מריפה לכ"ע אף דהט"ד והרוקח סי' ל"ט כתב שרצון מנענלא ושפירא התירו התרנגולת שנתבשלה והעבד היה דבוק בה ולא חיישין לדם שפירש ממקום למקום ומתירין אף תרנגולת בדאיכא ס' נגד הכבד מ"מ כתב המרדכי לכ"ע כוונתו אף לאותן המתירין בחתיכה בשר מ"מ בתרנגולת מודים אבל אפשר דאיכא דעות דפליגי אף בתרנגולת וזה ג"כ כוונת הרב מ"ש דאסור בתרנגולת לכ"ע ונמשך אחר המרדכי והבאר שבע מתמי' שם על הרב במ"ש לכ"ע ולא ידעתי מה תלונתו על הרב ולא על המרדכי גופיה והרב נמשך אחר המרדכי והוא פשוט. גם מ"ש הרב לאסור אף בדליכא בו בני מעיים כיון שהיא חלולה השיג עליו הבאר שבע שם ומתירה בדאיכא ס' וכ"כ הש"כ בספר נה"כ סי' ס"ט ע"ש ומ"מ יש להחמיר דהא עכ"פ מניחין בתוך העוף הריאה שלו שדבוקה בללעות ושאר דברים קטנים ואיכא למיחש שנבלע הדם מהן במקום אחר וקל להבין: [ד] ולא שהתה כשיעור. והיכי דלא נמלח רק מלד אחד פסק הרב לקמן כלל ט"ז דין י' במקום הפסד מרובה יש להתיר דריעבד. לכן לא השתיק הרב כאן דברי האו"ה שכתב גם כן דהיכא דלא נמלח רק מלד א' הוי כלא נמלח וזה כוונת הט"ז סי' ס"ט ס"ק למ"ד

אפילו היכא דלא אחזק איסורו וכ"כ הש"כ בס"י ל"ח ס"ק ב' אף שדבריו אינם מוכרחים ובפרט מה שמביא ראה משבוי' אינו ראיה כלל להמעיין בפ"י רש"י בהגוזל קמא מ"מ דין דין אחת וכמ"ש ג"כ במנחת כהן ספק התערובת חלק א' פ' שמיני שכן דעת גדולי פוסקים ראשונים ע"ש וכן פסק הרב בא"ח סי' תקי"ג בהג"ה סעיף ו' ע"ש: [טו] בין בעכו"ם מל"ת. וכתב הש"כ בסומן ס"ט ובס"ס קל"ז והא דנאמן כאן העכו"ם במסיח לפי תומו הא אחזק איסורא שלא הודח באחרונה ועכשיו אנו באים להוליך מחזקת איסור והיכי דאחזק איסור אפילו בדרכן אין העכו"ם נאמן במל"ת כמ"ש הריב"ש סי' תל"ז וכן פסק בש"ע ס"ס קל"ז שאני הכא דאיכא עוד סניף להתיר מטעם דעכו"ם אנקיותא קפדי. ולפ"ז היכי דאין כאן עכו"ם וספק לנו אם הדיח הבשר באחרונה אין להקל מטעם ספק דרבנן לקולא כיון דאחזקת איסורא וכמבואר לקמן בקונטרס הספיקות ע"ש וכן פסק הש"כ בנה"כ והביא ראיות להחמיר ודבריו נראים נכונים ע"ש וכן משמעות הפוסקים ודלא כט"ז סי' ס"ט ס"ק כ"ד ע"ש. ועיין לקמן כלל ל"ב מדין העכו"ם מל"ת ויולא ונכנס: [טז] דנהיגין דעכו"ם איסורא לא קפדי. כן הוא בש"ס דע"ז שמואל שתי מבי ארמאי ולא חייש לגילוי מטעם זה והא דאין סומכין עליו נלע"ד משום דרב פליג התם ואפי' מבי ארמאי לא שתי והלכתא כרב באיסורא ועוד דללשון שני בש"ס סברי תרומיהו דאין לשחות מבי ארמאי וכן פסק הרי"ף שם לכן אין לסמוך על הטעם זה לבד רק סניף להתיר כמ"ש ס"ק י"ד ודעת הר"י מאורליינש דשאני התם דחמירי סכנתא מחיסור דרבנן. ועוד דאפשר דרב ושמואל לעולם החמירו ולא הורו כן כנ"ל. ועיין בבאר שבע דף ל"ט ע"א שם שגם דעת האו"ה בשם מהר"י מאורליינש שאין לסמוך אטעם זה אלא"כ עכו"ם מל"ת ומשמעות לשון האו"ה והג"ה ש"ד בשם הר"י אינם משמעות כן ובפרטות מ"ש הבאר שבע שם וז"ל והא דלא כתב האו"ה בהדי' שהוא מל"ת לפי שלא ניתן לכתוב מרוב פשיטתו דבהכי מיירי שם עכ"ל יגעתיו ולא מלאמתי באו"ה כלל כ"כ שהעתיק דברי מהר"י שיכתוב כלום מדין מל"ת רק מדין יולא ונכנס ולכן כתב אפי' אין ישראל יולא ונכנס ולא כתב נמי אפי' אין מל"ת לפי שלא מיירי כלל במל"ת ואפשר דלדעת הר"י מאורליינש אפי' אינו אומר העכו"ם כלל ושותק ג"כ מותר מטעם זה (אך מל"ת נאמן שהוזכר באו"ה לא משמע כן) ומ"ש האו"ה וכ"כ הסמ"ג לא קאי רק לענין דארמאי סברא זו דעכו"ם אנקיותא קפדי וכה"ג כתב בתשובת בנימין זאב

אותה חתיכה אסורה ואף אם לא נתבשל לגמרי [ה] רק ששמוחו בקדרה שמקצתה חם והיד סולדת בו נאסר כמו שכתב הג"ה ש"ד :

ג כהב באו"ה אע"ג דאותה חתיכה אסורה אע"ג דאיכא ס' מ"מ אם נתערבה אח"כ באחרות ביבש [ו] מתבטל ברוב אע"ג דהוה חהר"ל הואיל ואין אסורה מעצמה אלא מחמת דם שבתוכה עכ"ל ודבר זה יתבאר לקמן סי' מ' בס"ד :

ד כתב ר' ירוחם בספר אדם וחוה בשר שלא נמלח חי שנתנחו בכלי רותח שהוסר מעל האור ונדבק בדופני הכלי יבש כתבו התוס' פ' כירה שמותר גבי מלח כבשרא דתורא בעי בשולא דכלי ראשון אינו מבטלו וכ"כ הרא"ש עכ"ל. ונראה דאין להקל בזה [ז] אא"כ יש ס' בקדירה נגד אותה חתיכה מאחר שלא מצינו שאר פוסקים שכתבו היתר זה לחלק בין הוסר מעל האור או שהוא עדיין על האש גם הרא"ש בעצמו כתב שם דאע"ג דהבשר עצמו אינו מתבטל מ"מ הלחלוחי שעליו מתבטל ונאסר הבשר ואע"ג דהרא"ש מייירי לעניין אם כבר נמלח נראה דכל שכן אם לא נמלח כלל דגרע טפי מאחר דחשבינן ליה ככלי ראשון שמבטל הלחלוחית שעל הבשר אע"ג דאין הבשר מתבטל א"כ כי לא נמלח כלל איכא יותר לחלוחית ודם שבתוכו אע"ג דהבשר בעצמו אינו מתבטל נאסר מ"מ שבתוכו [ח] ואע"ג דיש לדחות דס"ל דאין הלחלוחית מתבטל רק בבשר שנמלח תחלה משום דהמליחה מועיל לרתיחת הלחלוחי אבל כי לא נמלח כלל אינו מתבטל אע"ג דיש בו לחלוחי מ"מ לא נ"ל לחלק בהכיוון משמע בהדיא בטור א"ח סי' ש"ח דהלחלוחי מתבטל אפי' בלא מליחה כלל אע"ג דאין הבשר מתבטל דלא כרי"ז מיהו [ט] באותה חתיכה עצמו [י] יש להקל בזה אי איכא ס' בקדירה כנגדו מאחר דגם דנתבטלה ממנו רבו המתירין כנ"ל :

ה אמרינן בפכ"ה אין מחזיקין דם בבני מעיים וכת' הטור י"ד סי' ע"ה [יא] כגון בכרם ובפיכה ובדקים הסובבים סביב הבנתא ובחלחולת לפיכך אם בשלם בקדרה בלא מליחה מותר אבל בשומן של בני מעיים יש בו דם לפיכך צריך למלחם עכ"ל וכ"כ המ"דכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב רק שכת' דעכשיו נהגו למלוח כרם משום דס"ל דכרם אינו בכלל בני מעיים וכ"כ שם הר"ן דף תשכ"א ע"א וכ"פ באו"ה כלל ד' דכרם ובית הכוסות

מנחת יעקב

שצטלו שהוא קרוב לאיסור דאורייתא דינו כאורייתא גם לענין זה ולכן צו"ס ס"ט ס"ק ע' מסתפק הש"כ וכתב דלולי יש לסמוך על רש"ל ולא כתב צלטון וודאי אלא מטעם דאיכא עוד צדדים להחמיר ע"ס. על כן מסתפק הש"כ שם אבל מטעם דם שצטלו אין לסמוך להקל (ועיין לקמן כלל ל"ט סי' ק"י שדמיתי דברי הש"כ דאף באיסור דרבנן לריבין ששים יבש ציצט מין בשאינו מינו) ומכל מקום נראה לי דמעיקרא לא קשה מידי על הרב דגם הרב לא כתב דסגי ברוב אלא בחתיכה שכבר נתבטל צו"ס לכן כתב דאם נתערבה אח"כ דבטל ברוב כיון דאותה חתיכה אסורה מזה חומרא ורבו המתירין אף אותה החתיכה רק שאנו מחמירין וכה"ג יש לסמוך ולהחמיר עכ"פ ע"י ביטול ברוב וכן כתב הש"כ עלמו שם בבשר ששהה ג' בלא מליחה אבל בלא נתבטל מתחלה צו"ס אז לא מהני ביטול ברוב וכן יש לפרש כוונת הרב צ"ע אף דסתם שם מ"מ ילמוד הסתם מן המפורש ודו"ק : [ז] אא"כ יש ס'. עיין בתשובת הרב סי' קל"ב שהקשה לו חכם א' האריך שי"ך כאן ס' כיון דציצט מייירי והשיב לו מאחר שאין שי"ך ס' א"כ על כרחך לא כוונתי אלא במקום דאיכא ס' ורלוני לומר ושי"ך ס' דהיינו שהיה בקדרה ג"כ דברים אחרים ולא צאתי רק להוציא מדעת ר' ירוחם עכ"ל : [ח] אע"ג דיש לדחות. הע"ז צו"ס ס"ט ס"ק כ"ג כתב דעיקר כר' ירוחם דבשרא דתורא לא בשלה היכי דלא נמלח ואין לאסור והטור א"ח סי' ש"ח לא מייירי רק מאיסור שבת וכ"פ רש"ל וכ"פ בספר אפי' רבדרי ס' של"ח מ"מ ראוי להחמיר דאף דהבשר אינו מתבטל מ"מ הא כתב הרב לעיל דין ב' צ"ס הג"ה ש"ד אפי' שלא נתבטל הבשר יש לאסור א"כ ה"ה הכא אף דבשרא דתורא לא בשלה מ"מ לא גרע מאלו היד סולדת בו אף שיש לחלק קצת. מ"מ הוא דוחק מאוד. ועוד שיש לחוש לטעם ראשון שכתב הרב שלא מצינו שאר פוסקים שכתבו היתר זה (ועמ"ס כלל א' ס"ק ח' ע"ס) ואין להקל אא"כ בהפסד מרובה ולע"ס ואורח"י : [ט] באותה חתיכה עלמו יש להקל. ודווקא לאכלו כך עכשיו או למלוח אותו תחלה אבל לצטלו כך פשיטא דאסור דעכשיו מצטלו בלא מליחה ובדפו' הענוו"ח עם הגה"ר ר' פתחי' סייס להדי' ומיהו מליחה צ"ע וק"ל : [י] יש להקל. ודווקא דבשרא דתורא דלדעת קצת פוסקים דלא בשלה כלל משא"כ בבשר אחר דלכ"ע מצטל אפילו בכלי ראשון כמבואר בט"ח סי' ש"ח אין להקל כלל : [יא] כגון בכרם. הט"ז והש"כ ריש סי' ע"ה הכריחו דקורקבו

למ"ד ולריך להג' בדבריו שם קצת וק"ל : [ה] רק ששמוחו בקדרה שמקלטה חם. ממשמעות הלשון לכאורה משמע מ"ס הרב שמקלטה חם אקדירה קאי וזה אינו דא"כ האריך שי"ך לומר מקלטה חם כיון שהיד סולדת בו כי לעולם לא נמלח קדרה חם יותר רק שהיד סולדת בו וגם ע"כ נ"ל דמייירי מכלי ראשון (דכלי שני פשיטא דמותר) כמ"ס הרב לקמן כלל ט"ז דין ג') וא"כ הא הדיון זה כתב הרב בסמוך דין ד' דאפילו בהוסר מעל האור דאסור אלא פשוט כוונת הרב על הבשר עלמו כלומר דהבשר עלמו לא נתבטל אלא ששמוחו בקדירה ונעשה הבשר מקלטה חם שהיד סולדת בבשר נאסר משא"כ אם אין היד סולדת אפי' ידחנו וימלחנו כיון דלא נתבטל וגם אין היד סולדת בו ואל תחמה על דין זה דלמה נאסר הבשר כיון דלא נתבטל ומה בכך שהיד סולדת בו יש לומר דטעם הג"ה זו דאף דלא נתבטל מ"מ מכח חומו מצליע ומפליט ואין להקשות דמ"מ יהי' לו תקנה ע"י מליחה וכמ"ס הרב לקמן כלל פ"ז דין ג' שנתנו בכ"ס דאף למ"ד דמצליע ומפליט מ"מ חוזר ויולא ע"י מליחה היינו דוקא בכ"ס משא"כ בכלי ראשון דחוס יותר אפשר דמצליע צענין שאינו יולא עוד ע"י מליחה ועי"ל דאף דראינו שלא נתבטל מ"מ שמא נתבטל מצפנים וכן מבואר בהג"ה ש"ד להדיא צו"ס ב' דעל החתיכה קאי וכן הוא במהרי"ל אכן בספר אפי' רבדרי ס' של"ח ס' קי"ו לפי שלא עיין במקור הדיון רק בדברי הרב כאן לכן מבואר מדבריו שם שהצ"ח דאקדירה עלמו קאי ולא דק : [ו] מתבטל ברוב. וכ"פ הרב צ"ע ובש"כ סי' מ"ט סעיף כ"ג מתמיה על הרב דאמאי יבטל ברוב כיון דהרב עלמו פסק צ"ע סי' ק"ט דמין בשאינו מינו לריך ס' מהאי טעמא דאם יבטלם יתן טעם וא"כ גם כאן לריבין ס' דהא הד' יתן טעם כשיבטלם (ול"ל לדבריו אף דמייירי שכבר נתבטל מ"מ אפשר לבא לידי טעם. ואיסור דאורייתא ע"י חימום וכלי ראשון וכה"ג וכן משמעות לשון הר"ן סוף פג"ה דצענין דוקא צענין שא"א לבוא לידי איסור דאורייתא כלל וכמ"ס לקמן כלל וס' ל"ט ס"ק ז' שכן משמעות הפוסקים ע"ס) ובנה"כ השיג עליו בנו בהג"ה וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דהא הוא גופא כתב לקמן סי' ק"ט בדבר דרבנן אז אף כשיבטלם לא יוכל לבוא לידי איסור דאורייתא ומתבטל ברוב. וא"כ הדם שצטלו אינו רק דרבנן וכהאי טעמא כתב הש"כ צו"ס ס"ט ס"ק ע' ושפיר מתבטל עכ"ד ע"ס. ובאמת כ"ל דלק"מ דהש"כ אזיל לשטתו שכתב צו"ס ע' ס"ק מ"ט צ"ס הרשב"א במ"ה דף ע"ה דם

הכוסות אינם בכלל בני מעיים ואם נתבשלו בדי עבד בקדרה בלא מליחה אמרינן ואפי' במליחה בלא הרהר עכ"ל. וכתב בא"ה כלל ד' הכרכשא אע"ג דאין מחזיקין בה דם יש בה שומן ונידים ואסור אף דיעבד אם לא נמלחה עכ"ל. ומיהו [יב] אי איכא ס' אין צריך לשער רק נגד השומן והגידין שבה אבל בה אין מחזיקין דם. וכתב הר"ן פכ"ה דף תשכ"א ע"א דקדק הרמב"ן מדאמרינן אין מחזיקין דם ולא אמרינן אין דם בבני מעיים שם דדווקא מסתמא אין מחזיקין בהם דם אבל אי רואין דאסמיק חיישינן ובעי מליחה עכ"ל:

כלל וסי' ג'. בדין בשר ששהה במי שרייה מעל. ויש בו ב' דינים:

א בשר ששהה במי שריי' קודם שנמלח מעל רבותי אוסרי' והכי נהוג וכ"כ מהרא"י בהג"ה דאם נשתהא במים מעל נוהגין לאוסרו ובפחות לא קפדינן וכ"כ בא"ה כלל ב' וכתב שם דאם נשתהא מעל אסור אפי' בצלי ונראה דכ"ש דמליחה לא מהני דלא מצינו מליחה דעדיפא מצלי' [א] ואע"ג דבהג"ה ש"ד מסת' ק אי מהני ל' מליחה לעניין הלכה נ"ל דלא מהני. וכתב עוד בא"ה הא דאמרינן בשר ששהה מעל במים השיב מהר"ם דהיינו דווקא כשיש שם מעט מים והרבה בשר דאין ס' במים ובבשר לבטל הדם עכ"ל מהר"ם. ונראה דלא בעינן ס' מכל החתיכה [ב] מטעם דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה כמו בבישול משום דהרהר קמייתא אינו מוציא דם ואין לחוש [ג] אלא למעט דם שעליו עכ"ל הא"ה. ואין דבריו נראים דמאחר דשהה מעל ואנן אמרינן לה מטעם כבוש כמבושל ממש ומוציא דם כמו שמבליע בו לכן בעינן במים ובשר ס' נגד החתיכה כולה דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה וכן משמע בהג"ה ש"ד ומ"מ נראה דאותה חתיכה ג"כ שרי ומולחין אותה עדיין כשיש ס' וכדברי מהר"ם ואע"ג דכבוש כמבושל ובמבושל מחמירין לאסור אותה חתיכה כדלעיל מ"מ נראה דהמיקל בכאן לא הפסיד [ד] דלא אמרינן כבוש כמבושל לכל דבר רק שבולע ומפליט אבל אינו מבלבל טעם החתיכה כמו ברוטב וגם שם אינו אלא מנהג לאסור אותה חתיכה ולכן אין להחמיר בכה"ג וכן הוא בהג"ה ש"ד וכן נ"ל:

ב כתב עוד בא"ה כלי ששרה בו בשר מעל [ה] נאסר הכלי ומ"מ [ו] מותר לחזור ולשרות בו דהא הבשר השני [ז] אין שורין בו מעל ואינו בולע עכ"ל:

כלל

מנחת יעקב

נ"ל לדינא דאין להחמיר באותה חתיכה אי איכא ס' ועכ"פ מותרת לל"י כיון דבלא"ה גם בבישול הוא חומרא בעלמא כמבואר לעיל. וגם כמה גדולי פוסקים מחזיקין כל בשר כבוש ע"י ל"י. וכ"כ הש"כ סימן ס"ט ס"ק כ"ו ועוד לדעת רש"י לא אמרינן כלל כבוש במים דאין כבוש אלא בחומץ ול"י כמבואר בב"י ס' ק"ה בשם המרדכי. ואף שלכאורה נראה מדברי הב"י שם דעת רש"י דעת יחיד הוא אבל באמת מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות פ"י דתרומות משנה י"ד ובברטנורה שם והוצא דר"ן פכ"ה מבואר להדיא דדעת הרמב"ם דכלל האיסורים כבוש מותר אלא דוקא דבר חריף וחדוד מאד כמו חסית (פ"י שומים ובל"י מפי' הרמב"ם) אבל שאר כל הכבוסים מותרין ולכן לא הביא כלל דין זה דכבוש בהלכותיו רק בדברים החריפים לפי שפסק כסחם מחגי' ושמואל דאמר כבוש כמבושל פ"י הוא ג"כ בדברים החריפים מאוד דוקא וכ"כ האגור ס' חלק קל"ג בשם התוספות ומה שהקשה המרדכי על דעת רש"י ממתני' פ"ז דשבועות. וורד חדש שכבשו בשמן אין זו קושיא כלל כי כבר מיישב זה הרמב"ם במתק לשונו בפ"י המשניות שם כיון דורד הוא חדש ועדיין לא מיד שנותן אותו תוך השמן יכנס בו כח הוורדין וטעמם בשמן. ומהא דאמרינן בשר בחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כולו יומא בחלבא שרי. אין סתירה לדברי רש"י והרמב"ם (וכמ"ס הרא"ש פג"ה ופ' בתרא דעכו"ם) משום שיש לפרש דמ"מ חידוש הוא דבשאר איסורים עכ"פ קליפה צעי כיון שהאיסור לא וולול אללם. משא"כ בבשר וחלב אפי' קליפה אין צריך וכמ"ס הא"ה כלל למ"ד דין י' בשם הסמ"ג והמרדכי והביאם הרב לקמן ריש כלל כ"ב ע"ש דהיכא דלא שהה מעל וא"כ ה"ה בשהה מעל להפוסקים דסוברים דאין כבישה במים וכה"ג לריך לומר לדעת שהוצא בב"י דאין כבושה אלא בג' ימים כנ"ל וק"ל. לכן נ"ל פשוט להקל באותו חתיכה לל"י אי איכא ס' כיון דאיכא כמה לדדים להקל ובדין כבד שנכבשה במים מעל עיין לקמן כלל וסי' כ"ד מש"ש ועיין בש"כ ס' ק"ה ס"ק ב' ועיין לקמן כלל וסימן כ"ב: [ה] נאסר הכלי. בא"ה סוף כלל ב'. וכלל למ"ד דין ט' כתב דדווקא בכלי עץ וחרס. משא"כ בכלי מתכות ואבנים אינם בולעין כ"א ע"י רתיחת האור. וכ"כ בתשובת חוט השני ס' ס"ז בפשיטות ובט"ז ס' ק"ה ס"ק א' כתב וז"ל. מ"ש הא"ה לחלק איני מכיר חילוק זה דלא מלינו בשום מקום דמתכת יהי' לו קולא יותר אדרבה מלינו בס"י קפ"א בטור דאין חילוק בין מתכות לעץ ואבן עכ"ל הט"ז. ובאמת אחר העיון בטור

של עוף מחזיקין בו דם ולא כדרישה: [יב] אי איכא ס'. בש"כ ס' ע"ה ס"ק ח' מבואר שהיה לפנינו נוסחא אחרת בדברי הרב וז"ל ומיהו אי איכא ס' נגד השומן והגיד' שבה הכל מותר וכתב הש"כ וז"ל. אע"ג דבשר שנתבשל בלא מליחה נוהגין לאסור אותה חתיכה אף בדאיכא ס'. וכדלעיל ס' ס"ט מ"מ הכא השומן נמס בקדירה ואינו ניכר ובטל ועוד כיון דהתם גופיה חומרא בעלמא הוא וכיון דאין דם נראה לעין כשומן. ובד"ה היא מעט מזער ראוי להקל וע"כ לא צעין ס' נגד כל התחלולית ככל איסור דבוק עכ"ל ולקמן בסמינים כתב הרב דהכל מותר:

כלל וסימן ג'. [א] ואע"ג דבהג"ה ש"ד מסתפק אי מהני ליה מליחה. פ"י וכ"ש בל"י. ואפשר

נמי דשם לא היה מסתפק ליה כלל משום דפשיטא דמותר ע"י ל"ייה על זה כתב הרב דלענין הלכה נ"ל דלא מהני מליחה ול"ייה כלל זה פשיט וברור כוונת הרב דלא כמו שהבין חכם א' הוצא דבריו בתשובת למח' לזק ס"ס קכ"א ע"ש וגם שם בתשובה דוחה דבריו ע"ש: [ב] מטעם דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה. אבל מטעם איסור דבוק וחגי' לא לריכין ס' נגד כל החתיכה זו דזה לא הוה איסור דבוק דהא לדעת רוב הפוסקים אף החתיכה עלמה מותר אפילו אם נתבשל היכא דאיכא ס' וכמ"ס הרב לעיל כלל ב' דין א' לכן הלריך הטעם דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה וכמ"ס הרב הטעם לעיל בבישול ועיין בש"כ בס"י ס"ט ס"ק מ"ג: [ג] אלא מעט דם שעליו. ולפי זה לדעת מהר"ם אי איכא מים כמו הבשר אז בוודאי דאיכא ס' נגד דם שעליו וכמבואר לעיל כלל א' דין ב' ועיין בהג"ה ש"ד בשם מהר"ם הלריך במים ס' נגד כל החתיכות וכדעת הרב ע"ש: [ד] דלא אמרינן כבוש כמבושל לכל דבר. מהרש"ל בפכ"ה ובא"ו שלו חולק על הרב בזה. וכתב שאין לחלק בין שריי' למבושל מסברת הכרם כיון דסתמא קאמר בש"ס כבוש כמבושל ומהר"ם בא"ה אפשר דסובר אף בבשר שנתבשל בלא מליחה החתיכה עלמה מותרת כמו הרא"ש תלמידו עכ"ל. ועיין בתשובת למח' לזק ס' קכ"א נראה ג"כ שדעתו נוטה לדעת מהרש"ל. וכן נ"ל קלט ראיה מדברי מהר"ם משאנן פ"י דתרומות. משנה ח' ומהר"ק בתשובה ס' קכ"א בתמיהתם על ירושלמי ומדחיקים ומגיהים שם עיין דבריהם באורך ואם איחא דאיכא לחלק בשום ענין בין כבוש ומבושל ממש לא היה קשה מידי אלא דשווי' הם בכל הדרכים ומ"מ

כלל וסי' ד'. בדין בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ובו ט' דינים חילוקים:

א בשר ששהה שלשה ימים בלא הדחה ומליחה מותר בצלי ואסור בבישול ודבי נהוג וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"ב והגיה מיימוני ותשובת הרא"ש וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' פ"ז דלא כמנהג הברצלונה דנוהגין לאסורו אף בצלי. וכתב באו"ה דאף לצלי ימלחנו תחלה שיעור מליחה ומיהו אם צלאו כך מותר בדיעבד עכ"ל ואין נוהגין כן אלא צולין אותו [א] בלא מליחה כשאר בשר. עוד כתב באו"ה דיש מקומות שנהגו דאי לא נקרו אותו מגידי דם שבו דאוסרין אותו אף בצלי אמנם מהר"י מולין התירו הלכה למעשה עכ"ל: **ב** כתב בתרומת הדשן סי' ק"ב דאסור לבשלו אחר הצלייה וכן משמע דעת הטור [ב] דכתב סתמא דאין לבשלו אבל באו"ה כתב דמותר לבשלו אחר צלייה וכתב ב"י ולעניין הלכה נראה דלכתחלה [ג] יש לחוש לדברי האוסרין לבשלו אחר הצלייה מיהו בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין עכ"ל:

ג ואם הודח תוך ג' ימים ולא נמלח כתב האגור ובאו"ה ובנימין זאב דמותר ודווקא דשרותוך ג' ימים הבשר שעה או ב' אך בהדחה בעלמא לא סגי ליה מיהו כתב או"ה והאגור ד דיעבד מכשירינן אפי' בהדחה מועטת [ד] רק שהוא מנוקד מגידי הדם וכתב האגור דנוהגין המהדרין לתתו במים תוך ג' ימים ולהניח בו שעה או ב' ויכול להשהותה עוד ג' ימים אחרים מפני שהמים מרכבין אותו ואינו מתקשה עכ"ל וכ"כ בעל ש"ד בשם ר"י

מנחת יעקב

הטור וכן משמע בתשובת מהר"ל סי' ל"א שכתב להדיא דאין לאכלו אלא ללי ולבסוף כתב שהר"ר עוזר ושאר גדולים יש מחמירין לבשלו אחר צלייה ויש חולקין עכ"ל. ונראה פשוט שהר"ר עוזר הוא מכת הסבורים דמותר לבשל אחר צלייה כמו שהעתיק הט"ז בשמו בשם הקובץ ולפי מה שמחמירין לכתחלה כדעת המחמירים א"כ אין חילוק בין מלחו תחלה או לא וק"ל ומהרש"ל מחמיר אפי' דיעבד עיין באו"ה ובצ"ח סי' ס"ט ס"ק י"ג: **ג** יש לחוש לדברי האוסרין. ול"ד לבשר במקום שאין מלח מלוי וכדד שמואל לבשל אחר הצלי' משום דהתם מסתמא הכל נפלט צלי' ומה שלא נפלט צלי' לא יפלוט צבישול משא"כ הכא שנתקשה הדם בחוכו ואולי ע"י ציטול מרכז יותר כ"כ הש"כ בס"ט ס"ק י"ג מ"ח ובתשובת למח לרק סי' קכ"א וחילוק זה הוא נכון ובתשו' מנחם עזרי' סי' קי"ג כתב שדין זה נלמד מק"ו מדין בשר במקום שאין מלח מלוי דילול תחלה ומותר לבשלו אח"כ ולא ידעתי מה ק"ו היא זו ול"ד כלל להדדי וכן מוכח דהא הטור ומהר"א בת"ח סי' ק"ס ומהר"ל בספרו ובתשובתו סי' ל' דפסקו דאין לבשלו אחר הצלי' ומ"מ כתבו דבמקום שאין המלח מלוי שילול הבשר ואח"כ יבשלו כמ"ש הטור ס"ס פ"ט ומהר"א בהגהות לש"ד שער ה' ומהר"ל בתשובה סימן קכ"ו ובדרשותיו בדין מליחת בשר אלא דחילוק הוא כמו שכתב הש"כ ז"ל ואין לזוז מהכרעת הב"י בש"ע והרב וכל האחרונים עכ"ל ובתשובת באר עסק ראיתי שחופס עיקר כדעת הרמ"ע מפאלנו והשיג על הש"כ בדברים שאין ברורים ומוכרחים כלל ועיין שם בו ונראה שדבריו ממילא נפרכין כי דברי הש"כ המה כוונת הפוסקים ראשונים ממש. וכן משמע להדיא במשמעות לשונם ולפי טעם זה נראה דאף בכד דמותר לבשל אחר צלי' מ"מ אי שיה הכד ג' ימים בלא הדחה או ג"כ נתקשה הדם בחוכו ואסור לבשל אח"כ וכ"פ בתשובה ל"ל סי' קכ"ב וכתב ואין להקל מטעם דכד קיל ולא חמיר דמו כשאר דם כיון שכד הסכימו אחרונים לאסור הכד צבישול אפי' לבדה כמו בשר חו' אין לחלק ביניהם וכמו שכתב הרב בת"ח כלל וסי' כ"ד סוף דין ג' ואין לחלק בין כדד לבשר בשר ע"ש עכ"ל ז"ל ואף דלכאורה ל"ד ללקמן דהתם בשאר בשר אסור אף דיעבד מה שאין כן הכא דהאיסור הוא רק חומרא לכתחלה אף בבשר אם כן אפשר דאף בכד אין להחמיר כלל לכתחלה. וכן משמע קצת באו"ה כלל ב' דין א' דיותר יש להקל בכד. ועי"ל כיון דכד מרובה בדמים אינו מתקשה ומתייבש הדם בחוכו כלל וק"ל מכל מקום אין להקל לכתחלה כי כדד הורה זקן ולא נמלא בשום פוסק להדיא שכתב להקל בכה"ג בכדד ול"ע: [ד] רק שהוא מנוקד מגידי דם. כל זה הוא מאו"ה כלל ל' אבל באגור לא נזכר דבר מגידי דם ועיין בתשוב' משאלת בנימין שאלה ק"ח שהשיג על האו"ה בזה ופסק דאין נפוקתא כלל בגידי דם דמאי בכך יסיר הגידין עם הדם. ומה שמציא האו"ה ראוי ממהר"י מולין אין ראיה כלל דגם מהר"י מולין אינו מקפיד על גידי הדם רק על ששהה ג' ימים בלא מליחה. והא דנקט ניקור מעשה שהיה כך ה"י עכ"ל. הנה בודאי דבריו נכונים

סי' קכ"א ראיתי שאין לו שייכות לדין זה רק דשם קאי אהגהלה דמים חמין ועיקר דין זה נלע"ד הוא מחלוקת ישנה בין גדולי פוסקים דהא דין צבישה בכלים למד האו"ה בכלל למ"ד דין ט' מידי דהוי ככלי דין נסך דנכלעים צונגני' ע"י צבישה ומבואר בצ"י ל"ד סי' קל"ה דהרמב"ם והרשב"א מחלקין בין כלי מתכות לשאר כלים צ"י"ג ולשאר פוסקים אין חילוק. ולפי מה שפסק בש"ע סי' קל"ה סעיף ח' דאין חילוק א"כ ה"ה הכא ועיין בש"כ סי' קל"ה ס"ק ל"ג: [ו] מותר לחזור ולשרות צו. ועיין בתשובת משאלת בנימין סי' למ"ד דמחיר אפי' לכתחילה לשרות הבשר בכלי עכ"ס ולא חמירין בכה"ג דכל מידי דבשי' הדחה מיישיגין דלמא אכיל בלא הדחה כיון דמותן לחוד המים ע"ש: [ז] אין שורין צו מע"ל. משמע דאסור לכתחילה לשרות הבשר שני מע"ל אבל דיעבד מותר דהא לא נעשה כבוש אלא לאחר מע"ל ואז נטל"פ ועיין בס"י ק"ה בט"ז ס"ק א' ובש"כ ס"ק ב' שהשיגו על האו"ה דאסור דיעבד בכה"ג ובספר עולת שבת בא"ח סי' תמ"ז סעיף ח' רוצה לקיים דברי האו"ה וכתב ז"ל דבסוף מע"ל דנעשה כמבוסל מקבל הטעם ואז עדיין לשבח ולא חמירין דכ"ט לפגם אלא מה שמקבל אחר מע"ל ולא בסוף מע"ל ולאפוקי מהש"כ צ"ד דטעם בסב"א זו בס"י ס"ט ס"ק י"ד עכ"ל. ולע"ד יפה כיוון הש"כ בזה והט"ז ובפרט שגם הרב תיקון זה בספר או"ה שלו וכ"כ מהר"י חביב בתשובתו סי' קל"ח כמ"ש הש"כ בס"י ק"ה והוא מטעה קא טעה. כיון דמיירי בנתנו המאכלים תוך הכלים זה אחר זה וא"כ סוף מע"ל למאכל שני דאז נעשה כבוש אז הוא אחר מע"ל למאכל ראשון שנאסר הכלי א"כ אז הוא לפגם וק"ל ומה שפי' שם כן בדברי הש"ע מעיקרא לא קשה מידי דשאני התם בזיתים החרפים אף שנותנים לחוכו מים שמבטלין החרפות היינו לענין שאין חריף כל כך להשוות לשבח כלי שאינו צ"י מ"מ אפשר מכת חריפתו ממחרים להיות כבוש וכמבואר צ"ד סי' ק"ה לענין כבוש צליר ע"כ הלריך הטור דוקא כלי שאינו בן יומא ודו"ק:

כלל ד'. [א] בלא מליחה. ואפי' לפי מה דנוהגין בבשר ללוי לכתחלה ימלח מעט כמבואר לקמן בס"י ט' דין א' מ"מ שאני הכא דחשיב דיעבד כיון דכדד נתקשה הדם בחוכו וכ"כ באו"ה כלל ב' ריש דין א' אכן בש"כ בס"י ס"ט ס"ק מ"ז כתב בפשיטות דלריך מליחה קלת כשאר ללי וכן משמע קצת מלשון הרב במ"ש כשאר בשר: [ב] דכתב סתמא אין לבשלו. אין זה לשון הטור ממש רק שהטור כתב דאין לאכלו מבוסל משמע דאין לו שום תקנה לאכלו מבוסל דאם אימא דאית ליה תקנה לא היה הטור כותב סתמא דאין לאכלו מבוסל הלא יכול לאכלו מבוסל אם ללאו תחלה ובט"ז סי' ס"ט ס"ק ל"ב העתיק בשם קובץ א' בשם הר"ר עוזר שאם מלחו כשיעור מליחה והדיחוהו וללאהו שוב מותר לבשל עכ"ל. ולא ידעתי לאיזה ענין העתיק קובץ זה דהלא זו הדעה היא הדעה של האו"ה ממש שהלריך מליחה תחלה וללייה ומחיר אח"כ לבשלו אבל לפי הכרעת הב"י משמע דלכתחלה אין לו שום תקנה לאכלו מבוסל כלל. וכדעת

ריי חזה אמנם מהראי כתב דלא נהיגין והביא ראיה ממרדכי דאדרבה מיא משרשי לזה עכ"ל ור"י באור
 כתב מקובלים בני ערך מפי ר"י דמותר וכתב מהר"ם אם קבלה נקבל ואם לדין יש תשובה עכ"ל. ונראה
 דלכתחלה יש לחוש לאסרו אך בדיעבד ומקום הפסד מרובה או שעת הדחק יש לסמוך אדברי המתירין שהם
 רבים ובתראים ועוד דלקמן שער מ"ו יתבאר לך דאנן לא קיי"ל כסברת המרדכי דס"ל מיא משרשי ליה
 ובמקומות רבים [ה] נהיגין בו היתר לפתחלה ואומרי שם הורה להם מהר"י פולק ז"ל והנחנו לחו מנהג
 מאחר שכבר הורה זקן ויש להם על מי שיסמכו:

ך כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י מרושין שמעתי כי במקום חטאונים נהנו בששה ימים בלא מליחה
 לשרותו במים פושרין כדי שיתעורר דמו ויפלט ע"י מלח עכ"ל. וכתב א"ה דאין לסמוך על זה ודמי
 נהג:

ה כתב מהרא"י בפסקיו סי' קצ"א דמנהג שלא לשהות בשר עד אחר ג' ימים בלא מליחה דחיישינן [ו] שמא
 ישכח ומבשל ליה:

ו כתב בא"ה [ז] התרנו הלכה למעשה בבשר שחיה ספק אם ששה שלשה ימים בלא מליחה או לא עכ"ל:
 ז כתב האגור דבשר ששה שלשה ימים בלא מליחה [ח] אם מלחו הוי כנתבשל בלא מליחה [ט] ובשר
 שנמלח עמו מותר עכ"ל:

ח כתב בת"ח סי' קנ"ג אם נתערפה זו החתיכה ששהתה שלשה ימים בלא מליחה בחתיכות אחרות
 במלח

מנחת יעקב

וק"ל: [ז] התרנו הלכה למעשה. ונראה דאע"ג דלא בשלו עדיין
 מותר לבשל לכתחלה. וכן משמע לקמן בסמינים מטעם דספק
 דרבנן לקולא. אע"ג דיכול ללמוד ודבר שיש לו מתירין לא
 אמרינן ספק דרבנן לקולא כמבואר לקמן כלל ע"ד מ"מ זה לא
 מיקרי דשיל"מ כמ"ש הרב דין ח' [ח] אם מלחו. כתב רש"ל
 פכ"ה דבשר ששהה ג' בלא מליחה ומלחו כדיו והודח ואח"כ
 מלח אותו בכש"מ ולא ששה סיפור פביסה ונמלא שם ליר כשר
 הוא ממה נפשך דאם המליחה הראשונה מפליט א"כ שוב אין
 לריך מליחה שניה ואם לא ילא דם במליחה ראשונה גם במליח
 שנייה אינו מפליט ואינו אוסר ומותרת לל"י עכ"ל. ודבריו נכונים
 בטעמים וראיות כמו שהאריך שם ע"ש. וכן הסכים המ"ז בס' ^{המורה}
 ס"ק ס"ק ל"ב (והש"כ בספרו נה"כ הניח דברי רש"ל בל"ע
 ע"פ) וכתב עוד הט"ז שם ומשמע מדברי רש"ל דהיכא דנמלח
 פעם ראשון בכלי שאינו מנוקב נאסר דאף שאינו חוששין לדברי
 הגאונים היינו לחומר שלא יועיל המליחה אבל לא לקולא.
 דשם ילא דם ע"י מליחה ונאסר ע"י כלי שאינו מנוקב ואם
 מלח עמו בשר שכבר נמלח והודח בכלי שאינו מנוקב נאסר גם
 שאר בשר כיון שנמלח בכלי שאינו מנוקב עכ"ל הט"ז ולא ירדתי
 לסוף דעתו בזה דאמאי הלריך כלי שאינו מנוקב דאי פליט
 הסוברים דאחר הדחה נסתמו נקבי הפליטה. א"כ אפילו בכלי
 מנוקב נאסר דכיון דליכא למימר אגב דפלט ליר יפלט דם
 וכמבואר לקמן כלל וי"ו וע"ש ס"ק ח' דה"ע ופ"ז עלמו. ואי
 דעת הסוברים דאף אחר הדח לא נסתמו נקבי פליטה א"כ
 אף בכלי שאינו מנוקב אינו נאסר דאגב דפלט ליר יפלט דם
 שבלע. וכמבואר לקמן כלל וי"ו וע"ש ס"ק ז' דדוקא בנשרה בליר
 יש לחלק בין פלי מנוקב לכלי שאינו מנוקב כמ"ש הרב לקמן
 כלל ז' דין ב' וז"ל: [ט] ובשר שנמלח עמו מותר. באגור סי'
 אל"ף קל"ה משמע דבשר עלמו ששהה ג' ימים אם לא נתבשל
 עדיין אף שנמלח עמו שאר בשר שנמלח להוציא דמו מותר לל"י
 והטעם ל"ל כיון דע"י פליה יוציא דם דידה יפליט ג"כ דם דאחריו
 אך אם נתבשל נאסר. והט"ז בס' ס"ק ל"ב השיג על מורה
 א' שהורה בכה"ג להתיר ודעתו לאסור אף לל"י. וג"ל שסובר דהא
 דכתב האגור להתיר בל"י היינו לאותן הפוסקים דסוברי דע"י
 לל"י מוציא דם שנתקשה וע"כ סוברים ג"כ דמותר לבשל אחר
 לל"י משא"כ לדעת הרא"ש בתשו' ות"ה סי' ק"ס דאוסרין לבשל
 אחר לל"י מטעם דאף על ידי לל"י לא בירא לן שמוציא דם
 א"כ ליכא למימר חידי דפלו' דם דידה וכו' ואם נמלח עמו שאר בשר
 אסור וא"כ בל"ע לפי הכרעת הב"י והרב לעיל דין ב' דבדיעבד
 מותר לבשל אחר לל"י. א"כ זו כמי דיעבד דמי דאם אין אמה
 מתירה לל"י יאסור אבשר ע"כ יש לסמוך על הפוסקים דמתירין
 לבשל אחר לל"י וגם בזה מותר וכ"כ בספר אפי רבדכי סי'
 שלי' להדיא דברי אס נפל לל"י וז"ל ה"ה בנמערב בין
 החתיכות וק"ל. ועיין בנה"כ של הש"ך שהשיג ג"כ על הט"ז מטעם
 אחר

נפני' מלח' בטעמי' אבל מ"ס דמהר"י מולין פ"ט מקפיד על גידי
 דם וליכא מאן דפליג בזה. בודאי נעלם ממנו מ"ס מהר"ל
 שהוא מהר"י מולין דין שריית בשר ומליחתו סכתב להדיא וז"ל
 ובשר שלא ניקר תוך ג' ימים אסור גם לל"י דם הגידין
 מתקשה צמאוד אכן במרדכי מתירו בל"י עכ"ל (ולזה כיוון האו"ה)
 הרי להדיא דעיקר הקפידא דמהר"ל על גידי דם (ולריך לדחוק
 מאוד ולומר הטעם דם נכבש תוך הגידין ונבלע בבשר ומתקשה)
 לכן אין להקל ולחשו' בביטול בכה"ג עכ"פ לכתחלה כ"א ע"י
 לל"י וכמבואר לעיל דין א' דמותר לל"י אף בלא ניקר גידי דם עד
 אחר ג' ימים אבל היכי דבשר נתבשל אף ששהה ג' ימים בלי ניקור
 גידי דם אם אס"כ מתקד והודח מעט תוך ג' ימים ונתבשל
 מותר דיעבד כיון דלא נמלא בראשונים כלל שיהא מקפידין על
 ניקר גידי דם. ופ"מ שהאריך בזה בתשובת משאלת בנימין. וגם
 ג"ל דאף האו"ה דאוסר דיעבד היינו דיעבד דשהה כבר ג' ימים
 ולא הודח רק מעט אז אינו מתיר לבשל לכתחלה אבל היכא
 דבשר נתבשל אף האו"ה מתיר דיעבד וגם הרב השמיט כל זה
 בסמי' דלקמן ובש"ע סי' ס"ט וכ"הש"כ שם ס"ק ו' דלכך סתם
 הרב הדברי' כדי להיות נהרא נהרא ופשט'. ואין להחמיר בדברים
 אלו כיון שהוא חומרות הגאונים. אך לכתחילה יש לשרותו היטב
 כשרול' לקיים עוד עכ"ל: [ה] נהיגין בו היתר לכתחילה.
 שמעתי שמעשה בל לפני מ"ו חמי זקני הגאון הגדול מהור"ר
 שמעון מפראג זל"ל באו"ה שלמים שהודחו תוך ג' ימים בעודן
 שלמים עם העור רק ששחטו והורה להפשיט העור של אוזו
 ונבשלה והשאר יללה כדיון בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה והדחה
 ע"כ שמעתי. וקל"ה רבתי מקילין בזה כיון שהוא חומרות הגאונים
 ועיין בשבת פ"ח שר"ס (דף ק"ח ע"א) גבי הא דכותצין תפילין
 פל גבי עור של עוף טהור כד"א כיון דאית ביה ניקבי ניקב"קמ"ל
 וע"ש דדוק: [ו] שם יסכת ומבשל ליה. משמע אף אם רוצה
 ללגות אחר ד' ימים מ"מ אסור דחיישינן לתקלה הקשה לי אמו'
 האלוף מהר"ר יוסף נר"ו מאי שנא מהא דפסק בש"ע סי' פ"ו
 סעי' ט' בעוף שהוא ספק טריפה ומטיל בליס דמשהין אותו עד
 שיטיל בליס של טעינה ראשון וכתב הט"ז שם דלא חיישינן
 לתקלה שם יסכת כמו פירוסה סי' נ"ז כיון שהוא זמן מועט
 רק כ"א יום. וכ"כ הש"ך בס' נ"ז ס"ק מ"ז בשם מהרא"י וכ"כ
 הרב לקמן כלל ע"ג דין ד' והשבתי דדוקא התם שהתרנגולת
 הוא רק ספק טריפה. לכן לא חיישינן בזמן מועט לתקלה משום
 דהוי כמו ספק ספיקא. חדא שם לא יבא לידי תקלה כלל
 ולא ישחט אותו. ואת"ל שיסחט ויאכלנו מ"מ שם אין כאן
 איסור כלל דהתרנגולת לא נטרפה. משא"כ כאן דליכא רק חדא
 שפיקא דאם יסכת ויבשל יבא לידי ודאי איסור לכן חיישינן
 לתקל' בזמן מועט וצבחה ספק דרוסה כיון שלריך לשהות זמן
 מרובה דהיינו להשהות י"ב חדש אף דאיכא ס"ס מ"מ בזמן מרובה
 זה הוא כמו קרוב לוודאי שיבא לידי תקלה לכן אסור להשהות

[ו] במלח ברוב ואין בזה [יא] לא משום חתיכה הראוי להתכבד ולא משום דבר שיש לו מתירין עכ"ל ונראה דאע"ג דיש חולקין וסבירא להו דבכח"ג מקרי דשיל"מ מאחר דשרי בצלי וכיוצא בזה כתב הר"ף פניה ותרין האריך בזה פ' הנודר מן המבושל [יג] מ"מ נראה דדבר זה שהוא רק חומרות הגאונים בעלמא יש לסמוך אדברי מהרא"י להתיר אם נתבטל ולקמן יתבאר בע"ה בדין דשיל"מ:

ובשר שלא נקדחו מחלב תוך ג' לשחיטתו כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן כ"ה דשרי דאין לחוש לניקור תוך ג' ימים ובמרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"ב משמע דאסור וכן הוא בהגהות מיימוני ומהרא"י כתב בפסקיו סי' ע"ז וקצ"א דשרי בדברי הרא"ש וכתב אמנם אם נהנו בו איסור אין להתיר להם וכ"כ בהג"ה ש"ד דאפי' בחלב הרבה שעל הירך ועל האליה לא חיישינן ואין חוששין לדברי המרדכי והג"ה מיימוני ומשמע מדבריו סי' קצ"א דמכל מקום לכתחלה יש לזהר לנקר תוך ג' ימים:

כלל וסי' ה. בדין בשר שנמלח ולא הודח תחלה ויש בו ששה דינים חלוקים:

א חתיכה של בשר שלא הודח מתחלה [א] ונמלח אסור. וכן כתב בהג"ה ש"ד דיש לנהוג בו איסור אפילו בדיעבד בדברי סמ"ק ומהר"י טרושין דאסור וכ"פ באו"ה כלל ד' וכתב ב"י ומהר"ם והרא"ש מזירין ולענין הלכה אם הוא במקום הפסד מרובה או שהוא בע"ש שאי אפשר להכין אחר יש לסמוך אדברי מהר"ם והרא"ש עכ"ל וכדאי הם לסמוך עליהם בכהאי גוונא אבל בלאו הכי אסור אפי' בדיעבד וכתב האו"ה כלל ד' אף לצלי אסור וכן משמע מלשון האוסרין [ב] דקאמרי אין תקנה לאותו בשר וכן נראה מדברי מהרא"י בהג"ה ש"ד שחביא ראייה לדברי המזירין מצלי שנצל' בלא הדח' קמייטא ונמלח דשרי לתירוץ אחר שבתום וכו' מכלל דלדברי האוסרין בכל ענין אסור וכן יראה מלשון מהרא"י שם דכתב דיש לנהוג איסור אפי' בדיעבד ומשמע דאצלי קאי דמדבר בו בתחלת ההג"ה דלא בהג"ה אחרת שבשערי דורא שכתב דאף לדברי האוסרין מותר בצלי:

ב ואם לא הודח בראשונה רק הדיחה מועטת כתב מהר"י טרושין דסני אבל בהג"ה ש"ד סי' ט"ו כתב מהרא"י דהיינו דווקא למאן דאמר דהדיחה ראשונה משום דם שעל הבשר. אבל למ"ד דהדיחה ראשונה כדי שיתרכך הבשר לא סני בהדיחה מועט' [ג] ויראה להתיר בדיעבד עכ"ל. ואם לא הודח כלל ונמלח ולא שהה שיעור מליחה כתב בעל האו"ה כלל ד' דשרי ולא נ"ל דמאחר דאנו חוששין שהמלח הבליע דם שעליו אין שיעור לדבר ומיר נאסר ולא שייך לומר דמאחר שלא נשתהה שיעור מליחה ויפלוט אח"כ דם דידה דהיינו מה שבתוכו אנב דיפלט דם דידה יפלוט ג"כ מה שבלע מדם שעמו זה אינו דהא כתבו הפוסקים דברים בעין שנבלע לא אמרי' כבכ"פ. וה"ה לדם זה כמ"ש ש"ד משם הר"י טרושין. ולכן נראה דאסור אפי' לא נשתהה שיעור מליחה וכן הוא בגליון ש"ד וכן משמע באו"ה כלל ד'. מיהו אף באו"ה לא כתב דשרי רק לצלי [ד] ובזה אין ראי' לאיסור

מנחת יעקב

הנחת העשרה

אחר ע"ש: [ו] בטלה ברוב. והא דסני ברוב הא דם יתן טעם כשיבשלס חירין הש"ך בס"י ס"ט ס"ק נ"ג. כיון דבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה היא רק חומרות הגאונים כ"ל דהגאונים לא גזרו כולי האי. ולפ"ז היכא דנתערב תוך ג' ימים שלא נמלחה עם חתיכות אחרת לריק ס'. ולא נדעת הט"ז שם בס"ק ל"ה וע' בנה"כ שם שכתב לפי מה שכתב בש"ך סי' ק"ב ס"ק מ' ח"כ אפי' ס' לא מהני כיון דאפשר להוליך הדם ע"י מליחה שנית והולאת מליחה הוא הפסד מועט. ועמ"ש כלל ע"ד בזה ועיין לעיל כלל וסי' ב' ס"ק ו' ע"ש "ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קע"ט ובתשו' מהר"י לוי סי' ל"א: [יא] לא משום חתיכה הראוי להתכבד. הטעם דלא אמרין חתיכה הראוי להתכבד אלא בדבר שאסורה מנופו משא"כ כאן דהאיסור רק משום דם הבלוע בו ועיין לקמן כלל מ' דין ב': [יג] מ"מ נראה דדבר זה שהוא רק חומרות הגאונים. עיין לקמן כלל ע"ד דין ו' ודין ז' ובסימנים שם נראה שדברי הרב סותרים קצת ולריכוס עיין ועמ"ש שם בס"ק י"ז:

כלל וסי' ה. [א] ונמלח אסור. הטעם לפי שסוברים טעם הדיחה ראשון' שלא יבלע הדם שעל פניו וכיון שלא הודח בראשונה אי"כ ע"י המליחה נבלע הדם שעל פניו ודם בעין שנבלע שוב אינו יולא ע"י מליחה ולוי' כלל. אך הרא"ש וסייעתו סוברים דלא אמרין שהמלח מצליע דם שעל פניו רק שטעם שאין כח במלח להפליט הדם לפי שלא הודח בראשונה (ופי' כן אף לפי דעת האוסרין ע"י הדיחה ומליחה שנית ע"ש בפכ"ה) או מטעם שלא נתרכך הבשר תחלה או לפי שהדם שעליו נבלע במלח ושוב אין בו כח להוליך דמו וכל זה מבואר באורך בב"ח סי' ס"ט ובש"ך ובט"ז שם לכן מתירין ע"י הדיחה ומליחה שני' ולפ"ז מה שהכריע הב"י והרב כאן ובש"ע בהפסד מרובה לסמוך על דעת הרא"ש והר"מ היינו דווקא ע"י הדיחה ומליחה שנית וכ"כ הש"ך בס"י ס"ט ס"ק י"ב. ומהרש"ל פ' השוחט סי' י"ח ובאור' אסור אפי' בהפסד מרובה וכ"פ הב"ח להחמיר והש"כ שם בס"ק י"ב וי"ג כתב שדבריהם אינם עיקר ומתוורס

לאיסור ועיין לקמן כלל ט' דין ג' [ה] ולקדרה אפי' לא נמלח רק לצלי דחיינו מליחה מועטת יש לאסור דיש לחוש שמא הבליע דם שעליו וכ"כ האו"ה כלל י':

ג כתב בהג"ה ש"ד יראה דמיירי דליכא ס' בתחילה נגד הדם שעליו דאי איכא ס' אמאי אסור מפי משאר איסור שנמלח עם היתר דק"ל דמשערין בס' עכ"ל והאו"ה כלל ד' כתב דאין לך שום חתיכה שיש בה ס' נגד הדם שעליה וגם אין המלח מפליט כל הדם שבחתיכה מאחר שלא נתרכך הבשר תחלה בהדרה עכ"ל נראה מדבריו [ו] דס"ל טעם הדרה שיתרכך הבשר ולכן אפי' בדאיכא ס' מן הדם שעליו אסור דאין המלח מפליט הדם שבתוכו היטב [ז] וחיישי' דפי' הדם שבתוכו ממקום למקום וחוזר ונבלע בתוכו כמו שפי' הרא"ש טעם האיסורין ולכן נראה לדבריו אפי' בדאיכא ס' נגד הדם פריפה אבל לענין הלכתא יש לסמוך אדברי מה"א להיתירו בדיעבד דכבר נתבאר בדיעבד אנו סומכים להתיר בהדרה מועטת מטעם דאנו סומכין אמ"ד טעם הדרה אינו רק משום דם שעליו וזה בנידון זה דסמכין עליו להתיר בדיעבד אי ידעינן דהיה ס' בתחילה נגד הדם שעליו אע"ג דכתב באו"ה דאין לך חתיכה שיש ס' נגד דם שעליו חיינו בסמא דמילתא אבל אי ידעינן דיש בו ס' מהני כמ"ש מהר"א:

ד כתב באו"ה כלל ד' ואם נמלחו שאר חתיכות שהורחו אצל בשר שנמלח ולא הודח בראשונה האחרות מותרת אע"פ שנגעו בחתיכה שנמלחה ולא הודחה מ"מ לגבי האחרות מקרי דם פליטה דמשריק שריק או כבלעו כך פלמו:

ה עוד כתב באו"ה שאם נתבשלה אותה חתיכה בעיני ס' נגד כל החתיכה ואותה חתיכה אסורה לעולם עכ"ל וכבר נתבאר לעיל בהפסד מרובה אי שעת הדחק יש לסמוך אמתירין:

ו בני מעיים אין מחזיקין בהם דם וכבר נתבאר לעיל כלל ב' איזהו מקרי בני מעיים ואם נמלחו בלא תדחה ראשונה מותרין אבל שומן והמסס ובית הכוסות אינם בכלל בני מעיים ואסורים כמו שנתבאר לעיל מצאתי כתיב באו"ה שהג"ה הר"ש דמטעם דין בשר שלא הודח ונמלח וכו' נוהגין המדקדקים ליזהר שלא לשום שום בשר שלא הודח בתחלה לא על שום דף ולא על שלחן שאינו מיוחד לכך כי שמא יש מלח על השלחן או על הרף ולא ארעיתיה והמלח מבליע דם בבשר וק"ל. מצאתי [ח] ולא ידעתי למה הוצרך למצא טעם לאסור כי טעם האיסור פשוט [ט] דאסור להניח דבר איסור על כלי בשר אפי' בצונן כדאיתא ביד ס' צ"א:

כתב

מנחת יעקב

לח עלה על דעתו להחמיר בבישול כמבואר באו"ה דין ד' ומ"ט הרב וכן משמע באו"ה וכו' כלומר דמשמע מדבריו ג"כ שזה הוא דם בעין ולא אמרי' גבי כבד"פ. ומ"ט הרב אח"כ מיהו אף וכו'. היינו כדי לתרץ דברי האו"ה שגם הוא לא שרי רק כללי. אע"ג דבד"ס בעין אף כללי לא אמרי' כבד"פ. וכמבואר לקמן כלל ט' מ"מ סובר האו"ה דזה לא הוה כדס בעין ממש וכמ"ס להדיא כלל ד' דין ד'. ועל זה כתב הרב וזוה אין ראיה כ"כ לאסור ומ"מ דעת עמנו לאסור דהוה כדס בעין ממש ולכן כתב הרב ועיין לקמן וכו' שמבואר לקמן שכן דעתו וכן משמעות הרב בסמינים דלקמן כלל ט' שכן דעתו עיקר להחמיר רק שחולק כבוד לאו"ה וכתב ויש מקילין: [ה] ולקדרה אפי' לא נמלח. משמע דללוי מותר אי לא נמלח רק ללוי וכ"כ הרב להדי' בסמיני' ול"ע קלמ' מאין יא לא להרב לחלק בזה כיון שבאו"ה כלל י' דין ו' כתב הטעם וז"ל ה"ה בכל מליחה כגון בשר שנמלח בלתי הדרה או כשרה ונבלה שנמלחו יחד אין חילוק בין מליחת קדרה למליחת לוי מאחר שטעם משום שאין אנו בקיאים בין זו לזו עכ"ל וכיון שעיקר הטעם דאין אנו בקיאים וכן פסק הרב לקמן כמה פעמים באו"ה דאין אנו בקיאים בזה איכ' אמאי מתיר כללי דשמא מליחה זו הוי כמליחת בשר לקדרה דאז נאסר אפי' ללוי וכן נראה להדיא מאו"ה דכת' דאין חילוק בין מליחת לוי למליחת קדירה ואפשר לומר דכך הוא הלעג דברי הרב לפי שכן תחלה דעת האו"ה דהיכי דלא שיה שיעור מליחה שיש להקל ודומה דבריו אף כללי כתב שאין ראוי כ"כ לסתור דברי האו"ה ועל זה מסיק ולקדרה אע"פ דאיכא תרתי למעליית' דלא שיה שיעור מליחה וגם לא נמלח רק ללוי מ"מ יש לאסור אבל כללי היכא דאיכא הנך תרתי למעליית' סובר הרב דאז יש לסמוך להקל על דעת האו"ה דמתיר כללי ונלע"ד שזה ג"כ כוונת הרב בש"ע סימן ע"ז סעיף ב' בהג"ה שמתיר כללי היכא דלא שיה שיעור מליחת' דהיינו במליחת' ללוי דמיירי התם כללי והט"ז שם ס"ק ה' כתב על הש"ע שדעתו בחורט חטאת אינו כן והש"כ בנה"כ מדחיק בשביל זה שם ליישב דברי הרב כאן ולע"ד עיקר כמ"ס בס"ק ד' ובסעיף זה דנמלח דעת הרב כאן ובש"ע בקנה א' עולים. וכן משמעות הרב בסמינים ודוק: [ו] דסבירא ליה טעם הדרה. לא בעי הרב לומר דס"ל דווקא הטעם שיתרכך לחוד דהא כתב ג"כ שאין חתיכה שיש בה ס' נגד הדם שעליו וכו"ג פסק האו"ה בכלל ד' כמה פעמים דהטעם הוא משום דם שעליו אלא וודאי

דכוונת הרב לומר שאו"ה חש לכל הטעמים להחמיר אבל ל"ע מאד דהא האו"ה כלל ד' דין ח' פסק דבדיעבד בהדרה מועטת סגי כמהר"י מרזשין שהביא הרב לעיל דין ב'. וכ"כ הרב לקמן כלל ט"ז דין א' בשמו וזה על כרחך למ"ד דסובר הטעם רק משום דם שעליו דאי איכא למיחש משום שיתרכך לא מהני הדרה מועטת כמבואר לעיל. וא"כ איך כתב הרב כאן דהאו"ה ס"ל טעם הדרה ראשון כדי שיתרכך. ובאמת באו"ה גופיה יש לומר דמ"ס וגם אין המלח מפליט כל הדם לא כתב רק לרווחא דמלת' דאף לדעה זו דיש לאסור אבל באמת עיקר דעתו כמ"ד טעם הדם' משום דם שעליו. אכן לפי פירוש הרב בכוונת דעת האו"ה ל"ע: [ז] ומיישי' דפי' הדם ממקום למקום. והא דאנטרך הרב לטעם זה הלא כיון דחייש שלא הוליא כל דמו לחוץ איכ' אף דאיכא ס' מן הדם שעליו נאסר מכא הדם שבפנים יש לומר דמיירי אף שלא נתבשל עדיין וא"כ משום דם שבפנים עדיין יש לו תקנה ע"י הדרה ומליחת' שנית דלטעם שיתרכך הבשר מהני הדרה ומליחת' שנית כמ"ס לעיל בס"ק א' ואי משום דם שעליו הא איכא ס' נגדו וא"כ מותר ממה נפשך לכך כתב הרב הטעם דחושש שפי' הדם ממקום למקום כמו שפי' הרא"ש לדעת אוסרין דאף לטעם שיתרכך לא מהני הדרה ומליחת' שנית לדעתיהו: [ח] ולא ידעתי. ובאמת אין זה קושיא כ"כ דהג"ה זו אנטרך לאשמועי' אף דעכשיו מכאן ואילך רולה ליחד למלוח עליו בשר או שהדף הוא של איסור (דאי משום הדף ליכא למיחש) והבשר כיון דמתיר להדיא מותר להשים עליו בשר כמבוא' בטי"ד ס' ז"א לכן אנטריך לאשמועי' דמכל מקום אסור מטעם ראשון וק"ל: [ט] דאסור להניח. פי' לכתחלה אפי' אם לא יהיה מלח על הדף מ"מ כיון דבשר לא נמלח ודבוק בו איסור דם איכ' אסור לכתחלה לשום על כלי של היתר דדלמא ישכח מלהדיא הכלי וכמבואר ביד סימן ז"א (ועיין שם בס"ק ס"ב) אבל ודאי דבדיעבד אם הניח עליו סגי בהדרה הדף כמו לונ' בלונ' ופשוט אכן מהרש"ל באר"ש שער ג' ראיתי שכתב וז"ל ומהר"מ בת"ח הקשה תיפוק ליה שיש איסור בדבר אפי' אינו מצליע המלח בבשר אלא פולט מ"מ נאסר הכלי שבלוע מן הפליטה עכ"ל ולא דבר נכונה דהא לא נאסר הדף מן דם הפליטה כל זמן שיכול לזוז ממנו ולא אסרו הכלי כי אם כשאינו מנוקב ועוד דהג"ה זו איירי באינו רולה להשתמש בו רוחא עכ"ל מהרש"ל ולא ידעתי לסוף דעתו איך הבין כן בדברי הרב דבר שאינו לשון ומשמעות הרב כאן כלל וואלי

כלל ו'. בדיון בשר שנמל לציר: או ציר נמל עליו. ובו עשרה דינים:

א כתב בשר שלא נמלח והודחה בראשונה שנמל עליו ציר או שנמל לתוך הציר [א] יחזור וימלחנו ומותר והבי נהוג וכן כתב המור י"ד סימן ע' בשם ספר החרושת דבשר שלא נמלח שבלע ציר חוזרין ומולחין אותו ושירי ופתב הבי דהבי נקטינן להלכתא בדיעבד אבל לכתחלה אסור להניח אצל הציר כמ"ש הרשב"א. וכתב בהג"ה ש"ד וקודם שיחזור וימלחנו [ב] צריך להדריחו מן הציר דאם לא כן הוה כבשר שנמלח ולא הודח ובאור"ה כלל ה' כתב מיהו בדיעבד אף אם לא הדריחו תחלה מן הציר שעליו ומלחו שרי. [ג] דציר דרבנן ואמרי' כבולעו כך פולטו עכ"ל:

ב כתב בהג"ה ש"ד חתיכה שלא הודחה ולא נמלח שנמל לציר הוי כחתיכה שלא הודח ונמלח ואסור וציר מבליע דם שעליו ובאור"ה [ד] כתב דשרי וכבר כתבתי לעיל דאפילו לא הודח ונמלח מותר במקום פסידא או שעת הדחק וכ"ש בכה"ג אבל בלאו הכי יש להחמיר עוד כתב באור"ה כלל חמישי שדם בעין שנמל על החתיכה שנמלח אע"ג שלא שהתה שיעור מליחה מריפה ואם דם נפל אפי' בעין על הבשר שלא נמלח עדיין פשיטא דבשר דשניהם צונגי' עכ"ל ויש שם הוא:

ג כתב באור"ה הא דשרינן בשר שלא נמלח ונמל לציר לא שרי אלא שלא שהה שם שיעור כביש' אבל אי שהה שם שיעור כבישה [ה] פשיטא דאין לו תקנה דהל' כנתבשל בציר דכבוש הוא כמבושל כמו שאמרי' גבי בשר ששרהו מעת לעת עכ"ל:

ד כתב בהג"ה ש"ד. וכן כתב ב"י סי' ס"ט בשם המרדכי אם נתערבו חתיכות מפילות עם חתיכות שנמלח בבלי שאינו מנוקב כולן אמרין אם קבלה מעם מהחתיכות שנמלחו עכ"ל [ו] ונראה דלא מיירי שחתיכה מפילה ולא

מנחת יעקב

גרע משריית מים ראשוני' דלעיל ומיהו בפחות משיעור זה מותר עכ"ל מבוחר בדבריו להדיא דמיירי משיעור כביש' דהוא מעט לעת כמו בשריית מים (וכן משמע באור"ה כלל למ"ד דבכל דברים החזקים והחריפין אין כביש' פחות מעט לעת ושלא כדעת הראש' ע"ש) והא דנקט ליר באמת ה"ה מים אלא דבא לאשמעינן דבפחות משיעור כבישה הוא מותר אפי' בליר ועוד דבמים אס' יש ששים נגד החתיכה החתיכה עלמו מותר כמבואר לעיל משא"כ בליר אסור בכל ענין מכת הליר עלמו שנבלע ואינו יולא ע"י מליחה כיון שנכבש בליר וזה הוא דעת הרב כאן וכ"כ להדיא בש"ע סי' ע' סעיף ו' בהג"ה יוס' שלם דווקא חפ"ג דבס' ק"ה סתם הרצ דכבישה בליר הוא כדי שירתיח על האור כדעת הראש' היינו דווקא לענין שמבליע בכולו (ועיין בש"ך סימן ק"ה ס"ק ג') אבל מ"מ חוזר ויולא ע"י מליחה אס' אינו כבוס מעט לעת וכ"כ הש"ך בס' ע' ס"ק ל"ו. וכ"כ מהרש"ל פכ"ה סי' ע"ז אך שהבין שם מדברי הרב כאן דאסור בנכבש כדי שירתיח על האור והשיג מהרש"ל עליו ע"ש. ונראה שלכך הבין כן בדברי הרב כאן משום דאי מיירי בכביש' מעט לעת קשה הא אפי' במים נאסר ואחריו נמשך המ"ז בס' ע' ס"ק י"ז ומגיה שם ס' הש"ע בשביל קושי' זו דאפי' מים ע"ש דבריו באריכות. אבל באמת דברי הרב כאן ובש"ע והאור"ה פשוטים וברורים כמ"ש ואינו נאסר אלא"כ נכבש מע"ל. בש"ך סימן ע' ס"ק ל"ז כתב וז"ל אס' לא נכבש בתוכו יוס' שלם וכ"כ בהג"ה ש"ד ע"ש ר"ש בר אברהם ומביאו הרב שם בת"ח דין ט' עכ"ל הש"ך ושגגה גדולה היא זו דהא דכתב הרב לקמן בשם הר"ש בר אברהם דלריך יוס' או לילה לאסור כולו היינו היכא שכבר פלט כל דמו ועל זה השיג הרב לקמן. כיון דכבר פלט כל דמו נאסר מיד וכ"כ הרב להדיא בסומני' דין ט' וכ"פ הרב בש"ע ס"ס ע' אבל מ"ש הרב שם אס' לא נכבש בתוכו יוס' שלם זה הוא מאור"ה שהביא הרב כאן וקאי אבשר שלא פלט כל דמו וזה אינו נאסר אלא בכבישה יוס' שלם דהיינו מעט לעת וכמו שפי' המ"ז שם ס"ק י"ז וכה"ג פי' השפתי כהן עלמו בס' פ"ג ס"ק י"ד ובס' פ"ז ס"ק כ"ו ובס' ק"ה ס"ק ב' דיוס שלם היינו מע"ל גם מ"ש הש"ך עוד שם וז"ל דווקא וכו' ומיהו מהרש"ל וכו' מבואר מדבריו שנתעלס ממנו דברי מהרש"ל פכ"ה סימן ט"ז שכחב כן להדיא וכן הוא דעת הרב כאן ובש"ע דאיכא דלא פלט דמו אמרין דחוזר ויולא ע"י מליחה אלא"כ שנכבש מע"ל כנ"ל לע"ד פשוט וברור ודו"ק: [ו] ונראה דלא מיירי. המעיין היטב בהג"ה ש"ד ובמרדכי פכ"ה נראה להדיא דאי אפשר לפרש כן כוונתם וכן האריך בבאר שבע דפ"ח ע"ב לרחות דברי המפרש' כן וגם דברי מהר"ל שהצאתי לעיל ס"ק ד' אלא הפיקר דהג"ה ש"ד זו מולקת על הדיו דנפל לליר וסובר דלא

נודמן לו נוסח' מוטע' בדברי הרב אבל לפי הנוסח' שלפנינו דברי הרב נכונים וברורים וק"ל:

כלל ו'. [א] יחזור וימלחנו. כתב בהג"ה ש"ד להגרסא הנכונה לריך להיות יחזור וידחנו וימלחנו דאל"כ איך שייך לשון יחזור הא לא נמלח מעולם אלא דלהדחה קאי. ועיין בטי"ד סי' ע' ובב"י שם בשם הרשב"א דמבואר בל' ספר החרושת דלשון חזרה אהיתר קאי פי' החתיכ' חוזר להיות מותר ע"י מליחה ע"ש: [ב] ולריך להדחו. כלומר אף שהודח מחלה קודם שנפל לליר. ומהרש"ל באור"ה ובפכ"ה סי' ע"ו פסק דא"ל לחזור ולהדחו אפי' לכתחלה והר"ל ישפוך עליו טעם מים ודיו וכן הוא הסכמת המ"ז סי' ע' ס"ק י"ח והש"כ שם ס"ק מ"ב דבהדחה כל דהו סגי. וכן מסתבר דהא דלריכין הדחה היטב היינו מטעם שיתרכך הדם. אבל למ"ד משום דם שעליו בהדחה כל דהו סגי וא"כ כאן שכבר הודח ונתרכך הדם רק משום ליר שעליו אי"כ פשוט' דמהני הדחה מועטת וק"ל: [ג] לליר דרבנן. פי' משא"כ בדם בעין שהוא דאורייתא לא אמרין כבכ"פ וכמבואר בסמוך דין ב' ועיין לקמן כלל כ"א ס"ק ד': [ד] כתב דשרי. וכן הוא הסכמות הב"ח ומהרש"ל בפכ"ה סימן ע"ז וכתב הש"ך בס' ע' ס"ק כ"ט שכן משמעות הפוסקים וב"י דלא כתבו בשר שהודח ולא נמלח! ומ"ש במהר"ל חתיכה בשר תפל שלא נמלח עדיין ונתערב בין המלוחים ונשתה' ביניהם אותו חתיכ' אסור ולא מועיל למלחא חמס' אס' הודחה ערם שנתערבה יחזור וידחנו וימלחנו עכ"ל. נראה דשאיני התם כיון שנתערבה בין החתיכות המלוחות אפשר שקבל דם מהמלח עלמו עכ"ל הש"ך מדבריו מבואר שביקש להשוות דעת מהר"ל לדעת האור"ה ומהרש"ל ולחלק בין נפל לליר ובין נתערבה עם החתיכות. אבל באמת אי אפשר לומר כן להדיא מבואר באור"ה כלל ו' דין י"ג ודין י"ט דאף אס' נתערב חתיכות בשר תפל עם חתיכות מלוחות שהבשר תפל מותר. וכן מוכח להדיא מדברי מהרש"ל במה שהביא ראיי' שם לדין זה וז"ל בקל"ר יד השערים והס"ת שכתבו בשר שנמלח ושמהו על בשר שלא נמלח ולא כתבו ג"כ בשר שהודח ולא נמלח ומדכתבו סתמא משמע אפי' לא הודח עכ"ל הרי דלדעתם אף אס' קבלה טעם מהחתיכ' עלמו מותרת (ומהר"ל שאסור היינו לפי שפי' כן דעת הג"ה ש"ד שהביא הרב בסמוך דין ד' וכמ"ש הבאר שבע אבל באמת אי"ל לומר כן וכמו שנתבאר לקמן) ולענין דינא כ"ל כיון שהאחרונים מסכימין עם דעת האור"ה וכן משמעות רוב פוסקים הראשונים ואף הרב סתם דין זה בש"ע אפשר שחזר בו לכן נלע"ד דהמיקל לא הפסיד ובפרטו' שדעת כמה גדולי פוסקים להחמיר לגמרי בשר שלא הודח ונמלח כמבואר לעיל כלל ה' ודו"ק: [ה] פשיטא דאין לו תקנה. ובאור"ה שלפנינו כלל ה' דין ב' כתב וז"ל דלא

ולא נמלחה [ז] דבכה'ג ודאי שרי דלא גרע מאם נפלה לציר דמותר אלא מיירי שהיתה מליחה והודחה ועכשיו הוא טפל [ח] ולכן אסורה בשכלעה מן הציר כן נראה לי:

ה' חתיכה שנמלחה ופלטתה כל צרכה ונפל עליה ציר או נפל לתוך הציר אסור והכי נהוג וכן הסכמ' הפוסקים ואפי' לצלי אסור וכמ"ש הרא"ש וכן כתבה הג"ה ש"ד בשם מהר"א דכן נוהגין העולם מיהו אימת נקרא פליטת כל צרכו כזה נחלקו כמ"ש בש"ד וכתב בהג"ה ש"ד דנוהגין כדעת הגאונים [ט] דיום או יומים פתוחה ליפלוט ואח"כ נוהגין לאסור אפי' בדיעב' עכ"ל מהר"א בהג"ה והכי נהוג דאם נמלח קודם יום א' נקרא פליטת כל צרכו ואם נפל אח"כ לציר או נפל הציר עליו מרפה. וטוב להחמיר אם נמלח קודם י"ב שעות כמ"ש הטור שכן קבל הרשב"א שזהו מיקרי פליטת כל צרכו אבל קודם לכן נראה דשרי דאמרי' אידי דפלט ציר דידה פולט מה שבלע והיה אם נמלח בשר אצלו דשרי אם הוא תוך י"ב שעות למליח הראשונה ולא כאו"ה כלל י"א שכתב דאם מלח בשר ושהה כדי מליחה ואח"כ מלח אחרות עליו הראשון מרפה אם לא שהגיה השני למטה אבל אם מלחו תוך שיעור מליחה הראשון כשר הואיל ועדיין פתוחה לפלוט דם דידה פולט גם מה שבלע מעליון עכ"ל וכל אלו דברים דחיים הם סברת ר"י מאורלייניש' שהביאו הפוסקים והתו' דסבירא ליה דלא אמרי' דפולט ציר אחר מליחה אבל לרד"ק דק"ל דפולט אח"כ משרי שרי [י] כל תוך י"ב שעות כך נראה לי והסומך אדברי מהר"א שכתב לנהוג לחתור מעיל בדברי הגאונים לא הפסיד. וראיתי הר"ש שכתב בא"ו שהגיה דלא מהני הא דאמרי' אגב דפלט ציר דידה וכו' רק לענין אם נמלח אצל בשר אבל אם נפל לתוך הציר או הציר עליו אסור מיד לאחר שיעור מליח' [יא] וסמך עצמו בדברי הרא"ש פג"ה והמרדכי פכ"ה והתו' פ' כיצד צולין שכתבו לאסור בשר שנפל לציר אחר שיעור מליחה ולשון ש"ד וטי"ד לא משמע כן אלא משמע משם דהכל דין א' הוא בין שנמלח עם בשר לאחר שיעור מליחתו ובין אם נפל לציר או הציר עליו וכן הסברא נותנת דכולו חד מילתא היא והפוסקים הנ"ל נקטו שיעור מליחה היינו עם שיעור פליטתו וכן משמע מלשון ש"ד וטי"ד שנקט ג"כ שיעור מליחה ופ"י דהיינו עם שיעור פליטתו ודו"ק [יב] מיהו נראה להחמיר דאפשר לדחות ול"י דברי חש"ד וטי"ד ומאחר שפשט הפוסקים נראה לאסור לאחר מליחה כשנפל לציר או ציר עליו טוב להחמיר אע"ג דמדינא נ"ל מה שכתבתי וכן משמע לשון האשרי פכ"ה דכל זמן שפולט ציר אינו בולע מציר שאצלו אע"ג שמונח בה וע"ש גבי הא דמקש' שם למה לא יאסרו החתיכ' התחתונות משום ציר שבין החתיכות וע"ש [יג] מיהו נ"ל דהיינו דוקא אם לא הורח הבשר שנפל על הציר ממליחתו דאז עדיין היא תמיד בפליטתו ולכן פולט גם מה שבלע אבל אם הורח לאחר מליחתו לא אמרינן דיוחזר וימלחנו ויצא הציר שכולע ע"י ציר שבגופו כמו דאמרינן גבי חתיכה שלא נמלחה כלל שנפלה לציר דמאחר שנמלח פעם אחד והורח נסתמו נקבי פליטה [יד] ושם לא יפתח כשביל הציר שבו ואפשר שלענין זה נקטו הפוסקים הנזכרים לעיל שיעור מליחה דבכה'ג הוא דווקא כנ"ל:

כתב

מליחה ועקב

דאינו פולט ציר רק י"ב שעות ע"ש: [יא] וסמך עלמו בדברי הרא"ש. ועיין בתשובת שארית יוסף סי' כ"ז שהפליג מאוד להחמיר מכח דברי הרא"ש אלו ועיין במהרש"ל באו"ש ובפכ"ה סימן ע"ד. ועיין בש"כ סימן ע"ז ס"ק מ"ז: [יב] מיהו נראה להחמיר. אבל לעת הצורך והפסד מרובה יש להקל כ"כ בסימנים ובש"ע סי' ע' דכל י"ב שעות יש להקל בהפסד מרובה אף בנפל תוך ציר והיינו ע"י הדחה ומליחה שנית ודווקא בנפל תוך הציר או הציר עליו אבל בנמלח עם הבשר אינו נאסר כל תוך י"ב שעות ובהפסד מרובה יש להקל כל מעט לעת כמבואר לעיל ס"ק י': [יג] מיהו. כ"ל דהיינו דוקא אם לא הודח צי"ו סי' ע' ס"ק ע"ז ובש"ך שם ס"ק כ"ו כתבו דהאי סברא דלאחר הדחה נסתמו נקבי פליטה מוזכר ג"כ בר"ן בשם רבינו יונה וכן הוא ברשב"א בטה"א. ובג"ה דף רל"ז ע"א כתב וז"ל ואין לתמוה על רמ"א שחלוו בדנפשיה וכתב שכן כ"ל דאף שמבואר כן מהר"ן לפי שהר"ן אסר אפי' קודם שהודח ורמ"א קאי לאסור אף לדעת המתירין קודם שהודח עכ"ל הל"ח. ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דאף שהר"ן אסר אפי' קודם שהודח מכל מקום הא לא כתב כן אלא לדעת הר"ר יונה דמתיר בשלא הודח ואסר כשהודח אבל באמת התמיה' מעיקרא ליתא דמדברי רבינו יונה אין ראיה כלל וכמ"ש בתשו' ל"א סי' ח' דדעת הר"ר יונה ורשב"א שאוסרין בהודח לאו מטעם שנסתמו נקבי פליטה אלא כיון שכבר פלט דמו ואין בתוכו רק ציר אינו מועיל תו מליחה להפליט דם הבולע דפליטת ציר לא מהני לפלוט מה שבלע. אבל אם לא הודח לא הוי נאסר כלל דאידי דטורד לפלוט ציר לא בלע דם אבל לאותן הפוסקים דס"ל דכל שהוא פולט ציר פולט נמי דם הנבלע בתוכו אין לחלק בין הודח או לא הודח לפיכך הולך הרב לכתוב הלשון כ"ל וע"ש בלמח דק: [יד] ושם לא יפתח כשביל הציר שבו. משמע דתוך שיעור מליחה כיון דאיכא עוד דם בתוכו לא אמרינן שנסתמו נקבי הפליטה וכ"כ הש"ך שם ס"ק מ"א וכ"כ בתשו' משאת בנימין סי' נ"ג שזה דעת הרב והוא ברור אכן מ"ש עוד שם בתשו'

דלא אמרינן כלל אידי דפלוט וכן משמע ממהרש"ל פכ"ה סי' ע"ז ע"ש אבל מ"מ לענין הדין דינו של הרב אמת דהסכמת רוב הפוסקים ואחרונים שלא כדברי הג"ה ש"ד בשם המרדכי. ועיין בתשובת שארית יוסף סי' כ"ז ובסמוך ס"ק י"א עיין שם: [ז] דבכה'ג ודאי שרי. אף דהוא בכלי שאינו מנוקב מ"מ לא דמי לנמלח בשר בכלי שאינו מנוקב דנאסר שאני התם משום דהמקום דחוק ופ"י ממקום למקום כדליתא לקמן כלל י"א וי"ב משא"כ כאן דהחתיכה טפילה אינו נאסרת אלא משום שבלע דם פליט' ואח"כ ימלחנו שנית ואז י"א כל דמה וכן משמעות כל הפוסקים דכה"ג אף בכש"מ שרי וכ"כ מהרש"ל פכ"ה סוף סי' ע"ז אכן על הל' הרב כאן ל"ע קצת כיון דמיירי בכלי שאינו מנוקב אי"כ איך כ' דלא גרע מאם נפלה לציר הלא בנפל לציר תוך כש"מ פסק הרב לקמן כלל ז' דין ב' לאסור ואפשר לומר דהא דפסק הרב לקמן לאסור היינו דוקא בנמלח ולא שהה שיעור מליחה משא"כ בלא נמלח כלל אף בנשירה בציר תוך כלי שאינו מנוקב שרי ול"ע: [ח] ולכן אסורה. ומשמעות הפוסקים דכה"ג אפילו תוך כלי מנוקב נאסר כיון שהוא טפלה וכולע מהמלוחים ואין שום דבר להפליט מגופה אלא דנקט בהג"ה ש"ד כלי שאינו מנוקב משום דהמעשה שהיה כך היה וכ"כ להדיא הבאר שבע דף פ"ט ע"א ע"ש וכ"כ הש"ך בס' ע' ס"ק מ"ז וכן משמע להדיא מדברי הרב כלל ז' דין ב' ע"ש וע"ל ס"ק י"ט ועיין במהרש"ל פכ"ה סי' ע"ז וע"ל כלל ד' ס"ק ח': [ט] דיום או יומים. אם יומים פולט ציר כ"ש יום א' אלא דהכוונה יום שהוא כיומים דהיינו מע"ל וכמו שפ"י רש"י פ' משפטים על פסוק אם יום או יומים יעמוד וכ"כ מהרש"ל בפכ"ה סי' ע"ד וזה כוונת הרב במ"ש והסומך אדברי מהר"א שכתב לנהוג היתר מע"ל בדברי הגאונים לא הפסיד וק"ל: [י] כל י"ב שעות. ובש"ע סימן ע' פסק הרב דבהפסד מרובה יש להתיר כל פליטת יום שלם ומהרש"ל פכ"ה סי' ע"ד פסק דיום שלם פולט ציר ואפילו בלא הפסד מרובה יש להקל וכתב הש"ך בס' ע' ס"ק ל"ג שיעקר דעת הרב בש"ע שכן דעת גדולי פוסקים

ו כתב המדרכי פכיה דף תשל"ט ע"א ואפי' בשר שלא נמלח רק לצלי שאין חשבו רותח [טו] מ"מ ציר הנוסף ממנו מקרי רותח וכן הוא בהג"ה מיימון:

ז כתב בעל תרומת הדשן סי' קצ"ט [טו] דבהפסד מרובה ולצורך סעודת מצו' אמרי' דציר הבאה מבשר לאחר שיעור מליחתו לא מחשיב רותח ואינו אוסר אבל שלא לצורך מצוה והפסד מרובה אפילו ציר היוצא מן הבשר לאחר שיעור מליחתו מחשב כרותח ואוסרת אם נפלה על בשר או בשר שנפל לתוכה ונ"ל דמ"מ אינו אוסר רק כדי קליפה דהא בהג"ה ש"ד ובתרומת הדשן מדמי ליה לבשר שנמלח ומצא עליו ציר תוך כשא"מ [יז] ומאחר דגם שם ק"ל דסני בקליפה כמו שיתבאר לקמן כלל י"ד ה"ה כאן כנ"ל:

ח כ' בהג"ה ש"ד והביאו ב"י סי' צ"ט ציר שנוסף ע"ג קרקע ועדיין הקרקע לח ונפל לתוכו חתיכה בשר על אותו מקום לח צריך עיון [יח] שמא הקרקע הוי ככלי מנוק: ואגב ראולי לא בלע או שמא אין הקרקע ככלי מנוקב ונאסר עכ"ל. וכ"כ באו"ה כלל ה' דראוי להסתפק אם הקרקע מקרי כלי מנוק [יט] ומאח' שנסחפ' ראוי להחמיר עכ"ל ונראה דמ"מ אין צריך רק כדי קליפה [כ] במקום שנוגע בקרקע לצ"י אבל מה שלמעל' ממנו שרי דלא גרע מחתיכ' שחצייה בציר וחצייה תוך לציר כמו שיתבאר לקמן:

וכתב

מנהגת יעקב

מהרש"ל והט"ז לאסור כל מה שמונח תוך הצי' א"כ ה"ס כאן: [יח] שמא הקרקע הוי ככלי מנוקב. וכתב הש"ך בס"י פ' אין לפרש דמיידי שנפל שם בשר שכבר פלט כל דמו דזה אוסר אפילו בכלי מנוקב וכמו שנתבאר וע"ל ס"ק ח' ונראה דמיידי בבשר שלא שזה עדיין שיעור מליחה דמסתפק אי מקרי כלי שאינו מנוקב ולא מהני מליחה א"כ או לא עכ"ל הש"ך אבל באמת דבריו המה נגד ל' הג"ה ש"ד שכתב להדיא אגב ראולי לא בלע. משמע דהטעם הוא משום ציר שעל הקרקע שבוטע וכן משמע להדיא מדברי הרב במ"ש דלא גרע מחתיכה שחלייה צליר וחלייה תוך לציר וזה מיידי בבשר שפלט כל דמו והש"ך כתב שם ליישב דברי הרב כאן ע"ש ודבריו דחוקים מאוד ויותר היה נלע"ד דמיידי בבשר שכבר פלט כל דמיו אע"ג דכה"ג נאסר אפילו בכלי מנוקב וכמ"ס לעיל ס"ק י"ח. היינו דווקא כגמולת עס שאר חתיכות או נפל לציר ממש או נפל הצי' עליו משא"כ כאן דליכא ציר כלל רק הקרקע עדיין לח קלת או אם הקרקע הוי כלי מנוקב אינו נאסר מחתיכה זו וכנ"ל פשוט דאם לא כן בשר שכבר פלט כל דמו ומונח עדיין בכלי מנוקב תהא נאסר מהטעם שכלי מנוקב שמלח שבתוכו עדיין לח ובוטע ממנו ובאמת משמעות הפוסקים דכה"ג מותר. ואף לדעת הפוסקים שהביא הרב לקמן כלל י"ד דאוסרין בשר ששהה במליחתו לאחר שיעור מליחה היינו מטעם לחלוות שכל הבשר אבל מחמת הכלי אינם אוסרין אלא וודאי דהטעם משום דאף שהכלי מנוקב ולא מכל מקום כיון שהוא כלי מנוקב ודס משריק שריק אמרינן אגב דאזל לא בלעו. א"כ מה לי שנפל לתוך כלי מנוקב אחר או שהוא תוך כלי מנוקב ראשון שנמלח וע"ז מסתפק בהג"ה ש"ד דלמלא לא הוי ככלי מנוקב ונאסר מהמקום לח או הוי ככלי מנוקב ואינו נאסר ודו"ק: [יט] ומאחר שנסתפק ראוי להחמיר! ולא אמרינן ככה"ג ספיקא דרבנן לקולא כמ"ס לעיל כלל א' שם ס"ק י' כתבתי ובררתי הדברים באריכות ע"ש ועיין בש"ך סי' ע' ס"ק מ"ח שמיישב עוד שם בדרך אחר והוא שלא לצורך כי כן הדבר מוכרח כמה פעמים באו"ה בכה"א גוונא: [כ] במקום שנוגע צליר. בתשובת משאלת בנימין סי' ס"ד השיג על הרב בזה ופסק להתיר אף במקום שנוגע צליר. לפי שהמנהג שאחר הדחת בשר מניחין אותו על גבי הדף עד שיוצב מימיו שעל הבשר וא"כ נתלחלח הקרקע מהמים שזבו קודם מליחה ואח"כ כשנוטף הצי' קמא קמא בטל ואין באותו ציר כח לאסור עכ"ל. ואפשר דגם הרב מסכים לדין זה רק דמיידי כאן שמלח הבשר במקום אחר שלא במקום שזבו המים מתחל' אבל באותו מקום שזבו המים תחלה גם הוא מודה דשרי וכתב עוד שם בסוף התשוב' וז"ל ומעשה בא לידי בבשר שנמלח ואחר ששהה שיעור מליח' נפל ע"ג קרקע לחה והתירתי הבשר מתיר טעמים. חדא כיון דמעורב בו מים ועוד. שהרי רש"י התיר והור"ה הלכה למעשה בחרנוגלת ששמהו בכלי שאינו מנוקב אחר שיעור מליחה אפי' בלא קליפה. והסכימו עמו גדולי הפוסקים. ונהי דאנן לא ק"ל הכי מ"מ בקרקע דמי לכלי מנוקב יש להתיר אפי' בלא קליפ' עכ"ל ולא ירדתי

לסוף

וזה וז"ל מה שכתב מהרמ"א בתי"ח ואחר שנמלח פעם אחת והודח נסתמו נקבי הפליטה ושבו לא יפתח אף אם ימלחנו שנית מ"מ לא מוכח הכי מדברי הרא"ש פכ"ה ומדברי מהר"מ בהג"ה ש"ד גבי בשר שנמלח ולא הודח מקודם שפסקו שיש לו תקנה ע"י הדחה ומליחה שנית אלמלא לא אמרינן מאחר שנמלח והודח נסתמו נקבי הפליטה ואפי' לדעת האוסרין היינו מטעמא אחריתי וכו' עכ"ל מ"ב. ולע"ד נראה פשוט שאין דברי הפוסקים אפילו קלת סתירה לדין זה ואדרבה הרב כתב דין זה אליבא דהרא"ש וכמ"ס סוף דין זה וז"ל ואפשר שלענין זה נקטו הפוסקים וכו' והא דמהני לדעת הרא"ש וסיעתו גבי בשר שלא הודח מתחלה ונמלח הדחה ומליחה שנית ולא אמרינן דנסתמו נקבי הפליטה היינו משום דסוברים טעם הדחה ראשונה דכל שלא הודח תחלה לא היה כח במליחה להוליך דמו או משום שלא נתרכך הבשר או משום דהמלח נבלע בדס שעל גבו ושבו אין כח במליחה להוליך דמו (כמ"ס לעיל כלל ה' ס"ק א' בשם הפוסקים ע"ש) וכיון שדמו בתוכו עדיין לא אמרינן דע"י הדחה נסתמו נקבי הפליטה דהוי כבשר שלא נמלח מעולם והודח דבזה אליבא דכ"ע לא אמרינן דנסתמו נקבי הפליטה כיון שדמו עדיין בתוכו וכל בשר צריך הדחה ראשונה. א"כ בזה שהמליחה לא היה פועל מידי ואינו נחשבת לכלום פשיטא דמהני לדעת' הדחה ומליחה שנית ואפילו תוך השיעור מליחה כל שקלת דס בתוכו לא אמרי' דע"י הדחה נסתמו נקבי פליטה לדעת הרב רק לאחר שיעור מליחה ולענין לירו לצד אמרי' דנסתמו הנקבים כמ"ס תחילת סעיף זה בשם המשאלת בנימין עלמו ודו"ק. ולענין דינא כתב בתשובת למח נדק כיון דלא מלינו בפוסקים ראשונים הק' סברא דע"י הדחה נסתמו נקבי הפליטה אלא בספר תורת חטאת שכתב הרב מה שגראה לו ובש"ע חזר מזה. ומשמע בהיפוך כמ"ס בש"ע סימן ע' שדיחנו ויחזור וימלחנו (גם מ"ס האחרונים שזה הוא דעת הר"ר יונה בר"ן ורשב"א דוחה הוא דבריהם שם כמ"ס לעיל ס"ק י"ג) והש"ך בס"י ע' ס"ק ל"ט שמדחיק להשוות יחד דברי הרב כאן ובש"ע השיג הוא עליו שם ומסיק דהמיקל לא הפסיד ע"ש תראה שדבריו ברורים. וכ"כ הט"ז בס"י ע' ס"ק ט"ז שהרב חזר מדין זה בש"ע. וכן מלמדי להדיא בתשובת תמי"ס דע"ס סי' ז' וסי' ט' תשובת הראב"ד. דאף לאחר הדחה כל זמן פליטת לירו אמרינן אגב דיפלוט ציר דירה יפלוט ג"כ מה שבלע ע"ש: [טו] מ"מ ציר הנוסף ממנו מקרי רותח. לפי מה שפסק הרב לקמן כלל כ' דין י"ז באו"ה דאין אנו בקיאים בין מליחת ללי למליחת קדירה וא"כ אפי' הבשר עלמו מחשב רותח וא"כ קשה קלת לאויה לורך העמיק הרב כאן דברי המדרכי אכן לפי מה דפסק הרב בש"ע סימן ז"א ס"ה דבהפסד מרובה יש לסמוך על בקיאותנו ע"ש. וא"כ לפי דברי המדרכי דליר חשיב כרותח אף בהפסד מרובה יש להחמיר בכה"ג: [טו] דבה"מ ולצורך סעודת מצוה. בט"ז סימן ס"ט ס"ק מ"ז ובש"ך סימן ז"א ס"ק י"ד האריכו מאוד בפלפול עלום על דברי מהר"א ומ"מ הסכמת דבריהם שם להלכה כמו שפסק מהר"א והרב פ"ש: [יז] ומאחר דגם שם ק"ל. ע"ל כלל י"ד שכתבתי דעת

וכתב בהגיה ש"ד [כא] דאם נפלה תוך הציר לפי שעה ולא נשרית שם זם או לילה אין בידי לאסור רק כדי קליפתו וכן משמע דעת האשרי דאם נפל לציר ולא נכבש בה כשיעור אם נתנו על האור כדי שירתח אינו נאסר רק כדי קליפתו [כב] ואנן לא נהנינן כן אלא נאסר מיד שנפל בה או הציר עליו דאמרי דוחה כרותח וכמו שיתבאר:

י כתב האגור בשר שנמלח ונפל למים שנתאדמו מפני שהדחתו בהן בשר אפי' אין במים ס' נגד הדם. וכן ציר שנפל לתוך מים או מים שנפלו לתוך ציר. ואח"כ נפל בשר לתוכן בשר [כג] דהמים מבטלין כח הציר ויש אוסרין וכן דעת מהרי"ו סי' נ"א דאם נתאדמו המים מן הבשר תורת ציר עליהן ואין נוהגין כן אלא נוהגין להחיר בדיעבד אם יש מים בציר וכמו שכתבו בהגיה ש"ד וכ"כ באו"ה כלל ו' דאפי' מים [כד] מועטין מבטלין כח הציר שאינו נחשב עוד כרותח וכן משמע בתרומת הדין סי' קע"ד ועוד יתבאר לקמן סי' י"ד נבי אם הניח הבשר לאחר מליחתו לכלי שאינו מנוקב להדחתו וכתב המרדכי פכ"ה דף תשל"ה והואיל וציר בשר דרבנן ספק ציר וספק מים בשר דספיקא דרבנן לקולא עכ"ל וכן הוא ברובא:

כלל וסימן ז'. בדין חתיכת בשר שמקצתה בציר ומקצתה חוץ לציר ויש בו ב' דינים: א חתיכה שמקצתו בציר ומקצתה חוץ לציר מה שבציר אסור [א] ומה שחוץ לציר מותר וחותר נ"כ כדי

מנחת יעקב

דהבשר מותר הרי אף דהמים הם חיסור שנתערב בהם דם והבשר מלוח מ"מ לא אמרינן אדמחליש ליה בלע (וכ"כ מהרי"ו סימן כ"א לדעת המתירין ובאו"ה כלל ז') ועיקר הקושיא כבר הרגישו בה הפוסקים ראשונים כמ"ס מהרי"ו סימן כ"א ובאו"ה כלל ז' דין י"ז וז"ל ולא דמי למה שפסק הסמ"ג ואוסר ביונה מלוח אם נפל לכודא דכמכא דשאני התם דהכמ"כ היא עבה ונדבק אבל דם ומים המעורבין אינן נדבקים ועוד דהתם הוי האיסור בעין ולול עכ"ל (ועיין כל זה לקמן כלל כ"ב ס"ק ג' שכתבתי הנפקא מינה בין שני התיכונים הללו ע"ש) וא"כ לא קשה מידי ובוודאי שנעלם כל זה לפני הגאון בעל למח דק בתשובה הנזכר ומה שפסק שם מכלל דבריו בנשאר מעט שרר בכלי ונטלו בתוכו מים והדחתו בו בשר אחר מליחה בפסח לאסור ע"ש אבל לפי דברי מהרי"ו ואו"ה שכתבתי אין כאן חשש איסור כלל כיון דאין כאן דבר הנדבק ואין כאן איסור בעין ועוד כיון דהבשר לא נפל לתוכו רק שפך עליו דרך העברה וספי' בעלמא ממילא נשטף המלח מיד ואין כאן רחיצ' כלל ולכ"ע אינו נאסר כנ"ל להלכה. אבל למעשה ל"ע דאולי יש לחוש לדבריו באיסור חמץ בפסח שהוא במשהו. ולהלכה עכ"פ קליפה כמ"ס בתשובת ל"ל שם: [כד] מים מועטין. בש"ך סימן ע' ס"ק מ"ט כתב וז"ל פ"י הא דמים מועטין היינו שאין במים ס' אבל מ"מ לריק להיות רוב מים מליר וכן משמעות כל הפוסקים ואו"ה עכ"ל ובאמת דבריו נכונים להמעטין בפוסקים. וכן מוכח דעת העט"ז כמו שאכתוב לקמן כלל י"ד דין ה' אכן דעת הרב שם קצת לא משמע כן וע"ש ס"ק י' ול"ע לדעת הרב ליישב לשון הפוסקים:

כלל וסימן ז'. [א] ומה שחוץ לציר מותר. כתב בתשובת הרשב"א סימן תס"ו וז"ל

הטעם שהדם אינו מפעפע ואינו נבלע יותר מכדי קליפה ומה שהוא בתוך הלייר אינו אסור אלא מטעם כבוס שהוא כמבוסל עכ"ל וכן מבואר הטעם בהרא"ש פג"ה ותוס' וש"ד דמתירין מה שחוץ לציר מטעם זה וא"כ לכאורה ל"ע לפי מה שהכריע הרב לעיל כלל ו' דין ט' דאין לא נהיגין הכי אלא נאסר כולו מיד שנפל בה דאמרינן דהוא כרותח ולא מטעם כבוס וכ"כ הרב לקמן סוף כלל ל"ח (ועיין לעיל כלל ו' ס"ק כ"ב) וא"כ קשה איך פסק כאן ובש"ע ס"ס ע' דמה שחוץ לציר מותר כיון שהמליחה כרותח ומבליע בכולו אפי' בדם שכחש ולריבין אנו לומר דבאר הרב דאע"ג דמליחה כרותח ומבליע בכולו היינו דוקא לענין (דנאסר כולו ולא סגי בקליפה) אבל לאסור אף מה שחוץ לציר לא מחמירין כולי האי בדבר כחוש כדם ואיסור דרבנן וכן משמע בתשו' הרב להדיא סימן כ"ח ע"ש דאף מה שבחוץ הלייר הוא רק חומר' לאסור כולו ומנהג בעלמא ועוד שד"ס שריק

לסוף דעתו כלל בזה דראי' שני' הוא מהגדון כרחוק מזרח ממערב דהא דהתירו רש"י וסייעתו היינו מטעם דציר היולא מבשר לאחר שיעור מליחה הוא רק לתלוות בעלמא ואין בו כלל חיסור דם. אבל בגדון זה שהקרקע לחה עדיין מליר שנטף תוך שיעור מליחה א"כ יש לאסור ואין לדחוק ולומר מה שכחצ. ועוד שהרי רש"י וכו'. היינו כדי שלא יהא צריך קליפה משום דהוא כאלו נתנו בכלי שאינו מנוקב קודם הדחה כמו במעשה דרש"י זה אינו דא"כ אמאי הצריך לחלק משום דהקרקע הוא בכלי מנוקב הלא בלאו הכי חילוק גדול יש דכאן לא נמלא ליר שזב מן הבשר עכשיו. וגבי מעש' דרש"י מיירי דוקא שנמלא ליר בכלי מהבשר אז מלרכין קליפה כמבואר לקמן כלל י"ד דין א' ע"ש. ומלבד זה הלשון דחוק מאוד לפרש כן ול"ע: [כא] דאם נפלה תוך הציר. היינו בענין שלא מהני הדחה ומליחה שנית כגון לאחר שיעור מליחה וכ"כ להדיא בסימני' דדוקא בענין הנאסר ועיין לעיל ס"ק ה': [כב] ואנן לא נהנינן כן. עיין במהרש"ל פכ"ה סי' ע"ה שחולק ע"ז וכבר השיג עליו הש"ך בסי' ע' ס"ק מ"ה דלפי מה דק"ל בכל דוכתא דמליחה בם' נאסר מיד עכ"ד בקולר ואע"ג דבדבר דרבנן אין אוסר רק כדי קליפ' בדבר כחוש מ"מ ליר כיון דשייך בו שמונית אוסר בם' וכמבואר לקמן כלל וס' ל"ח: [כג] דהמי' מבטלים כח הלייר. בתשובת למח דק שאלה למ"ד האריך ומתמי' על דין זה מהא דכתבו הפוסקים גבי טמא טפל וטהור מלוח אם הטמא הוא איסור ללול נאסר הטהור שבולע מחמת מלחו (וכמבואר לקמן כלל כ"ב דין ז' ובש"ע סי' ל"א סעיף ה' בהג"ה והוא מסמ"ג וש"ד) ואמאי לא אמרינן דטמא טפל הללול מבטל כח המלח וא"כ אין כח בטהור שנמלח לבולע האיסור דהא אפילו מי פירות מבטל כח המלח דהא מותר להדיח הדחה אחרונה במי פירות ועיין שם דבריו בפלפול עלום וארוך ולבסוף מסיק וז"ל אלא ע"כ צריך אהה לומר דהיינו טעמא דבשר מליח שנפל לתוך איסור ללול תפל אז לתוך חלב והבשר דהוא מליח הוה כרותח אי אפשר שלא יהא בולע מתחלת נפילתו משום עד דמחליש ליה בולע והוא בליעת איסור. משא"כ כאן דנפל מים לתוך הלייר שמבטלין כח הלייר תחלה א"כ לא נעשה כאן איסור עדיין כלל ואם שזב נפל בו בשר אין כאן איסור כלל כיון שאין כאן דבר רותח וכן בשר מליח שנפל למים אז למי פירות אף שבולע קצת. מ"מ אין כאן איסור כלל שבולע רק מים (וכל בשר צריך הדחה אחרונה במים וק"ל) משא"כ אם יש דבר איסור אלו בולע מאיסור ע"כ תוכן דבריו ובאמת עדיין לא ילא ידי חובת ביאור כלל שהוא לא העתיק שם רק דברי הש"ע סימן ע' שכתב בסהם דמים מבטלין כח הלייר וע"ז האריך שם בפלפוליו ומחלק כנזכר אכן לפי דברי האגור שפסק בבשר שנמלח ונפל למים שנתאדמו שהדחתו וכו' אפילו אין במים ס' נגד הדם

[ג] כדי קליפה ממה שחוצץ לציר וחצי נוחצין וכן הסכמת הפוסקי' אפי' אותו מקצת שבציר שמן מותר דאין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור חולך שם וכבר נתבאר כלל וסי' ראשון דהבי ק"ל:

ב [ג] וכתב באו"ה ואפילו נפל מקצת החתיכה לציר קודם ששה' שיעור מליחה מותר מה שחוצץ לציר ולא חיישינן הואיל והחתיכה בציר שלא היה לו מקום לפלוט ודומה למולח בבשרא' דלא חיישינן להא דאף בכלי שאינו מנוקב חומרא יתירא הוא לאסור כולו עכ"ל ואע"ג דנתבאר לעיל כלל וסי' ו' דאם נפל לציר קודם שיעור מליחה אמרי' איירי דיפלוג' דם ידיה יפלוט ג"כ דם דאחרני וא"כ אף מה שבתוך הציר היה ראוי להיווצ' שרי י"ל דהא דלעיל דווקא שנפל לציר ויש לציר מקום לזוב שאינו נשרה בתוך הציר דומיא לנפל הציר עליו אבל אם נשרה בתוך הציר אף קודם שיעור מליחה אסור מה שבתוך הציר:

ג כתב בהג"ה ש"ד בשם ר"י מאייבר'ה דאין אוסרין סברא זו דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם אלא במאכל שיש לו טעם מעצמו [ד] אבל כלי שאין לו פליט' מעצמו פולט שפיר מה שבלע אף בלא רומב וראיי' מדגים שעלו בקער' דמותר מטעם ג"כ בר ג"מ ולא אמרי' דמותר מטעם דאין הנבלע בקערה חולך בהגים בלא רומב עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל ל"ו למעשה ועיין לקמן כלל וסי' כ"ח מדין זה. כלל וסי' ח' מדין שכתב בשר בשריית מים מעיל נתבאר לעיל כלל וסי' ג':

כלל וסימן ט. בדין בשר לצירי אם צריך מליחה וכו' י"ג דינים חלוקים:

א בשר לצלי אין צריך מליחה כלל מיהו לכתחלה יש לנהוג כמ"ש מהרא"י בהג"ה ש"ד להדיחו ולמלחו קצת בשכבר נתחב בשפור וצולין אותו מיד [ה] ואין שוהין בדבר שלא יתמלא המלח דם:

ב ואם צלאו בלא הרחה ומליחה מותר בדיעבד כדע' חתום' והרא"ש [ז] וכ"כ הר"ן דלא כרמב"ן דמצריך הרחה אע"ג דלא בעי מליחה וכ"פ באו"ה כלל ח' וכתב דאפי' לא שפשה הבשר כלל תחלה אפי' מותר בדיעבד [ג] דלא מחזיקין איסור שמא חתבו בסבין של חלבים ואפי' קנאו מן עבוס' עכ"ל וכת' בכלל ה' מיהו אם נפל דם צלול ובעין על הבשר וצלאו כך בלא הרחה מריפה דלא אמרי' כבולעו כך פולטו או אנב דפלט דם ידיה וכו' גבי דם בעין שנפל עליו ממקום אחר עכ"ל:

ג ואם לא הודח תחלה ונמלח אסור אף לצלי כמו שנתבאר לעיל סי' ח' מיהו כתב באו"ה כלל ה' ובדיעבד מותר כשמולחו בשפור בלא הרחה כלל הואיל וצלאו מיד או תוך שיעור מליחה אבל אם שהה בתוכו שיעור מליחה

מנהגת יעקב

אוסר טלו או לא ול"ע עכ"ל ועי' לעיל כלל ח' דין ד' ועיין כל"ח דף ר"ד ע"א:

כלל וסימן ט. [ה] ואין שוהין בדבר. ואם שהה דיעבד מבוחר לקמן דין י"א: [ז] וכ"כ הר"ן.

הרב נמשך אחר דברי ב"י בסימן ע"ז שכתב וז"ל כתב הר"ן בשר חי לאחר הדחה מותר אפילו בלא מליחה ועכ"פ הדחה מיהו בעי משום דם שעל פניו וגרחה דה"ה לל"ו. ויש לדחות דל"ו שאני דמורא משאיב שאיב ליה עכ"ל הנה לכאורה משמע מדברי ב"י שדעת הר"ן להתיר בלא הדחה תחילה ואחר זה נמשך הרב אצל באמת הר"ן עלמנו לא כתב דין זה כלל ומבוחר כמה פעמים להיפך דסובר דלריך הדחה תחלה ואם לאו נאסר עכ"פ כדי קליפה כ"כ להדיא פ"ק דחולין ובפ"ז ובפג"ה וכ"כ בבאר שבע פ"ק דחולין שהבי' אינו מפרש כלל כן דעת הר"ן רק סברא דנפשיה כתב ע"ס: [ג] דלא מחזיקין איסור שמא חתבו בסבין של חלבים. טעם זה לכאורה תמוה כיון שהרא"ש והפוסקים כמבואר ב"ד סימן ס"ד כולם כח' מעידין שהאידנא אין לקלבים סבין מיוחד ולכן כתב הרשב"א דבשר לריך שפשוף היטב וכ"פ הרב בש"ע סימן ס"ד ובפרט אם קנאו מן עבוס' דוודאי עכ"ס אין לו סבין מיוחד לכך וגם ק"ל סתם סבין אינו נקי וא"כ מאי לא מחזיקים איסור שייך בזה. ובאמת באו"ה שלפנינו כלל ח' דין וי"ו כתב בסתם דמותר בדיעבד ולא כתב טעם הדבר ולע"ד נראה הדבר פשוט דהטעם משום דכל מילי שנגע בלונן ולריך הדחה אם בשלוהו או ללאו כך בלא הדחה שרי דהא אפי' דבר שלריך קליפה יש דעות דאם בשלוהו בדיעבד בלא קליפה דמותר וכן פסק הרב בש"ע סימן ל"א ולקמן כלל כ"ג וא"כ כ"ס במידי דבעי הדחה (ועיין לקמן כלל כ"ב ס"ק י"ד) וכן פסק ה"ט' בסימן ל"א ס"ק ח' ואין לחלק דשאני ללי מבישול דבגלי אפשר להדיח עדיין יש לומר דגם האו"ה לא כתב רק דאינו נאסר הל"ל בדיעבד כיון שלא הודח אצל הדחה אפשר דבעי אח"כ ועי"ל כיון דכבר נללה המעט שמנונית כבר נכנס ונבלע או נתייבש עליו ולא מהני חו הדחה על כן מיקרי דיעבד ותו לא לריך הדחה כלל ועיין בסמוך דין י"ב פסק הרב דכל ל"ו בלא מליחה לריך הדחה אח"כ לכתחלה וא"כ ה"ה כאו

צריך ואינו מטעם מלמטה למעלה כמבואר לקמן כלל כ" דין י"א: [ז] כדי קליפה. ונראה פשוט דה"ה כנמלח בשר שנמלח ופלט כל דמו ולרו ע"ס בשר שלא פלט דמו דנאסר כמבואר לעיל כלל ו' היינו דוקא שבשר שלא פלט דמו מונח למעלה (ואפשר דאפי' מן הל"ל אצל במונח למטה ג"כ אמרינן דאינו מטעם למעלה ובודאי לא גרע משנפל לציר ואדרבה דקיל מפי מנפל לציר כמבואר לעיל כלל ו' דין ה' וא"כ אין לריך רק קליפה במקום שנגע וכן משמע באו"ה כלל ו' דין ס"ז ע"ס: [ג] וכתב באו"ה. באמת באו"ה שלפנינו כלל ו' דין י"ד לא כתב כן אלא בספק אם נפל לתוכו תוך שיעור מליחה או לאחר שיעור מליחה לכך מחיר מה שחוצץ לציר אצל חי ידעין בודאי שנפל תוך שיעור מליחה אף מה שחוצץ לציר אסור מטעם כלי שאינו מנוקב וכן פסק בחשו' משאם בנימין סימן ל"ט והשיג על הרב כאן וכבר התגלל הרב עלמנו כה"ג בתשובתו סימן קל"ב דין י"ב שכמה פעמים נשתנה באו"ה שלפנינו ממה שהיה כתוב באו"ה שלפניו והש"ך בסימן ע' ס"ק מ' מדחיק מאוד ליישב דברי הרב ושם הרב מודה לדיון זה דבכלי שאינו מנוקב גמור נאסר כולו וכ"כ ג"כ הש"ך בסימן ס"ט ס"ק ס"ט וכן משמע בט"ז סימן ע' ס"ק י"ז אף כמה שהבין הס"ז שם בחשו' משאם בנימין הנזכר שהשגתו על הרב היינו אנכבש תוך הל"ל שנזכר לעיל כלל ו' דין ט' ובש"ע שם בהג"ה ועל כן השיג עליו בפשיטות ע"ש ובאמת לא דק בזה כי עיקר השגתו על הרב כאן ודוק: [ד] אצל כלי שאין לו. כלומר לפי שכתבו הפוסקים הובא בסור וב"י סי' כ"ה ולקמן כלל כ"ח דאין חתיכה אוסרת חברת' בנגיעת' בלא רומב אלא דווקא שאיסורה מחמת עלמו אצל אם אין בה איסור רק מה שבלע ממקום אחר אין אוסרת אחרת שננגעה בה בלא רומב ואפי' החתיכות הותר שמינה. מ"מ אין הנאסר יכול לאסור במקום שהאיסור עלמו לא יוכל לילך לשם ועל זה כתב הג"ה ש"ד דבכלי שאין לו פליטה מעלמו פולט שפיר הבלוע בתוכו אף בלא רומב. ובש"ך סי' ק"ה ס"ק כ"א וכ"כ כתב בשם הר"מ דמ"מ אינו נאסר יותר מכדי קליפה וכ"כ להדיא האו"ה כלל ל"ו דין ה' וכתב הש"ך דמ"מ ל"ע אם הבלוע הוא דבר שמן אי

מליחה אמור עכ"ל וכבר כתבתי לעיל כלל וסי' ה' [ז] דעתי נראה לאסור אף בכה"ג דאין שיעור לדבר: במקום שאין המלח מצוי צולה כך בלא מליחה אפילו לכתחלה וכ"כ אריה כלל ח' [פ] וכן משמע מדברי הפוסקים שכתבו שאין מלח מצוי ורוצה לבשל הבשר יצלה החל' א"כ שמעי' דלצלי לא בעי מליחה כלל אפילו לכתחלה במקור' שאין המלח מצוי שם:

ה' כתוב עוד באריה כלל ט' בשר שצולין בלא מליחה או שנמלחה מעט ולא שדה שיעור מליחה [ו] אמור להפוך השפ' תמיד בשעת צלייה דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי אלא צריך להניח לפעמים כדי שיזוב דמו וסיהו בריעבר נוהגין להחזיר ואפי' אם הפכוה כל שעת צליה עכ"ל:

ו' בהגהות מיימוני פ"ו מה' מאכלות אסורות כתב דאווזי' ותרנגולים החלולי' צריכין מליחה לצלי ובמדרכי פכ"ה דף תש"ם ע"א מתיר בלא מליחה אפי' באווזי' ותרנגולי' ומתירי' שורש ל"ט כתב דלטאן דאוסר אפי' בריעבר יש לאסור. ובאריה כלל שמיני כתב דלכתחלה יש ליהדר ובריעבר שרי וב"י כתב דמותר לכתחלה וכן משמע מדברי מורא"י בהגהות ש"ד וכן משמע מדרכי מהר"י טרושין שכתב בסמוך וכן הוא המנהג והיה אם מלאו בשר שלא נמלח וצלאן כך נמי שרי וכדפסקין פ"י כיצד צולין מולייתא שריא דמיירי בכה"ג וכתב הפוסק י"ד והרא"ש דאפי' נמלח החיצון ולא הפנימי נמי שרי אף ע"ג שעכשיו החיצון אינו מרוד לפלוג דניטא אגב דפלט דם דירה וכו' דכמו שבוילע דם המילואים כך פלטו וכ"פ התו' פכ"ז והביאן המדרכי פכ"ה וכ"פ ב"י בש"ע שלו [ו] אבל בהגהות מיימוני כתבו לאסור גם המדרכי הזכיר סברא זו וכ"פ באריה כלל ט' וכן משמע מדרכי מהר"י טרושין שאכתוב בסמוך ואם הפנימי נמלח ולא החיצון כתב באריה דשרי ונראה דמעמא משום דנורא משאיב שאיב מן החיצון ואין הפנימי בולע. ונראה דלפי מה דקיל דמילוי ביצים אמור וכמו שיתבאר לקמן בסמוך הוא הדין אם נמלח הפנימי ולא החיצון מיהו אפשר לומר דמעמא דנור' משאיב שאיב לא מהני ולכן במולייתא דבשר שרי דהא נוכל לומר ג"כ בבכ"פ משאיב במילוי ביצים אמנם סברת מהר"י טרושין לא נראה חבי לפי מה שיתבאר מדרכיני לקמן ובי"ד סי' ע"ז פסק [ח] דבריעבר חבל מותר וכל זה לא מיירי אלא

מנהגת יעקב

ובפרט שדעת רוב הפוסקים דכל ללי ח"ל מליחה כלל לכתחלה אף שמנהג להחמיר מ"מ היבא דליבא מלח ליבא מנהג: [ו] אמור להפוך השפוד תמיד. כלום חמורות פ"ק דחולין דף קמ"א ע"א כתב וז"ל ואשחמט להרב בת"ח דרבינו הרא"ש בפכ"ה לקמן סי' מ"ה כתב דלכתחלה נוהגין להפכו עכ"ל ובע"ד נראה אף אם הרב ראה דברי הרא"ש אין סמירה מדבריו דדוקא תמיד אסור להפכו אבל לפעמים מותר להפוך: [ז] אבל בהג"ה מיימוני כתבו לאסור. משמע מדרכי הרב שדעתו לאסור בנמלח החיצון ולא הפנימי אבל בש"ע סי' ע"ז מבוחר שאף הרב עלמו חוזר ומסכים עם דעת הממירין ואפשר שזה ג"כ דעת הרב כאן וכמו שחסיק בשם הטור יורה דעה דדיעבד הכל מותר וזה דעתו ג"כ בסמינים דלקמן שהשמיט כל חילוקים דינים אלו. הש"ך בסי' ע"ז ס"ק ב' האריך להוכיח דאין כאן מחלוקת כלל בין הפוסקים דבנמלח החיצון ושהה שיעור מליחה ולא הפנימי כ"ע מודים דשרי דככ"פ וכן בשניהם מלוחים או שניהם אינם מלוחים או שניהם נמלחו ולא שהו שיעור מליחה שרו אף כשהחיצון נמלח ולא שהה שיעור מליחה והפנימי לא נמלח או שהפנימי נמלח ולא שהה והחיצון נמלח ופלט כל דמו ולידו נאסר ולא אמרי' בכה"ג ככ"פ כמ"ש הש"כ שם מילתא בטעמא וכ"כ המדרכי להדיא פכ"ה וכן משמעות הסמ"ק בסי' ר"ה והגהות מיימוני ודבריו מוכחים מש"ס ופוסקים וכן הוא דעת מהרש"ל פ"ק דחולין סימן כ"ט ע"ש וראוי להחמיר כדבריהם: [ח] דדיעבד הכל מותר. כלו' אפי' אם נמלח הפנימי ולא החיצון ג"כ מותר. וכ"כ הרב בפשיטות בש"ע סי' ע"ז בהג"ה ובש"ך שם ס"ק ב' כ' וז"ל ובספרי הארכמי והוכחתי בראיות ברורות דכל הפוסקים מודים דהכי דנולח הפנימי ושהה שיעור מליחה והחיצון תפל או לא שהה שיעור מליחה דנאסר הפנימי עכ"ל. והנה עדיין לא זכינו לספרו וגברא חזינא וראוי לא חזינא דמשמעות כמה גדולי פוסקי' דכה"ג שרי כמ"ש הרב וכן משמע להדיא באגודה פכ"ז ובמדרכי פכ"ה דף תשל"ז ע"ד גבי מ"ש לא מלי למדחי דהוא נותן כרעיו ובני מעיו מיירי וכו' ע"ש וכן משמע להדיא מהמס' פכ"ז דף ע"ד ד"ה ככ"פ וכו' אי"נ הוא יעמוד כגון שמלח בני מעיים מליחה גמורה דאפי' לקררה וכו' ע"ש (ואין לחלק ולומר דשאיב התם כיון דאיכא בית השמיט' מיריב דייב דמו וכמו שמתרץ הש"ס שם בכה"ג מאס דחילוק זה לא שייך אלא מה שנכלע מן הפנימי לחיצון דאם הוא פתוח מכל

גאון ע"ש: [ז] דעתי נראה לאסור. ודוקא בנמלח לקררה אבל אי לא נמלח רק מליחה ללי ולא שהה שיעור מליחה כיון דאיכא מרחי למעלותא יש להחזיר כמו שכתבתי לעיל כלל ט' ס"ק ה' וכן דעת הרב בש"ע סי' ט"ז ס"ב בהג"ה ואף דהלשון שם בש"ע משמע קצת דוקא שכבר נללה אז מותר אבל לא לללות לכתחלה מ"מ על כרחק ל"ל דמותר לללות אפילו לכתחלה דאליכ נמלא דלית ליה תקנתא לא לבשל ולא לללות והוי דיעבד וכ"כ הש"ך בסיומן ע"ז ס"ק ט'. (אכן מלאתי במהר"ל בדיון שריית בשר ומליחתו כתב להדיא דאסור לללות לכתחלה ודיעבד אם ללאו מותר ול"ע) והא דנקט בש"ע שם הלשון דיעבד. תירץ שם הש"ך ע"ש ודבריו נכונים אכן ראייתו שבו של הש"ך בס' נקידות הכסף סיומן ע"ז בהג"ה השיג על אביו וכתב וז"ל מ"ש נמלא דלית ליה תקנתא והוי כדיעבד וכו' ויש להקשות והלא איית לה תקנתא שריית הבשר ואח"כ יללה אז ימלחנו. ואע"ג דלעיל סי' ס"ט ס"ב כתב המחבר ויש אוסרין וכתב רמ"א דכן נוהגין היינו דווקא לקררה אבל לא לללי כמ"ש בש"ך סי' הג"ל ס"ק י"ג עכ"ל ולא ידעתי איך טעה טעות גמור כזה ולא הבין כלל דברי אביו. והא הש"ך ה"ק דאם אייתא דדעת הרב בש"ע דאסור לכתחלה אף בלי אי"כ לא יהיה לו תקנה. ומ"ש הש"ך בסיומן ס"ט ס"ק י"ג דמותר לללי אפילו לכתחלה היינו ג"כ לפי האמת דמוכח דדעת הרב דמותר לללות לכתחלה אז ודאי דיש לו תקנה ולכן כתב הש"ך בסיומן ס"ט ס"ק י"ג וכמ"ש הרב לקמן כלל ע"ז ודעת הרב כאן ולעיל כלל ה' דין ב' ע"י בש"ך ובט"ז סי' ע"ז ס"ב נמלא שדברי הש"ך נכונים בלי שום פקפוק ודנוד. ועמ"ש לעיל כלל ה' ס"ק ד' וס"ק ה' שברתי הדברים ע"ש: [ה] וכן משמע מדרכי הפוסקים. אין זו ראייה כל כך דהא דאיתן הפוסקים כתבו כך י"ל משום דסברי דלכתחלה אפילו במקום שמלח מלוי יללה בלא מליחה כלל וזה ג"כ דעת הטור בסי' ס"ט וסי' ע"ז וכן יש לפרש דעת הש"ך וכמו שפי' רנ"ש בשער ט' ודלא כהגהות ש"ד אבל לפי המנהג שנוהגין כדעת רש"י ולמלחו קצת לכתחלה אפשר דלית ליה תקנתא אף שברש"ל פכ"ה סי' ע"ב כתב שהטור הביא בשם רש"י שהורה במקום שאין מלח מלוי יללה הבשר עכ"ל. הרי שרש"י בעלמו מתיר בכה"ג באמת דברי רש"ל בזה המה כסגנה היוולא מלפני השליט דמעולם לא כתב הטור בן בשם רש"י רק דמ"ש הטור בסי' ס"ט והמירו רש"י אדלפיל מינה קאי בנמלא ליר בבלי מוקב ודלא כמו שהבין רש"ל אגב ריהטא דעל דין זה קאי ומ"מ לדינא נראה דכדאי הוא האריה והרב לסמוך עליהם בשעת הדחק במקום שאין המלח מלוי

אלא בדיעבד אבל לכתחלה אין לצלותו אלא א"כ נמלחו שניהן מליחה נמורה כמו לקדרה דהיינו שכל אחד נמלח בפני עצמו ושהה שיעור מליחה כ"כ האגור וכן הוא במדרכי פכ"ה ואפי' בדיעבד לא מהני אם מלחן תחלה ומלחן ביהוד [ט] ואם בשלן בקדרה ע"י אותה מליחה אסור וכמ"ש המור י"ד סי' ע' כתב מהר"י בשעריו בשם מהר"י טרושין יש שממלאין תרנגולים בבצים ואין שוהין הכשר תחילה שיעור מליחה ואין זה נכון אלא צריך למלחו תחלה כמו לקדרה דמאחר שממלאין אותה הוי כבישול עכ"ל שמעינן בהדיא דכל שכן אם לא נמלח כלל דאסור דהרי כתב דצריך מליחה כמו לקדרה ואע"ג דפשוט הוא כתבתי להוציא מלבן של חכם א' שהזיר בלא נמלח כלל ועיקר יסודו שבנה עליו סברתו הוא לשון הג"ה שהביא בש"ד סי' ח' שכתב בשם מהר"י טרושין וז"ל יש נשים שממלאין כו' עד דלא שרינן מולייתא רק כששניהן מלוחים או שניהן אינם מלוחים כי חמליחה הוא גורם שהמילוי הוא נקדש כו' הוא סבור שכולה חדא מלחא היא והמולייתא דשרי כששניהן אינם מלוחים סיירי ג"כ במילוי ביצים ועל זה קאמר כי המליחה גורם רוצה לומר לפי דעתו כשנמלח ולא שיהי' שיעור מליחה גורם שהמילוי הוא נקדש ומעכב הדם יותר מאלו לא היה שניהם מלוחים ואינו כן דהמולייתא שמדבריי' בו והתירו בששניה' אינם מלוחים ה"ה אם נמלחו שניהן ולא שהה שיעור מליחה נמי שרי דהתם אינו מדבר במילוי דביצים והוא סתם מולייתא האמורה בפ' כיצד צולין והא דקאמר כי המלח הוא גורם שהמילוי הוא נקדש התם קאי דאם היה האחד מליח והשני אינו מליח אז הוא אסור כמ"ש המדרכי דה"ה מיימוני בהדיא בדיני מולייתא ומה מביא מהר"י טרושין ראיה כמו דלענין מולייתא הנאמרת בגמרא כשאחד מליח הוא אסור מצעם דמליח' שנמלח א' כדינו הוא גורם שהמילוי נקדש ואינו מפליג הדם שכול' מבשר שני ה"ה במילוי של ביצים הנקדש' דאסור כשהבשר אינו נמלח כדינו וכ"ש אי לא נמלח כלל ולכן קאמר בסוף הג"ה ומעתה בנדרן זה מילוי ביצים וכו' וב"כ האחרונים ז"ל שכל מילוי ביצים דינם כבישול וכמו שיתבאר לך לקמן סי' כ"ו ואע"ג דמל' הרמב"ם וסמ"ג משמע דמילוי בבצים דינו כשאר מולייתא מ"מ האחרונים חמירו בדבר והוא כוונת הג"ה [י] ולא כדעת החכם הנזכר כו' נראה לי ודוק:

ח כתב הר"ן פ"ה דף תשי"ח ע"א אע"ג דלצלי לא בעינן מליחה מ"מ החותך כזית מבית השחיטה קודם שחצא נפשה שחרם נכנס לשם [יא] צריך מליחה עכ"ל:

ט כתב בחג"ה מדרכי סוף חולין בשם הר"ף אותן עופות שאין מקבלין מהן שומן א"צ למולחן ומיהו אם רוצה לעשות מהן ציב"א בלע"ז צריך למלחן כמו לקדר' דלפעמים אין צולין אותו כי אם מעט ואח"כ מבשלין אותו וחדם פורש וחזור ונבלע בתוכו וכן הוא בחג"ה מיימוני פ"י דהמ"א וכ"כ ב"י בשם א"ח וביו"ד סי' ס"ט ובא"ח כתב [יב] דכל צלי יצלה לכתחלה [יג] כחצי צלייתו כדי שיוזב דמו ואז מותר לבשלו אח"כ ולא כמו חר"ם דמצריך מליחה אם רוצה לבשלו אח"כ:

ובל

מנחת יעקב

זר על כרחך לדרך הדם הפנימי ליבלע בחילון קודם שלא לחך משא"כ ה"כ דאיכא בית השחיטה מידב דייב דם הפנימי אבל לענין שלא יבלע הפנימי מהחילון אין נראה לחלק כלל דהלא עכ"פ החילון מגולה ונורא משא"כ שא"כ וק"ל) וכן משמעות הראש' וסי"ד סי' ע"ז ור' ירוחם בא"ה נתיב ט"ז אות כ"ה וסתיומות רוב הפוסקים לכן נ"ל שאין לנו אלא דברי הרב כאן ובש"ע ודוק: [ט] ואם בשלן בקדרה ע"י אותו מליחה אסור. דל"ד לחתיכה עבה דאין הפנימי נחשב לחתיכה א' עם החילוני. ושמעתי ממוח"ז הגאון הגדול המפורסם אב"ד ור"מ דק"ק פראג מהור"ר שמעון ז"ל שהיה אוסר בזפק שנשאר עם המאכל תוך העוף ומלחו כך ואחר ששלו נמלח הזפק עם המאכל תוך העוף מטעם שהמאכל בולע דם מעוף כיון שאין בו דבר לפלוט כמו בשר שפלט כל דמו ולירו שנמלח עם בשר שלא פלט כל דמו וא"כ שוב נאסר ע"י בישול אם ליכא ס' נגד המאכל. גם שמעתי שהורה ג"כ לאסור בכה"ג בקורקבן העוף שנמלח עם הפירשא שבתוכו ונחבשל ואף דלכאורה היה נ"ל להקל בקורקבן מטעם שכתב הרב בד"מ סי' פ"ז לענין קיבה שנמלח עם חלב שבתוכו דאינו אוסר הגבינות מטעם כיון שהחלב שבתוך הקיב' מיקרי פירשא בעלמא א"כ גם הנבלע בתוכו מיקרי פירש' ואינו נותן טעם כלל וכ"כ הש"ך והט"ז סי' פ"ו ע"ש (ועיין לקמן כלל ע"ט סי' ב') מ"מ כבר הורה זקן וגם יש לחלק קצת בין נבלע בו רק טעם בשר לבד או שנבלע בו ממשו של איסור דם וגם יש קצת להחמיר מטעם נמלח מזר אחד שלא נמלח בפנים במקו' המאכל. וכבר כתבתי לעיל כלל ב' סי' י"א דמחזיקים דם בקורקבן. ועיין לקמן כלל ט"ז דין ז' וי"ב וגל זה בנמלח אבל כללי מותר בדיעבד כמו מולייתא שנמלח הפנימי ופלט כל דמו ולא החילון כמבואר לעיל סי' ח' וק"ל: [י] ולא כדעת החכם הנזכר. כוונת הרב על מהרש"ל פ"ק דחולין סי' כ"ט שכתב דאף הוא לא עלה על דעתו להחיר בלא נמלח כלל והרב לא עיין יפה בא"ש ולכן השיג עליו וכן הורה לו הרב פה אל פה אך שדעתו לחלק

מנחת

י וכל זה לא מיירי אלא בצולה בשמוד ואינו מקבל השומן אבל אם רוצה לקבל השומן מן הצלי או לצלות בקדרה בעין שיגון בעי מליחה גמורה דהוי כמו בישול [יד] אע"ג דבגמרא מתירו ע"י נתינת מלח בכלי והוא נקרא בי דוני מיהו בזמן הזה אינן בקיאים בדב' ואסור וכ"כ רש"י וכ"כ סמ"ג ואשר"י וכן הוא הסכמת הפוסקים וז"ל המור סי' ע"ז וכתב רש"י ואין אנו בקיאים בדבר לכן אין ליתן כלי תחת שום צלי עד שימלחנו תחלה לקדרה והרשב"א כתב מיהו אם עבר ונתן כלי תחת הצלי [טו] אפי' נתן בו מלח הרבה שרי דמלח מושך הדם אליו והשומן צף למעלה ובלבד שנצלה תחלה קצת עד שיעלה תמורתו פי' מה שהניצוצית מעלת עשן שזה סי' שאין דם עוד שאין דרך הדם להעלות עשן עכ"ל:

יא ואם נמלח הבשר ושהה במלחו צריך להדיתו הדחה אחרת קודם צלי' וכ"כ המור י"ד סעיף ע"ו בשם הרשב"א וכת' בת"ח סי' קס"ט דדוקא לכתחלה אבל בדיעבר אם לא הדיתו באחרונה [טו] ונצלה כך מותר וכ"כ באו"ה כלל ט' וכ"פ ב"י דלא כרבינו ירוחם שכתב בספר א"ו נתיב ט"ו דהבשר בעי קליפה וכתב ב"י מיהו אחר צלייה בעי הדחה משום המלח שעליו עכ"ל:

יב ואם נצלה בלא מליחה נהגו להדיתה מן הדם שעליו וכן הוא בשערים דמהרא"י וכ"כ האו"ה וכ"כ באגודה [יז] ריש להדיתו שלשה פעמים כמו בהדחה אחרונה של מליחה ומיהו אם לא הדיתו כלל מותר כמ"ש הרשב"א והביאו המור סימן ע"ו וכ"כ הר"ן פניה דף תש"ח ע"א וכ"פ באו"ה כלל ח' דאינו צריך הדחה בדיעבר אלא שלכתח' נהגו להדיתו [יח] אפילו אינו רוצה לבשלו אח"כ:

יג צלי שלא נצלי כל צרכו וחזקה על הכבר אמרינן בגמ' דאפי' דיש בכבר מראה ארום ועבר בכל הכבר מותר אם נצלה כ"כ שיהא ראוי לאבילה לרוב בני אדם ולא סגי שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכתב עוד דאין חילוק בין שחתכו על הכבר שאין המוהל הוא בעין או בחתכו על הכלי שהמוהל בעין וכו' [יט] דבכל עניין שרי דלא כראב"ד דאוסר אם חותכו על הכלי שהמוהל הוא בעין כלל וסי' יו"ד והא לך תשובת הראב"ן כו' כבר נתבאר זה לעיל כלל וסימן אל"ף:

כלל וסימן י"א וי"ב. בדין מליחת בשר בכלי מנוקב או אינו מנוקב: ויש בו י"ד דינים חלוקים:

א אמר שמואל אין מניחין הבשר אלא על גב כלי מנוקב [א] הכי נוהגין שאין מולחין בשר רק בכלי מנוקב או על גבי קשין וקיסמין כדי שיזוב הדם ושיעור שיפוע כתבו הפוסקים דהיינו שאם ישפך מים באותו מקום יוצאין מיד:

ב כתב בהג"ה אשר"י פכ"ה וכ"כ אי"ה כלל א' אם מלח בכלי מנוקב יש ליתן קש וקיסמין בשולי הכלי כדי שיהא מפסיק שלא יגע הציר בבשר וכדי שלא יסחמו נקבי הכלי והוא ככלי שאינו מנוקב עכ"ל ולזה נוהגין להשי' הכלי שמולחין בו על כלי אחר או על גבי עצים ולא על הקרקע דלא יסחמו הנקבים ומיהו נראה דבדיעבר אינו נאסר בכך: ג כתב באו"ה כלל ג' כשמלח בשר בסל צריך לראות שלא יהיו הנקבים סתומים מציר שמלח בה כבר בשר עכ"ל ונראה דגם בזה אין לחוש בדיעבר דהא כל הפוסקים לא הזכירו חשישות אלו:

ד כתב הארוך כלל חמישי בשם ר"י מפרי"ש [ב] דמסתפק אי צריך להקרקע הוי בכלי מנוקב או לא ומאחר שנסתפק ראוי להחמיר במלמולח בשר על גבי קרקע עכ"ל:

ה כתב מהרא"י בשעריו שער ששי הא"ז כתב המולח על גבי דף שאינו מדרון אסור ונראה דאף הא"ז לא קאמר אלא שמולח בדף שלא הוחלק ברהיטני דאז אין המים יוצאין ממנו מיד הואיל ולא הוחלק וגם אינו מונח בשפוע אבל אם הוחלק [ג] אין נוהגין כ"כ להניח הדף במדרון עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הג"ה מיימוני דעל גבי דף פשוט שרי

מנחת יעקב

סגי ועוד דהא דדיעבר אם לא הודח כלל שרי כדלעיל דין י"א ח"כ אין להחמיר אף לכתחלה להדיח ג' פעמים דדוקא וכדאי הוא מהרש"ל לסמוך עליו בכה"ג: [יח] אפי' אם אינו רוצה לבשלו אח"כ. באו"ה שלפנינו כלל ח' דין ט' כתב להדיח להיפך דאם אינו רוצה לבשל אח"כ דנוהגין היתר אפי' לכתחלה לאכלו כך בלא הדחה וכן משמע ג"כ בב"י סי' ע"ג ואולי נוסחא אחרת נודמן להרב בזה או י"ל דמ"ש הרב ואפי' אינו רוצה וכו' הוא לשון הרב עצמו ולמד קן מדין הכבד שהביא הרב לקמן כלל כ"ד דין ח' בשם האגור דנהגו לשפוך מים על הכבד אף אם רוצה לאכלו כך בלא ציטול וסובר הרב דה"ה צבצר וכן מבואר בב"י ובאו"ה דכבד ובשר בזה דין אחד להם וע"ל כלל כ"ד ס"ק ט"ז: [יט] דבכל עניין שרי. ואין חילוק אם המוהל עב או לא וכן משמעות הש"ס וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים מובא' בש"כ סי' ע"ז ס"ק כ"ד והשיג על מהרש"ל שהחמיר במוהל עב וע"ס:

כלל וסימן י"א וי"ב. [א] הכי נוהגין שאין מולחין. והא דנקט בגמרא אין מניחין

כתב הר"ן לומר דאף אם שיה שיעור מליחה אין להניח תוך הכלי שאינו מנוקב קודם הדחה אחרונה ואם הניח קודם הדחה אחרונה תוך כשא"מ מבואר לקמן כלל וסי' י"ד: [ב] דמסתפק אי צריך להקרקע מקרי כלי מנוקב. ע"ל כלל ו' דין ח' ס"ק י"ט: [ג] אין נוהגין כ"כ להניח הדף במדרון. אין זה לשון מהרא"י ממש דלדבריה מלשנו מבואר דלכתחלה אין

מבחוץ ואז יולחין לכל הדעות: [יד] ח"כ דבגמרא מתירו. פי' ארוצה לקבל שומן קאי אבל לללות בקדרה פשיטא דהוי ציטול ממש ונתבשל ונללה בדמו ואסור: [טו] אפי' נתן בו מלח הרבה שרי. ודוקא השומן משא"כ הכלי שמקבלו בתוכה נאסור לדעת הרא"ש ופי"ד סי' ע"ז וכמו"ש הב"י שם דדעת הרא"ש והפי"ד דאף לאחר שתעלה תמורתו נאסר אכן דעת הר"ן והרשב"א דאף הכלי מותר וע"ס צי"ד שכתב דלריך לשפוך בנחת השומן מן הדם. וכל זה בלא נללה כדי חלי ללייתו. אבל אם נללה כדי חלי ללייתו דהוא שיעור הראוי לאכילה מותר לקבל השומן בלא מלח כלל כמבואר לעיל דין ט' וכ"פ הב"י בש"ע ס"ס ע"ז וכן הוא הסכמת הט"ז והש"ך שם דלא כב"ח ע"ס: [טז] ונללה כן מותר. וכתב העט"ז בסי' ע"ז ס"ז דמותר לתת כלי תחתיו לקבל השומן. כיון ששהה שיעור מליחה אין דם מעורב בזה שנוטף ממנו ולכתחלה יש למונע ובדיעבר יש להסיר עכ"ל: [יז] דיש להדיתו ג"פ. וכתב הש"ך בסי' ע"ז ס"ק ט"ו וז"ל ומשמע באגודה ובאו"ה דה"ה אם נמלח ולא שהה שיעור מליחה או אפי' שהה שיעור מליחה לריך הדחה ג' פעמים ומהרש"ל באו"ה חולק וכתב דלעולם אין לריך אלא הדחה ח' אחר ללייה ולא ידעתי איך מלאו לבו לחלק על הגדולים קדמונים בלי ראיי' ברורה ובפרט להקל עכ"ל הש"ך ובאמת בלא שהה שיעור מליחה כתב קן להדיח באגודה פכ"ל אבל בשהה שיעור מליחה וגם נללה לא משמע כלל באגודה דלריך הדחה ג"פ. כיון דכבר קליש כל הדם גם באו"ה כלל ח' דין ט' אפשר לומר דסובר דכה"ג בהדחה ח'

שרי למלוח וכתב דמיירי שהחלק ברהיטני עכ"ל וכ"כ המיימוני המולח ע"ג קערה כפויה אינה נאסרת אא"כ יש בה גומות דאז נאסרה:

ו כתב בהג"ה ש"ד בשם מהר"י טרושין ומנהג כשר למלחה [ד] ע"ג דף מיוחד לכך עכ"ל:

ז הא דאמר שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בו רותח דעת בעל מ"ד סימן ס"ט דמיירי דווקא בבלי שאינו מנוקב אבל בבלי מנוקב מותר לאכול בו רותח וכן הוא דעת הרא"ש וכתב מהר"א בהג"ה ש"ד דכן משמע דעת בעל ש"ד דאפי' כלי חרס מנוקב אם מלח בו בשר אינו נאסר והכי יש לנהוג עכ"ל ונראה לי דלכתחלה מיהו טוב ליהדר דהא הרי"ף אומ' בבלי חרס מנוקב והר"ן והרמב"ם והרשב"א והראב"ד מחמירין אפי' בבלי עץ מנוקב [ה] לכן יש ליהדר לכתחלה מלהשתמש בו רותח מיהו בדיעבד ג"ל דיש לסמוך ארברי הרא"ש והמתירין שכתב מהר"ר איסרלן דהכי נהנין:

ח ואם מלח בבלי שאינו מנוקב כתב המ"ד יש אומרי' דאפי' צונן אסור להשתמש בו לכתחלה בלא הדחה ואם נשתמש בו בלא הדחה ידח מה שנשתמש בו ויש אומרים דלכתחלה מותר להשתמש בו צונן בלא הדחה והכי מסתבר עכ"ל והמ"מ פ"ו מהמ"א כתב [ו] דאם הוא כלי חרס אסור להשתמש בו בצונן לכתחלה ואם נשתמש בו בעי הדחה עכ"ל וכ"כ ר"ן ולכן טוב ליהדר לכתחלה. עוד כתב המ"מ פ"ו מהמ"א ואם נשתמש בו רותח ננוב צריך קליפה ואם היה רותח לח שאי אפשר בלא רטיבות צריך נמילה שהוא יותר מקליפה עכ"ל. וכתב ב"י וזו היא סברת הרשב"א בשם הראב"ד [ו] ולסברתו אם נתנו בו דבר לח גמור כרוטב של היתר כולו אסור שמשערין בששים נגד כל הכלי דחשיב לקערה כרותח אף לאחר שהדיחה ממלחה [מ] ויש חולקין וסוברין דלאחר שהדיחו הקערה חשוב כצוננת אם נתן בו רות' וסגי לה בקליפה בין ברותח ננוב בין ברותח לח וגמ' כרוטב נראה שהוא מותר

מנחת יעקב

ובא"ח סי' תכ"א. והא דפסק הרב לקמן כלל י"ג וז"ל סי' ז"א דכל מידי דדרכו בהדחה מותר ליתן תוך כלי איסור לזון היינו דווקא ליתן בו דרך עראי דאז ליכא איסור רק משום נגיעה ובהדחה סגי משא"כ להשתמש בו בקביעות איכא למיחש שמא ישתמש בו חמין וא"כ הדחה מאי מהני ליה וכן מסיק הש"כ בס"י ז"א ס"ק ז' דאם רולה להשתמש בו בקביעות דאסור בכל ענין (ודלא כמו שראיתי בעולת שבת בס"י תכ"א סעיף א' שהבין דאף לטעם זה יש חילוק בין מידי דאורחא בהדחה או לא ולכן כתב שם ומפרש דברי הרב שם דמיירי דווקא תוך הפסח ולא דק ובוודאי נעלם ממנו דברי הרב ז"ל סי' קכ"א ואף שבא"ח שם כתב הר' בקול' מ"מ הוא מורה שם בחלצת וכתב ועיין ז"ל סי' קכ"א וק"ל) לפ"ז הוא הדין בבלי חרס אף צרול' להשתמש בו רק עראי בלזון דאסור לדעת הרב בס' המ"מ והר"ן וסייעת' מטעם שמא אחי לאשתמושי בו חמין א"כ אף צרולה להדיח הכלי או אפי' מידי דדרכו בהדחה גם כן אסור כמו כנשתמש בו בקביעות בשאר כלים והוא פשוט ודלא כש"ך שבסימן ס"ט ס"ק א' כתב בשם הת"ח כאן דבכלי חרס אסור להשתמש בלא הדחה עכ"ל משמע דע"י הדחה מותר להשתמש בו וכ"כ הש"ך שם ס"ק ס"ב דבשר דהוא מידי דדרכו בהדחה מותר להשתמש בו לכתחלה ע"ש ובוודאי שלא עיין היטב בדברי הרב כאן רק אגב ריהטא שראה תחלה דברי הרב בשם הט"ו דאין להשתמש בו לזון בלא הדחה. לכן הבין דאף בבלי חרס דאסור בלזון היינו ג"כ בלתי הדחה דוקא ולא דק דבכלי חרס אסור הרב בכל גוונא לכתחלה מטעם שכתב המ"מ והר"ן וכן משמע מסתימות לשון הרב כאן ובסימנים דאסור בכל ענין לכתחלה ודו"ק היטב. ועיין עוד לקמן כלל י"ז בביאור דינים אלו: [ז] ולסברתו. כל זה הוא מלשון הרשב"א בחידושו עיין בב"י סי' ס"ט: [ח] ויש חולקין. מהרש"ל בפכ"ה סימן ס' מביא דברי הרשב"א אלו וז' וז"ל וכבר כתבתי סברתי בפג"ה. דלא אמרינן בקערה ובשום כלי תחאי גבר אלא לעולם בולעת ע"י חס וכן אסור הבשר עכ"ל. כוונתו להשיג על מה שכתב הרשב"א דאם נתן הבשר בקערה סגי בקליפה בין רותח לח בין רותח ננוב מטעם דחס לתוך לזון תחאי גבר לכך השיג מהרש"ל ופסק דהבשר כולו אסור אם הוא רותח כל זה פשוט להמעין בדבריו. אכן מי שהעתיק וז' הסימנים של מהרש"ל שם טעה ולא העתיק רק דברי הרשב"א כהוייתן כאלו מהרש"ל פוסק בדבריו ובוודאי שטעות גמור והש"ך בס"י ק"ה סעי' קטן ט' לפי שלפוס ריהטא לא ראה דברי מהרש"ל עלמו רק בסימנים שם לכן מחמ"י על מהרש"ל. וז' שדברי עלמו סותרים. ובאמת אין סתירה כלל בדברי מהרש"ל. דבאמת היא משיג על הרשב"א וק"ל. ולענין גוף הדין אי שייך בכלי תחאי גבר ע"ל כלל

צריך להניח הדף במודרין אם החלק ברהיטני לפי שאז יולחין המים מיד וכן משמע מדברי הרב עלמו בהג"ה ש"ע סי' ס"ט סעיף ט"ז ומלשון אין נוהרין כ"כ משמע דהוא אינו נכון וגם משמע דעכ"פ שיפוע קלת בעינין וזה אינו כמבואר מדברי מהר"א וכ"כ בתרומת הדשן סי' קע"ג. ואולי יש חסרון בדברי הרב כאן כי שם סי' מהר"א בהג"ה דאף בלא החלק כמדומה לי שאין נוהרין כ"כ לעשות הדפין במודרין כשמולחין עליהם בשר הרבה כגון להתייבש ואע"פ שכתב בא"ז שיש לעשות בענין שיזובו המים מיד אפשר לומר רוב מים ולא טיפין מועטין דא"כ אפי' במודרין נדבקין טיפין עכ"ל מהר"א וא"כ לשון הרב שכתב אין נוהרין כ"כ קאי אהיכא דלא החלק ברהיטני רק שיש כאן חסרון הניח בדברי הרב וכ"כ מהרש"ל פכ"ה סי' ל"ז בשם מהר"א ע"ש: [ד] ע"ג דף מיוחד. הטעם שלא יטעה להשתמש בו דבר רותח וכן משמע שם בהג"ה ש"ד ע"ש: [ה] לכן יש ליהדר לכתחלה. וכתב הש"כ בס"י ס"ט ס"ק ס"ד ודעת מהרש"ל דבשאר כלים מותר לאכול בהן רותח אפי' לכתחלה כיון שהן מנוקבת ובשל חרס אפי' מנוקבת אסור אפי' דיעבד ונראה להכריע דבשאר כלים אסור לכתחלה ומותר בדיעבד כיון שהן מנוקבת ובשל חרס אף בדיעבד אסור אפי' מנוקבת וכ"כ הב"ח וכ"כ באו"ה כלל ג' דין ד' עכ"ל ועיין לקמן כלל כ"ה דין א' מבואר שאף דעת הרב כן ודבריו שם סותרים למ"ש כאן ול"ע ועמ"ש לקמן ודוק: [ו] דאם הוא כלי חרס אסור להשתמש בו לכתחלה. והטעם כתב הה"מ שם לפי דאם ישתמש בו לזון. יש לחוש ששתמש בו חמין ודוקא בכלי חרס כיון דלית לה תקנת' בהגעלה משא"כ בכלים דיש להם תקנה בהגעלה לא גזרינן כ"כ המ"מ פ"ו מהמ"א ופ"ה מהל' חמין ומלה וכ"כ הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם בספר א"ז נתיב ט"ז אות כ"ה ואע"ג שפסק הרב בס"י קכ"א סעיף ה' בהג"ה דכל הכלים שצריכין הגעלה אין להשתמש בו בלזון מטעם שמא אחי לאשתמושי בו חמין וכ"כ הרב בא"ח סי' תכ"א סעי' א' בהג"ה וכמ"ש המדרי' פ' כל שעה ז"ל היינו דוקא להשתמש בו לזון בקביעות ואינו רולה להגעיל הכלי כמ"ש הרב להדיא ז"ל סי' קכ"א אבל בדרך עראי מותר להשתמש בו ולא חיישינן לתקלה להשתמש בו בחמין כיון דאית להו תקנתא בהגעלה משא"כ בכלי חרס דאין לה תקנה בהגעלה אף דרך עראי אסור דשמא אחי לאשתמושי בו חמין ופשוט דלפי טעם זה דשמא אחי לאשתמושי בו חמין א"כ אף שמדיח הכלי תחלה או דברים שדרכ' להדיח כמו בשר וכדומה מ"מ אסור ליתן אפי' לזון לתוכו דשמא אחי לאשתמושי בו חמין וכן מבואר מדברי הרב ז"ל סי' קכ"א

מותר אי איכא ס' באומר יפה נגד הקליפה עכ"ל [ט] ולי"ג דדין קערה זו כדין שאר כלי מריפה ששמו בו היתר ושייך לדין תתאי נכר ולכן אי הקערה קר ושמו בו רותח סגי ליה בקליפה ואם הוא רותח [י] בעינן ס' נגד הקליפה ואי החם למטה או שניהם חמים הכל אסור אי ליכא ס' נגד קליפת כל הקערה ועיין לקמן כלל כ"ג:

כחב האו"ה דווקא רותח אסור לאכול ממנה אבל [יא] מותר לחזור ולמלוח בה אחר שנקבחו [יב] דאין מליחה לעץ להפליט מה שבתוכו ע"י מליחה עכ"ל וכ"כ ב"י וכתב [יג] והיה אם לא נקבחו [יד] מותר למלוח בתוכו בשר ששהה כבר כדי מליחה להדריחו במים בהלכתו עכ"ל:

י הבשר שנמלח בבלי שאינו מנוקב [טו] נוהגין לאסור הכל אפי' לצלי ואפי' לא שהה שיעור מליחה ואפילו אין שם רק מעט ציר בבלי וכ"כ מהר"א והבי נוהגין וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"ג וכתב דאפי' לא נמלח לקדרה

מנחת יעקב

לקמן דיש להגביל לכתחיל הדפוס' אף דלא שייך התם לאשתמושי בו חמין וכאן מתיר לכתחלה מטעם דאין מליחה לעץ ל"ל דשאני התם שהוא מיד דאין דרכו בהדחה משא"כ בבשר חי כמ"ס הרב לקמן כלל י"ז דין ד' ועי"ל כיון שמולחין הרבה פעמים בדפוסים מרוב המלח אף הדפוס חשיב כרותח קלת וכמ"ס הש"ד ס' ע"ד וכ"כ הרב לקמן כלל י"ז דין א' בשם הג"ה ש"ד ע"ג ואוסר אפי' דיעבד אף דלא קי"ל הכי מ"מ מחמירין מה"ט לכתחלה והשתא ניחא הא דכתב הרא"ש פכ"ה והרשב"א והרמב"ן בחידושיהם על הא דנוולחין כמה פעמים בבלי שאינו מ"ג זה אחר זה מטעם דמא משריק שריק או אידי דטרוד לפלוט לא בלע וכמו שהובא ג"כ בב"י ס' ס"ט ואע"ג דקי"ל אין מליחה לכלים אלא ל"ל דשאני התם משום דמולחין הרבה פעמים זא"ז בתוך כלי מנוקב ממילא מכח רוב המלח נעשה הכלי כרותח כמו בדפוסים גבינות ועוד כיון שמולחין שני פעמים זא"ז בעוד שלא הודח הכלי ממילא הכלי חשיב כרותח וכן מובאר מלשון הפוסקים שהביא הרב בדין ח' דאע"ג דהב"י דקערה הוי לונגת היינו דוקא כשהודחה אבל כשלא הודחה עדיין היא רותח' ע"כ הולכנו הפוסקים לטעמים אלו דהם משריק שריק או אידי דטרוד למפלט לא בלע אבל הכי דהודח' הקערה וכה"ג דהקערה הוי לונגת א"כ אין מליחה לכלים כלל ובבאר שבע בחידושי פכ"ה דף פ"ה ע"ד מחמין שם על הרא"ש מאד מאד ולפי מ"ס ניחא ועי"ל כלל י"ז ובמ"ס שם: [יג] וה"ה אם לא נקבחו היינו דוקא בבלי עץ ושאר כלים שיש להם תקנה בהגעלה ולהשתמש בו עראי בלבד משא"כ בבלי חרס או אפי' שאר כלים ולהשתמש בו בקביעות אסור עיין לעיל ס' י"א ודווקא בשר שהוא מיד דדרכו בהדחה משא"כ שאר דברים וכמו שמסיק הרב לקמן כלל י"א דין ד' וע"ס: [יד] מותר למלוח בתוכו. ב"י ס' ס"ט ס"ק מ"א כתב וז"ל דכ"ל דווקא שגשרה בתוכו פחות מע"ל אע"ג דבליה סגי בכדי שירתי מ"מ אינו פולט מכלי רק לאחר מע"ל. אבל לאחר מע"ל אסור מחמת הכביש' עכ"ל וכ"כ בשני לוחות הבצית שער האותיות דף ע"ה ע"א. אכן הש"ך בס' ס"ט ס"ק ס"ב כתב דאף אם שהה בתוכו מע"ל ג"כ מותר משום דאז נטל"פ עכ"ל. וכן השיג ג"כ בספרו נה"כ על ה"ט' בזה. ולע"ד נראה דודאי ה"ט' עלמו הרגיש בסברא זו וכמ"ס לעיל סוף כלל ג' בשמו כה"ג אלא שסובר כיון דמולחין הבשר לקיים מסתמא מולחין אותו היטב עד שהליר שוב ממנו נעשה דבר חריף ובדבר חריף קי"ל דאף לאחר מע"ל משוי ליה לשבח וכמובאר לקמן כלל ס"א דין י"ב ולכן נאסר (וכה"ג כתב ג"כ בספר עולת שבת בא"ח סימן תנ"א ס"י ע"ס) ובבאר שבע פכ"ה דף פ' ע"ד כתב דאף ע"י כבישה לא נאסר כיון שהמל' אינו מפליט כלל מה שבלוע בבלי הוי כאלו הוא יבש ביבש דלא שייך ביה לומר כבוס כמבוסל כמ"ס המרדכי בפ"ב דבילה דלא אמרינן כבוס אלא דווקא יבש בלח ולול עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דהלל הליר הזב מן הבשר לח הוא וע"י כבישה מוליא מכלי ונבלע בבשר ול"ד כלל ליבש ביבש ומה שמכריח שם דבר זה מתשובות הרשב"א בהא דמולחין הבשר בבלי של יין בסך כבר הרגישו בכל זה ה"ט' והש"ך בס' קל"ז ע"ש דבריהם באורך ולק"מ ועי"ל כלל י"ז ס"ק ו' ודוק: [טו] נוהגין לאסור הכל. וכ"כ מהרש"ל אך שכתב שאם נחערב אפי' חד בתרי בטל וכן הסכמה הש"ך וט"ז בס' ס"ט וכתב עוד ה"ט' בס' ס"ט ס"ק מ"ד וז"ל ומעשה בא בעירינו שהניח' אשה אוו שגמלה והודח על אוו שלא נמלח ומלחה האוואז העליונה והיה זב ליר ממנה ונשר' קלת מן התחתונה

כ"ג דין י"ב ובמ"ס שם: [ט] ולי"ג. לא ידעתי למה כתב הרב בלשון ל"ל כאלו למראה עיניו יספוט הלא גם הרשב"א בחידושי ע"ס מדמ' דין זה לדין תתאי גבר וה"ס חולקין הוא דעת הרב ממש והוא ליה להסכי' עם ה"ס חולקין ול"ע: [י] בעינן ס' נגד הקליפ'. משמעות דברי הרב כאן ובסימני' דלקמן דנגד קליפות הרוטב לריק ס' ולא נגד קליפת הקערה דדוק' בשניהם חמים או החם למט' דאז האיסור נבלע בכולה אז לריכין ס' נגד קליפ' הקערה. (כיון דקער' נאסרה תחל' כדי קליפת'). אבל הי' דקער' קר ותתאי גבר ממילא לא נבלע האיסור שבקער' לרוטב יותר מכדי קליפה כדן חס לתוך לונג כמובאר לקמן כלל כ"ג וכיון דא"א לקלוק על כן לריכין ס' נגד קליפת הרוטב (ואע"ג דפסק הרב לקמן כלל כ"ג דמקום לורך יש להקל ולהתיר דיעבד בדבר דלא שייך קליפה. תירץ הש"ך בס' ס"ט ס"ק ס' דכיון דבלא"ה דעת קלת פוסקי' דקערה הוי רותח' לכן החמיר כאן הרב דלריכין ס' נגד הקליפה עכ"ל) אכן בש"ע ס' ס"ט ס"ט ע"י ט"ז בהג"ה מובאר מדברי הרב דאף בקערה לונגת והרוטב חס לריכין ס' נגד קליפות כל הקערה והטעם ל"ל דאף שבכל איסורי' די בקליפת המאכל כיון דתתאי גבר מ"מ ברוטב וכה"ג שנוגע כולה בקערה ע"י ששקוף לכן לריכין ס' נגד קליפת כל הקערה וכה"ג מובאר באו"ה כלל ל"ז דין ה' ע"ס. והשתא ניחא שהלריך האו"ה שם ס' נגד קליפת כל הקערה אף דבכלל כ"ט דין ב' פסק דהיכי דא"א לקלוק לא נאסר אלא לריכין לומר כיון שכל הרוטב נגע בכל הקערה. והקערה כיון שהיא צעין ושייך בה קליפה. על כן לריכין ס' נגד קליפת כל הקערה. ולא אמרינן דהיכי דא"א לקלוק דלא נאסר אלא במקום שהמאכל עלמו לריך קליפ' משא"כ בקערה וכה"ג מחלק הש"ך בס' ס"ט ס"ק ס' וא"כ לפי זה ניחא שהלריך הרב ג"כ ס' נגד קליפות הקערה. ואין לנו לריכין לתירולו של הש"כ שכתבתי אכן דברי הרב לקמן כלל כ"ג דין ה' מובאר שלא ירד לחלק בכל זה ולכן כתב שם שדברי האו"ה סתורי' ודוק: [יא] מותר לחזור ולמלוח בה אחר שנקבחו. ואפי' בבלי חרס ג"כ מות' לחוז' ולמלו' כה"ג כ"כ האו"ה. וכן משמע מדברי הר"ן פכ"ה שכתב הא דתבר' רב אמי להי"א פינכא (פי' קערה) ולא ניקב אות' למלוח בתוכו בשר לפי שא"א לנקוב אותה בקל ונקיבת כלי חרס זו היא שבירתו עכ"ל. הרי דאם היה נקוב דמותר למלוח בו (ואף שדעת הר"ן משמע דיש מליח' לכלי' כמ"ס הבאר שבע דף פ"ו ע"א. מ"מ סובר דכה"ג מותר מטעם אגב דפלי' ליר לא בלעי כמוכן שם מדבריו) ואף שכתבתי לעיל ס"ק ה' דבבלי חרס אין להשתמש בו לונג דלמ' אתי לאשתמושי בו חמין ואפילו מיד דדרכו בהדח' כמו בש' ג"כ אין להשתמש בו מ"מ ל"ל דהכא שאני כיון דמיחד אותו למלוח בו בשר ומנקב אותו הוא היכר גדול ולא חיישין שמא אתי לאשתמושי בו חמין וגם אין דרך לאכול רותח בבלי מנוקב ע"כ אפי' בבלי חרס מותר וכן בבלי עץ אף שרולה להשתמש בו בקבע. ועיין מ"ס לקמן כלל י"ז ס"ק ח' ודוק. אבל מ"ס הרב עוד בשם הב"י דאפי' בלא נקיב' מותר למלוח בו בשר זה על כרחך לא מיירי אלא בבלי עץ. ושאר כלים שיש להם תקנה בהגעלה ולהשתמש בו עראי אבל בבלי חרס או אפי' בבלי עץ להשתמש בו בקביעות וודאי דאסור וכמו שאר לונג אף דבשר דרכו בהדח' וכמ"ס ובררתי לעיל ס"ק ו' שכן דעת הרב ע"ס ועיין עוד לקמן כלל י"ז בביאור דינים אלו: [יב] דאין מליחה לעץ. כן הוא דעת רוב הפוסקים וכמובאר לקמן כלל י"ז דין א' גבי דפוסים גבינות העכ"ס ואע"ג דפסק הרב

לקדחת ונאכל מחמת מלחו ואפ"ה כולו אסור וכ"כ האו"ה כלל י' דהכי נוהגין לאסרו אפי' לא שהה שיעור מליחה ולא נמלח רק קצת כדרך שמולחין לצלי אם שהה מעט עד שנראה מעט ציר בכלי הכל אסור בין הבשר בין הכלי ואפי' לצלי אסור ואין חילוק בין בשר כחוש לשמן ואפי' איכא ששים בבשר נגד הציר שבכלי אפ"ה אסור דאין האיסור משום דם שיצא אלא [טז] משום דם שבתוכו שפירש ממקום למקום ולא היה מקום לצאת ושוב אינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה עכ"ל:

ואם נמלחו הרבה חתיכות בכלי שאינו מנוקב כתב באו"ה דאינו אוסר אלא אותה חתיכה שנוגעת קצת בציר אבל כל שאר חתיכות שאינן נוגעין בציר אלא מונחין על החתיכות הנוגעים בציר מותרין הם דלגבי דידהו הוה בכלי מנוקב דאין החתיכה התחתונה מונעת העליונה מלפלוט והעליונה אפי' קליפה לא בעי אע"פ שהתחתונה שמינה דלא החמירו בכה"ג עכ"ל וכ"כ בכל בו והכי נהוג:

יב כתב חמרד' בפכ"ה דף תשל"ה ע"ב בני מעיים אין מחזיקין בהן דם ואם נמלחו בכלי שאינו מנוקב שרי עכ"ל ובהג"ה אשר"י שם אוסר למלחם בכלי שאינו מנוקב [יז] אי שומן דבוק בהן ועיין לעיל כלל ב' איזה מקרי בני מעיים:

יג דין חתיכות מפילות שקבלו מעם מחתיכות שנמלחו בכלי שאינו מנוקב ע"ל כלל וסי' ו':
יד כתב בהג"ה ש"ד מנהג כשר כשרוצין לקיים בשר יום או יומים מדיחין אותו יפה יפה לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי ואח"כ חוזרין ומולחין אותו בכלי שאינו מנוקב [יח] כדי שלא יפול מן הדם שעליו על כלים ויאסור אותם עכ"ל והכי נוהגין וכן הם דברי המי"ד ס"ס ס"ט ונראה דלאו מטעם זה לחוד יש לנהוג כן אלא דאסור להשהות בשר במלחו בלא הדחה יותר משיעור פליטתו וכמו שיתבאר סי' י"ד:

כלל וסימן יג. בדין ציר שנפל על הכלי ובו דין א':

א כתב הש"ד אם נפל ציר על הכלי [א] צריך הגעלה [ב] ואם הוא כלי חרס צריך שבירה ובאו"ה כלל י' כתב אם נטף טיפת ציר על הכלי קולף נגד מקום הטיפה ואין חילוק בין איכא ששים בקערה או לאו דאין מבטלין איסור בכלי ולכן בעי קליפה וכתב הכ"י בשם הג"ה ש"ד נראה דצריך הגעלה בכלי ראשון ולא סגי בעירו עכ"ל ונראה דדוקא בנפילת טיפת ציר או סגי בקליפה במקום הטיפה דהא לא עדיף מאיסור חם שנפל לצונן דסגי ליה בקליפה [ג] והא דכתבו השערים דבעי שבירה היינו דנפל ציר הרבה דלא שייך קליפה ובשל עץ דבעי הגעלה איירי ג"כ בכה"ג וכן חילוק בהדיא באו"ה כלל י' שם אי נמי מיירי דאינו רוצה לקלף לכן מגעילה ובדברי מהר"א בהג"ה ש"ד סי' י"ד משמע דאם מלח בקערה ממש לא סגי לה בקליפה אלא כולה אסורה אבל רוב הפוסקים סבירא להו דאינו אוסר במליחה רק כדי קליפת הכלי ואם עבר ונשתמש בה אח"כ אין צריך לשער רק נגד קליפת הכלי וכמו שנתבאר לעיל ויתבאר [ד] לקמן כלל וסי' פ"ח וע"ל כלל וסי' ו':

כלל

מנחת יעקב

התורה והלכות

התחתונה בטוח אותו ליר בכלי שא"מ כל שבוה יש לסמוך אהר"ש והרשב"א ולא לאסור רק מה שמונח בציר ולא הוה התחתונה כנמלח בכלי שא"מ דהא אין כאן מליחה כלל רק ה"ל דין כבש בציר שנוצר ריש סי' ק"ה ושם הביא רמ"א ויש מקילין במה שחזן לציר עכ"ל הט"ז ונלע"ד דהט"ז חז"ל לשטתו שהשיג בס"י ע' ס"ק י"ז על מהרש"ל וכתב דשיעור כבישה בציר כדי שירתי' הוא ממש ככבש במים מע"ל ובשר בלא מליחה שנקבש במים מע"ל אסור מטעם מבוסל בלא מליחה ה"ה ככבש בציר כדי שירתי' לכן אסור מה שכתב הליר. ומ"ס הט"ז ולא הוה התחתונה כנמלח ככש"מ היינו לאפקי מדעת הגה ש"ד שכתב הרב לעיל כלל ו' דין ב' דליר יש לו כת כמו מליח' כל זה כ"ל פשוט וברור כוונת הט"ז בזה והש"כ בספרו נה"כ מחמי' מאד על הט"ז בזה שאוסר כלל אפי' מה שכתב הליר וסיים ואפשר שיש איזה ט"ס בדבריו. ובאמת דברי הט"ז נכונים בלי פקפוק. אכן לענין גופא דדינא כבר כתבתי לעיל כלל ו' ס"ק ה' דכבש בציר כדי שירתי' אינו ככבש מע"ל במים דחוזר ויולא ע"י מליח'. שכן דעת הרב ומהרש"ל ודלא כדעת הט"ז בזה א"כ אין כאן איסור כלל ודוק: [טז] משום דם שבתוכו שפירש ממקום למקום. ואף אם רוצה לאכלו כך חי או בללי ג"כ אסור ולא חמרי' דממ"כ מותר אם לא ילא דמו מ"מ מותר כיון דהוא דם איברים שלא פי' ואי משום שפי' הדם שבתוכו ממקום למקום לא מקרי פי' כ"ז שלא ילא לחזק כמו שמתירין בללי שלא לל' כל לרכו מהאי טעמא כמ"ס הרא"ש והתוספות פ"ק דחולין הבאתי דבריהם לעיל כלל ט' ס"ק י"ב שאני הכא כיון שעשה שלא כהקנת חכמים ומלח בכלי שאינו מנוקב ראוי להחמיר מה שאין כן בללי שהניח מקום לרם ללאח ובשביל שלא המתין לללות כל לרכולא עבר אחתה דרבנן. וכיון דעבד כתקנתא דרבנן אף דאיכא ל' לאסור לא הטריחוהו חכמים כמ"ס הרא"ש פכ"ה כן כתב מהר"א בהג"ה ש"ד סי' ט' אף שמקלר שם בלשוננו מאוד מכל מקום כוונתו כמ"ס וע"ש במבוא שערין דרנ"ש מ"ס בזה ושיין בבאר שבע פכ"ה דף פ"ח ע"ב ועיין בש"ך סי' ס"ט ס"ק ח': [יז] אי שומן דבוק בהן. לא בעי למימר דדוקא אי שומן דבוק בהן אסור למלחן בכלי שאינו

כלל וסימן יג. [א] לריך הגעלה. והיינו להשתמש בו חמין

או לונן בקביעו' אבל דרך ערפי' מותר להשתמש

בו לונן בלי הגעלה כלל כמבואר לעיל כלל י"ב ס"ק ה' ובכלי

חרס אסור להשתמש בו לונן כלל וע"ל: [ב] ואם הוא כלי חרס

לריך שבירה. וכתב הר"ן הא דלא מתירין לנקוב אותו ולמלח

בתוכו הבשר משום דא"ל לנקוב בקל הכלי חרס ונקיבתו זו היא

שבירתו עכ"ל ומ"ס עוד הר"ן שם לשטתו וסובר דיש מליחה לכלי

אבל לא קי"ל כוותי' דהא וע"ל כלל י"ב דין ט' ס"ק י"א ולקמן

כלל י"ז ס"ק ח' ודוק: [ג] והא דכתבו השערים דבעי שבירה

היינו דנפל ליר הרבה. משמע להדיא מדברי הרב דהכי דנפל מעט

ליר אף בכלי חרס יכול לקלף כמו בכלי עץ. וכן משמע באו"ה

וכן הוא הדבר שנראה לעיני' דאף בכלי חרס יכולים לקלף מעט

מעט ומ"ס הרב בש"ע סי' ל"א סס"ה בהג"ה וז"ל ואם נפל רק

על מקום א' בכלי עץ וכיוצא בו קולף מקומו ודי עכ"ל ל"ל דג"כ

הכי פירשו דכל כיוצא בו דיכול לקלף כמו בכלי עץ והיינו כלי

חרס וכדומה ולא אחי למעוטי רק כלי זכוכית וכדומה שא"ל בשום

ענין לקלף. וכל זה כ"ל פשוט ודלא כש"ך בס"י ס"ט ס"ק ע"ז

מבואר מדבריו שהבין מדברי הרב כאן ובס"י ל"א דבכלי חרס אף

שנפל על מקום א' אין לא תקנה בקליפה וק"ל: [ד] לקמן כלל

וא"י פ"ח. ושם משמעות הרב דכולו נאסר ועמ"ש שם ודוק:

כלל וסימן י"ד. בדין בשר ששמהו לכלי שאינו מנוקב לאחר שהייה שיעור מליחה בכלי מנוקב ובו ח' דינים:

א כתב בש"ד בשר ששחה שיעור מליחה בכלי מנוקב ואח"כ שמהו לכלי שאינו מנוקב ונמצא ציר נהגו להחזיר ע"י קליפה והכי נהוג כמ"ש מהר"א בהג"ה וכן מצאתי כתוב בשם מהר"י מכרין [א] וכן נראה מסקנת ב"י ודלא כאו"ה דכתב דנהגו לאסור כולו [ב] דכדאי הם המקולין לסמוך עליהו בקליפה דהא האשר"י והטי"ד וראב"ה מתירין לגמרי וכן עשה רש"י מעשה וכל זה לא מיירי אלא כשלא הדיחו קודם שנתנוה לכלי שאינו מנוקב [ג] אבל הדיחו שרי לכ"ע כן קבלתי ופשוט הוא:

ב כתב הארוך כלל י' דאין לאסור אלא מה שבתוך הציר דלא גרע מאלו נפל לציר גמור דמה שחוץ לציר מותר וגם הכלי אסור עכ"ל וכן משמע בהג"ה ש"ד בשם מהר"א וכתב עוד דנוהגין לאסור הכלי לגמרי [ד] ולא מהני ליה קליפה וכתב עוד בארוך דאין חילוק בין איכא ס' בבשר שבציר נגר הציר או לא עכ"ל [ה] ואין ג"ל דוודאי אם היה ס' בבשר שבציר נגר הציר היה שרי דלא דמי למולח בכלי שאינו מנוקב דלא מהני ששים דהתם איכא טעמא אחרינא לאסור דחיישינן דהדם פירש ממקום למקום ולא היה לו מקום לצאת משא"כ כאן שהרי כבר שחה שיעור מליחה לכן נראה [ו] דוודאי בדאיכא ששים שרי לדבריו דסבירא ליה דכולה אסור בדליכא ששים אך נראה דלדירון דק"ל דסגי ליה בקליפה בדאיכא ששים קולפין דבכל מקום דסגי ליה בקליפה אין מבטלין בס' דאין האיסור מתפשט בכולו להתבטל בששים:

ג כתב עוד בארוך דווקא שנמצא ציר בכלי [ז] אבל אי מצא ציר בגומות שבבשר שרי וכ"כ תוס' והשערים וכ"כ הטי"ד סי' ע' וכ"כ ראב"ן אפי' צלעת של איל וכבש שלמים או בשר שיש לו בית קיבול ונמצא בו ציר שרי אך לכתחלה טוב להפך הצלעות כדי שיזוב הדם עכ"ל או"ה:

ד כתב הטי"ד סי' ע' בשם הרשב"א דאין להשהות בשר שנמלח לעצמו במלחו לאחר שיעור פליטתו לפי שחזור ובולע מלחלוות דם שעליו ושעל המלח ואם עבר ושהה צריך קליפה שאין דם נכנס בו אלא כדי קליפה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שיכול להשהותו כ"ז שירצה שדם מעט הו' ובלו' במלח ואינו יכול לצאת ממנו שאין המלח מפליטתו ממנו אדרבה דרך המלח להפליט הדם מן הבשר ולמושכו אליו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר עכ"ל וכתב ב"י דסכרת הרא"ש כסכרת רש"י וכן דעת התוס' והמרדכי והג"ה מיימון בשם סמ"ג אלא שקצת כתבו דאין להקל בדבר ושיש חולקים על סכרת רש"י עכ"ל א"כ לפי זה היה נראה להחמיר בדעת רשב"א דהרי כתבתי במעשה דרש"י דק"ל לאסור כדי קליפה ומ"מ נראה דווקא לכתחלה יש להחמיר שלא להשהותו אלא יש לנהוג כמו שכתבתי לעיל סוף כלל וסי' י"ב אבל נדיעבד יש לנהוג היתר דאפשר לומר [ח] דווקא כשהציר בעין בכלי כמו מעשה דרש"י אז מחמירין לדעת האוסרין דהרי אנו רואין שהמלח הוציא עוד ציר ומאחר שמונח בכלי שאינו מנוקב אוסר אבל בכה"ג שהבשר מונח תמיד בכלי מנוקב לא חיישי' דהבשר יבליע מן המלח שעליו דאף אם יפלוט המלח [ט] דם משריק שריק וכן נ"ל להחזירו בדיעבד:

מנחת העומר

מנחת יעקב

לקדרה

ודם בעין שנבלע ע"י מליחה או לליה לריך קליפה אף בדאיכא ס' מטעם דשמוא אינו מבליע בכולו ומכ"ש הכא לדעת רוב הפוסקים לא מחשב כרותח אחר שיעור מליחה כלל וא"כ יותר יש לחוש שלא נבלע רק בכדי קליפה כל זה נ"ל פשוט וברור לדעת מהרש"ל ודלא כמשמעות הש"ך סי' ס"ט ס"ק ע"ה: [י] אבל אי מלא הציר בגומות שבציר שרי. ודוקא שהבשר עדיין בכלי מנוקב אבל אם שמהו בכשא"מ לאחר שיעור מליחה אף שלא נמצא ציר בכלי רק בגומות שבציר שרי. ודוקא שהבשר עדיין בכלי ובאחר עכ"פ כדי קליפה וכן משמעות הפוסקים ואו"ה כלל י': [ח] דווקא כשהציר בעין. עיין בדרישה סי' ע' שמחלק עוד חילוק נכון דווקא התם נתרך הדם והמלח מחמת הציר ואוסר אבל כאן דליכא ציר ודם מלח שעליו מתייבש עכ"ל ולטעמים אלו היה נראה לאסור אם נמצא ציר בגומות שבציר לאחר שיעור מליחה אפי' מונח בכלי מנוקב דאז לא שייך לומר דם משריק שריק כיון שיש ציר בעין בגומות וגם נחלחל הדם והמלח אע"ג שבדין ג' כתב הרב דאין נפקותא בציר שבגומות היינו דווקא תוך שיעור פליטתו דאז אמרינן אידי דיפלוט ציר לא בלע וכמ"ש הב"י בשם הפוסקים משא"כ לאחר שיעור פליטת דמו ולירו ראוי לאסור אכן באו"ה כלל י' דין כ"א משמע דאפי' לאחר כמה ימים אין לאסור בציר שבגומות בכלי מנוקב והמיוקל כדבריו לא הפסיד כי בלאו הכי דעת רוב הפוסקים במעשה דרש"י עלמו להקל והבו דלא לוסף עלה: [ט] דם משריק שריק. ול"ד לבשר שפלט כבר כל דמו ולירו ונפל בין החתיכות המלוותות או נפל עליו ציר דאמרינן לאחר שיעור פליטתו (כמבואר לעיל כלל וסי' ו') ולא אמרינן דם משריק שריק אף שמונח בכלי מנוקב דשאני התם שיש שפע דם וציר מהחתיכות המלוותות ע"כ לא סמכי' אטעם דמשריק שריק ושמוא לא נשרק כולה ונבלע מעט משא"כ כאן דאין לחוש אלא למעט דם וליר שבמלח סמכינן אטעמא דמשרק שריק ועיין בש"ך סי' ע' ס"ק כ"ד שמחלק

בענין

כלל וסימן י"ד. [א] וכן נראה מסקנת הב"י. פי' מדהבי' בצ"י סי' ס"ט דברי הג"ה ש"ד באחרונה

אבל באמת בש"ע שם סעיף ד' פסק להחזיר לגמרי דיעבד ול"ע: [ב] דכדאי הם המקולין. ומהרש"ל פכ"ה סי' ע"ז פסק להחמיר כאו"ה דמה שבתוך הציר נאסר כולו. והט"ז בס' ס"ט ס"ק מ"ח כתב שכך נ"ל הלכה למועשה שכן דעת גדולי פוסקים ראשונים עכ"ל ונ"ל פשוט דאף מהרש"ל אינו אוסר מה שבתוך הציר אלא ששהה בתוכו שיעור אם נתנו על האור כדי שירתיח אבל בלא שהה כ"כ אף הוא מודה דאינו אוסר יותר מכדי קליפה דהא אפי' נפול לציר גמור אינו אוסר יותר מכדי קליפה אם לא שהה כדי שירתיח כמ"ש מהרש"ל פכ"ה סי' ע"ה. ואף שמבואר לעיל כלל ו' דין ט' וס"ק כ"ב דאין לא נהיגין כן היינו צליר גמור משא"כ בזה דבלאו הכי דעת הפוסקים דבכל ענין סגי בקליפה וק"ל: [ג] אבל הדיחו שרי. ואפי' לא הודח רק פעם אחת כ"כ הש"ך בס' ס"ט ס"ק ע"ד וע"ל כלל ט"ו דין כ"ב: [ד] ולא מהני ליה קליפה. משמע אף בענין דאפשר לקלפו כגון דנפל מעט מ"מ לא מהני קליפה והג"ה ש"ד אזיל לשטתו דסובר דמלח מבליע בכל הגלי וכמ"ש הרב לעיל כלל י"ג בשנו. אבל על הרב שהעתיק כאן לשון הג"ה ש"ד ל"ע דהא לעיל כלל י"ג הכריע דעת הפוסקים דכל מליחה אינו אוסר בכלים רק כדי קליפה ול"ע: [ה] ואין נ"ל. ז"ל הש"ך בס' ס"ט ס"ק ע"ט ס"ק ע"ה ותמהני הא אף האו"ה לא כתב אלא דמה שחוץ לציר אינו מלטרף לבטל וכמבואר בדבריו להדיא עכ"ל. ובאמת אין זו תימא על הרב וכמ"ש לעיל כלל וסי' ז' ס"ק ג': [ו] דוודאי בדאיכא ס' שרי לדבריו. ואף שהרב הכריע לקמן כלל ל"ז דין א' דעת הפוסקים דבלתי' ומליחה אף דאיכא ס' לריך קליפה מ"מ לא חשש הרב לכתבו כאן כיון דלענין דינא אין נפקותא לדעתו דבכל ענין פסק לריך קליפה ואף לדעת מהרש"ל וסייעתו שכתבתי לעיל ס"ק ב' דמחמיר לאסור כולו מ"מ אף בדאיכא ס' לריך קליפה וכמ"ש מהרש"ל להדיא בפג"ה סי' כ"ח דאף במליחה גמורה

ה ואם הונח הבשר לאחר שיעור מליחתו לכלי חולבת שמלוכלך קצת היה כרותח ואסור [י] אם אין שם ששים מן הלכלוך אפי' לפי מעשה דרש"י דאע"ג דחשבינן לציר זו למוהל בעלמא [יא] מ"מ כרותח מחשב אפי' לאחר שיעור מליחתו כמ"ש המיד' סי' ע' וכ"כ לעיל כלל וס' ו' וכן הוא בהג"ה ש"ד דאם הניחו לכלי חולבת מלוכלך דנאסר אם אין שם ששים ומשמע עוד שם דאפילו אם היה שם מעט מים אפי' מחשב כרותח [יב] ולא נהנינן הכי כמ"ש לעיל כלל וס' ו' דבראיכא שם מים לא מחשב עוד כרותח ונ"ל עוד דווקא דכלי חולבת מלוכלך אבל אינו מלוכלך לא נאסר הבשר [יג] אע"ג שהכלי בן יומא דאין כח ברותח דמלח להפליט מכלי כמו שיתבאר לקמן כלל וס' י"ז ואם שמו בשר לאחר מליחה לכלי בלא הדחה יתבאר לקמן כלל וס' ט"ז:

כלל וס' ט"ז. בדין שריית הבשר ומליחתו ויש בו כ"ז דינים:

א זה לשון א"ז כשמביאין הבשר מבית המזבח שורין אותו במים כדי שיתרכך הדם שעל גבי החתיכה ויודח היטב ואח"כ מדיחין אותו היטב באותן מים עצמו עכ"ל וכתב מהר"א בהג"ה ש"ד דמנהג כן לשרותו זמן מועט ולהדיחו באותן מים היטב ומ"ש טעם הדחה כדי שיתרכך הדם האשר"י לא סבירא ליה הכי אלא ס"ל דטעם הדחה כדי שיתרכך הבשר עצמו להוציא דמו ע"י מליחה וא"כ לפ"ז לא סגי ליה בהדחה מועטת אפי' בדיעבד אך בהא יפה מסיק במרדכי דאדרבה מ"א משרשי ליה פ"י מחזיקין ליה ויראה להתיר בדיעבד עכ"ל ור"ן כתב בדברי רבינו אשר וכן נראה מסקנת ב"י ולפ"ז לבתחלה צריך להדיח היטב וכ"כ באו"ה דלכתחלה [א] ישרה הבשר יותר מחצי שעה אבל בדיעבד אפי' בהדחה מועטת [ב] בלא שום שריי' סגי כמ"ש מהר"א בהג"ה זו דעל כרחק בלא שום שריי' מיירי דהא בתחלה כתב דנהגו בשריי' מועטת לבתחלה וכאן שהתירו דווקא דיעבד מיירי בלא שום שריי':

ב כתב בהג"ה אשר"י פכ"ה דאחר השריי' יניח הבשר למצמץ היטב מן המים קודם שימלח וכ"כ מהר"א בשער' סימן א' ובאו"ה כלל א' והטעם כדי שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם וכתב באו"ה כלל א' [ג] גם לא ימתין עד שיתנגב לגמרי דאז לא ימס המלח כלל ולא יוציא דם אלא ימתין מעט ומולח:

ג כתב הרשב"א בתשובה סי' תתמ"ג וכן הוא בתשובת מיימון השייכות להלכות מ"א בשר תפל שמלא קרח וכפור ואין ראוי למלוח [ד] עד שיפול הקרח ממנו מותר לשרותו במים חמים בכלי שני אפי' למ"ד כ"ש מבריע ומפליט מ"מ [ה] חוזר ויוצא ממנו ע"י מליחה וכ"כ מהר"א בשעריו סי' א' ובאו"ה כלל א' פסק דישנה אותן במים

מנחת יעקב

קודם ציפול רק נמלח מותרין ע"י הדחה מועטת וכבר כתבתי לעיל כלל ה' ס"ק ג' דאין דבריו מוכרחים כלל וע"ש: [ב] בלא שום שריי' סגי. באמת באו"ה שלפנינו כלל ד' דין ח' לא כ"כ אלא שכתב וז"ל אם לא שעה הבשר הרבה בכלי בהדחה המייתח ומלחה כך מותר עכ"ל משמע להדיח דלא מהני אם שופכין עליו מעט מים רק לריך לשרות מעט במים שצבלי וכן משמע ג"כ ממ"ש שם דין א' דאם לא חללי בי טבחי ומלחו שאכור וכתב ג"כ שם דלא מקרי חללי בי טבחי אלא א"כ ששרה אותו קצת וכמ"ש הרב עלמו בשמו דין ד' וכן משמע להדיח מדברי האו"ה כלל י"ז דין א' וגם מ"ש הרב על הג"ה ש"ד דעל כרחק בלא שריי' מיירי דהא בתחלה כתב וכו' אין זו ראיי' מוכרחת כלל דיותר נ"ל לפרש דהא דמתיר לבתחלה היינו ע"י שריי' מועטת והדחה היטב ומ"ש להתיר דיעבד דווקא היינו ע"י שריי' והדחה מועטת כיון ששניהם מועטין אז אסור לבתחלה ומותר דיעבד ככל פשוט במשמעות לשון הג"ה ש"ד וע"ש: [ג] גם לא ימתין. באו"ה כלל א' דין ה' מסיי' בכל זה והיינו דווקא לבתחלה עכ"ל אבל בדיעבד מותר בכל זה ונראה דהיינו לאחר ציפול אבל אם לא בשלו עדיין ומלח כך אפשר כיון דאית לי עוד תקנה ע"י הדחה ומליחה שנית לא מקרי דיעבד וע"ל כלל וסימן ה' ס"ק ג' ובסי' זה ס"ק א': [ד] עד שיפול הקרח ממנו. כתב מהר"ש"ל בפכ"ה סי' כ"ג דאם אח"כ נקדש מיד קודם ששהה שיעור מליחה אם נפטר אח"כ טוב למלחו פעם שנית ואם לא מלח שנית והניח אחר שהופשר במליחה ראשונה שיעור מליחה מותר דיעבד. אבל אם הדיח מיד אחר שהופשר נאסר לכיון שנקדש אז אינו פולט כלל והוי בשר שלא שעה שיעור מליחה עכ"ל: [ה] חוזר ויוצא ממנו ע"י מליחה. בגליון הטור וב"י בסי' ס"ט מלאתי כתוב וז"ל תמיה לי על הרשב"א שהרי בת"ה הארוך והקצר בית ד' שער א' פסק דאסור למלוג קודם מליחה בכלי שני כיון דמזליט ומפליט לא אמרינן שחוזר ויוצא ממנו ע"י מליחה והוצא דבריו בב"י סי' ס"ח והוא נגד דברי עלמו בתשובתו ושם א"י לחלק בין לבתחלה או דיעבד עכ"ל ולא ידעתי איך אפשר לחלק בין תחלה ודיעבד דהא מדברי הרשב"א בת"ה מובאר להדיח דאם מלגו בכלי שני דאפי' דיעבד אסור (והרב שכתב לקמן כלל ל"ג דדעת הרשב"א להתיר דיעבד כבר עמד על זה הש"ך בסי' ס"ח ס"ק כ"ו באורך ומכריח להדיח דדעת הרשב"א לאסור דיעבד ודבריו צרורים

בענין פ"ח ע"ש: [י] אם אין שם ס'. ואף דליכא ס' צריך קליפה ע"ל ס"ק ו' וע"ל כלל ל"ז: [יא] וז"ל כרותח מחשב אפי' לאחר שיעור מליחה. וע"ל כלל ו' דין ו' דכתב הרב דצמקום הפסד מרובה וללורך סעודת מזו"ס י"ש להקל ע"ש: [יב] ולא נהנינן הכי. בלבד ע"ש סי' ס"ט בסע"י כ' כתב ג"כ כלשון הג"ה ש"ד דאם היה שם מעט מים אז המים ניג ונריכין ס' אף נגד המים עכ"ל ובסימן ט' פסק להדי' דהיכא דליכא מעט מים אז בטל כח הליך וא"כ לכאורה דבריו סותרין זא"ז ולפי מה שכתבתי לעיל כלל ו' דין י' ס"ק כ"ד דיש חילוק בין אם רוב ליר או רוב מים ומעט מים דנקמו הפוסקים היינו דליכא ס' נגד הליך וכמו שפי' הש"ך ס"ס ע"א א"כ לא קשה מידי אכן הרב שהשיג על הג"ה ש"ד משמע דמים כל שהו מצטלין כח הליך אפי' אם הליך הוא הרוב ול"ע וע"ל: [יג] אע"ג שהכלי צ"י. אע"פ שבהג"ה ש"ד סוף שער ו' מובאר להדיח דאם הכלי צ"י לריך ס' נגד כל הכלי היינו משום דהג"ה זו טוברת י"ש מליחה לכלים אם הוא אינו מנוקב וכמ"ש במבואר שער' דרכ"ש אבל לפי מה שפסק הרב לקמן כלל י"ז דין י"ג דדעת כל הפוסקים דאין חילוק דלעולם אין מליחה לכלים א"כ ה"ה הכא וכן הוא הסכמות מהרש"ל פכ"ה סי' פ"ג והש"ך סי' ס"ט ודלא כעט"ז וט"ז שנמשכין אחר הג"ה ש"ד ע"ש:

כלל וסימן ט"ז. [א] ישרה הבשר יותר מחלי שעה. אבל בל"ח דף רל"ח ע"ב כתב וז"ל:

שם בשם האו"ה יותר מחלי שעה ובש"ע בהג"ה כתב נגד חלי שעה עכ"ל וז"ל דאין חילוק דבש"ע סי' ה"ט כ' נגד חלי שעה וידיח היטב במי שריי' דאז כיון דמדיחין היטב לא לריכין לשרותו כ"כ וכדמשמע בלשון הג"ה ש"ד וכן מיירי שישנה הבשר יותר מחלי שעה ואז אין לריכין הדחה היטב וזה אפשר להשוות שהג"ה ש"ד ואו"ה דלא יסתרו אהדדי ומ"ש עוד בל"ח שם דצכאן בת"ח כתב הרב דדיעבד בהדחה מועטת סגי. ובש"ע כתב הדחה היטב סגי עכ"ל ובודאי נעלם ממנו מ"ש הרב בש"ע בסי' ס"ט סעיף ב' להדיח דדיעבד בהדחה מועטת סגי ומ"ש שם בסעיף א' להדחה היטב סגי היינו דעדיין הוא קודם מליחה וציפול אפילו הכי לא הטריחו להדיחו ולשרות אותו שנית כל שהדיחו תחלה היטב אבל ודאי דיעבד לאחר מליחה וציפול מותר אף בהדחה מועטת וכ"כ הש"ך בסי' ס"ט ס"ק ה' אף שדעתי דאף

במים פושרין אבל לא בכלי שני מיהו בדיעבד אפי' בכ"ש שרי עכ"ל וכ"פ לקמן בהג"ה ש"ד בשם מהר"א ריש ליוהר
לכתחלה אף בכלי שני אם לא שהוא לכבוד שבת או לאורחיו או כה"ג [ו] דאז מותר לכתחלה לשרות בכלי שני
אע"ג שהיה סולדת בו עכ"ל והבי נהוג:

ד כתב המרדכי פכ"ה וכן הוא בהג"ה אשרי היכי שחתכו הטבח לנתחי גדול אפי' הדיחו הטבח ושוב חזר בעה"ב וחתך
נתח א' לג' או לשניים קודם מליח צריך לחזור ולהדיחו משום דכשתחזר וחותך [ז] אגב דוחקא דסכינא פולט דם
והוי כאלו לא הודח עכ"ל עוד שם וגם אינו מועיל אפי' בדיעבד מה שרוחצין הטבחים הצלעות שלימים אפי' לא חתכן
בעל הבית אח"כ ראינו נקרא הדיחו הטבח אלא כששר אותו קצת בדרך בשר שמדיחין למלחן עכ"ל עוד כתב
כלל י"ז רגלים שהדיח ואח"כ הסיר הטלפים הוי כאלו לא הודח כלל ואם מלחן טרפה עכ"ל:

ה כתב באו"ה כלל ד' דאע"ג דאין מחזיקין דם בכני מעיים מ"מ לכתחלה צריכין הדחה קמיתא עכ"ל:
ו כתב באו"ה [ח] דאסור להשתמש בכלי ששורין בו אפי' לא שרה בו רק שעה אחת דחיישינן שמא נדבק בו
עדיין דם מיהו בדיעבד שרי [ט] דהא הכלי בשר עכ"ל:

ז ואחר הדחה ימלחנו היטב כל כך עד שיהא קרוי אינו נאכל מחמת מולחו ולמלחו משני צדדים וכתב הרא"ש
צריך שיפזר עליו מלח הרבה עד שלא ישאר שום מקום בלא מלח [י] ואוויזים ותרנגולים צריך למלוח גם בפנים והמרדכי
כ' פנ"ה דיש מתירין בדיעבד אם נמלח מבפנים ולא נמלח בחוץ [יא] ויש אוסרים אפי' בדיעבד ודוק דנתבשרו כך
אבל

מנהגת יעקב

ולא ירדתי לסוף דעתו כלל חדא דזה הוא להדיח נגד משמנו
הרב ולשון האו"ה דאוסרין אפי' לזון גמור אף בהדיח הכלי
מטע' דחיישינן שמא ישכח מלהדיח היטב וא"כ ה"ל לכתוב
דבריו בלשון פלוגת' על האו"ה והרב ויותר תמוה לדעתו שסובר
דמותר לסנוך על הדחה היטב א"כ אפי' רותח גמור ג"כ מותר
להשתמש בתוכו דהא אין בכלי שום איסור כלל רק משום
הדבוק וכיון שהדיח היטב א"כ הוא היתר גמור לדעתו אפי'
רותח וא"כ אפי' הוי מליחה לעץ או אפי' כבבש ג"כ מותר
לכתחלה דבכלי אין איסור בלוע דלזון בלזון הוא וכמ"ש האו"ה
דהכלי כשר הוא וגם עיקר הקוש' שהרגיש בזה השני לוחות
הברית מכלי מנוקב שמותר למלוח בו בשר מעיקרא לא קשה
מידי כמ"ס והוא ברור ופשוט ועמ"ש לעיל כלל י"א ס"ק וי"ז
ה"א י"ג ולקמן כלל י"ז ודוק: [ט] דהא הכלי כשר פי' ואפי'
להשתמש בו חמין אבל אם השתמש בו לזון אפי' אם הכלי חסור
ג"כ מותר בדיעבד כמ"ס לעיל כלל וס"י ט' ס"ק ג' וק"ל:
[י] ואוויזים ותרנגולים לריכין למלוח גם מבפנים וה"ה כל דבר
חלול ודווקא בדבר שהוא קרוע. אבל בדבר שאינו קרוע אף
שהוא סלול א"ל למלוח מבפני' דהוי כמו חמיכה עבה כ"כ
הש"כ בס"י ע"ב ס"ק ה' וכן משמעות הפוסקי' גבי הראש
חותכו לשניים וע"ל דין י"ד ס"ק כ"ט ודין כ"א ס"ק מ"ה ע"ס:
[יא] ויש אוסרין אפי' בדיעבד. בספר נה"כ ראיתי שבנו של
הש"כ בהג"ה כתב וז"ל. ונ"ל הטעם משום דאית' בב"י ס"י כ"ב
דמותר לללות העוף שלם וכתב הכל בו דהאיד' נהוג עלמא
אפי' לבשולי עוף שלם והטעם משום דמולחין אותו משני צדדי'
משמע דאילו לאו האי טעמא הוי חסור לבשולי שלם ואם הייתי
מתיר אפי' נמלח מלד אחד נמלא יכולין לבא לידי מכשול לבשולי
שלם ולפ"ז יש להקשות על המחבר שכתב בס"י כ"ב ועוד דע"י
שחיטת הוורדין מותר לללות שלם והתם טעמו כמ"ס משום
דמלחו מז' גידים וכאן כתב בדיעבד מותר ולפ"ז ה"ל לאסור
משום שלא ימלחו מלד א' וי"ל שלם עכ"ל הג"ה ודברי הג"ה
זו יש בה שגיאות הרבה לע"ד חדא דכתב' בשר ג"כ
אסרינן בדיעבד ואף דהתם לא שייך כלל חשש זה (ואין סברא
לומר דלכך אסרו דיעבד בבשר משום גזירה וחשש דעוף) ועוד
דהא הכל בו כתב סברא זו היינו לר' אפרים בשם הראב"ד
דאסור לבשל עוף שלם אף לאחר שחיטת הוורדין. אלא דוקא לללות
או לנתח אבר אבר אבל באמת כבר מבואר בב"י דכל הפוסקים
דוחין דברי רבינו אפרים ומתירין לבשל שלם כמ"ס הר"ן והרשב"א
והמרדכי וסייעת' ור' אפרים בשם הראב"ד יחיד הוא בדבר זה
ועוד דהא הכל בו עלמו דדיני מליח' פסק בהרשב"א דבדיעבד
מותר במלח מלד א' אבל באמת טעם האוסרין בדיעבד הוא
פשיט ומבואר באו"ה כלל ז' דין ה' ודין וי"ו בשם המרדכי
דכל שלא נמלח משני צדדים אינו מוליא מידי דמו וכ"כ מהרש"ל
פכ"ה ס"י פ"ג ומה שמקשה על הב"י דפסק בס"י כ"ב דמותר
לללות עוף שלם והיינו מטעם דמולחין משני צדדי' לא ידעתי

ברורים ונכונים ע"ס) וגם בתשובה זו משמע דאפי' לכתחלה
מותר אף דאפשר בענין אחר כגון בפושרין וכיוצא בו אבל באמת
מעיקרא לא קשה מידי דאף דתשובה זו נדפס בתשוב' הרשב"א
ס"י תתמ"ג מ"מ אינו מדברי הרב ר' שלמה בן אדרת בעל
המחבר תה"א אלא בסוף אותו תשובה חתם הרב ר' שמשון
בר אברהם והוא הר"ש משאנץ וכן הוא בתשו' מהר"ם מרוטנברג
ס"י קי"ג בשמו (וכן רוב תשובות הרשב"א שם מוקדם ומאוחר לתשובה
ז אינו מדברי הרשב"א עלמו רק מלוקטים מדברי שאר גאוני
ע"ס וכן ל"ל על אותו תשובה בס"י תתמ"ד ודוק) ואף אם יהיה
זה דברי הרשב"א עלמו מ"מ לק"מ שכבר כתבו הפוסקים כמה
פעמים שחזר בתשובתו מ"מ בתה"א ודוק. ולענין דינא אין
לזון מהמנהג שכתב הרב וכן כתבתי לקמן כלל ל"ג שכן עיקר
ע"ס: [ו] דאז מותר לכתחלה לשרות בכלי שני. אכן בש"ע ה"ה
ס"ח סעי' י"א בהג"ה פסק הרב דאף לכבוד שבת וכה"ג יש ליוהר
שלא להשים בכלי שני שהיה סולדת בו וע"ס בש"כ ס"ק ל"ב:
[ז] אגב דוחקא דסכינא פולט דם והוי כאלו לא הודח. וכתב
הש"ך דדווקא סכין דאיכא דוחק' דסכינ' ונ"ל דמ"מ ה"ה כל
הדומה לסכין שפולט דם על ידו לאפוקי קורע בידים וכן משמע
מהסיר הטלפין והתם ליכא דוחקא דסכינ' וק"ל: [ח] דאסור
להשתמש. משמע אפי' לזון אם הוא מידי שאין דרכו להדיח
דחיישינן שמא ישכח מלהדיח וכגונא שכתב הרב לקמן כלל י"ז
ע"ס וכ"כ האו"ה להדיח בכלל ב' דין ז' מהא' טעמא ע"ס. והא'
דאמרינן לעיל בכלל י"א וי"ב דין ט' דכלי שמלחו בו בשר דמותר
להשתמש בו לזון או למלוח בו בשר ואף בכלי חרס דאסור
להשתמש בו לזון היינו מטעם דשמוא אחי' לאשתמושי בו חמין
אבל לא חיישינן שמא נדבק בו דם וכן מותר לנקוב אותו
ולמלח בתוכו בשר היינו דווקא לזון כמו בשר שהוא מידי דדרכו
בהדחה. וכמ"ס לעיל כלל י"א וי"ב או בהדיח הכלי היטב כמ"ס
הרב לקמן כלל י"ז דין ד' (ואף שם מסיק הרב דמ"מ לכתחלה
יש להחמיר בכל ענין אם לא שהו' מידי דדרכו בהדחה וע"ס).
וע"ל דבמליח' בשר בכלי שאני לפי שהמנהג להדיח הכלי אחר
מליחה ועוד דדם מליחת' בשר עומד בלבעו. לכן ליכא למיחש
כולי האי שנדבק בו דם דאם יראה בו שום דם מסתמא לא
ישתמש בו משא"כ כלי ששורין שאין דרך להדיחו במים אחרי'
אחר השרי' וגם אין הדם עומד בלבעו מכח המים ואינו ניכר
כל כך לכן כתב האו"ה וז"ל כיון שכל הדחת בשר ליכא במים ובבשר
ס' נגד הדם אסור להשתמש בו אפי' לזון דשמוא לא ידיחו
היטב עכ"ל ובשני לוחות הברית דף ע"ה ע"א בהעמקתו לדברי
הת"ח כאן בשם האו"ה כתב וז"ל אפי' לא שרה "רק שעה א'
דחיישינן וכו' אבל בכלי מנוקב שמלח בו בשר מותר לחזור
ולמלוח בו בשר דאין מליחה לכלים על כן נ"ל אפי' כלי ששורין
בו אם רחצו היטב שלא נדבק בו דם מותר למלוח בו בשר
בשר ודווקא אם אינו רולה לשהות הבשר כשר שם יום שלם.
אבל אם רולה להשתמש בו יום שלם אסור משו' כבבש עכ"ל

אבל לא נתבשל עדיין יש לו תקנה לחזור ולמלחן ויש אומ' לחזור ולמלחן ואין לו תקנה רק לצלי ואם נתבשל כך אסור ומהרא"י בהג"ה פסק ג"כ דאפי' בדיעבד אסור רק שב' דאם לא עבר עליו יום א' שנמלח בצד אח' או מבפנים או מבחוץ יכול לחזור ולמלחו בצד השני כיון דעדיין פלט ציר דירה פולט מה שכולע מצד השני [יג] אבל [יג] אחר יום אחד [יד] אסור עכ"ל והר"ן כתב פג"ה דף תש"ז ע"ב דלכתחלה יש למלחו בפנים ובחוץ בב' צדדים אבל בדיעבד מותר אפי' לא נמלח רק מצד אחד או מבפנים או מבחוץ וכ"כ ב"י וכתב דכן הוא דעת הרא"ש להתירו בדיעבד וכ"כ באו"ה כלל ראשון להתיר בדיעבד אם לא פיזר עליו מלח כל כך עד שלא נשאר עליו מקום בלתי מלח [טו] ונראה לי דה"ה אם לא מלחו בשני צדדים דחד טעמא הוא ונראה דבמקום הפסד מרובה או לכבוד שבת יש לסמוך אדברי המתירין בדיעבד והרשב"א כתב ג"כ בדעת הר"ן וכדאי הם לסמוך עליהם בכה"ג :

ח שיעור מליחה כתבו השערים כשיעור צלייה וכן הוא דעת הרא"ש אבל דעת הרמב"ם כתב דשיעורו שיעור מיל וכתב בת"ה סי' קס"ז והוא בהג"ה ש"ד דכן יש לנהוג לעת הצורך כגון למהר לכבוד שבת או כבוד אורחים וכה"ג ושיעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים משעה ושלא לצורך מרגלא בפומיא דאינשי להשהותה במלח שעה שלימה [טו] דבהכי נפקא לש"ד וא"ז דכתבו שיעור מליחה כשיעור צלייה אות' חתיכה ובפ' תמיד נשחט מוכח דאפי' גוף שלם סגי ליה לצליי' בשעה אחת ואם כן אין לך חתיכה דצריכה יותר עכ"ל וכ"כ האו"ה [יז] דבדיעבד סמכין אשיעור מיל אפי' בלא אורחים :

מ כתב ב"י סימן ס"ט רגלים שהבהבו ונמלחו ולא שהה כדי מליחה ונתבשלו יש מתירין דמצטרף ההבהוב עם המליח' והוא כשיעור ואינו נכון ואסור עכ"ל :

י ומותר למלוח בין במלח גם ובין במלח דק כ"כ האשר"י וכן הוא דעת רש"י וכתב שהגם צריך ניפוי קודם הדחה אבל הדק אינו צריך שניתכת על הבשר מעצמו וכתב מהרא"י הבי נהוג דלא כרמב"ם דכתב דאין מולחין רק בגם מיהו כתב רבינו ירוחם בספר אדם וחוה דמלח הדק הרבה כקמח אין מולחין בו וכתב ב"י דדבריו נכונים וטוב לחוש לכתחלה במקו' שאפשר וכתב באו"ה כלל ראשון קבלתי מלח שאינו גם יותר ממלח שעושין כמי הים איצ' להדקו אלא מולח בו כמו שהוא אבל מלח שגם יותר צרי' להדקו שאינו נדבק בבשר ונופל ממנו עכ"ל וכ"כ האשר"י ורבינו ירוחם [יח] דעדיף טפי למלוח במל' דק מבגם מיהו בדיעבד כל מלח שמלח סגי כדאמרין בגמרא רב דימי מלח במלח גללניתא וכבר כתב מהרא"י דנוהגין ברש"י דמולחין בכל מלח :

כתב

מנחת יעקב

ספי' הט"ז והוא ברור וכמ"ס ודוק : [יג] אחר יום אחד אסור . וכתב הט"ז שם וז"ל כיון דאמרין אם הודח נסתמו נקבי פליטת הודח אינה מוסכמת וכאן הכל מודים דאין לאסור אם לא עבר עליו יום א' אף שהודח כיון שיש היתר בלאו הכי במקום הפסד ודלא כב"ח עכ"ל ועיין לעיל כלל וסימן וי"ז דין ה' ס"ק י"ד שכתבתי בשם גדולי פוסקי' ראשונים' והאחרונים' שסוברי' דלא אמרינן כלל אם הודח נסתמו נקבי פליטה וע"ס : [יד] אסור . והיינו דווקא דביטול אבל מותר לללי כמ"ס הרב בהג"ה בש"ע סי' ס"ט העתקתי לעיל ריש ס"ק י"ב אף דפסק הרב בש"ס ע"ז דלכתחלה אסור לללות בשר שלא נמלח עם בשר שנמלח שאני הכא דאי אפשר בעינין אחר דאם לא כן יהי' הבשר אסור לגמרי ומקרי דיעבד וק"ל : [טו] וז"ל דה"ה אם לא מלחו . בב"ח השיג על זה וכתב דחילוק גדול יש וכמשמע מאו"ה . וכן הסכמת הש"כ וס"ז בס"י ס"ט לכן כתבו דבלא פיזור מלח בכל מקום מותר דיעבד אף בלא הפסד מרובה וכן סיים הש"כ דכן העולם נוהג ואין מודקדקין בכך עכ"ל משא"כ בגמלא מלח מלך דאסור דיעבד אלא"כ בהפסד מרובה : [טו] דבהכי נפקא לש"ד וא"ז . חסרון הניכר יש כאן בלשון הגהות מהרא"י שהביא הרב כאן ודברי מהרא"י שם כך הוא דמתחלה כתב דשלא לצורך מרגלא בפומיא דאינשי להשהות שעה שלימה ואחר כך כתב מהרא"י דמכל מקום יש קצת סמוך למנהג דלכך שהיו שעה שלימה כדי ללאת גם לדעת הא"ז וש"ד דסברו דשיעור מליחה כשיעור לללי' אותו חתיכה לפי עובי' וגדלה ובפ' תמיד נשחט מוכח דאפי' גוף שלם סגי ליה לללי' בשעה אחת ואם כן אין לך חתיכה דצריכה יותר כ"כ מהרא"י באורך שער שמיני : [יז] דבדיעבד סמכין אשיעור מיל . כתב הש"כ בסיומן ס"ט ס"ק כ"ו וז"ל כגון אם הודח ונתבשל עכ"ל משמע דאי לא נתבשל אף שהודח צריך מליחה שני' אף לפי מה דפסק הרב לעיל דבהודח נסתמו נקבי הפליטה וכ"פ הש"כ בסיומן ע' מ"מ כאן כיון דעיקר החשש הוא שמא לא פלט כל דמו לכך מזריכין מליחה שנית וא"כ הוה כהודח תוך שיעור מליחה דלכ"ע לא אמרי' דנסתמו נקבי הפליטה כמו שנתבאר לעיל כלל וסי' ששי דין ה' ועמ"ס שם ס"ק י"ד : [יח] דעדיף טפי למלוח במלח דק מבגם . הטעם לפי שהגם נושר כשהופך הבשר למלוח משני

אין נעלם ממנו דברי הב"י בשם הכל בו ושכתב דברי עצמו דהרי אף הכל בו דהצריך טעם דמולחין מב' צדדים היינו דוקא לבשולי שלם . אבל לללות צוה אף ר' אפרים מודה דמותר לללות שלם אחר חתיכות הווירדין . והוא פשוט בש"ס ופוסקים . וכן פסקו הפוסקים כאן דאף בגמלא מלח א' מותר לללי ובלאו הכי אף לדעתו לק"מ על הב"י דמיימר שטעם הב"י שמתיר הוא מטעם הכל בו דלמא הטעם שפסק בגדולי הפוסקים שהבאתי שחולקי' על ר' אפרים ומתירין בפשיטות לבשולי שלם וכ"ס לללי' כלל הדבר דברי ב"י נכונים וטעם הי"א הוא כטעם האו"ה וכל דברי הג"ה אינם ברורי' כלל ודוק : [יב] אבל אחר יום א' אסור . ז"ל הרב בהג"ה ש"ע סי' ס"ט ס"ד ויש אוסרין אפי' בדיעבד אם לא לצורך ה"מ ודווקא אם נתבשל כך אבל אם לא נתבשל כך לא יבשלו כך אלא אם הוא תוך י"ב שעות שנמלח יחזור וימלחנו ואם לאו יללה אותו עכ"ל הג"ה וכתב הט"ז שם בס"ק ט"ו וז"ל ואע"פ שבס"י ע' הכריע הרב דבהפסד מרובה י"ל שפולט ציר יום שלם מ"מ כאן לא שייך הפסד מרובה כיון דיש היתר בלא עכ"ל הט"ז ועוד נראה' לע"ד דדוקא התם דר"ת וסייעתו סוברי' אפי' מלחו לפני שבע מותר מטעם דמשריך שריק לכן הכריע רמ"א דבהפסד מרובה יש לסמוך עכ"פ אלוהו דעה דסוברת דפולט ציר כל יום שלם אבל כאן בחתיכה אחת דלא שייך משריך שריק ואף ר"ת מודה כמ"ס מהרא"י בהג"ה ש"ד ש"ע שמיני לכן אפי' בה"מ לא יחזור וימלח אחר י"ב שעות כנ"ל . אכן בש"כ בס"י הנ"ל ס"ק כ"ב ביקש להשוות לשון הרב לדברי המרדכי ומהרא"י שהביא הרב כאן ופי' דברי הרב בהג"ה דמ"ס ודוקא אם נתבשל וכו' קאי אשלא במקום הפסד מרובה שאסור דיעבד . וע"ז כתב היינו דווקא אם נתבשל כך וכו' . וכן השיג על הט"ז בספרו נה"כ ע"ס . אבל דבריו אינם ברורי' ולשון הרב שם אינו סובל כלל פירושו דא"כ איך שייך הלשון לא יבשלו כך פשיטא דאם הוא ירגיש בדבר שלא יבשל אותו לכתחלה כיון דנאסר ע"י ביטול (וכן הקדירה נאסר ממנו) והיאך ס"ד דיבשל אותו ה"ל למימר אבל אם לא נתבשל יש לו תקנה וכלשון המרדכי שהביא הרב כאן וכ"כ הלבוש שם לכן נ"ל עיקר דכוונת הרב בש"ע במ"ס ודווקא אם נתבשל וכו' קאי אהיתר במקום הפסד מרובה וכמו

יא כתב במיד סי' ע"ה י"א כיון שאין מחזיקין דם בבני מעיים אין מולחין אותו עם שאר בשר כיון דלא מרידי לפלוט בלעי ור"י התירו עכ"ל ודעת הרא"ש והמרדכי כדעת ר"י ולא כרבינו יואל דכתב המרדכי פכ"ה דף תשל"ט דאסור אף בדיעבד והג"ה אשר"י אוסרת לכתחלה וכתב באו"ה כלל א' בשם א"ז דלכתחלה יש ליוהר למלחו עם בשר ובדיעבד מותר וכן נוהגין עכ"ל מיהו שמעינן אע"ג דאין מחזיקין דם בבני מעיים [יט] לכתחלה בעי מליחה קודם שיבשלו וכ"כ המרדכי בהד"א פכ"ה דף תשל"ט ע"ב וכן כתב האו"ה כלל ד' כתב המרדכי פכ"ה העצמות שיש בהן מוח אסור למלחם עם בשר מידי דהוה אבני מעיים וכולי וכתב ב"י [כ] ולמאן דמתיר בבני מעיים ה"ה דמתיר כאן עכ"ל ואם כן לפי מה דנהגין [כא] יש [כב] לכתחלה ליוהר כמו בבני מעיים ואע"ג דנוהגין למלוח העצם עם הבשר שעליו מ"מ אם אין בשר עליו יש למלחו לבדו מידי דהוה אבני מעיים שמולחין עם שומן שלהם ואין מולחם עם בשר אחר ואין נ"ל לחלק בזה בין שומן לבשר אחר:

יב עוד כתב סי' סימן ע"ה כתב הרשב"א כשמולחין החלחולת אין מולחין אותו בצד הפנימי מעבר המאכל [כג] אלא בצד החיצון ששם השומן דבוק שמחזיקין שם דם עכ"ל וכתב באו"ה דאף לכתחלה אין צריך למלוח רק צד החיצון ולא הפנימי ואם מלח צד הפנימי ולא החיצון [כד] אף בדיעבד מרפה

מנחת יעקב

לדדים. וכתב הפרישה בסי' ס"ט דהרמב"ם לא גלה דעתו אס לריך למלוח משני לדדים ואפשר שהוא סובר שאל למלוח אלא מלד א' ולכן כתב שריך למלוח במלח גס עכ"ל ובאמת נראה פשוט שהרמב"ם גלה וגלה דעתו במ"ש פ"ה מ"ה חיסורי מוצח דאפילו לללי לריך למלוח מ"ב לדדים לכתחלה ומכ"ש לקדירה ומה שסתם הדבר בפ"ו מהמ"א נ"ל כיון שהעתיק ללשון הגמ' ומולחו יפה יפה דדייקא מינה הפוסקים לריך למלוח מ"ב לדדים לכן לא לריך מו' לפרש. וכן נתבאר כמה פעמים מדבריו שסמך עלמו בהעמקתו לש"ס. וכן פי' להדיא בעל לחם משנה פ"ו מהמ"א לדברי הרמב"ם אלא לריכין לומר דהרמב"ם סובר אף לריכין מליח' משני לדדים מ"מ אפשר למלא תיקון למלוח במלח הגס וכמו שמלינו ברב דימי שמלח במלח' גלגית' דוקא. וכן ע"כ ז"ל לדעת הרא"ש וסייעתו אף שדעת הרא"ש דלאו דווקא דה"ה במלח הדק מותר למלוח ואדרב' יותר טוב למלוח במלח הדק. וכמבואר בב"י באורח ודוק: [יט] מיהו לכתחלה בעי מליח'. ואפי' אס מנקר השומן ג"כ בעי מליח' לכתחלה וכמו שכתבתי לעיל כלל י"ב ס"ק י"ז והטעם כתב בטה"ת ואו"ה כלל ד' דין ט' דא"י אפשר לנקר הבני מעיים שלא יהיה מעט שומן דבוק בהן ואינו ניכר ע"כ וכ"כ הש"כ בסי' ע"ו ס"ק ה' והעט"ז כתב טעם אחר דאף בבני מעיים יש בו מעט דם לכן לריך מליחה לכתחלה ונראה שנמשך בזה אחר דעת הר"ן פכ"ה ולכן פסק ג"כ דכרס הוא בכלל בני מעיים ומותר דיעבד בלא מליח' לדעת הר"ן אבל באמת כל אחרוני' פסקו דכרס אינו בכלל בני מעיים ואסור דיעבד וכ"פ הש"כ בסי' ע"ה ס"ק ו"ו וכ"פ הרב לעיל כלל וס' ב' דין ה' ובש"ע סי' ע"ה: [כ] ולמאן דמתיר בבני מעיים. אין זה מוכרח כלל דאף שכתב המרדכי דאסור אסור בבני מעיים דה"ה דאסור בעלם מ"מ מניין לנו לומר נמי איפכא דשאני בני מעיים דקשי קרמי. וכן מלאתי להדיא בשלטי גבורים בחולין דף תש"כ ע"ב לדעת התוס' והרא"ש שכתבו הטעם דמותר בבני מעיים למלחם עם בשר כיון דקשי קרמי ל"ד לגיס א"כ במוח דרכיך יש להטריף אף לסברת הרשב"א דכתב הטעם כיון דפולט ליר לא בלעי א"כ ה"ה בקולי' עכ"ל ומ"מ הדין דין אחת דמותר בעלם דיעבד דכבר מבואר לעיל כלל וס' וי"ו דין ה' דהכי קי"ל אגב דפלט ליר לא בלעי וכן הוא דעת הרא"ש וה"ה דכתב בבני מעיים הטעם דקשי קרמי היינו לומר דאף בלא טעם פליטת ליר יש להקל שם או יש לומר דאפשר דאפי' ליר אינו פולט בבני מעיים משא"כ במוח שבעלמות שפולט ליר לכ"ע מותר דיעבד וק"ל: [כא] יש לכתחלה ליוהר כמו בבני מעיים. דהיינו לכתחלה בעי מליחה גמורה ולא ימלחנה אלא שאר בשר אבל בדיעבד מותר בלא מליח' כמו בבני מעיים מטעם כיון דאין מחזיקין בו דם ובנמלח אלא שאר בשר מותר דיעבד וכ"פ הרב בהג"ה בש"ע סוף סי' ע"ה והש"כ שם ס"ק ט' כתב וז"ל לריכה מליח' פי' ואם נתבשל בלא מליחה המוח אסור משום דמחזיקין בו דם ומה"ט אס נמלח בדיעבד עם שאר בשר שרי עכ"ל ובדוא"י שגג בזה ונתעל' ממנו המקור דין בב"י סי' ע"ה ובמרדכי ובת"מ כאן מבואר להדיא להיפך דהטעם

דאין מחזיקין דם במוח שבעלמות לכן אסור לכתחלה למלוח עם שאר בשר ולריך מליחה היינו ג"כ לכתחלה וכמו בבני מעיים אבל דיעבד שרי (ובאמת מרדכי הרשב"א בטה"ת במליחת הראש עם השער שהביא לקמן דין י"ד משמע קצת שהרשב"א חולק על המרדכי וסובר דיש דם במוח ובעלמות אף שלע"ד אין פלוגתא בין המרדכי והרשב"א דהמרדכי פכ"ה לא כתב שאין מחזיקין דם במוח רק בעלם הקולית הוא העלם שמחוב' לגוף שמר' המוח שבתוכו הוא לכן אבל שאר העלמו' לא הוזכרו במרדכי כלל וגם הוא מודה לריכין מליחה ושווים לשאר בשר לגמרי וכן נראה הדבר לעין שיש דם במוח שבש"א עלמות. אכן מדברי הרב כאן משמע דשאר עלמות שווים לקולית. א"כ נראה שיש מחלוקת בין המרדכי והרשב"א. וכן נראה משמעות הב"י סוף סימן ע' ע"ש ומ"מ תופס הרב עיקר לפסק הלכה כדעת המרדכי) ויותר תימא עליו דלדעתו שכתב דמחזיקין בו דם א"כ אמאי יהיה אסור לכתחלה למלוח עם שאר בשר אלא פשוט הוא דטעם הרב דאין מחזיקין בו דם וכמשמעות המרדכי ודמי בבני מעיים לגמרי וכל זה במוח שבעלמות וקולית וכמ"ש במרדכי להדיא אבל במוח שבשרש מ"ב להדיא מש"ס ופוסקים דמחזיקין בו דם ואסור דיעבד בלא מליחה וכמו שנתבאר ב"ד סימן ס"ט וס' ע"ה וכמ"ש הרב לקמן דין י"ז ואפשר שזה הטעם לבעל הש"כ שצין מוח למוח נתחלק לו וק"ל: [כב] לכתחלה ליוהר כמו בבני מעיים. לפי הטעם שכתבתי לעיל ס"ק י"ט לריך מליחה לכתחלה לפי שא"א לנקר הבני מעיים היטב א"כ במוח שבעלמות דליכא למיחש להכי לא ידעתי למה מלריכין מליחה לכתחלה ואפשר לומר דחייש' דלמלא מעט בשר דבוק בעלם משום הכי גזרו אף במוח לבד להלריך מליחה לכתחלה וז"ע: [כג] אלא בלד החילון. אף שהרשב"א סובר דלכתחל' לריך למלוח מ"ב לדדים והרב אוס' לעיל אפי' דיעבד י"ל כיון דליכא חטי חטי בשומן וגם ליכא דם כ"כ בשומן לכן סגי אפי' לכתחלה בנמלח מלד א' כ"כ הש"כ והרש"ך בסי' ע"ה ועוד תיר' הדריש' כיון דחלחולת מפסיק בין השומן א"כ אף אם ימחלנו מבפני' לא יועיל וכ"כ בהג"ה ש"ד סוף שער א' וז"ל שאין כח במלח להפליט דם השומן שמעבר לטבחי כיון דאין דם בטבחי עלמו למגרר הדם שבשומן והוי הפסק (והובא הג"ה ש"ד זו בב"ח סי' ע"ה וברש"ל פכ"ה סי' ל"ו וכ"כ הש"כ בסי' ס"ט ובספ' נה"כ ומתוך בזה קו' הט"ז) אבל קשה לי דהא אפי' עלמות לא הוי הפסק לדם שבמוח וכמ"ש הרשב"א והביא הרב לקמן סי' זה דין י"ד וכן מוכיח הב"ח ס"ס ע"ה מסוגיא דש"ס דבעלמות ליכא דם ומ"מ לא הוי הפסק ומ"ש מחלולית. וי"ל דהרשב"א מייירי בעלם סגור כמבואר בדבריו ואז אין מולחין כלל המוח שצפנים ודרך המלח להפליט דם ע"כ פולט ג"כ דרך העלם משא"כ בחלחולית כיון שמולחין אותו במקום השומן בודאי אמרי' שדם יותר נוח ליפלוט במקום שאין הפסק מבין מקום שיש הפסק החלחולית ובנמלח מבפני' ולא מבחו' עריפה מטעם נמלח מלד א' וק"ל: [כד] אף בדיעבד עריפה. והיינו דווקא בחלחולית משא"כ בשאר מעיי' מותר בדיעבד אם מלח רק הפנימי אבל לכתחל' גם בשאר מעיים יש למלחם במוח וכ"כ באו"ה כלל ד' דין י"ד בשם הרשב"א להדיא וכן משמע

[כה] מריפה ומיהו אם נזכר קודם בישול מאחר שאינו מוחזק כל כך בדם אין לדמותו לבשר אחר שנמלח בצד אחר [כו] ויכול לחזור ולהדירו ולמלחו בצד שנית ולבשלו עכ"ל [כז] ומשמע דמיירי בדאיכא שם שומן מבחוץ דאי לא הכי למה אסור בדיעבד הלא אין מחזיקין דם בבני מעיים ואפי' לא נמלח כלל בשר אלא ודאי מיירי דאיכא שם שומן ואפי' קאמר דאינו מוחזק כל כך בדם וא"כ היה לנו לומר דאף שומן אע"ג דמחזיקין בו דם היה אסור למלוח עם בשר מיהו יש לנו לומר דאף לדברי המחמירין בבני מעיים עצמן מ"מ בשומן דמחזיקין בו דם מודה דשרי ועוד דהרי מבואר דמולחין הכרכשאי עם השומן שעליו אע"פ דבשומן מחזיקין דם וכרכשא עצמה אין בה דם ולא חיישינן שבלע הכרכשא בשומן שעליו מאחר דיש יותר דם בשומן מבכרכשא וה"ה לשומן עם בשר כג"ל וכן נוהגין למלוח שומן אפילו אם הוא לבדו בלא בשר שעליו עם שאר בשר:

יג כתב באו"ה כלל א' ביצי זכר אע"פ דיש בהן הר"ה דם מותר למלחן עם שאר בשר [כח] לאחר שהסירו הקרו' עכ"ל ואם מותר למלו' כבד עם בשר עיין לקמן כלל וסי' כ"ד:

יד כתב הטי"ד סי' ע"א כתב הרשב"א המולח הראש [כט] חותכו לשנים ומולח יפה יפה הראש לצד פנים וחוזר ומולח על השער שאין השער מעכב ע"י מלח להפלי' דם שבבשר הראש שהרי מוח שבעצמות שבבשר נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב ק"ו לשער שבראש וכן הדין לטלפיים מחתך אותן למטה מעט ומולח והרם יוצא דרך חתך עכ"ל וכתב ב"י ומעם דצריך לחתוך מבפנים ולא סגי ליה דמולחו מבחוץ מב' צדדים מידי דהוה אחתיכה עבה [ל] היינו משום מוח שבפנים שלא היה פולט דמו על ידי כך עכ"ל וכתב עוד כשהחתך הרגלים למטה צריך ליתן מקום החתך למטה עכ"ל [לא] ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד לית לן בה וכן הטי"ד סי' ע"א לא כתב שצריך לתת החתך למטה ובאו"ה כתב [לב] דמנהג בשר הוא למלחן קודם מליגה להסי' השער ולחזור ולמלח' אח"כ כמ"ש סמ"ג והנהגות מיימוני ויש נוהגין למלחם אחר המליגה לכד מיהו אם מלחם רק תחלה קודם המליג' ולא אח"כ מותר עכ"ל וכתב"ה או"ה כתב דנוהגין למולחם קודם מליגה כתיקון ואחר המליגה מולחין מעט עכ"ל ואין נוהגין כן אלא נוהגין למלחם קודם המליגה ולא אח"כ וענין מליגתן עיין לקמן כלל וסי' צ"א:

מז אם מלח הרגלים ולא חתך פרסותיהן למטה כתב במרדכי פנ"ה בהנהגות דף תשמ"ב ע"א [לג] דהוה כמולח בכשא"מ ומה שבתוך הטלפ' אסור וכן היא בהגה' מיימוני ופסק מהרא"י ואו"ה [לד] דהכי נוהגין בין שהרגלים מונחין לארכן בין שעומדין על טלפיה' דלא כב"י דפסק דביעבד אין לחוש אם לא הסיר הטלפים:

מז כתב עוד באו"ה מה שנהגו העולם לחתוך סדק סדק עצמות מבפנים בשר לבן ודק אינה אלא [לה] משום מאוס כמו שזורקין העגנותא דורדא עכ"ל:

כתב

מנחת יעקב

שאין בהם דם בעין אבל במוח שבראש שיש בו וירידין של דם שעל הקרום שהוא כאלו דם כנוס שם בעין. ועיין דריש' ופרש' סי' מ"א: [לא] ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד לית לן בה. לא ידעתי מאין יצא להרב קולא זו דכיון שאסור בלא חתוך הטלפים אפי' אם הניחו על הלדדים והטעם דהוי כנמלח בכשא"מ. א"כ אם לא יניח חיתוכן לתחת עדיין איכא למיחש שיכנס הדם בהן ויאסור מה שבתוכן. כיון שאינו חתוך רק ראשי הפרסות וכ"כ הב"י בס' ע"א שלריך להניח חיתוכן להחת מטעם זה אף שכתב הב"י עוד שם טעם אחר מ"מ הוא דחוק מאוד וראשון עיקר והוא טעם דמסתבר וצפרט לחוש להחמיר ומ"ש הרב רא"י ממה שהטי"ד לא כתב דלריך חיתוכן לתחת איין ראייה כלל דהטור סומך עלמו על מ"ש בס' סי' שם הגאונים גבי חוטי דם. וה"ה כל מקום שלריך לחתוך שיהא חתוכן לתחת עכ"ל. וכ"כ הב"ח סי' ע"א (וכן הב"י בס' ע"א כתב ו"ל לא ידעתי למה השמיטו רבינו דברי הרשב"א שלריך שיהא חיתוכן לתחת עכ"ל ולא כתב שהטור חולק על הרשב"א כנראה מדעת הרב כאן וק"ל) וכיון דבחוטיו דם אפי' בדיעבד אסור אם לא הניח חיתוכן לתחת א"כ ה"ה לטלפ' ובאמת בש"ע סי' ע"א דדין טלפ' סתם הרב ולא הגיה כלום נראה שחזר בו וכן בד"מ סי' ע"א העתיק דברי הב"י במ"ש ולא ידעתי וכו' ול"ע למעשה: [לב] דמנהג כשר הוא. וכ"כ מהרש"ל פג"ה סי' י"ב ובאו"ה ש שזה מלוא מן המובחר אף שאין נוהגין כן עכ"ל: [לג] דהוה כמולח בכשא"מ. אף שבשאר עצמות מועיל מליחה למוח שבקרבו מ"מ שאני טלפ' שאין הדם יוצא דרך הטלפים כמו בשאר עצמות כ"כ הש"ך סי' ע"א ס"ק ג': [לד] דהכי נוהגין. לא ידעתי איך כתב הרב כן בשם מהרא"י הלא מדברי מהרא"י בהג"ה ש"ד סי' ל"א (והוצא במהרש"ל פג"ה סי' י"ב ובש"כ סי' ס"ח ס"ק י"ג) מבואר להדיא מדבריו שאסור כולו כשעומדים על טלפיהם וכ"כ במהרי"ל אף שדעת האו"ה להחמיר בכל ענין מה שחזן לטלפ' וכתב הש"ך בס' ס"ח ס"ק י"ג דאין להחמיר כיון דבלאו הכי דעת רוב הפוסקים שמחזיקין אף מה שבתוך הטלפ' עכ"ל ומהאי טעמא כ"ל דאם בשלו הרגל אחר שנמלח עם טלפים ולא חתך מה שבתוך הטלפים אף שאין ברגל עלמו ס' נגד מה שבתוך טלפ' שנאס' מ"מ משערין גם שאר הדברים שבקרבו וכה"ג מלדד הרב עלמו להקל דדין זה עיין לקמן כלל ל"ז דין ב' ודוק: [לה] משום מאוס. ומהאי טעמא לוקחין ג"כ מן הכתף הבשר שקורין

בש"ע סי' ע"ה דלענין לכתחלה שווים בני מעיים לחלחולת משא"כ לענין בדיעבד ודלא כלבש שהבין כיון דלענין לכתחלה הן דומין דה"ה לענין בדיעבד וכן הבין ב"ח דף ר"ט ע"א שזה הכוונה בש"ע לכל מילי שווים וזה אינו דלא לחנם נקט הרשב"א דווקא תלחולת אלא לומר דמותר בדיעבד בשאר מעיים ודוק: [כה] טריפה ואם יש ס' נגד השומן והגידין שבה הכל מותר וכמו שנתבאר לעיל סוף כלל ב' ס"ק י"ב דאפי' לא נמלח כלל הכל מותר אם יש ס' ולא אמרי' דעכ"פ השומן אסור כדין חתיכה שנתבשלה בלא מליח' כיון דאין דם כל כך בשומן ומכ"ש כאן ועיין בש"כ סי' ע"ה ס"ק ח': [כו] ויכול לחזור ולהדירו ולמלחו בצד שנית. והיינו אפי' לאחר זמן פליטת ליר דבזמן פליטת ליר אף שבשר שרינן לעיל אלא דכאן כיון דאין בו דם כ"כ אפילו לאחר זמן פליט' ליר מלחו שנית וכ"כ הפוסקים אחרונים ועיין בב"ח סי' ע"ה סעיף א' ובט"ז סי' ס"ט ס"ק י"ד: [כז] ומשמע דמיירי. באו"ה שלפנינו כלל ד' דין י"ד כתב כן להדיא: [כח] לאחר שהסירו הקרום. ואם נתבשל כך ולא הסירו הקרום לריכין ס' נגד החוטין האדומים שבתוך הקרום ודוקא שהם מוכר שהיה לו שלשים יום ויש בו חוטין אדומים אלא אם לא עבר עליו ל' יום אפי' שיש בו חוטין אדומים או שאין בו חוטין אדומים אין לריכין להסיר הקרום ונתבארו הדין אלו ב"ד סי' ס"ה ע"ש. וכתב באו"ה כלל ב' דין ה' דלכתחלה נוהגין להסיר הקרום אף בלא עבר עליו שלשים יום משום לא פלוג עכ"ל ואם עבר עליו ל' יום ונללה או נמלח עם הקרום והחוטין צעי קליפה או נטילה כמו בשאר חוטין וגידים כאשר יתבאר בסמוך דין כ"א ולקמן כלל ל"ד וכתב באו"ה כלל א' דין י"ט דמותר לבשן אחר מליחה. אף שנוהגין לללותן ולא לבשן והאור משאכ שאוב עכ"ל וע"ל כלל ל"א: [כט] חותכו לשנים. לאו מטעם דלריכין מליחה משני לדדים דהא בנקיבת העלם נגד הקרום או אם מוציא המוח סגי ואין לריך לחתוך הראש כמבואר בסמוך דדין י"ז אלא כיון שמולח מבחוץ מכל לדדים סגי דלא יהא אלא חתיכה א' עבה אף שיש לו חלל מצפנים אין צורך לקרוע מהאי טעמא אלא דלמלוא מן המובחר כתב הרשב"א שיחתוך לשני' משום המוח כ"כ הפרש"ה והס"כ והט"ז סי' ע"א. וכן משמעות הרשב"א בהה"א צית ג' שער ג' ע"ש ועמ"ש לעיל דין ז' ס"ק י"ד: [ל] היינו משום מוח שבפנים. אף דמות שבעצמות נכשר ע"י מליחה שאני התם

י' כתב עוד המיד' סי' ע"א הקרו' שעל מוח יש בו חומין והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליח' הראש לפי שהעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב לפיכך הבא למלחו קדעו ומוצא המוח וקורע הקרו' ומלחו והרמב"ם ובה"ג כתבו דאין לאכלו רק בצלי וא"א הראש' וז' היה מתיר לבעלו ע"י מליחה עם המוח רק שינקוב העצ' נגד הקרום וינקוב גם הקרום וכ"כ בעל העיטור עכ"ל ובמרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב כתב בדברי הראש' ובא"ה כלל שביעי כתב דלכתחלה נוהגין להוציאו מן הראש למולחו משני צדדים מיהו בדיעבד [לו] אפילו לא ניקב רק העצם נגד הקרום קודם מליחה בשר בדיעבד והבי' נהיגין עד כאן לשונו :

י"ח וכתב המרדכי ריש פג"ה ע"ד ראש בשלחו ולא ניקב העצ' נגד הקרום אע"פ שנמלח הכל אסור [לו] וצריך ס' נגד כל המוח וכתב בא"ה כלל י"ז אם נמלח הראש כך שלם המוח אסור [לח] ושאר הראש מותר אפילו בשל עוף וכן הוא בש"ד בשם מהר"ם [לט] דלא במרדכי פג"ה ע"ד דסתיר אף המוח בשל עוף :

י"ט כתב הר"ן פכ"ה דף תשכ"א ע"א דהמלח שעל הבשר לאחר מליחה מותר ואמר הרמב"ן מעמא משום דמלח שורף הדם ואינו בולע דם אלא נשרף בתוכו מיהו דווקא בדם אמרינן הכי אבל לא בשאר איסור עכ"ל [מ] ואינו כן דעת שאר הפוסקים דא"כ בשר שנמלח ולא הורח למה צרי' ס' נגד המלח שעליו כמו שנתבאר לעיל סי' א' אלא ש"מ דהמלח אסור וכן [מא] פסק בא"ה כלל י"א דהמלח הוה כמו דם וכן פסק בכל בו :

כ' כתב הבל בו בשם ר"י בעל המנהיג בשם הרמב"ם דמלח שמלחו בו כבר יכול לחזור ולמלוח בו פעם שנית עכ"ל [מב] אבל כבר נתבאר דרוב הפוסקים ס"ל דהמלח לאחר שהפליט הבשר פסק כח' ואין לו עוד כח לפלוט שאר בשר ולא עוד אלא נראה לי דאוס' הבשר שני לפי מה דקיי"ל דהמל' אסור בדפרישי א"כ נבלע בבשר ואינו מפליט מידי דהוה אם נשאר הבשר זמן מרובה במליחתו דיש אוסרין וא"כ גם כאן אסור ואין לחלק בין אותו בשר שכבר פלט כל דמו לבשר אחר שלא נמלח דאמרינן אגב דפלט דם דידה יפלוט גם כן הדם שבולע מן המלח דיש לומר דבבאן הוי כבשר שנמלח בלא הדרחה קמייתא דהמלח מבליע הדם שבו ואינו חוזר ויוצא אך כבר נתבאר בכלל

מנחת יעקב

אוזן שנתבשל בקדרה עם המוח והכשרוהו לפי שלא היה בדמו כזית לאסור עכ"ל. ואם לזה נכתבון הרב הוא תמוה מאוד דלא משמע כלל במרדכי דאם נמלח שיהא המוח מותר ואף שנתבשל נראה דגם המרדכי נוודה דמ"מ המוח אסור כיון שנתבשל בדמו רק כיון שאין בו כזית. לכן כתב דאין בו כדי לאסור כל הראש אף אט"ל דגם המוח הכשיר היינו כיון שנתבשל ונתערב הדם לחוץ וכיון שאין בדמו כזית לכן הכשיר משא"כ בנמלח לבד דאז האיסור במקומו עומד וא"י ועיין בזה שבע פא"ט דף פ"ב ע"ג : [מ] ואינו כן דעת שאר הפוס'. כ' הש"ך בס' ס"ט ס"ק ל"ח וז"ל. כ' בס' אפי' רבדכי וז"ל מיהו כשנתייבש היטב נראה שמותר ול"ע לדינא עכ"ל הש"ך ולע"ד נראה פשוט שבעל אפי' רבדכי למד דבר זה מהמרדכי פ' אין מעמידין שכתב וז"ל ומכאן יש ללמוד היתר על המלח שנותנין בו דם כשמרתיחין אותו כדי שיתלבן דנעש' כזרק מים לטיט שהוא מתייבש ואינו אלא הנאה בעלמא שיתלבנו בכך עכ"ל המרדכי וכ"פ הרב בש"ע ס"ס קל"ד (אלא שכתב שם טעם אחר' שהמלח הוא צו לפגם ולא ידעתי מאין יצא לו טעם זה) הרי כיון דמתייבש אף שיש דם בתוכו אין בו איסור. אכן ראיתי בא"ה כלל י"ב דין ה' גבי בשר יבש שנתבשל בלא הדחה אחרונה דאוסר דיעבד מטעם דלא מלינו דבר שבלע איסור ונתייבש דבטל איסורו עכ"ל ואף דלא קי"ל בא"ה לענין בשר יבש כמבואר לעיל כלל א' דין ד' היינו מטעם דודאי יש ס' נגד המלח כיון שכבר נתייבש וכמ"ס הרב בש"ע סי' ס"ט סעי' ט' בהג"ה אבל המלח עלמו אסור אף כשנתייבש כדעת הא"ה וגם מדברי המרדכי פא"ט אין סתירה לדברי הא"ה שהרי הא"ה כלל י"ב דין כ"א העתיק דברי המרדכי ומטעם אחר וכתב וז"ל דודאי בכל כך מועט דם שנותנין במלח כשמרתיחין לא ניכר ולא נשאר טעמו כלל אלא הולך לאיבוד ונשרף ונתבטל עכ"ל. לכן נראה פשוט דאין להקל נגד הא"ה ומשמעות הרב בס' ס"ט כמ"ס הש"ך שם וכן משמע מהמרדכי והג"ה מיימו' שהביא הרב לקמן דין כ"ה ודוק : [מא] וכ"פ בא"ה. עיין במשמרת הבית להרשב"א דף ע"א שהשיג ג"כ על דין זה וכתב שדין זה לא נמלא כלל ברמב"ן ועיין בזה שבע דף פ"ח שהאריך ג"כ בתמיהתו על הר"ן בשם הרמב"ן : [מב] אבל כבר נתבאר דרוב הפוסקים ס"ל וכו'. כונת הרב נראה כמ"ס לעיל כלל ו' דין ז' דליר הבא מבשר לאחר שיעור מליחה לא מחשב כרומח מהאי טעמא כמבואר בתשוב' תרומת הדשן סי' קנ"ט (ופסק דבהפסד מרובה וסעודות מלוה יש לסמוך עליהם כמ"ס הרב לעיל ע"ס) ומ"ס הרב ולא עוד אלא נראה לי דאוסר זה אינו אלא לדעת החולקים וסוברים דאף לאחר שיעור מליחה מחשב רומח דא"כ יהיה

שקורין דרי"ז ואין בו איסור עוד נהגו צלונבל שקורין לידוין לללות ולא לבשלו ואין בו איסור כ"כ הרב בהג"ה ס"ע סי' ס"ה בסעיף ד' ע"ס : [לו] אפילו לא ניקב רק העלם. ופשוט הוא דלירך שיהא מקום הנקב למטה. וכ"כ בש"ע סי' ע"א וכתב הרב בס' ס"ח ס"ד בהג"ה וז"ל ובדיעבד אם חתכו שתי או ערב סגי אפילו לא הסיר המוח קודם מליחה אפי' בשלו כך עכ"ל. ולכאורה קשה דהא בס' ע"א משמע דהיכא דבשלו בדיעבד סגי בנקיבת העלם לבד (כדעת הרב כאן). והכא כתב בדיעבד סגי בחתיכות שתי או ערב משמע דבנקיבת העלם לא סגי ולריכין לומר דאפשר דחתיכות שתי או ערב היא יותר חידוש משום דבנוקב העלם נגד המוח ומניח מקום הנקב למטה אז זכ הדם שפיר משא"כ בחותך שתי או ערב ח"כ נמלא שכלל ד' יש חלי עיגול מהגלגולת והוה אחינא דזה יהי' מ"מ נמלח המוח תוך כש"מ לכך אשמעינן דאין חוששין לזה בדיעבד כמו בשאר בשר שיש לו בית קבול דמותר דיעבד כמבואר לעיל כלל י"ד דין ג' (ועוד דהא כבר כתב שם הרב בהג"ה דאף בדרך בנחירה והניחו אצות השחיטה וה"ה בנקיבת העלם לענין ללי ועיקר דינו שם לענין ללי קאזי ודינו במליחה כבר כתב שם בס' ע"א) והארכתי בכל זה לפי שראיתי שבש"ך סי' ס"ח ס"ק ח' הרגיש ג"כ בקושיא זו ומדחיק שם מאוד והמענין שם יראה שא"א לפרש שם כן דברי הרב וצפרטות מ"ס וז"ל כלומר אפי' לא בשלו עדיין וכו' לא ירדתי לסוף דעתו כלל דהא להדיא אית' להיפך בש"ע שם וכמו שהעתיקתי בסמוך וז"ל ואפי' בשלו כך וכו' וגם מה שמשמע שם מרהיט לשונו שלירך לחתוך שתי וערב זה אינו דבכל ספרי ש"ס איתא דחתיכות שתי או ערב סגי וכן הוא בב"י ובד"מ סי' ס"ה ע"ס. ואפשר שספר מוטעה שהיה לפניו שהי' כתב בו שתי וערב זה הטעה לבעל הש"ך שהוליד דברי הרב מפשטן ולא פ' אותו כמ"ס והו' ברור ודוק : [לו] ולירך ס' נגד כל המוח. ועיין לקמן כלל כ"ז סוף דין ו' מתבאר דאם אין הראש דבוק בעיף נעשה הראש חתיכה נבילה ולירך ס' נגד כל הראש וה"ה בבהמה כה"ג אם אין בראש ס' נגד דם המוח ע"ס : [לח] ושאר הראש מותר. וכן הדין בבלי כמבואר לקמן כלל ל"א דין א' והטעם כתב הראש פג"ה והרשב"א בחידושו לפי שעלם הגלגולת מפסיק בין דם שבתוכו לבשר ואפי' אם קלט מן הדם נפלט ונכנס לחוץ הבשר כבולעו כך פולטו וכתב הש"ך בס' ע"א ס"ק ח' וז"ל ונ"ל שטעם ראשון עיקר ולרווחא דמלת' כתבו טעם שני ולפי"ז אפי' אם מלח שאר בשר שפלט כל דמו ולירו עם הגלגולת ג"כ מותר אף דלא שייך לומר כבולעו כך פולטו עכ"ל : [לט] דלא במרדכי פג"ה דמחיר אף המוח. לא מלאתי דבר במרדכי רק מ"ס המרדכי בשם ר' קלונימוס כמ"ס הרב לקמן כלל ל"א דין ז' בשמו על ראש

בכלל וסימן שקודם זה שאם שהה הבשר במלחו זמן מרובה [מג] שמותר בדיעבד וה"ה שאם מלח בו בשר אחר וה"ה [מד] אם מלח בשר שנמלח בלא הדחה אחרונה וכן פסק מהר"א בפסקיו סימן ששים וששה דלא כאו"ה דכתב סוף כלל ו' דאסור אפילו דיעבד:

כא כתב בתשובת ריב"ש סימן קס"ד הריאה היא כשאר בשר וסגי ליה במליחה בלא תתוך כלל וראיתי שנהגו לקרעו ולפתוח הקנקנות הגדולים שבה [מה] ומנהג יפה הוא עכ"ל. כתב המי"ד סי' ס"ה יש חומין שהם אסורים משום דם [מז] כגון חומין שביד ושבתתה ושבלחי ובלשון ובצואר ומליח לא מהני בהו אם לא שיתחכם תחלה ואח"כ ימלחם ואז מותרין אפילו לבשל בקדרה ובסי' ס"ז כתב דיש גאונים מצריכין שיהא החתך למטה ותרין כתב פ' השוחט דף תר"ף ע"א דדוקא חומין של יד שבהמה בעי חתיכה קודם מליחה אבל שבנוף עוף אין צריך [מז] וכן נוהגין דלא כמרדכי שכתב שם בדר"תש"ח דאף בעוף בעי ואם מלחן כך בלא התוכה כלל [מח] מותר רק שיש להחמיר וליטול כדי קליפה סביב החומין וה"ה אם נצלו כך אבל אם נתבשלו כך בלא התוכה כלל [מט] צריכין ששים נגד כל החומין [נ] וכ"כ המי"ד סימן כ"ב וסי' ס"ח ועיין לקמן סי' ל"ד הארכתי בזה בסייעת' דשמיא ולקמן סי'

מנחת יעקב

ראייה כלל ועוד דהא בלב עלמו סי' ע"ב ק"ל דאם לא קרעו קודם מליחה דקורעו לאחר מליחה ומותר אף דאיכא מלח במוכו ולא נמלח מצפנים אלא ודאי דוקא בעוף. וכה"ג לריך לפתוח כדי ליטול ממנה הכבד ובני מעיים ע"כ לריך למלוח גם מצפנים משא"כ בלב וריאה אף דאיכא חלל במוכו כיון שאינו קרוע הוי כחתיכ' עבה כמס"ל ס"ק מ' וכ"ט וכ"כ הש"ך בסי' ע"ב ס"ק ה' ואפשר לדחוק ולומר דגם ה"ז לא קאמר רק דלכתחלה יש לזרז מטעם זה אבל מ"מ בדברי הריב"ש מובאר הטעם כמ"ס: [מז] כגון חומין שביד. וכתב הרב בש"ע סי' ס"ה סעיף א' בהג"ה וז"ל ומהגין להסיר ג"כ חומי הארוך אלל החזה מצפנים וכן נוטלין החומין אחורי אזנים ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל: [מז] וכן נוהגין. ואין נוטלין מן העוף שום חומין רק חומי הצואר. וכ"כ הרב בהג"ה סי' ס"ה וע"ל כלל ל"ד: [מח] מותר. פי' הבשר. וחומין אסורין והטעם מבוחר בהר"ש פג"ה דדמי לראש שנללה או נמלח עם מוח וקרום דמות אסור ורישא גופי' שרי' לפי שעלם וקרום מפסיק בין הדם שבמוכו לבשר ואפי' אם קלת נפלט ופולטו כך פולטו וכן בחומין. וכ"כ הרשב"א ואו"ה ועיין לעיל דין י"ח ס"ק ל"ח: [מט] לריכין ס' נגד כל החומין. ועיין בש"ך סי' ס"ה ס"ק ד' שמוכית מדברי הפוסקים דבהמה כיון דמנתחה אבר אבר אין לריך ס' נגד חומי צואר אלא דלכתחלה יש לחתוך או להסירן ע"ש: [נ] וכך כתב המי"ד סי' כ"ב. וז"ל והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החומין בס' מותר עכ"ל משמע מדבריו שכל מה שבקדרה מטמא לבטל הוורידין וכ"כ ה"ז להדיא בש"ע בסי' כ"ב ואילו לשיטתיהו דסברי דלא אמרינן חכ"ג בשאר איסורים ואין לריכין באיסור דבוק להיות בזהו דבר שנדבק בו ס' אבל לפי מה דק"ל חכ"ג בכל האיסורים ובאיסור דבוק לריך שיהא בזהו חתיכה עלמו ס' וכמו שפסק הרב לקמן כלל כ"ז דין ו' אי"כ לריך שיהא כאן בזהו חתיכה שהחומין והוורידין דבוק בו ס' נגד החומין ואם לאו לריכין ס' נגד כל החתיכה שהחומין דבוקין בו וכן פסק בתשובת משא"כ בנימין סי' פ"ט וכך כתב הדרישה וכ"פ ה"ט סי' כ"ב ע"ש וגראה שגם דעת הרב כן הוא אף שסתם הדברים כאן ובכלל ל"ד ובש"ע סי' כ"ב כדע' ה"ז לפי שסמך עלמו על מה שפסק כמה פעמי' דין איסור דבוק וכה"ג כ' הש"ך עלמו בסי' ק' ס"ק ח' אכן בש"ך סי' כ"ב ס"ק ח' האריך ליישב דברי הרב וכת' כיון דהוורידין והחומין עלמן אין בהם דם ומפסיקין בין דם שבמוכו הילכך אינם ממהרין לבטל בזהו חתיכה שהם דבוקים משאר הדברים שבקדרה דקרום של הגידין קשין הם דהא מהאי טעמא חשיב הדם שבמוכו דם פליטה דאמרינן ביה כבכ"פ (כמ"ס בסי' מ"ח דלגבי דם בעין לא אמרינן כבכ"פ א"כ ה"ה דמפסיקין בנחשאל לענין דאינו ממחר לבצוע טפי משאר דברים שבקדרה ע"כ מוכן דברי הש"ך ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דאוספא מיהא אוספא קמחא דהלא עיקר דין החומין דאמרינן גבייהו כבכ"פ ואינו אוסרין כלל במליחה או בלליה נלמוד מדין המוח שבראש וכמ"ס בסמוך ס"ק מ"ח בשם הרא"ש פכ"ה ושאר פוסקים. ואע"פ כן פסק הרב לקמן כלל כ"ז דין ו' דבנחשאל הראש עם המוח ואינו דבוק בעוף נעשה הראש חתיכה נבילה כמו בכל איסור דבוק ואף דהתם יש הפסקת העלם וקרומו וכתב הש"ך עלמו שטעם ראשו עיקר שאינו יולא כלל דרך העלם מן

לזון ואינו בולע כלל וסגי בהדחה בעלמא וק"ל: [מג] שמותר בדיעבד. והיינו מטעם שכתב הרב לעיל כלל וסי' י"ד דין ד' כיון שהבשר מונח בכלי מנוקב לא חיישין להבשר יבליע מן המלח שעליו ואף אם יפליט דם משריק שריק א"כ ה"ה הכא דמותר מהאי טעמא (ול"ד לבשר שנמלח בלא הדחה כמ"ס לעיל כלל י"ד ס"ק ס' ע"ש) אבל ודאי לריך מליחה והדחה שניה ובדיעבד אם נחבשל אחר מליחה והדחה לבד לא ביאר הרב כאן דעתו בפירוש אבל נראה לי פשוט דאסור דיעבד משום דהוי כלא נמלח כלל כיון שרוב הפוסקים סוברים דכבר פסק כח המלח (וכמ"ס הרב דין זה וה"ט סי' ס"ט ס"ק ע"ז והש"ך בסי' ל"א ס"ק י"ד) ועוד נראה דאף הפוסקים דסוברין דהמלח עומד בכחו היינו משום דחוששין להחמיר ולאסור אם נפל מן הליד לאחר שיעור מליחה על דבר אחר אבל להקל אפשר דגם הם מודים דיש לחוש שמא כבר פסק כוחו ואינו מוליא הדם הטיב מחמיר' וכל זה נראה לע"ד פשוט וברור. וכן משמע קלת מלשון הרב בסמיכים אכן בש"כ סימן ס"ט סעיף קטן ל"ח הבין לפום ריהטא דמ"ס הרב כאן דמותר דיעבד היינו משום אם בשלו אחר מליחה כזו' ולא דק שלא עלה זה כלל על דעת הרב כאן ומפשט דבריו יותר נראה שדעתו לאסור ככה"ג וכן משמע קלת בסמיכ' כמ"ס וכן עיקר ודוק: [מד] אם מלח בשר שנמלח בלא הדחה אחרונה. ולא חיישין דהמלח שני יבליע הליד ולחלוותי של מלח ראשון פשיטא אם הוא חוץ שיעור פליטת ליר דאז כיון שהבשר עדיין טרוד לפלוט לא בלע אלא אפי' לאחר פליטת ליר ג"כ מותר דיעבד אפי' לרעת הפוסקים דדרך המלח להבליע ג"כ וכמבואר לעיל ריש כלל ה' ס"ק א' מ"מ גבי מעט ליר שנמלח אמרי' משריק שריק כיון שהוא בחוץ כלי מנוקב כמו בשהה הבשר במלחו לאחר שיעור פליטתו דשרי מה"ט. ה"ה הכא ולכן כתב הרב הג' דינים אלו גבי הדדי דחד טעמא אינו לפלוטו וכן מוכח מ"ס הרב ודלא כאו"ה ובאו"ה כלל וי"ו דין כ"א גופי' לא פסק לאיסור רק אחר זמן פליטת ליר אלא ודאי שדעת הרב להתיר אפי' לאחר זמן פליטת ליר (אף שמהר"א בפסקיו סי' ס"ו מיירי חוץ שיעור פליטת ליר מעשה שהי' כך היה אבל באמת מבוחר בדבריו שאף לאחר פליטת הליד מ"מ יש לדדי' להתיר ודוק) ומטעם שכתבתי. וה"ט בסי' ע' ס"ק ב' הבין דעיקר הטעם של הרב כיון שהבשר טרוד לפלוט ולכן פסק שם בפשיטות לאסור אחר פליטת ליר וכן משמע קלת בש"ך שם ס"ק ג' ובדואי נחלם מהם דברי הרב כאן שמוכח להדיא מדבריו כמ"ס וכן נראה נכון מילתא בטעמא ומ"ס ה"ט שם שדומה לגפל עליו ליר לאחר שיעור פליטתו דאסור כבר כתבתי לעיל כלל י"ד ס"ק ט' דל"ד כלל ודוק: (מה) ומנהג יפה הוא. ושורש המנהג הוא מטעם דנראה כמו דם בעין בקנקנות כמו בלב אבל בדיעבד ודאי דמותר דלא מלינו בגמרא חתוך רק בלב ולא בריאה וכ"כ הריב"ש להדיא אכן ב"ט סי' ס"ט ס"ק י"ג כתב וז"ל ועופות לריך למלחן גם מצפנים וה"ה כל דבר חלול וע"כ יש לזרז להפתח הקנקנות של ריאה קודם מליחה עכ"ל ולפי טעמו מה דק"ל דאסור דיעבד בנמלח מלד אחד א"כ ה"ה בריאה ולא ידעתי הי"אך חולק על הריב"ש (וחפסו ה"ז) והרב לפסק הלכה) בלא

סי' כ"ז יתבאר לך דין לב הנמלח בלא חתוכה כתב עוד המייד סי' ס"ז וכ"כ הרא"ש נצרך הדם מחמת מכה [נא] אסור לבשלו עד שיתחזק המקום וימלחנו יפה יפה שכיון שנצרך הדם אין יוצא הדם בלא חתוכה וכתב הכל בו והש"ד בשר שמביב בית השחיטה צריך חתוכה קודם מליחה כמו אומצא דאסמיק וכן הוא באו"ה כלל א':

כב אחר המליחה כשרוצין לבשל [נב] צריך להדי' הבשר לכל הפחו' שני פעמים וא"ז כתב דלכתחלה בעינן להדיחו ג' פעמים בהרחה אחרונה ובדיעבד סגי בשני פעמים והסמ"ק כתב דבדיעבד סגי ליה אפילו לא הורחה רק פעם אחת וכתב מהרא"י בהג"ה דלכתחלה נוהגין כדעת א"ז ג' פעמים [נג] ובדיעבד נוהגין כדעת הסמ"ק דאף בפעם אחת סגי עכ"ל וכ"כ באו"ה כלל י"א:

כג כתב הר"ן פי' השוחט ד' תשל"ג ע"ב דיכול להדי' הבשר לקדרה [נד] במי פירות ואין צריך להדיחו במים עכ"ל:

כד כתב המייד סי' פ"ט וישטוף הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצה וקודם שיתגנו בכלי של מים שמדיח בו ינפץ מעליו כל המלח שעליו או ישטפו במים כדי שלא ישאר עליו מהמלח וכ"כ הרשב"א שמוטב למלוח במלח גס כי הדק נדבק בבשר ואינו נופל ממנו על ידי נפוץ וצריך שפשוף גדול ורשי פי' דהדק אין צריך נפוץ כלל שהוא נבלע בבשר ואינו נשאר על הבשר כלל ומידו בין אם מלח במלח גס או דק ולא נפצו או לא שפשוף במים תחלה אין לאסרו [נה] כי המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשיב כרותח לאסור הבשר עכ"ל ופסק בתח"ד סי' קע"ד דהכי ק"ל ומשמע דאין חילוק בין אם היה בכלי מים [נו] מרוכין או מעוטין בכל ענין בדיעבד שרי וכ"כ באו"ה כלל ד' וכבר נתבאר לעיל כלל וסימן ו' וכתב בש"ד ואם נתן הבשר לכלי תחלה בלא מים רגילים להבשיר בזמן מועט כזה הואיל וכבר שהתה שיעור מליחה בכלי מנוקב וכתב באו"ה כלל א' וכלל י' דהבי נוהגין לתתירו בשיעור מועט כשיעור שעוסקין בהרחה:

כה במרדכי פכ"ה דף תש"ס ע"א כתב דאפי' בשר יבש אסור לשרותו במים כדי למתק חבשר עד שידחנו תחלה אמנם אם לא הדיחו תחלה ושראו כך בדיעבד שרי דודאי יש ס' נגד דם ומלח שעליו וכן הוא בהג"ה מיימוני פ"ו דהמ"א [נז] ונראה דמיירי במים חמין דאסור לשרותו ולכן אפי' בדיעבד צריכין ס' נגד דם ומלח אבל במים צונגין או פושרין שרי אפילו לכתחלה כמ"ש כלל וסי' א' דלכתחלה יש לשרותו במים פושרין:

כו כתב הרמב"ם פ"ו מהמ"א אפילו לאחר מליחה והרחה אין לבשל הבשר אא"כ יתנהו במים רותחין כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם ולא נהגו כן אפי' לכתחלה וכ"כ המייד סימן ס"ט ודבי נוהגין שכל הפוסקים חולקים על הרמב"ם בזה דלא כב"י שכתב היכי דאפשר טוב לחוש לכתחלה לדברי הרמב"ם ומימי לא שמעתי ולא ראיתי מי שנאדר

מנחת יעקב

מאוד וגם לא נמלא צר"ן דין זה כלל רק בתוספות דחולין דף ל"ג דהא דשוחט בהמה ולא יא' דם דנאכלין בידים מחובב' דכתבו תוספות אע"ג שצריך הדחה. י"ל דללוי לא צ"י הדחה א"כ לקדירה ובהדיא במי פירות עכ"ל התוספות הרי שאף הדחה קמייחא מותר במי פירות זה תוכן דבריהם. ומ"מ כ"ל דאין להקל לכתחילה נגד דעת הרב כיון שאפשר לחלק דמי פירות מטרשי ליה ומהתוספות אין ראיה ד"ל דסברי טעם הדחה קמייחא הוא רק מטעם דם שעליו (וכ"כ רנ"ט במצוא שערס סימן ט"ו שיש לפרש שזה דעת התוספות) אבל להשאר פוסקים שסוברים שטעם הדחה קמייחא כדי לרדק א"כ יש לחוש דלמלא שאר מים מטרשי ליה וכמו שהביא הרב ראייה בתשובתו וכן יש קל"ה ראיה מדברי הר"ן שחירץ על מחנ' זו דלא יא' דם שמייירי בהדיא במי גשמים ולא מוקי בהדיא במי פירות כדעת התוס' אלא שסובר דהדחה קמייחא אין להדיא במי פירות ואזיל לשטתו שסובר הטעם כדי לרדק כמבואר בדבריו פרק כ"ה וכל זה לכתחלה אבל דיעבד כ"ל פשוט דאף דעת הרב להתיר דהא ק"ל דבדיעבד סמכין אמ"ד טעם הדחה רק משום דם שעליו כמבואר לעיל כלל ה' דין ב' ג': [נה] כי המים שבכלי מבטלין כח המלח. ואם אין מים בכלי רק ליר מבשר זו אפי' נאסר מה שבחודק היר כדי קליפה וכדלעיל כלל י"ד ומ"ש הש"ך בסיומן ס"ט ס"ק למ"ד דלאו דווקא המים אלא ה"ה ליר ג"כ מבטלין כח המלח אלא דנקט מים היכי דליכא רק מיהו דם של איסור גרידא היינו לדעת הב"י דמתיר בנמלא ליר בכלי וק"ל: [נו] מרובין או מועטין. ע"ל כלל ו' ס"ק כ"ד כלל י"ד, ס"ק י"ב: [נז] ונראה דמיירי במים חמין. תמיה נשגבה על הרב שלא עיין היטב במרדכי שם שכתב וז"ל אע"ג דלוקן הוא בולעין זה מזה ע"י שריי' זמן גדול וכו' דאי שרי ליה כולו יומא וכו' ואי לא בלעה האי מהאי מאי חידושה ומהאי טעמא אסור לשרות בשר יבש כדי למתק במים עד שידחנו תחלה עכ"ל הרי להדיא דמרדכי מיירי במים צונגין וע"י כבישה מע"ל וכדרך לשרות הבשר יבש זמן מרובה כדי למת' וכן הוא להדיא בסמ"ג ומהרי"ל ומ"מ לענין דינא בתרומותיו אסורי לכתחלה בין במים חמים או בלוקן ע"י שרייה מע"ל וכמבואר לעיל כלל א' וכ"כ המרדכי דף תשל"ט ע"ב והביא הרב לעיל דחמין אסורין לכתחלה ובפושרין מותר אפי' לכתחלה:

הדם במליחה ולליה וכמו שכתבתי בשמו לעיל דין י"ח ס"ק ל"ח ואעפ"כ אינו מפסיק לענין ביטול ודיינין צו דין איסור דבשר וכו' פ' הרב בש"ע סי' ס"ח וכו' הש"כ עלמו שם ס"ק ט' ומכ"ש בגידין דראוי לדון בהם דין איסור דבוק דהא הבשר אינו מותר במליחה ולליה רק מטעם כבולעו כך פולטו כמשמעות הש"ך בס' כ"ב וסי' ס"ה לכן כ"ל פשוט דאין להקל נגד גדולי האחרונים שדבריהם ברורים ונכונים ודוק: [נא] אסור לבשלו. ועיין בט"ז סי' ס"ז ס"ק ב' שפי' דברי הרב בהג"ה דאף ללוי נהגו להחמיר לחתוך ולמלוח ודבריו ברורים שם ואף שבש"כ שם משמע שאינו מפרש כן דברי הרב מ"מ כיון שבספרו נה"כ לא השיג עליו כדרכו נראה שחזר והסכים עמו: [נב] לריך להדיא הבשר שני פעמים. משמע שכן החיוב מדינא וכן הוא לשון א"ז שכתב בענין להדיא וכו' וכ"כ ס' התרומה סי' ס"ב והמרדכי וס"ד הלשון לריך וקל"ה מן הפוסקים לא כתבו בלשון חיוב רק ומדיחו ג' פעמים משמע דהוא רק למלוח מן המובחר וכ"כ הב"ח סי' ס"ט ס"ק ה' שזה הוא מחלוקת הפוסקים (ואפשר דנ"מ אם סלק ידיו מן הדחה ולא הדיח ג' פעמים ועדיין לא נתבשל דלהפוסקי' שסוברי' שהוא חיוב לריך לחזור ולהדיח עוד משא"כ להפוסקי' שהוא רק מלוח מן המובחר ועיין ס"ק כ"ג). ובה"ה נלע"ד מיושבים ג"כ דברי הרב בהג"ה ש"ע סי' ס"ט סעיף ז' שכתב וז"ל. וי"א שצריכין להדיח הבשר ג' פעמים וכו' ע"כ ישטפו או ינפץ המלח מעליו וידית ב' פעמים עכ"ל והקשה שם הט"ז והש"ך דהלא גס הב"י כתב דיש להדיח ב' פעמים וינפץ מעליו המלח או ישטף וא"כ במאי פליג ה"א על דעה ראשונה. ותרלו שם דחוקים גדולים ובאמת לא קשה מידי דפליג לענין הלשון לריך ודוק: [נג] ובדיעבד נוהגין דבפעם א' סגי. ומשמע בדברי מהרא"י דלא מקרי דיעבד אלא דוקא היכי שנתבשל כך ולא היכי שסלק ידיו מן הדחה. וכן משמעות הרב בהג"ה בש"ע סי' ס"ט סעיף ט'. ולא כמשמעות רנ"ט במ"ש ע"ש ועיין ס"ק כ"ב: [נד] במי פירות. מדלא כתב הרב דין זה לענין הדחה קמייחא משמע דהדחה קמייחא לא ידית במי פירות וכ"כ הרב בתשובתו סי' קל"ב דין י"א וכתב הטעם דיש לחוש דמי פירות מטרשי ליה ואין מרכיבין הבשר והט"ז והש"ך בס' ס"ט האריכו הרבה להשיג על הרב וכתבו שזה הטעם הוא קלוש

שנוהר בזה כלל מ"ז א' איך נהגו העם למלוח בכלי מנוקב כולי דין הכלי שנמלח בו כבר נתבאר לעיל כלל י"א: **כלל וסימן י"ז.** בדין דפוסים גבינות עכו"ם ואם מלח בשר בכלי אסור ובו ה' דינים:

א כתב בש"ד דאין מליחה לכלים לכן אם עושה גבינות בדפוסים עכו"ם מותר מיהו לכתחלה יש להגעילו [א] והכי נהוג להגעיל לכתחלה [ב] אבל דיעבד אפילו לא הגעיל שרי וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"א וכן הוא מסקנת האשרי וכן משמע דברי הטור סי' ק"ה וכ' מהרא"י דכן נוהגין דלא כראב"ה שכתב המרדכי בשמו דאף דיעבד אסור ודלא כמשמע מן התוס' דאף לכתחלה שרי וכן מסקנת הב"י דלא בדברי האו"ה כלל ג' דכתב אגן נוהגין כראב"ה ובהג"ה ש"ד כתב דאף ראב"ה דמחמיר אינו מחמיר רק בדפוסים עכו"ם שמולחין בו הרבה פעמים אבל בשאר דברים גם ראב"ה מודה דאין מליחה לעץ או לשאר כלים:

ב עוד כ' בש"ד ומעשי' בכל יום שנותנין מלח לקערה חולבת יביש' ומולחין בו בשר או איפכא [ג] ודבר זה אפילו לכתחלה שרי כמו שמשמע מדברי השערי' דכתב דכן הוא מעשים בכל יום וכן כתב הב"י לכתחלה ירי וכן הוא משמעות הרא"ש והמרדכי וכ"כ בא"ח דכלים של עכו"ם שהודחו יפה מותר ליתן בהן תבלין או בצל או שאר דברים חריפים שאינו מוציא דבר קשה יבש ביבש עכ"ל ודלא כאו"ה דכתב כלל ג' דלכתחלה יש ליוהר [ד] דלמא הוה שומן בקער' דלהא לא חיישינן מיהו אם היה שם שומן אסור וכתבו תוספת וסמ"ג [ה] והמחמיר בכל זה תבא עליו ברכה וע"ל כלל ג"ז ונ"ח דין ה':

ג כתב הרשב"א בתשובה והביאו הב"י [ו] דמותר למלוח בכלי של עכו"ם שמכניסין בו יין לקיום [ז] דמלח אינו מפליט וכולי. [ח] ויש ללמוד ממנו דאף בכלי שאינו מנוקב אמרי' דאין מלח מפליט מה שבתוכו וכן משמע מדברי כל הפוסקים דלא חלקו בדבר ודלא כאו"ה דכתב הא דאין מליחה לעץ דווקא בכלי מנוקב אבל בכלי שאינו מנוקב אסור ודבריו אינם נראין אלא דמלח אינו מפליט כלל מה שבעץ ושבתכת או חרס וכן משמעות כל הפוסקי':

עוד

מנחת יעקב

כלל וסימן י"ז [א] והכי נהוג להגעיל לכתחלה. ואע"ג דלעיל כלל י"א דין ט' פסק הרב דאפי' לכתחלה אין מליחה לכלים מ"מ שאני הכי בדפוסים גבינות עכו"ם משום דהדפוסים עלמין חסודים כרותח כמ"ס הגה ש"ד וגם בבשר שאני כמ"ס שם ס"ק ב' ע"ס: [ב] אבל דיעבד. ע"ל כלל פ"א דין ה' מבואר מדברי הרב דדיעבד אף צבן יומא מותר ולכתחלה אסור אפי' בצינו צ"י וכן משמע מדברי הג"ה אשר"י ובאו"ה כלל ג': [ג] ודבר זה אפי' לכתחלה שרי. וכ"פ הרב בסימני' אכן דין ד' פסק להדיא לכתחלה יש להחמיר בכל ענין ואין להקדים תבלין או מלח בכלי איסור וכן פסק הרב בסימנים דלקמן ולריבין אנו לומר דווקא לענין קערה של בשר או חלב פסק הרב להתיר משום דאף אהל' שמולח שום דבר ביבש מ"מ עדיין הוא נ"ט בר נ"ט דהיתרא אע"ג דבדבר חריף קי"ל דלא אמרינן נ"ט בר נ"ט דאגב חריפתו משוי' להדבר בעין היינו דווקא דרך פליטתו דרך ציטול וכלי ראשון (או בדוחקי דסכי' וחוזק הדיכה כמבואר לקמן כלל נ"ד ס"ק ט') משא"כ לוקן צלוק והוא יבש ציבש דאין מליחה לכלים א"כ אף דאח"ל דהמלח פולט קלת מכל מקום לא יהי' יותר מכ"ט והוי' נ"ט בר נ"ט דהיתרא מה שאין כן בכלי איסור דהוי' נ"ט בר נ"ט דאיסורא כ"ז נראה פשוט וברור כוונת הרב והש"ך בסי' ל"ה ס"ק כ"ג דוחה טעם זה דנותן טעם בר נ"ט משום דהוי' דבר חריף ולע"ד הוא טעם נכון כמ"ס והוא מוכרח בכוונת הרב ועיין בס"ק ט' ודוק: [ד] דלמא הוה שומן בקערה. אין הכוונה לומר שמא הקערה אינו נקי כמו שהבין הש"ך בסי' ל"ה ס"ק א' ובה"כ סי' ל"ה ס"ק י"ח דא"כ איך היה משיג הרב עליו בזה דהא הוא עצמו פסק לקמן כלל כ"ז נ"ח דין י"ד דסתם כלים אינם מנוקים וכן מבואר מדבריו כמה פעמים ובא"ח מיירי בהודא יפה. אבל האמת דכוונת האו"ה כמ"ס הרב בשמו דלמא הוה שומן בקערה היינו לומר כיון שהיה מונח בכלי של בשר שמא לא היה נוהר משומן ונפל לתוכו ולאו אדעתיה וכ"פ האו"ה להדיא בכלל ג' דין י' ובה הלשון הביא הרב ג"כ לקמן נ"ח דין ז' ולענין הדין אי אמרי' סתם כלים מנוקי' או לא בררתי לקמן כלל ז"ח דין י' ס"ק י"ז ע"ס: [ה] והמחמיר בזה תע"ב. ה"ט בסי' ל"ה ס"ק י"ח השיג על זה וכתב דהא דכתבו התוס' והסמ"ג היינו אדפוסים עכו"ם אבל הא דנותנין מלח בקערה היא היתר גמור וכ"כ ג"כ מהרש"ל בפכ"ה בסי' פ"א וש"כ בנה"כ מסכים עם דעת הרב וגם מהרש"ל עצמו סיים ומ"מ משבח אני מנהג אשכנזים שיש להם כלים מיוחדים למלח א' של בשר וא' של חלב עכ"ל: [ו] דמותר למלוח. בשני לוחות הברית דע"ה כתב דדוקא אם אינו רוצה לשהות שם יום שלם דא"כ הוה כבוס כמבואר עכ"ל ודבריו הם

כדעת הב"ח בסי' קל"ז אבל ה"ט והש"ך בסי' קל"ז ס"ד האריכו להשיג על הב"ח בזה דבי"ח אפילו בשהה מע"ל בתוכו ג"כ אינו נאסר ודבריהם ברורים ועמ"ס לעיל כלל י"א ס"ק י"ד: [ז] דמלח אינו מפליט מה שצבלי. וכ"פ הב"י בש"ע סי' קל"ז ס"ד והב"ח השיג על דין זה וכתב דלפי מה דקי"ל בדפוסים עכו"ם לכתחלה אין למלוח בתוכם א"כ ה"ה כאן והט"ז והש"ך שם תופסין עיקר כפסק הב"י והרב וחילקו בין כלים דיין נסך לדפוסים גבינות עכו"ם אבל עדיין לא נתייבש מה שפסק הרב בסי' ס"ט סעי' ט"ז ולעיל כלל י"א דין ט' דמותר למלוח בשר בכלי איסור אף בבשר שכבר פלט דמו ומצי' שגא מדפוסים גבינות אכן לפי מ"ס לעיל כלל י"ח ס"ק י"ב לא קשה מידי ועיין בסי' זה ס"ק א': [ח] ויש ללמוד ממנו דאף בכשא"מ. כוונת הרב אף דבתשוב' הרשב"א סי' רפ"ה מבואר להדיא דמיירי בכ"מ ובמלח בשר להכשי' לקדרה דהא כתב שם עוד טעם אגב דפלט דם לא בלע. מ"מ כתב הרב דיש ללמוד ממנו דאף בכלי מנוקב גם כן לא אמרי' דיש מליחה לעץ מודכת סתמא דמלח אינו מפליט מכלי משמע בשום כלי וכן משמע מתוספות והרא"ש פכ"ה והרשב"א בחידושי' דף קי"ג. אכן ראיתי בבאר שבע פכ"ה דף פ"ז ע"א שתופס עיקר לחלק כדעת האו"ה וכתב שכן דעת הרשב"א והשיג על הרב כאן ובאמת כבר הרגיש הרב בזה דהרשב"א מיירי בכלי מנוקב ותיקן זה בלח לשונו במ"ס דלאו דוקא כלי מנוקב אלא המעשה שהיה כך היה ומה שמציא עוד הבאר שבע שם סמוכות לדברי האו"ה מתשובת הרשב"א סי' קכ"ט אין ראיה כלל דהרי כבר מבואר שם מלשון הרשב"א שצאחות שעה שכתב תשובה זו לא היה לפניו סוגיא דתוס' בפכ"ה דף קי"ג ולכן הוא מסופק שם וכתב וז"ל וכמדומה שכן הסכימו בתוס' דמלח אינו מפליט כלי מ"מ בין כן ובין כך וכו' (ועיין בתשו' הרשב"א סי' קמ"ג) הרי שהרשב"א ה"י מסופק אי נמלא כן בתוס' אבל לפי האמת שנמלא בתוספות להדיא דמלח אינו מפליט בשום כלי וכן הסכמת רוב הפוסקים א"כ אין חילוק וכמשמעו' הרשב"א בחידושי' סי' רפ"ה וגם מ"ס הבאר שבע שכן מוכח מדברי הר"ן לחלק בין כלי מנוקב לכשא"מ ממ"ס בפכ"ה גבי האי פינכא דתבירי' ר' אחי ואמאי לנקיבי נקובי ולמלח ביה בשרא וכו' ועי"ל שהבשר הנמלח זה נאסר כולו מפני ששורה בתוכו בדם הנפלט ממנו וכיון שנאסר הפינכא בולעת מלירה שהי' אסור כליר נבילה כשחוזרין ומולחין בתוכו הרי הפינכא פולטת והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפולט דם בולע ליר עכ"ל הר"ן. ולא ירדתי לסוף דעתו כלל שהרי מדברי הר"ן אלו מוכח דסובר אפי' בכלי מנוקב אמרי' שמלח מפליט מכלי ואיך רוצה להוכיח מדבריו אלו לחלק בין כלי מנוקב ושאינו מנוקב. וגם שאר דקדוקים שמקשה בדברי הר"ן שם לא ירדתי לסוף דעתו כלל כי המעיין בדבריו יראה שדבריו פשוטים וברורים וכמ"ס

ד' עוד יש ללמוד מדברי א"ה שכתבתי לעיל [ט] דאף דמל' שבבלי אסור מותר למלוח בו לכתחלה ואפילו ליתנו לכתחלה בתוכה שרי דהרי כתב דמותר ליתן בו תבלין וכולי אמנם הטי"ד סי' צ"א בשם בעה"מ כתב דכל מידי דבעי הדחה כגון בשר צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דלמא אכל בלא הדחה ודווקא בשר מבושל דלאו אורחיה בהדחה אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחלה עכ"ל [י] ומשמע דתבלין וכיוצא בו דאין דרכו להדיח אסור ליתן בבלי איסור אך יש לחלק דבלי איסור שמשמשין בו בחמין אסור להשתמש בו היתר צונן וכ"כ הטי"ד בהדיא בסי' קכ"א אמנם אם נשתמשו בו איסור צונן מותר להשתמש בו היתר צונן לכתחלה ולכן היתר הרשב"א למלוח בשר בבלי של יין נסך אפי' לכתחלה וכן מצינו בבלי חמץ שמותר להשתמש בו מצה דמיירי בכה"ג כדאיתא בגמרא והביאו במא"ה סי' תנ"א וכן משמע ב"ד סי' ס"ט אי נמי יש לחלק בין אם רחץ הכלי תחל' היטיב או לא רחצו דאם רחצו תחלה היטיב ודאי שרי במ"ש ב"ד סי' קכ"ב ומ"מ נ"ל דלכתחלה [יא] יש להחמיר בכל ענין ובדיעבד שרי בכל ענין ושע' הדחק כגון שנתאבסן בבית עכו"ם [יב] כדיעבד דמי:

ה' כתב הטי"ד ס"ס ס"ט מצאתי באגרת תשובה לרבינו יונה דאסור לחתוך בסכין בשר מלוח ואם חתכו צריך הסבין הגעלה על האש דמליח כרות' עכ"ל אמנם מהרא"י פסק בת"ה סי' קס"ב דאין מליחה לעץ ומתכות [ג] ושרי אפי' לכתחלה אפילו יש גומות בסכין וכתב שם בספריו דידן של י"ד ליתא להאי פסקא דר' יונה וכן נ"ל ואע"ג דיש לדחות טעמו של מהרא"י דהא דאין מליחה לעץ היינו דוקא להפליש מן הכלים אבל לענין כולע שפיר יש מליחה לעץ מ"מ נראה דשרי מטעם אחר דהדם משריק שריק ואינו נבלע בסכין דהא אפילו בצלי מתיר הטי"ד ומאחר דבצלי שרי כ"ש במליחה [יד] וכ"פ באו"ה כלל ל' דבמליחה אפילו לכתחלה שרי לחתוך בסכין אך צריך אחר' להדיח הסכין ודוקא בעוד הציר לח על הסבין סגי בהדחה אבל אם נתקשה עליו צריך נעיצה עכ"ל. והכי נהוג ודוקא לאח' ששהה שיעור מליחה אבל תוך שיעור מליחה אסור לחתכו [טו] דע"י החתיכה יוצא דם בעין שעליו כמו שנתבאר לעיל סי' ט"ז ויש לחוש שלא יאסר הבשר מדם בעין שעליו שיבלע בו ע"י ציר שעליו כמו שנתבאר לעיל

מנחת יעקב

אחי למטעי. וגם כלי חרס כיון דלית ליה תקנתא בהגעלה חיישין טפי שמה אחי לאשתמושי בה בחמין וכמ"ס המ"מ פ"ה מה' חמץ והר"ן ור"י (ע"ל כלל י"א ס"ק ו') אצל כלי דליל שיש לו תקנה בהגעלה לא חיישין כולי האי ובפרט מה שמחמיר הב"ח שם וכתב אותן הנהגין להקים כלי דליל דחמץ בגובה כדי שלא להשתמש טועים הם דלריקן רשות בפני עצמו. והדיון נמצא ממה שאמרו בפסחים חמץ של עכו"ם עושה לו גבזה גבזה י' אלמא דלריך להנטיע בחדר מיוחד ואפי' שמהו בגובה לא פלוג אבנן ור"י דברורה ממה שאמר רבא בפ"ק דשבת דאין משתמשין לאור הנר אפילו גבזה י' קומ' הרי שלא חילקו חכמים עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דהיאך מדמה דין הכלים לחמץ של עכו"ם דהתם יש לחוש שיפגע באיסור עצמו וכן בשבת שמה יטה ויעשה איסור חמיר משא"כ הכא דליכא חשש רק שיפגע בטעם הכלים וגם הוא לפגם לא חששו כולי האי ובפרט בכלי דליל דתשמישן אינם רק ע"י עירוי לכן די בקלת הרחקה והנח לשראל מנהגן ודוק עכ"ל מו"ח: [יב] כדיעבד דמי. וזה שלא כדעת מהרש"ל פכ"ה סימן מ"ד דמשמע מדבריו דאף כה"ג מקרי לכתחלה וכתב דלא יפה הם טועים ההולכי דרכי' שאוכלים הערי"ג ואיגארק"ס על כלי עכו"ם שהרי הוא לריך הדחה אחר זה עכ"ל: [ג] ושרי אפילו לכתחלה. ואף על גב דהסכין לריך הדחה ואסור להניח איסור לזון בכלי של היתר לזון שאין דרכו להדיח דשמה יטבא מלהדיח וכמ"ס הרשב"א בת"ה הארוך דף קי"ב ע"א והובא בש"ך סי' ל"א ס"ק א' תירץ הש"ך בסי' ס"ט ס"ק פ"ג דשאני סכין דהדס נראה לעין עליו ואם ירצה להשתמש בו יראה לעין הדס עליו. א"כ שאני הכא כיון דמדינא ליכא איסור לאחר שיעור מליחה לרוב הפוסקים עכ"ל: [יד] וכ"פ באו"ה. ולאו מטעמיה דהרב דדס משריק שריק דהא האו"ה כתב בכלל ג' דין ד' דאין ראוי לסמוך על טעם זה להשתמש בו רוחח לכתחלה אלא טעם של האו"ה דסובר דאין נבלע במתכת הקשה כי אם על ידי רמיחת האור וכמו שכתבתי לעיל כלל ג' סעיף קטן ה' בשמו והרב לא ס"ל כוותיה דהא כמו שכתבתי לעיל ע"כ כתב הטעם דמשריק שריק ומהרש"ל בפכ"ה סימן כ"ז פוסק להחמיר לכתחלה וכתב שם שכן דעת מהרי"ל ומל"י אין ראייה דשאני נראה דמישכ שייב וכ"כ הב"ח ס"ס ס"ט ונ"ל דהיכי דהודת פעם אחת מותר לכתחלה לחתוך בסכין אליבא דכ"ע אף דלכתחלה בעין הדחה ג' או ב' פעמים היינו להתבשל דוקא אצל מותר לחתוך בסכין. וכן נראה ממשמעות לשון רבינו יונה שהובא בקור וכ"כ הפרישה ס"ס ס"ט: [טו] דע"י חתיכה יוצא דם בעין שעליו

וכמ"ס לעיל כלל י"א ס"ק י"א וכלל י"ג ס"ק ב' וגם מדברי הרוקח בסי' תי"ג אין ראוי' דאיתו דעה סובר כדעת האומרים דיש מליחה לכלים אצל דעת התו' והרא"ש ורוב הראשונים והאחרונים שהסכימו דאין מליחה בשום כלי אפי' בכשא"מ ובהסכמת הרב הכי נקטינן וע"ל כלל י"א ס"ק י"ב ודוק: [ט] דאף במלח שבבלי אסור. כלומר אף דלא שייך הטעם דכ"ט בר נ"ט כמו בבלי היתר ועיין ס"ק ג': [י] ומשמע דתבלין. באמת יש לחלק בין דבר לח לדבר יבש גם החלוקים שמחלק הרב ג"כ יש לפקפק עלהם וכבר עמדו על כל זה מהרש"ל והב"ח והט"ז והש"ך בסי' ל"א ובנה"כ שם וכל א' וא' מחלק בדרכים שונים ועיקר כ"ל כהכרעת הרב כאן דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין: [יא] יש להחמיר בכל ענין. לאו דוקא בכל ענין דהא במידי דדרכו בהדחה אין להחמיר כלל וכ"פ בש"ע להדיא וכן משמעות הרב כאן ובסימנים וכן אם נתקנה הכלי היטב מותר להשתמש בו דבר יבש לגמרי וליכא דבר חריף כמו פירות. וכ"פ הרב לקמן כלל פ"ה דין ג' ואפי' בנאסר הכלי ע"י חמין (וכ"פ ב"ד סי' ל"ד וכ"כ התוס' פ' אין מעמידין דף ל"ב ע"א והמרדכי וכ"כ הב"ח בסי' ל"ד וכן פסק הרב בש"ע בהג"ה סי' ל"א וכמ"ס הט"ז שם וכן משמעות הש"ך שם) אלא דכוונת הרב על השני חילוקים שמחלק על אלו כתב דיש להחמיר בכל ענין לכתחלה משא"כ במידי דדרכו בהדחה או בדבר יבש לגמרי מותר אפי' לכתחלה. ודוקא דרך עראי אצל בקביעות לא ישתמש בו דלמא אחי לאשתמושי בו חמין וכמו שפסק הרב ב"ד סי' קכ"א ובא"ה סי' תנ"א והכלי חרס אפי' בדרך עראי ג"כ אסור מהאי טעמא (וכמו שהוכחתי ובררתי הדברים לעיל כלל י"א ס"ק ו') וכ"כ המ"מ פ"ו מהמ"א ופ"ה מה' חמץ והר"ן והרי"ו) ומשמעות כל הפוסקים שהביא הרב כלל זה ושהבאתי לעיל כלל י"א ס"ק ו' דדוקא להשתמש בכלי איסור יש איסור אצל ודאי דמותר לקיימו צביתו וכן ראיתי למו"ח הרב המופלג מוהר וואלף נר"ו שצחידושו על הלכות פסח השיג על הב"ח בסי' תנ"א סעיף א' וז"ל מה שפסק הב"ח דאין להקים כלי דליל של איסור לנוי צביתו דשמה אחי להשתמש בהם ויש לסגרם בחדר ולהנטיע המפתח לא ידעתי מקום לחומרא זו דהרי מדברי המרד' וכ"פ הרב רמ"א ב"ד סי' קכ"א מבוחר דדוקא להשתמש בהם לזון דרך קביעות אסור מהאי טעמא אצל דרך עראי מותר ולקיימו צביתו ליכא מאן דאסר וכמבואר ב"ד סי' ל"ד דכלים של בשר וחלב מותר לשום צביתו פירות או לזון. וכ"כ התוס' והמרדכי פ' אין מעמידין ומכ"ס שמואל לקיימו צביתו. וכן מבואר ב"ד סי' ל"א וממאי שפסק הטור בא"ה סי' ל"א גבי קדרה של חרס דחמץ בפסח יש לסגרן בחדר ולהנטיע המפתח שאני התם כיון דרגיל בהם כולי שמה

לעיל כלל ח' וכתב עוד באו"ה דה"ה אם חתך בסכין של איסור מקונח היטב בשר מלוח דשרי דאין מליחה לבלים עכ"ל והכי נהוג דכן משמע מתשו' הרשב"א שכתבתי לעיל דין ג':

כלל וסימן יח. בדין שפוד שצלו בו בשר שלא נמלח ובו דין א':

א כתב בש"ד שפוד שצלו בו בשר שלא נמלח אסור ואין העולם נזהרין ומתירין בדיעבד והרא"ש והמרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב כתבו דאף לכתחלה השפוד שרי. וכן הוא מסקנת הר"ן פכ"ה דף תש"ח ע"ב ובהג"ה ש"ד בשם מהרא"י [א] דיש לזהר לכתחלה ובדיעבד שרי בין בשר [ג] בין כבד שנצלה בשפוד וכן פסק באו"ה כלל ל"ז [ג] וכ"פ ב"י דכן עמא דבר והכי נהוג:

כלל וסימן יט. בדין סכין שנתחב לבשר שנצלה בלא מליחה ובו דין א':

א כתב בש"ד וגם אין לתחוב הסכין לבשר שצולה לראות אם הוא צלוי אם לא ששהה במלחו שיעור מליחה קודם צלייתו [א] וה"ה בכבד ובמרד' ובאשרי' כתבו דדין הסכין בדין השפוד ובשניהם שרי דנורא משאב שאיב וכן הוא דעת המ"ד סימן ע"ו וכתב מהרא"י ובאו"ה דבדיעבד שרי בסכין כמו בשפוד [ג] וכן מסקנת ב"י והכי נהוג:

כלל וסימן כ. בדין איסור והיתר שנמלח יחד ובו י"ז דינים:

א כתב ש"ד נבלה ושחומה [א] שנמלחו יחד השחומה אסורה מן התורה הכי נהוג וכן הסכמת הפוסקים דלא כראב"ן דמתיר אם סלקו קודם גמר פליטתו ואפי' לא נמלחו יחד ואחר ששהה שיעור מליחה הניחן ביחד טריפה [ג] דאף לאחר שיעור מליחתו מחשב הציר רוחח כמו שנתבאר לעיל כלל וסימן ו':

ב כתב הש"ד ציר של בשר [ג] נבלה דאורייתא ובהג"ה שם דהכי קי"ל ולא כתשובת מהר"ם דאף ציר נבלה דרבנן מקבלת מהרי"ב ומהר"ש עכ"ל א"כ אזלינן בספיקו לחומרא:

ג כתב ש"ד אבל [ד] ציר דגים דרבנן לפיכך קונים דגים מלוחים מן העכו"ם דספק הוא אם נמלחו יחד וספיקא דרבנן

מנחת יעקב

שבלע מנצלה שנמלח וע"ל כלל כ"א מדין טהור מלוח וטמא תפל: [ג] דאף לאחר שיעור מליחה מחשב הציר רוחח. והיינו שלא במקום מזה והפסד מרובה. וכמ"ס הרב לקמן כלל כ"א ולעיל כלל ו' דין ו': [ג] נצלה דאורייתא. לאו דוקא נצלה דה"ה טריפה ובהמה טמאה וכמבואר בש"ס דחולין פכ"ה דף ק"ב ובהעור והרמב"ם ובכורות דף ו' ובתוספת שם ועיין בב"י בב"י ע' ורוקח סי' תמ"ח: [ד] ציר דגים דרבנן. בש"ד סי' פ"ג ס"ק ט"ז וסי' ק"ז ס"ק א' כתב דוקא ציר ע"י מליחה הוא דרבנן משא"כ כבדוש וכל שכן במבשל דאז יולא עיקר הטעם והלחלוחית וכמו שכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד סי' כ' אז היא מדאורייתא עכ"ל הש"ך ודברי תמוהים לי ולא ירדתי לסוף דעתו. חדא דעיקר הראי' שצנה עליו יסוד הדין הוא מהג"ה ש"ד ולא העתיק לשונו ממס' וו"ל הגה ש"ד שם הרמב"ם כתב דג טמא שנכבש ע"ס דג טהור וכו' שמעתי לפרש דעת הרמב"ם דוקא כשכבש ע"ס זה ע"ס זה במכש (שקורין בל"א פרע"ס) כדי להוליך לירו אז יולא עיקר לחלוחית הכשר ובעיני מאתי' לבטל. אבל בשאר מיני ציר מודה עכ"ל הרי שמהרא"י לא מיירי כלל בכבש' דמע"ל ואדרבא משמע מדבריו דבשאר מיני כבישה אינו יולא כלל עיקר הלחלוחית וכן מבואר להדיא בתשובת הרשב"א סי' ר"ע דאף ציר שט"י כבישה הוא דרבנן שהקשה שם על מתני' פ"י תרומות איך אפשר שיחמיר הת"ק בציר דרבנן ובסי' רפ"א כתב הוא עצמו על מתני' דכתב כבש היינו כבש שהוא כמבשל הרי. להדיא דאף כבדוש דמע"ל ג"כ הציר אינו רק דרבנן וכן מבואר ג"כ באו"ה כלל כ"ג דין ו'. וכן נראה להדיא מוכח מש"ס דחולין דף ל"ט דמשני שאני ציר דזיעה בעלמא. ומה כבדו כל הפוסקים לציר דגים דרבנן אף דמירין זה קאי כל מתני' דתרומות והתם קאי להדיא כבדוש שרג טמא נכבש ע"ס דג טהור כהוזכר שם במתני' (כמו שפירש הרמב"ם והרע"ב וכן הוא דעת הרא"ש וכמ"ס במעדני מלך דף ר"ט ע"ב ודלא כהרשב"א ור"ש משאנן שחולק המתני' לחלחל צבא) הרי דאף כבדוש ג"כ הציר דרבנן וזה ג"כ כ"ל טעם הפוסקים המתירין דיעבד ומקלסם אפילו לכתחלה לקנות דגים טהורין ששרוין ע"ס טמאים כמ"ס הרב דין ו' ולא חששו שמה שרוין מע"ל והוי ספק דאורייתא ולחומרא אלא דסוברין דאף ע"י כבישה הוא רק דרבנן ועיין בת"ה סי' קע"ד וכל זה דוקא כבדוש אף כבדוש הוא כמבשל היינו לענין שבלע ומפליט אבל מ"מ ציר היוולא ממנו אינו רק זיעה אפי' ע"י כבישה והוא דרבנן (ואל תתמה על זה דכה"ג כתב הרב להדיא לעיל כלל וסי' ג' דלא אמרו כבש כמבשל לכל דבר וכן דין לענין

שעליו אבל הסכין הוא היתר גמור. וכ"כ בש"ע סי' ס"ט וכתב הט"ז שם בס"ק כ"ג וו"ל וקשה דהא גבי כלי מנוקב ג"כ מותר מהאי טעמא ואפי' אוסר רמ"א שם לכתחלה ומ"ס מסכין עכ"ל ובאמת לק"מ דהא דפסק הרב שם לאסור לכתחלה היינו מטעם שני שהוא באו"ה כלל ג' דין ד' דחוששין לבקעין אבל גבי סכין אין לחוש לזה כמ"ס בהג"ה ש"ד שער ט' ובת"ה סי' קס"ב דאגב פסיקות ודוחק הסכין בבשר מתקנה הלחלוח שצגומות והאו"ה שכתב דאין לסמוך לכתחלה על טעם דמשריך שריק כבר כתבתי לעיל ס"ק י"ד טעמו דהסכין ועיין בה"כ שם מ"ס על קושא זו:

כלל וסי' יח. [א] דיש לזהר לכתחלה. כלומר דהשפוד צריך

לבון קודם שזולין בו פעם שנית אבל הגעלה ודאי לא מהני דכל הכלים שמשתמשין ע"י האור לריכין לבון כמבואר בא"ח סי' תכ"א וכ"כ הש"ד שער ט' ומהרי"ל דדרשותיו ובתשו' סי' י"א ואו"ה כלל ל"ז דין י"א ומהרש"ל בפכ"ה סי' ל"ז דהשפוד צריך ליבון לכתחלה אכן ראיתי שהרב בסימנים כתב ולריך הגעלה ודבריו תמוהים ונגד כל הפוסקים שכתבתי דהגעלה לא מהני כיון שתשמישו ע"י אור ודוק: [ג] צין כבד שנללה בשפוד. וגם השפוד עצמו אין לריך לבון עוד אפי' לכתחלה דמסתמא כבר פלט מה שיש לו לפלוט כ"כ האו"ה כלל ל"ז דין א' ע"ס: [ג] וכ"פ ב"י דכן עמא דבר. עיין בל"ח פכ"ה דף רל"ד ע"ב סעי' קפ"ד שמתמיה על הרב בזה דלשון הב"י משמע דאף לכתחלה יש להכשיר עכ"ל ודבריו נכונים אבל מ"מ לדינא עיקר לאסור לכתחלה שכן דעת הפוסקים הש"ד ומהרי"ל ומהרש"ל בפכ"ה סי' ל"ז. וכ"פ הרב בש"ע סי' ע"ו והט"ז שם ס"ק י' הבין שמהרש"ל חולק ע"ס הרב דין זה. ובאמת המעיין היטב בדברי מהרש"ל יראה להדיא שדעתו מסכמת לדעת הרב לאסור השפוד לכתחלה ולהתיר הכשר בדיעבד. וכ"כ הש"ך שם בס"ק כ"ג שדעת הרב ומהרש"ל שווים הם בדין זה. אכן לענין הגעלה ולבון השפוד כתבתי ס"ק א' שיש חילוק דעות בין הרב ומהרש"ל ע"ס:

כלל וסי' י"ט. [א] וה"ה בכבד. פ"י דאין לתחוב. בתוכו

בסכין לראות אם הוא צלוי כמו בבשר אבל לענין אם שנה במלחה אינו דומה כבד כלל לבשר דגבי כבד אף אם נמלח דינה כאלו לא נמלח. וכמבואר לקמן בדיני כבד ע"ס: [ג] וכ"פ הב"י. עיין כלל י"ח ס"ק ג':

כלל וסי' כ. [א] שנמלחו יחד. וכתבו הפוסקים וכ"ס כשלא נמלח הכשרה דאז אינה טרודה לפלוט מכ"ס

דרבנן לקולא אבל תבא מאירה למי שרואה בעיניו דגים מלוחים טמאים עם מהורי' יחד בכלי וקונה אותן לכתחל' ועליהם הכתוב אומר ופושעים יכשלו בם א"כ דעת השערים שאסור לקנותן כשרוא' טמאים עם מהורים מלוחים ביחד אבל הרא"ש כתב דאף אם [ה] רואה שמונחין יחד מותר לקנותן דספיקא דרבנן לקולא ואמרינן שמא [ו] לאח' שפלטו כל צירן עירבן יחד וכ"כ המגיד משנה פ"ג מהמ"א ורקדק בן מדרברי הרמב"ם. וכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א והמרדכי פ' אין מעמידין כתב בשם תוס' הר"ר ישראל דסת' דגים מלוחין נהנו בהם איסור חוץ מהעריג' ומרקרי"ש דאין דגים טמאין נמלחים עמם עכ"ל וכתב מהרא"י בת"ה סימן קע"ר דכן דעת הא"ז והש"ד וכן המנהג שנמנעים מלקנות מהם אם רואים דגים טמאים אצלן אפי' לא נשרו עמחן רק שמונחין ביניהם על השלחן כשמוכרין אותן עכ"ל אבל ב"י כתב דלענין הלכתא סמכין אדברי המתירין דלא שבקינן כל הני רבוותא המתירין בשביל דברי האוסרין דביחודים דמי והא"ה כתב בדברי מהרא"י והכי נהוג לכתחלה דשוב להחמיר במקום שאין פסידא [ז] אמנם אם כבר קנו אותן מותרין בדעת המתירין וכ"כ הא"ה וכתב דדווקא דלית ביה שמנונית אבל אית ביה שמנונית הוה ספיקא דאורייתא ולחומרא מיהו סתם דגים לית בהו שמנונית ואם יש בהן ספק אם יש בה שמנונית או לא [ח] אזלינן לקול' עכ"ל:

ד' וכתב הא"ה [ט] מיהו אם היה ס' מן המהורים נגד הטמאים קונים לכתחלה ולא מחזיקין איסור שמא היו הטמאים יותר ומכר מהן עכ"ל:

כתב

מנחת יעקב

ונתערב עמהם וגרע טפי דשמא עתה בשעה שהונחו יחד על השלחן בלע מהדרי ולא שייך לנרף כולם לבטל בס' כיון שעכשיו הנה מופרדים מהדרי ומיישקין שאיזה דג שנגע בו נאסר והא"ך ינטרפו אחרים לבטל משא"כ אם נתערב עם הדג' ומונח באמלעיתן אז שייך ביטול בס' (והר"ב אזיל לשטתו שפסק במונחין ולא נמלח עמהם לכתחל' אז ליכא איסור כלל כדעת הרא"ש לכן השמיט חיצת דבאמלע משום דאף אם לא נמלח באמלע ואיכא ס' מותר מכח ממה נפשך וק"ל) וכן פ' מהרש"ל בא"ש ובפכ"ה ס' ע"ח דברי הא"ז ותפס שיטתו לפסק הלכה דאף שלא נמלח עמהם רק מונחים יחד עדיין הדגים צריחין עומדים וסיים בספרו פכ"ה שם וז"ל ולפי מה שכתבנו נמלח שאם דג טמא מונח על השלחן ציניהם ונגע בהו אסורים ומ"מ דוקא אותו שראינו שנגע בו אבל אם לא ראינו ספיקא דרבנן לקולא אבל אם ראינו שנתערב בתוכן אז בעי' ס' ואי ליכא ס' אסור ואי ליכא ס' שרי ומ"מ קליפ' צעי לחומרא כמ"ס בכמה דוכחין עכ"ל מהרש"ל והארכתי להעתיק דבריו לפי שראיתי בשל"ה דע"ה כ' בשם מהרש"ל דברי' שלא עלה על דעתו כלל שג' שם בשמו וז"ל ורש"ל חולק וכו' דוקא אם מונח באמל' דאז ודאי נמלח עמהן ואם יש ס' מותרין הטהורין חוץ מהקליפה מכל א' מהן ואם יש בקליפ' כולן ס' נגד הדג טמא גם הקליפ' מותרין אבל אם אין הדג נמלח באמלע אסרינן לכתחלה כל הדגים שנוגעו בו שמוא לאחר שיעור מליחה הניח עמהן דאז אין כח במליחה לפעפע איסור בכולן וצדיעבד מותרין בקליפה אם יש ס' כיון שהוא ספיקא דרבנן ולקולא עכ"ל שני לוחות הברית הגה מה שכתב אם יש בקליפות כולם ס' נגד דג טמא גם הקליפות מותרין זה לא מוזכר בדברי מהרש"ל והסברא הוא להיפך דהא דבעינן קליפה מטעם דחוששין להחמ' שאינו מפעפע בכולן רק במקום שנגע וא"כ כאן שנמלח הטמא עם הטהורים ודאי שלא נגע בכולן בבת אחת אלא לכל חד וחד שנגע בו נאסר ממנו כדי קליפה ואיך ינטרף אח"כ כולם לבטל הטעם כיון שאנו חוששין שהמליחה אינו מזבלל הטעם בכל הדגים בפעם אחת ודמי ממש לאיסור שנפל לקדרה ואח"כ נפל לקדרה אחרת דבכל קדירה וקדירה לריבין ס' ולא אמרינן ששני קדרות מנטרפת יחד לבטל בס' כמבואר בי"ד ס' ז"ח ס"ד בהג"ה דש"ע א"כ ה"ה הכא דאין הקליפות מנטרפת יחד (וכן משמע קצת במרדכי פג"ה דף תשל"ה ע"א ולקמן כלל ל"ח דין ג' ע"ש) גם מ"ש אבל אם לא נמלח באמלעי אסרינן לכתחלה כל הדגים שנוגעו בו שמוא לאחר שיעור מליחה הניח עמהן וכו' לפעפע וכו' עד כיון שהוא ספיקא דרבנן ולקולא המעיין במהרש"ל בא"ש ופכ"ה יראה להדיא שאינו מחלק בין לכתחלה ודיעבד כלל ובמונח' על השלחן אוסר אף דיעבד ולא מקרי כה"ג ספיקא דרבנן ולקולא כיון דכתבו רוב הפוסקים דאין הדרך למלוח הטמא והטהור יחדיו. וכן היכי שהוא מונח באמלעיתן אף דודאי לא נמלחו יחד ג"כ מהני ביטול בס' כמו בביטול ולא אמרינן שאין כח במליחה לפעפע וכמ"ס מהרש"ל בפכ"ה להדי' אך במונח' על השלחן כתב דלא שייך ביטול ס' בכולן

לענין בשר וחלב דאין איסור דאורייתא אלא דרך ביטול דוקא ולא ע"י כבוס וכמבואר בי"ד ס' פ"ז ור"ס ק"ה ע"ש) אבל במבוסל גמור נראה פשוט דהרובע הוא אסור דאורייתא וכמ"ס להדיא הרשב"א בת"ה הארוך שער א' בתערובת דף ל"ב ע"ב וז"ל ליר דגים זיעה בעלמא הוא ואת"ג דגבי דגים מרבינן בת"כ לירן משקן לאו בדוקא אמר לירן רק צירן אסמכתא בעלמא הוא ועיקר דרשה לרובע וקיפה שלהן כלומר כל אלו אסורין דאורייתא עכ"ל (וליר היינו ע"י מליחה ורובע ע"י ביטול כמ"ס בהג"ה ש"ד וא"ה) הרי בהדיא דרובע אסור מדאורייתא וכן משמע בהדיא מדברי הרא"ש סוף פ' אין מעמידין ואף שמדעת קצת לשונות הפוסקים משמע דלכל דבר אמרינן אלא דגים אסמכתא בעלמא מ"מ הרובע אסור מדאורייתא וכמ"ס התוס' פכ"ה דף ק"צ ע"ב גבי בשר טריפה שנמלח עם בשר שחיטה אחי לקמיה דרבא א"ל הטמאים לאסור לירן ורובען וקיפה ומקשה תוספת שם וא"ת ותיפוק ליה ממשרת ליתן טעם כעיקר דמשם אחת דין לכל התורה כולה. וי"ל דעיקר דרשה לא אחי רק לצירן עכ"ל תוספת. הרי דעל רובע אין לירך לימוד משום דברובע יש טעם כעיקר והוא דאורייתא וכמ"ס הרב לקמן כלל פ"ה דהכי קי"ל והש"ך לפי שנתעלס ממנו דברי הרא"ש והרשב"א והתוספת שהבאתי וסמך רק על דברי מהרא"י ז"ל. לכן כתב בס' ק"ז ס"ק א' דאפשר דהרב בת"ח סובר דאף ע"י ביטול אינו רק איסור דרבנן עכ"ל ושרא ליה מרא לחשוד כן הרב כי ודאי הרב שפסק טעם כעיקר דאורייתא פשיטא שט"י ביטול אסור מדאורייתא. ולא יחלוק על כל הני גדולי פוסקים שהבאתי ומה שהקשה הש"כ שם על הרב בת"ח דלקמן כלל כ' ונ"א לק"מ וכמו שאכתוב לקמן א"ה: [ה] רואה שמונח' יחד. ומשמע מדברי הרא"ש דאפילו נוגעים יחד ג"כ מותר לדעתן ודלא כב"ח בס' פ"ג וכן השיג עליו הט"ז שם ס"ק וי"ו והש"כ ס"ק ו' עיין שם: [ו] לאחר שפלטו כל צירן עירבן. ואת"ג דקי"ל דגם לאחר שיעור מליחה הצובה הליך כרוחת מ"מ בדגים כיון שצירן מועט ולאחר שפלט צירן שוב אין בו לפלוט דבר כלל וכ"כ מהרש"ל פכ"ה לדעת הרא"ש ועיין בש"כ בס' פ"ג ס"ק ז': [ז] אמנם אם כבר קנו אותן מותרין. מהרש"ל פכ"ה ס' ע"ח פסק דאסור דיעבד במונחין יחד אף לאחר שיעור פליטתן וכתב עליו הש"כ בס' פ"ג ס"ק י"ד וז"ל ואין כן דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים גם לא נהגו כן עכ"ל: [ח] אזלינן לקולא. מטעם דהוה ספק ספיקא חדא שמוא אין בו שמנונית ואח"ל דיש שמנונית מ"מ שמוא לא נמלחו עמהם וכיון דאיכא ס"ס אפי' בשל חורה אזלינן אחר המיקל את"ג דאף אם אין בו שמנונית אסור מדרבנן עכ"פ מ"מ כיון דאיכא ג"כ חדא ספיקא שמוא לא נמלח עמהן וספק דרבנן לקולא ועיין לקמן בקונטרס הספקות צדין י"ו: [ט] מיהו אם היה ס' כ"כ הא"ה בכלל י"ג דין ז' והוצא ג"כ בהג"ה ש"ד בשם א"ז וכתב שם וז"ל אם יש ס' והוא מונח באמלע מותר לדברי הכל עכ"ל הנה מה שמדייק הא"ז הלשון דבאמלע משום דשמוא לא נמלח

ה כתב מהרא"י בת"ח סימן קע"ד אם אין טמאין בין טהורין אין צריך להחמיר ולפשפש בין הדגים אם יש בתוכן דגים טמאין דאחזוקי איסור לא מחזיקין [י] אפי' היכא דאיכא לברורי עכ"ל וכ"כ בהג"ה ש"ד בשם א"ז: וכתב עוד מהרא"י בת"ח סי' קע"ד דהערינ' ומקרינ' ש מותר לקנות מהם אע"פ שטמאים ביניהם כדברי המרדכי [יא] דידוע דאין דג' טמאים נמלחים עמהן ובודאי לאחר פליטת צירן הניחן שמה:

ז ואם רואה הערינ' שריון עם דגים טמאים כתב מהרא"י בת"ח סי' קע"ד דאסור לקנות מהן דאע"ג שבהג"ה אשרי' ובסמ"ק כתבו דמים שנשטף בהן ציר וקלטו טעם ציר הרבה אפי' הבי אין חשובין כרותח מ"מ שריית הערינ' עינינו רואת דעיון וחזקו הן ומפליטין ומבליעין בודאי עכ"ל. ובי' חגלק עליו וכתב דאין לחוש לשרייתו וכתב שכן כתב הרשב"א ואפי' אם רואה ציר לאחר נשטף מהן על הטהורין לא חוששין הואיל שבתחל' לא נמלחו יחד כ"ש אם שריו' במים דמים מבטלין כח הציר עכ"ל [יב] ובאו"ה כתב דלכתחלה נזהגין בדברי מהרא"י להחמיר לקנותן אבל בדיעבד מותרין בדברי ב"י אם לא שנשרו יום שלם [יג] דהוה [יד] כבוש והבי נהוג וכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד אמנ' אם ספק הוא אם נשרו עם הטמאים בבית לא חיישינן אפי' חזינן לפעמים דשורין יחד לא מחמירין ליזהר דאימא אקראי בעלמא הוא עכ"ל:

ח עוד כתב מהרא"י בת"ח סימן קע"ד ובדג' יבשי' שמעתי שנוהגים עכ"פ כשמוצאין אותן מן המים קורעין אותם ומולחין כל אחד לבדו ותולין אותן מפורדין זו מזו כרי שישלוט בהן הרוח והחמ' וייתבשו מכל צד לפיכך היה נראה להקל אפי' רואה דגים טמאים ביניהם אמנם כמדומה שגם בזה [טו] נהגו להחמיר ויראה המעם משו' דרגילות הוא דשמנונית הרבה ניכר בהו ואפשר חוששין לדברי הסמ"ק דכתב דהיכא דאיכא שמנוני' אית בה חששא דאורייתא עכ"ל:

ט ולעניין אם נמלחו דגים טמאים עם דג' טהורין כתב א"ז הלכה למעשה [טו] דאין צריכין ס' דמאחר דציר דגים טמאים דרבנן סגי ליה ברובא בעלמא עכ"ל אבל הא צרי' כתב פ"ק דביצה דאף באיסורי דרבנן צריכין שישים והבי נהוג וכן פסק בתרומת הדשן סימן כ"ד וכ"כ באו"ה וכתב הרמב"ם סוף פ' ט"ו דהלכות מאכלות אסורות דג טמא שכבשו עם דג טהור ציר הכל אסור אא"כ היה הטמא אחד ממאתים מן הטהורים אבל במרדכי פכ"ה ד' תשל"ה ע"א כתב בשם תשובת מהר"ם דסגי ליה בס' אפי' בצ"י נכילה וטריפה שהוא דאורייתא [יז] כ"ש בציר

במנחת יעקב

וכן הדין לענין ציר וחלב כמבואר בש"ע י"ד סי' ק"ה וכן משמעו הרב בסמיני' דלקמן. והט"ז בס' פ"ג ס"ק ו' והש"ך שם ס"ק י"ד פסקו בפשיטות דספק כבוש אסור ואילו לשיטתיהו ספקו דהל"ל ע"י כבישה בדגים אסור דאורייתא ולכן אסור בספק כמו בכל דבש דאסור דאורייתא אבל כבר הוכחתי לעיל מש"ס ופוסקים דחינו כן וספק מותר ודו"ק: [טו] נהגו להחמיר. והיינו לכתחלה דוקא. וכ"כ הרב להדיא בש"ע סי' פ"ג וסיים עוד בת"ח שם וז"ל ואי איכא מדינה שלא נהגו להחמיר אין למחות בידם עכ"ל: [טז] דאין צריכין ס'. אף שכתבתי לעיל ס"ק ט' בשם הא"ז דלריך ס' היינו משום דאין מותר לדברי הכל פ' אפי' לרב יהודה דאית ליה מין במינו לא בטיל בס' מ"מ צליר בטיל בס' אבל לפי מה דקיי"ל כרבנן דמין במינו בטיל בס' א"כ צליר דרבנן בטיל ברובא וכן הוא להדיא בהג"ה ש"ד בשם א"ז והובא בב"י סי' פ"ג ובמהרש"ל פכ"ה סי' ע"ט. וכן הוא בהג"ה אשרי' פג"ה ופכ"ה ופ"ג דעכו"ס בשם א"ז אכן באו"ה כלל י"ג דין ו' כתב וז"ל משמע מדברי א"ז דלריך ס' ולא קי"ל כהרא"ש דמותרין ברובא בעלמא עכ"ל הרי שדבריו הם היפך דברי הרב כאן שכתב דעת הא"ז דסגי ברובא והרא"ש סובר דלריך ס'. ובאמת מדברי הרא"ש פ"ק דביצה ותרומת הדשן בס' כ"ד שהביא הרב כאן לא משמע כלל מדבריהם דבאיסור דרבנן צריכין ס' רק שכתבו ופסקו דאין להוסיף עליהם ולבטלם לכתחלה אבל לעולם לענין בטול ברוב קאי וכ"כ הבאר שבע דף ז"ד ע"ד וז"ע אבל מ"מ לענין דינא דין אמת דבכל איסורים בעינן ס' אפי' באיסור של דבריהם וכן משמע מכמה סוגי' דש"ס ופוסקים כמ"ש הרשב"א בתה"א דף ק"ח וכ"כ הב"י בס"ס ז"ח שכן הוא דעת כל הפוסקים שלא חילקו בין איסור תורה לאיסור סופרים ומשמע דאפי' מין במינו דלא צ"י ס'. רק מטעם גזירה דשחינו מינו נותן טעם עד ס'. מ"מ לא פלוג רבנן בתקנתן ובעינן ס' אף באיסור דרבנן. וכן מבואר להדיא בהרשב"א בת"ח הארו' דף ק"ד ע"ב לענין ליר ובתשובתו סי' של"ב ובת"ח הקלר דף מ"א ע"א דכתב דביצת נבילה שנחבשה ע"ס הבי' בעינן ס"א ביצים אף דביצת נבילה דרבנן כמבואר לקמן כלל ע"א. וכן הוא דעת כל הפוסקים האחרונים אף באיסור דרבנן שאין לו שורש ועיקר דאורייתא כמו פת של עכו"ס וכיוצא בו סגי ברובא בעלמא אפילו מין בשאינו מינו וכמבואר לקמן כלל ע"ה דין ח' ועמ"ש שם ודו"ק: [יז] כל שכן צליר דגים דרבנן באמת המעיין בתשובת מהר"ם שצמרדכי פסק להדיא דגבי

בכולן אז אסורין אותן שנגע בהן ובאמת אם באותן שנגע בהן ה' ס' ג"כ לדעתו מותר אלא שהוא דבר רחוק וזר להיות הנוגעים נגדו ס' אלא במונח באמלעיתן או שנמלחו תחלה יחד דאז ודאי נתערב הכל. כל זה ברור ופשוט בדברי מהרש"ל ולא כמו שמוכן מדברי הש"ה. ולענין דינא כבר כתבתי לעיל ס"ק ו' דאין נזהגין כדעת מהרש"ל אלא כדע' הרב וא"כ בכל ענין מותר לכתחלה היכא דאיכ' ס'. גם שהחמ' מהרש"ל והלרי' קליפה וכן הוא דעת הרב לקמן כלל ל"ח דבכל מליחה לריך קליפ' אף דאיכא ס' מ"מ כיון שגם שם הוא חומרא בעלמא וכאן לדע' הרב מותר דיעבד בכל ענין לכן אין להחמ' לכתחלה כלל ולכן לא כתב הרב כאן דלריכין לקלוף ודו"ק: [י] אפי' היכא דאיכא לברורי. ואף שכתבתי לקמן כלל נ"ט ס"ק ס"ט דהיכא דאיכא לברורי בקל מבררין אפי' היכא דאיכא ס"ס היינו היכא דיש חזקת ספק איסור לפנינו. אבל הכא אמרינן מהיכי חיתי שיהא כאן איסור וכ"כ הש"כ בסיומן פ"ג ס"ק י"א: [יא] דידוע דאין דגים טמאים נמלחים עמהן. וכ' בשני לוחות הכרית דלדעת מהרש"ל יש בהערינ' יותר חומרא דאפי' יש ס' והוא מונח באמלעיתן אפי' נאסרו אלו שסביביו עכ"ל ואילו לשטתו לפי מה שהבין דברי מהרש"ל וכבר כתבתי ס"ק ט' דאף מהרש"ל פוסק להיתר היכא שהוא מונח באמלעיתן ואיכא ס' וע"ש: [יב] ובאו"ה כתב דלכתחלה לא מלאחי כן באו"ה ואדרבה באו"ה כלל י"ג דין ח' וט' פסק להדיא דאפי' לכתחלה מותר ע"י שריית מים וגם לא היה לפני בעל האו"ה ספר הב"י כלל וכלל ואולי איזה הג"ה מלא הרב באו"ה שלו שכתב כן וחפס אותו לפסק הלכה: [יג] דהוה כבוש. וכן היכי שנכבשו זה אחר זה כגון שכבש דג עמא במים מע"ל ואח"כ כבש באותן מים דג טהור נאסר והוא פשוט וכן הוא בירושלמי דתרומות פרק מ"ד הלכה ו' להדיא והוא בר"ש משאנ"ץ בפ' המשניות שם ובתשוב' מהרי"ק סי' קנ"א אבל מה דאיתא עוד שם בירושלמי דדוקא ככבש ואח"כ משאנ"ץ כבש וע"ז דמדיחו ומותר הוא תמיה כיון דכבוש כמבואר א"כ אין חילוק כלל וכמו שתמה על זה הר"ש משאנ"ץ ומהרי"ק שם ויותר תמיה לי דליציב בארעא וגיוורא בשמי שמיא דמאיזה טעם יהי' גרע כבוש זה אחר זה מכבש זה עם זה וכן משמעות כל הפוסקים דאין חילוק וז"ע. ועיין מ"ש לעיל כלל וס' ג' ס"ק ד': [יד] כבוש. ואם הוא ספק אם שרה מע"ל לפי מה שהוכחתי ובררתי לעיל ס"ק ד' דאף ע"י כבישה הליך דרבנן א"כ הוה ספק דרבנן ולהולא

בציר דגים דרבנן וכ"כ המי"ד סי' צ"ח דכל האסורי' מני ליה בס' משמע דאין לחלק וכן הוא דעת הרא"ש ומשמע מדברי הג"ה ש"ד דהכי קי"ל שכתב שם שמעתי דעת הגאונים לפרש דוקא בכבוש בעינן מאתים דע"י הכבישה יוצא עיקר לחלוף גופן אבל בשאר ציר לא עכ"ל מהרא"י ז"ל ומדכתב נראה לפרש דעת הגאונים משמע מהא דלדין לא קיימא לן דהא רק שפי' דעת הגאונים דלא באו"ה כלל כ"ד דכתב דבעינן מאתים בכבוש:

י' כ' בהג"ה ש"ד אם בא ראובן והגיד לפני שמעון שראה דגים ממאים עם טהורים אם מאמינו שמעון לראובן אסור לקנות [ית] אבל אם אמר שמעון אינו מאמינך מותר לקנות כן פסק הה"ד ל"ב מאורפרט עכ"ל בהג"ה [ע] מיהו התוספות פרק האומר כתבו הא דאין עד אחד נאמן כשאין בידו כשבעלים מכחישינן אוהו היינו דוקא בדבר שאין יכול להתברר. אבל בדבר שיכול להתברר כגון שאומר לו עכ"ל מנסך יינך בא ואראך האיסור יש לחוש לדבריו לבדוק עכ"ל ומיהו נראה דבדגים מלוחים בהדדי אין לחוש דהרי כבר נתבאר לעיל [כ] דרבים המתירין אף אם רואה בעיניו ואין צריך לחשוש אחריהן ולכן נראה דאף לפי מה דאנו נוהגין להחמיר אם רואה בעיניו מ"מ אם אינו מאמין לדברי העד אין צריך לחוש כנ"ל וכן יש לדקדק מלשון ש"ד דקאמר תבא מאירה למי שרואה בעיניו וכו' משמע דוקא רואה בעיניו [כא] אבל בכה"ג ליכא למיחש:

יא אמרינן פכ"ה דגים ועופות שנמלחו יחד אסורים ופירש רשב"ם דאף העופות אסורים ורש"י כתב דאינו אסור רק הדגים וכן נראה מסקנת האשרי וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהמ"א וכן דעת הרמב"ן והרשב"א והתוספות והגהות מיימוני וכ' ב"י דכן הלכה וכ"כ באו"ה כלל י"ג וכן נוהגין וכתב עוד באו"ה הא דדגים אסורין דוקא שמונחין אצל העופות או תחתיהן אבל אם מונחין על העופות [כז] אף הדגים מותרין דמאחר שהעופות מותרין ואין איסור אלא משום דם שבעופו' [כג] ואין דם מפעפע מלמטה למעלה וכתב ב"י בשם הר"ן דאין הדגים אסורין אלא כשהעופו' נמלחו מליחה לקדרה דאות' המליחה חשובה כרותח אבל בלא"ה לא עכ"ל וכבר נתבאר לעיל כלל וסי' ו' דכל ציר אפי' ממליחת צלי חשובה כרותח ולכן בכל ענין הדגים בלעו ואסורי:

יב וכתב המי"ד סימן ע' והא דאסרינן הדג' לא כולם אלא כדי קליפה לפיכך אם הוא שלם ולא נטלו קשקשים שרי עכ"ל והוא סברת הרא"ש והמ"ו דאולי למעמייהו דסבירא להו דאין רותח דמליחה אסור יותר מבדי קליפה אבל לפי מה דקי"ל ונוהגין אף במליח' לשער בס' כמו שיתבאר סי' ל"ח א"כ גם כאן כל הדג' אסורין וכן כ"כ באו"ה כלל י"ג ומכל מקום כתב דאם לא נטלו קשקשים שרי משום דאז לא רפו קרמיהו דדגים והוי

מנחת יעקב

לברורי או לא חלל שדעתם כמ"ס אכן התוספ' דקדושין דף ס"ה ע"ב ודף ס"ו ע"ב אף שפסקו שם כרצא לענין אשתו וזתה בעד אחד מ"מ תפסו כן לפסק הלכה בין היכא דאיכא לברורי או לא ואפשר שדעת התוספת. כיון שעינך פלוגתי' דאב"י ורצא לא קאי לענין זה גם סתמא דש"ס קאמר שם והיינו דקתני מקום וכו' משמע דהלכת' הכי (ועיין שם בדיקוין דיונה) זה נ"ל ברור ונכון ודוק: [כ] דרבים המתירין אף אם רואה בעיניו. לכאורה משמע דבאם אמר שראה שמלח טמאים עם טהורים יש לאסור ולחוש להעד אכן באו"ה כלל י"ג דין י"ב כתב דאף אם אמר שראה שמלח דגים טמאים עם טהורים אם אמר אינו מאמינך מותר לקנות עכ"ל. וכן נ"ל נכון לטעם הרב כיון דזה אי אפשר לברורי דאף אם ימלא עכשיו דגים טמאים מונחים עם טהורים יכול להכחיש העד ולומר שלאחר שפלטו לירן עירבן וזוה מתירין רוב הפוסקים לכן אין צריך לבדוק אף לדין ודוק: [כא] אבל בכה"ג ליכא למיחש. ובאו"ה סייס שגם זוה בעל נפש יתרחק עכ"ל: [כז] אף הדגים מותרים. מהרש"ל פכ"ה סי' ע"ג כתב דמ"מ באותו מקום שהי' מונחי' הדגים על העופות לריך קליפה וכ"כ הש"ך צ"ע ע' ס"ק ד' וס"ק י"ד ומביא ראיה לדבריו ממה שפסק הרב ב"י בש"ע סי' ס"ט בחתיכה שמקלת' בלי' ומקלתה חוץ לזיר דמה שחזן לזיר לריך קליפה וכ"כ הרב לעיל בכלל וסי' ז' דין א'. זה תוכן דבריו ולכאורה ל"ע על הרב כאן והא"ה שבתחיתה שמקלתה חוץ לזיר הלכתי קליפה ומ"מ פסקו כאן סתם דמותר אפי' בלא קליפה ואפשר דסוברים דוקא בחתיכה אחת אמרינן דמפעפע עכ"פ כדי קליפה וגם משום שאי אפשר לזמזם בחתיכה אחת. וכמו שכתבו הפוסקים לענין אבר המדולדל דמקו' חתך אסור מה"ט משא"כ בשני חתיכות כמו הכא דגים ועופות לא אמרינן שמפעפע כלל אפילו בכדי קליפה ול"ע לדינא אבל הדחה פשוט דבעינן אליבא דכ"ע: [כג] אין דם מפעפע. וכתב מהרש"ל פכ"ה סימן ע"ג ודווקא כשיודע צבירור שלא נשרו הדגים למטה אבל אם אינו יודע אסור דסתם מליחה דרך להתהפך עליון לתחתון עכ"ל. וכתב בהגהות שצ"ח ספר ח"ו"ה דלאו דוקא הדג' מונחי' על העופות דה"ה אם מונחים זו בצד זו אם חתיכות דגים גדולים וגזורים יותר ועולים למעלה מן העופות מה שלמעלה שאינו מונע בו מותר דלא גרע מנפל חליה לזיר עכ"ל. וגראה פשוט דכהא בעינן קליפה מה שלמעלה

ליר דגים סגי ב"ו ופלוגתייהו דמהר"מ והרמב"ם הוא במתני' פרק י' דתרומות משנה ח' פלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי דפסק הרמב"ם כרבי יהודה ומהר"ם כרבי יוסי. ומהרש"ל פכ"ה סימן ע"ט פסק גם כן כמהר"מ לזיר דגים בליר ממש סגי ב"ו והרב דפסק לכאורה דלא כמאן סמך עלמו אהר"ש והטור דכתבו סתמא דבכל איסורי' בעינן ס' וכן כתב הרשב"א בתשובתו סי' של"ב שכן דעת גדולי הראשונים לזיר דגים מצטלינן בס' וכ"כ בת"ה הארוך דף ק"ד ע"ב ומוקי שם פלוגתי' דרבי יהודה ורבי יוסי בדין ציטל הדג גופי' ומשום בריה אבל לענין פליטתו מצטלינן בס' אליבא דכ"ע וכן פי' הר"ש משאנ"ך ולריכין אנו לומר שכן דעת הרא"ש והטור (אכן ל"ע קלח דמדברי הרא"ש פג"ה גבי דין חתיכה הראוי להתכבד משמע דפי' המתני' לענין ציטול ליר גופה דלא כהרשב"א והר"ש משאנ"ך וכמ"ס במעדני מלך שם דף ר"ע ע"ב הבאתי דבריו לעיל ס"ק ד' ול"ע) ואין לזוז מפסק הרב כאן כיון שכן דעת רוב הראשונים וכמ"ס הרשב"א: [יח] אבל אם אמר שמעון אינו מאמינך. מדקדוק הלשון משמע דאף שמאמינו בלבו כל שאמר שאינו מאמינו מותר אף שצ"ע סי' קכ"ז סעי' מ' בהג"ה פסק דבשאר איסורי' לא מהני אם אמר אינו מאמינך אם מאמין בלבו מ"מ שאני הכא בליר דגים דקילי וכן פסק מהרש"ל פכ"ה סי' ע"ח ועיין שם בש"ע סי' קכ"ז הרבה דינים חלוקי' בענין הנאמנות דעד אחד ובש"ך שם: [יט] מיהו התוס' פרק האומר. משמעות דברי הרב דהר"ר ליב חולק התוספת זוה וכ"כ הרב בש"ע סי' קכ"ז סעיף ג' בהג"ה דין זה בשם יש אומרי' ע"ש והש"כ שם ס"ק כ"ג מתמי' על הרב וכתב וז"ל לא ה"ל להר' לכתוב כן בלשון יש אומרי' דש"ס ערוך הוא בקידושין פ' האומר דף ס"ו ע"ב גבי בעל מוס ומקוה ע"ש עכ"ל הש"כ ובאמת נ"ל דיפה כיון הרב זוה דאף דש"ס ערוך הוא שם מ"מ סוגיא דש"ס שם קאי שלא אליבא דהלכת' דהיינו כאב"י דסובר שם אשתו וזתה בעד אחד ושותק נאמן אבל רבא דסובר אין דבר שצערורה פחו' משנים משמע שם דסובר דאפי' היכא דאיכא לברורי אין עד אחד נאמן בהכחשה ולכן לא מוקי הכי התוספת' דמקווא' והלכת' כרצא לגבי אב"י (בר מיע"ל קג"ס) וכמבואר ב"ה סי' קט"ו וזה נ"ל פשו' כוונת הרא"ש פ' הנוקין והאגדה פ' האשה רבה שכתבו שם ארבעה עשרה דינים חלוקי' לענין עד אחד דנאמן באיסורי' ולא כתבו חילוק זה בין דאיכא

והיו כב' חתיכות בשר שנמלחו ביחד דשרי וכ"כ האשרי דאם קשקשים עליהם [כד] לא בלעי מהעופות: י"ג כתב עוד השי"ד וכל זה לא מיירי אלא שמלח שניהם ביחד אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג הניחו עם העופות מותר עכ"ל וכתב ב"י דמיירי דאין העופות מלוחים ואינו נכון דהא הדין ההוא נזכר בשי"ד באותו סימן בפני עצמו אלא מיירי [כה] דאף העופות מלוחים אפי"ה שרי וכ"כ האו"ה כלל י"ג וכתב אע"ג דבשאר איסור והיתר אמרינן דאף לאחר שיעור מליחה מחשב כרותח שאני הכא דאין האיסור אלא משום דם ולאחר שיעור מליחה פולט כל דמו ואע"ג דאם נמצא מוהל ע"ג בשר אף לאחר שיעור מליחה נוהגין לאוסרו כמו שנתבאר לעיל גבי מעשה דרש"י סימן י"ד ה"מ כשהמוהל בעין והבשר מונח בתוכו אבל משום לחלוחית בעלמ' שעל הבשר בזה לא נוהגין איסור וסגי לדגים בהדחה בעלמא כמו לבשר עכ"ל:

י"ד כתב ב"י ואם העוף נמלח והדג תפל נמי מריפה במכ"ש דשניהם מלוחים כמו שיתבאר בטהור תפל וטמא מלוח עכ"ל [כו] ואין דבריו נכונים דשאני הכא דאין איסור אלא משום דם שבעוף וטמא דהדג לא פלט עדיין אמרינן כבכ"פ ואגב דפלט ציר דידה פלט נמי מה שבלע וכמו שנתבאר לעיל גבי חתיכה שלא נמלחה שנפלה לציר ולהכי אמרינן בנמרא טעם האיסור דדגים רפו קרמייהו ופלט מהר קודם שבולעין מן העופות אבל אם עדיין תפלין בשעה שבולעו שרי ע"י שיחזור וימלחם כנ"ל וכן משמע באו"ה כלל י"ג בשם הסמ"ק:

מן כתב או"ה כלל י"ג דג' שנמלחו עם עופות אין לאסרם משום סכנה [כו] דאין סכנה במליחה עכ"ל: מ"ז כתב ב"י בשם הרשב"א [כח] דגים שנמלחו בכלי שנמלחו בו בשר מותר דאין מליחה לכלי עכ"ל: י"ז ולענין איזה מליחה חשובה כרותח קי"ל כמ"ש השערי' שער ז' מליחת קדרה חשוב' אינו נאכל מחמת מלחו וכן הסכמת הפוסקים וכתב הרשב"א בתשובה סי' רצ"ה אע"ג דבמליחת קדרה בעינן מב' צדדים מ"מ לענין לחשוב כרותח אפי"ה בצד אחד סגי ליה ודלא כדברי התוספת והסמ"ק דבעינן מב' צדדי' וכ"כ ב"י וכתב דמליחה לצלי לא חשוב כרותח אבל באו"ה כלל י' כתב [כט] דעכשיו אין אנו בקיאים בדבר ואפי"ה מליחת צלי חשובין כרות' עוד כתב ב"י בשם הר"ן דאם מלחו להוליכו לדרך אפי"ה לאחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שריי' במים והוה כרותח [ל] לעולם אפי"ה לאחר הדחה מועט עכ"ל:

כ"ל וסי' כ"א. בדין איסור והיתר שנגעו ביחד ובו ד' דינים:

א איסור והיתר [א] יבשים כגון דג טמא וטהור או גבינה ובשר או בשר שחוטא ונבילה וכן שאר איסור והיתר שנגעו זה בזה אם שניהם אינ' מלוחים סגי להיתר בהדחה בעלמא והכי אמרינן פכ"ה לענין בשר וגבינ' שנגעו זה בזה וה"ה לשאר איסור והיתר וכן הוא הסכמת הפוסקים מיהו לכתחלה אסורין ליתנם ביחד על מנת להדיח כדאמרינן פכ"ה לענין בשר וגבינה דמותר לצור אותם במטפחת אחת ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה [ב] משמע הא נגעו זה בזה אסור. מיהו כתב ב"ח [ג] דווקא בשר וגבינה דאין דרכן בהדחה ולכן חיישינן שלא ידיחו אבל דברי' שדרכן בהדחה מותר וכן הוא בשי"ד סי' צ"א:

ב ואם שניהם מלוחים הכל אסור ולא אמרי' כבולעו כן פ"ה א"י דמריד לפלוג לא בלעי אלא לענין דם [ד] אבל לא

מנחת יעקב

האו"ה הוא ט"ס דבאו"ה כלל ה' דין ז' מצוה להדיח להיפך לכן נ"ל דאין להקל ודו"ק: [כו] דאין סכנה במליחה. כ"א דביטול כמ"ס הרב לקמן כלל ע"ז ובכבוש ל"ע: [כח] דגים שנמלחו משמע דיעבד אבל לכתחלה לא' ומיירי דהני דגים דאין דרכם להדיח כ"כ הס"כ סי' ע' ס"ק כ"ג לכן אסור לכתחלה כמבואר לעיל כלל י"א וי"צ דין ט' וכלל י"ז ועי"ל דהרב כתב לשון דיעבד היינו לאותן המוגעים ומחמירין ויש להם כלים מיוחדים לבשר ודגים כמ"ס הרב לקמן כלל ע"ז דין י"א וע"ש: [כט] דעכשיו אין אנו בקיאים. עיין בצ"ח סימן ס"ט ס"ק א' שהשיג על האו"ה ומשווה אותנו לבקיאים בדבר זה והרב בש"ע סי' כ"א סעיף ה' כתב וז"ל וי"א דיש לנו לחשוב אפי"ה מליחת ללי כרותח וטוב לחוש במקום דליכא הפסד מרובה עכ"ל והלכנו השמיט שם לגמרי דעה זו ע"ש: [ל] לעולם. לאו דוקא וק"ל:

כ"ל וסימן כ"א. [א] יבשים והצ"ח כתב דוקא כשחמ"ד מהם לא אבל שניהם יבשים ח"ל הדחה

כלל ועיין ס"ק מ' [ב] משמע הא נגעו זה בזה אסור. אף דין הוא להדיח במחני' דפכ"ה דף ק"ז ע"ב ובלבד שלא יהא מוגעים זה בזה מ"מ לריכין אנו למשמעותו של הרב דלא תימא דהא דקאמר הס"ס ובלבד שלא יהא מוגעים היינו לומר דלר"ך הדחה בנוגע' וכדאיתא שם בגמרא אבל אם דעתו מתחלה להדיח מותר לכתחלה ולא חיישינן שמא ישכח לכך כתב הרב דמשמע דאסור לכתחלה. (ועיין בצ"ח סי' ל"א פי' משמעות הדבר) וזה דעת הטור בשם העיטור ובט"ז סי' ל"א ס"ק א' מדחיק לתרץ קושיא זו וגם לדבריו אינם מיושבים דברי הרב כאן ולע"ד הדברים פשוטים וברורים: [ג] דוקא בשר מבושל משא"כ בשר חי דמות' דררכי' בהדחה. וכן איתא להדיח ב"ד סי' ל"א ועיין לעיל כלל י"ז דין י"ד ובמ"ס שם: [ד] אבל לא בשאר איסורים. אפילו באיסור דרבנן כן הוא משמעות כל הפוסקים ולא

מן הבשר כמ"ס ס"ק כ"ב ודו"ק: [כד] לא בלעי מהעופות. אף דהרא"ש סובר דמליחה אינו מצליע רק כדי קליפה והקשקשי' הם במקום קליפה וכמ"ס הטור סי' ע' מ"מ הלריך הרא"ש הטעם דקמיטי' לומר דאף הקשקשי' עלמן מותרין ע"י הדחה ומותר אח"כ לבשל הדגים עם קשקשים שבו ועיין במהרש"ל פכ"ה סי' ע"ג: [כה] דאף העופות מלוחים. פירוש ושהו שיעור מליחה ואחר כך הניחן עם הדגים אף ששהו גם הדגים שיעור מליחה ג"כ מותר אבל אי לא שהו העופות תחלה שיעור מליחה והניחן עם הדגים פשיטא דאסור ועיין בצ"ח סי' ע' סעיף ג' ומהרש"ל פכ"ה סימן ע"ג שפירשו גם כן דברי הטור כהצ"ח והשיגו שם על הרב כאן והאו"ה: [כו] ואין דבריו נכונים. כל האחרונים השיגו על הרב בזה ופוסקים להחמיר וכן הביא הט"ז בסי' ע' ס"ק ה' דעות כמה גדולי פוסקים ראשונים ע"ש שדבריו ברורים וראוי לחוש לדבריו ומה שהקשה ב"י של הש"ך בספר נקודות הכסף בהג"ה בחילוק שבין הי"מ לפי' מהר"י מאורליינש שהוא נגד הסוגיא דש"ס המועיין היטב בדברי הטורי זהב ובסוגיא דש"ס ורש"י ותוספות יראה שכל דברי הג"ה הנ"ל ממילא נפרכין ולא קשה מידי אכן נו"ש הט"ז שם ויש כאן ספק דאורייתא הוא תמוה דהא דם שנמלחו הוא דרבנן אף שהצ"ח כתב ג"כ בסי' ע' לענין דגים ועופות שהוא איסור דאורייתא חזיל לשטתו שכתב בסי' ס"ט ס"ק י' שכה"ג מיקרי איסור דאורייתא. ובחנם השיג עליו הש"כ בסי' ע' ס"ק ז' ע"ש אכן הט"ז שבסימן ס"ט ס"ק כ"ד מיקל בכמה ספיקות מטעם דם שנמלחו דרבנן וכאן כתב בפשיטות שהוא ספק דרבנן בזה כיון דאחמזק איסורא וכמ"ס לעיל סי' א' ס"ק י"ד ועוד דלדעת כמה פוסקי' יש כאן ודאי איסור כמ"ס הט"ז שם וכ"כ הש"כ בסי' ע' ס"ה וי"ז בשם גדולי פוסקים וכתב שם ש"ס הרב כאן בשם

לא בשאר איסורים ולכן שניהם אסורים כדאיתא פרק כ"ה ואם לא נמלחו ביחד מתחלה אלא שהגניח ביחד [ה] אפי' לאחר ששהה שיעור מליחה אפי' אסור כמו שנתבאר לעיל כלל וסימן ו' דאף לאחר ששהה שיעור מליחה נוהגין למחשב מלוח כרותח [ו] אם לא במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה כמו שכתבתי לעיל כלל ו' [ז] ואין חילוק במליחה בין שמונחין זה על זה בין שמונחין זה אצל זה כמ"ש השערי מדורא וכן הוא הסכמת הפוסקים דלא כרשב"א דסבירא ליה דאף לענין מליחה אמרינן תחאי גבר כמ"ש המיד"ס סי' ק"ה והא דאמרינן אם נגעו זה בזה [ח] אחר המליחה היינו דוקא שהם לחים [ט] אבל אם היו יבשים אפי' היו מלוחים או אפי' נתלחלו אח"כ אם אינם לחים מחמת המליחה [י] סגי להו בהדחה וכ"כ הסמ"ק והשערים והוא הסכמת הפוסקים ולקמן סימן ל"ה יתבאר אי"ה אי חום של מליח אסור כולו או סגי להו בקליפה:

ג אם האיסור מלוח והיתר אינו מלוח הוי כשניה' מלוחין והיתר אסור דהוה טמא מלוח וטהור תפל דאמרינן בפ"ה דהטהור בולע ונאסר ואם הוא גבינה ובשר ואחד מהן מלוח המלוח שרי ושאינו מלוח אסור דהמלוח פולט ושאינו מלוח בולע ואינו מפליט ומשמע מדברי הר"ן דאע"פ שאינם נוגעים ממש נאסר הטהור על ידי הציר הזב מן הטמא על הטהור וכ"כ בספר ההרומה:

ד ואם ההיתר מלוח והאיסור אינו מלוח ההיתר נשאר בהיתרו והוה טהור מלוח וטמא תפל דאמרינן בפכ"ה דמותר ואפי' אם נוגע הטהור בטמא הטהור מותר דלא מחשב הטמא מלוח מכח נגיעה זו וכ"כ הרא"ש והג"ה אשר"י והמרדכי והמ"ד בסי' ע' [יא] ודלא כר"ן דכתב דאין הטהור מותר אלא כשאינו נוגע בטמא וכתב המ"ד סי' ע' וכל טהור מלו' וטמא תפל אפי' קליפה לא בעי וכתב ב"י [יב] ומיהו הדחה בעי במקום שנגע ופשוט הוא דלא עדיף מאלו נגע בלא מליחה כלל דצרי' הדחה:

כ"ל וסימן כ"ב. בדין בשר שנפל לחלב צלול או אפכא וכן איסור שנפל להיתר צלול או אפכא ובו י"א דינים:

א איסור שנפל לחוך היתר ושניהם אינן מלוחים ושניהם צונגין וכן חתיכת בשר שנפל לחלב הכל מותר כדאמרינן בפכ"ה גבי האי בר יונה דנפל לכדא דכמכא ומ"מ אם הדבר היבש הוא ההיתר צריך הדחה היטב דלא עדיף מאלו נגע באיסור יבש דצריך הדחה כמו שנתבאר לעיל כלל כ"א [א] ובאור"ה כלל למ"ד משמע דהיתר היבש צריך קליפה קצת מאחר דהיה האיסור לח אצלו ודוקא בהיתר שנפל לאיסור [ב] אבל בבשר וחלב סגי ליה בהדחה ואם ההיתר

מנחת יעקב

כלל כ"ב ס"ק ד' ודו"ק: [י] סגי להו בהדחה. משום דכל יבש כתפל חשבינן וכ"כ האור"ה כלל י"ב דין ז' ולפי זה אם שניהם מלוחים ואחד מהם יבש וא' לח אם הוא צר וגבינה הלח שרי ונכ"ל נאסר ואם ה' כשר' ונכ"ל' אם הנכ"ל' לחה נאסר הכשר' ואם הנכ"ל' יבשה ההיתר נשאר בהיתרו כדן טהור מליח וטמא תפל או טמא מלוח וטהור תפל שיתבאר בסמוך דין ג' וד' ופשוט הוא אכן באור"ה כלל י"ב דין ז' כתב וז"ל אותו היבש חשוב לכל דבר כתפל שאם הנכ"ל' לחה והכשרה יבשה מותרת עכ"ל ושם בדין י"א כתב וז"ל צר וגבינה אם א' מלוח וא' תפל המלוח מותר והתפל אסור ואם שניהם מלוחים וא' יבש היבש מותר דיבש חשיב כתפל עכ"ל. ודבריו עלמס סתורים כיון דהוא עלמו כתב דיבש חשיב כתפל והתפל אסור ואף כתב דהיבש מותר לכן נראה לי פשוט דטעות נפל בספר אור"ה שלפנינו והדין הוא להיפך וכמ"ס ודו"ק וע"ל כלל כ"ב מדין דבר לח וללול: [יא] ודלא כר"ן. וכ"פ מהרש"ל פכ"ה סי' פ' וכ"פ העט"ז אכן בס' ק"ה סי' כהנ"ה פסק הרב דיש להחמיר שלא במקום הפסד. ועיין בש"ך בס' ע' ס"ק כ' שפי' דבריו שלא במקום הפסד מרובה אף שדעתו שם משמע דעיקר כמו שפסק הרב כאן ע"ש: [יב] ומיהו הדחה בעי. היינו דוקא בנגעים זה בזה משא"כ אם אינם נוגעין אף כשעומדין בכדי שפליטה של זה נוגע בזה וכ"כ הש"ך בס' ע' ס"ק י"ט:

כ"ל וסימן כב. [א] ובאור"ה כלל למ"ד משמע דהיתר צריך קליפה ואין להקשות דהא פסק

באור"ה עלמו בכלל ה' דין י"ח דבשר שנפל לרס בעין או לליר דמותר ע"י הדחה ומליחה. וכה"ג כתב הרב בשמו לעיל כלל ו' ז"ל דשאינו צר קודם מליחה אף אם בולע קלת חוזר ויולא ע"י מליחה (אע"ג דבדס בעין שנבלע לא אמרינן ככ"פ. היינו דוקא בנבלע בו ע"י מליחה או לליר משא"כ בבליע' מוטעת בלוגן וכן מוכח באור"ה כלל ה' דין ה' ע"ש) ולענין דינא דעת הרב מסכמת להתירו ע"י הדחה ואף שבסמינים דדין זה כתב שיש מחמירין מ"מ מסמיני' דדין ד' מבואר דאפי' יש בו בקעים מתיר בלא קליפה וכ"פ הרב בש"ע סי' ז"א ס"ד והש"ך שם בס"ק ט' השיג על האור"ה ג"כ בדין זה וע"ש ועמ"ש לעיל כלל ג' ס"ק ד' [ב] אבל בבשר וחלב סגי ליה בהדחה. הטעם משום דבשר וחלב מידוש הוא דאי תרו כולה יומי בחלב לא נאסר כ"פ

הב"ח

ולא כמשמעות האור"ה כלל י"ב דין י"א וכלל י"ג דין ד'. וכ"פ הש"כ בס' ז"א ס"ק י"ב ע"ש: [ה] אפי' לאחר ששהה שיעור מליחה. וע"ל כלל כ' דין ג' מבואר דדג טמא וטהור שהוכחו יחד אחר שיעור מליחה ופליטת כל לירן דמות' וע"ש ס"ק י"א. ו[ו] אם לא במקום הפסד מרובה וסעוד' מלוח. ולפמ"ש הט"ז בס' ס"ט ס"ק מ"ז והש"כ סי' ז"א ס"ק י' להשוות דעת הפוסקים דאף החולקים וסוברים דלאחר שיעור מליחה תו לא חשיב רותח היינו דוקא בבשר שנמלח להוליא דמו שכבר עשה המלח שום פעולה לכך אין לו כח יותר אבל בשאר דברים שהמלח אינו מפליט דבר אז לעולם צריכתו עומדת א"כ הכא לענין צר וחלב או שאר איסורים ראוי לאסור אפי' במקום ה"מ וסעודת מלוח ובחמת דבריהם לכאורה צריכי' וכבר הסכימו עמיהם שם גדולי מורי' כמ"ס הש"כ שם אכן הט"ז סיים דמ"מ כדאי הם מהרא"י ורמ"א לסמוך עליהם בה"מ וסעודת מלוח עכ"ל: [ז] ואין חילוק במליח'. דברים אלו אין להם שייכות כלל בדין זה דהא בדין זה מיירי בשניהם מלוחים ובשניהם מלוחים פשיט' דאין חילוק בין עילאי ותחאי ואף הרשב"א אינו חולק בזה דכה"ג אף בללי אם שניהם חמין אין חילוק בין עילאי לתחאי כמבואר לקמן כלל כ"ג ומחלוקת הפוסקים והרשב"א לא קאי רק אם האיסור מלוח והיתר תפל או להיפך דאז שייך לחלק בין עלאי לתחאי וכמבואר בתשובת הרשב"א סימן רס"ה וצ"ד סי' ק"ה א"כ בדין ג' ה"ל לכתוב דין זה ואלו טעות נפל בדפוס: [ח] אחר המליחה. וה"ה אם נמלחו יחד: [ט] אבל אם היו יבש' אפי' ה' מלוחים. דברי הרב תמוהים מאוד דתחלת כלל זה כתב דאם איסור והיתר יבשים כגון דג טהור וטמא וכו' אם שניהם אינן מלוחים סגי בהדח' משמע להדיא דבמלוחים אף ביבש' לא סגי בהדח' וכאן כתב להיפך ואפשר דלעיל מיירי בדברים שעל ידי מליחה יתלחלו כגון דגים ובשר שעל ידי מליחה מוליא פליטת' ויתלחלו וכאן מיירי בדברי' שלא יתלחלו מ"י מליחה וע"ל והוא עיקר דהא דכתב הרב לעיל יבשים לאו יבשים לגמרי קאמר דכה"ג נראה שאף הרב מודה דמותר בלא הדחה (וכמ"ס ס"ק א' בשם הב"ח וכ"פ הרב בש"ע בס' נ"א ס"ב כהנ"ה לענין כלי' כמ"ס הט"ז שם) ומ"ס יבש' היינו לאפקוין לח וללול כרוטב דאיכא מאן דסובר לקמן כלל כ"ב דין א' דלריך קליפה וכאן מיירי שיבש גמור שאין בו שום לחלוחית וכה"ג לריכין אלו לפרש כוונת הרב לקמן

ההיתר היא לח אף על גב דננע באיסור מכל מקום הואיל ואי אפשר להרית ההיתר מותר בלא הרהר. ואם אח' משניהם הוא מלוח שאינו נאכל מחמת מלחו שנתבאר לעיל סי' כ' שיעורו היבש אסור דלא שייך דין תתאה גבר במליחה כמו שכתב לעיל סי' כ"א אם אין ס' בהיתר נגד האיסור דלא שייך דין מהור מלוח וטמא חפל אלא לענין אם נגעו יבש כיבש [ג] אבל אם אחד מהן לח [ד] היבש אסור אם אין שם ששים דהא קי"ל דאף במליחה משערין בס' כמו שיתבאר לקמן סי' ל"ח [ה] דמאחר שמצא דבר לח אצלו אף ע"פ שתפל בולע ממנו הואיל והיבש מלוח וכ"ש אם הלח מלוח אבל הלח אינו נאסר רק כשהיבש מלוח דמזלימ עכ"ל [ו] וכ"פ השערים והמרדכי דלא בסמ"ג שכתב דאף אם החלב לבד מלוח הכל אסור:

ג ואי דבר יבש נמלח כבר ונתייבש ממליחתו ונפל לתוך דב' לח הוה כאלו לא נמלח הואיל וכבר נתייבש ממלחו כמ"ש בהג"ה ש"ד בשם א"ז וכן פסק ב"י:

ד ובשר חי טפל שנפל לתוך חלב ואינו מלוחים ויש בקעים בבשר אף על גב דהחלב מותרת מ"מ לענין הבשר יש בו מחלוקת בין הפוסקי' ובהג"ה ש"ד פסק מהרא"י דנוהגין להקל [ז] דהא מעשים בכל יום ששורין בשר קודם מליחה ויש עליו דם בעין הרבה שנתערב במים ולא דייקנין אם יש בקעין בבשר והכי נהוג ולאו דוקא בשר בחלב אלא ה"ה חתיכת בשר שנפל לתוך איסור צונן [ח] נוהגין הכי דהא מהרא"י הביא רא"י מדרם שעל הבשר שאין אנו אוסרין הבשר אע"פ שיש שם בקעים:

ה ואם הבשר צלוי אפי' הוא צונן בולע שפיר האיסור לח שסביביו והכי נהוג [ט] דכן משמע דעת מהרא"י שכתב [י] דאפוי ומבושל דינו כצלי שמעיין [יא] דהכי קי"ל דלא כתר"ן שכתב בפכ"ה דף תש"ך דאף צלי שרי וכת' בשער' [יב] דאף בצלי אינו אסור אלא בכדי קליפה והיינו דוקא שאין בו בקעים אבל אם יש בו בקעים הכל אסור וכן אמרינן בגמ' פכ"ה דאם יש בו בקעים כולו אסור וה"ה אם מתובל בתבלין דינו כאלו היה בו בקעים כמבואר בגמרא ומאחר דכבר נתבאר דבקעין אינן אוסרין בחי' ה"ה במתובל בתבלין והא דאיכא לחלק בין חי לצלי צלי אסור היינו דוקא הצלי עצמו שנפל לתוך האיסור דבולע אבל איסור שנפל לתוך היתר לח לא אמרי' דע"י צלייה פולט לתוך היתר אם אינו רותח וכתב באו"ה בשם המרדכי [יג] דאפילו לח מלוח אפ"ה לא אמרינן דמפליט היבש אף על פי שהוא צלוי:

ו ואם נפל איסור צונן תוך היתר צונן לח או אפכא או בשר שנפל לתוך חלב ונשרה בו [יד] מע"ל הכל אסור אם אין ס' בהיתר נגד האיסור' דכבוש דינו כמבושל כמ"ש הרא"ש פ' השוכר את הפועלים וכן פסק המרדכי פ"ב דביצ' בשם מוהר"ם ודלא כמו שפסק פכ"ה ובפ' השוכר דלא מיקרי כבוש רק בשלשה ימים וכתב באו"ה כלל ל'

מנחת יעקב

לחלק בין איסור צעין ובין דם מעורב עם מים שאינו נבלע אפי' בצד מלוח א"כ אין הרא"י של מהרא"י כלום דלמא איסור צעין שא"י ול"ע: [ח] נוהגין הכי. וכן הוא הסכמת כל האחרונים [ט] דכן משמע דעת מהרא"י שכתב וכו'. שמעיין דהכי קי"ל כן הוא הגירסא בכל ספרי הת"ח שבידינו אבל דבריו תמוהים דהכי משמע דבר זה מדברי מהרא"י דלמא אפוי ומבושל דקאמר מהרא"י ג"כ ברותח מיירי ולא בלונן וכדעת הר"ן לענין ללי ואפשר לדחוק ולומר דכך הוא משמעות דמהרא"י מדהלריך לכתוב דאפוי ומבושל דינו כללי ואי ברותח מיירי מאי קמ"ל פשיטא מה לי רותח דאור של ללי או אפוי ומבושל אלא דבלונן מיירי וקמ"ל דאפוי ובישול מרכינין המאכל כמו צלי אבל מ"מ לא ידעתי למה הלריך הרב לכל זה הלא שם בהג"ה זו דמהרא"י כתב להדיא דללי אפי' לונן בולע ול"ע: [י] דאפוי ומבושל דינו כללי. עיין במהרש"ל פכ"ה סי' ס"ט שהביא ראיה לדברי מהרא"י דאפוי ובישול מרכינין כמו הללי ע"ש. ויש להסתפק אם נכבש הבשר תחלה תוך המים מע"ל דקי"ל כבש כבשול או לענין זה דינו נמי כמבושל ונאסר אם נפל לתוך איסור ול"ע וע"ל כלל וס' ג' דין א': [יא] דהכי קי"ל. בש"ע סי' ז"א ס"ז בהג"ה כתב הרב דבמקום הפסד מרובה יש להכשיר ללי לונן אפילו באיסור שמלוח קלת רק שנאכל מחמת מלחו והט"ז והש"ך שם האריכו ודעתם להחמיר אף בהפסד מרובה ע"ש: [יב] דאף צלי אינו אסור יותר מכדי קליפה. ואפילו הללי הוא רותח כדין כל חס לתוך לונן ועיין בש"ך סי' ז"א ס"ק כ"ב וכ"ח: [יג] דאפי' הלח מלוח. ע"ל ס"ק ו' שכתבתי שדעת כמה הפוסקים להחמיר בכה"ג אפי' חי כיון שהלח מלוח וע"ש: [יד] מע"ל הכל אסור. ואם נכבש בתוך ליר של איסור הכל אסור מיד כמ"ש הרב לעיל כלל ו' דין ט"ו דהוי כרותח ונאסר מיד דלנו משערין בכל מליחה בס' והיכי דנשרה היתר עם איסור דרבנן כחשים ממס בליר דהיתר דלזו אין לאסור מטעם מליחה בס' כמבואר לקמן כלל ל"ח מ"מ אם שיה שיעור כדי שירתיח על האש מקרי כבוש כיון שהוא ליר ונאסר כמ"ש הרב לעיל כלל ו' דין ט' וכ"כ הש"ך בסי' ל"ה ס"ק ג' וע"ש בש"ך ס"ק ב' שהלריך להביא דעת הפוסקים דבחומץ צעין שרייה מע"ל ודלא כדעת הב"י שמדמה חומץ לליר ודבריו נכונים ומוכרחים בפוסקים ראשונים ואחרונים. וגם הב"י עלמו חזר

הב"ח בסי' ל"א ס"ב ע"ש: [ג] אבל אם ח' מהם לח היבש אסור. כ"כ המרדכי והסמ"ג וס"ד גבי גזולא דנפל לכדא דכמכא דאם הגזולא מלוח שאינו נאכל מחמת מלחו נאסר ואף דקי"ל דבשר מליח שנפל למים שנתחדשו מהדחת בשר אפי' אין במים ס' נגד הדם הבשר מותר כמבואר לעיל כלל ו' דין י' כבר תירץ מהר"ו בתשובתו סי' ז"א דשאני כמכא שהיא עבה ונדבק בהגזולא ומתוך זה נבלע בו עכ"ל. וכ"כ האו"ה כלל ו' דין י"ז ולפי תירוצו זה א"כ באיסור צלול גמור שאינו עב או בשר לתוך חלב אין איסור אפי' הבשר מלוח אכן לפי תירוצו שני שמחלק באו"ה שם דשאני התם דהוי האיסור צעין וללול משא"כ במים מעורב עם דם א"כ אף צלול גמור יש לאסור וזה כוונת הרב שסתם כאן לאסור בכל ענין וחושש לכל החילוקי' להחמיר ועיין לעיל כלל ו' דין י" ס"ק כ"ג הארכתי בדינים אלו: [ד] היבש אסור לאו יבש לגמרי קאמר דכה"ג מותר וכ"כ הרב בש"ע סי' ז"א סעיף ה' בהג"ה להדיא אלא מיירי שהוא לח קלת ומקרי יבש נגד הדבר צלול. וכן מ"ש הרב בדיון זה דלא שייך דין טהור מליח וטמא חפל אלא לענין אם נגעו יבש נגעו יבש צלי ג"כ דמיירי שהוא לח קלת דלוי ביצבים לגמרי הא כבר פסק הרב לעיל כלל כ"א דין ב' דאפי' בשניהם מלוחים שרי אלא ע"כ לריבין לומר דלחים קלת ולא מחמת המלח וק"ל: [ה] מאחר שמלא דבר לח. ודוקא דבר לח ממס כגון כמכא וחלב ודם אבל חלב שאינו מהותך לא מקרי דבר צלול לענין זה כן הוא בהג"ה ש"ד הובא בב"י סי' ע' וכ"פ מהרש"ל פכ"ה ס"ס פ' ע"ש וכ"כ הש"ך בסי' ל"א: [ו] וכן דעת השערים והמרדכי. כתב הש"ך בסי' ז"א ס"ק ט"ו שיש כאן ט"ס דאדרבה במרדכי סי' אלף רי"ד איתא כהסמ"ג וז"ל הגהות מרדכי ולדינא ל"ע כיון דהמרדכי והסמ"ג פוסקים לאיסור וגם מדברי הש"ך אין הכרע כ"כ. וכן מהרש"ל הניח דין זה בל"ע עכ"ל הש"ך: [ז] דהא מעשים בכל יום. ואף שכתבתי לעיל ס"ק א' והוכחתי דבדם שנבלע ע"י לונן אמרי' כבולעו כך פולטו מ"מ מביא מהרא"י ראיה נכונה דאם איתא דיש לחוש שנבלע בו שום דבר לא היו מתירין לכתחלה על סמך כבכ"פ וכמבואר לעיל כלל ו' דין א' דאסור לכתחלה להניח בשר שלא נמלח אלא ליר מה"ט אלא ודאי דאין חוששין לשום בליעה אכן לפי מה שכתבתי לעיל ס"ק ג' בשם האו"ה

ל' דאם מקצת חתיכה נשרה בתוך דבר לח [טו] לא מקרי כבוש מה שחוצ' לדבר הלח [טו] דמאחר שצונן הוא אינו מפעפע למעלה דלא כמהר"ש דחולק שם בהג"ה:

ז' בשר שנמלח ונאכל מחמת מלחו אפי' הכי ציר הוב ממנו מחשב אינו נאכל מחמת מלחו ואם זב על הגבינה נאסרה וכן נתבאר לעיל סי' ו':

ח' כתב בא"ה בשר המונח על חתיכה והוא מלוח ובתוך חתיכה גבינות ויש לחלוחית עליהן אפ"ה [יז] לא מחזיקין איסורא אלא אמרינן דהלחלוחית מן הגבינות עכ"ל:

מ' בהג"ה ש"ד מעש' ונמצא עכבר בתוך השומן אווה מהותך והור' הרא"ש אם שפכו מידי יום יום שומן רותח באותו כלי שהעכבר בהוכו ויש להסתפק שמה העכבר היה שם כשעירו עליו הכל אסור דעירוי ככלי ראשון ועו' שנתבלבל בכל השומן והכל אסור ואם ידוע שלא שפכו שומן רותח או אם השומן הוא רך ומנענע ממקום למקום הכל אסור אע"ג דהוא צונן דק"ל כבוש כמבושל ואם הוא קשה או יטול סביב העכבר כדי נטילה והשאר הוא מותר וכדי נטילה הוא עובי אצבע עכ"ל והכי נהוג וכן הוא נוסחא האמיתית וכן הוא בהנחות מרדכי דף תשמ"ג ע"א ובה"ג מיימון פט"ז מהמ"א דלא כמ"ש מעשה זו בתשובת הרא"ש כלל כ' סימן א' בענין אחר [יח] דמ"ש' שם דאם הוא רך לא מהני ב' ס' דאוחו נוסח' הוא מוטעת דפשוט הוא דהכל אסור שקאמר היינו בדליכא ס' אבל בדאיכא ס' ודאי שרי וכ"כ בא"ה אבל כשעירה עליו משמע דיש לאסור אפי' בדאיכא ס' דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר ונתערב בשאר שומן [יט] ונאסר הכל מיהו גם אנוסחא זו יש לדקדק דאף אם עירה עליו רותח אמאי כולו אסור הלא לפעמים העכבר מונחת בשולי קדר' וא"כ היה לנו להתיר כל השומן שהוא למעל' מקליפה שעל העכבר דהרי מה שמערה אחר כך הוי כחם לתוך צונן דאינו אסור רק כדי קליפה כמו שיתבאר לקמן כלל וסימן כ"ג דתתאי גבר ואפילו עירו אינו אסור רק כדי קליפה כדאיתא ב"ד סי' ס"ה ובתוספת ובאשר"י פרק כירה ואין לומר דעירו הראשון נעשה נבילה דמ"מ לאחר שנתוסף והי' בו ס' חזר להצטרף

מנחת יעקב

מדמה דין זה לנפל תוך ציר וכתב בפשיטות דכבוש דדבר שמן אסור כולו ומדחיק שם ליישב דברי הרב ואו"ה הגרס לו כל זה שברים דבריו תפס הלשון בש"ע שם וז"ל ויש מקילין במה שחוצ' לציר ואחר זה נמשך לשם כל הסעיף שמדמה דין זה לציר ובאמת לא הוזכר שם בלשון הגהות הרב מליר כלום ולא דמי כלל לציר מלוח ודברי הרב ואו"ה פשוטים ונכונים ומ"ש הרב בד"מ וע"ל סי' ס"ט מדין זה אעיקר דין הכבישה כתב בן שהוזכר בס' ס"ט בבשר שלא נמלח ששרה במים מנ"ל עכ"ל וכל זה פשוט וברור ודו"ק. וע"ל כלל וסי' מדין כבוש ובמ"ש שם: [יז] לא מחזיקין איסורא. וכתב עוד שם וכל כה"ג שאין ריעות' מזכירת לפינוי ואין רגלים לדבר אפי' הדחה א"ל וגם אין להחמיר בזה כלל להדיחו או לקולפ' דלא לייתי לידי תקלה להחירו בקליפה או הדחה אף שיש רגלים לדבר עכ"ל: [יח] דמשמע שם דאם הוא רך לא מהני בו ס'. לכאורה משמע דשוב אין חילוק בין תשובת הרא"ש דכלל כ' סי' א' ובין הנוסחא שהזכיר הרב כאן אבל באמת המעיין בתשובת הרא"ש שכתב וז"ל ואם הוא קשה יטלה סביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר אם יש בשומן לנטל העכבר בס' עכ"ל וכה"ג העתיק בב"י ומהרש"ל בפג"ה סי' מ"ה בשם הרא"ש ולפי נוסחא שכתב הרב לעיל סגי בכדי נטילה וא"ל ס' וכ"כ הרב בש"ע סי' ק"ד והוא נכון דאף מה שצריכין נטילה הוא חומרא יתירה אפשר משום דמאוס או משום דדרך שומן אווהא שלא להיות קשה כל כך אבל להלריך ס' הוא חומרא בלא טעם ולא ידעתי למה לא השיג עליו הרב כאן בזה. שוב מלאתי בד"מ סי' ק"ד שהשיג הרב גם בזה על נוסחא דתשובת הרא"ש וע"ש: [יט] ונאסר' הכל. וגם הכלי נאסר וכתב בתשוב' חוט השני סי' ס"ג וז"ל בדבר החמאה שנמלח בה העכבר ודבר הנראה לעינים שהעכבר היה שם מע"ל גם יש לחוש שהעכבר היה שם כשעירו עליו חמאה רותח הנה מחמת השהי' דמע"ל היה חמאה עלמה מתרת בס' נגד השקץ כדאיתא בת"ח וכו' רק מכה חששא דעירו עליו רותח כל חמאה אסורה ולא יועיל ס' וכיון דאיכא לאסתפקי וכו' לכן כל הכלים שנתבשל בהם בודאי בחמאה זו בשעה ראשונה אם כלי חרס הן ישברם ואם כלי מתכות לריכין הגעלה ומחבת לריכה לבון אבל אותן כלים דאיכא לאסתפקי' בהו אם נשתמש ונתבשל בהן מחמא' זו מותרין מטעם ספק ספקא הא' שמה לא נשתמש בהן מחמאה זו. ואח"ל נשתמש בו שמה היה ס' בתבשיל נגד החמאה שנותן לתוכה עד כאן לשונו. ולא ידעתי כוונתו כיון שחשיב זו לספק שמה היה ששים בתבשיל נגד החמאה אם כן גם באותן כלים שנתבשל בו בודאי מחמאה זו ג"כ איין להתיר מטעם

בו בתשובה כמ"ש הש"ך שם וכן מלאתי ראיה ברורה מהמרדכי פרק גיר הנסה שכתב וז"ל רש"י פי' בפ"ב דעכו"ס דליר חזק מן החומץ עכ"ל הרי להדיא דאין לרמות זו לזו ודו"ק: [טו] לא מקרי כבוש מה שחוצ' לדבר הלח. וכתב באו"ה כלל למ"ד דין ד' ואם נתבשלה אותו חתיכה ואין בשאר החתיכה ס' נגד אותו מקלט שכתב אז לריך ס' בכל מה שצקדרה לנטל כל החתיכה ככל איסור דבוק אבל אי לא אשתהי שם שיעור כבישה ודאי אף אותו מקלט ששרה בתוכ' מותר אם יש בכל מה שצקדרה ס' נגד כל מקלט לבד דהא לא נאסר אותו מקלט מוטעם וחשיב כאלו נופל בו חלב רק עתה בעת הבישול וכל הקדרה משערינן ומ"מ לריך ס' נגד כל אותו מקלט לפי שאי אפשר לעמוד על שיעורו כמה בלע עכ"ל (וכ"כ בכלל כ"ח דין ג' ודבריו נכונים וברורים מילתא בטעמא והרב שלא העתיק דבריו אפשר מרוב פשיטות) ואף דבשר שנפל לתוך חלב לזון סגי בהדחה כמבואר ריש דין א' מ"מ כל היכא דלא הדיח בעינן לנטל כל הבליעה ואף שכתבתי לעיל כלל כ' דין ב' ס"ק ג' דמידי דבעי הדחה אם שכה מלהדיח מותר דיעבד היינו דוקא יבש ביבש דא"ל רק הדחה משום חשש נגיעה וטיתה שעל גביו משא"כ בנפל לדבר לח וללול אנו רואין שבליעתו מרובה כמו בשר שנפל לתוך חלב אף ע"י הדחה היטב חוזר ויולא ממנו וכמ"ש הרב ג"כ ר"ס זה דלריך הדחה היטב לכן כל היכא דלא הדיח לריכין ס' לנטל החלב כיון שהדבר נראה לעין שיש הרבה חלב תוך הבשר וק"ל: [טז] דמאחר שלזון הוא אינו מפעפע. מסתמיו' לשון הרב משמע דאפילו בדבר שמן ג"כ לא אמרינן דמפעפע וכן מבואר בדבריו בש"ע סי' ק"ה וכן מוכרח בדבריו דאל"כ איך פסק להקל הא לקמן ל"ז ול"ח פסק דאין אנו בקיאים בין כחוש לשומן אלא ודאי דדעת הרב בכל ענין לא אמרינן דמפעפע אפי' בדבר שמן וכן משמעות האו"ה כלל למ"ד דין ד' שכן הדין בכל שאר איסורים ומה שכתב בתחלת לשונו דהחלב אינה מפעפע לאו דוקא קאמר אלא כיון שמיירי בחלב וה"ה לכל דבר לזון כמבואר בדבריו שם ועוד דהא האו"ה ג"כ פסק דאין אנו בקיאים בין כחוש לשומן אלא דסובר ג"כ דאין חילוק אף דלענין בשר שנפל לתוך ציר מותר מה שלמעלה מן הציר כמבואר לעיל כלל ז' דין א' משמע מדעת הפוסקים דבאיסור שמן מפעפע למעלה אף בלזון. היינו דווקא בדבר מלוח כמו ציר והטעם כמ"ש הרשב"א בת"ה והובא בב"י סי' ס"ט שהמלח כחו וטבעו דק ונכנס בכל חלקי הבשר ומוליך הטעם בכלה לכן אמר' דמפעפע למעלה בדבר שמן. משא"כ בדבר לזון מה שחוצ' לכבישה אינה מקבל טעם כלל כל זה נ"ל פשוט וברור בדעת הרב ואו"ה אכן ראיתי להש"ך בס' ק"ה סי' א' ו

להצטרף לבטל לדעת הרא"ש כמ"ש ב"ד סי' צ"ט וצ"ב ויש לומר דשאני נבי שומן מחותך ידיע כשמעין עליו רותח חם נמס הכל ולכן העירו נוגע תמיד בעכבר ונאמר הכל ונראה לי דאם ידיע שהי' רק כשהיה העכבר בתוכו אמרי' מספק שמא נכבש בו יום שלם אף ע"פ שכשבא לפנינו הוא קשה אא"כ ידיעין בבירור שלא היה יום שלם רק אחרי שבא העכבר לתוכו ודלא כאו"ה שכתב כלל למ"ד דבהאי גונוי שרי דהרי בתשובת הרא"ש ובהנהות מיימון ובמרדכי כתב בהדיא דאם יש לספק אם העכבר היה שם בשעה שעיר' עליו רותחין אסור מספיקא [כ] וה"ה לענין ספק זו דכבוש כממשל דאורייתא [כא] וספיקו לחומרא כמ"ש באו"ה כלל למ"ד ונראה דה"ה אם ידיע שהיה רק יום שלם ונתקשה אחר כך ולא ידיעין אי הית' בו העכבר כשהיה רק או לא דאסור דאולינן לחומרא מספיקא כו' כנ"ל ודלא כאו"ה שכתב להתיר נמי בה"ג מיהו בספק יש להתיר דבהאי גוונא [כב] הוי כעין ס"ס ספק לא היה שם כשהיה רק ואם תמצי לומר היה שם דלמא לא נכבש יום שלם דנתקשה קודם יום שלם:

י כתב המ"ד סימן ק"ד ואי נחתך בתוכו לחתי' דקות ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר בתוכו כלום מעמו בטל' בס' ואם נחתכה בענין שלא יוכל לבררו [כג] הכל אסור עכ"ל והא דבעי' ס' היינו בדרך שנתבאר לעיל דהיינו שהיה רק אבל בשומן הקשה או רק ולא נשתהא בתוכו מע"ל א"צ ס' כמו שיתבאר לעיל [כד] ומ"מ אי הוח מאוס כתב הרא"ש דאין להדליק בבית הכנסת משו' שנאמר הקריב' נא לפחתך עכ"ל:

יא ועכבר שנפל ליין או שמן כתב הרמב"ם פרק ט"ו דהמ"א דשרי דאלו צריכין להיות מבושמים ובודאי הוא נתינות טעם לפנפם עכ"ל וכתב ב"י וכן כתבו רבותינו הצרפתים והר"ן והרשב"א דדוקא חלא ושכרא אמרי' דעכב' נ"ט [כה] אבל לא בשא' משקים ואע"ג דמדברי האשרי' [כו] שכתב לגבי שומן דאסור משמע דסבירה לי' דאין לחלק בין שכר וחלא לשאר משקין. וכ"כ הר"ן בשם הגאון לענין שומן דאסור מ"מ לענין הלכה נקטינן כדברי הרמב"ם עכ"ל וכן פסק מהרי"ל לענין דבש שנפל לתוכו העכבר כדברי הרמב"ם וכ"כ באו"ה כלל ל"ב דנקטינן כדברי

מנחת יעקב

אף באיט מאוס אסור בהדלקה וארצ תופס כאן עיקר לנוסחא של הרא"ש וסייעתו וכ"כ ג"כ בש"ע סי' ק"ד ס"ב בהגה"ה וכן פסק הב"י בש"ע א"ח סי' קנ"ד וכן פי' שם בפשיטות בעלמא סמיר אכן צט"ו סי' ק"ד ס"ק ד' פי' שם דברי הרצ בהג"ה שכ' אם הוא מאוס פי' אם הוא אסור דהיינו דלית ביה ס' וכן העתיק בד"מ הלשון הו"ל והוא אסור באכילה משמע ביש שם ס' מותר בהדלקה וכ"כ ב"י בשם ר' ירוחם בא"ח סי' קנ"ד עכ"ל ה"ט ובודאי נעלם ממנו דברי הרצ כאן וגם הלשון הזה בש"ע אינו סובל כלל פירושו דודאי לא הי' נמנע הרצ מלכתוב אם הוא אסור ומ"מ ה"ט שכן העתיק בד"מ אמת שכ"כ בד"מ בשם הר"ן מ"מ בש"ע תפס לנוסח' זו דהרא"ש וסייעתו ועוד שגם הר"ן י"ל שאסור דאם הוא מאוס אסור בהדלקה אף שהוא מותר באכילה כמ"ש גם מ"ש שכ"כ הב"י בשם ר' ירוחם זה וודאי אינו דאדרבה בדברי ר' ירוחם מבואר להדיא להיפך שהוא כ' להדיא הנוסחא כמ"ש הרא"ש ודו"ק וכו' האו"ה כלל ל"ב דאף דאם הוא מותר באכילה מ"מ לפי שהוא מאוס אסור לו לאכול משום כל תשקלו עכ"ל: [כה] אבל לא בשאר משקים. ומבואר בדברי הב"י בס' ק"ד דכל זה בעכבר דמתא אבל עכבר דדברא כיון דעולה על שלחן מלכים נותן טעם לשבח בודאי אפי' בשאר משקים וכן מלאתי להדיא בדברי הרשב"א בתה"א ותה"ק בית רביעי ושער ראשון דדוקא עכבר שצבתים פוגם וספוקי מספקא ליה לענין חלא ושכרא משא"כ עכברא דדברא דעולה על שלחן מלכים ודאי כ"ט לשבח וכן מבואר שם בצדק הבית ומשמרה הבית ע"ש אכן הש"ך בס' ק"ד ס"ק א' כתב דמדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וטור' וראב"ן ושאר פוסקים שלא הזכירו כלל הא דעכבר דדברא וכתבו בסתם עכבר משמע שלא חלקו וכן מוכח קל"ה בש"ס דעכו"ס דף ס"ח ע"ב מדמקשה המקשן ומי מאוס והלא עולה על שלחן מלכים ולא מקשה ומי נטל פוהלא עולה על שלחן מלכים אלא ל"ל דאף דעולה על ש"מ מ"מ נותן טעם לפגם בתערובת ומסתפק לענין חלא ושכרא וכן מלאתי להדיא ברוקח סי' תס"א ובאגודה פ' השוכר את הפועלים שכתבו וז"ל תולעת או זבוב שגפלו בקדרה אע"ג דקיי"ל עכברא בשכרא אשבוני משבח העכבר העולה על שלחן מלכים אבל זבוב אינו נותן טעם עכ"ל הרי מוכח להדיא דאף עכברא דדברא אינו נותן טעם לשבח כ"א בשכרא וחלא ולא בשאר משקי' לכן נ"ל דבמקום הפסד מרובה ראוי עכ"פ לסמוך על משמעות כל הני פוסקי' אף בעכברא דדברא שאינו חוסרין בשאר משקים ודו"ק: [כו] שכתב לגבי שומן דאסור. וע"ל ס"ק י"ט מה שכתבתי בשם תשובת חוט השני ומשמע דהחמאה דין שומן יש לו ומהרש"ל פג"ה סי' מ"ט פסק לאסור בשומן

ס"ס דהיינו ספק אי שמא היה ס' נגד החמ"א שמתבטל בתוכו. ואח"ל שלא היה ס' מ"מ שמא לא היה העכבר בתוכו כשעירה עליו רותח כאשר מסתפק שם בתשובה (ואלל הקדרה כ"ל דמקרי כה"ג ב' ספיקות הבאין כאחד ובענין א' ועיין בקונטרס הספיקות) ובפרט אם הכלים אינן בני יומן שראוי להקל בכה"ג ועיין לקמן ס"ק כ"א וכ"כ ודו"ק: [כ] וה"ה לענין ספק זו דכבוש כמבוסל דאורייתא. וספיקא לחומרא ולענין בשר וחלב כבוס דרבנן וספיקו להקל כ"כ הרצ בש"ע סי' ק"ה ס"א בהג"ה וע"ל כלל וס' כ' וס"ק ד' ויד: [כא] וספיקו לחומרא. אף דשומן הוי לחלא ושכרא ובש"ס דעכו"ס מספק' ליה אי העכבר פוגם או משבח מ"מ כיון דבש"ס גופיה מספקא ליה או כיון דאין יכול לברר לא הוי ספק ספיק' כ"כ הש"ך בס' ק"ד ס"ק ד': [כב] הוי כעין ס"ס. ונ"ל דס"ס גמור לא הוה משום דיש לתלות יותר שהי' לח בשעת נפילה כיון שהעכבר בתוכו דאם היה קשה הוא מוגח מעילאי ולא בתוך השומן לכן כתב הרצ דהוי כעין ס"ס ויש להקל אף שאינו ס"ס גמור כיון דכלאו הכי דעת האו"ה להקל אפילו בספק א' גם דעת כמה פוסקים דעכבר פוגם בשומן לכן סומכין אס"ס כזה: [כג] הכל אסור. הא דלא מתבטל בס' משום דניכר האיסור אלא שאי אפשר לברר לכך לא מהני ביטול כ"כ ה"ט בס' ק"ד לפרש דעת הטור וכן עיקר' וכ"כ המנחת כהן ח"ב פ"ג דף פ"ו ע"ג ומ"ש עוד שם דרך אחר לפרש סוגית הטור אין נראה כלל וכמו שאכתוב לקמן כלל ל"ט דין א' ס"ק ו' ע"ש ועיין לקמן כלל פ"ה דין י"ז ס"ק ג"ז ודו"ק: [כד] ומ"מ אי הוה מאוס. משמע להדיא אף דמותר לאכילה מ"מ כיון דהוא מאוס אסור להדליק אף דנתבטל בס' וכן מבואר להדיא בדברי הרא"ש בפג"ה שכתב וז"ל נשאל גאון על עכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואמר אם השרץ נימוח משערין בס' ומותר באכילה ואז"ל להדלקה ואם לזון הוא מעבירו במסננת ושרי אפילו באכילה ולא בעי' ס' ולגבי נרות של בה"כ אם הוא מאוס אסור בהדלקה עכ"ל הרי מבואר להדיא דאף שמוותר באכילה אסור להדלקה כל שהוא מאוס ומ"ש בתחלת דבריו ואין צריך לומר להדלקה מיירי באינו מאוס כלל. ונוסחא זו הוצא ג"כ בר' ירוחם נט"ו ח"ב כלשון הרא"ש וכן הוא בשלטי גבורים דעכו"ס דף שט"ד ע"א. וכ"כ האו"ה כלל ל"ב אכן הרשב"א בתה"א דף ק"ד ע"ב ובחידושי הרשב"א פג"ה דף ק"י ע"ג והר"ן ס"פ ג"ה הביאו דברי הגאון בנוסחא אחרת וסיימו אם הוא אסור באכילה אסור בהדלקה משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל משמע דאם מותר באכיל' מותר בהדלק' אך אפשר לדחוק ולומר דאף הנה מודים דאם הוא מאוס דאסור בהדלקה משום הקריבהו נא לפחתך אך שאתא לאשמועי' דכל שאסור באכילה

כדברי הרמב"ם ודלא כאגור שכתב דלא ראה לנהוג קילא זו וא"כ לפי דברי הב"י דס"ל דשומן יש לו דין יין ושמן א"כ גם בשומן יש לנקוט לקול' ודלא כתשובת הרא"ש דלעיל מיהו נ"ל דבשומן אין להקל דאפשר דשומן יש לו דין שכר וחלא ולכן [כז] יש להחמיר בשומן וכמ"ש לעיל ומיהו גם ביין ושמן אי נחתך לחתיכות צריך לסנן בבגד שלא ישאר שם מאימה אבל אם לא יוכל לסננו [כח] הכל אסור וכמ"ש מהר"ל בתשובה היא בהג"ה ש"ד ודין זבוב או שאר שרצים שנפלו להיתר יתבארו לקמן אי"ה בדיני נ"ט לפגם:

כלל וסי' כ"ג. בדין דבר חם וצונן או שניהם חמים והאחד מהן אסור שנוגעים זה בזה ובו ז' דינים:

א איסור והיתר יבשים ושניהם חמים ע"י האור בין על ידי בישול או צלי' [א] ומונחין זו על זו שתיהן אסורין דהוי חם לתוך חם דאסור לכ"ע ודוקא שהאיסור מחמת עצמו אבל אם הוא איסור בלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רומב ועיין לקמן כלל וסימן כ"ח:

ב ואם האחד הוא חם והשני צונן אם התחתון חם בין שהוא איסור או היתר ה"ל כשניהם חמים והכל אסור דאמרינן תתאי גבר כדאיתא פ' כיצד צולין והוא הסכמת הפוסקים ואם העליון חם והתחתון קר מותר דאין החם העליון יכול להפליט למטה ממנו דהחו' עולה למעלה ואינו יורד למטה ומיהו קליפה בעי אפילו כשהחם למעלה והצונן למטה כדאיתא פ' כיצד צולין אדמוקרי ליה בלע פורתא ובהג"ה ש"ד בשם תורת הבית [ג] דאם מונחים זו אצל זו סגי להו בקליפה וכ"כ באו"ה כלל כ"ט מיהו כתב דאם שניהם חמים אפילו מונחין זו אצל זו הכל אסור:

ג וכתב המ"ד סי' ק"ה דכל זה לא מיירו אלא כשהוא חם שהיה סולדת בו ולכן אם החם למטה העליון נתחמם ממנו וכולו אסור [ג] אבל אם אין היד סולדת בו לא מקרי חם לאסור האחד כולו [ד] אלא כדי קליפה ודוקא שנתערבו דרך בישול אבל בצלי [ה] אע"ג שהתחתון חם שהיה סולדת בו אפ"ה אינו אסור רק כדי נטילה שהוא כעובי אצבע וכן אם נפל איסור על חתיכה חמה שנתבשלה חוץ לרומב סגי ליה בנטילה אע"ג דהיה סולדת בו ע"כ לשון המור וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"א חתיכה שנתבשלה והוא חוץ לרומב דינו כצלי שאם יפול עליה איסור אינו נאסר רק כדי נטילה [ו] דלא כמשמעות המ"ד סימן צ"ב דכל החתיכה אסור דהרי כתב ואם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה ומשמע שנגמר בשולה כך עם האחרות כמו שהיתה מתחלה חוץ לרומב מיהו יש לומר דהכי קאמר דאם בא אח"כ לתוך הרומב צריך לשער נגד כולו וכן פסק ב"י דלא כמקצת הפוסקי' דפסקו דחם לתוך חם אסור כולו וכל זה באיסור והיתר שהם כחוששים [ז] אבל אם אחד מהן שמן האיסור מפעפע

מנחת יעקב

וכו' אבל באמת הסמ"ג לא סבר כן ומהרש"ל פסק כוותיה כטעמיה ולא כהלכתא ואפשר שזה גרס לבעל הש"ך שהיה דבר זה בתימא לפי שלא העתיק דברי מהרש"ל שם כראוי שהוא כתב בשם מהרש"ל וז"ל נראה פשוט לדברי הסמ"ק וכו' ובאמת מהרש"ל לא כתב רק לטעם הסמ"ק וכוונתו כמ"ש ודו"ק: [ג] אבל אם אין היד סולדת בו מהרש"ל בפכ"ה סי' ע"א כתב שאין להקל בכלי ראשון אף צאין יד סולדת בו כל זמן שהוא חם ועומד על האש וכתב הט"ז בס"י ל"ד ס"ק א' שהעיקר דעת הרב וכן כתב הש"כ בס"י ק"ה ס"ק ה' וצנה"כ שם שדעת כל הפוסקים דלא כמהרש"ל: [ד] אלא כדי קליפה. וכדי קליפה מיהו נאסר ול"ע דלקמן כלל וסי' כ"ז ונ"ח דין י"ג פסק הרב דאינו אסור כלל באם אין היד סולדת בו ואיך אסור כאן כדי קליפה (ומבואר בסמוך דין ז' דאפי' בבשר וחלב הכי ק"ל וע"ל כלל כ"ב דין א') וראיתי שגם הש"ך הרגיש בזה בס"י ק"ה ס"ק ד' ע"ש. ולפע"ד נראה דלקמן קאי לענין להבליע מכלי אל כלי לכך אינו נאסר רק ביד סולדת בו משא"כ במאכל שרץ יותר וזולע בקל וכה"ג מלינו דאין מליחה לכלים ודו"ק: [ה] אע"ג שהתחתון חם. משמע דבשניהם חמים אין חילוק בין ל"י לבישול דא"כ ה"ל לכתוב הרב רבותא טפי דאף ששניהם חמים אינו איסור כללי יותר מכדי נטילה אבל באמת המעיין בטי"ד סי' ק"ה ובש"ע שם מבואר להדיא דאף בשניהם חמים דינא הכי וכן מבואר ג"כ מדברי הרב עלמו סוף דין זה ועיין בש"ך סי' ק"ה ה' ול"ע: [ו] דלא כמשמעות הטור י"ד סי' ל"ב. ועיין בב"ח סי' ק"ה ס"ה שחירץ שם דברי הטור וכן בדרישה שם סעי' ט' ע"ש: [ז] אבל אם אחד מהן שמן. אפי' ההיתר שמן אמרינן דאזיל ההיתר ומפטם לאיסור והדר אזיל לאיסור ומפעפע תוך ההיתר כ"כ הב"י סי' ק"ה וכתב מהרש"ל והב"ח והדרישה והש"ך שם ס"ק י"ח דדוקא באיסור מחמת עלמו אמרינן הכי משא"כ באיסור בלוע אף שהיתר אללו שמן לא אמרינן דמפעפע אם לא שבלע איסור שמן ממנו ומתלבים בזה מה שקשה על הטור והט"ז בס"י ק"ה ס"ק י' רומח תירוק זה בשתי ידיים ודעתו להקל דלא אמרינן כלל דהיתר מפטם לבחוש והרב בד"מ מחלק ג"כ בענין אחר וע"ל כלל ל"ח ס"ק י"ג והש"ך

איוות ושאר משקים ואינו מתיר אלא ביין ושמן ודבש' מטעם שאלו לריבין להיית מצוממים כמ"ס הרמב"ם: [כז] יש להחמיר בשומן. ובהפסד מרובה פסק הרב בש"ע דיש להקל אף בשומן: [כח] הכל אסור. עיין ס"ק כ"ג.

כלל כג. [א] ומונחין זו על זו. דקדק הרב לכתוב זו על זו אע"ג דבשניהם חמים אפי' מונחים זו אלל זו כולו אסור כמ"ס הרב בסמוך דין ב' מ"מ לפי שרולה הרב לכתוב דאסור לכ"ע והסמ"ק בס"י ר"ה דף ל"ו ריש ע"ב והמרדכי פכ"ה כתב דחם לתוך חם אינו אסור כולו אם מונחים זו אלל זו רק כדי קליפה לכן דקדק הרב וכתב מונחים זו על זו דאסור לכ"ע ודלא כמהרש"ל פכ"ה ס"ס ע' שסגג בזה וכתב דבשניהם חמים אסור לכ"ע בין מונחין זה אלל זה בין מונחים זה על זה וזה אינו: [ב] דאם מונחין זה אלל סגי בקליפה. מהרש"ל בפכ"ה סי' ע' ובא"ש פסק דהכי דאיסור חם והיתר קר ומונחין זה אלל זה זה דאסור כולו וצפרט לטעם הסמ"ק שמוחלק בין חום שעי' האש דאמרינן תתאי גבר משא"כ במליחה דאין א' גובר על חבירו על כן ג"ח מלוח וטהור טפל אסור ואין חילוק בין עילאי לתתאי נמלא היכי שאין אחר גובר על חבירו כמו במונחי' זה אלל זה שדינו כמליח ואסור כולו אם האיסור חם אבל אם ההיתר חם בעינן קליפה במונחין זה אלל זה והט"ז בס"י ק"ה ס"ק ה' הכריע כדבריו במקום דליכא הפסד מרובה וכן נ"ל אף שבש"ך שם סי' ק"ה ס"ק ח' מתמיה על מהרש"ל וכתב ז"ל ואני תמה דהא מסמ"ק גופיה משמע דאפי' בשניהם חמים אם מונחין זה אלל זה אינו אסור רק כדי קליפה ומהרש"ל גופיה הביא בא"ש סי' כ"ח בדיני חלב עכ"ל. ולפע"ד נראה דאין זו תימה כלל דודאי הסמ"ק שסובר דאפי' בשניהם חמים מונחין זה אלל זה אינו מבליע רק כדי קליפה ומכ"ס באיסור חם והיתר קר אבל באמת מהרש"ל שם סי' כ"ח השיג על סמ"ק בזה ופסק במונחין זה אלל זה ושניהם חמים דמבליע צטלו וכמו שפסק הרב ג"כ בדין זה ולכן כתב דאף באיסור חם יש לאסור כולו במונחין זה אלל זה משום דהוי כשניהם חמים לטעם הסמ"ק אבל מליחה דהכי דאין א' גובר על חבירו

מפעפע ואומר עד ששים [ח] אפי' בצלי או במבושל בלא רוטב ואפי' איכא ס צריך כדי נטילה [ט] ועיין לקמן סי' ל"ז:

ך כתב הר"ן פכ"ה וכל זה לא מיירי בלא שנוטלה מן האש דאלו עדיין על האש בין האיסור בין ההית' חיי כחם לתוך חם אלא מיירי שנמלו מן האש ועדיין חם:

ה ואם נפל בשר רותח לתוך חלב צונן או אפוא דנפל חלב רותח על בשר צונן דהוי ליה כחם לתוך צונן כתב המ"ד סי' צ"א [י] דהבשר סגי ליה בקליפה ולחלב כתב ריב"א דבעינן ששים נגד הקליפה דהא לא שייך קליפה בדבר לח. וריי כתב דמאחר דלא שייך קליפה הכל שרי וכן נראה מדברי הרמב"ם עכ"ל. ומהר"א כתב דיש לנהוג כריב"א להצריך ששים נגד הקליפה ובית יוסף פסק כר"י דהחלב שריא וכ"כ באו"ה כלל כ"ט וכלל ל"ו דיש להתיר והמיקל לא הפסיד. ופסק עוד באו"ה וה"ה כל מקו' דצריך קליפה ועבר ובשלה בלא קליפה דשרי כמו שמתירין החלב הואיל וא"א לקלפה ולפי זה אם עירה תבשיל בשר לתוך קערה אסורה מותר דהא מדינא אינו אומר רק כדי קליפה ומאחר דאינו ראוי לקלוף הכל שרי ואע"ג דבאו"ה כלל ל"ו כתב דכולו אסור היינו דוקא לסברת ריב"א כדמוכח החם אבל לפי מה דפסק כר"י הכל שרי מיהו מאחר דמהר"א כתב להחמיר [יא] אין להקל כ"א במקום צורך ע"ל כלל וסי' כ"ב דשומן רותח לתוך שומן הוה כמעט' לרבר לח הואיל ונמס: ו כתב הסמ"ק והביאו המרדכי פכ"ה דף תשל"ט ע"א [יב] דאסור לשפוך מבלי בשר דיש בו שומן בשר לתוך נר דלוק ובו חלב או שומן מריפה וכתב באו"ה כלל כ"ט דבדיעבד אין לחוש:

ז כתב באו"ה כלל ל"ו ואם הניח איסור חם לתוך קערה [יג] דינו כשאר חמים לתוך צונן וכן אם הניח בשר רותח תוך קערה חולבת סגי לבשר בקליפה וכן הקצרה צריך קליפה ודוקא קערה דליכא דוחקא דסבינא אבל אם חתכו בשר רות' בסכין חולבת דאיכא דוחקא דסבינא הכל אסור אם אין בו ששים [יד] נגד הסכין או שאין הסכין כן יומו [טו] אפ"ה צריך קליפה במקו' חתך דוראי היה שמנונית על הסכין ונדבק בבשר עכ"ל ודוקא י"הבשר היה חם שהיה סולדת בו אבל בלאו הכי אין הבשר נאסר ולא הסכין וכן היא מעשים בכל יום רק נועצין הסכין בקרקע

מנחת יעקב

עדיין לריך הדחה היטב דהא אפי' צונן חיישין שהולך בלעמו בכולו ע"כ לריכין ס' נגד כל החמירה כמ"ס לעיל וע"ס וק"ל: [יא] אין להקל כ"א במקום צורך. בש"ע סי' ל"א ס"ד דהג"ה פסק להחמיר בסתם משמע אפילו שלא במקום צורך והט"ז ס"ק ז' האריך והעלה להלכה כריב"א והקשה כמה קושיות על דברי הרב כחן והש"ך בס"ק ז' ובספרו נה"כ שם מחרץ ומיישב דברי הרב כחן ומחלק בין דבר הנכלל שלא שייך קליפה כלל אחר הביטול אבל בדבר הניכר כגון קערה שנאסרה כדי קליפה וכיוצא בו לריכין ס' נגד קליפה וע"ס. ועיין מ"ס לעיל כלל י"ב ס"ק י' שהארכתי הרבה בחילוק זה אבל משמעות דברי הרב כחן שמקשה דברי האו"ה כלל ל"ו אהדדי מבואר שלא ירד לחלק בכל זה ול"ע וע"ל כלל פ"ה דין א' ודוק: [יב] דאסור לשפוך מבלי בשר דיש בו שומן. וכתב באו"ה סוף כלל כ"ט הטעם משום דתחתי גבר ומחזרו בגלוק ומהר"א בפסקיו סי' ק"ג כתב שלא היה לפניו דברי המרדכי אלו אבל ודאי הטעם אינו משום גלוק אינו חיבור לענין איסורי נותני טעם דדוקא לענין יין נסך וטומאה דתליא בגניעה חשבינן לגלוק חבור משא"כ לענין שאר איסורים וכ"כ מהר"ל בתשובה עכ"ל ובאמת המעיין במרדכי בפכ"ה שהוליא דין זה מפ"ה דמכשירין משנה י' המערה מלון לחם טמא ופי' שם הרמב"ם הטעם משום גלוק ע"כ ל"ל דהטעם של המרדכי הוא ג"כ משום גלוק ואף דק"ל גלוק אינו חיבור כמ"ס מהר"א סי' ק"ג ומהר"ל סי' ע"ב בתשובתו ומהרש"ל פג"ה סי' ל"ז היינו דוקא שלא לאסור דיעבד אבל לכתחלה יש לחוש ולזהר וכמ"ס האו"ה כן לפי פ"ה הר"ם והרע"ב שם הטעם משום שמעלה הכל לעליון וכ"כ הש"ך בס' מ"ה ס"ק י' טעם דין זה אך שכתב וסיים שכן מוכח הטעם מהר"א שהביא המרדכי בפכ"ה ובאמת לא מוכח מידי ואפשר שכתב כן לפי שנעלם ממנו פי' הרמב"ם בזה ולא ראה רק פי' הרע"ב שם ועיין בתוספות י"ט שם: [יג] דינו כשאר חמים לתוך צונן. מהרש"ל פג"ה סי' מ"ה ובפכ"ה ס"ס ס' פסק דלא אמרינן בכלי תחתי גבר ואסור הכל ולא סגי בקליפה והש"ך בס' ק"ה ס"ק ט' האריך הרבה לסתור כל דבריו מש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ודבריו נכונים אכן מ"ס עוד הש"ך שם וז"ל ותמהני על מהרש"ל וכו' דדבריו בעלמם סתורים כבר כתבתי לעיל כלל וסי' י"א וי"ב ס"ק ח' שאין שום סתירה בדבריו וע"ס: [יד] נגד הסכין. לאו כדי כל הסכין אלא נגד מקום שחתך מתנו וכמבואר לקמן כלל ס"א ע"ס: [טו] אפ"ה לריך קליפה. והא

בנה"כ מדחיק ליישב קושית הט"ז ע"ס: [ח] אפי' בצלי או במבושל בלא רוטב. ובמליחה כתב הש"ך בס' ק"ה ס"ק כ"ז ובספרו נה"כ וז"ל והא דאמר' דאזיל ומפטם היתר לאיסור היינו דוקא בצללי משא"כ במליחה דגם הטור מודה במליחה וכ"כ מהרש"ל והב"ח והפרישה (ושלא כדעת הב"י דפי' דברי הטור אף במליחה אם ההיתר שמן וטפל אמרינן דמפטם לאיסור המלוח וכ"פ הב"י בש"ע סי' ע' ס"ד) עכ"ל תוכן דברי הש"ך בספר נה"כ וכו' של הש"ך בספר נה"כ ריש סי' ק"ה הניח דברי אביו הש"ך בל"ע כאלו דבריו סותרים מס' ק"ה למה שפי' בס' ע' אבל באמת לא קשה מידי דמה שפי' הש"ך בס' ע' לא כתב רק לפרש דברי הב"י בפסקו לש"ע אבל באמת דעת הש"ך בסימן ק"ה ס"ק כ"ז להשיג על הב"י בזה וק"ל ולדינא ל"ע כי דברי הטור בסימן ק"ה משמע כדעת הב"י דאין חילוק בין מליחה וללי' לענין זה וכן משמע להדיא מהב"ח סי' ק"ה ס"ט שזה דעת הטור רק שכתב דבריו ודברי מהרש"ל דרך השגה על הטי"ד וע"ל כלל ל"ח דין ה' ובס"ק י"ג ולא כמ"ס הש"ך בספרו נה"כ שהב"ח כתב דהטור דוקא בצלי קאמר הכי. אכן בפרישה העתיק שם דברי מהרש"ל כאלו לפרש דברי הטור קאמר ול"ע למעשה: [ט] ועיין לקמן כלל ל"ו. בא הרב לרמוז ששם כתב דאלו אין בקיאות בין כחוש לשמן ואסור כולו אם לא שהוא דבר שלא שייך בו שמנונית כלל וכ"כ הרב בסימנים דדין זה לקמן וע"ס וכ"פ הרב בש"ע סי' ק"ה ס"ה בהג"ה אבל מהרש"ל פכ"ה סי' ע' כתב דאין לחלק בין כחוש לשמן וכל ללי' אומר עד ס' ואפי' לדעת הטור מ"מ אין אלו בקיאות כלל וכו' ועיקר לאסור בכל ענין בכולו ואל תסמוך על בעל חורח חטאת שהעתיק דברי הי"ד להקל ולהחמיר בכדי נטילה עכ"ל וכוונת מהרש"ל להשיג על הרב שמקיל על כל פנים בדבר שלא שייך שמנוני' כלל וסומך עלמו על הטי"ד ודעתו להחמיר בכל ענין אבל בדבר ששייך שמנוני' בזה דעת הרב להחמיר לפי שאין אלו בקיאות בין דבר כחוש לשמן וכמ"ס הרב לקמן בסימני' ובכלל ל"ז ול"ח אכן הט"ז לפי שהעתיק דברי מהרש"ל בס' ק"ה ס"ק ז' בקיאות מופלג והבין שמהרש"ל לא בא להשיג על הרב רק מה שמשמע מדברי הרב כחן דאלו בקיאות בין כחוש לשמן. ולכן סיים דבריו כאלו דברי הרב סותרים לפסק הש"ע שם ואגב ריהטא לא עיין היטב בדברי הרב כחן ולקמן כלל ל"ז וע"ס פסקו של דברי: [י] דהבשר סגי בקליפ'. ולפי מה שכתבתי לעיל כלל וסי' כ"ב ס"ק ט"ז בשם האו"ה אי"כ אף דקלף הבשר

בקרע כרי לנקותו מן השמנונית הנרבק בו כי כל חום שאין חיד סולדת בו [טז] אינו אוסר כולו כמ"ש לעיר בשם חמור ועוד יתבאר לך דין זה לקמן סוף כלל וסימן ס"א:
כלל וסימן כ"ד. בדיני כבד ויש בו י"ב דינים:

א כתבו שיד ושאר פוסקי' לפי ר"י פכ"ה אין לבשל כבד אחר מליח' והכי נהוג וכן היא הסכמת הפוסקי' נוהגין כרשי' ואפי' לבשל הכבד בלא בשר אסור' לבתחל' כמ"ש השערי' וכן פסק ב"י ונרא' שאפי' אם רוצה לאסור הכלי שמבשל בו הכבד אפי' אסור לבשלו לבתחל' דאע"ג דהכבד אינו בולע מ"מ לבתחל' אין לסמוך ע"ז ואין לבשלה וכן נ"ל מדברי הפוסקים ודלא כמשמעות השערים דאין אסור לבשל לבתחל' אלא משום הכלי [ח] משמע דאם היה רוצ' לאסור הכלי מותר ואפילו בדיעבד נוהגין לאוסרה כמו שיתבאר בסמוך:

ב ואם בשל כבד לבד בלא בשר בין נמלח הכבד תחלה בין לא נמלח הכבד לדעת רש"י ור"ת הכבד מותרת דאינה בולעת מה שפולטת וכן פסק חמור סימן ע"ג והוא דעת הרא"ש והמרדכי פכ"ה דף תשל"ח דכבד אינו נאסרת ואפי' אם נתבשלה עם שמנונית של איסור דאינה בולעת וכן הוא בהג"ה אשר"י שם אמנם הרמב"ם פ"ז דהמ"א פסק דאף אם נתבשלה הכבד לבדה אסורה וכ"כ הר"ף ומשמע בהג"ה שיד בשם מהר"א דהכי נוהגין וכן משמע בהגהות סמ"ק [כ] משום דאמרינן בגמ' דבשלוך הכבד נאסר ואין אנו בקיאים אימ"ז מיקרי שלוק וכ"כ באו"ה כלל ט"ז דהכי נוהגין לאסור הכל הכבד והקדר' [ג] אמנם הקערה שאכלו הכבד ממנה נוהגין להבשיר עכ"ל:

ג [ד] ואם נתבשלה הכבד עם בשר בלא מליחה לכ"ע אסור הבשר והקדרה [ה] עד דאיכא ששים נגד כל הכבד ולר"ת מותר ופסקו הפוסקים בדיעבד נוהגין כר"ת וכתב הג"ה שיד קבלתי דאף בדיעבד אסור ודוקא אי אשתלי ופסק בדינו חם לא מהדרינן עובדא וכך משמע בסמ"ג עכ"ל והכי נהוג וכ"כ באו"ה כלל ט"ז דאף בדיעבד אסור

מנחת יעקב

אפילו לרס בעין) אינו אוסר דהא אפי' בביטול אמרינן דכבד פולטת ואינו בולעת רק שאסרינן מטעם גזירה דשלוך מ"ש ברוחא דמליחה דאינה בולעת וע"ל ס"ק כ' (ושם לא שייך למגור אטו שלוק) ואף אם יהיה בולעת הא חוזרת ופולטת אגב דמו ולירו וכן בכבש במים מע"ל דאסרינן היינו בכבש כל מע"ל אבל אם עירה ממנו חוץ מע"ל המים ושפך עליה מיד מים אחרים ראיתי חמ"ז חמי זקני הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון ז"ל הלכה למעשה שהתיר בכ"ה ג כל שלא שעה בלחות המים מע"ל בלי הפסק כלל ואם נמלח' הכבד בכלי שאינו מנוקב נראה לאסור לפי הטעם שכתב הרב לעיל כלל י"א דין י' בכבד שדם שבתוכו פ"י ממקום למקום א"כ ה"ה בכבד אף שאינו בולעת מ"מ נאסרה מרס שבתוכו אף דלדעת ר"ת בפכ"ה דף ק"י ע"ב ד"ה וכדא' וכו' מבואר דרס הכבד אף שפי' כל שאינו בעין לפנינו אינו אוסר מ"מ הא גדולי פוסקים ראשונים חולקים עליו כמבואר בב"י סי' ע"ג ובמהרש"ל פכ"ה סי' כ"ד ע"ש וראוי לחוש לדבריהם ובפרט שכבד מבואר לעיל דין א' דאנו נוהגין כרש"י ודוק ועיין במהרש"ל פכ"ה סי' כ"ד ובתשובתו סי' פ"ד שפסק להתיר אם נתבשל' הכבד אפי' בלא מליחה ע"ש: [ג] אמנם הקערה שאכלו הכבד ממנה נוהגין להבשיר. משמעות דברי הרב דאפי' בלא נמלחה דינא הכי וכן מבואר להדיא מל' הרב בסימנים דלקמן אבל ל"ע כיון דהרב פסק כלל ל"ג דין ב' דעירוי בכלי ראשון ומבליע כדי קליפה א"כ בלי נמלחה הכבד פליטת' אסור אליבא דכ"ע. וכמ"ש הרב בסמוך דין ג' וא"כ אמאי לא יאסר ממנה הקערה שתשמישו ע"י עירוי כדי קליפה (וכ"ש לפי דעת מהרש"ל בפכ"ה סי' ע' בדבדבד גוש אף לאחר העירוי דיני ככלי ראשון ועיין לקמן כלל ס"א ובש"ך סי' ק"ה ס"ק ז') ובאמת באו"ה גופיה נראה דמיירי בנמלח' הכבד תחלה ובנמלח הכבד לר"ת וסייעתו אינו אוסר כלל פליטתה ואפי' שאר בשר שנתבשלה עמה וקדרה ג"כ מותר א"כ אף שאנו נוהגין להחמיר ולאסור התבשיל והקדרה מ"מ לא מחמירין כולי האי לאסור אף הקערה שתשמישו רק ע"י עירוי משא"כ בלא נמלחה לא ידעתי מאין יא' היתר זה ודוחק לומר דמיירי שלא נתנו הכבד לתוכה ע"י עירוי א"כ מאי אחי הרב לאשמעין ובש"ע סי' ע"ג השמיט הרב לגמרי דין הקערה ול"ע: [ד] ואם נתבשלה הכבד. וכן אם נכבשה הכבד עם שאר בשר במים מעת לעת ג"כ נאסר הבשר והכלי ופשוט היא אף שלענין הכבד גופיה יש להסתפק וכמו שכתבתי ס"ק ב' היינו מטעם דפולטת ואינה בולעת משא"כ לאסור שאר דברים שעמה וכן מלאתי בדברי הראב"ן בס"י י"ד ע"ש: [ה] עד דאיכא ס' נגד כל הכבד. בבאר שבע דף פ"ב ע"ב בחידושי לחולין הקשה על הרמב"ם שכתב טעם בכחל שהכחל עלמו מלטרף לבטל

והא דלא כתב דעכ"פ בעיקר ס' נגד השמנונית הדבוק בו משום דמסתמא נגד מעט שמנונית הדבוק בסכין איכא ס' וכ"כ הט"ז בס"י ל"ד ס"ק י"ג וכן הסכים הש"ך בס' נה"כ שם לדינא' וע"ל כלל ס"א מדינים אלו ובמ"ש שם: [טז] אינו אוסר כולו אלא כדי קליפה. כמ"ש הרב לעיל דין ג' ובכלי שני אם היה סולדת בו ע"ל כלל א' ול"ג וכלל כ"ח וכלל ס"א:

כלל וסימן כד. [א] משמע דאם היה רוצה לאסור הכלי מותר. אפי' לבתחלה ול"ע דהא

על הרב דהא פסק לעיל כלל י"ז דמידי דבעי הדחה אסור לבתחלה דחיישינן שמא ישכח מלהדיא וא"כ כבד זו שבשלה אף שהיא אינה נאסרת להשערים לפי שאינה בולעת מ"מ הרוטב אסורה וא"כ הכבד בעי הדחה וכ"פ מהרש"ל בפשיטות בפכ"ה סי' כ"ד וא"כ אף לדעת השערים אסור לבתחלה דחיישינן שמא ישכח מלהדיא וליכא למימר דכבד מידי דאורחא בהדחה הוא זה אינו דהא דמדיחין הכבד היינו אחר גלייתו דיקא כמו שדרך בכל לוי בלא מליחה וכמבואר לעיל כלל ט' אבל מבשל ודאי לאו אורחיה בהדחה הוא והב"ח בסומן ע"ג כתב ג"כ שדעת השערים לאסור לבתחלה אף ברולה לאסור הכלי ע"ש אך שמדחי' שם בטעמ' ולע"ד הטעם פשוט כמ"ש ודוק: [ב] משום דאמרי' בגמ' דבשלוך הכבד נאסר ואין אנו בקיאים אימת מקרי שלוק. לפי טעם זה ראוי להסתפק בכבש הכבד במים מע"ל אי נאסרה אי לא כיון דשם לא שייך למגור אטו שלוק ולא מלינו דכבש יהא כשלוק דהרי כבד' גרע מביטול כמ"ש הרב לעיל כלל ג' כ"ש דגרע משלוק ועוד יש ללמד להקל כיון דרס הכבד דרבנן לא גורו בכבש כמ"ש הרב לקמן כלל למ"ד דין י"ד לענין כחל וע"ש ס"ק מ"ג. שוב מלאתי בתשובה למ"ח לר"ק סי' קכ"א שגדול אחד ה' מסתפק בזה והוא דוחה דבריו שם ומדמה לגמרי דין כבש למבשל גמור (וכמ"ש לעיל כלל ג' ס"ק ד' בשם מהרש"ל ע"ש) וגם בכבש יותר מע"ל אפשר דהוי כשלוק ע"ש דבריו בארוב' יותר וכן מלאתי בתשו' באר עש"ק סי' מ"ז שפסק לאסור בכבד שכתב' במים מע"ל אבל עדיין הדבר ספק אללי בכבש בליר כדי שיתחיל שדעת רוב האחרונים ומהרש"ל עלמו דאינו דומה לכבש ומבשל גמור כמס'ל כלל ו' ס"ק ה' א"כ אף בכבד יש להתיר דפולטת ואינו בולעת ושם לא שייך למגור אטו שלוק דהא ודאי גרע ממבשל ומ"מ אין צויד להקל כיון שלא מלאתי היתר זה בפ"י בא' מן הפוסקים הראשונים ואחרונים ומ"מ כ"ל פשוט בכבד שגפל חוץ ליר איסור ולא שעה בו שיעור כבישה וכן אפי' נמלחה הכבד ונפל לתוך הליד (או

אסור אי ליכא ששים בבשר נגד הכבוד וכתב הרשב"א בתשובה סימן תפ"ב דאף לר"ת אינו מותר אלא דוקא כשהיתה התוכה בשעת מליחה וחתוכה לתחת עכ"ל א"כ אי לא בכה"ג מהדרינן עובדא ונראה לי לפי מה שכתבתי דאף בכבוד שנתבשלה לכד נזהגין לאסור א"כ אין חילוק בין שאר בשר שנתבשל עם הכבוד לכבוד עצמו בדליכא ששים בבשר וכדומה נגד הכבוד הכל אסור ואי איכא ששים נגד הכבוד הכל שרי ואפילו הכבוד עצמה ואע"ג דבשר שלא נמלח ונתבשל עם שאר בשר אע"ג דאיכא ס' נגד אותה חתיכה אותה חתיכה אסורה כמו שנתבאר לעיל סי' ב' מ"מ בכה"ג גבי כבוד שרי דהרי רוב הפוסקים הסכימו דאין הכבוד נאסר אם נתבשלה ואע"ג דאנו נזהגין לאסור מ"מ בכה"ג שנתבטל היוצא ממנו בששים שרי דהרי אף בשאר בשר שלא נמלח ונתבשל חוזר עלמא הוא לאסור אותה חתיכה כמו שנתבאר לעיל ולכן גבי כבוד דאיכא שני מעמדים להקל יש להתיר אף הכבוד בדאיכא ס' כג"ל אבל [ו] מצאתי שכ' רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות ח' דאפי' איכא ששים נגד הכבוד [ז] מ"מ הכבוד אסור כמו גבי לב עכ"ל ואין לזוז מדבריו כי בטלה דעתי נגד דבריו ועיין לקמן בדיני לב סי' כ"ז:

ד כתב ב"י ובדאיכא ששים פשיטא דנוהגין להתיר [ח] דלא כיש מחמירין לפי שא"א לעמוד על פליטת הכבוד שאולי פולט יותר משיעור גופו הרבה כי זה דבר שאין לו מעם והשכל והחוש מכחישים אותו עכ"ל:

ה כתב המור יו"ד סי' ע"ג ואי חלמו הכבוד ברוחחין או בחומץ מדינא דגמ' היה מותר לבשלו אח"כ אפי' עם בשר אחר וכתב הרשב"א ובלבד שינקר ויוציא מזרקי דם שבתוכו שאין החליט' מועלת לדם המכונס בעין תוך המזרקים והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בהחלט' אבל אם נעשה בדיעבד שרי דפולטת ואינו בולעת וכו' ולפי מה שכתבתי לעיל דלא נזהגין כן [ט] א"כ היה נחלטה מעיקרא ונתבשלה אסורה כג"ל:

ו וכתב עוד המי"ד ואין לבשל כבוד אח"כ קרעו שתי וערב והניח חיתוכו למטה וצולחו [י] ואח"כ יכול לבשלו עכ"ל וכתב ר"י בספר א"ו נתיב ט"ו אות ח' דוקא כשהיא שלימה בעי קריעה שתי וערב אבל כשהיא תחוכה לא בעינן קריעה ש"ו עכ"ל. וכ"כ בהג"ה ש"ד בשם מהר"א וז"ל הנשים בארצותינו אין נזהגין לחתוך שתי וערב אפי' רוצין לבשלו אח"כ ואפשר שסומכות אמה שרגילין בכל פעם שרוצין לצלותה ליטול ולחתוך ממנה הגידין והקנקנות באחריו צד שהמר' תלוי בו וחותרין מעט מבשר הכבוד עמהן ואפשר לצאת דרך אותו חתך עכ"ל וכ"כ באו"ה וכתב עוד ואם צלא' שלם ורוצה לבשלה אח"כ קורעה שתי וערב או נוקב בה נקבים דקים הרבה ואם לא עשה כן [יא] נוטל הסמפונות לאחר צלייה ומבשלה עכ"ל [יב] ומדברי המי"ד סי' ע"ג שאכתוב למטה לא משמע דמועיל לכתחלה נקיבת נקבי' דקים אם רוצה לבשל אח"כ אלא בעי קריעה שתי וערב כ' ב"י בשם הה"ר יונה [יג] בכבוד עוף שהוא חלוק לשנים צריך לחתוך כל חלק ממנו לשתי וערב וכן נכון לעשות לכתחלה עכ"ל: וכתב

מנחת יעקב

לכטל הואיל והיא רק דרבנן א"כ גבי כבוד דהיא ג"כ רק דרבנן כמו דאיתא פכ"ה אחרה ילתה לר' נחמן וכו' עכ"ל ובאמת לק"מ ונחלס ממנו הא דאיתא שם בפכ"ה דף קי"א רב דימי מנהרדע' מחני אפכא כחלא עילוי בשרא שרי חלב שחיטה דרבנן כדרא עילוי בשרא אסור מ"ט דם דאורייתא הרי להדיא דם כבוד מקרי אסור דאורייתא נגד כחל וע"ס בפוסקים והרא"ש טעם הדברים ועיין בלחם חמודות שם וק"ל: [ו] מלאתי שכתב רבינו ירוחם. עיין בל"ח דף ר"ל ע"א ובש"ך סי' ע"ג ס"ק כ"ב שמתמיהין שם מאד על הרב כאן שלא נמלא דבר זה כלל ברבינו ירוחם ואדרבה שם מבואר דעתו להתיר הכבוד בכל ענין שפולטת ואינו בולעת וע"ס דבריהם באורך ודבריהם נכונים להמעין ברי"ו שם אכן מלאתי דבר זה ממש שהעתיק הרב כאן במהרי"ל בדיני דם וכבוד ואין ספק שטעות נפל בספרים (לפי שהיה כתב מהרי"ל וטעה המעתיק וכתב מהרי"ו שהוא ראשי תיבות של ר' ירוחם כמוכח בפוסקים ושוב העתיקו וכתב נתיב ט"ו אות ח' כי שם מבוארים דיני כבוד לר' ירוחם) כי לא לחנם ביטל הרב דבריו אם לא היה מדקדק היטב בדברי החולק ועי' במ"מ פ"ו מהמ"א מבואר ומשמע בדבריו ג"כ דהכבוד נשאר באיסורה אף דאיכא ס' לכן אין לזוז מדברי הרב כאן ומ"מ בנכבשה הכבוד אף שכתבתי בס"ק ב' דיש להחמיר ולחמור מ"מ היכא דאיכא ס' במים אף הכבוד מותר דהא אפי' בשר שנכבשה בלא מליחה מבואר לעיל כלל ג' דאף אותה חתיכה מותרת. וא"כ כ"ס גבי כבוד כמשמע מדברי הרב כאן שגרע בשר מכבוד לענין ציטול וכ"ס לענין כבוס ועי' בט"ז סי' ע"ג ס"ק ה' שכתב דאם נתבשלה הכבוד לבדה ואיכא במי' ס' יש להקל ולהתיר אף הכבוד ע"ס: [ז] מ"מ הכבוד אסורה. ואפי' נמלחה הכבוד וכן משמע להדיא מדברי הרב בסימני' לקמן וכ"כ הה"ח בסי' ע"ג ובש"ך שם ס"ק כ"ב: [ח] דלא כיש מחמירין. וכן הוא בכל בו בשם תשובת הראב"ד ואף המחמירין היינו דוקא בלא נמלחה אבל בנמלחה גס המה מודים דנתמעט דמו וכמבואר ג"כ לקמן: [ט] א"כ ה"ה נחלטה. בל"ח דף רכ"ט ע"ב ובש"ך סי' ע"ג ס"ק י' מתמיהין על הרב שתלאן

זה בזה דהא הרמב"ם שאוסר בציטול מתיר בחליטה וכ"כ הב"ב ע"ס סי' ע"ג ע"ס וגם מ"ס הטור מפני דפולטת ואינה בועלת לא קאי כלל אנהלטה וכתב הש"ך שם דאפשר דהכי כוונת הרב כמו שאנו אוסרים בציטול דיעבד מטעם שאין אנו בקיאים בין שלוק למבשול א"כ גם בחליטה שאין אנו בקיאים יש לאסור דיעבד ואע"ג דבשאר בשר פסק הרב בש"ע סי' ס"ז דמותר דיעבד בחליטה היינו שמותר לאכול אח"כ ע"י מליחה והדחה כאלו לא נחלטה וא"כ גם בכבוד כה"ג מותר לללות אח"כ אבל לא להתיר אותו ע"י חליטה לבשל ע"י חליטה לבשל ע"י מליחה עכ"ל הש"ך בקיטור וכן עיקר כוונת הרב כאן אכן בש"ע סתם הרב בדברי הב"י להתיר דיעבד ע"י חליטה ולזה נוטה דעת הל"ח והש"ך שם ול"ע לדינא: [י] ואח"כ יוכל לבשלו. עי' לעיל כלל וסי' ד' ס"ק ג' שכתבתי דאם שהה הכבוד שלשה ימים בלא הדחה דאסורה לבשלו אחר לל"י כמו בשאר בשר: [יא] נוטל הסמפונות לאחר צלייה ומבשלה. משמע דנקיבת וקריעת הסמפונות לא מהני אחר צלייה אם רוצה לבשלו אח"כ וכ"כ הרב בש"ע אבל לא מלאתי דין זה באו"ה שלפנינו ולא בשום פוסק ואדרבה משמעות דבריהם דהכי דקדעו לאחר לל"י מותר אפי' לבשלה וכן הלבוש סי' ע"ג השמיט זה אכן מלאתי במהרי"ל בדיני כבוד שכ' וז"ל ואם לא חתך הסמפונות יסתכנו אחר צלייה ולבשלו אחר הללי אסור אם לא חתך מקודם שולין אותה עכ"ל: [יב] ומדברי המי"ד לא משמע דמועיל לכתחלה. עיין בט"ז סי' ע"ג ס"ק ב' שפ"י שם ג"כ משמעות הטור הכי אכן מדברי הרב בהג"ה שם משמ' מסתמאות דבריו דמתיר אפי' לכתחלה ע"י נקיבת נקבים אף שבש"ך שם ס"ק ג' מדחיק לפרש דמיירי בדיעבד מ"מ אין זה במשמעות לשון הרב שם ובפרט שכתב הרב וכן ביטל המרה וזה אפילו לכתחלה וכמ"ס הש"ך עלמו ס"ק ד' א"כ צוודאי שוים הם: [יג] בכבוד עוף. וכתב בלבוס דאף בכבוד מאוזן פטומה שהיא לבינה מ"מ היא כולה דם ורק מכה רוב שמנונית ה' לבינה למראית עין עכ"ל ולכן יש להזהיר אותן הנוהגין לשרו' הכבוד של אווז פטומה כדי שיתגדל ויתלבן מאוד שלא ישה' אותן במים מע"ל דלחצר ע"י

ז וכתב עוד באו"ה כלל פ"ז דאין לבשל כבד אחר צלייה אא"כ נצלה [יד] כדי שיהא ראוי לאכילה עכ"ל:
ח כתב המרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"א ונראה לראב"ה אם צלאו הכבד ולא הדיחו ונתנה לקדרה אין לחוש
 דנורא משאיב שאיב ואע"ג דנראה עליו לכלוך דם מזהל בעלמא הוא עכ"ל. וכתב ב"י נראה מכאן דלכתחלה
 [טו] מיהו צריך להדיחו אחר צלייתו קודם בישול וכ"כ האו"ה כלל ט"ו מיהו בדיעבד אם לא הדיחו שרי בדברי
 הראב"ה עכ"ל [טז] וכתב האגור בשם מהר"י מולין דלזה נוהגין לשפוך מים על הכבד אף כשרוצין לאבלה כך
 בלא בישול עכ"ל:

ט כתב הטי"ד סי' ע"ג ולצלוחו כתב ר"י דמותר אפי' בלא חתוכה ומליחה שהאור שואב חדם אבל בעל הלכות
 גדולות כתב שגם לצלי צריך חתוכה דאם לא קרעו קודם צלייה קורעו אח"כ ולא חיישינן שם' נבלע דם
 הסמפונות בבשרו דכבכ"פ וכתב בעל העיטור נוהגין בצרפת לנקבו בסכין ומנהגינו אין לנו אלא בנקיבו' השפור
 וכבד העוף בלא שום חיתוך אלא ע"ג גחלים ויפה הוא לנקבו בסכין לחומרא עכ"ל ובאו"ה כתב [יז] ונהגו היתר
 אפילו בכבד של בהמה לצלותו בלא שום חיתוך ונקב:

י כתב האו"ה ואין צריך מליחה כלל קודם צלייה אפי' רוצה לבשלה אח"כ בלא הדחה קמייתא אפילו בשאר
 בשר כ"ש בכבד שהוא דרבנן עכ"ל ומיהו נוהגין להדיח תחלה אבל מליחה א"צ וכן כתב בהג"ה ש"ד בשם
 מהרא"י דאין למלוח כבד אפילו לבדה כי אם כאשר תחובה בשפור עכ"ל וכ"כ האגור בשם אגודה וז"ל ונוהגין
 לצלות כבד מיד אחר שנמלחה ואין להשהותה במלחה וי"א שאין איסור בדבר למלוח כבד אלא שנקבת אם
 שוהין אותה במלח וטוב להחמיר כי לא דבר רק הוא והטעם כתב מהרי"ל [יח] משום דהאור חוזר ומבליע
 הדם שפלט עכ"ל וכן הוא בהג"ה ש"ד שאין איסור בדבר למלחה. ובהג"ה או"ה כתב הטעם משום היכרא דאינו
 דומה לשאר בשר שלא יבא לבשלו עם בשר עכ"ל וכתב באו"ה ואין למלחו לכתחלה ומיהו בדיעבד שרי ואם
 הכבד רבוק בעוף נוהגין לקלוף מעט [יט] במקום דבוקה ואינו אלא חומרא בעלמא:

יא [כ] ואם נמלח הכבד עם בשר אמרינן פכ"ה שאם עבר ומלחו [כא] ע"ג בשר מותר וכבד נתבאר לעיל דאין
 אנו מולחין לכתחלה כלל אם כן אין לחלק בין תותי בשרא לעילוי בשרא דבדיעבד בכל ענין שרי ולכתחלה
 בכל ענין אסור:

יב אמרי' פכ"ה דאסור לצלו' כבד בשפור עילוי בשרא ותותי בשרא שרי ובדיעבד אפילו עילוי בשר שרי וכתב
 רש"י בשפורין שלנו שצולין אצל האש אסור לכתחלה ולא שייך לחלק בין עילוי בשר לתותי בשר שפעמים
 מגביהין

מנחת יעקב

הרב בסעי' ח' חיידי ברולה לבשלה דהא כתב רמ"א חכ"כ
 וכשבא לבשלה משמע דקודם לזה לא חיידי ברולה לבשלה עכ"ל
 לא ירדתי לסוף דעתו דהא קודם זה כתב הרב וז"ל ומ"מ
 אסור לבשלה כן נוטל הסמפונות [לאחר צליה ומבשלה הרי
 להדיח דבדרי הרב מיירי שם ברולה לבשלה וכן מבואר שם
 בש"ך ס"ק ג' וד' שדברי הרב מיירי ברולה לבשלה ומ"מ הרב
 חכ"כ וכשבא לבשלה פשיטא דמלחא נקט ומ"מ עוד הט"ז שם
 דא"כ ה"ל לרמ"א בסעי' ג' בהג"ה לכתוב הכי נוהגין אס אינו
 רולה לבשלה עכ"ל אין זה דקדוק כלל דהא הרב קא"י התם
 על לשון הב"י דמיירי באין רולין לבשלה וכן מבואר חילוק זה
 באו"ה ושאר פוסקים וכן מבואר בלבוש שם ובחנם טרח הט"ז
 בכל זה להוליא דברי הרב מפשטן ודו"ק: [יח] משום דהאור
 חוזר ומבליע. וכתב מהרי"ל בתשו' סי' קל"ד דלטעם זה היה
 מותר אס מדיחין אח"כ קודם צליה (וכמבואר לעיל כלל ט'
 לענין שאר בשר) לכן כתב שם עוד שאר טעמים שאין מולחין הכבד
 לכתחלה ע"ש ועיין ס"ק כ' וממילא אף ברולה להדיח אח"כ
 אסור לכתחלה לשהות במליחה וע"ש: [יט] במקום דבוקה.
 ודוקא במקום דבוקה אבל אס אינה דבוקה א"ל קליפה וכ"כ
 הר"מ מרומבזק סי' ז"ט וכ"כ הש"ך בס' ע"ג ס"ק י"ז וכתב
 וז"ל ודלא כמשמע בלבוש עט"ז דאפי' אינה דבוק צעי קליפה
 עכ"ל ובאמת עיינתי ולא מלאתי בלבוש שהזכיר כלל דין זה
 חלל מליחה דבצי קליפה אפילו בדבוק רק לענין ללי כתב
 דבצי קליפה ובללי באמת אין חילוק בין דבוק לשאינה
 דבוק כמ"ש הרב לקמן כלל כ"ז בשם האו"ה להדיח וכ"כ
 הש"ך עלמו [שם] ס"ק י"ט ע"ש: [כ] ואם נמלח הכבד.
 ואם לא הודח הכבד תחלה ונמלח אף לפי מה שפסק הרב
 לעיל כלל ה' דבשאר בשר נאסר אפי' ללוי מ"מ גבי כבד
 דרבנן וגם פולטת ואינו בולעת אפי' בבישול מ"מ במליחה
 לכן כ"ל פשוט (ועיין בראב"ן סי' כ"ד שכתב דמליחה אינה
 פועלת כלל בכבד ע"ש) דאליבא דכ"ע אין איסור בדיעבד ללוי
 וכן יש קצת ראיה מתשו' מהרי"ל סי' קל"ד שכתב דכבד שמרובה
 בדמים אף שהודחה הוי כאלו לא הודחה ולכך לא נהגו למלוח
 הכבד כלל ומ"מ דביעבד מותר וק"ל וז"ע למעשה וע"ל ס"ק
 ז': [כא] ע"ג בשר מותר. ודוקא שלא נמלח הבשר והודח
 דא"כ פשיטא דנאסר הבשר מדם הכבד וכ"כ הש"ך בס' ע"ג
 ס"ה

ע"י כבישה מע"ל כמ"ש ס"ק ז' וגם יש לגעור שלא לשרות
 אותן תוך כלים הכשרים כמו קערות וקדירות אלא בכלי המיוחד
 לשרייה משום דאסור להשתמש לכתחלה בכלי ששורין בו כמבואר
 לעיל כלל ט"ו דין ו' ובש"ע סי' ס"ט: [יד] כדי שיהא
 לאכילה. והיינו חלי ללייתו וכמבואר לעיל כלל ט' דין ט' וע"ש ס"ק
 י"ג: [טו] מיהו צריך להדיחו אחר צלייתו. וע"ל כלל וס' ט'
 דין י"ב דלאחר צליית הבשר בלא שיהא שיעור מליחה תחלה
 לריבין הדחה ג' פעמים א"כ ה"ה לענין כבד וכמ"ש לעיל ס"ק
 י"ח דמשמעות הפוסקים דבשר וכבד שווים לענין זה ע"ש:
 [טז] וכתב האגור בשם מהר"י מולין. ולא מלאתי כן באגור
 רק שבס' חלק קל"ז כתב וז"ל כתב גדול בדורו מהר"י מולין
 מה ששופכין על הכבד מים אחר הצליה כ"ל הטעם משום
 מלח הנדבק בו וכשאוכלין אותו צעין אותו מלח אין אוכלין
 וכן בשר שנללה בשפור ורולין לבשל צריך ג"כ לשפוך עליו מים
 תחלה עכ"ל האגור. ואפשר שכיון שכתב מתחלה בסתם מה
 ששופכין על הכבד מים אחר הצליה הבין הרב דמשמע דאף
 באין רולה לבשל אח"כ ג"כ צעי הדחה אבל באמת זה אינו
 דא"כ איך כתב וכשאוכלין אותו צעין אותו מלח אין אוכלין וכו'
 אלא ודאי דלבשלה אחר צליה קאמר דבצי הדחה משום המלח
 אבל כשאוכלין אותו כך אחר צליה צעין אז א"ל הדחה כיון שאין
 אוכלין אותו המלח המובלע דם וכן מלאתי בתשו' מהרי"ל
 סי' קל"ג להדיח ששאל אותו השואל למה שמדיחין הכבד אחר
 הצליה אס רולין אותו לבשל וכשאוכלין אותו צעין אין מדיחין והשיב
 בסימן קל"ד הטעם להדיח כמ"ש ועוד מטעם מראית העין ע"ש
 ומהרי"ל הוא מהר"י מולין והאגור קי"ר בלשון מהרי"ל לכן
 הבין הרב לפום ריהטא דבכל ענין צעין הדחה אבל באמת
 זה אינו וכן משמע במהרי"ל בדיני איסור דם הכבד ע"ש לכן
 נראה פשוט היכא דליכא מנהג אין להחמיר והיכא דנהוג נהוג
 וע"ל כלל וס' ט' ס"ק י"ח: [יז] ונהגו היתר אפי' בכבד של
 בהמה. והיינו דוקא ברולה לאכול כך אחר צליה וכ"כ הרב
 בש"ע סי' ע"ג ס"ג בהג"ה אבל אס רולה לבשלה אחר כך
 פשיטא דאז צריך חתוכה או נקיבה כמ"ש הרב דין ו' להדיח
 וכן מבואר לקמן בסימנים ובש"ע שם ס"א בהג"ה ובט"ז שם
 ס"ק ה' כתב שדברי הרב סותרים זה את זה ובאמת אין שום
 סתירה בדבריו כלל ומ"מ הט"ז שם וז"ל דאין להדיח דמ"ש

מנכידין השפור באותו צד שאצל האש ופעמים מנכידין צד השני עכ"ל ומוכח בתוספת פ' כיצד צולין דאפילו לפי מנהגינו דאין מבשלין בכבד אחר מליחה מ"מ אם נמלח כמליחה לקדרה נחמט דמו [כג] ולא אסור טפי משאר בשר שלא נמלח בשרא ע"ג בשרא ושרי לכתחלה עכ"ל וכ"כ מהר"א בהג"ה ש"ד:

כלל וסי' כ"ה. בדין כבד שנתבשלה עם עוף ובו ג' דינים:

א כתב ש"ד אם הכבד נמצא בעוף ונתבשל אם הכבד שלם אסור כל העוף הכי נהוג וכן הוא במרדכי פכ"ה דף תשל"ח עמוד א' בשם ראב"י דאין בעוף ששים נגד כבד שלו כשהוא שלימה ולכן בעינן ששים מן הבשר והרומח נגד העוף אם הכבד דבוק בו דאנן ק"ל כמ"ד חתיכה נ"ג כשהיא אסור דבוק בו דחיישינן שמא אותה חתיכה היתה חוץ לרומח או בתוך הרומח לכד ונאסרה וכ"פ מהר"א בשעריו שער י"ב ובאור"ה כלל ט"ו דכן נוהגין דלא כב"י דפסק דאין חתיכה נ"ג רק לגבי בשר וחלב ואפילו איכא ששים בבשר וברומח נגד העוף אפ"ה העוף לעולם אסור דקיימא לן אפשר לסחטו אסור:

ב [א] ואם הכבד אינו שלם ודבוק בעוף או בחתיכה צריך שיהא מן החתיכה שדבוק בו ס' נגד חתיכות כבד ואם אין בו ששים אותה חתיכה נ"ג וצריכין ס' משאר בשר ורומח שבקדרה נגד אותה חתיכה:

ג ואם הכבד אינו דבוק רק מונח כך בעוף מצטרף כל הקדרה לבטלו בס' ולעיל כתבתי ד"א דאף בראיכא ס' הכבד אסור:

כלל וסימן כ"ו. בדין נצלה הכבד עם העוף ובו ב' דינים:

א כתב ש"ד [א] ואם צלו העוף והיה הכבד מחובר בו אז הכל מותר רק שקולף מעט סביב הכבד וכ"פ המרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"א בשם ריב"א דאף בצלי יש לקלף סביב הכבד ופסק באור"ה כלל ט"ז דכן נוהגין ואין חילוק בין אם הכבד דבוק בעוף או אינו דבוק בו אלא מונח בתוכו עכ"ל ודע כי קליפה זו חומרא בעלמא הוא וכ"כ במרדכי דלעיל וכולן אם לא קלפיה ונתבשל כך [ב] אין לחוש כלל ומותר לכ"ע אפי' למאן דמחמיר בשאר קליפה כמו שנתבאר לעיל סי' כ"ג כאן שרי דבכאן לא נהגו לקלף אלא לכתחלה כנ"ל:

ב וכתב באור"ה כלל י"ז בשם האגודה עוף שנצלה עם הכבד ומלאוהו בבצים אסור אפי' בדיעבד אם אין בעוף [ג] בלא ביצים ששים נגד הכבד דצליי' זאת מקרי בשול ורוקא כבד אבל לב עם העוף כבה"ג שרי דאין לך העוף שאין בו ששים נגד לבו כמו שיתבאר לקמן בדיני לב ודוקא אם מלאוהו בבצים דנקרשים מיד ולא אמרי' ביה כבכ"פ וכבר כתבתי לעיל כלל וסימן ט' וכ"כ בנימין זאב סי' של"ו ודין פשטיד"א אם נמצא בו כבד דינו כבישול וכמו שיתבאר לקמן כלל וסי' כ"ח א"ה:

כלל

מנחת יעקב

מנחת יעקב

ונו"ל לדינא בכל זה ומ"מ נ"ל דכל זמן פליטת ליר אף שנמלח והודח אין להחמיר בזה לכתחלה דכבד כתבתי לעיל כלל ו' דין ה' ס"ק י"ד בשם גדולי פוסקים דאף לאחר שהודח אמרי' דפולט ליר ורחוי לסמוך עליהו דכיוולא בזה:

כלל וסי' כ"ה. [א] ואם הכבד אינו שלם ודבוק. ועיין בראשון סי' י"ג דמשמע מדבריו דאם

הכבד אינה שלם ד"ס בודאי בעוף ס' נגדו חכן משמעות המרדכי והאגודה חלק ר"ח ושאר פוסקים אינו כן ולריך לשער חס יס ס' (וע"ל כלל וסי' ל"ח ס"ק ד' מדין חנ"ג) נראה פשוט דאם יש חתיכה כבד דבוק בתוך העוף שאינו גדול מלב של אותו עוף דאמרינן ד"ס בעוף בודאי ס' נגדו כמו כלל וכאשר יתבאר בכלל כ"ז ע"ס:

כלל וסי' כ"ו. [א] ואם ללו העוף. כתב הט"ז בס"י

ס"ה ס"ק ב' שמותר לללות כבד כשהיא

מוכרכת בנייר על האש ולא אמרינן דהנייר מפסיק עכ"ל:

[ב] אין לחוש כלל. משמע דאפי' קליפה אחר הבישול לא צ"י

משא"כ לקמן כלל כ"ז חס"כ לקמן בס"י ע"ג ס"ק כ': [ג] בלא

ביצים ששים. מהרש"ל פכ"ה סי' ז' פסק במלוי ביצים כיון שהם

נקרשים אין מטריפין לבטל אף שאין הכבד דבוק ובש"כ סי'

ע"ג ס"ק כ"ג האריך לחלוק על מהרש"ל ואף שאין דבריו מוכרחי'

כלל ובפרט שיעקר הראי"ה הוא כיון דלענין פשטיד"א פסק

הרב דמאמר לבטל בס' ופשטיד"א דומה למילוי ביצים ואדרבא

הסמ"ג מחמיר טפי בפשטיד"א כמבואר בדבריו בלאווין מ"ח

ע"ג ע"ס עכ"ל ובאמת אין סמירה כלל מדבריו דמייירי התם ג"כ

בקמח עם ביצים דאז נקדש ואסור משא"כ בלא ביצים דאינו נקדש

כלל וכמ"ס מהרש"ל כל זה באורך בפ"ק דחולין סי' כ"ט ובפכ"ה

סי' נ' ובאור"ה ולכן פסק מהרש"ל גס כן בפכ"ה סי' נ"א

דפשטיד"א מקמח מטריף לס' ולא כמו שעולה על דעת הש"כ

סס שדברי מהרש"ל סתורי' מ"מ אין להחמיר כלל באינו דבוק

כיון שכן משמעות הפוסקים ראשונים ואחרונים כמ"ס הט"ז

ס"ס ע"ב ובש"כ סי' ע"ג ס"ק כ"ג ע"ס:

כלל

ס"ק ט"ז ופשוט הוא ואפי' נמלח הכבד ג"כ והודח מ"מ עדיין

דינו כשאר בשר שלא נמלח לפי מנהגינו כמ"ס הרב דרין י"ב

וא"כ נאסר ממנו הבשר שנמלח והודח מדמו ודוקא כשנמלחה

הכבד עם הבשר אבל אי לא נמלחה הכבד כלל ראיתי למ"ו

חמי הרב המופלא מוהר"ר וואלף גר"ו שהורה להחמיר והאריך

בתשובתו מטעם דהוי כטהור מליח וטמא תפל ואינו אוסר

כמבואר לעיל כלל כ"א: [כג] ולא אסור טפי משאר בשר:

בין תומי בשאר בין עילוי בשאר כך משמעות התוס' פכ"ל

ואפי' לדעת ר"ת שסובר דע"י מליחה פולט הכבד כל דמו

מ"מ מותרת הכבד לללות לכתחלה תומי בשאר מטעם כבכ"פ

והיכי דלא נמלחה הכבד דאסרי' לכתחלה עילוי בשאר היינו

דכבד יס בו שפע דס לא אמרי' כבכ"פ ודיעבד מכשירין

מטעם משריק שריק כל זה מבואר בש"ס ותוס' פ' כ"ל וכן

משמעות דעת הרב בש"ע סי' ע"ג ס"ד בהג"ה ואף שפסק

בס"י ע"ז דלכתחלה אין לללות בשר שלא נמלח עם בשר

שנמלחה ולא מטעם מחמירין כבכ"פ וא"כ איך פסק כאן להחמיר דהא

לדעת ר"ת אין שום דם לאחר מליחה אף דאנו מחמירין כדעת

רש"י מ"מ כאן למה נחוש לדבריו להחמיר וי"ל כיון דגם שם

הוא רק חומרא בעלמא ומדינא שרי אפילו לכתחלה מטעם

כבכ"פ וכאן כיון דכלאו הכי דעת כמה פוסקים דאפי' אחר

מליחה יש הרבה דס' אוקמא אדינא כל זה מבואר היטב בש"ך

סי' ע"ג ס"ק י"ד לפרש דעת הרב ודבריו נכונים ודלא כדעת

הט"ז והב"ח והפרישה שמדחיקין מאוד בפ' דברי הרב שם

(ומזה הטעם נ"ל כתב ג"כ בנו של הש"ך בס' נה"כ בהג"ה

ופסק היכי נמלח הבשר וגם הכבד דמותר לללות הכבדא אפי'

עילוי בשאר מטעם כבכ"פ בצירוף דעות הפוסקים דאין שום

דם בכבד אחר מליחה וק"ל ודעת הב"ח ודרישה והט"ז שנמלחה

הכבד ולא הבשר אסור תומי' בשאר חס לא שעדיין הוא תוך

פליטת לירו ולא הודח והיכי דנמלחו שניהם ג"כ אין לללות

הכבדא עילוי בשאר לכתחלה כמו בשר שלא נמלח ע"ג בשר

שנמלח ובשפודין שלנו אין חילוק בין עילוי בשאר לתומי בשאר

כלל וסימן כ"ז. בדיני הלב בקערה ובו ז' דינים:

א כתב הטי"ד סי' ע"ב הלב מתקבץ הדם בתוכו [א] בשעת שחיטה הלכך צריך לחתכו קודם מליחה ולמלח אח"כ עכ"ל ומשמע דמותר לבשלו אח"כ וכ"כ השערים לקמן דלאחר קריעה ומליחה הוה הלב כשאר בשר שהרי יצא דמו וכ"כ באו"ה כלל ט"ו דכן נוהגים וכמקום שנוהגים כן יש לחתוך ערלת ה' קודם מליחה [ב] כדי שיצא הדם דרך החתך רמ"ש השערים ובמקצת מדינות אלו נוהגים שאין לבשל לב אחר מליחה כלל רק אחר צלייה כמ"ש לקמן בשערים ואין לשנות במקום שנהגו להתמיר ומיהו בדיעבד אם בשלחו אח' קריעה ומליחה פשיטא דשרי:

ב עוד כתב הטי"ד מלחו ולא קרעו [ג] קורעו אח"כ ומוציא דם שבתוכו ומותר במרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"א משמע דוקא הלב עצמו מותר אבל בשר שנמלח עמו אסור דכתב מעשה בא לפני ר"י שנמלח תרנגולת עם לבה והשיב ג"ל שהנאנים לא אסרו אלא בבישול שמפגע אבל במליחה אינו מפגע הלכך אין צריך רק לקלוף במקום הדבק וכ"כ הראב"ה דבמליחה אין צריך רק קליפה עכ"ל המרדכי. וא"כ לדירון דק"ל דאף במליחה בעי ס' א"כ שאר בשר שנמלח עם הלב היה לאסור וכמ"ש הר"ר פרץ משום ר"י מאייברא בדמייתו בהג"ה ש"ד ולא אמרינן כבב"פ כמ"ש הר"ר מתת' דדם שכלע מקרי דם בעין ולא דם פליטה ולכן אסור אף במליחה ואע"ג דלגבי הלב עצמו מחשב דם פליטה כמ"ש מהר"א בהג"ה י"ל דשאני גבי לב דשיע ולכן מהני שיעתו דאין בולע הרבה רק מעט ולגבי ידיה מחשב [ה] מעט שכול' דם פליטה אבל גבי שאר בשר מחשב דם ממש כנ"ל לפי סברת האוסרין אבל באו"ה כתב ב"י ד"א דאף בשר שנמלח עמו שרי דאמרינן ביה כבב"פ וכ"כ מהר"א ב"י כ"ץ באגרת שלו שכתב למדינת הלב שטאמץ לנהוג אחריו כל בני המדינה והוא נדפס בסוף ש"ד החדשים וכ"פ ב"י. ונראה רא"י לזה דהא חומין שביד ושבלחי אם נמלחו או נצלו לכ"ע הבשר שרי כמ"ש הטי"ד סימן ס"ה והסכימו בו האחרוני' מהר"ל ואו"ה כלל י"ט ואע"ג דדם שבחוטין כגון והוא בעין אפ"ה לגבי בשר שסביבו מקרי דם פליטה וה"ה בדם הלב כנ"ל מיהו טוב לנהוג לקלוף [ו] במקום שלב דבוק בו דאז יוצאין לכ"ע דהרי רוב הפוסקי' הסכימו שלא להצריך במליחה רק קליפה רק שאנו מצריכים ששים לחומרא כמו שיתבאר לקמן כלל וסי' ל"ה וא"כ בכה"ג סגי בקליפה לכ"ע וכ"כ באו"ה כלל ט"ו [ז] והבי נהוג:

כתב

מנחת יעקב

בדם הכנס בתוך לבו יש לחשוב לדם פליטה נגד הלב היינו מטעם דמהר"א בליוחף טעם דשיע ולא בלע הרבה כן נראה פשוט דעת הרב כאן ושלם בא לחלוק על דברי מהר"א ועיין במ"ש דר"ש ועיין לעיל ס"ק ג': [ו] במקום שהלב דבוק בו' משמע מדברי הרב דוקא במקום דבוק לר"ך קליפה אבל שלא במקום דבוק אפי' קליפה אין לר"ך וכן משמעות לשון המרדכי וכן הוא באו"ה. וכ"כ הרב בש"ע סי' ע"ב והע"ז וכ"כ הב"ח ואף דהרב כתב דהרי רוב הפוסקים הסכימו שלא להצריך קליפה וכו' משמע דמדמי הרב לכל מליחה דעלמא דאוסר כדי קליפה אף באינו דבוק. מ"מ הכא גבי לב שאנו דוגד שאר חתיכות שאינו דבוק פשיטא דהוי דם ידיה דם פליטה וכבולעו כך פולטו וסבירא זו כתב מהרש"ל סי' מ"ח בפכ"ה ע"ש כל זה נ"ל פשוט וברור דעת הרב כאן הש"כ בס' ע"ב ס"ק י"א כתב וז"ל דמשמעות לשון הת"ח כאן שכתב דהרי רוב הפוסקים וכו' משמע דאפי' אינו דבוק הלב אלא שנמלח עם בשר ואינו דבוק בו לר"ך קליפה וכן בדיון דהא מהרש"ל אוסר כולו ונהי דלא נוהגין הכי מ"מ יש להתמיר ולהצריך קליפה. ומ"ש הרב במקום שהיה הלב דבוק לאו דוקא קאמר עכ"ל ודבריו תמוהים מאוד מדא' דלא לחנם איכפל הרב וכל הני פוסקים דוקא הלב דבוק וגם אין שום משמעות כלל בדברי הרב כאן במ"ש דהרי רוב הפוסקים וכו' וכן מבואר ג"כ בלשון הרב דין ו' ומ"ש וכן בדיון דהא מהרש"ל אוסר כולו וכו' לא ירדתי לסוף דעתו דמאי ראי' היא זו לקלוף הבשר שנמלח עמו אף באינו דבוק דהא מהרש"ל בפכ"ה סי' מ"ח ובא"ש שאוסר כולו היינו באותו חתיכה שלב דבוק בו אבל שאר חתיכות שנמלחו עמהם אינו אוסר כלל (ואין להתמיר אף לדבריו רק באותו חתיכה לקלוף בכל מקום אף במקום שאינו דבוק וק"ל) גם מה שהשיג הש"כ על הב"ח שם דכתב דאף בלליה אם אינה דבוק א"ל קליפה כמו בכבד בס' ע"ג ובאמת שם בכבד הצריך קליפה אין זו השגה דמאי דכתב בס' ע"ב דאין לר"ך היינו מדינא. אבל מ"מ המנהג לקלוף ואינו אלא חומרא וכמ"ש הב"ח בס' ע"ג לענין כבד וכ"כ הרב לעיל כלל כ"ז דין א' ודו"ק: [ז] והכי נהוג. וכ"כ הש"כ ס"ק י' ומיהו פשיטא דלכתחלה אין למלוח או לללות לב עם בשר כיון דעכ"פ לר"ך קליפה עכ"ל. ואיזיל לשטחו שסובר דאפי' באינו דבוק לר"ך קליפה אבל לפי מה שכתבתי ס"ק ו' אין להתמיר כלל לללות או למלוח עם שאר בשר אף

דמשמעות

כלל וסי' כ"ז. [א] בשעת שחיטה. כן איתא בזכריות דף כ"ב ע"א בשעה שהנשמה יולדת מלר"ך לר"ך. ופי' רש"י מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו תוך הלב עכ"ל. ולפי' היה נראה לכאורה דבשליש שנמלח בבהמה בין חי או מת דנותר בשחיטת אם דאין לר"ך לקרוע הלב שבתוכו אכן בדברי הרמב"ם פ"י מהמ"א דין ד' מבואר דאף בשליש נמשך הדם לתוכו ולר"ך קריעה: [ב] כדי שלא הדם. בש"ע סי' ע"ב בהג"ה כתב הרב על זה שאינו אלא חומרא וזריו' בעלמא. וכ"כ באו"ה כלל ט"ו ובש"כ שם ס"ק י"ד בשם הרקנט"י כתב וז"ל ובעבור כי הברית היא דוגמת הלב לכך חותכין גם חידוד הלב בראשיתו להעביר משם כוחות הטומאה וזה ומלחם את ערלת לבבם עכ"ל. וכ"כ במגדל דוד בשם הרקנט"י וסיים ואף בדיעבד יש לזהר מטעם זה: [ג] קרעו אח"כ ומולח דם. ואינו נאסר הלב מטעם דשיע ולא בלע במליחה ובללי כן הוא דעת הרמב"ן והובא ברין והרשב"א בחידושי פכ"ה וכתב הש"כ בס' ע"ב ס"ק ג' וז"ל ובספרי כתבתי שהיא השיטה המחמורת בש"ס וכן הסכים מהרש"ל פכ"ה סי' מ"א וג"ל דנ"מ דאם אחר שנמלח הלב נפל לליר דשרי מטעם דשיע ולא בלע אע"ג דאסור בשאר בשר עכ"ל הש"ך. וג"ל דלפ"ז ה"ה אם נפל דם בעין על הלב בעודו במליחה או בללי בעודו על האף או בנמלח הלב בלא הדחה ראשונה דאסור בשאר בשר מותר בלב מטעם דשיע ולא בלע. אכן הטור סי' ע"ב והראב"ד בהשגות דהמ"א והסמ"ג והכל בו סי' ק"ג והתחומה והש"ד והמרדכי פכ"ה והתוס' בשסחים בשם ר"ת כתבו דהא דאמרינן שאני לב דשיע דחוייה בעלמא ועיקר הטעם הוא משום כבב"פ. וכ"כ האו"ה ומהר"א בהג"ה ש"ד וב"י בס' ע"ב וכן הוא דעת הרב כמבואר מדבריו דין ב' ודין ג' וא"כ אין להקל בלב יותר משאר בשר ונראה דגם הש"כ לא הכריע כן להקל רק שכתב כן דר' כ"מ ול"ע ועיין ס"ק ה': [ד] ומותר. אע"ג דבעינן מליחה משני' לדדים מ"מ כיון שהלב אינו קרוע הוי כחתיכה א' עבה כמ"ש לעיל כלל ט"ו ס"ק י' וכ"ט: [ה] מעט שכול' דם פליטה. הטעם כ' מהר"א בהג"ה לפי שדם הלב מחובר תוך חללו לכן מה שזב ממנו מחשב דם פליטה ועיין במ"ש בר"ש שכתב עוד כמה טעמים בזה ע"ש ולפ"ז בשאר דם בעין שנפל על הלב אף דמהני שיעתו דלב דאינו בולע רק מטעם מ"מ דם בעין בולע ולא שייך לומר כבב"פ ונאסר אף

ג כתב באו"ה כלל ט"ז הלב שנמלח או שנצלה שלם הלב עצמו אסור כולו דאין כח לפלו' הדם ע"י בשר הלב מאחר שסגור בכל מקום [ח] מדי דהוה החוטין שביד ושכלחי שאם צלאן כך החוטין עצמן אסורין ודוקא שסגור גם למעלה אבל אם פתוח למעלה שרי בדיעבד דזה מקרי פתוח ומה שנהגו לחתוך ערלת הלב ולפתחו לגמרי ולחתוך גידים שבפני' אינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל וכתב עוד דאם הוא פתו' למעל' ומלחו כן מיקרי קרוע ואם בשל' אח"כ מותר בדיעבד דהוה מקרי פתוח עכ"ל וכל זה אינו נכון לדעתי [ט] דא"כ הא דקאמרי הפוסקים דקורע אח' מליחתו היכי דמי אם הי' סגור למעלה א"כ לא מהני קריעה אח"כ לדעתו ואי מיירי שפתוח למעלה א"כ קריע' זו למה לי דהא קרוע ועומד היא לדעתו דהרי כתב דאם נתבשל בו שרי ומה שנהגו לקרעו לגמרי אינו אלא חומרא בעלמא ואין זה כמשמעות דברי הפוסקים לכן נ"ל דאף בששתום למעלה ונמלח כך קורעו אח"כ ומותר [י] ול"ד לחוטין שביד ושכלחי דליכא דם בחוטין עצמם רק דם הכנוס ולכן חיישינן שמא לא פלטו מה שבלעו מבפנים אבל לגבי לב דאית ביה דם בלא דם הכנוס בו אמרי' ביה איידי דפולט דם דידה פולט נמי מה שבלעו מדם הכנוס בתוכו וכבר נתבאר חילוק זה לעיל גבי חתיכ' שנפלה לציר כלל וסי' ו' ועוד דמה שהחוטין אסורין אינו מצד החוטין בעצמן שבלעו מן הים שבחוטין רק מצד דם שבהם וה"ה שאם קרע החוטין והוציא דמן שהחוטין בעצמם היו מותרין אלא שאין דרכן בכך ולכן קאמרי ס"ח החוטין אסורין משא"כ בלב שדרכו לאכלו בלא דם שבו על כן קאמרי קורעו לאח' מליחתו ושרי וכן נראה דעת הפוסקים דלא חילקו בין סגור למעלה או לא ואף אם אינו סגור למעלה נראה דלא הוי קרוע אלא צריך לקרוע ממש כלשון הפוסקי' ואי לא קרעו מיקרי שתום אף בשאינו סגור למעל' מיהו אם הניחו על פיו דאיכא להם מקום לזוב איכא למימר דמקרי קרוע כדאמרינן לענין ריש' בכבש' ויתבאר לקמן כלל וסימן צ"א א"ה:

ד ואם בישול הלב בלא קריעה בזה חולקין הפוסקים [יא] לרש"י קורעו לאח' בישולו ושרי וכן הוא דעת הרמב"ם פ"ו מהמ"א והוא דעת הגאונים אבל ר"ת חולק עליהם וס"ל הלב נאסר וכן מסי' בסמ"ק וכ"כ באו"ה והכי נהוג: ד ואם נתבשל עם שאר בשר צריך ששים נגד כל הלב [יב] דלא ירעינן כמה דמה נפק מיניה וכן פסק או"ה כלל ט"ז דלא כדברי השערים והמרדכי דף תשל"ח ע"א והגהות מיימון פרק ו' דפסקו דלא בעינן ששים

מנחת יעקב

מהמ"א כ' בשם רש"י שסובר כדעת הפוסקים דפירשו הא דבישול ללי קאמר וחולק אדע' הרמב"ם וטעות הוא: [יג] דלא ידעינן כמה דמה נפיק מיני'. מהרש"ל באו"ס ובפכ"ה סי' מ"ט פסק דנמלח הלב תחלה דאין שם רק דם הכנוס בתוך לבו ודאי דיוכל לשערו וסגי בם' נגד הדם ועיין בט"ז סי' ע"ב ס"ק ד' שכתב שדבריו מסתבדי' ומ"מ למעשה יש להחמיר כדעת הרב והש"כ שם דין ה' הניח דין זה בל"ע. ונלע"ד דהיכי דאין הלב דבוק בחתיכה שיש ס' נגד דמו דאין להקל כלל לפי מה דקי"ל חכ"ג באיסור דבוק אי"כ אף שיכולין לשער הדם הכנוס בתוך לבו מ"מ הלב שדמו דבוק בתוכו כ"ג ולריך ס' נגד כל הלב. ואין סתירה מהא דכתב מהר"א בהג"ה ש"ד וז"ל וכיון דלב עלמו אסור אחזי לא אמרי' חכ"ג ואמאי לא הלריך הש"ד ששים נגד כל הלב וז"ל דכל כך מהני שיעתו דלב דלא נימא דממהר לבלוט טפי משאר עוף והא דלב עלמו אסור משום דלפעמים מתייבש ומתבשל בחלל הלב ואינו מתפשט ע"כ תוכן דבריו הרי שלדעתו לא אמרינן כלל חכ"ג בלב מ"מ כ"ל דאין מדבריו סתירה כלל דהג"ה ש"ד מיירי להדיא בלב דבוק בעוף ואיכא בעוף ס' נגד דמו דאז לדעת כל הפוסקים לא אמרי' חכ"ג כיון דיש בחתיכה עלמו שאיסור דבוק בו ס' נגדו אף דהג"ה ש"ד מקשה כיון שהש"ד אוסר הלב עכ"פ. אי"כ לימא חכ"ג לכן מתרץ לזה מהני שיעתו דלב שאינו בולע יותר מהעוף כיון שגם העוף דבוק בלב אבל באינו דבוק הלב בעוף חכ"ג וגם מיישקן שמא הלב היתה פ"א חוץ לרוטב או תוך הרוטב לבד ונאסרה ע"כ לריכין ס' נגד כל הלב וכמ"ס הרב לעיל כלל כ"ה דין א' (וע"ל כלל ל"ח ס"ק ד') והא דכתב הטור ושאר פוסקים הטעם דלריך ס' נגד כל הלב משום דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה. וגם לדעת קל"ה פוסקים דאין לריכין ס' רק נגד הדם אזלי לשיטתייהו דסוברים דלא אמרי' חכ"ג באיסור דבוק או דמיירי שלב דבוק בחתיכות עוף שיש באותו חתיכה ס' נגד דמו אבל באין באותו חתיכה ס' נגד דמו או שהלב הוא בפני עלמו לפי מה דקי"ל חכ"ג באיסור דבוק אי"כ פשוט הוא דאין להקל כלל בלב ולהלריך ס' נגד כל הלב וחתיכות שדבוק בו ובה מתורין דברי העט"ז שכתב הטעם דלריך ס' נגד כל הלב מטעם דחכ"ג והשיג עליו הש"ך בסי' ע"ב ס"ק ו' מהג"ה ש"ד. ולפי מה שכתבתי ניחא וכ"כ באו"ה כלל ט"ז הטעם דחכ"ג ודו"ק. והיכא דלב דבוק בחתיכה ונמלח ואיכא בו ס' נגד דמו הסומך על דעת המקילין במקום הפסד מרובה או בע"כ לא

הפסיד

דמשמעות הפוסקים דלכתחלה יש לקורעו קודם מליחה וללי' אפילו לבדה וק"ל: [ח] מדי דהוה החוטין שביד ושכלחי. אע"ג דבסמפונות הכבד פסק האו"ה עלמו בכלל ט"ז דין י' דאם לא קרעו קודם ללי' קרעו אחר כך ז"ל דשאני דם הכבד דרבנן ודם הנבלע בסמפונות חשיב דם פליטה שנכנס ונפלט מן הכבד לתוך הסמפונות ע"כ אמרינן גבה כבכ"פ כמ"ס האו"ה שם וכ"כ הרב לעיל כלל כ"ד דין ט' ע"ש. משא"כ בלב וחוטין חשיב לדעת האו"ה לרס צעין ולא אמרינן גבייהו כבכ"פ כמ"ס האו"ה כלל ט"ז דין א' וב': [ט] דא"כ הא דקאמרי הפוסקים. הא דלא מקשה הרב על האו"ה מסוגי' דש"ס דפסחים דף ע"ד ובחולין דף ק"ט דאיתא להדיא בצריית' הלב קורעו ומוליא את דמו לא קורעו קורעו לאחר בישולו (היינו ללי') ומותר ואין שם חולק בש"ס ואפשר משום דיש לומר דהאו"ה חושש להחמיר וסובר כדעת רש"י וסייעתו דפי' האי לאחר בישול בישול ממש וסובר דדוקא קמני בישול דע"י הרוטב אמרינן שהלב דשיע אינו בולע משא"כ לענין מליחה וללי' והע"ג דהוא אוסר ג"כ לענין בישול כמ"ס האו"ה שם דין ג' היינו משום דחושש להחמיר ג"כ לדעת ר"ת וסייעת' דפי' דהאי צרייתא לענין ללי' קאי. אבל לענין בישול נאסר ואזלינן בתרדווייהו לחומרא ולכן השיג עליו הרב מלשון הפוסקים. ואפי' לדעת רש"י וסייעתו שפי' הא דבישול בישול ממש מ"מ כ"ס הוא לדבריהם ללי' ומליחה כמבואר להדיא מלשון רש"י בפסחים דף ע"ד ע"ש ובב"ח סי' ע"ב מדחיק לתרץ לדעת האו"ה לשון הש"ס ופוסקים וכתב דנקטינן הכי להלכה ודבריו דחוקי' מאוד וכבר השיג עליו הט"ז והש"כ שם וכתבו דאין לזוז מפסק הרב כאן כי אין לדברי האו"ה סעד וסמך כלל מש"ס ופוסקים: [י] ול"ד לחוטין שביד ושכלחי. הא דלא מחלק הרב בין לב לחוטין דשאני לב דמהני שיעתו להיות דם פליטה וכבכ"פ משא"כ בחוטין כמ"ס הרב לעיל דין ב' ואפשר דסובר הרב כיון דחוטין קשים הם ג"כ מיקרי דם דידה דם פליטה כמו בלב דשיע וסבירא זו מוזכר ג"כ בש"ך בסי' כ"ב ס"ק ח' לענין ורידין וע"ל כלל ל"ד דחוטין ורידין דין א' להם: [יא] לרש"י קורעו לאחר בישולו. כן פי' רש"י בחולין דף ק"ט ע"א ובפסחים פכ"ל דף ע"ד דאפי' בבישול ממש אמרי' דקורעו אח"כ ומותר מטעם דלב שיע אף המקשן ס"ד דליירי כללי וטעם כבכ"פ אבל באמת למסקנא מיירי בבישול ממש זה הוא דעת רש"י להדיא שם וכ"כ כל הפוסקים בשם רש"י וזה הוא דעת הרמב"ם ודלא כמגדול עוז שצפי'

ששים רק נגד דם הלב שבתוכו ואפילו אי איכא ששים נגד כל הלב [יג] אפ"ה הלב [יד] בעצמו אסור כמו שמשמע מדברי השערים והכי נהוג כמ"ש בהג"ה ש"ד וכ"פ באו"ה וכ"פ רבינו ירוחם ודלא כמשמע מדברי המרדכי בדראיכא ששים אף הלב שרי:

וואם נתבשל מקצת העוף עם הלב שבתוכו והלב דבוק בו דינו כמו כבד שנמצא בעוף שנתבאר דינו לעיל כלל וסי' כ"ו אבל אם העוף עדיין שלם כתב המרדכי דף תשל"ח בשם ראב"ה דאין עוף שאין בו ס' נגד לבו וכ"כ המי"ד בשם הרא"ש וא"כ הכל שרי דהרי העוף מבטל הלב שבו וכתב מהר"י בכתביו דאף אם אין בעוף הראש והרגלים רק שהוא שלם כדרך שבני אדם מבטלין אותו אפ"ה הוי ס' נגד לבו וכ"כ ב"י [טו] ומהר"י מינץ בתשובה סי' ט"ו דכן יש לנהוג וכ"כ באו"ה והכי נהוג דלא כמהר"ל דס"ל דלא הוה ביה ששים אלא עם הראש והרגלים (ולכך נכון להסיר הראש מן העופות דשמא לא נשחטו הוורידין ומה שנחפשו מנהג אשכנז שלא להסיר הראש הוא ע"פ דעת מהר"ל כדי שאם יתבשל הלב עם העוף יחי' בו ס' היא סברא דחוויה) וכתב באו"ה דוקא עוף אית ביה ששים נגד לבו [טז] אבל אין לך שום בהמה שיש בה ס' נגד לבה וכתב עוד באו"ה ובדג"ה

מנחת יעקב

מחוס דאין דרך לללות (כ"ל דלאו דוקא לללות נקט דהא לעינין ביטול קאי דכללי אין איסור בהמה שלימה) עם קרביה ולא הולכין לתת בה שיעור כנ"ל עד כאן לשונו. העט"ז ונ"ל לע"ד פשוט דהא דכתב העט"ז דאין דרך לללות בהמה עם קרביה אין הכוונה בדעתו לומר דהא דכלל עוף יש ס' נגד לבו היינו דוקא שיש בתוכו ג"כ כל הקרביים ללוקח זה ודאי אינו שאין דרך לללות או לבשל עוף שלם עם הקרבים ואין לנו לריב' בעוף רק ללוקח גופו כשהוא שלם כמבואר להדיא באו"ה ומהר"י ומהר"י מינץ בתשובתו וכל הפוסקים ופמ"ס ס"ק י"ד וכן נתפשט הוראה להסיר עוף שנמלא בו לב אף דליכא בתוכו הקרביים. ועוד דודאי בבהמה אף בלי קרבים הוא לאומדנא קלה יותר מס' בלב אלא כוונת העט"ז שלפ"כ לא כתבו הפוסקים דין זה לפי שאינו בנמלא לללות בהמה שלימה וגם הקרביי' דהיינו הלב וכיוצא בזה להלריך ס' נגד הלב כל זה נ"ל פשוט וברור כוונת דבריו דלא כלחם ממדות דף רכ"ח ע"א שהשיג שם על העט"ז בזה (וכן נראה קצת משמעות הש"ך ס"ס ע"ב שהדין כן) לפי שהדין דאף הקרביים בעינן ללוקח לבשל הלב ושגגה היא ובוודאי לא ירד לדקדק בכוונת דבריו בזה והש"ך בס"ס ע"ב כת' על העט"ז וז"ל ומה אעשה שלא עיין בד"מ ובת"ח כלל כ"ו דין ו' שכתב שם הרב כן בשם האו"ה וכן הוא באו"ה כלל כ"ו דין ד' (והכי משמע בפר"ט ומשנות מהר"ם רומנברג סי' תר"ו ומשנות מיימון ואגור) ובסמ"ג ובמרדכי גבי מעשה בטלה א' שנמלא ונתבשל עם הלב. והשיב ר"י דאם יש ס' במים ובטלה נגד הלב מותר אף לא נחיר עתה מטעם זה לפי שרש"י היה משער בכל החמיכה שדבוק בה ולענין מ"ש דהא לפי אומדנא וכו' נראה כיון דבהמה הדרך להסיר הראש והכרע' וקרבנו גם לריך לנקר מן החלב וגיד הנשה וגם מפשיטין העור א"כ אדרבה לפי האומדנא אין כאן ס' עפ"ל הש"ך ועדיין לא תיקן כלום חדא דהא האי מעשה דטלה שהוצא בסמ"ג ומהר"ם רומנברג ושאר פוסקים כולם כתבו בזה הלשון דאם יש ס' במים ובטלה נגד דם הלב ואם אימת למשמעות הש"ך בדברי הפוסקים אלו דהם סוברים ג"כ שאין בשום בהמה ס' א"כ ל"ל דאפי' נגד דם הלב ג"כ ליכא ס' וזה בוודאי נגד החוש ואומדנא שלא יהי' ס' אף בלי ראשו וכרעיו וקרבנו ועורו וחלבו נגד דם הלב בלבד (אלא ודאי דכל אלו הפוסקים שכתבו האי מעשה דטלה מיירי שאינו שלם כלל) ועוד נלע"ד דאף בלא הראש וכרעיו וקרבנו ועורו וחלבו הוא נגד אומד דעתנו לומר כדברי האו"ה שאין שום בהמה שיהא ס' נגד לבו דהא לפעמים מלינו בהמה שמשקל הלב אינו יותר מד' או ה' ליטרות לכל היותר ובשרו הוה כמה וכמה מאות ליטרות אף שאין לשער במשקל כמ"ש לקמן כלל כ"ה מ"מ יש ללמוד מזה אומד דעתנו לכן נ"ל פשוט דאף אם היה רואה העט"ז דברי האו"ה לא היה מונע מלומר שיש ט"ס בדבריו ואם יש ט"ס נ"ל דכך לריך להיות אבל אין בכל הבהמות ס' נגד לבו ע"כ וכוונתו דבהמה לא אמרינן דכל הבהמות יש ס' אלא לריך שיעור לפי מראית עין וכן משמע בתשו' מהר"י מינץ סי' ט"ו שכ' שם שיעקר הסבירא להקל בזה בעוף ולסמוך על האומד כיון שאין בו כוית בדמו והוא מדרבנן ע"ש וא"כ לא אמרו

לא הפסיד כמ"ס מהרש"ל כי דבריהם מסתברים: [יג] אפ"ה הלב עלמו אסור. הטעם כתב בהג"ה ש"ד דדם הלב מהייבש תוך הלב ובעט"ז סי' ע"ב כתב וז"ל נאסר הלב מחמת שנתבשל בדמו שהוא בלע תחלה ונעשה חמיכה דאיסור והוא עלמו אסור אפילו כשיש ס' בקדרה כנגד הדם וחוזר ואסור כל מה שבקדרה עד ס' נגד כל הלב עכ"ל ונ"ל דאין הכוונה לומר דדליכא ס' נגד הלב דלע"ז עלמו מותר כיון דלב נ"ל לדעתו א"כ אפי' איכא ס' נגדו נשאר באיסור' כיון שנתבשל' בדמה אלא דהעט"ז נותן טעם דלמה לריבין ס' נגד הלב ולא סגי בם' נגד דמו ע"ז כתב דאף דדליכא ס' נגד דמו מ"מ הלב נשאר באיסורו ע"כ לריבין ס' נגד כל הלב אבל באמת אף דליכא ס' נגד לבו נשאר באיסורו וב"ח דף רכ"א ע"א ראיתי שהבין מדברי העט"ז דדליכא ס' נגד לבו דהל' מותר וע"כ השיג עליו שם וכתב דטעה בהבנת כוונת הגהות רבו. ולע"ד נראה דלא קשה מידי וכן משמע בש"ך סי' ע"ב ס"ק ז' שהבין ג"כ דברי העט"ז כמו שכתבתי וכמו שמקשה מהג"ה ש"ד ועיין מ"ס ס"ק י"ב: [יד] בעלמו אסור. אפי' נמלא וכן מבואר להדיא בסמוך דין ו' ופשוט דהא: [טו] ומהר"י מינץ בתשובה סי' ט"ו. שם מיקל עוד יותר דאפי' בלא כנפיים וראש ורגלים ג"כ הוה ס' ועיין בדרישה סי' ע"ב ס"ק י' כתב וז"ל דמחוק הראיות של מהר"י שם מוכח דאפי' ניטל גם הגרגרת ויתר הדברים ולא נשאר כ"א הגוף שלם מיקרי עוף שלם ויש בו ס' נגד לבו והא דלא נקט רמ"א בלשונו בת"ח ובש"ע כי אם הראש והרגלים נ"ל דהיינו טעמא לפי שמהר"י מינץ כתב שם דלכתחלה לא היה מתיר אם היה אפשר לשער במראית עין ולכן לא נח' רמ"א לשיעורא ונק' מילתא דפסיק' ליה עכ"ל הדרישה וכ"כ הט"ז סי' ע"ב ס"ק ט' ע"ש ואמ"ז האלוק מוהר"ר יוסף נר"י תירץ דאין לריך לכל זה דהא מהר"י מינץ עיקר ראיותיו ויסודותיו שם אינו אלא ע"פ ל' המרדכי שכתב דים בעוף יותר "יותר מס' נגד דם הלב ע"כ הפריז על המידה דאף בלא כנפיים וכו' יש ס' נגד דמו וכ"כ בהג"ה אשר"י פכ"ה בשם ראב"ה קבלתי שברור יש בעוף שלם פעמים ס' נגד דם הלב אבל לפי מה שהכריע הרב לעיל דין ה' דלא כמרדכי וסייעתו ולריבין ס' נגד כל הלב לכן לא כתב הרב להקל יותר ממה שהיקל מהר"י בכתביו סי' ל"א ואו"ה דבלא הראש והרגלים יש ס' נגד הלב וזה ברור ונכון וכתב עוד הט"ז דליכא דאיכא עוד לך להקל כגון שיש עוד שאר דברים בקדרה שיש ס' נגד הלב רק שאנו מלריבין נגד הדבוק ס' כיון שהוא עלמו חומר אף להחמיר בכה"ג אף שחסר הראש ורגלים והכנפיים. וכ"כ בדרישה וכתב עוד הט"ז שם דאפי' בלא עור יש להקל שהרי גם בתרנגולת אמרו כן ושם העור דבר מועט עכ"ל ומהרש"ל בפכ"ה סי' מ"ח ומ"ז אסור בהופש' האוז' ול"ע לדינא. ולפי מה שכתבתי לעיל ס"ק י"ב דעת המקילין אם יש באותו חמיכה שהלב דבוק בו ס' נגד דמו סגי. א"כ נראה פשוט דים להקל בכה"ג כדעת מהר"י מינץ וק"ל: [טז] אבל אין לך שום בהמה שיהא ס' נגד לבו. והעט"ז סי' ע"ב כתב על לשון זה ובודאי טעות גמור הוא דהא לפי אומדנא קלה עינינו רואה שיש בבהמה גם כן ס' יותר הרבה מאוד אלא דנקטו הפוסקים עוף

ובהגיה ש"ד [יו] דאף כי איכא ששים נגד הלב מ"מ נוהגין לקלוף מקום הדבוק שם הלב עכ"ל ואע"ג דלא מצינו בבישול קליפה מ"מ נ"ל טעמו דכיון דנתבשל עמו בודאי כבר נמלח עמו ונאסר ממנו כדי קליפה כמו שנתבאר לעיל ולכן צריך להסיר אותה קליפה ואין הקליפה אוסרת שאר בשר דאינו אלא חומרא בעלמא כמ"ש לעיל והלב עצמו אסור כמו שנתבאר לעיל וכתב מהר"א בהגיה ש"ד ומעמו משום דלפעמים דם שבלב מתייבש בלב ואינו יוצא לחוץ ומשמע מדבריו אבל בשאר איסור כגון ראש התרנגולת המחובר בעוף ונתבשל עמו אם היה עם ששים בעוף נגד דם המוח אף הרא' שרי דלא כהגיה ש"ד שכתב להשליך הראש מיהו אם אין הראש דבוק בעוף נעשה הראש חתיכה נבילה וצריך ששים מן העוף נגד כל הראש ואף אי איכא ששים הראש אסור כנ"ל:

וועוף שנצלה עם הלב שבתוכו [ית] דינו כמו בכבד שנצלה בעוף ובכבד נתבאר דינו לעיל כלל וסימן כ"ו: **כלל וסימן כ"ח.** בדין חתיכה היתר שבלעה איסור ונגעה בחברתה או איסור שנמצא בפשמידא או בטפילה ובו ג' דינים:

א כתב בסמ"ג ובס"ה סי' ק"מ וקמ"א והביאו המ"ד סימן ק"ה וז"ל הא דחתיכות איסור אוסרת חברתה בנגיעה דוקא שאסורה מחמת עצמה כגון נבילה [א] ובשר בחלב אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר אינה

מנחת יעקב

ושרשו של איסור תירץ מהר"י בהגיה ש"ד סי' כ"א דודאי כל זמן שהוא מעורב חשיב גופו של איסור מ"מ קים ליה לרבנן שאין שום טעם הולך מחתיכה זו רק טעם בשר בלא שום חלב אלא"כ ע"י רוטב עכ"ל ואע"ג דטעם הבשר ג"כ נעשה נבילה מ"מ אין הנאסר יכול לאסור יותר מאיסור עצמו וכ"כ ג"כ הר"ן ס"פ כל הבשר על סוגיא דטיפת חלב לדעת ר"י ע"ש. והטור שכתב דבשר וחלב חשיב גופו של איסור כבר נתקשה בזה מהרש"ל בפג"ה סי' מ"ה ובא"ש ותירץ דהטור לא קאמר אלא בגבי' חס שנגע בבשר חס דזה חשיב איסור מחמת עצמו משא"כ בבשר הבלוע מחלב שנגע בבשר אחר חס אינו איסור כשאר איסור בלוע עכ"ל ואף כי דבריו דחוקים קלט מכח ל' הטור מ"מ הדברים מוכרחים שלא יהיה דעת הטור נגד כל הני גדולי הפוסקים ומשמעות הש"ס וכן מוכרחים דעת הטור שלא יהיה דבריו סותרים לסי' ל"ב כמ"ש הבאר שבע בדף פ"ג ע"ג וע"ד ע"ש דבריו באריכות לחזק דברי מהרש"ל וכמ"ש מהרש"ל לפרש דעת וכוונת הטור מלחמי ג"כ הל' ממש באגודה פכ"ה סי' קט"ו וכן מוכח דעת הרב בש"ע בהגיה סי' ל"ב ס"ב דטיפת חלב שגפל על החתיכה ולא ייער וכיסה דשאר החתיכות מותרין ואם אית' דסובר דב"ב חשיב איסור מגופו אף שאר החתיכות היה לנו לאסור (כמ"ש הר"ן סוף פכ"ה והרא"ה בדק הב' דף ק') דשאר חתיכות נאסרין מאותו חתיכה שנעשה נבילה ומ"מ בסי' ק"ה סתם דבריו הטור וז"ל אלא ל"ל שדעתו ג"כ לפרש דעת הטור כמהרש"ל (וכ"כ הש"ך בסי' ק"ה ס"ק ט"ו) שזה דעת הרב אף שאח"כ כתב שאין זה עיקר ודבריו מגומגמים מאוד ולריבין ישוב (וראיתי שמו"ח חמי הרב המופלג מהור"ר וואלף כר"ו בגיליון הש"ך שלו האריך ג"כ מאוד שם בדיואר דבריו) ול"ל לדעתו שמו"ח הרב בסי' ל"ב דשאר חתיכות מותרין היינו דמ"מ לריך קליפה ונטיילה כמ"ש הב"ח בסי' ל"ב לפרש דעת הטור וזה דחוק ורחוק מאוד בעיני מסתומת ל' הטור והרב גם מ"ש הש"ך שם ליישב הש"ס אליבא דהטור אמר שכ"כ הר"ן והרא"ה בדק הב' דף ק' אכל במשמרת הבית להרשב"א השיג מאוד שם על הרא"ה שאי אפשר לפרש כן הש"ס וכתב שכל דבריו הם דברי בורכ' ע"ש וגם ה"ה ומ"מ פ"ט מהמ"א כתב על דברי הרא"ה בזה שדבריו דחוקים מאוד לפרש כן הסוגי' דש"ס גם מ"ש הש"ך שם שכן כתב ג"כ ה"ה ומ"מ פ"ט מהמ"א וזה הוא דעת הראב"ד נמשך בזה אחר הב"ח שכתב גם כן בסי' ל"ב בשם הראב"ד כן אכל בודאי לא עיינו היטב בדברי הראב"ד בהשגות פ"ט מהמ"א שכתב להדיא להיפך דאין חתיכה הבלו' מבשר וחלב אסור שאר חתיכות בלי רוטב וכ"כ הרשב"א במשמרת הבית דף ל"ט ע"ב בשם הראב"ד וכ"כ המ"מ פ"ט מהמ"א שם בעלמא בשם הראב"ד אלא מ"ש בהמ"מ שם וזה הוא דעת הרא"ה ל"ל דעת הרא"ה בדב"ה וכן מלחמי בלחם משנה שהגיה כן בדברי המ"מ לכן נ"ל עיקר שדעת הטור כמ"ש מהרש"ל וכן דעת הרב וכל גדולי האחרונים ואף אם יהיה דעת הטור כפשוט' מ"מ אין להחמיר נגד כל הני פוסקים ראשונים ואחרונים שכתבו בפשיטו' דאף בבשר וחלב

אלא בעוף אכל לב בהמ' שיש בו כזית בדמו וא"ס' כרת אין להקל ולסמוך על האומדן ולריך שיעור למרחית עיין ודוק היטיב: [יו] דאף כי איכא סי' נגד הלב מ"מ נוהגין לקלוף. שמעתי ממו"ח חמי זקוני הגאון המפורסם מהור"ר שזעון זל"ל שאוונות שלולין באגנים וקלטה תוך הרוטב וקלטה לחוץ ונשכח הלב בתוכו שהיה מפקפק קלט לאסור בזה מטעם שיש לחוש לדעת רש"י שהוצא ביד סימן ל"ב לענין טיפת חלב שגפל על החתיכה שמקלטה תוך הרוטב ומקלטה לחוץ דלא מלטרפין הכל לבטל בסי' א"כ ה"ה הכא באוונות שאין מלטרפין כל העוף לבטל הלב אף אמר שאין להחמיר בזה חדא דהא מבואר בש"ך סי' ל"ב ס"ק ד' וי"ב שדעת כל האחרונים והמחברים דעת ר"י שאם מקלטה תוך הרוטב מפעפע בכולו אף שהט"ז סי' ל"ב ס"ק ב' כתב שמשמעות הרמב"ם והש"ע משמע שפוסקים דעת רש"י מ"מ כבר האריך הש"ך בזה"כ להשיג עליו ואין שום משמעות כלל ברמב"ם וש"ע וכמ"ש הב"ח ודבריו מוכרחים דהא בסי' ה"ה ס"ד פסק הב"י בש"ע להדיא דעת ר"י ועוד דאף אם רולין להחמיר ולחוש לדעת רש"י מ"מ גם רש"י שפסק דאפילו מקלטה תוך הרוטב אינו מפעפע היינו לשאר חתיכות שצקדורה אכל לאותו חתיכה גם רש"י מודה דמפעפע בכל החתיכה. ולכן אסור רש"י אותו חתיכה כולו וכמבואר ג"כ בט"ז סי' ל"ב ס"ק ב' אף דלחד תירוצא שהביא הש"ך בסי' ל"ב ס"ק ג' ובט"ז שם ס"ק ג' מבואר דדוקא גבי חלב אמרי' הכי משום דחלב הוא שמן ונפפע משא"כ גבי דם לדעת רש"י אפילו מקלטה תוך הרוטב אינה מפעפע יותר מכדי נטיילה וכמ"ש הטור וב"י בסי' ק"ח מ"מ הא כבר השיג הש"ך בסי' ל"ב ס"ק ג' ובסי' ק"ה ס"ק ט"ו (והט"ז שם ס"ק ט"ו) על תירוצא זה ומוכיח דאף חלב מקרי איסור כחוש (וכן מבואר לקמן כלל כ"ח דין א') ואפ"ה אמרין דמקלטה תוך הרוטב מפעפע בכולו היכי שאיסור ללול כמו חלב ע"ש ועוד דקי"ל לשער בכל דבר בסי' ב'ין כחוש ב'ין שמן (ומ"מ יש להאריך נטיילה במקום דביקות הלב וכמ"ש הב"י בסי' ק"ה ס"ה לענין ל"י וע"ש ס"ק י"ד) וכן השיב לי מ"ו האלוף מהר"ר הלמן בחשובה דאין להחמיר: [יח] דינו כמו בכבד. ולריך קליפה ואם נתבשל בלא קליפה מ"מ לריבין לקלוף אחר הבישול כ"כ הש"ך כמ"ש לעיל כלל כ"ו ס"ק ו' בשמו וכתב הש"ך בסי' ע"ב ס"ק ט' דלריבין נטיילה בללי כהו בורידין וזה שלא כמשמעות הרב כאן וע"ל כלל ט"ו דין כ"א:

כלל וסימן כ"ח. [א] ובשר בחלב. התרומה והסמ"ג לאווין סימן ק"מ וקמ"א והמרדכי

פג"ה והאגודה וכל בו והשער' והרשב"א בת"ה בית ד' שער א' והרמב"ן בשם ר"י הוקן בעל תוספת והראב"ד פ"ט מהמ"א כולם כתבו דין זה ולמדו כן מהאי שמעת' בפכ"ה דף ק"ח דטיפת חלב שגפל על א' מן החתיכו' מקשה הש"ס שם אי כשלא ייער ולא כ"ס' מבלע בלע מפלט לא פלט אלמא דאין איסור בלוע הולך מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ולכן כתבו דין זה אפי' בבשר בחלב דאינו אסור שאר חתיכות ואע"ג דחתיכה עצמו כ"כ ולענין חתיכה הראוי להחבד חשיב בשר בחלב גופו

[ג] אינה אוסרת אחרת שנגיזה בה אפילו נצלו יחד דאין דבר הבלוע בחתיכה יוצא ממנו לבלוע באחרת [ג] אלא למקום שאיסור יכול לילך שם בטבעו וכתב ב"י דכן הוא הסכמת התוספת והרא"ש וכן הוא דעת השערים ולכן כתבו דאם לב מחובר בחתיכת עוף ונתנה בקערה אע"פ שאותה חתיכה שלב דבוק בה אסורה אם אין בה ששים נגד הלב מ"מ אינה אוסרת שאר חתיכות שאצלו בלא רוטב והיה לשא' איסורים וכתב המי"ד סי' ק"ה בשם הרשב"א בד"א שבלע [ד] איסור שאינו מפעפע אבל בלע מן הדברי' המפעפעין כגון שומן אוסרת חברתה בין בצלי בין שנגעו זה בזה חמין שהאיסור בלוע בעצמו מפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה עכ"ל וכא"ה כלל י"ב משמע [ה] דדין מליחה בזה כדין צלייה ועיין לעיל כלל י' סי' ז' מדין זה:

ב ואיסור הנמצא בפשטידא נוהגין כרש"י דס"ל דפשטידא יש לו דין בישול ומשערינן בס' כמו בבישול בין לקילא בין לחומרא דאם יש ס' הבל שרי מלבד אות' חתיכה שאיסור דבוק בה ואי ליכא ס' הבל אסור וכו' פ"ה מהרא"י בשעריו שער י"ב והא"ה כלל ט"ז והכי נהוג דלא כב"י דמסתפק בדבר:

ג ודין טפול עוף בבצק קודם מליחה חלקו בגמרא פכ"צ בין סולת לשאר קמחים ובין אם נראה בו מראה ארמימות אחר צלייתו או לא וכתבו הטור סימן ע"ה ורמב"ם בהמ"א והמרדכי פכ"צ אמנם הרי"ף והר"ש השמיטו דינים אלו וכתב ב"י וז"ל וכתב בשבלי לקט דאנן לא קים לן השתא במיני קמחים ואי לא מלח לבש' שיעור מליחה לקדרה אסור עכ"ל ואפשר שמטעם זה השמיטו הרי"ף והרא"ש וכו' בא"ה כלל ט' דיש לזוה' שלא לטוח בבצק שום צלי קודם מליחה משו' דהקמח מעבב הדם מלצא' אבל אם רק משחו בשומן אווז וכיוצא בו [ו] מציד מתובלת אפי' קודם שנצלה כמאכל בן דורסאי [ז] מותר בדיעבד עכ"ל:

כלל וסי' כ"ט ו"ל' . בדיני כחל ובו פ"ז דינים :

א כתב בש"ד בשם תשובת הגאונים נהיגי בכל ישראל דלא מבשלין כחל כלל רק צולין לה עכ"ל והכי נהוג [ח] וכן כתב הטור סי' צ' והגהות מיימון פ"ט דמאכלות אסורות כתב ג"כ דהכי נהגו שלא לבשלו אפי' בלא בשר

מנחת יעקב

כדין צלייה. ואם נמלח חתיכה שנאסרה מחמת דם אינו אוסר שאר חתיכות ע"י מליחה וללייה וכ"כ הא"ה וכן פסק הרב לענין לב אף דהרב פסק לקמן כלל ל"ח דאף צדס משערין בס' מטעם דאין חנו בקיחין בין כחוש לשמן היינו דוקא באיסור דם גופה משא"כ בחתיכה הבלוע מדם הוי איסור בלוע ואינו אוסר בלא רוטב. ועמ"ש לעיל ס"ק ד' וכ"כ הש"ך בס' ק"ה ס"ק י"ז. וכתב עוד הש"ך אצל בשר שלא נמלח ועדיין יש בו דם של עלמו פשוט הוא בש"ס וכל הפוסקים דאוסר במליחה כמו שכתבאר בת"ה ע"כ ולכאורה קשה דהא אפילו נאסר מדם של עלמו מקרי איסור שאינה מגופה לענין חתיכה הראוי להתכבד כמו שפסק הרב לעיל כלל וסי' ב' דין ג' בשם א"ה וס"ה סי' ק"ע וכיון דלענין חתיכה הראוי להתכבד מקרי איסור שאינו מגופה א"כ כ"ש לענין דין זה וכדמשמע להדיא בכתבי מהרא"י סי' רמ"ט ובא"ה ס' נ"א ובבאר שבע דף פ"ג ע"ג ע"ש וכ"כ מהרש"ל להדיא פג"ה סי' מ"ה וכ"כ הא"ה כלל כ"ט דין ז' ופסק שם מהאי טעמא דחתיכ' שנאסרה מדם של עלמו בבישול ונגע בחתיכה אחרת חס דאינו אוסר וא"כ קשה דהלא חתיכה שנמלחה ופלט כל לרכה שמונח חלל חתיכ' שלא פלטו כל לרכן משמעות כל הפוסקי' דנאסרו החתיכות שפלטו כל לרכן וכ"פ הא"ה והרב לעיל ועל מהרש"ל בעלמו לא קשה מידי דהוא בא"ה פסק בפג"ה סי' מ"ה ובא"ה דדוקא נגע חס בחס אינו אוסר חתיכה את חברת' בלי רוטב' אצל בללו או נמלחו יחד נאסרו כמו בבישול אצל על הרב קשה ואפשר לומר דשאי חתיכה הנמלח להוליא דמו כיון שדרכו של מלח להוליא כל דמו א"כ שאר החתיכות שפלטו כל דמן נוגע' באיסור דם עלמו ונאסרו משא"כ החתיכה עלמו שנאסרה ע"י בישול פשיטא שמקרי איסור בלוע והטעם כמ"ש הא"ה כלל כ"ט דהא מותר לאוכלו חי נמלא מה שנאסרה הוא מטעם שפלט דמו וחזר ונבלע בו וכתב הש"ך בס' ק"ה ס"ק י"ז שיעקר כדעת הא"ה והרב דאף ע"י מלחה וללייה אינו אוס' בלא רוטב' ושלא כדעת מהרש"ל ע"ש: [ו] מליר מתובלת' בספר הא"ה שבידיו איתא צ"ל מתובלת ויותר נראה כגירסת הרב דבליים כיון שהם נקריים מונעים להפליט הדם וכמ"ש הרב לעיל כלל ט' וכלל כ"ו ויש לאסור לכתחלה מ"מ בדיעבד ל"ע דאפשר לחלק בין מוליחא לטיחה דקה ודו"ק: [ז] מותר בדיעבד. משמע דלכתחלה אסור למשוח בשומן אווז וליר אכן בש"ע סי' ע"ח פסק הרב דאפי' לכתחלה מותר למשוח בכה"ג:

כלל וסי' כ"ט ו"ל' . [ח] וכ"כ הטור. ל"ע על הרב שמאסף לכל המחנות הפוסקים

לסחור

אמר' אין איסור בלו' יולא מחתיכה לחתיכה ודו"ק: [ג] אינה אוסרת אחרת. הפרי"ש בס' ק"ה ס"ק כ"ג כתב וז"ל ובטל"ח ס"ס תס"ז כ' הרא"ש תרנגולת שנמלחת בה חט' שאסר הרא"ש כל התרנגולת שהי' בשפוד שנגעו בזה התרנגולת וי"ל דהתם מיירי בהפך השפוד שעי' הפכת השפוד נוטף מזו לזו ואוסרה כולה וכאן מיירי בלא הפכ' השפוד ורבינו שכתב בסתמ' ולא פי' חילוק זה משום דכאן כ' רבינו ד"ז אליבא דגמרא שבימיהם היו צולין בתנור שהיו פיו למעלה והשפוד עם ללי חלוי מלמעלה למטה נמלא שאם היתה למעלה והאיסור למטה אז אינו נוטף עליו אצל בטור א"ה שם נשאל הרא"ש על המעשה ואותו מעשה היו כעין שפודין שלנו שמהפכין ונוטף מזה לזה ונאסר הכל (וע"ל כלל למ"ד דין י"ב ובמ"ש שם) עכ"ל ודבריו דחוקים מאוד לע"ד חדא דא"כ איך לא יכתב הטור ושאר כל הפוסקים ראשונים ואחרונים חילוק בדין זה אם האיסור למעלה או למטה ובפרט שפסק בטור ובש"ע סי' ע"ג לענין כבד שעכשיו בזמן הזה שמהפכין השפוד אין חילוק בין כבדא עליו בשאר לחותי בשר' וכמ"ש ג"כ הרב לעיל לענין כבד וא"כ איך לא ימלא שום פוסק לכחוד כן לענין דין זה ועוד דהא עיקר דין זה שאין איסור בלו' הולך מחתיכה לחתיכה למדו הפוסקים מהאי דטיפת חלב כמ"ש לעיל ס"ק א' ושם מיירי דאותו חתיכה היה למעלה משאר חתיכות שבתוך הרוטב כמבואר בש"ס ופוסקים ומ"מ לא חיישינן שנטף ממנו על שאר חתיכות מכ"ש בללי דלא חיישינן להכי דהא ללי עדיף מחתיכה שבקדרה בלא רוטב כמ"ש הר"ן ס"פ כל הבשר וכ"כ הש"ך בס' ל"ב ס"ק ג' וזו סתירה שאין עליו תשו' לכן נ"ל דמעיקרא לא קשה מידי דאף אם האיסור הוא למעלה אף שנטף על שאר חתיכות מ"מ לא חששו חכמים לדבר זה דמעט שנטף בוודאי נתבטל בס' משא"כ התם לענין פסח אם נטף נאסר באיסור משו' וזה נ"ל ברור ודו"ק. ומ"מ נראה לי כיון דלדעת הרא"ש היכי שאיסור למעלה חיישינן שנטף על שאר חתיכות א"כ בבשר וחלב יש להלריך נטילה או קליפה במקום שנגע אם האיסור למעלה ובפרט שכתבתי לעיל סעיף קטן א' בשם הב"ח והש"ך להלריך נטילה בבשר וחלב וראוי לחוש לדבריהם בכה"ג ואפשר דאפי' בשאר איסורים יש להלריך גרידה עכ"פ במקום שנגע: [ג] אלא למקום שאיסור יכול לילך לשם. ואפי' אם החתיכה הוא שמן מ"מ לא אמרי' דמפעפע מטעם זה וכן הוא בטור וע"ל כלל כ"ג ס"ק ג': [ד] איסור שאינו מפעפע. אע"ג דהרב פסק לקמן כלל ל"א דאף באיסור מפעפע מפני שאין חנו בקיחין בין כחוש כחוש לשמן היינו דוקא באיסור עלמו משא"כ באיסור בלוע לא מחמירין כולי האי כ"כ הש"ך בס' ק"ה ס"ק ט"ז וי"ז: [ה] דדין מליחה בזה

בשר וכתב מהר"י דכן נוהגין וכ"כ באו"ה כלל י"ח [ג] דאפי' כחל יבש אין לבשל בקדרה לכתחל' וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות דלא בספר ב"י [ג] דמשמע מדבריו דנוהגין לבשלה בלא בשר ע"י קריעה שתי וערב ומחו בכותל:

ב ואם עבר ובשלה בקדרה בלא בשר אחר עמה נוהגין כדעת רש"י דאם לא קרעו או אפילו קרעו שתי וערב ולא מחו בכותל אסור אם לא שהיה ששים במים שבקדרה נגר כל הכחל ודלא כר"ת דפסק דבקדרה בלא בשר אפילו בלא קריעה כלל שרי וכן הוא דעת הר"ף ולא נוהגין כן אלא כרש"י [ד] כי ראב"ן החרים שלא לנהוג כר"ת כמ"ש בשערים וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשל"ז ע"ב ואם נתבשל בקדרה בלא בשר ולא נקרע שתי וערב וטוחה בכותל ויש בו ששים נגר הכח' מותר ואמרינן פג"ה דף תשי"ג דהכחל עצמו משלים לס' והטעם כתב הר"ן משום דאחר שיצא ממנו החלב נשאר מן הכחל בשר גמור הוא ובדין מצטרף עכ"ל [ה] ול"ד לדם הבלוע בחתיכה [ו] שהוא איסור דאורייתא מ"א"כ בכחל שהוא איסור דרבנן [ז] וכ"כ הסמ"ג וכן הסכמת הפוסקי' [ח] ויש אוסרין הכחל אף כדאיכא ששים וכן מסקנת האו"ה:

ג ואם נתבשל בקדרה עם שאר בשר ואין ששים כנגדו הכל אסור ומשמע מדברי התוס' והרא"ש והר"ן והסמ"ג דאף לדעת רש"י אם נקרע שתי וערב ומ"ב מותר אף לכתחלה עם שאר בשר א"כ אף לדירון דנוהגין שלא לבשל כלל מכל מקום בדיעבד היה לנו להתיר וכ"כ דגהות מיימו"ן והמרדכי דבריעב' יש להתיר אף אם נתבשל עם שאר בשר אם נקרע שתי וערב ומ"ב אמנם בהג"ה ש"ד כתב בשם ראב"ה וא"ז דעם בשר אף בדיעבד אסור אע"פ שנקרע ש"ו ומ"ב וכ"כ באו"ה כלל י"ח מיהו נראה לי [ט] דבמקום הפסד מרובה איכא למסמך אדברי כל המתירין בדיעבד דהאוסרים יחידים הם לגביהו ואם יש ששים בבשר שבקדרה נגר הכחל הכחל אסור ושאר בשר מותר ומכאן בגמ' פג"ה דאע"ג דהכחל אסור מ"מ מצטרף לשאר בער לבטל הכחל כס' וכן פסק ב"ד:

ד כתב המ"ד סימן צ' ואם בשלו פעם אחרת בקדרה [י] דינו כמו בפעם ראשון עכ"ל וע"ל אם הכחל מצטרף בקדרה שנייה כמו בראשון:

ואין

מנחת יעקב

וכן בש"ע בסיומן ל' לא כתב ארצ כלום נראה שדעתו להמיר הכחל עלמו בנתבשל לבדה. וכ"כ מהרש"ל באו"ה הנדפס' בדפוס לובלין והשיג על משמעות הרב כאן וכ"פ הב"ח בס' ל': [ט] דבמקום הפסד מרובה יש להמיר. מהרש"ל מסיק באו"ה בפכ"ה סימן מ"ז וז"ל. והיכי שעבר ובישל הכחל בין עם בשר בין בפני עלמו אפי' קורעו ש"ו ומחו בכותל נראה דאסור אף דיעבד ואף שאינו מן הדין כלל מ"מ מאחר שכתבו הגאונים ז"ל דנהיגו בכל ישראל דלא מצטלי כחל כלל הוי כדבר שנאסר במניין עכ"ל ואחר דבריו נמשך הב"ח ופסק דלבשלו עם בשר אפי' בה"מ יש לאסור. אבל בנתבשל לבדה וקרעו ש"ו ומ"ב מתיר דיעבד ובש"כ סי' ב' ס"ק ח' כתב וז"ל ודעת מהרש"ל באו"ה ובפכ"ה סי' מ"ז להמיר דיעבד עם בשר ע"י קריעה ש"ו ומ"ב אפי' בלא הפסד והב"ח פסק וז"ל ואם בשלו עם שאר בשר אסור אף דיעבד אפילו טחו בכותל וקרעו שתי וערב ודלא כהג"ה ש"ע דמיקל עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו וכו' עכ"ל הש"כ ואין זה אלא כסג"ה היו"א מלפני השליט דראה תחלת דברי מהרש"ל ולא ראה מסקנתו דספק להדיא להיפך. שאוסר דיעבד אפי' בשלו לבדו וא"כ אין שום השג' על הב"ח שמך עלמו על חומרת דמהרש"ל רבו עכ"פ בנתבשל עם בשר ומ"מ לענין דינא נלע"ד דאין לזוז מפסק הרב כיון דדעת רוב הפוסקים להמיר דיעבד וכמו שהאריך הש"כ ג"כ שם באורך ומה שטען מהרש"ל דהוי כדבר שנאסר במניין כיון דהגאונים כתבו דנהגו שלא לבשל כחל אין זו רא"י כלל דמלשון הגאונים מבואר זה להדיא דלא נהגו וקבלו כן מתחלה רק לכתחלה ולא לאסור דיעבד וכן משמע להדיא מדברי הגהות מיימו"ן ושאר פוסקים שכתבו מנהג של הגאונים ומ"מ מתירין דיעבד וכמבואר בב"י סי' ל' ע"ש וכדאי הנהגה לסמוך עליהם במקום הפסד מרובה: [י] דינו כמו בפעם ראשון. ולא אמרינן כיון דהכחל עלמו מועיל לבטל א"כ לא יאסרו בפילה שניה ס' נגר כולה כיון שכבר נתבטל לכן קאמר דינו כמו בפעם ראשון ולריבין ס' נגר כולה. וכדאי"ת בש"ס פכ"ה עיין בב"י סימן ל' ומ"מ כל דאס בפעם ראשון היה הכחל שלם ולא היתה כנגדה ס' לבטל ובפעם שנייה קרעו ש"ו וטחו בכותל וליכא ס' אף דבדין ג' פסק הרב דבהפסד מרובה יש להקל בפעם ראשון מ"מ כאן כיון שכבר נאסרו מפעם ראשון ונ"כ מו לא מהני קריעה שתי וערב ואין להמיר אפילו בה"מ אי ליכא ס' נגר הכחל אבל אם בפעם ראשון ה' ס' נגר הכחל אע"ג דכחל עלמו אסור מ"מ אם בפעם הב' קרע ש"ו ומ"ב אי איכא הפסד מרובה

לסחור פסק הב"י דמתיר לבשלו לבדו והטור סי' צ' פסק ג"כ להדיא דמותר לבשלו לבדו ע"י קריעה שתי וערב שלא כדעת הגאונים ול"ע וע"ל ס"ק כ"ג: [ב] דאפי' כחל יבש. אפי' נתייבש ל' יוס כן משמע באו"ה וע"ל דין ח': [ג] דמשמע מדבריו. הל' אינו מדוקדק דכ"כ הבית יוסף להדיא בב"י ובש"ע ע"ס: [ד] כי ראב"ן החרים שלא לנהוג כר"ת. הראב"ן בס' י"ז האריך לפרש סוגי' דכחל ע"פ שטת ר"ת וא"כ כתב וז"ל והראשונים שלפנינו גודרי גדר עושי' סוגי' נהגו שלא לבשל כחל עם בשר כלל אפי' בקריע' שתי וערב והם היו יודעים פירוש וסוגי' של הלכה שכן ה' (כלו' כשיט' ר"ת) ולא רצו לגלותה שלא יקלקלו אפי' בלא קריע' וא"י לא להור' לעשות כן בחתי' אלא לפרש הלכ' על מכו' ואשר יקל ויפרוץ גדר הראשונים ויסמוך על מה שפרשתי יהא באלה ובגידוי ובשמת' וא"י נקי וכל ישראל עכ"ל. הרי להדי' מבואר דבריו שלא החר' אלא בלבשלו עם בשר מטעם סוגי' וגדר הראשונים שלא יבשלו בלא קריע' משא"כ בלא בשר דלדע' ר"ת אף בלא קריעה מותר לא הוזכר דבריו שעשה שום חרס ובאמת דעת השערי' אפשר ליישב שהוא ג"כ לא בא לומר רק שראב"ן החרים שלא לנהוג כר"ת היינו בלבשלו עם בשר אכן מדברי המרדכי פכ"ה מבואר להדיא מדבריו שהבין מסיוס לשון הראב"ן דאף בלא בשר עמו החרים כמ"ס הרב כאן ול"ע גם מה שמשמע מדברי השערים ושאר פוסקים דדעת הראב"ן לגמרי כר"ת והמעין בראב"ן שם יראה שכמה חלוקים יש בין דעתו לדעת ר"ת ול"ע: [ה] ול"ד לדם הבלוע. לפי מ"ס הרא"ש פג"ה הטעם לפי שאיסורו של כחל אינו משום שיש בו טעם חלב יותר משאר בשר אלא לפי שיש בו גומות עכ"ל א"כ שא"י דם שהוא מוצלע וכנוס בכל החתיכה כולה ודומה כאלו הוא כולה איסור משא"כ בכחל וכ"כ המע"מ שם דף ר"ה ע"ב ואפשר שזה ג"כ כוונת הר"ן שכתב ואין איסור אלא משום החלב שבתוכו: [ו] שהוא איסור דאורייתא. אף דדם שבשלו דרבנן מ"מ חשוב נגר כחל דאורייתא כמ"ס לעיל כלל כ"ד ס"ק ה' ובחנם השיג הט"ז סי' ב' על הרב בזה וכ"כ הגה"כ: [ז] וכ"כ הסמ"ג. כוונ' הרב לפי שסמ"ג לאוין סי' ק"מ וקמ"א הרכיב שני הטעמים אלו יחד דהיינו מטעם שהכחל עלמו בשר גמור הוא וגם החלב הוא דרבנן. וא"כ גם הר"ן והמ"מ בשם הרשב"א אף שהשיגו על טעם הרמב"ם שכת' הטעם שחלב הכחל דרבנן מ"מ דעתייהו להרכיב שני טעמים אלו יחד וכ"כ הבאר שבע דף פ"ב ע"ב ובחנם השיג הט"ז סי' ב' והנה"כ שם על הרב כאן: [ח] ויש אוסרין. בסמינים דלקמן השמיט הרב היס אוסרין

ה ואין חילוק בין כחל שבא מבחמ' מניקה [יא] או אינה מניקה וכן אמרינן בגמ' פכ"ה וכן הוא הסכמת הפוסקים:

כתב מהרא"י בת"ה פי' קריעה שתי וערב ושיחה בכותל היינו שקורעו קריעה אחת לארכו ואחת לרחבו ופחו בכותל פירש"י כובשו בכותל ונראה כי מה שנחנו האיד' לחתכו ש"ו [יב] כמה חתיכו' על כולו [יג] עדיף מ:כשו בכותל דבהכי כל הגומות שהחלב בנוס בהן [יד] נחתכות ונפתחות עכ"ל ובתב ב"י בשם הרשב"א דאם נתנה תחת המכבש הוי כמחו בכותל עכ"ל:

ז כ' המייד סי' צ' כתב הרשב"א הא דאמרינן כחל עולה למנין ס' דווקא לבטל הטעם החלב כגון שבשלו בקדרה לברו אבל אם בשלו ביורה של חלב צריך ס' והוא [טו] שאין החלב שבו ניכר ונודע שיצטרף עם שאר החלב לבטל הבשר עכ"ל וכתב ב"י [טז] הא דכתב בקדרה לברו לאו דוקא אלא ה"ה בקדרה עם שאר בשר מצטרף הבחל לבטל החלב שבו ולא נקט לברו אלא לא שמעינן דאפילו בקדרה לברו בעינן ששים נגד הבחל [יז] כדעת רש"י עכ"ל עוד כתב המייד בשם הרשב"א ונ"ל שאם נפל בראשונה בפחות מנ"ט הבחל עצמו חזר ונעשה נכילה ואם נפל אח"כ בקדרה בעינן ששים והוא עכ"ל וכתב ב"י מיהו הרמב"ם כתב דאף בקדרה שניה הבחל מצטרף [יח] כמו בראשון וכתב הה"מ שכן דעת הרא"ה וכתב הר"ן פג"ה שטעם סברה זו משום שאין הנאסר רק משו' מראית עין אין לחמיר בקדרה שני' יותר מבראשונה עכ"ל ב"י ודברי הר"ן אין ראיה לכאן דהר"ן לא קאמר אלא בנפל תחלה לקדרה שהיה בו ס' דאע"ג דהבחל נשאר באיסורו כמו שנתבאר מ"מ אינו אלא משום מראית עין ולכן מצטרף בקדרה שנייה ובוזה אף הרשב"א מורה דהא לא קאמר אלא בנפל תחלה בפחות מששים ואדרבה דברי הר"ן תולה טעמו הואיל ולא נאסר רק מבח מראית עין משמע דפחות מס' ברשב"א ס"ל [יט] וכן עיקר: ח והיכא שנתייבש הבחל מאוד ונתבשל בהדי בשר כתב הר"ר יחיאל להחיר אפילו בלא קריעה כלל אפילו לפירש"י ואינו מצריך ששים דחלב שחומה דרבנן [כ] וביבש לא גזרו עכ"ל וכתב מהרא"י [כא] דלאחר שלשים מקרי יבש:

ואם

מנחת יעקב

[יז] כדעת רש"י. המעיין היטב בדברי הרשב"א בתה"א והקלר בית ג' שער ד' יראה דפסק להדיא שלא כדעת רש"י רק לכתחלה כתב שיש לחוש לדעת רש"י אבל דיעבד אם בשלו לבדו בלא קריעה פסק להתיר בלא ס' ול"ע ובב"י סי' צ' ס"ק ו' כתב דלכך נקט לבדו כלומר בלי שום חלב אחר: [יח] כמו בראשון. ואזיל לשיטתו שכתב הטעם דכחל עלמו מלטרף כיון שהיא מדרבנן הקילו בשיעורו א"כ אין סופו חמור מחמתו דגם עכשיו אין כאן רק איסור דרבנן וזה כ"ל כוונת דעת הרא"ה בב"ה להרשב"א בדף ק"ז שהוא סובר ג"כ כטע' דהרמב"ם כמבואר בדבריו כמה פעמים ובוזה נילל מכמה קוסית והשגות של משמרת הב"י שם והרשב"א אזיל לשיטתו שהשיג על עיקר הטעם של הרמב"ם לכן מחמיר בפעם שנייה יותר מן הראשון ועיין ס"ק ו': [יט] וכן עיקר. וכתב הב"ח בב"י ז' ס"ק ח' וז"ל ואיכא למידק הלא כיון דכחל נעשה נכילה וה"ל חתיכה הראויה להתכבד ואפי' באלף לא בטיל דבשר בחלב הוי איסור מחמת עלמו ואפי' לא ה"ל חתיכה הראויה להתכבד מ"מ ה"ל בריה כמו ג"ה ועוף טמא שאם יחלק אין שמו עליו כחל אלא חתיכות כחל. וי"ל דמיירי בכחל שלם דהכחל עלמו ניכר בין החתיכות וא"ל לבטל רק הטעם דנפיק מינה וטעם בריה ומהר"ל בטיל בס' עכ"ל הב"ח וכתב הש"כ בב"י ז' ס"ק ה' על דברי הב"ח אלו וז"ל ודבריו תמוהין כדאיתא בש"ס ופוסקים לקמן סי' ק' דלא הוי ברי' אלא מה שנאסר מתחלת ברייתו וכן מבואר ברמב"ם עכ"ל ולע"ד אין כאן אפי' קלמ' תימא דהא מבואר בב"י סי' ק' דהרא"ש פג"ה והתו' פ' כל הזבחים כתבו הטעם דנכילה ושור הנסקל דלא מקרי בריה משום דאף אם יחלק שמו עליו משא"כ בג"ה ודלא כרש"י והר"ן שפי' הטעם כיון דלא נאסר מתחלת ברייתו משמע דסבירא להו אף שלא נאסר מתחלת ברייתו גם כן מקרי בריה ואחר זה נמשך הטור בב"י ק' וכ"כ שם הב"ח וא"כ שפיר מקשה הב"ח לדעת הטור על כן איננו נחמץ דניכר הכחל בין החתיכות וא"ל לבטל רק הטעם וק"ל וע"ל כלל מ"א מדיני בריה: [כ] וביבש לא גזרו. והרא"ב בב"י י"ד פסק דאף בכחל יבש אפילו לאחר ה' חדשים נאסר אע"ג דליכא בו שום חלב כמו שלא חלקו חכמים בין כחל מניקה לאינה מניקה. וכ"כ בתשובת מהר"ם מרוטנברג סימן שכ"ט ועיין שם: [כא] דלאחר ל' יום. אע"ג דבא"ח סימן תמ"ז סעיף ה' בהג"ה פסק הרב דלא מקרי יבש רק לאחר ב' חדשים כבר מחל' מהרא"י בהג"ה ש"ד דשאני התם שלריך להתייבש כל העיסה מה שאין כן בכחל דאין לריך להתייבש רק החלב שבחמו

יש להתיר בפעם הב' אף דליכא ששים כיון דכחל עלמו אינו אסור רק מטעם מראית עין אין להחמיר יותר מבפעם ראשון וכנוונא שכתב הרב לקמן דין ז' ע"ש ודו"ק: [יא] או אינה מניקה. ואפי' של עגל כ"כ הרמב"ם והא"ה והוא מוסכם מש"ס וגדולי הפוסקים אכן הרוקח סי' תל"ז כתב לחלק בין מניקה לאינה מניקה דיותר יש להקל בצינו מניקה וכ"כ האגור סימן אלף רמ"ד בשם תשו' הרשב"א ע"ש ובוזה תרלתי בביאורי' שלי על הטור מה שמקשה הב"י בב"י ז' על לשון הטור דה"ה וזה רבותא וכו' ודו"ק: [יב] כמה חתיכות על פני כולה. בת"ה סימן קפ"ג כתב וז"ל ונראה דקריעה שאנו עושין שחותכין כמה חתיכות שתי וערב לאורך ורוחב על פני כולה וחותכין אותו אח"כ לחתיכות קטנות ואופדין בשפור כה"ג עדיף טפי מטיח' בכותל עכ"ל והרב שלא כתב כלום מחותכין חתיכות קטנות ז"ל דסובר דמהרא"י לא כתב כן אלא לפי שבזמנו היה דרכם בכך אבל באמת אף שלא חתך לחתיכות קטנות כל שחתך כמה פעמים שתי וערב ג"כ סגי כיון שכל הגומות נחתכו ונפתחו' וכ"כ מהרא"י בהג"ה ש"ד בסתם ולכן כתב בש"ע סימן ז' ג"כ בסתם: [יג] עדיף מכבשו בכותל. הולך לכתוב דעדיף דאל"כ תקשה מסוגיית דש"ס בחולין דף ק"ט ע"ב דמקשה שם כיצד קורעו ומשני קורעו ש"ו וטחו בכותל וא"כ תקשי אמאי לא משני הש"ס דקורעו כמה פעמים ש"ו וחו' לא איננו נחמץ טיחה בכותל לכך כתב שהוא עדי' ואיננו נחמץ הש"ס לאשמעי' רבותא אבל באמת לענין הדין לא מלינו שום חילוק שיהא עדיף וק"ל: [יד] נחתכו' ונפתחו'. וכתב בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ט וז"ל אבל היכי שנחתכה עם בשר ביחד יש מקום לאסור שחלב היולא נבלע בבשר בחוץ חיתוך שחותכין שניהם יחד עכ"ל ונראה פשוט דעיקר כוונתו לאסור הוא מטעם מעשה שהיה שנללה שם כך בלי הדחה אבל אם הודח היטב פשיטא דאין חשש איסור כמו בכל איסור שנבלע בלוען וע"ל כלל כ"ב ס"ק ט"ו: [טו] שאין החלב שבו ניכר ונודע. לפי מה שכתב הרב לעיל דין ב' הטעם דמלטרפין הכחל כיון שהחלב דידה מדרבנן א"כ אף אם היה החלב ניכר ונודע ג"כ אין מלטרפין הכחל כיון שכתב בשר גמור הוא ונתבשל בחלב דהוא אסור דאורייתא אין מלטרפין וכ"כ הרא"ה בצדק הבית על הרשב"א דף ק"ז ע"א וע"ש במשמרת הבית והרב שם העתיק כאן ל' הרשב"א ז"ל דבני למימר דאף אם בשלו הכחל בחלב שחומה דהוא רק דרבנן מ"מ אינו מלטרף החלב שבו כיון שאינו ניכר ונודע וק"ל: [טז] הא דכתב בקדרה לבדו. הטור אליבא דהרשב"א כתב כן אבל הרשב"א עלמו בתה"ק והארוך בית ד' שער א' לא כתב כן ב"י שם:

וכתב

ז ואם רוצה לצלות הבחל [כג] לדעת רש"י בעיניו שתי וערב (ומ"כ) לכתחלה (וכתב ב"י) (ומשמע בב"י) דנכון חומרא זו לדעת רש"י והכי נהוג לכתחלה וכבר נתבאר למעלה איזה מיקרי שתי וערב וטחו בכותל וכתב בסמ"ק לפי ר"ת דכתב דלצלי סגי ליה בקריעה מועטת אף לכתחלה לא סגי באותה קריעה שקורעין אותו לשניי' כשחולקין רביע' האחרונ' (ס"א של אלי') לכתחלה אבל דיעבד סגי בקריעה זו עכ"ל ונ"ל דהא דכתב בדריעבד סגי בקריעה זו לאו אצלי קאי דהא בצלי בדריעבד אף בלא קריעה שרי בין לרש"י בין לר"ת כמו שנתבאר מדברי כל הפוסקים [כג] אלא אלא לאשמעינן בדריעבד זו מקרי קריעה מועטת ונפקא מינה לר"ת דס"ל דאם בשלו בקריעה מועטת אף עם בשר שרי וכן נ"ל דלא בדברי אור"ה דכתב לרש"י אף בצלי אפילו בדריעבד בעינן קריעה מועטת ולמד כן מדברי חזמ"ק ואינו נראה אלא כמו שכתבתי :

י כתב מהר"א עוד בהג"ה ש"ד בפשטיד"א [כד] נהנו רוב העולם היתר בלא בשר רק ת"ח נמנעים שלא לאכול פשטיד"א אפילו קורעו ש"ו ומ"ב אם לא כיבש אף על גב דהאידינא רגילין במדיניותו לאפות במחבת ואיכא למיחש [כה] שמא יאפה אחר כך בו בשר מכל מקום לא חזינו בקמאי דה"ה מוחין בו בנהנו היתר לאחר שקרעו שתי וערב כמה פעמים על פני כולה וגם מחתכין לחתיכות קטנות [כו] ובמחבת אין להקל כלל מהר"א ז"ל וב"י כתב הא דכתב דבמחבת אין להקל חומרא יתירה הוא ולית דחש לה עכ"ל ובמדינות אלו אין נוהגין להקל :

יא בהג"ה מרדכי דף תשמ"ג ע"א מעשה היה ששמו [כו] מולייתא של בשר חם על מולייתא [כח] של בחל חם והתירו בדריעבד עכ"ל וכ"כ בת"ה סימן קפ"ב דמותר ומ"מ יש ליוזר לאפות לכתחלה עם פשטיד"א של בשר תוך התנור אם לא בפי התנור עכ"ל וב"י כ' וגם זו חומרא יתירה ולית דחש לה עכ"ל וכ"כ באור"ה כלל י"ח דמותר לאפות עם פשטיד"א של בשר [כט] אפילו בתנור קטן עכ"ל :

יב וכתב הטור ס' צ' אפילו קרע שתי וערב וטחו בכותל ובא לצלותן עם בשר בשפור לא יתן הבחל למעלה ובשר למטה אלא הבשר למעלה וכל למטה עבר ונתן הבחל למעלה מותר בדריעבד עכ"ל וכן משמע בגמרא פכ"ה וכתב רש"י גבי דיני כבד דבשפורין שלנו המונחים לארכן אין לחלק דלפעמים ראש זה למעלה ולפעמים ראש זה למעלה וכתב ב"י ומשמע מדברי התוס' והרא"ש דבשלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אפילו תותי בשרא אסור מפני שמנונית שנומף על הבחל שיש בו עדיין חלב עכ"ל וכ"כ המרדכי פכ"ה דף תשלי"ה [ל] דאסור אף בדריעבד וכן

מנהגת יעקב

וכתב הס"כ בס' ל' ס"ק י"ז היינו מסתמא אצל אי חזין דיבש ממח אפילו תוך שלשים מותר עכ"ל : [כג] וכתב בית יוסף דנכון חומרא זו לדעת רש"י. כן מלחמי הגירסא כלל ספרי הת"ח שדידינו אצל לא מלחמי שום דבר בב"י מזה הלשון גם מ"ש הרב וכבר נתבאר למעלה איזה נ"ר ונ"ל וכתב וטחו בכותל וכו' קשה טיחה בכותל מאן דכר שני' דהא עד השתא לא כתב הרב רק דלריך קריעה שתי וערב ובלח' חמורות פכ"ה דף רנ"ז ע"ב מדחיק ליישב קלת דברי הרב גם בבאר שבע דף פ"ד ע"ג מגיה דברי הרב כאן קלת כדי ליישבו ועיין גם אצל לע"ד נראה הגירסא נכונה כמו שכתבתי בפני' שכן מלחמי להדיא שכתב הרב בד"מ וז"ל באור"ה כלל י"ח ונהנו עולם אף כללי לעשות קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ומשמע בב"י דנכון חומרא זו לדעת רש"י עכ"ל הד"מ וכוונת הרב על מה שכתב הב"י סימן ל' על הרשב"א שכתב לדעת רש"י מיתוקס ר' יהודה לללי אס כן בעינן גם כן טיחה בכותל (וכן מלחמי בשלטי גיבורים פכ"ה שפ"י כן לדעת רש"י ע"ש) זה ברור כוונת הרב והגירסא נכונה כמ"ש : [כג] אלא לאשמעינן. וכן כוונת מהרש"ל בעטרת שלמה לתוך דברי הסמ"ק אך שדכריו מעורבבי' ובדלפי יש טעות סופר בדבריו ולריכין תיקון עיין שם : [כד] נהנו רוב העולם היתר. כתב האור"ה כלל י"ח דין ח' אף על פי שאנו מחמירין בפשטיד"א אפילו בלא מחבת להחזיק כמו ביסול כדאיתא לעיל גבי לב (ע"ל כלל כ"ח דין ב') מכל מקום הכא מחמירין כל כך כיון דר"ת מחירו אפי' לכתחלה לבשלו עכ"ל ועיין בש"ך ס' ל' ס"ק י"ט : [כה] שמא יאפה אחר כך בו בשר. משמע דאפי' קרעו שתי וערב ומ"ב דמותר דיעבד בביסול לצד מ"מ הקדירה אסור לבשל אחר כך בו בשר (וכ"ס חלב) וכ"כ הסמ"ק ס' ר"ג וכן משמע בטור ס' ל' וע"ש בב"י ובעט"ז וכ"פ באור"ה כלל י"ח דין ו' ואפי' דיעבד נאסר הבשר שנתבשל תוך הקדירה תוך מעט לעת דהוי כנתבשל הבשר עם הבחל דנאסר עכ"ל : [כו] ובמחבת אין להקל כלל. משמע דאפילו ביבש אין להקל לכתחלה במחבת ומה שכתב מחלה דביבש מותר היינו בלא מחבת דדוקא אס' אינו יבש התלמיד חכמים נוהגין לפי שרגילין לאפות במחבת ואחי למטה אצל ביבש לא גזרו כולי האי ומותר בלא מחבת אצל במחבת אפילו ביבש אין להקל לכתחלה

[לא] וכ"פ באו"ה דכחל אסור אבל בשר שעליו שרי בדיעבד [לג] ואע"ג דבשפורין שלנו אין לחלק בין למעלה בין למטה היינו לכתחלה אבל דיעבד לא מחזיקין איסור [לג] לחוש שמא נתהפך עכ"ל:

י"ג וכ' עוד המור בשם הרשב"א דדין מליחה כדין צלייה דלכתחלה לא שרי רק תותי בשרא ובדיעבד אפי' על הבשר שרי וכ"כ הרמב"ם שאם מלחו בלא קריעה בדיעבד מותר אבל הרא"ש כתב שמותר למלחו לכתחלה עם בשר בכל ענין דאין המלח מוציא חלב עכ"ל. ובאו"ה כלל י"ח כתב דדין מליחה כדין צלייה ואם לא נקרע כלל ומלחו אסור בדיעבד כמו בצלי ובקריעה מועטת שרי כמו בצלי ולכתחלה בעינן למליחה קריעה ש"ו וערב וטיחה בכותל כמו בצלי ואם מלחו עם בשר הבשר שתחתיו אסור כמו בצלי ושעליו מותר בדיעבד ולכתחלה אין למלחו עם בשר כלל עכ"ל ואין דבריו נראים כמ"ש דאם לא נקרע כלל אף דיעבד אסור דהא כבר כתבתי לעיל [לד] דאף בצלי בכה"ג שרי מ"מ אם יש בשר עמו ומונח עליו ולא נקרע שתי וערב וטיחה בכותל אפשר דאסור כמו בצלי וגם הבשר שתחתיו אסור אבל הבשר שעליו שרי כמו בצלי והא דכתב הרשב"א דבדיעבד שרי עילוי בשרא היינו אם נקרע שתי וערב וטיחה בכותל כמו שהוא דינו בצלי או אפשר למימר דאם נקרע שתי וערב אע"פ שלא טחו בכותל במליחה יש להקל [לה] א"נ דהרשב"א לסברתו או"ל דס"ל דאף בצלייה מותר בלא קריעה כמ"ש הב"י בשמו סי' צ' לכן מזיר גם במליחה בכל ענין אבל לפי מה שכתבתי שאנו נוהגין לאסור בצלי בלא קריעה אפשר דה"ה במליחה ובדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו בדיעבד להתיר בכל ענין והוא דעת מוהר"ם שנתבאר בסמוך אך טוב להחמיר אם לא בהפסד מרובה [לו] ואף בלא הפסד יש להקל דהרי הרא"ש והרמב"ם ומהר"ם משמע דמתירין הכל אפילו הכחל למטה אע"ג דבצלי אוסרין הכחל אם היא למטה ש"מ דיש להקל יותר במליחה מבצלייה ואף להרשב"א דמשוי לחו מ"מ מזיר בצלי בלא קריעה אם כן לכ"ע שרי ולמה נתפוס סברת שניהם להחמיר באיסור דרבנן וכתב בהגהות מררכי דף תשמ"ב ע"ב מעשה בכחל ובשר שנמלח יחד בכלי מנוקב ואח"כ שמוהו בכשא"מ והזיר מהר"ם שניהם עכ"ל ונראה דמעשה שהיה כך היה [לו] אבל אין חילוק בין כלי מנוקב לשאינו מנוקב לענין חלב רק לענין דם דשייך משריק שריק [לח] ואפשר דנקטו כלי מנוקב [לט] משום דם שבכחל ושכבש' אבל לענין חלב אין לחלק וכן נראה לי:

י"ד כתב בטור סימן צ' ומותר לכתחלה [מ] לחתכו בסכין של בשר וליחניו בכלי של בשר לאח' קריעה וטיחה עכ"ל וכ"כ הרא"ש וב"ש דמות' ליתנו אח' הצלי' בכלי של בשר או בקדר' של בשר ואע"ג דכתבתי לעיל דאין נוהגין לבשל אפי' אח' קריע' וטיח' מ"מ אם נצלה [מא] אז"כ מותר וכתב ב"י בשם הרשב"א דאפילו בשר בקדרה שרי דהא אפי' בשפור עילוי בשרא שרי ולא אסור לכתחלה אלא משום מראית עין דמה שנוטף ממנו דומה לחלב ומותר לצלות בשפור אחד פעמים בשר פעמי' כחל ומיהו דוקא לאחר קריעה וטיחה עכ"ל וכן משמע בר"ן דף תשי"ח ע"ב ובאשר"י ותוספת' דלא כמרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב דאוסר לצלו' בשפור שצלו בו כחל ואפשר דהמרדכי בלא קריעה וטיחה קאמר אבל אם נצלה כרינו [מב] בקריע' וטיחה ודאי מותר אח"כ לצלות באותו שפור וכן מותר ליתן הכחל עם בשר כמו שנתבאר וכ"כ מהרא"י בתרומת הרשן סימן קפ"ב דמותר [מג] לכתחל' לחתכו בסכין של בשר ולהניחו תוך כלי בשר לאח' קריעה וטיחה וכן פשוט המנהג ואף שיש גדולים שמחמירין

מתמיה

מנחת יעקב

בה"מ תותי בשרא או עליו בשרא כנלע"ד: [לא] וכן פס' באו"ה. אע"ג דאו"ה אוסר אפילו כחל שנללה לבדו בלי קריעה מ"מ אינטרך לאשמעינן דנללה תותי בשרא אפי' בקריעה קלת נאסר כל שלא קריי' ש"ו וט"ז: [לב] ואף על גב דבשפורין שלנו. פי' וגם הבשר יהא אסור מן הכחל כיון שלפסמים נתהפך השפור והוא הכחל עליו בשרא וכיון שלא נקרע הכחל נאסר הבשר מ"מ לא מחזיקין איסור אבל אם בודאי היה הכחל עליו בשרא נאסר הבשר אם לא נקרע הכחל ש"ו וט"ז אפי' דיעבד לדעת האו"ה והמרדכי וכ"פ הרב בש"ע סימן ז' סעיף ב' וז"ל ואם לא נקרע העליון מותר והתחתון אסור עכ"ל. וכ"כ האו"ה כלל י"ח דין ב' וכתב שם דלא אמרינן דכחל מפעפע למעלה תוך הגדר לפי שאין החלב מפעפע וע"ל כלל כ"ז ס"ק י"ז: [לג] לחוש שמא נתהפך. וכתב הש"ך בס"י ז' ס"ק י"ב וז"ל ונראה דאם ידוע ששניהם היו תחובים בשפור ולא היה שום אחד מהן עליון או תחתון שניהם מותרין עכ"ל: [לד] דאף בצלי בכה"ג שרי. והאו"ה או"ל לשטתו דאוסר בצלי וכמ"ש הרב לעיל דין ט' בשמו: [לה] א"נ דהרשב"א לסברתו או"ל. וכן משמע מדברי הרשב"א בטה"א והקלר בית ג' שער רביעי ע"ש: [לו] ואף בלא הפסד יש להקל. ובסימנים כתב הרב דאין להקל אלא א"כ בהפסד מרובה אכן בש"ע סי' ז' פסק הרב בסתם להקל בכל ענין במליחה בדיעבד וכ"כ מהרש"ל בפכ"ה סימן ט' ועי' מה שכתבתי לעיל ס"ק כ"ט: [לז] אבל אין חילוק בין כלי מנוקב לשאינו מנוקב. לא ידעתי מה דוחקיה דהרב בדברי מהר"ם הלא בתשובת מהר"ם מרומנובסק סימן שצ"ח ובראש"ן סימן י"ד מחלק להדיא ג"כ לענין חלב שחוטת בין כלי מנוקב לכלי שאינו מנוקב כמו לענין דם ע"ש וז"ע: [לח] ואפשר דנקט כלי מנוקב. והא דנקט ששמו בכלי שאינו מנוקב וליכא למימר לאשמעינן אף ששמו בכלי שאינו מנוקב לא נאסר מדם כיון שכבר שהה שיעור מליחה וכדעת רש"י

שהביא הרב לעיל כלל וסי' י"ד א"כ אח"כ לא כתב הרב ג"כ מירון זה על כלי שאינו מנוקב ועוד מ"ש כחל דנקט ואין לומר דמעשה שהיה כך היה דהא למירון זה משמע דלא צעי למימר מעשה שהיה דא"כ מעיקרא לא קשה מידי וז"ל דעיקר קושיית הרב הוא דאמאי אינטרך למתני כלי מנוקב הלא אפילו שמוהו מיד בכלי שאינו מנוקב גם כן אינו אוסר לכן מתוך דנקט כלי מנוקב משום דם והא דנקט אחר כך כלי שאינו מנוקב היינו לרבותא דאינו נאסר מהחלב אף בכלי שאינו מנוקב וזה פשוט כוונת הרב והארכתי בכל זה לפי שראיתי שבט"ז ס"ס ל' כתב בשם הרב וז"ל וכלי שאינו מנוקב דנקט משום דם שבכחל ושבבשר לא משום חלב עכ"ל ולא העתיק יפה ואולי ט"ס יש בדבריו: [לט] משום דם שבכחל ושבבשר. ועיין לעיל כלל י"ד דין א' דאם שמוהו בשר לאחר מליחה בכשא"מ ונמלא בו ליר דלריך קליפה א"כ ה"ה הכי לענין כחל: [מ] לחתכו בסכין של בשר. ואל תתמה מ"ש קדרה שנתבשל בו כחל דהקדר' אסורה לבשל בה אח"כ בשר וכמ"ש לעיל ס"ק כ"ד שאני התם דהממירו בו שמו יבא לבשל בו בשר עם הכחל ומש"כ בסכין שלא שייך לגזור כה"ג כ"כ העט"ז וכן הוא בסמ"ק סימן רי"ג והג"ה מיימון ולזה כיון הש"ך שם בס"ק כ"א אף שלא העתיק יפה: [מא] אח"כ מותר. פי' אפי' לבשל וכן דעת הרב בש"ע ס"ג בהג"ה אכן מהרש"ל פכ"ה סי' מ"ז פסק דאסור לבשלה לכתחלה אפילו אחר לייטו וקריעה וטיחה וכן הוא דעת הב"ח ס"ס ז': [מב] בקריעה וטיחה ודאי דמותר. ומהרש"ל באו"ש ובפכ"ה סי' ג"ז כתב דכל שנללה כל לרבו אפילו לא טחו בכותל ג"כ מותר לחתוך בסכין של בשר ולענין השפור אף אם קרעו ש"ו אסור לכתחלה שלא יהיה צעיני ההמון כחוכה וטלולה שזה עם זה אסורין לללות וזה אחר זה מותר ואם לא נקרע ש"ו לריך השפור לבדו ודעת הרב בסימנים ובש"ע סי' ז' מבואר דאף בלא קריעה כלל מותר דיעבד וכן הכריע הש"ך סי' ז' ס"ק כ"ד: [מג] לכתחלה לחתכו

מתמיה אני למה נחמיר כולו האי עכ"ל וכ"פ באו"ה לאחר צלייתו יש לו דין כשאר בשר בין לקולא בין לחומרא ומותר להניחו אחר צלייתו אצל בשר חם ולאכלו בסכין של בשר ולאכול אח"כ בשר בלא קנוח והדחה וכ"ש דא"צ לחטט שיניו אחר אכילתו דלא כמרדכי דכתב פכ"ה דף תשל"ד ע"ד בשם רש"י דבעי חטיטה עכ"ל וכתב עוד דאם צלאו או מלחו לאחר קריעה אפילו נמצאת אח"כ גומות מלאת חלב אין לחוש מאחר שקרעוה תחלה עכ"ל עוד כתב באו"ה הואיל וחלב שחוטף דרבנן [מד] לא גזרו ביה למימר כבוש כמבושל ומותר להני' הכהל שלם יום או יומיים לאחר שחטף הבהמה אף על פי שחלב שבתוכו צלול והוא בעין מיהו אם שרו הכהל בחלב שפי' לאחר מיתה [מה] פשיטא דאסור עכ"ל:

ב כתב בספר אדם וחיה אות י"א דמות' לחתוך כהל בסכין בעודו חי אע"פ שעדיין לא קרעוהו עכ"ל וכתב ב"י בשם שיבולי לקט האוכל כהל לא יאכל גבינה אחריו כמו בשאר בשר עכ"ל ופשוט הוא:

כלל וסי' ל"א. בדיני טחול וכליות ובו ג' דינים:

א כתב ש"ד טחול שומנא בעלמא היא וכן הוא הסכמת הפוסקים דטחול יש לו דין שאר בשר לכל דבר והבי נהגין דלא כהנהו' מרדכי דף תשמ"ב עמוד ד' דכתב הא דמותר לבשל טחול היינו דוק' בלא בשר:

ב כתב האגור בשם הרוקח הכליות אסור לבשל בקדרה משום שנאמר אל תמוש תורת אמן עכ"ל וכתב באו"ה כלל א' דכן נהנו משום דאית ביה רוב דם [א] וכן ביצי זכר מיהו בדיעבד שרי עד כאן לשונו אבל ב"י כתב ואנו נוהגים לבשל הכליות ולא שמענו פוצה פה עכ"ל [ג] וטוב להחמיר לכתחלה:

ג כתב בהג"ה ש"ד מעשה היה בטחול שנצלה בלא ניקר והתיר הר"ר משולם וחזיריו דבטל חלב הטחול בטחול עצמה ובחלב הכשר שבו דשעריהו דהטחול והחלב כשר שבו הוי ששים נגד חלב האסור ראב"ה עכ"ל ומשמע מבאן דסתם טחול יש בו ששים נגד חלב שבו דאל"ה מאי למימרא ועור דהלשון משמע כך דאסתם טחול קאי ומ"מ צ"ע דא"כ ה"ל להפוסקים לחב"א דבריהם ולכתוב שיעור זה כמ"ש אותו לענין לב ולכן נראה דאין להתיר מסתמא אלא איכ' ידעינן שיש בו ששים ואיכא למימר דהם שיעורו דוקא או"ה טחול דהוי ששים ואתי לאשמעינן דשומן הטחול מפעפע ודינו כס' אפילו בצליה לאפוקי מסבת החולקים כדלקמן כלל וסימן ל"ז ואע"ג דהלשון משמע דהם שערו סתם טחול מ"מ [ג] אין לסמוך להקל ולהתיר הואיל ויש לרחוק וליישב הלשון:

כלל וסי' ל"ב. בדין נאמנות עכו"ם לענין איסור והיתר ובו י"ט דינים:

א כתב בש"ד עכו"ם אי שפחה שבבית ישראל מלגו תרנגולת אם ישראל יוצא ונכנס מותר כבר נתבאר דינים אלו לעיל כלל וסימן א' ונתבאר שם דלגבי איסור דרבנן עכו"ם נאמן במל"ת ונראה אם מלגה עכו"ם תרנגולת ולא ידעינן אי נמלגה בבלי ראשון או בשני [א] נאמנת לומר בבלי שני נמלגה דהא אינו רק איסור דרבנן דאף אם נמלגה בבלי ראשון אינו אלא איסור דרבנן דהא דם שבשלו אינו עובר עליו כמו שנתבאר לעיל כלל וסי' א'

מנחת העוקב

פעמים מלינו גזרו גזירה לגזירה ואין להדמות גזירות חכמים זו לזו ומה שלא העתיק הרב בש"ע דין זה לפי שהעתיק כאן ובד"מ בשם האו"ה הלשון פשיטא ומרוב פשיטות' לא הולך לכתבו בש"ע אכן באו"ה שלפנינו לא הוזכר הלשון פשיטא כלל וכתב עוד באו"ה וכל שנתבשל עם בשר דגאסר מ"מ מותר בהגהה כמו כל בשר בחלב דרבנן עכ"ל:

כלל וסימן ל"א. [א] וכן ביצי זכר וע"ל כלל ט"ו דין י"ג: [ב] וטוב להחמיר לכתחלה. והיינו

בבישול חבל במליחה מותר רק שיסור הקרום והחלב מהם ש"ע ס' ע"ד: [ג] אין לסמוך להקל. וכתב הט"ו בס' ע"ד דמדינא יש לאסור והב"ח בס' ע"ד כתב וז"ל ומיהו אפי' איכא ס' לריך נמי קליפה סביב לחלב הטחול האסור ואם הוא ספק אי אית ביה ס' אם לאו אזי הטחול כולו אסור חבל בשר שנמלח עמו סגי בקליפה במקום שמונח אלל הטחול ולא אמרינן בשאר איסורים חנ"כ אלא בודאי איסור ולא בספק איסור ועוד דבמליחה חנ"כ חומרא בעלמא הוא ולא נהגו אלא בודאי איסור ולא בספק איסור עכ"ל ולפי דעת הט"ו הוי ודאי איסור וכלא"ה זו לא מיקרי ספק כיון דהוא ספק חסרון ידיעה ול"ע:

כלל וסימן ל"ב. [א] נאמנות לומר בבלי שני נמלגה. וכ"פ הרב בד"מ ס' ס"ט הובא בט"ו

ס' ס"ק כ"ד וזה כוונת הרב בש"ע ס' ס"ח סעי' י"ב בהג"ה שכתב ועיין לקמן ס' ס"ט מדין זה כלומר כמו שכתבו הפוסקים לענין הדמה אחרונה דנאמן עכו"ם במל"ת מטעם דהוא איסור דרבנן ה"ה כאן וכן מבואר בד"מ שם אכן ראיתי לבעל הש"ך שבסימן ס"ח ס"ק ל"ד אלל דין מליגה כתב בפשיטות וז"ל חבל מסית לפי תומו לא מהני הכא כדמהני לקמן ס' ס"ט ס' דהתם לא מהני אלא משום דאיכא נמי טעמא דעכו"ם אנקיותא קפדי וזה לא שייך הכא עכ"ל ולא ידעתי איך נעלם ממנו דברי הרב כאן ובד"מ ופסק בפשיטות דלא כוונתו ועוד תמיה נשגבה על הש"ך דהא מדבריו עלמו בס' כ"ט ס"ק ל"ט ובס"ס הל"י

בסכין של בשר. וכתב הר"ן פכ"ה דווקא במקומה הסכין משא"כ בלינו מקומה: [מד] לא גזרו ביה למימר כבוס כמבוסל. הראב"ן בס' י"ד ומהר"מ מרומנובג ס' ש"כ כתבו וז"ל וכדו וכל האסור את הכשר בבישול אסור נמי בכביסה עכ"ל. ונראה דגם האו"ה מודה לדבריהם בנכבש הכהל עם בשר אף שחלב ידיה הוא רק איסור דרבנן ולכן אסור ג"כ בנכבש הכהל בשאר חלב שחוטף אף דעיקר זר הקולא הוא בכהל עצמה שנכבשה בחלב הכנוס בתוכו לפי שלדעת ר"ת כהל ששלו לבדו אפי' בלי קריעה מותר ואף שאנו נוהגין לאסור מ"מ בכבוס בחלב דרבנן לא גזרו משא"כ בנכבש עם שאר בשר או בתוך חלב שחטפה דבנכבשל כה"ג לכ"ע אסור ולכן אף בכבוס אין להקל כוון דכבוס כמבוסל. ובזה מיושב מה שכתב הט"ו ס"ס ז' על האו"ה ותמוהים דבריו דבסמוך וכו' ע"ש ודו"ק ואף שכתבתי לעיל כלל כ"ד ס"ק ב' בנכבשה הכד אפי' לבדה דנאסר' אף דגם שם לרוב הפוסקים אינה נאסרה בבישול וגם דם הכד דרבנן מ"מ נגד חלב הכהל מיקרי דם. הכד איסור דאורייתא כדאיתא להדיא בש"ס דפכ"ה וכמ"ש לעיל כלל כ"ד ס"ק ה' ועי' בס' זה ס"ק ה' ועי' דשאני הכא דאיכא תרי דרבנן דהחלב שחוטף דרבנן וגם בשר בחלב ע"י כבוס דרבנן דע"י בישול אסרה מתורה משא"כ לענין דם: [מה] פשיט' דאסור. הט"ו ס"ס ז' כתב וז"ל תמהני על פה קדוש יאמר כן לאיסור כזה בשאר בשר כבוס בחלב שחוטף דהא עיקר דאיסור הוא משום גזירה דבשר בחלב בעלמא והא בכבוס כמבוסל אפי' בשאר בשר בחלב מן התורה שרי דלא אסרה רק דרך בישול איכ' ה"ל גזירה לגזירה ומנלן למיגזר גזירה לגזירה וכן נראה דעת רמ"א שלא העתיק לאיסור בש"ע אע"פ שכתב העתיקו אפשר דכאן עשה בכוונה מטעם שכתבתי כנלע"ד עכ"ל ובדאי נתעלם ממנו דברי הראב"ן ומהר"ם שהבאתי ס"ק שלפני זה דמבואר להדיא מדבריהם דאסרו בכה"ג אף דאיכא גזירה לגזירה ואריכין לומר כמ"ש הש"ך בנה"כ שם בשם התוספת דכמה

א' אבל בדבר שיש חשש איסור דאורייתא לא מהימנא [ב] רק בישראל יוצא ונכנס והוא יודעת בטיב ישראל אבל בלאו הכי אינה נאמנת וחילוק דינים אלו נתבאר לעיל כלל וסימן א':

ב כתב המי"ד סימן קי"ח המניח עכו"ם בחנותו וכו' מדברים שאפילו הוחלפו היה בהן איסור דאורייתא מותר ולא חיישינן שמא הוחלפו להכשילו [ג] א"כ נהנה עכו"ם בחליפין וכתב ב"י שם [ד] וכן הוא הסכמת הפוסקים דלא חיישינן שמא החליף עכו"ם אלא היכי שנהנה בחליפין כן היא בהג"ה ש"ד בשם א"ז דה"ה השולח לחבירו חתיכות בשר עם כותי וראה שהוא שמן ששלח מוזר כיון שהכותי אין לו ריוח אם החליף לא חיישינן לחליפה עכ"ל:

כתב

מנחת יעקב

ובתשובת מהר"י מטראני שם מדחיק ליישב כוונת המוס' בזה ע"ש. ולע"ד נראה דדברי תוספות צרורים ופשוטים דגם התם גבי האי ארצא ליכא שום פסידא לעכו"ם משום דאף אם היה מערב במדינתו חמרא תוך המוריים וחמרא הוא במדינתו ציורק והמוריים צול מ"מ כאן שהמוריים ציורק כמו שפירש"י שם ומודבן דמי החמרא שבתוך ביתו א"כ עדיין אין לו שום הפסד ואין לדחוק ולומר דאף המוריים כאן ציורק מ"מ אינו יוקר כל כך כמו החמרא התם רק המוריים מודבן צב' או בג' לומא זה אינו דא"כ אמאי ק'אמר הש"ס כמה שזה המוריים התם לימא הש"ס רבותא בקילור דהחמרא שזה התם ד' לומא ומוריים אפי' בכאן נמכר צב' או ג' לומא ואיך יהא מערב התם כיון דיהיה לו היוק בכאן ומכ"ש התם וק"ל אלא ודאי דהמוריים מודבן דמי חמרא דהתם וא"כ אף אם הי' מערב התם חמרא מ"מ לא יהיה לו היוק אע"פ כן ליכא למוחש כיון דלית ריוח והנאה בדבר וא"כ שפיר מיייתי התוס' ראיה מהאי ארצא ותמה אני על הרא"ש שלא הרגיש בכל זה ודו"ק היטב כי דברי התוספת המה צרורים בלי פקפוק וגדוד כלל: [ד] וכן הוא הסכמת הפוסקים'. בתשובת ר"י מטראני חלק י"ד סי' ג' כתב דדוקא היכי דלריך לערוח ולכוין הדבר שהוא מחליף או אמרי' דאינו מחליף היכא דליכ' הנאה אצל היכי דיוכל לחלוף בקל או לערב בתוכו דבר אסור כמו חלב טמא בחלב טהור אע"ג דלית ליה שום הנאה חיישינן שמא ערב או שמא חלק והאריך שם להוכיח דבר זה מממנו" פ"ג דמאי משנה ד' המולך חוטין לטוחן עכו"ם דמאי והמפקיד פירותיו אלל עכו"ם הרי הן כפירותיו וחיישינן שיחליף בשלו אע"ג דלית ליה הנאה בדבר וכן מוכיח בתוספת עלום פ"ק דעכו"ם דף י"א ע"א שכתבו שם ד"ה דלמא מהדר ישראל אפיה כגון שיכול לתחוב הכף של נבלה בקדרה ויאמר להגיס תבשילך נתכוונתי עכ"ל התוספת הרי דאף דליכא שום הנאה שם בדבר ומה מיייתי מדלא חשו חכמים כיון דליכא שום הנאה בדבר וכן מהא דלית' פ' אין מעמידין גבי פת למאי ניחש לה אי כי הדדו כיון דליכא חותם א' לא טרח ומוזיק' משמע היכי דליכא חותם אחד חיישינן לחלופי פי' דאף דהם כי הדדו וכן גבי חלב חיישינן שמא מערב בו מעט דבר טמא אע"ג דלית ליה רווחא בהאי פורתא אלא ודאי דהיכי דלית ליה טורח להחליף או לערב חיישינן אע"ג דלית הנאה בדבר ע"כ תוכן דבריו אצל באמת בלשון הטור והר"ן וכל הפוסקים שכתבו סתם בכל הדברי' המניח עכו"ם בחנותו לא חיישינן לחלופי היכי דליכא הנאה משמע אף בדברים שאפשר לחלופי בקל וכן מצוה להדיא מדברי המי"ד סי' קי"ד גבי משקים שמותר לקנות מן עכו"ם אם אין היין צול מן המשקים ההם וכ"כ הב"י שם בשם הר"ן אף דבקל יוכל להתערב בהן מעט יין כמו חלב טמא בטהור לדעת הר"י מטראני שם לכן ג"ל פשוט דדעת הפוסקים דדוקא המניח בחנותו דאם יתפס העכו"ם שהחליף הדברים יתבענו דין ויהא נחשב לזייפן וכן הוא הטעם גבי ב' קדרות ששפתו על גבי כירה אחת כפירש"י לשם להדיא לכן היכי דלית ליה הנאה בדבר לא חיישן שיחליף להכשיל את ישראל בחנם דפן ואולי ירגיש ישראל ויהא נחשב לזייפן וכן הטעם גבי משקים דהיכי דאין היין צול לא חיישינן לזיוף אף דיוכל לזייף בקל (וגבי חלב טמא דחיישינן לזיוף היינו משום דעכ"פ מעט הנאה יש לו בדבר או משום דהוא לא נחש' אללו זיוף כיון דמערב חלב בחלב) משא"כ גבי כף נבילה בזה אף אם ירגיש ישראל יאמר להגיס תבשילך נתכוונתי ולא יהא נחשב לזייפן וכן גבי טוחן עכו"ם שמחליף חטין בחטין

אף

קל"ו ס"ק י"ט מצוה דהא דלריכין ג"כ הטעם דעכו"ם אנקיותא קפדי משום דליתחזק איסורא לכן לא מהימן עכו"ם במל"ת א"כ בליוף הטעם דאנקיותא קפדי וכמ"ש לעיל כלל א' וא"כ כאן לא לתחזק איסורא כלל דדוקא התם בהכשר כלים איסורים ודאי נשתמש בליתן כלים איסור והוא מוחזק באיסור אך שעכשו אינו באין להוליך מחזקת איסור ע"י עכו"ם וכן לענין הדחה אחרונה שמוחזק באיסור שלא הדיחו אחר המליחה וכיון שג' בשל הוה אסור אך שעכו"ם מל"ת שהודח אח"כ אין סומכין על דבריו להוליך מחזקת איסור א"כ מטעם דאנקיותא קפדי משא"כ כאן לגין מליגה אע"ג דהיה החתיכה בחזקת איסור דם מ"מ היה לו חזקת היתר לאכלו ע"י מליחה וללייה או לאכלו כך חי רק שאנו רולין לאסור ולומר שמא עכו"ם מלג בכלי ראשון ושני נאסר ע"י מליחה וללייה לזה מהני נאמנות עכו"ם מל"ת שהוא בחזקתו הראשונה וניתרת על ידי מליחה וללייה כל זה נראה לי צדור ופשיט לכן אין לזוז מפסק הרב כאן ובש"ע: [ב] רק בישראל יולא ונכנס. ואפי' קטן צד דעת יולא ונכנס ג"כ סגי אפילו באיסור דאורייתא כן משמע בתשוב' הרמב"ן סי' קע"ז וכ"כ הש"ך בס' קי"ח ס"ק ל"ב ע"ש: [ג] א"כ נהנה עכו"ם בחליפין. כ"כ התוספות פ"ק דעכו"ם דף י"ב ע"א דהא דקאמר שם לא הלכת לצור מימך וראית ישראל ועכו"ם ששפתו ב' קדרות על כירה אחת ולא חשו להם חכמים משום שער נבילה דלמא מהדר ישראל אפיה ושדי עכו"ם נבילה בקדרה פר"י שדי בשר כחושא שלו ושקיל בשר שמינה כדי להרויח אצל בחנם כדי להכשיל את ישראל לא חיישינן אפילו הולך למרחוק וראיה מדאמרינן בפ"ב (דף ל"ד ע"ב גבי הדין ארצא דמוריים דאיתו לנמילא דעכו"ם אוחיב רב אבהו דמן עכו נטורי בהדי וא"ל עד האידנא מאן נטרה ואמר עד האידנא למאי ניחש לה אי משום איערבוי קיסתא המוריים בלומא קיסתא דחמר' צד' לומא (ופירש"י קיסתא שם המדה בלומא צוואר במדינתו של עכו"ם זה היין נמכר ציורק והמוריים צול אצל כאן היין צול והמוריים ציורק וחיישינן לעירובא) אלמא דלא חיישינן לעירובא היכי דליכא הנאה לעכו"ם עכ"ל תוספות והנה לכאורה דברי התוספות בזה תמוהים דמאי ראייה היא זו דשאי התם כי היכי דלא להוי ליה פסידא על כן לא חיישינן שיערב העכו"ם אצל היכא דליכא לעכו"ם שום הפסד אף על גב דלית ליה הנאה חיישינן לעירובא וכן הרגיש בזה בס' לחם סתרים והניח בל"ע ובאמת הרא"ש שם הרגיש בקושיא זו ומתוך בלשון וז"ל פי' ולא חיישינן שמא מערב בו מעט יין להכשילו כלומר דבדבר מועט אין שם הפסד וכן פי' דבריו בעל פלפלא חריפת' ובתשוב' מהר"י מטראני חלק ב' חלק י"ד תשובה ג' כתב על דברי הרא"ש אלו וז"ל ולא נהירא לי דין במוריים מין בשא"מ היא ולא מיתסרא אלא בנותן טעם ואיכא פסידא עכ"ל מהר"י מטראני ואין זו השגה על הרא"ש דאפשר דהרא"ש סובר דדברים של עכו"ם שאסרו חכמים משום שדרכם לערב בתוכם דבר איסור אסור אף בלא נתינת טעם וכדעת הראב"ד בהשגות פ"ט מהמ"א (וכ"כ ההמ"א פ"ג מהמ"א בשמו ושכן דעת הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הר"ן פ' אין מעמידין וכ"כ הר"י בס"ס קל"ד בשם תשובת הרשב"א והראב"ד ומהרש"ל בפכ"ה סי' ק"י גם שם באותו תשובה של מהר"י מטראני הביא דעת הפוסקים אלו) אבל עדיין לא נתיישב היטב לפי דעת הרא"ש דמ"מ שם אף בדבר מיעוט איכ' קלת פסידא לעכו"ם על כן לא חיישינן שיערב עכו"ם דבן נח מודקדק על פחות משהו פרוטה אצל היכא דליכא שום פסידא מנגלן למימר שלא חיישינן שיחליף או יעבר

8

היות

ג כתב המרדכי ס"פ אין מעמידין בשם ר"י על נבינות הרבה שעשה ישראל בבית עכו"ם והיו חתומים בחותם הדפוס ושכחו הדפוס בבית עכו"ם וירא פנ זי"פ העכו"ם לחתום אחרים באותו דפוס [ה] והשיב דמותרין עכ"ל. וכן הוא בסמ"ג וכתב באו"ה כלל מ"ז דוקא שהניח הדפוס בתוך הנבינות אבל אם הניח הנבינות בבית עכו"ם וגם הניח שם הדפוס' תלושים ויש חששא שמא עשה עכו"ם ג"כ נבינות והחליפם בשל ישראל גדולים בקמנים [ו] אסור אבל בלאו הכי לא חיישינן לחלופי [ז] וכן נהג מהר"ש וע"ל כלל וס' פ"ב ופ"ג:

ד כתב הרשב"א בתשובה סי' ס"ז ישראל שעשה נבינות [ח] והניחן בבית עכו"ם לא חיישינן שמא העכו"ם החליק פניהם בשומן חזי' דלא אמרי' דמאב' את שלו כדי להעביר הישראל [ט] ואפילו הנבינות של עכו"ם (פי' ועשאן ישראל בכשרות) אין חוששין עכשיו בזמן הזה לפי שעכו"ם נוהגין איסור בהן ועונשין עליו למי שאוכלין בימים שאין אוכלין בשר עכ"ל ובאו"ה כתב בזמן הזה אין להתיר מטעם זה האחרון דהא נוהגין דבימי' שאין אוכלין בשר אין אוכלין נבינות ולכן אם דרך המקו' להחליק בשומן חזיר [י] אסור אם הנבינות של עכו"ם עכ"ל וכ"ש בזמן הזה שכולם נחשדים לאכול בשר וגבינה ואפילו בימי' שחק שלהם שלא לאכול כגון אם הם חולים וכיוצא בו:

ה כתב המייד סימן קי"ח אבל בדבר שהעכו"ם נהנה בחליפם אם ישראל יוצא ונכנס או אפילו שזה זמן רב ולא הודיע שרוצה לשחות מותר [יא] אבל אם הודיע שרוצה לשחות אסור עכ"ל וכן מבואר פ' השוכר את הפועל והוא הסכמת הפוסקים וכתב המרדכי פרק רבי ישמעאל ע"ב מיהו לכתחלה לא יניח אדם בביתו אצל עכו"ם לא יין ולא חומץ בלא שמירה [יב] משום הרחק מן הביעור עכ"ל וג"ל דה"ה שאר איסורים אלא הא דנקט יין וחומץ משום דעיקר דיני' אלו נאמרו גבי יין נסך ועלייהו קאי וה"ה לשאר איסורי' כג"ל:

ו כתב הר"ן בתשובה ראובן שהביא בספיני' טלאי' מלוחים והפליג מהן למקום אחר ובכל אותן מקומות לא הי' דרך העכו"ם למלוח טלאים אלא שבמקום אחר היה מנהג הבותים למלוח והשיב מאחר שמוחזק שבאו טלאים כשרים ואין דרך עכו"ם למלוח כאלה בכל אלה הארצות ולא נשמע מעולם שבאו מלוחים ממקום שדרך למלוח אית לן למימ' שחוקת הטלאים אלו מן הכשרים הם עכ"ל:

ז כתב הרשב"א בתשובה סימן רנ"ח ישראל ששח' בהמות אצל טבח עכו"ם והניח בהמות בבית עכו"ם בין שחיטה לבדיקה והעכו"ם יכול להבנים ידו דרך בית השחיטה ולמשמש בריאה להסיר הסרכות [יג] אם טבחים עכו"ם

מנהג יעקב

דבמקום הפסד יש להתיר בכל ענין: [ז] וכן נהג מהר"ש. אף שבאו"ה שלפנינו לא כתב כן כבר נשאל בדיון זה הרב בתשובתו סי' קל"ב סעיף י"ב והשיב שנמלא כך כמוכ באו"ה שלו בכתב עכ"ל: [ח] והניחן בבית עכו"ם. והיינו בענין שאין לחוש לחלופי' כגון שעשה ישראל בהם חומץ אחד וכן מבואר שם להדיא בתשובת הרשב"א: [ט] ואפי' הגבינות של עכו"ם. פי' אף שעשאן למכור לישראל ואיכא למיחש שהחליק פניהם בשומן חזיר כדי שיהא נאים ביותר למכור בקל הגבינות ויש לו הנאה בדבר מ"מ כיון שעכו"ם אין דרכם בכך לא חיישינן להו וכ"כ הרשב"א: [י] אסור אם הגבינות של עכו"ם. ואפי' חתום בחותם של ישראל וגם יש לו כתב מישראל מ"מ עדיין יש חשש' דהחלקת פניהם וע"ל דין י"ז ולקמן כלל פ"ב ופ"ג: [יא] אבל אם הודיע שרוצה לשחות אסור. עיין בי"ד סי' קכ"ט וע"ש בט"ז ס"ק י"א ובש"ך ס"ק כ': [יב] משום הרחק מן הביעור. משמע דמדינא אפי' לכתחלה מותר אם לא הודיע שמפליג וכדמסיק הש"ס בפ"ק דמולין דף ג' ע"א לענין יולא ונכנס דמותר לכתחלה ומוכח התם דלא הודיע שהוא מפליג שזה בזה ליוולא ונכנס דאל"כ תקשה בזה דמקשה שם הש"ס לאב"י ממתיני' דאין השומר לריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוולא ונכנס מותר אפי' לכתחלה ומשום זה חזר רבא ומפרש המתני' דהכל שוחטין באוקימתא אחריני' ואם אית' דבשהה ולא הודיע שהוא מפליג אסור לכתחלה אמאי לא מוקי המתני' בפשיטות כדאב"י והכל שוחטין וכו' אפי' כותי אבל ששה ולא הודיע וכו' ולא מוכל להקשות ממתיני' דאין השומר דהתם מיירי ביוולא ונכנס אלא ודאי דאין שום סברא להחמיר בשהה ולא הודיע שהוא מפליג יותר מיוולא ונכנס וכן משמע להדי' ממתיני' דפ' השוכר את הפועל דקתני המניח ככרי בחנותו אם היה יולא ונכנס מותר ואם הודיע שהוא מפליג אסור הרי כל שלא הודיע שהוא מפליג יולא ונכנס קרי ליה וא"כ לפי זה היה נרא' לפי מה שהחמיר הרב בשם המרדכי משום הרחק מן הביעור א"כ אף ביוולא ונכנס יש לאסור לכתחלה אכן משמעות הרב בש"ע סימן קי"ח משמע דיוולא ונכנס מותר אפילו לכתחלה אף לדעת המרדכי וכ"כ הש"כ שם ס"ק ל"א ונ"ע ומשמע מלשון המרדכי דדוקא בבית עכו"ם אסור לכתחלה משא"כ בבית ישראל דמותר אפילו לכתחלה וע"ל ס"ק י"ח: [יג] אם טבחים עכו"ם רגילין לעשו'. וכתב עוד

אף אח"ל שרגיש ביה ישראל מלי הוא לאשתמוטי נפשו ויחמר שאלו בבלי דעת נחלקו בביתו שיש לו עוד מיטין ושאר מיני פירות ומה"ט ג"כ איכא למיחש לחלופי' גבי פת (ובללו הכי לא קשה מידי מפת דלהפקיד לכתחלה אסור וגדולה מזו כתב הרשב"א בתשובה סימן תשס"א דאפילו במקום שיש פסידא לעכו"ם אסור לכתחלה בלא חותם) אם לא ראיכא חותם א' על זה קאמר הש"ס כיון דאיכא חותם א' לא טרח לזייף פי' כיון דאיכא חותם אחד מו לא מלי לאשתמוטי נפשו ויה' נקרא זייפן אבל היכא דעכו"ם לא מלי לאשתמוטי נפשו לא חיישינן שיערב או יחלוק היכי דלית ליה הנאה בדבר' כנלע"ד ליישב דעת הפוסקים ונ"ע דלינא וכתב הרב בס' קי"ח סעי' ב' בהג"ה דבין יש לחוש שנגע אע"ג דלית ליה הנאה בדבר ועיין בש"ך וט"ז ועיין בס' קכ"ח ס"ד בהג"ה: [ה] והשיב דמותרין. ואף שפסק הרב לקמן דין י"ז בשם תשובת הרשב"א דאין לסמוך על החותמת הגמלא ביד עכו"ם מ"מ שאני הכא כיון שהישראל בעלמו שעשה החותמת הוא עלמו חוזר ורואה הגבינות עם החותמת משא"כ לקמן דמיירי שנמלא ביד עכו"ם עם החותמת לא סמכין על החותם (ומטעם זה מחלקין הפוסקים בין מפקיד או שולח לענין חותם א' ושני חותמות) וכן מוכח לחלק בדברי תשו' הרשב"א דהא מדבריו בתשובה סי' ס"ז וס' ס"ט מבואר להדיא דיש לסמוך על החותם שנקבע אם אותו ישראל חוזר ורואה אלא ודאי דכל שישראל עלמו חוזר ורואה ומכיר חתימתו אין לחוש. וזה פשוט וברור ומוכרח בדברי הרשב"א והרב כאן ובש"ע וכן משמע באו"ה כלל מ"ז ע"ש ודלא כתשובת מהר"י בן לב בתשובה חלק ג' סי' מ' שכתב שהר"י שבמרדכי והרשב"א הם דעות חלוקות ובתשו' מהר"י טראני חלק ב' חלק י"ד סי' ג' אף שמתחלה ירד לחלק בין הא' דרשב"א לדעת ר"י שבמרדכי מ"מ לבסוף מסיק לתרץ דברי מהר"י בן לב ולומר שדעת הרשב"א לאסור אף בחוזר ורואה חותמו מדכתב שגובצין הדפוסים מתחת רשות ישראל הישנים בבתיים דמשמע שהוא שרוי אללם ויכול לראות החותמת ואע"פ חייש לזיופה עכ"ל. ובדאי נעלם ממנו דברי הרשב"א בס' ס"ז ומה שחושש שגובצין הדפוסים מתחת רשות ישראל הישנים בבתיים אין כוונתו שחוששין שמתחילין אותן הגבינות שחתמן ישראל רק שבדפוס זה חותמין עוד גבינות ומזליכין לארץ מרחק מוכרין אותן בחוקות שהוא של ישראל וזה ברור בדברי הרשב"א להמעין היטב: [ו] אסור. ובש"ע ס"ס קי"ח כ' הרב

עבדים רגילים לעשות ובקיאין בזה [יד] יש לחוש [טו] אבל בסתם אין לחוש בדריקות הריאה דרבנן ולא חיישינן כולי האי ועוד דהוה ספק ספיקא ספק הכנים ידו ספק לא הכנים ידו ואזיל הכנים שמא לא היה שום סירכא עכ"ל :

ח אמרין פ"ק דעבדים ישראל ועבדים ששפתו שני קדרות זו אצל זו זה בשר שחוטא וזה בשר נכילה מותר ואין לחוש [טז] שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף העבדים שחוטא בנכילה ואפי' אם של ישראל משוכח ואפי' פיהן מגולה מותר ואין לחוש שמא יתוו נצוצית מזו לזו וכתב הרא"ש וע"ז סומכין להניח הקדרות אצל ה' פחות כשהולכין לבה"כ וכ"כ הסמ"ג דשרי ויש חולקים ואוסרים אצל ישראל יושב ומשמר וכן מסיק האשר"י וכ' ונכון לירא שמים להחמיר כי כמה פעמים אירע קלקול בדבר ועוד כדי להשביח חלקה נותנת חלב בקדרה עכ"ל והמרדכי כתב פא"מ דף שפ"ו ע"ב דאפי' לצלות בשר שחוטא אצל בשר נכילה [יז] על גבי כירה אחת יש להחמיר עכ"ל ובא"ה כלל ל"ט כ' בדברי הרא"ש אבל בדיעבד שרי וכתב בכלל כ"ב [יח] דבישראל יושב ומשמר אפילו לבתחלה שרי :

ט כתב כ"י בשם שיבולי לקט עבדים שהכניז חלב בקדרה [יט] להכעיס אסור להאכיל לא לאותו עבדים ולא לאחריו [כ] שלא ילמדו לעשות כן ועבדים שאמר לישראל לא תאכל מקדרה זו שהשלכתי בו חלב אין מקבלין ממנו אלא מותרת היא עכ"ל וזה הדין האחרון פשוט הוא מהאי דיבשות שהביא עבדים פירות לשוק שאין עבדים נאמן [כא] לא לאיסור ולא להיתר :

י אמרין פא"מ אמר רב חבי"ת אסור בחותם אחד פי' חתיכות דג בשר יין [כב] תכלת שאין בהן סימן אסור להפקידן ביד עבדים בחותם א' עד שעשה שני חותמות חמפ"ג [כג] פי' חלב פת מוריים נבינה שרי בחותם א' ופירש"י טעמא דחבי"ת דמיו יקרים טרח ומויף ולפ"ז הנך דוקא אבל הרשב"א תולה הטע' לפי שחבי"ת אסור מן התורה ולכן כתב [כד] דכל דבר

מנהגת יעקב

כמו צללי מ"מ אסור מטעם דאחלופי : [יח] דבישראל יושב ומשמר אפי' לבתחלה שרי. ובש"ע סי' ק"ח סעיף י"ב בהג"ה כתב הרב דיולא ונכנס ג"כ שרי אפי' לבתחלה ולריכין אנו לומר דיולא ונכנס ג"כ יושב ומשמר קרי ליה וכדאית' במתני' פרק ר' ישמעאל דף ס"א אין השומר לריך להיות יושב ומשמר ועיין בש"ך סי' ק"ח ס"ק ל"ו וכתב עוד בא"ה כלל כ"ב דין ג' דביה ישראל אפי' לבתחלה שרי לבשל ב' קדרות א' של נבלה וא' של בשר ע"ג כירה אחת והר"ב שהשמיטו נראה שדעתו להחמיר אף בבית ישראל ב' קדרות וע"ל ס"ק י"ב : [יט] להכעיס. לאו דוקא נקט להכעיס אלא דנקט להכעיס לאפוקי אם לא ידע עבדים שדבר זה אסור לישראל וכן משמע בש"ע סי' ק"ח וב"כ הש"ך שם ס"ק ל"ז : [כ] שלא ילמדו לעשות כן. פי' כיון דלית להם הנאה בדבר לא חיישינן שוב שיהא מרגיל עלמנו לעשות כך להכשיל את ישראל במהם ולפ"ז נראה דמותר למכור אפי' לאותו עבדים עלמנו רק שלא יזלזל אלאו במכירה בשביל איסור ושיהא הדבר מזוי לקנות כדי שלא יהיה לו שום הנאה דאז ליכא למיחש שירגיל עלמנו לעשות כך בחנם והא דכתבו הפוסקים גבי עבדים שנגע ביין של ישראל להכעיס יש לשנות לפני עבדים כדי שלא ירגילו עלמנו בכך וב"פ הרב בש"ע בהג"ה בסי' קכ"ד ואמאי לא אמרין דימכו' לעבדים ואין לומר דכיון שנגע להכעיס אין שום חשש איסור ביין ולכך מתירין לשנות זה אינו דא"כ אמאי לריכין לשנות בפניו כדי שלא ירגיל עלמנו בכך וירגיל עלמנו ומה בכך אלא ודאי שיש חשש איסור ומ"מ התירו חכמים איסור קל כדי שלא ירגיל עלמנו וא"כ קשה אמאי לא תקנו חכמים שימכור לעבדים ושזב אין חשש שירגיל עלמנו בכך בחנם ל"ל דשאינו גבי יין דחיישינן לגגיעה אף במקום דלית ליה הנאה וכמ"ס הרב בש"ע סי' ק"ח והבאתי דבריו לעיל בס"ק ד' : [כא] לא לאיסור ולא להיתר. וע"ל כלל נ"ח בארתי באורך דעת הפוסקים בזה ומתי העבדים נאמן וע"ש : [כב] תכלת. ובש"ע סי' ק"ח השמיט תכלת ונמשך אחר לשון הרמב"ם פ"ג מהמ"א שלא כתב הדין דתכלת אצל ב"ב מהל' לזית כתב הרמב"ם דתכלת בעי חותם בתוך חותם ובש"ע השמיטו לגמרי לפי שאין תכלת מזוי בזמן הזה : [כג] פי' חלב פת מוריים גבינה. ובש"ס איתא ג"כ חילתות לכן גורס הרי"ף חמפ"ג בשני חיתין : [כד] דכל דבר שיש בו חשש איסור דאורייתא. וכתב הרשב"א שם בתי' הארוך דף קי"ח ע"ב וז"ל ואע"פ שסתם יינם אינה אלא דרבנן החמירו בו כשל תורה ומשום דחבי"ת ניסוך עליהו וטרחו ומויפו חותם אחד עכ"ל ובה"ג כתב הר"ן פ' אין מעמידין וכ"כ הב"י וכל האחרונים כן בשם הרשב"א ובאמת תמוהים מאוד דברי הרשב"א (וכל האחרונים שלא הרגישו עליו בזה) כיון דחשש הוא משום חבי"ת ניסוך טרח ומויפו א"כ איך קאמר החמירו בו כשל תורה הלא הוא חשש איסור דאורייתא ממש

שם באותו תשובה ומעשה ה' במקומות אפי' בעצמים ישראלים והעבדים : [יד] יש לחוש. פי' ולאסור אפי' בדיעבד וב"פ הרב בש"ע סימן ל"ט סעי' י"ז בהג"ה ול"ד לנאכדה הריאה או לקחו עבדים דהכל כיון שהניח ביד עבדים הוי כמזיד וכ"כ הש"ך בסי' ל"ט ס"ק מ"ג : [טו] אבל בסתם אין לחוש. היינו בדיעבד אבל לבתחלה יש לזהר בכל ענין וב"פ בש"ע בסי' ל"ט סעיף י"ז בהג"ה. ושמעתי שאין נוהגין בזה ומניחין הבהמה לבתחלה אצל עבדים אם אין יודעין שרגילין ובקיאין בזה סומכין דאומן לא מרע לנפשיה וגם מרתת אולי יבא הישראל וכל זה מיירי דיש לו בו סי' או טביעת עין בענין דליכא למיחש לנפשיה שנתעלם מן העין דאין השחית' סי' כמבואר בסמוך : [טז] שחא כשהחזיר ישראל פניו. וכלשון זה כתב הטור וב"י משמע דאף שודאי החזיר הישראל פניו מ"מ מותר דהוי כיולא ונכנס ואע"ג דמלשון הש"ס פ"ק דעבדים דף י"ב ע"א דקמתי ולא חשו חכמים דלמא מהדר אפיה ושדי עבדים נבלה בקדרה משמע דאי ידעין בודאי שמהדר אפיה אסור ולא מתירין מטעם יולא ונכנס כדמשמע שם בתו' וב"כ שם בהג"ה אשר"י ובמרדכי פא"מ מ"מ נמשך בזה הטור אחר דברי אביו הרא"ש בתשובה כלל י"ט דין י"ח שתופס עיקר כחירן שני בתוס' ד"ה דלמא מהדר ישראל אפיה וכו' וכתב ואע"ג דלאב"י משמע דאסור כשהחזיר ישראל פניו מ"מ רבא דלא מוקי כוותיה ופליג עלה וסובר דליכא חשש משום דמרתת אפי' באכסנאים לכן מותר דיולא ונכנס ע"ש תשו' הרא"ש בארוך ואחר זה נמשך הטור וב"י והרב דלא כבעל תורת חיים שמדחיק מאוד צפי' הש"ס בלשון דלמא והשיג על הג"ה אשר"י וכתב ש"כ הטור וב"י ובאמת אין כאן מחלוקת בפי' הסוגיא : [יז] על גבי כירה אחת יש להחמיר. הטעם כתב במרדכי דחיישינן שיתחלפו זה בזה כמו שאין לזלזל שני פסחים ואפי' גדי וטלה וזה כוונת הרב בש"ע סי' ק"ח דכתב לאסור אפי' בשני קדרות אף דהמרדכי לא כתב דינו רק לענין לז' מ"מ חד טעמא אית לכולהו דכך יש לחוש לאחלופי בקדרה כמו צללי וכתב הט"ז בסי' קי"א ס"ק י"א דלפ"ז מותר בשני קדרות א' של חלב וא' של בשר דלא חיישינן לאחלופי עכ"ל ומ"מ יש להרחיק קצת זו מזו משום נילולית וכ"כ הא"ה כלל ל"ט דין כ"ב וכן עמא דבר אכן הש"ך בסי' קי"ח ס"ק ל"ה כתב הטעם משום נילולית ולכן כתב דהיכא שקדרות מכוסה מותר ובדאי לא עיין במקור הדין דהוא המרדכי דאסור מטעם אחלופי וא"כ אפי' מכוסה אסור וגם משום נילולית בקצת הרחק' סגי כמ"ס הא"ה משום דנילולות אצל קדרות חששא רחוקה היא כמבואר בש"ס דעבדים דף י"ב ע"א ובפי' רש"י לשם ומה שמדקדק הש"ך מלשון הרב בש"ע סי' קי"א ס"א בהג"ה הלשון אפי' עיין שם נראה לי דהכי קאמר אפילו ב' קדרות דאין לחוש משום נילולית

דבר שיש בו [נה] חשש איסור דאורייתא אסור להפקירו ביד עכו"ם אם לא בחותם בתוך חותם וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ג מהמ"א. ור"ן כתב בשם הירושלמי דהטעם משום דחב"ת איסורו מגופו ולכן צריך חותם בתוך חותם אבל חמפ"ג אינו אסור רק שנתערב בו איסור ופת אף על גב דאיסורו מגופו אפ"ה [כו] הוא' ועיקר איסורו מדבריהם סגי ליה בחותם אחד עכ"ל [כו] וטוב להחמיר בדברי כל הפירושים כתב המור סימן קי"ח וכתב ר"ת דדוקא [כח] בישראל חשוד צריך ב' חותמות אבל ביד עכו"ם שרי בחותם א' ויש מפרשים דאין חילוק בין ישראל לעכו"ם אלא שיש חילוק בין מפקיד לשליח דמפקיד שעתיד לחזור ולראותו סגי ליה בחותם אחד כי הוא ירא אבל השלי' שאינו עתיד לראות החותמת צריך שני חותמות ולפ"ז אם הודיע לחבירו צורת חותם וגם הודיע לעכו"ם שהודיע לחבירו צורת החותם די בחותם אחד וכן היא מסקנת הרא"ש ובס"י ק"ל כתב אבל הלכות גדולות ורי"ף [כט] מצריכין לכל שני חותמות [ל] וכן נוהגין ואין להקל עכ"ל המור וכתב ב"י דכן הסכימו הרבה פוסקים והכי נקטינן עכ"ל ובאו"ה כתב דבדעבד נוהגין ברבינו תם [לא] חוץ מביין נסך אמנם בהג"ה

מנחת יעקב

בנותיהן אבל משום ניסוך לא חיישין כלל דאם חיתא דנסכיה לא הוה מוזבין ליה אף כיון שגזרו ואסרו סתם יינם בשתייה שוב הולכין לאסור אף בהגהה כדי שלא יאמרו דגם יי"כ מותר בהגהה הרי להדיא לדעתו עיקר איסורו מדבריהם רק מטעם דחתנות וכן מבואר להדיא בתוספתא דף ל"א ד"ה המפקיד וכו' ובאמת בכ"ז פט"ו מהמ"א דף קפ"ה ע"ד כתב בשם הגהות מיימוני וז"ל דהוי כאלו יש לו עיקר מן התורה וכן הרשב"א בתורת הבית הארוך בית רביעי שער א' דף ק"ח ע"א מדחיק מאוד למלא טעם דסתם יינם הוי כאלו יש לו עיקר מדאורייתא ועמ"ש בסמוך ס"ק ל"א מ"מ מנלן להקשות מזה בדברי הר"ן ובפרטות שהטעם שכתב הרשב"א דהוה כעיקר דאורייתא משום דאיסורא דסתם יינם משום ודאי יין ואזיל לשיטתו שכתב דריש בית חמישי שער א' דב"ד של אחריהם שראו שהורגלו לנסך גזרו גם כן על סתם יינם לאסור בהגהה וא"כ לפי שיטתו אף בל"ט טעם דחתנות הוי גזרו ב"ד של אחריהם איסור דסתם יינם משום ודאי יינם משא"כ לדעת הר"ן וכמ"ש ג"כ הב"י ריש סי' קכ"ג ולדעת הר"ן אי לאו בנותיהן לא הוי גזרו כלל על סתם יינם וא"כ אין לה עיקר דאורייתא כלל לדעתו וא"כ דברי הרב בכוונת דעת הר"ן נכונים בלי קושי' כלל ודו"ק: [כו] וטוב להחמיר בדברי כל הפירושים. ובש"ע סי' קי"ח ס"א כתב הטעם של הרשב"א והרמב"ם והרב לא הגיה שם כלום ול"ע גם הש"ך שם ס"ק ה' הניח בל"ע: [כח] בישראל חשוד לריך ב' חותמות. והיינו שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים מקילין בהם וכן פסק בש"ע ס"ס קי"ט ס"כ והוא דעת הרשב"א כמבואר בב"י שם וכתב הש"ך בס"י קי"ח ס"ק ד' דגבי יין דבצי שני חותמות היינו מטעם חיבות ניסוך וזה לא שייך בישראל חשוד אם לא שהוא חשוד לנסך יין עכ"ל וכל זה הוא לדעת הרמב"ם והרשב"א והטור בשם רש"י אבל לפי מ"ש הרב בשם רש"י דהטעם הוא משום דדמיהן יקריס וכ"כ התוספתא שם בפ' אין מעמידין בשם רש"י ועיין בב"מ ריש סי' קי"ח והרב שכתב שטוב להחמיר בדברי כל הפירושים א"כ אף בישראל חשוד לאכול דברים שאין רבים מקילין בו אין להפקיד אללו אם לא בשני חותמות וק"ל: [כט] מלריכין לכל שני חותמות. וכן הוא דעת הרשב"א בת"ה הארוך דף קי"ח ע"ב ודף קמ"ב דבעינן שני חותמות בהמפקיד אלל ישראל חשוד או עכו"ם ואפי' ביין בעינן חב"ח וע"ש שביאר סוגי' דש"ס לדעתו באורך. אכן ראיתי בב"מ בס"י קי"ט ס"א שכתב פירושים שונים בדברי הרשב"א ובפי' הש"ס אליבא דרשב"א אבל המעיין היטב בדברי הרשב"א יראה להדיא שדעתו להיפך בכל זה והב"ח עלמו בס"י ק"ל ס"א הרגיש בקלם דבריו שם ול"ע: [ל] וכן נוהגין ואין להקל. והא דבס"י קי"ח סתם הטור הדברים כדעת הרא"ש וכתב הפרישה בס"י קי"ח ואפשר לחלק דהתם קאי איין נסך שהחמירו הואיל וחביב עליהם לנסך טרחו ומייפו עכ"ל: [לא] חוץ מביין נסך. לפי מה שכתב הרב בשם האו"ה א"כ דבריו סותרים זה את זה דמתחלה כתב דביין נסך אין נוהגין כר"ת ואח"כ כתב בשמו דאף ביין נסך יש לנהוג כר"ת ואפשר לדחוק ולומר דאף שאין העולם נוהגין כן מ"מ כתב דראוי לסמוך אף ביינם על ר"ת אבל כאשר עיינתי בלשון האו"ה שלפנינו בכלל כ"ב דין י"א העתיק לשון הש"ס פ' אין מעמידין הדין דחב"ת וחמפ"ג וכתב מטעם של הרמב"ם דכל דבר שהוא מדברי סופרים מותר בחותם א' ומה שאסור מן התורה לריך חותם

ממש אם ניסכו העכו"ם וסתם יינם דאינו רק איסור דרבנן היינו משום בנותיהן אבל היכא דאיכא חשש ניסוך פשיטא דהוא חששא דאורייתא וליכא למימר דמיידי בנגיעת העכו"ם בזמן הזה דהוא רק דרבנן דא"כ לא שייך חיבת ניסוך כיון דאין רגילין לנסך כלל (ועיין בט"ז סי' קכ"ג ובש"ע סי' קכ"ה ס"ד) וכלע"ד דהרשב"א סובר כדעת הרמב"ן שהובא בר"ן פ' אין מעמידין דף רע"א ע"א ובדפוס קראקא וז"ל בסתם יינם לשמא נתנסך לא חיישין דאם חיתא דנסכו לא הוי מוזבין ליה דמאי דנסך שוב אינו מוכר ונותן כלל לישראל ואע"ג דמשמע בכול' תלמודא דטרחו ומזייפו לנסך יין של ישראל התם משום דחשיבא להו מלתא להנאות עכו"ם בשל ישראל עכ"ל. וא"כ גם דעת הרשב"א דודאי לא חיישין שיי' זה נסכי' דא"כ שוב אינו נותן לישראל מה שנסך אלל דחיישין שמה לקח מעט יין משל ישראל ונסכיה וא"כ נאסר שאר כל היין ע"י נגיעה כסתם יינם כמבואר בי"ד סי' קס"ג או כל היין של ישראל נסך ונותן אחר במקומו לפי שחשיבא ליה מלתא וא"כ ליכא כאן רק חשש דרבנן דסתם יינם לכך נותן טעם דמ"מ לריכין חותם בתוך חותם משום חיבות ניסוך טרח ומזייף ונאסר שאר היין כסתם יינם ומשום הכי החמירו כשל תורה משום חב"ת ניסוך וק"ל: [כה] חשש איסור דאורייתא. וחלב אף דאיכא חשש דעירוב בו מעט חלב טמא ואינו ניכר שאסור דאורייתא מ"מ מדאורייתא ברובו בעלמא בטל וכ"כ הפרישה בס"י קי"ח וכן האריך הש"ך בסיומן ח' לקיים דבריו ודלא כב"ח בק"א ע"ש: [כו] הואיל ועיקר איסורו מדברי סופרים. ומשמע מדברי הר"ן דדבר שעיקר איסורו מדאורייתא ואיסורו מגופו לריך חותם בתוך חותם אף שהוא איסור דרבנן וכן הוא כוונת הרב בסימנים שחושש לכל הפירושים להחמיר לכן כתב דיש להחמיר בדבר שהוא דרבנן ואיסורו מגופו וכוונתו בדבר שיש לו עיקר מדאורייתא וכן פי' הש"ך בס"י קי"ח ס"ק ה' כוונת הרב וכ"כ בס' אפי' בדברי אף שבש"כ שם ס"ק ה' סיים וכתב על דברי הרב כאן וז"ל אלל שבר"ן אינו כלשון הזה (מה שהעתיק הרב כאן הלשון הואיל ועיקר איסורו מדבריהם) גם משמע בר"ן דאפי' איסור דדבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא ואיסורו מגופו סגי בחותם א' שדימה שם חומץ לפת ועוד דא"כ לא הולך לומר הטעם גבי יין משום חיבות ניסוך טרח ומזייף כיון דיש לו עיקר בדאורייתא שפיר בעי חב"ח עכ"ל הש"ך. ולע"ד דדברי הרב נכונים וברורים אף שהר"ן לא כתב כן לשונו ממש מ"מ הדבר מוכרח שזה כוונת הר"ן והירושלמי דאל"כ אמאי לא מפרש הטעם בכולהו חמפ"ג כיון שהם איסור דבריהם וכדברי הרשב"א כיון דעל כרחיך לריך לטעם זה גבי פת א"כ אמאי לא מחתא בחדא מחתא אלל שכוונת הר"ן דאף באיסור דרבנן לריך ב' חותמות היכי דאיסורו מגופו אף בפת שאני דעיקר איסורו מדברי סופרי' ומה שמדקדק הש"ך מדממה הר"ן הפת לחומץ וכן מדהלריך הטעם גבי יין משום חיבות ניסוך מכלל דאף בדבר שיש לו עיקר מדאורייתא ואיסור מגופו סגי בחותם אחד כיון שאיסור דרבנן כל זה גרס לו לפי שפשוט בעיניו שסתם יין יש לו עיקר מדאורייתא מטעם גזירות יין נסך וכן בחומץ דאיסור משום סתם יינם אבל באמת המעיין בדברי הר"ן פ' אין מעמידין דף רע"א ע"א מבואר מדבריו שם דסתם יינם עיקר איסורו מדבריהם כמו פת משום חתנות וכדאיתא להדיא בש"ס דף ל"ז ע"ב על פתן ושמן משום יינן ויינם משום

בהג"ה מיימוני פסק בדביעבד [לג] אף ביון נסך יש לסמוך אדברי ר"ת וכ"כ התוס' וכ"כ באו"ה כלל כ"ב וכתב עוד דחומץ אפי' לכתחלה סגי ליה בחותם אחד וכן הוא מבואר בגמרא פ' אין מעמידין ואמרין שם דהיה יין מבושל וכתב הרמב"ם פ"ג מהמ"א [לג] דה"ה שבר או יין [לד] שערבו עם דבש שאין בו משום יין נסך די לה בחותם אחד:

יא וכתב הטור סימן קי"ח ואם הפקיד או שלח ולא הכיר חותמו חיישינן שמא פרח וזייף ואפי' עשה שני חותמות עכ"ל וכ"כ הרא"ש פ' מעמידין וכתב ב"י וכתב הזמ"ג וס"ה דאם מצא חותם מקולקל או נסתר אסור אא"כ בישראל יוצא ונכנס אבל במרדכי פא"מ ע"ג כתב דיש מתירין בדיעבד וכן הוא במרדכי פ' ר' ישמעאל דף שפ"ח ע"ג תשובת ר"ש וכת' מהרא"י סימן ר"ה דאפש' לומר דלא פליגי דהיכא דמתקלקל החותם בענין דניכר דע"י אדם בכונה נעשה לא שרינן אלא ביוצא ונכנס אבל היכא דלא מוכח מילתא דע"י אדם בכונה נעשה אלא ע"י מלשול או על ידי בהמות ותינוקות [לה] אמרין שלא בכונה נעשה ושרי אפילו אין יוצא ונכנס עכ"ל:

יב וכתב עוד הטור ומיהו כיון שהחתימות כראוי שני חותמת במקום שצריך שנים וחיתם אחד במקום שדי לו באחד אין צריך לחזור ולראות אחריו עכ"ל ובסימן ק"ל כתב מ"מ השולח לחבירו ע"י עכו"ם [לו] צריך להודיע צורת החותם כדי שיחזור אחריו וכתב ב"י דכן היא הסכמת הפוסקים ודלא כמברת הראב"ד שכתב הר"ן דבשולח אין לו תקנה רק שיכתוב עליו בכתב ישראל דזה אי אפשר לעשות ע"י עכו"ם:

יג כתב עוד הטור סימן קי"ח כתב אות אחת חשוב חותם אחד ב' אותיות היו בשני חותמת מפתח וחיתם הוה כשני חותמות וכתב הרשב"א בתשוב' סי' ק"ט שהדפוסים אע"פ שיש בהם כמה אותיות אינן אלא כחותם אחד כיון שקובעין אותן בפעם אחת עכ"ל וכתב המרדכי פרק רבי ישמעאל דף שפ"ח ע"ג דב' מפתחות היו כב' חותמות וכתב ב"י אבל הרשב"א ושאר הפוסקים חולקים וס"ל דב' מפתחות [לז] לא הוה כחותם תוך חותם וכת' ב"י עוד בשם א"ח במקום שמצוין מומרין עכו"ם שיודעין לכתוב אין כתב סימן אלא למי שמכיר הכתב שכתבו ישראל עכ"ל וכתבו עוד הטור סימן ק"ל ב' קשרים משוננין היו כחותם תוך חותם ועוד האריך שם בחלוקי' אלו וע"ש: יד כתב רש"י אם שלחו ירך ע"י עכו"ם בלא חותם אם הוא חזוכה כדרך שהישראל חותכה אחר חטיפת גיד כשרה וכן ראיתי לרבותי שהתירו בשר שנשלח ע"י עכו"ם ונתקלקל החותם וכל החתיכה שהיה ניכר בהן ניקר ישראל כגון בנטילה חוטא דידה וחוט שננטלין אצל החזה התירו עכ"ל וכתב באו"ה דדוקא בדיעבד הוה ניקור סימן אבל לכתחלה אין לסמוך עליו אבל בהר"ן פניה דף תשי' ע"כ [לח] משמע דאף לכתחלה [לט] יש לסמוך על הניקור וכן הוא ב"ב בו וכת' בת"ה סימן ר"ו הא דאמרין כל החתיכות שניקור היה ניכר בהן שרי הא אחרים אמרין היינו דוקא בבשר משום דהוה ספק דארייתא ועוד איכא למימר שמא העכו"ם החליף אותן חתיכות שאינן מנוקרת כדי שלא ירגישו אבל אם שלח אחד לחבירו גבינות כשירים חזומים והעכו"ם פתחוהו והישראל מכיר בטביעת עין מקצת הגבינות הטובים שהם שלו כולן מותרין דאם איתא דהחליף וראי היה לוקח הטובים מהם: כתב

מנהג יעקב

דאמרין מסתמא העכו"ם מרתת ולא פתח ומעלמו נתקלקל ובלבוש סי' ק"ל כתב הטעם דכיון דספיקא דרבנן הוא ולקולא עכ"ל ולדבריו בבשר ודג ותכלת דליכא איסור דאורייתא מחמירין מספיקא ובחמת זה אינו דאף באיסור דאורייתא מקילין כה"ג מטעם שכתב האו"ה וכן משמע בת"ה סי' ר"ה ע"ש ואף שהרב לא כתב דין זה רק בש"ע סי' ק"ל לענין יין נסך ולא הזכיר כלום מזה בס' קי"ח היינו לפי שעיקר דינים אלו לענין י"ג נאמרו וכמ"ס הרב לעיל ד"ה כה"ג אבל בחמת ה"ה לענין שאר דברים ולכן כתב הרב בש"ע סי' קי"ח ס"ב בהג"ה וע"ל בס' ק"ל מדינים אלו וכן פי' הש"ך להדיא שם ס"ק כ' ע"ש ואפי' במקום שדי בחותם אחד והוא מקולקל שרי היכי דאפשר לומר שלא בכונה נעשה וכ"כ הש"ך בס' ק"ל ס"ק ה': [לו] לריך להודיע. וגם יודיעו לעכו"ם שהודיע לחבירו את צורת החותם כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך והוא בב"י סי' קי"ח וכ"כ בלבוש עט"ז סי' ק"ל וכתב הרב בס' ק"ל סעי' ח' בהג"ה מיהו אם כת' עליו אותיות אין לריך להודיע דסת' עכו"ם אינו בקי לכתוב וכ"כ בס' שם בס' ק"ל בשם הראב"ד: [לז] לא הוה כחותם תוך חותם. וכן במקום שדי בחותם אחד לא סגי במפתח לחוד אף במקום שצריך שני חותמות במפתח וחיתם סגי כמבואר כל זה בטור וב"י שם בס' קי"ח וכ"כ בש"ע והב"ח והט"ז בס' קי"ח פסקו דדיעבד הוי מפתח כחותם ממש ומשמעות הרב כאן ובש"ע אינו כן וכן הכריע הש"ך שם ס"ק כ"ח וכן השיג עליו שם בנה"כ: [לח] משמע דאף לכתחלה יש לסמוך על הניקור. וכ"כ הטור בס' ס"ה להדיא ואע"ג דבשר לא סגי בחותם א' מ"מ ל"ל בס' מובהק בגוף הבשר שנחתך כדרך שישראל חותכ' עדיף מחותם אחד וכ"כ כתב הרא"ש פ' אלו מציאות גבי רבה בר רב הונא מחתך לה חתלת קרנת' ועיין בתוס' פ' אלו מציאות דף כ"ג ע"ב ד"ה חתלת' קרנתא ועיין בר' יוחס' בספר א"ו נתיב ט"ו אות ל"ב שהביא שני דיעות בזה ועיין בסמוך דין י"ט: [לט] יש לסמוך על הניקור. ובסימנים כתב הרב וטוב שלא לסמוך לכתחלה על הניקור: שאין

חותם בתוך חותם עכ"ל הרמב"ם ופי' ר"ת מילתא דרב דוקא בישראל חסוד וכו' וכן נוהג עלמא דדיעבד כר"ת אמנם ביון נסך שיש לו שורש דאורייתא פסק ה"ג ורי"ף שאף בזמן הזה לריך חותם בתוך חותם וכ"כ הרא"ש וכו' והיינו לכתחלה אבל דיעבד ודאי לא גרע מחבית עלמו עכ"ל האו"ה והבין הרב לפוס ריהטא דמ"ס אמנם ביון נסך קאי על מה שכתב דנהג עלמא כר"ת אבל בחמת אי אפשר לומר כן חדא דא"כ אף כתב הטעם ביינס שיש לו שורש דאורייתא הלא השאר דברים של חבית הם חמורים מיון שהם איסור דאורייתא ממש כגון בשר חתיכות דג תכלת וא"כ מה טעם יש ביינס שיש לו שורש דאורייתא ועוד דבריו עלמא סותרים דהוא עלמו כתב לבסוף דמותר דיעבד ללא גרע מחבית עלמן לכן נראה פשוט דהאי אמנם ביון נסך וכו' קאי על תחלת דבריו מ"ס בשם הרמב"ם דמאי שהוא מדברי סופרים סגי בחותם א' על זה כתב דביינס אף בזמן הזה שהוא דרבנן מ"מ לריך חותם בתוך חותם כיון שיש לו שורש דאורייתא וע"ז כתב אח"כ והיינו לכתחלה אבל דיעבד לא גרע מחבית פי' שהוא איסור דאורייתא ממש וזה ברור ופשוט להמעין כלשון האו"ה ואולי זה א' מן המקומות שגודמן להרב נוסחא אחרת באו"ה ממה שכתב לפנינו: [לז] אף ביון נסך יש לסמוך אדברי ר"ת. בט"ז סי' קי"ח ס"ק ד' כתב דביון נסך כ"ע מודה דדיעבד סגי בחותם א' בזמן הזה כיון דלא שייך לומר חבית ניסוך ודבריו נכונים אף במה שמשמע שם בדבריו כן בדג ותכלת ובשר ל"ע דאין לא טעם להקל בזמן הזה וכן השיג עליו הש"ך בנה"כ ושמעתי שיש ט"ס בדברי הט"ז במקום תיבת בזה ל"ל ביון והוא נכון: [לג] דה"ה שבר או יין מבושל. כל זה חזיל לשיטתו שסובר הטעם וחילק דחותמת מה שאסור דאורייתא או דרבנן אבל לפי מ"ס הרב שטוב להחמיר בדברי כל הפירושים א"כ במקום שהדברים אלו ביוקר ג"כ בעינן ב' חותמות: [לד] שערבו עם דבש והיינו שנשתנה טעמו מפני עירובו דאין ראוי לגסך יין החומץ היינו שמבצע בשופכין לאחר ועיין דינים אלו ביד סי' הכ"ג ועיין בש"ד סי' קי"ח ס"ק ו': [לה] אמרין שלא בכונה נעשה. הטעם כתב באו"ה משום

מן כתב הרשב"א שלח ע"י עכו"ם בהמה או עוף שחומין אסורין בלא חותם [מ] שאין סימן שחיטת לסמוך עליו וכ"כ המרדכי סוף פ"ק דחולין ובהג"ה אשר"י בשם רש"י:

מן כתב עוד הרשב"א אפילו שלח על ידי עכו"ם בלא חותם אם אותו מקום מעבר לרבים מותר שהוא ירא [מח] שמא יראנו אחד מהעוברים שהוא מחליף ויתפס עליו כנגב והמחמיר שלא לשלוח לעולם אלא בחותם תבא עליו ברכ' עכ"ל. וכתב ב"י כתב הרשב"א ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה אין משלחין ביד עכו"ם אפי' במקו' שכונ' ישראל שהוא בעיר אחת בפני עצמה והוא מיוחדת ואין דרך הרבים מפסיקתו אפי' אין משלחין לכתחלה [מנ] וכדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו בדיעבד עכ"ל וכן הוא באו"ה כלל כ"ב מיהו כתב דוקא בשולח ע"י עבדו או שפחתו דיראין לזייף אבל שאר עכו"ם אפילו בדיעבד אסור עכ"ל ואין נזהגין כן אלא מזירין אף בשא' עכו"ם במקום שהוא מעבר לרבים והוא שכונת ישראל [מג] ואין עכו"ם מצוין שם:

יין כתב הרשב"א סי' ק"ט דאם מצא ביד עכו"ם בשר או יין שכתב עליו חותם או כשר ואינו יודע מי כתבו שורת הדין דכשר דחותם [מד] שמידע ידיע שהוא של ישראל סומכין עליו ולא אמרינן דוקא מפקיד או שולח שרי אבל בדפוס גבירות העכו"ם יש לאסור ואין שומעין למי שמתיר ואפילו לסמוך על מקצת ישראל שעושין אותן יש להחמיר דאין נזהרין יפה כ"ש [מה] שאין לסמוך על תחומות הנמצאים ביד עכו"ם דכמה פעמים גונבים

מנחת יעקב

כזה"ג כדי שיהא מלוי' הרבה גבירות למכור לישראל וכדאמרינן במנחות פ' התכל' דמותר ליקח טלית מלוי'לת מן הסגר וכמבואר בא"ח סי' כ' וכן הדין לענין יין רמונים ושאר כל הדברים שנקחין מן האומן ולא חיישי' לזיוף ושעל כרחך מוכר' כן דעת הרב שפסק להדיא בס' קיד' סעי' ה' וכן כל דבר שקונין מן האומן דלא מרע לנפשי' ע"כ תוכן דברי הבאר שבע אכן בתשו' הר"י מטרנאני חלק ב' חלק י"ד ס"ג משמע שאוסר אף בתגר וכתב וז"ל דהא דאמר' גבי קפילה עכו"ם דלא מרע חזקתיה נראה דלא נאמר טעם זה אלא בשל אחרים שלא לזייף בהם אבל בשלו לא מכסיף ולא מרע חזקתיה דהא אדרבה משתבח בנפשיה דמפלי' ביהודאי כאשר ראינו רשעים שבאו ונשתבחו בעיר אשר כן עשו עכ"ל ובאמת דבריו תמוהי' לכאור' דהא להדיא מבואר בש"ס לענין תכלת דאף בשלו אמרי' דלא מרע לנפשיה וכן מבואר ב"ד סי' קיד' לענין יין רימונים וכיוצא בו דלא חיישינן לזיוף ועיין עוד ב"ד סי' ס"ב ואפשר דסובר מהר"י מטרנאני דהא דאמר' דלא מרע חזקתיה אף בשלו היינו דוקא גבי טלית מלוי'לת לפי שאין זו צורך לעכו"ם כלל רק לישראל וא"כ לא מרע לאומנתיה וחזקתיה להפסיד סחורת' וכ"כ הנמוקי יוסף להדיא והוצא ג"כ ב"ד סי' כ' וכן הוא הטעם לענין יין רמונים וכיוצא בו לא חיישינן לזיוף שמערב בו יין דלא מרע לאומנתיה משום דאף העכו"ם לא יקנה ממנו כיון שמוזיף הסחורה עלמו לכן חושש להפסידו ולא מרע לאומנת' משא"כ גבי גבירות דלא עשה זיוף בגוף הגבירות רק בחותמת א"כ אין חושש כלל שירע לנפשיה דאף אם ירגיש בו עדיין יכול למכור סחורתו לעכו"ם (ובזה אפשר לתרץ מה שמקשה בעל ט"ז בא"ח סי' ז' וז"ל לוקחין טלית מלוי'לת מתגר עכו"ם הא דלא נקט לזית בלא טלית וכו') ע"ש שמדחיק מאוד בסברא לחלק ולפי מה שכתבתי ניחא דאפשר דתכלת או לבן אף שירגיש בו ישראל אינו חושש התגר לזה דגם עכו"ם יכולין לקנות ממנו לארצו ממנו בגד וכיוצא בו משא"כ בטלית מלוי'לת דאם לא יקנה ממנו ישראל צריך להפסיד הפסד גדול בסחורתו ע"כ אמרי' דלא מרע לנפשיה לכן נקט דוקא טלית מלוי'לת וק"ל אבל בלא"ה לא קשה מידי ובחנם טרח בזה הבעל ט"ז שם דלהדיא מבואר שם בצרייתא דפ' התכלת דלוקחין טלית מלוי'לת מתגר אע"פ שאין מוכרין טלית מלוי'לת לעכו"ם ופי' רש"י דנאמן התגר לומר שלקחה מישראל אע"פ שאסור למכור טלית מלוי'לת מ"מ נאמן התגר מטעם דלא מרע לנפשיה וא"כ לרבות' נקט טלית מלוי'לת ואפשר דה"ה לזית) ועיין עוד שם בתשובות מהר"י מטרנאני שהפליג מאוד להחמיר בגבירות אלו וחולק על דעת מהר"י בן לב ח"ג סי' מ' שפסק להתיר אם מביא כתב ממקום עשיות הגבירות מיחידי קהל מודיע מני' ולא ניכרו חתימת' ודעת מהר"י מטרנאני שאין להתיר אלא א"כ מבי' כתב ניכר בחותמיו ועדין נאמנו מאוד ובס' הראוי לסמוך עליו לפי שכבר דרש וחקר אחר זה ומלא שרוב' כפולס מווייפין ובתשו' נחלת יעקב סי' כ"ב כתב דביוולג' המנהג דמתירין ליקח מן העכו"ם גבירות שבידם חתומות מחכמי העיר שנעשה בכשרות ע"י יהודי וכלל גבירה קביע עץ שם' עליו כשר וצלי כתב ראייה אין

[מ] שאין סי' שחיטה לסמוך עליו. וכתב הדרישה והצ"ח בק"א והש"כ בס' ק"ח ס"ק כ"ד דטעם דחיישינן שמא החליף העכו"ם טוב דרע עכ"ל ולכן כל דמותר ג"כ אם שלח ע"י שפחה תרנגולת לשוחט אם בעל התרנגולת מכירה היטב בסימנים או בטביע' עין לא חיישינן שהשפחה שחטה כיון שאין לה הנאה בדבר ודוקא במקום שאין נותנין שכר על השחיטה וגם אינו במקום רחוק כ"כ דאל"כ אכתי איכא למיחש שמא השפחה שחטה בשביל יתור ממון או משום טרחת הדרך ואם שאל השוחט ואומר שחט לשפחה תרנגולת אחד לא חיישינן שנתנה לשוחט אחרת וזו שחטה השפחה דלהכשיל בחנם לא חיישינן וכן משמע בט"ז סי' א' ס"ק י"ד וס"ג ס"ק ב' ע"ש ובה מתורץ קושיא א' על המרדכי פג"ה שהקשה בתשובת הרב סי' מ' ע"ש והרב מדחיק מאוד שם ליישב דברי המרדכי גם מהרש"ל פג"ה סי' כ"ה והצ"ח בס' ס"ג הרגיש בזה ולפי מ"ש ניחא דכל שאין להם הנאה לא חיישינן לאחלופי והט"ז בס' ס"ג ס"ק ג' כתב דהמרדכי לא מיירי רק שהיתה כבר התרנגולת שחטה ואח"כ שלחה ע"י עפ"ס ובאמת משמע כן להדיא מל' המרדכי פג"ה דף תשל"ד ע"ג אכן נראה שהרב ומהרש"ל והצ"ח נמשכו אחר ל' קלור וסימני מרדכי הלכות מ"א פג"ה סי' תרס"ז שכתב להדיא הלשון שהולכה תרנגולת לשוחט ובגליון המרדכי שלי הארכתי לפרש כל דבריו ועיין לקמן סעיף קטן כ"ג: [מח] שמא יראנו אחד מהעוברים. עיין בתה"א להרשב"א דף קמ"ז ע"ב מבואר אף דאין הכל בקיואין שדבר זו נשלח מישראל ג"כ שרי מטעם דמרתת אולי ידע: [מנ] וכדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו. לפי שצ"ב סימן ק"ח כתב שהר"ר יונה חולק עליו לכן כתב וכדאי הוא וכו': [מג] ואין עכו"ם מלוי'ם שם. אפשר דכל זה מלך המנהג אבל לדינא כיון שאנו סומכין על דעת הרשב"א ומדבריו בתה"א דף קי"ט ע"ב ודף קמ"ז ע"ב מבואר דאף במקום שהוא מעבר רבים עכו"ם ואין ישראל מלוי'ן שם ג"כ אין לחוש שמרתת שעובר כוכבים יאמר לישראל וכ"כ הב"י בשמו סי' ס"ג וכן מוכח מהראיות שהביא הרשב"א שם וכן ע"כ ז"ל שזה דעת הב"י סי' ק"ח דאל"כ לא חילטריך לומר שהר"ר יונה חולק על הרשב"א וק"ל והא דכתב הרשב"א והו' שכונ' ישראל היינו לרבות' דאפי' אין סומכין ע"י לכתחלה ובש"ע סי' ק"ח סעי' ז' פסק בסתם במקום שהוא מעבר לרבים מותר משמע אפי' עכו"ם וכן פי' הט"ז שם ס"ק ט' וכ"פ להדי' בטו' ובש"ע סי' קל"ט סעי' ד' והרב לא הגיה שם כלום: [מד] דמידע ידיע שהו' של ישראל. ולא חיישינן שגולד אח"כ בזהמ' איזה טריפ' דא"כ ה"ל להסי' החות' או הכתב ועוד שאין דרך לכתוב עליו עד שיוודע בודאי שהוא כשר כ"כ הש"כ בזה"כ סימן ק"ח ליישב תמיהות הט"ז בס"ק י' ועיין לקמן בסימנים פסק הרב דאין לסמוך לכתחלה על שום כתב או חותם אלא ביד עכו"ם אלא דוקא במפקיד או שולח: [מה] שאין לסמוך על החותמת. בצאר שבע דף ק"ח האריך להוכיח דאם הוא תגר קבוע ותוחק לשכור יהודים לעשות גבירות כשרים ומוכר לישראל ועכו"ם בשוה ע"פ המשקל אף אם מקל' גבירות אינו מכיר החתימות שוה החותם הוא של ישראל מ"מ אמרי' דתגר לא מרע נפשי'

גונבים הדפוסים מתחת מראשותיו של ישראל הישנים בבתייהם וכמה פעמים נאבדים ושומר נפשו ירחק מהם עכ"ל. ומהרי"ק שור' ל"ג כתב דבנמצא ביד עכו"ם אין לסמוך על שום כתב או חותם וכ"כ באו"ה כלל מ"ז ועיין עוד מזה לקמן כלל וסימן פ"ב ופ"ג ובכלים הנמצאים ביד עכו"ם נוהגין להקל [מן] אם מוציאים עליו כתב כשר ואפשר דטעמו משום דסתם כליהם אינן בני יומן:

י"ח כתב הכל בו בשם הרי"ף אם שלח בשר צריך לחתום הבשר ולא השק שהרי [מן] יכול לפתחו בתפורות ואם חותם הבשר וגם השק הזה כחותם בתוך חותם:

י"ט ודין בשר שנתעלם מן העין הרמב"ם פ"ח מהמ"א כתב דאסור לא שנא [מן] נמצא ביד עכו"ם או נמצא בשוק [מן] אעפ"י שרוב המכחים ישראל ואפילו אם היא מונח בביתו ונתעלם מן העין אסור אא"כ יש לו בו סימן או טביעת עין וכן פסק הרי"ף פנ"ה אבל רש"י מזיר הכל ורשבים כת' ודאי אם נטלו עוף והחזירו אסור וכן אם אבדו וחזר ומצאו אסור אם אין בו סימן או טביעת עין [ג] אבל אם מצאו במקום שהניחו מותר וכן הוא מסקנת הרא"ש וכן הוא מסקנת המרדכי וכת' בהג"ה מיימון פ"ה וכן הוא הסכמת כל רבני צרפת [נח] וכ"כ ריב"ש בתשובה [נב] וכן נוהגין ודלא כב"י דפסק דנקטינן בדברי הרמב"ם והאלפ"ם גם מ"ש המור בשם הרשב"א דאפילו תנית עשרה ומצא תשעה אסורין דחיישינן שמא נטל אחד ואלו אחרים הם ויש חולקים דאם הניחו במקום ששרצים

מנחת יעקב

שהוצא בב"י סי' ס"א בשם ה"ס מ"מ ע"ס: [מן] אעפ"י שרוב הטבחים ישראלים. וכתב הרב בתשובתו סי' מ' על המרדכי ו"ל דבמקום שאין טריפה מזויה בנמלא ביד עכו"ם כה"ג שרי ואפי' להרמב"ם והרי"ף ה"ל (להמרדכי) למשרי בכה"ג לפי סוגי' הגמרא עכ"ל ודבריו תמוהים דאף דכן משמע סוגיא דגמרא דאפי' לרב מותר בנמלא ביד עכו"ם במקום שרוב טבחים ישראלים מ"מ הרמב"ם פסק לאסור אף בכה"ג כמ"ס הרב בעלזו כאן בשמו (וטעמו של הרמב"ם כתבתי בס"ק מ"ט) ויש לדחוק ולומר דמ"ס הרב שאין טריפה מזויה כוונתו במקום שמכריזין אם יש טריפה במקולין ונמשך בזה אחר המלחמי כתוב שכתבתי בס"ק מ"ט: [ג] אבל אם מלאה במקום שהניח. ומבואר בדברי הפוסקים בהניחו בביתו ומלאה במקום שהניחו מותר אף במקום שרוב טבחים עכו"ם והכי דאיכא רוב טבחי ישראל אפי' מלאו שלא במקום שהניחו מותר וכן אם מלא חתיכות בשר בדרך במקום שרוב ישראלים מזוים וכן אם נמלא בשר בשוק מקום שרוב טבחים ישראלים ג"כ מותר וליכא איסור אא"כ שהניח במקום שרוב טבחים עכו"ם ומלאו שלא במקום שהניחו ואם הניחו בשוק בין עכו"ם אף דחזר ומלאו במקום שהניחו ג"כ אסור אא"כ דאית ביה סימני' או טביעת עין כ"כ האו"ה כלל כ"ב דין זה וכ"כ הרשב"א בחידושו וע' במהרש"ל פכ"ה סי' כ"ב ובש"ך סי' ס"ג ס"ק מ' ובת"ה הארוך בית רביעי שער שני פסק דאפי' בכה"ג שרי: [נח] וכ"כ הריב"ש. הרב נמשך בזה אחר לשון הב"י שסיים בסי' ס"ג אחר דברי הריב"ש וזה דלא כרמב"ם לכן לירף הרב דעת הריב"ש לדעת הממירין אבל המעיין בתשוב' הריב"ש סי' ע"ג יראה להדיא שאין דעת הריב"ש להתיר אלא בנמלא ביד עכו"ם כיון שבש"ס דידן מבואר להדיא דאפי' מאן דאוסר בשר שנתעלם מורה דמותר בנמלא ביד עכו"ם וזוהו הוא דעתו שלא כדעת הרמב"ם אבל לענין בשר שנתעלם מן העין לא הכריע כלל ולכן דקדק הב"י וכתב על דבריו וזה שלא כרמב"ם ולא כ' ג"כ שדבריו הם שלא כדעת הרי"ף משום דדעת הרי"ף ג"כ אינו מבואר לאסור בנמלא ביד עכו"ם: [נב] וכן נוהגין. וכתב עוד הרב בש"ע סי' ס"ג ס"ב בהג"ה שמנהג להקל ואפי' היה ביד עכו"ם במקום שכל המוכרים הם ישראלים המוכרים בשר כשר עכ"ל וכתב הש"ך שם בס"ק י"א דלאו דוקא כל המוכרים הם ישראלים אלא רובו ככולו עכ"ל והל"ח דף ר"ג כתב וז"ל ומיהו לפי מ"ס דיש מפרשי' להדיא אוקמתא במכריזין איכא איכא למימר שאין להקל בנמלא ביד עכו"ם אא"כ שכל המוכרים ישראלים עכ"ל וע' בש"ך שם בס"ק י' ובמ"ס בסמוך ס"ק מ"ט ודו"ק והכי דהמוכרי' והטבחי' הם ישראלים ואפי' בשולח ע"י עכו"ם בלא חותם ג"כ מותר וכן מבואר להדיא בתשוב' הרב בסי' מ' ובתשו' ריב"ש סי' ע"ג ובתשו' הרשב"א להדיא בסי' תשס"א אף שלכתחלה אין משלחין בלא חותם אבל דיעבד יש להתיר ע"ש וא"כ ל"ל הא דבעינן בבשר שני חותמי' מיירי במקום שהטבחים עכו"ם או ישראלים מוכרים בשר טריפה ובש"ך סי' קי"ח ס"ק א' כתב לחלק ולומר דבשולח או מפקיד אסור אף בטבחים ומוכרים ישראלים ובדאי העלם

ממני

אלו סומכין וכו' ובכתב ראייה כתב בו מניין הגביות ואין מתירין לקנות' מסוכר בפרוטרוט אלא כולם יחד זה מנהג מפורס' עכ"ל ואפשר דגם הרשב"א ומהרי"ק מודים בכה"ג וכן משמע קלמ' באו"ה כלל מ"ז דין ד' ובלי כתב ראי' ברורה פשיט' שאין להקל כלל אף בתגר שגם הבאר שבע אינו מכריע להקל אא"כ שיש לו כתב ראייה ע"ש גם מהר"י מטרנא ויחמי דורו החרמו על זלזול איסור זה ע"ש ודיעבד שכבר קנה אותן ישראל כתב העט"ז בסי' קי"ח דבמקום הפסד מרובה יש להקל כל שמואלין עליו כתב כשר ודעת הרב כאן ובש"ע סי' קי"ח לא משמע כן ומ"מ בלוקח מן התגר בכה"ג במקום הפסד מרובה אפשר לסמוך על דעת העט"ז ועי' בש"ך סי' קי"ח ס"ק ל' וע"ל כלל פ"ב: [מן] אם מוליחין עליו כתב כשר. ומיירי בענין דאם היה משתמשין בו ה' החותם נתקלקל וכה"ג מבואר ביד"ס סי' קל"ז לענין י"כ דאי לאו הכי פשיטא דאסור כמי שאין עליו חותם כלל וע"ל כלל כ"ט דהני הכלים: [מן] יכול לפתחו בתפירות. ואם הפך השק ליכא למיחש להכי וכ"כ הרב בש"ע בהג"ה בסי' קי"ח סעי' ד' וכן הוא באו"ה כלל כ"ב: [מן] נמלא ביד עכו"ם. אף שבש"ס דחולין דף ל' איתא להדיא דאפי' רב שאוסר בשר שנתעלם מן העין מתיר בנמלא ביד עכו"ם במקום שרוב ישראל כבר תירץ ה"ה ומ"מ שהרמב"ם סמך עלזו אהירושלמי אבל באמת הוא דוחק מאוד לדחות תלמודא דידן מפני הירושלמי והוא נגד הסוגיא גם ה"ה מ"מ שם כתב שאינו מחזור ועיין בב"י סי' ס"ג שכתב שם בשם מ"כ דדעת הרמב"ם דהא דפשוט בתלמודא להתיר בנמלא ביד עכו"ם היינו באתרא דמכריזי אי איכא טריפה בב' מטבחי' אבל עכשיו שאין מכריזין בהא וודאי עדיף מונח בבית ישראל מנמלא ביד עכו"ם וזה הוא דעת הרמב"ם דאוסר בזמן הזה בנמלא ביד עכו"ם דחיישינן שמא לקח טריפה ממקולין ואחר זה נמשך הלבוש בסי' ס"ג שכתב החשש דבנמלא ביד עכו"ם דשמא טריפה מכר לו ולא מטעם דבשר שנתעלם מן העין ובחנם השיג עליו הש"ך בסי' ס"ג סעיף קטן ה' בזה ע"ש גם מה שכתב הלבוש אפילו ראה ישראל שלקח מישראל ויש מתירין בראה וכן נוהגין עכ"ל הלבוש וכתב הש"ך שם וז"ל ותימא ואי איכא למיחש שהישראל מכר לו טריפה איכא איך אפשר דיש מתירין בראה מה בכך שהמוכרים ישראלים מכר לו סוף סוף הישראלים מוכרים ג"כ טריפות ע"ש דבריו באורך ולי נראה דלק"מ דהא דיש מתירין בראה היינו שראה ושמע שאמר הישראל לעכו"ם שהיא כשרה והיש אוסרין סובר דאעפ"כ איכא למיחש שהישראל גונב דעת העכו"ם בזה וכמבואר ביד' סימן ס"ה ומ"מ טריפה מכר וכן על כרחך ל"ל בדברי הלבוש שלא תקש' מדידה אדידיה דכאן בסימן ס"ג כת' דנוהגין להתיר ברא' ובסימן ס"ה כת' להדי' דמותר למכר' ירך חתוכ' עם גיד' אף שישראל רואה כיון שאינו אומר שכשר' היה לא יקנה אותו ישראל וכמבואר בסי' ס"ג וא"כ איך כתב בסימן ס"ג דנוהגין לקנות אם ישראל רואה אלא ודאי דמיירי שאמר בפי' שהי' כשרה כל זה כ"ל פשוט לפרש דעת הלבוש אבל מ"מ עדיין ל"ע מאין י"א לו פלוגת' זו דראה ולא ראה ואפשר שלמד כן מדברי הירושלמי

ששרצים ועופ' מצויין אסורין אבל במקום אחר שרי עכ"ל אין המנהג בן [גג] אלא מתירין בכל ענין ומיהו אף לדברי ב"י דפסק דבעינן ט"ע או סימן [גד] כל אדם יש לו מביעת עין אפילו עם הארץ וכ"פ התו' והג"ה אשרי פניה וב"כ המניד משנה והר"ן מיהו כתב דוקא חתיכות שראו תחלה היטב אבל בענין אחר לא:

כלל וסי' ל"ג. בדין בשר וכלי ראשון ועירוי וכו' דינים:

א כתב ש"ד והוא מסקנת רוב הפוסקים דכלי שני אינו מבשל וכ"כ המרדכי פ' השוכר פ"ה דעכו"ם דף שפ"ט ע"ד וכת' באו"ה דכן נוהגין וכ"כ מהר"א בשערים שער י"ד ולא כמרדכי שכתב פרק כירה דאף כלי שני מבשל וכן הוא דעת הרשב"א ומ"מ כתבו מהר"א דמוכ ליוהר לכתחלה [א] אם היד סולדת בו אבל לצורך שבת או לכבוד אורחים כה"ג מותר אף לכתחלה לשרות בשר מלא קרח בכ"ש שהיד סולדת בו עכ"ל וכתב ב"י ואף לדעת הרשב"א דס"ל דכלי שני מבליע ומפליט [ב] מ"מ בדיעבד אף רשב"א מודה דשרי עכ"ל וכ"כ האו"ה דאף שנוהגין למלוג ראש של בהמה או רגלים של בהמה שעורן קשה אבל עופות אין המנהג למלוג כלל קיד' מליחה מיהו בדיעבד כל כלי שני שרי עכ"ל וא"כ בדיעבד בכל ענין שרי וכתב באו"ה כלל ל"ד דאין חילוק לענין כלי שני [ג] בין כלים של עץ או של מ"זכות או של חרס דלא כהג"ה אשרי פ' כירה דס"ל דכלי חרס בולע וכן עיקר שלא לחלוק כי כן נראה מדברי הפוסקים וכן מצאתי הגהות מהר"א בספר ישן דמשמע כן וכן משמע בתשובת מהר"ם והוא בש"ד סימן נ"ח:

ב ואם עירה מכלי ראשון על התרנגולת כתבו התוספת פ' כירה דהוא פלוגתא דר"ת ורשב"ם דרשב"ם ס"ל עירוי בכ"ש ור"ת ס"ל דעירוי בכלי ראשון וכתב באו"ה דאין ק"ל דעירוי בכלי ראשון לחומרא וכ"פ הטור א"ח סימן תנ"א מיהו אע"ג דחשיב כביר [ד] לא לאסור בולו [ה] רק כדי קליפת העור סגי שאינו מבשל רק כדי קליפה ואם ראש העוף למעלה כשמערה עליו או אין צריך קליפה לפי שהנוצה מגינה עליו כ"כ התוספת והאשרי וכן הסכים האו"ה כלל י"ז:

כתב

מנחת יעקב

כתב ג"כ דין זה ב"ד סו' קכ"א לענין שאר חיסורי' הלא שבש"ע ב"ד השמיט כל דיני הגעלה וכתב שם שכבר ביארם בא"ח סו' תכ"א וא"כ ל"ע על הרב שלא הגיה כלום בא"ח וא"ך פסק כאן בפשיטות נגד הרי"ף והרא"ש והטור והב"י ובאמת על הב"י לא קשה מידי אף דבסו' ס"ח פסק דבדיעבד י"ס להתיר בכלי שני מ"מ לענין כלי' כיון דאפשר בהגעלה לכתחלה הוי (וכמו דק"ל לענין כלי חיסור שאינו ב"י לכתחלה אסור לבשל בתוכו ובדיעבד התבטל שנתבטל בתוכו מותר) ולכן פסק הב"י בא"ח בסו' תכ"א גבי כלי חרס דאינו יולא מידי דפיו לעול' ואסור אם נשתמש בתוכו ע"י עירוי חמץ ומשמע דאם נשתמש בתוכו בכלי שני אינו חוסר והטעם כיון דלית ליה תקנה בהגעלה א"כ אם חמה חוסר הוי כדיעבד ול"ע קצת דלענין פסח ג"כ הו' כמו לכתחלה דאפשר להשתמש בו אחר פסח (והרב שהגיה שם ואסור אף בכלי שני היינו משום חומרא דחמץ וכמ"ס הש"כ בסו' ק"ה סע' קטן ד' וכן פסק הרב בא"ח שם סו' תמ"ז סעיף ג' בהג"ה אבל משמעות הרב כאן וכלל כ"ח ובש"ע בסו' ל"ה ל"ע ואולי י"ס לדחוק ולומר דגם הרב אינו מתיר אלא בדיעבד אם בשל בכלים אלו שנבלע בהם חיסור ע"י כלי שני דאינו חוסר אבל לכתחלה גם הוא מודה דהכלים דאפשר להם בהגעלה שלריבין הגעלה בכלי שני כפי תשמישן. ומ"מ נראה דאף אם מגעיל אותן בכלי כשר לא נאסר הכלי ממנו דהא אפי' ע"י עירוי ק"ל דאינו מבליע מכלי אל כלי כמבואר לקמן כלל כ"ח מכ"ס ע"י כלי שני. וראיתי קצת נוהגין להתיר לגמרי כלי חולבת שחבבו לכלי שני של בשר שלא בהגעלה רק ע"י שטיפת לונן ואין זה נכון והוא להדיא נגד פסק הש"ע: [ד] לא לאסור כולו. דהא ק"ל תתא' גבר אלא עד דמוקיר ליה בלע ומבשל כדי קליפה כ"כ התוספת פ' דם חטאת דף ל"ה והרא"ש פ' כירה והתוספת שם דף מ"ב ע"ב וכן הוא משמעות רוב הפוסקים בשם ר"ת דעירוי אינו חוסר כולו וכ"כ הש"כ בסיומן ק"ה ס"ק ד' והשיג שם על הדרישה ומהרש"ל ודבריו נכונים ע"ש. אך כמה שמבואר מדבריו שם שכן דעת הג"ה אשרי ר"פ השוכר את הפועל והר"ן והמרדכי בשם ר"ת זה ודאי אינו להדיא מבואר בהג"ה אשרי פ' השוכר את הפועל דף ל"ז ע"ג דלר"ת עירוי מבשל לגמרי בכלי ראשון וכן משמע בהר"ן פ' כירה ובפ' השוכר את הפועל ובמרדכי שם והא דק"ל תתא' גבר תירלו הם בשם ר"ת בחילוקי' אחרים וכמו שעלה מתחלה על דעת התוספת דזבחים דף ל"ה ע"י שם ודו"ק: [ה] רק כדי קליפת העור סגי. ודוקא בעירוי שלא נפסק הקלות מכלי ראשון כשנגע למטה אבל אם

נפסק

ממנו דברי הרשב"א והרי"ב"ש והרב בתשו' ודו"ק: [גג] אלא מתירין בכל ענין. אף דהרשב"א למד כן מחמץ בפסח גבי אם הניח י' ומלא ט' לריך להתייבב המנהג כיון דרוב המוכרים והטבחים הם ישראלים א"כ כיון דק"ל דלעורבים לא חיישין דאיתו מעלמא א"כ אף אם שרלים לקחו זאת וזו בשר אחר מ"מ מחזיקין דבשר כשר הוא כל זה כ"ל פשוט ליישב המנהג וא"כ אפי' בקשורים יחד דלוי' דכ"ע חיישין לענין חמץ כמבואר בא"ח סו' תל"ט מ"מ הכא לא חיישין אכן הש"ך כתב בסו' ס"ג ס"ק ח' דאף הרב מודה בקשורים דאסור כמו בחמץ בפסח וכן הוא דעת מהרש"ל פכ"ה סו' כ"ב אכן סתימות לשון הרב לא משמע כן: [גד] כל אדם יש לו מביעת עין. ואף שהרב הכריע דק"ל להתיר בשר שנתעלם מן העין מ"מ נפקא מינה לדיון אם לא מלאו במקום שהניחו וע"ל ס"ק כ"א:

כלל וסימן ל"ג. [א] אם היד סולדת בו. ואף לדעת מהרש"ל פכ"ה סו' ע"א שכתב וז"ל לפסק

הלכה נהי דכ"ס אינו מבשל אפילו היד סולדת בו וגם אינו מפליט ומצליע כא' כגון דבר חיסור שנאסר כבר ודבר היתר שבאו בכלי שני אין נאסרין זה מזה אבל בדבר חיסור שנפל לכ"ס של היתר או היתר לאיסור שפיר בולע ואסור אם היד סולדת בו כ' ה"ז בסיומן ק"ה ס"ק ד' והש"כ ס"ק ד' דיש לחוש לדברי מהרש"ל היכי דליכא הפ"מ ולהלריך קליפה מ"מ בכאן כ"ע מודו דליכא חיסור בדיעבד דאף אם בולע מ"מ חוזר ויולא ע"י מליחה וכמ"ס הרב לעיל כלל ט"ז דין ג' וכן משמע בט"ז סו' ס"ח ס"ק וי"ו ובש"ך בסיומן ק"ה וע"ל כלל א' וכלל ט"ז דין ג' ס"ק ד' ה' וי"ו ע"ש ואם אין היד סולדת בו אפי' לכתחלה אין להתיר דלא מקרי כ"ס כלל וכמ"ס הרב בא"ח סו' תמ"ז סעיף ג': [ב] מ"מ בדיעבד אף הרשב"א מודה. ע"י בש"כ סו' ס"ח ס"ק כ"ז שהשיג על הרב בזה דבאמת הרשב"א חוסר אף דיעבד. אך שב"י כ' כיון דהרשב"א חוסר אף דיעבד אכן נאסור לכתחלה ובדיעבד סומכין אהרמז"ם ודבריו נכונים וע"ל כלל ט"ז ס"ק ה': [ג] בין כלים של עץ. פי' ובכל ענין אינם נאסרין בכלי שני וסגי בהדחה בעלמא ככל לונן דעלמא וכ"כ ג"כ באו"ה כלל כ"ח דין ל"ז וז"ל כלים שנתמסו לאיסור בכלי שני סגי ליה בהדחה דכ"ס אינו מבשל אפי' היד סולדת בו וכן מבואר בדברי הרב לקמן כלל כ"ח ובש"ע סו' ל"ה סעיף ג' בהג"ה אכן ל"ע דבא"ח בה' פסח ס' תכ"א סעי' ה' פסק בש"ע דכל כלי שתשמישו בכלי שני הכשרן בכלי שני עכ"ל וכן הוא בטור שם והוא מלשון הרי"ף והרא"ש פ' כל שעה וליכא למימר דמשום חומרא דחמץ שאני דהא הטור

מותר והראש פנה כתב דלצלי אף לכתחלה לא בעינן נשיל' וכן הוא דעת הרמב"ם. והר"ן וכת' ב"י דהכי נקמינן אבל באו"ה כתב דנוהגין בדברי הגאונים דאף לצלי נוהגין לכתחלה ליטול אף בדיעבד אם נצלו בלא נשילה [ו] כתב באו"ה כלל י"ט דמהר"ל פסק שצריך ליטול מן הבשר כדי נשילה והוא חומרא בעלמא עכ"ל וכן הוא בהג"ה אשרי פנה ז"ל אעפ"י שאין צריך קליפה מ"מ המחמיר לקלוף תע"ב ואינו נוגע בו שום פגע עכ"ל ואם לא נטלו הנדירים ובשלו הבשר כתב הטור סימן כ"ב ואם בשלו בקדרה מחמט ומנקר החוטין והשאר [ז] אם יש בו כדי לבטל [ח] כל החוטין בס' מותר עכ"ל וכתב הר"ן דמשערין בכל דם שבחוטין ופשוט היא [ט] שכן הוא דעת הטור אלא דלא ידעינן כמה דמה נפיק מינה ודין חתיכת הורירין נתבאר בדין שחיטה ודין שאר נשילת החוטין איזה צריך ליטול משום דם נתבאר בדברי הפוסקים ובתבתי לעיל כלל וסימן ט"ז מיהו לענין חתיכתן ונשילתן ואם נצלו או נתבשלו בלא נשילה דינן כדין אלו החוטין שבצואר כנראה מדברי הפוסקים:

כלל וסי' ל"ה ול"ז בדין אם ריחא מילתא ובהם י"ג דינים:

אם ריחא מילת' היא נהמינן [א] לענין הלכתא כדעת הגאונים דמתירין בדיעבד וכ"כ הטור בשם הרשב"א דהסכמת רוב המורים להתיר בדיעבד וכ"כ מהר"א ומהר"י מינץ בתשובתו והאגור בשם מהר"י מולין וכ"כ באו"ה וב"י וכתב באו"ה אבל לכתחלה אסור בין בתנור גדול ובין בתנור קטן ובדיעבד בשתייהן שרי והכי נהוג דלא כב"י דמשמע מדבריו דנקמינן להלכתא דאף לכתחלה אין לאסור רק בתנור צר וכתב האגור בשם מהר"י מולין דאם אפה עכ"ס פת בתנור עם דבר איסור אסור לקנות אותו פת [ב] דהוי כלכתחלה אבל אם אין לו פת אחר כל כך מותר לקנות מו"ע עכ"ל. מיהו בהג"ה ש"ד משמע דבר הנעשה בידי עכו"ם מותר לקנות ממנו דהא לא מקרי לכתחלה וכ"כ השערים סימן נ"ט וטוב להחמיר במקום שאין צריך לו כל כך בדברי מהר"י מולין ומ"מ המנהג להקל לקנות מן העכו"ם דברים המבשלים בכליהם שאין בהם משום בישולי עכו"ם הואיל וסתם כליהם אינן בני יומא ואצ"ג דנ"ט לפנים לכתחלה אסור לא חשבינן הקניי' לכתחלה לכן נוהגין היתר פה קראקא לקנות האנונים שלמים שמבשלין עכו"ם או שאר דברים שאין בהן משום בישולי עכו"ם ופת שנאפה עם בשר משמע מדברי הר"ף והרמב"ם דאסור לאכלו בכותח [ג] [ד] דהוה כלכתחלה הואיל ואפשר לאכלו עם בשר וכ"כ האו"ה בכלל ל"ט ואע"ג דלענין הלכתא נראה מדברי שאר אחרונים דאין לחלק דהא לא חילקו בכך [ה] וכן נראה מדברי ב"י סימן צ"ז וכ"כ הטור סימן צ"ז בשם הרשב"א מיהו יש להחמיר דהרי הב"י בעצמו פסק בש"ע סימן צ"ז דאסור מיהו כתב דוקא בתנור צר אבל תנור המחויק [ו] י"ב עשרונים [ז] ופיו מן הצד שרי וכן אם הבשר מכוסה אפילו בתנור צר שרי:

מותר

מנחת יעקב

דגם מהר"י מולין לא קאמר אלא גבי פת כיון דעל הלחם יחי' האדם יש לעשות הרחקה טפי וכה"ג מבואר בהרא"ש פ' חין מעמידין הוצא צב"י סי' קי"ד ודו"ק: [ג] דהוה כלכתחלה. אף שהרמב"ם פסק בפט"ו מה' מ"א כלוי דשרי ריחא היינו דיעבד משא"כ לכתחלה אף לוי מודה דאסור וכדעת רש"י פ' כילד לולין דף ע"ו וכמ"ס התוספ' שם [ו] (וע"ש בחידושי מהרש"א) ושאר פוסקים בשם רש"י (ודלא כמשמעות הב"ח בסי' ל"ז דלרש"י מותר אף לכתחלה ובשלטי גבורים בחולין דף תש"ט ע"א מסת' דעת רש"י בזה ע"ש) ולכן גבי פת דאפשר לאכלו בלא כותח הוי לכתחלה לכן אוסר הר"ף והרמב"ם פ"ט מהמ"א לאכול כותח וכ"כ הב"י סי' ל"ז ובכסף משנה שם וכ"כ מהר"י לוי בתשובה סי' ל"א ע"ש. וזהו דעת הרב כאן ודלא כלחם משנה פ"ג דף ק"א ע"ד שהבין שהרמב"ם פוסק כרב דאוסר ריחא מילתא לכן מתמיה שם על הרמב"ם ונכנס בדחוקים ליישב דבריו ולא דק דעת הרמב"ם להיפך כלוי דשרי דיעבד והא דמחיר בפ"ג גבי בת תיהא אפי' לכתחלה היינו מטעם שכתבתי בס"ק א': [ד] דהוה כלכתחלה. הר"ף פנה כתב עוד טעם לאסור הפת לאכלו מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין לאכלו בלא כותח לכן אפי' ריחא באלף לא בטיל והרב שלא כתב טעם זה לפי שאיזל לשיטתו דפסק לקמן דבמין ושאינו מינו בטל אף בדבר שיש לו מתירין וכן דבר שאינו צעין וגם לא מקרי דשיל"מ אלא שיש לו מתירין לאותו דבר עלמו שנאסר וכמבואר לקמן כלל ע"ד ע"ש והר"ן בפנ"ה כתב עוד שם טעמים אחרים לאסור הפת לאכלו כותח וע"ש: [ה] וכן נראה מדברי ב"י. אע"ג שבב"י כתב שם בסי' ל"ז דיש לפסוק לאסור לכתחלה וכתב שם בשם הר"ף והרמב"ם דלאכול עם כותח מקרי לכתחלה מ"מ מדכתב סתמא ודיעבד שרי ועוד דכולל יחד דעת הר"ף והרמב"ם עם דעת שאר המורים משמע דאין דעתו לפסוק כר"ף והרמב"ם אלא במקום שדעתם מסכימים לדעת רוב המורים עכ"ל הרב דר"מ אבל באמת אין דבריו מוכרחים בדברי הב"י להמעיין היטב ויותר יש ללמוד הסתום מן המפורש בש"ע שפסק להדיא כר"ף וכרמב"ם: [ו] י"ב עשרונים. וכל עשרון הוא שיעור חלה ארבעים ושלש בליס וחומש בליס כתב בסמ"ק סי' רי"ג שלריך שיהא גדול כ"כ שמחויק י"ב עשרונים של מלה וכתב האו"ה כלל ל"ט

ה"ב דר"מ דשאינו חוטין הללו דהם עבים יותר מוורידין ואינם פולטין כלל וכה"ג כתב הב"ח והדרישה והש"ך עיין בדבריהם בסי' כ"ב ובסי' ס"ה: [ז] כתב באו"ה. לא מלאמי כן באו"ה רק בהגהות שבסוף ספר או"ה בכלל י"ט וגם מה שמסיים והוא חומרא בעלמא לא ניכר כלל באו"ה שלפנינו ולא בהגהות: [ז] אם יש בו כדי לבטל כל החוטין. עיין לעיל כלל ט"ז ס"ק נו"ן שכתבתי לדירון דק"ל חנ"כ בשאר איסורים צעין באותו חתיכה שהחוטין דבוקים בו עלמו ס' ואם לאו חנ"כ ובעינן ס' נגד כל החתיכה וסכן דעת הפוסקים האחרונים וכן הוא דעת הרב ודלא כש"ך ע"ש בארוך: [ח] כל החוטין בס'. ומשמעות הרב דאף למאן דלריך קליפה או נשילה וכל מליחה מ"מ לא צעין ס' רק נגד החוטין ולא נגד הקליפה שנאסרת תחלה ודלא כמשמעות האגור ס' אלק קע"ח בשם מהר"ל ועיין בש"ך סי' כ"ב ס"ק י' שהאריך בזה וע"ש: [ט] שכן הוא דעת הטור. עיין בש"ך סי' כ"ב ס"ק ט' הגיה כאן בלשון הרב וז"ל ל"ל כדעת הטור ע"ש ודו"ק עכ"ל. ולא ידעתי מי דוחקיה לכך וגם אינו מתיישב לדבריו הלעז לשון הרב כאן וז"ע:

כלל וסי' ל"ה ול"ז. [א] לענין הלכתא כדעת הגאונים

דמתירין בדיעבד. מ"מ מותר להריח אפי' לכתחלה בצתיה' כיון דלא מיפסמא ולא עביד לריחא שרי אפי' לכתחלה וכ"כ התוספ' והרא"ש פרק השוכר את הפועל וכן מבואר בטי"ד סי' ק"ח ועיין בב"ח שם ס"ק ד': [ב] דהוי לכתחלה. וז"ע לפי דעתו הא דאמר' בש"ס דעכו"ם דף ל"ט דבש למאי ניחוש לה אי משום געולי עכו"ם נ"ט לפגם היא ומותר ע"כ לשון הש"ס שם. וכן מבואר בש"ס ג"כ לענין שמן ושאר דברים הנקחין מן עכו"ם דברים שאין בהם משום בישולי עכו"ם וכן מבואר בכל הפוסקים וכמבואר ב"י סי' קי"ד ואם איתא דקניה חשיב לכתחלה א"כ אמאי הותר לקנות מהם לכתחלה דהא נ"ט לפגם אסור לכתחלה ומשמעות הש"ס והפוסק' דכלל ענין מותר לקנות מהם אפי' אם הדבר מלוי לקנות מישראל אלא ודאי דהקני' חשיב דיעבד וכ"כ הרשב"א בתשוב' ס"ס תל"ז וז"ל מותר לקנות השמן והדבש והמרקחת ואין חוששין לזליפתן של כלים היינו משום דסתם כליהם אינם בני יומן וגע"ל מותר דיעבד עכ"ל. ואפשר

ב כתב המרדכי פניה דף תשל"ה ע"א דדבר חריף כגון בצל [ח] שנצלה עם איסור לכ"ע אסור הואיל והוא דבר חריף [ט] שואב האיסור אצלו וכתב באו"ה כלל ל"ט דהכי ק"ל אם האיסור חריף [י] אפי' בתנור פתוח וגדול אסור עכ"ל וכת' המרדכי מיהו לכתחלה אם הוא מכוסה בבצק מותר עכ"ל וכת' באו"ה מיהו לכתחלה מוב להחמיר:

ג והיכי שנצלה איסור והיתר ביחד ושניהם כחושים כת' הרשב"א בתשובה דלכ"ע אין בו משו' ריחא מלתא וכן משמע מדברי הטור סי' ק"ח וכ"כ מהר"א בפסקיו סי' ע"ו דבר' לית בה משו' ריחא מלתא דהוה כדבר כחוש ואינו מפטם ולכן אם נצלה כבד או חתיכה שלא נמלח עם היתר אינו אסור לכ"ע וכ"פ מהר"י מינץ בתשובותיו וראיה לדבריהם מתשובת ר"ת שהתיר [יא] ריח פת בפ"ז [יב] כגון מחמץ למצה וה"ה לשאר דברים שאין מפטמן [יג] ומ"מ וב להחמיר גם כזה לכתחלה דב"י כתב סימן צ"ז דאין דבריו נראים אמנם בדיעבד בכל עניין שרי כדלעיל אבל אם א' מהן שמן אעפ"י שההיתר שמן והאיסור כחוש [יד] אפ"ה אסור שהשומן שבהיתר [טו] מפטם לאיסור הכחוש כ"כ בהג"ה ש"ד:

ד כתב א"ה כלל ל"ט הא דנהיגין להתיר ריחא מילת' בדיעבד היינו שהתנור פתוח מעט אפי' אינו פתוח רק הנקב שהעשן יוצא ממנו אבל אם הוא סגור לגמרי מכל צד [טז] ריחא כי האי מלתא הוא ואפילו בדיעבד אסור ואין חילוק בין שנצלה במ איסור דאורייתא או דרבנן וכתב עוד הא דמתירין ריחא מילתא דוקא שאפה פשמידא

מנחת יעקב

ל"ט וכל התמורים של אופים שמרגילין לאפות לשוק נקראים תמורים גדולים עכ"ל: [ז] ופיו מן הלב. לא כתב הרב ופיו פתוח כלשון הש"ע שלפנינו בס' ל"ז נראה דלזיל לשיטתו שכתב בד"מ סי' ק"ח דדעת הטור בס' ל"ז שדוקא לאפות היתר אלל איסור לכתחלה בעינן תנור גדול ופיו פתוח משא"כ לאפות פת אלל בשר בתנור גדול סגי אף שאין פיו פתוח (והא דכתב ופיו מן הלב היינו לרבותא דלא תימא היכא שפיו מן הלב מחזיק יותר ריחא ומפטם כל מה שבלדו וכהגהות מיימון פט"ו מהמ"א ועיין בב"י סי' ל"ז ובאו"ה כלל ל"ט דין כ"ב ודו"ק) וכל זה מיירי שמו"מ הנקב שלמעלה במקום שהעשן יוצא פתוח דאם הוא סתום אז אפילו בדיעבד יש להחמיר היכא דליכא הפסד מרובה כמ"ש הרב בסמוך דין ד' וכן מובאר להדיא מדברי הרב בסמינים דלקמן נמלא זכינו לדין דדעת הרב כאן דלאפות היתר אלל איסור לכתחלה אסור בין בתנור קטן בין בתנור גדול ובתנור גדול ופיו פתוח אף בהיתר אלל איסור מותר לכתחלה (וכמו שפסק הב"י בש"ע סימן ק"ח ומ"ש הרב לעיל דלא כב"י אין כוונתו על הש"ע רק על מה שמשמע מלשון הב"י בס' ל"ז דבתנור גדול יש להתיר לכתחלה אף בסתום) ופת אלל בשר אף לכתחלה מותר בתנור גדול אף שאין פיו פתוח ומכל מקום בעינן שהנקב פתוח במקום שהעשן יוצא כל זה נראה פשוט דעת הרב כאן ובסימנים דלקמן ובש"ע סי' ק"ח ע"ש. אבל ראיתי לבעל הש"ך בס' ק"ח ס"ק ג' וה' שהבין פ' זר בדברי הרב כאן וכאלו הם מתנגדים לש"ע ובאמת לע"ד [הס כולם שווים אכן בש"ע סי' ל"ז סתום הרב דאף לענין פת אלל בשר אסור לכתחלה אלא"כ בתנור גדול ופיו פתוח כזה נראה סותר לדעת הרב כאן ודו"ק: [ח] שנללה עם איסור. הא דנקט שנללה ולא נקט שנכתבשלה ל"ל דסובר דנכתבשלה אף בדבר חריף אין ריחו אסור וע"ל דין י' ועי"ל דכל שנכתבשל תו לא מקרי דבר חריף דנכתבשלה חריפות במים וכמובאר בעי"ד סי' קי"ד: [ט] שואב האיסור אללו. ואסור אליבא דכ"ע (ועיין לקמן ס"ק ל"ה) מידי דהוה אפת חמה וחציות פתוח דאסור אפי' לרבא דסובר ריחא לאו מלתא ה"ה הכא כ"כ המרדכי ובחשו' מהר"מ רוטנברג סי' כ"ה אבל אם האסור דבר חריף לא הוזכר כלל במרדכי ואפשר דאינו אסור בדיעבד (וכן משמע מדברי הרב בהג"ה דש"ע סי' ק"ח דעדיף אם האיסור דבר חריף מהית' דבר חריף כיון דהיתר אינו שואב אללו כלום והוי כפת לוני' וחציות פתוח' אכן האו"ה כלל ל"ט דין כ' כתב בשם המרדכי וז"ל ואיסור חריף או שנעשה לריחא ונאפה אפילו עם פת ובתמורים גדולים כזה ודאי אמרינן ריחא מילתא הוא אפילו בדיעבד אפי' פ' התנור פתוח כדאמרי' בגמ' תנור שהסיקהו בכמון של תרומה וכו' עכ"ל האו"ה ובאמת לא מלאמי במרדכי דין זה וגם הראיה מכמון של תרומה אין ראיה כלל דאדרבא גבי תנור שהסיקו בכמון של תרומה אמרי' דהפת מותר וכדאית' בפ"י דתרומות משנה ד' ואע"ג דמשני הש"ס פ' השוכר את הפועל דף ס"ד שאני התם דמקלי קלי איסורא משמע דהכי דלא מקלי איסורו ועוד בעין אסור מה שנאפה עמו גם זה אין ראיה כלל דהסוגיא זו קאי התם להדיא אליבא

פשמידא [יז] מכוסה בבצק עם פלאדיין או פשמידא שאינה מכוסה עם פלאדיין מכוסה בבצק אבל אם שניהם מגולין או שתאיסור הוא דאורייתא לא מיקרי כה"ג פתוח עד שיהא פתוח מן הצד דהוה כפת חמה וחביות פתוחה דלכ"ע ריחא מילחא הוא ואפילו אם שניהם מכוסים בבצק אם משח הכיסוי בשומן או שלשו עם שומן דינו כמגולה ואין חילוק בין תנור של בית החורף [יח] שגבוה הרבה משאר תנור ואין חילוק בין הפסד מרובה להפסד מועט עכ"ל אבל מדברי הפוסקים נראה דבדיעבד יש להתיר בכל ענין וכ"פ ב"י להלכתא [יט] ובהפסד מרובה יש לסמוך עליהו אבל בלאו הכי יש להחמיר:

ה כתב ב"י וז"ל כתבו התוספת שתחת המחבת שלנו שקורין טרפיד שאופין תחתיה פשמידא ריחא מלחא כמו בתנורים שלהם עכ"ל ולפי"ז בדיעבד הי' לנו להקל בו כיון דקי"ל דריחא לאו מלחא הוא אפילו בתנורי' קטנים אמנם באו"ה כתב כה"ג אף בדיעבד אסור אם נאפה איסור אצל היתר מיהו בפת שנאפה אצל בשר כה"ג מותר לאכלו עם בשר [כ] מאחר דאין כאן ממשות של בשר אלא ריחא בעלמא אבל בש"ד סימן ס' לקמן כתב דאף פת שנאפה עם בשר כה"ג אסור אפי' לאכלו לבדו דחיישינן שמא יבא לאכלו בחלב ומשמע מדברי מהר"א לקמן בהג"ה דהכי קי"ל ויש לחוש לדבריו בפת מרובה אבל בפת מועט אין לחוש כמו שיתבאר לקמן:

ו כתב בתשובת מיימון סוף המ"א תשובת ר"י אם אפו על כירה פשמידא וכסו עליו כלי של ברזל ושוב אפו תחתיו פלאדיין בלא ליבון או להפך מותר כי לא נמצא ריחא ופיטום לכלי שיחזור ויפטם לאוכל ואפי' כלי בת יומא רק שלא יגע ממש עכ"ל וצ"ע דמ"ש מכיסוי שעל קדרה שאוסר ואפשר לומר דהואיל והנאפה תחתיו היא יבש [כא] אינו מעלה זיעה כמו קדרה ולכן לא קיבל רק ריחא בעלמא שאין בו ממש:

ז כתב באו"ה [כב] הא דריחא מילחא היינו שאין ס' מן ההיתר נגד האיסור אבל בדאיכא ששים שרי דלא גרע מאלו נתבשל בו מיהו [כג] בכל החתיכה בעינן ששים נגד האיסור ואפשר דכל החתיכות ביחד מצטרפין לס' הואיל וכולן נכנסים בספק איסור ואע"ג דבשאר איסורים לא קי"ל הכי בריחא יש להקל עכ"ל ואין להקל בזה [כד] כי אם במקום הפסד:

ח כת' עוד באו"ה דעל גבי כירה אין בו משו' ריחא מלחא הואיל [כה] והוא במקום מגולה עכ"ל וכתב עוד דאם נצלה איסור והיתר [כו] זו אחר זו בתנור פשיטא דאין בו משום ריחא מילחא עכ"ל וכל זה פשוט:

ט כתבו השערים מדורא נהנו איסור באפיית פשמיד"א ופלאדיין יחד אבל לאפות פת עם א' מהם שרי והמחמיר שלא לאפות פת עם פשמיד"א או פלאדיין תבא עליו ברבה עכ"ל. ובהג"ה אשר"י פ' השוכר את הפוע' אם זה שומן פשמיד"א לחוץ ונבלע' בתנו' אע"פ שהפת רחוק מן התנו' אסור לאכלו אפי' במלח ולכן טוב לזהר שלא לאפות שום מפילות עם פת בתנור דשמא זה השומן ולא אדעתיה אלא יאפה הפשמיד' ויסיק התנור ויאפה הפת עכ"ל וכתב באו"ה כלל ל"ט דאף בדיעבד הפת אסור אע"ג דאין התנור משופע אא"כ היה הפשמיד"א במחבת עכ"ל וכן משמע לקמן בשערים דאף בדיעבד אסור במקום שיש לחוש שמא יזוב מן הפשמיד"א אל הפת ובהג"ה ש"ד

מנחת יעקב

מנחת יעקב

חין להחמיר אפי' כשהפשמיד"א מכוסה בצלף חדא בעיסה שבפטיד"א ואח"כ לפת דלא חמירין הכי אלא כ"א בפליטת טעם הכלים אבל מאוכל לאוכל חשיב הכל טעם אחד עכ"ל וא"כ מצוה מדבריו דאפילו במכוסה א' מהם גם כן אסור בתנור סתום מכל לז והרב נראה שלא חשש להחמיר כ"כ לכן לא העתיקו כי אף צנניהם מגולים הוא חומרא יתירה ונגד משמעות כל הפוסקים וכדמסיק הרב סוף דין זה ומכל שכן באלה מכוסה שאין להחמיר דהא אפילו באיסור דבר חריף דאוסר לכ"ע דיעבד ואפילו במקום הפסד מרובה ואפילו הכי בא' מהן מכוסה מותר וכמבואר לעיל דין ז' ומכל שכן בדין זה וק"ל: [יז] מכוסה בצלף. לאו דוקא וכ"ש ציטוי אחר וכן מבואר מדברי הרב בהג"ה בש"ע סי' ק"ח: [יח] שגבוה הרבה. ועיין במהרש"ל פג"ה סי' י"ד שכתב שיש להקל בתנור גבוה וגדול ע"ש: [יט] ובהפסד מרובה. אבל בלאו הכי יש להחמיר כל זה לא קאי רק ארישא דמילחא אפתוח מעט מקום שהעשן יולא וכן מבואר בדברי הרב צסימנים דלקמן ובש"ע סי' ק"ח שהשמיט כל חילוקי דינים ולא כתב רק חילוק זה מנקב קטן: [כ] מאחר דאין כאן ממשות של בשר אלא ריחא בעלמא. וביריחא לא גזרו כולי האי וכ"כ התוספות בפסחים דף ל' ע"א ד"ה ואפי' במילחא וכן מוכח להדיא מש"ס דפסחים דף ע"ו וכ"כ מהר"א בהג"ה ש"ד סי' ל"ה דיש לסמוך על הוכחה דתוספות בזה דפת מותר (ועיין בסמוך דין ט') ובמ"ש שם ס"ק כ"ז) אך בדין זה שחושש הרב והג"ה ש"ד להחמיר היינו לפי שרוב פעמים יולא השמנונית לחוץ ויגיע בפת א"כ איכא חשש דממשות של בשר וכן איכא להדיא הנוסחא במקלה ש"ד לקמן סי' ס' (וע' שם בהגהות דמהר"א ובמ"ש דרכ"ש ועיין בסמוך דין ט') אבל היכי דליכא חשש דנגיעה רק משום ריחא פשיטא דמותר ולכן פסק הרב ג"כ לעיל דפת שאפוהו עם הללי אף דאסור לאכלו בכוחה מ"מ מותר לאכלו עם בשר ומכ"ש לבדו ועיין בטי"ד סי' ל"ז מ"ש שם בשם הרשב"א: [כא] אינו מעלה זיעה. ואף שכתב הטור בל"ח סימן תנ"א וז"ל דכיסוי של ברזל שמשמין אותו על חררה שנאפת על הכירה שרריך ליבון כי ברוב פעמים נוגעת בו ועוד שהוא

חין להחמיר אפי' כשהפשמיד"א מכוסה בצלף חדא בעיסה שבפטיד"א ואח"כ לפת דלא חמירין הכי אלא כ"א בפליטת טעם הכלים אבל מאוכל לאוכל חשיב הכל טעם אחד עכ"ל וא"כ מצוה מדבריו דאפילו במכוסה א' מהם גם כן אסור בתנור סתום מכל לז והרב נראה שלא חשש להחמיר כ"כ לכן לא העתיקו כי אף צנניהם מגולים הוא חומרא יתירה ונגד משמעות כל הפוסקים וכדמסיק הרב סוף דין זה ומכל שכן באלה מכוסה שאין להחמיר דהא אפילו באיסור דבר חריף דאוסר לכ"ע דיעבד ואפילו במקום הפסד מרובה ואפילו הכי בא' מהן מכוסה מותר וכמבואר לעיל דין ז' ומכל שכן בדין זה וק"ל: [יז] מכוסה בצלף. לאו דוקא וכ"ש ציטוי אחר וכן מבואר מדברי הרב בהג"ה בש"ע סי' ק"ח: [יח] שגבוה הרבה. ועיין במהרש"ל פג"ה סי' י"ד שכתב שיש להקל בתנור גבוה וגדול ע"ש: [יט] ובהפסד מרובה. אבל בלאו הכי יש להחמיר כל זה לא קאי רק ארישא דמילחא אפתוח מעט מקום שהעשן יולא וכן מבואר בדברי הרב צסימנים דלקמן ובש"ע סי' ק"ח שהשמיט כל חילוקי דינים ולא כתב רק חילוק זה מנקב קטן: [כ] מאחר דאין כאן ממשות של בשר אלא ריחא בעלמא. וביריחא לא גזרו כולי האי וכ"כ התוספות בפסחים דף ל' ע"א ד"ה ואפי' במילחא וכן מוכח להדיא מש"ס דפסחים דף ע"ו וכ"כ מהר"א בהג"ה ש"ד סי' ל"ה דיש לסמוך על הוכחה דתוספות בזה דפת מותר (ועיין בסמוך דין ט') ובמ"ש שם ס"ק כ"ז) אך בדין זה שחושש הרב והג"ה ש"ד להחמיר היינו לפי שרוב פעמים יולא השמנונית לחוץ ויגיע בפת א"כ איכא חשש דממשות של בשר וכן איכא להדיא הנוסחא במקלה ש"ד לקמן סי' ס' (וע' שם בהגהות דמהר"א ובמ"ש דרכ"ש ועיין בסמוך דין ט') אבל היכי דליכא חשש דנגיעה רק משום ריחא פשיטא דמותר ולכן פסק הרב ג"כ לעיל דפת שאפוהו עם הללי אף דאסור לאכלו בכוחה מ"מ מותר לאכלו עם בשר ומכ"ש לבדו ועיין בטי"ד סי' ל"ז מ"ש שם בשם הרשב"א: [כא] אינו מעלה זיעה. ואף שכתב הטור בל"ח סימן תנ"א וז"ל דכיסוי של ברזל שמשמין אותו על חררה שנאפת על הכירה שרריך ליבון כי ברוב פעמים נוגעת בו ועוד שהוא

ש"ד כתב יראה דנוהגין להחמיר באפיית פת עם פשטיר"א או פלאדיין דחיישינן שמא יזוב השומן ואף ע"ז דרגילין האיהנא לאפות במחבת מ"מ חוששין ויש שמקילין ומשימין הפשטיר"א בפי התנור ממש או אם אינם רוצים לאכול הפת רק ממין המפילה: [כז] סומכין על דברי התו' דמתירין הפת ואי עביד סימן בפת הוא היתר גמ' וכן אותן לחמים שעושים לכבוד שבת אופין עם הפשטיר"א לכתחלה אלא שנוהרים לאוכלו בחלב: [כח] והטעם דהואיל והוא דבר מועט ונאכל מחר בשב' הוה בעיוא דתורא לחד פירושא דשרי עכ"ל ויש לסמוך בדיעבד אדברי הג"ה ש"ד ולהתיר הפת: [כט] בדברי התו' דמתירין אם אין התנור משופע או שהפת למעלה מן המפילה אבל אם התנור משופע והפת למטה: [ל] דוב תחתיו הוי כולו אסור אא"כ עושה בו סימן או שהוא דבר מועט דליכא למיח' שמא יאכלנו שלא כמינן וכן מצאתי כתוב בהג"ה באו"ה כלל ל"ט בשם א"ז להתיר הפת אם לא ראה שהשומן זב תחתיו או שנגע בבשר ואע"ג דמסיק שם דנהיגין להחמיר כר"י מדורא נ"ל דגם דברי ר"י מדורא יש ליישב דלא מיירי אלא בדרך שכתבתי וכמ"ש בהג"ה ש"ד סי' ל"ז:

י כתב הטור בשם הרשב"א דאם בא לבשל איסור אצל הית' בקדרה כל אחד לעצמו אפי' בתנו' צר ופי קדרה מגולה: [לא] מותר אפי' לכתחלה: [לב] שאין ריח המתבשל כל כך אס' עכ"ל ומיירי [לג] שהתנור פתוח אבל אם התנור סתום בדרך שממטינן אם הקדירות פתוחים אפילו בדיעבד אסור כן משמע מדברי או"ה כלל ל"ט וכן הוא בהג"ה ש"ד בשם הרא"ש דלא שרי אף בדיעבד רק כשהקדירות של היתר מכוסות [לד] וכ"כ מהרי"ו ז"ל אס' להמטין תבשיל של בשר עם תבשיל של חלב חיישינן שמא יזוב א' מהן תחת חבירו אמנם בדיעבד שרי כיון שהקדירות מכוסות עכ"ל משמע הא הקדירות פתוחות אסור ולפי מ"ש לעיל להתיר במקום הפסד אם כל התנור סתום נראה דגם כאן יש להקל לצורך גדול כי סברת ב"י להתיר בכל ענין וכ"פ בהדיא בש"ע שלו וכדאי הוא לסמוך עליו לצורך גדול ובשעת הדחק אבל בלאו הכי יש להחמ' כי מי יחלוק על האחרונים הנ"ל אף כי יש סברה להתיר:

יא עוד כתב הטור סי' ק"ח פת חמה שמונה על חביות פתוחה: [לה] של יין נסך אסור לפי שקולטת הריח הרבה אבל אם הפת צוננת אפי' אם החביות פתוח' או פת חמה וחביות סתומה מות' עכ"ל וכן הוא בפ' השוכר במסכת עכו"ם וכתב ב"י ומיהו הני מילי בפת חמישין אבל בפת שעורין אסור: [לו] כדקאמר ר' יוסי בגמרא עכ"ל והא"ה כלל ל"ט כתב דוקא שמונה ממש נגד המגופה:

מנחת יעקב

למימר דהר"ן והרשב"א סוברין דאף זכירה יש לחוש לריחא דא"כ איך פסק הרב לעיל בפשיטות נגד זכריהם וזפרט להקל ועוד דהכא בשני קדרות פסק כדכריהם ומ"ו חמי הרב המופלג מוה"ר ר' וואלק נר"ו תירץ דהא דכתב האו"ה זכירה אין לחוש לריחא היינו כירה שלנו שהוא רק צנן שזה כמו זימה שזפתין הקדרות חלל האש על גבי קרקעות הכירה והוא מגולה ע"כ אלא שסו' לריחא ולכן מדרק האו"ה וכתב הואיל והוא במקום מגולה משא"כ כירה שצומן הש"ס שהיה כלי חרס חלול ונותנין הקדרות צמחן לבשל וכמבואר בש"ס דשבת פ' כירה וצ"ה דכלים וגם היה עטרת כירה פי' צנן סביב הכירה שלא ילא החום כדאי' צפ"ה דכלים משנה ג' א"כ גם האו"ה מודה דיש לו דין תנור לענין ריחא: [לז] שאין ריח המתבשל אסור. לאו דוקא אלא ה"ה ללי קדרה ג"כ אינו אסור לריחא וכן כתב הב"י בס' ל"ז וכ"כ הש"ך בס' ק"ח ס"ק ט"ו: [לח] שהתנור פתוח. היינו פתו' קלת מקום שהעשן יולא וכן משמע באו"ה וכ"כ הרב בס' ק"ח בהג"ה ע"ס: [לד] וכ"כ מהרי"ו. המעיין בתשובת מהרי"ו סי' מ"ד יראה להדיא דעיקר חשש' ידידה היא שאם הקדרות פתוחות חיישינן שמא יזוב מן הרוטב לחוץ וא"כ לדעתו אין נפקות' בתנור פתוח או לא דאף בפתוח קלת יש חששא זו כל שאין הקדרות מכוסות אכן הרב אינו חושש לכל זה לכן פסק דאם התנור פתוח קלת אף שהקדרות פתוח' מותר אפי' לכתחלה: [לה] של י"ג אסור. כן הוא בש"ס דפסחים פ' כילד לולין וצ"פ השוכר את הפועל ד' ס"ז דאמר ריש לקיש דבפת חמה וחביות פתוחה אסור לכ"ע אפי' בפת שעורים וכ"ש בפת חמישין והרי"ף פג"ה כתב דרבא דסובר דריחא לאו מילתא הוא לא סבר כריש לקיש ואף בפת חמה וחביות פתוחה מחלוקת ולפי מה דק"ל כרבא א"כ אף בפת חמה וחביות פתוחה מותר ואין אסור אלא בשל שעורים וכן מוכרח דברי הרמב"ם פט"ו מה' תרומה כמ"ש הכ"מ שם בשם הר"י קורקם לפרש דברי הרמב"ם וכ"כ הרשב"א בזה"א בבית התעורבות שער א' ד' ק"ה ע"א והאריך שם להוכיח כדבריו ע"ש. ולא ידעתי למה השמיטו אחרוני' דעת הר"ף והרמב"ם והרשב"א בזה ופסקו בפשיטות כר' לקיש כאלו אין חולק בדבר וזפרט על הב"י ל"ט ס"ז מהכרעתו שכתב בהקדמה שלו דהיכי דתרי מהני רבנן דרבנן דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימין לדעה אחת הכי נקטינן אם לא שכל חכמי ישראל או רוב' חולקים על הדעה ההוא וא"כ איך פסק כאן לגמרי נגד דכריהם וזפרט שהרשב"א סובר כדכריה' ואף א"ת' דרוב חכמי ישראל חולקים בזין זה עליהם מ"מ היה לו להביא דכריהם צ"י ולבארם ול"ע: [לז] כדקאמר רבי יוסי. וכן הסכמת

דבזה אחר זה יש לחוש ול"ע: [כז] סומכין על דברי התוס'. הרב קי"ר כאן בלשון הג"ה ש"ד במקום שהיה לו להאריך וז"ל ויש מקילין ומשימין הפשטיר"א צ"י התנור ממש אם חס ואין רלוונס לאכול הפת אלא עם מין הפשטיר"א וסומכין על הוכח' דתוספת דשרי במילתא משום דריחא בעלמא הוא עכ"ל הג"ה ש"ד וכוונת הג"ה זו על מ"ש התוספת בפסחים דף ל' ע"א שהוכיחים התוס' דכריחא לבד מותר לאכול הפת ממין הנאפה עמו או במילת' וע"ס בזה"א וזה כוונת בעל הג"ה לתת טעם על הא דנהוג העולם היתר ואינם חוששין עכ"פ לריחא לכן כתב דהעולם סומכין על הוכחה דתוס' בזה שמותר לאכול במילתא או עם מין הנאפ' עמו כל זה נראה פשוט להמעין בהג"ה ש"ד ותו' בפסחים ועמ"ש לעיל ס"ק כ' אבל מדברי הרב נראה שנסמטין ממנו דברי התו' אלו ע"כ הבין שהג"ה ש"ד נסתייע מדברי התו' לענין הדין אם התנור משופע או שהפת למעלה מן המפילה ובאמת יגעתי ולא מלאתי סתום' מזכירין מדין זה כלל וגם במשמעות לשון הג"ה ש"ד אי אפשר להולמו כלל גם במהרש"ל באו"ה ובפג"ה סי' י"ד מביא דברי הג"ה זו וכתב שם ולריך פי' לדבריו וכו' ע"ס דבריו באורך שמדחיק מאוד לפרש דברי הג"ה אלו ובודאי שגג ונעלם ממנו ג"כ דברי התוס' אלו כי הדברים הם פשוטים וברורים ודו"ק: [כח] והטעם הואיל והוא דבר מועט. וע"ל כלל ס' דין ב' יתבאר עוד טעמים לזה: [כט] כדברי תוס' דמתירין אם אין התנור משופע. לפי מ"ש בס"ק כ"ז שהתו' אינם מזכירין כלל היתר זה ואינם מתירין רק הפת שנאפ' עם בשר בתנור א' דמותר לאכול במילתא או עם מי שנאפה עמו אבל בפשטיר"א וכיוצא בו דיש לחוש שמא זב ממנו אפשר דגם התוס' חוששין להחמיר מ"מ אין לזוז מפסק הרב מטעם דהוה ס"ס ספק לא זב וא"ת' זב שמא לא פגע בכל התנור עד תחת הפת וכ"כ הש"ך בס' ל"ז ס"ק ב' טעם זה וע"ס שהאריך בדבר: [ל] דוב תחתיו. לאו דוקא שזב תחת הפת רק אם זב תחת הפשטיר"א ונכלע בתנור חיישינן שמא שזב מפעפע תחת הפת וכן משמע מלשון הג"ה אשרי שהביא הרב ריש דין זה וכ"כ הרב בסימנים וכ"כ הט"ז סי' ל"ז והש"ך שם ס"ק ב': [לא] מותר אפי' לכתחלה. הרשב"א בזה"א דף ק"ה ע"א מביא ראיה לדין זה מש"ס דפסחים פכ"ל דף ע"ו ע"ב ומפ"ק דעכו"ם דף י"ב גבי הא דאמר ר' ישראל ועכו"ם ששפתו ב' קדרות על גבי כירה אחת ולא חשו להם חכמים לריח' אלא ודאי דבקדרות אין לחוש לריחא וכ"כ הר"ן שם אבל ל"ע לפי מ"ש הרב לעיל דין ח' צ"ס האו"ה בלי חולק כלל דכירה אין לחוש לריחא א"כ מאי ראייה היא זו דהא התם קאמר הש"ס להדיא דכירה היה מעשה וליכא

יב כתב הרשב"א בתשובה שאלה עכו"ם המשימין שק פלפלין ושאר תבלין בתוך קנקן יין לתת טעם ביין אותן בשמים מותר להריח אפילו לכתחלה לפי שאין היין נותן בהן כח ואין נותנין התבלין ביין אלא שהתבלין יתנו כח ביין וזה שמריח בתבלין אינו מזוין רק לריח התבלין ומ"מ מסתברא [לנ] דאסור להבדיל על אלו בשמים משום הקריבהו נא לפחתך. וכתב עוד רבשמים של עכו"ם כלאי הברם וערלה אסור להריח בהן [לנ] דאסורין בהנאה ודוקא דבר שעומד לריחא כגון ורד והדס [לט] אבל דבר שאינו עומד לריחא ריחא לאו מלתא הוא עכ"ל: יג כתב בתשובת בר ששת סימן רפ"ה דאסור למעוץ דבר איסור אף אם אינו אוכל [מ] דלא גרע מריחא מלתא עכ"ל וכתב מהרא"י בשערים בשם הג"ה אשרי דאסור לזלף יין [מח] שאסור בהנאה דריחא כה"ג מילתא הוא עכ"ל:

כלל וסי' ל"ז. בדין היתר שנצלה עם איסור ובו ד' דינים:

א בפג"ה אמרינן גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול ממנו אפילו מראש אוננו והבי נקטינן דגדי שצלאו בחלבו כולו אסור מיהו אי הוה בו ששים נגד החלב שרי וכן הוא הסכמת הפוסקים המרדכי והרא"ש והרמב"ם והרי"ף והתו' ורלא כרא"ה שכתב הר"ן פג"ה דף תשי"ב ע"ב בשמו דאף בדאיכא ששי אסור דאפשר דכל החלב נבלע במקום אחד ונשאר שם מאח' שאין שם רוטב שמבליע בכל החתיכ' והשערי' הזכירו סברא זו בשם ר' יואל ורא"מ מיין אך דלא קי"ל הבי ומסתפק המרדכי דף תשל"ז ע"א אי בעינן קליפה במקום החלב [ח] אע"פ שיש בו ס' מנחת יעקב

הריח שבו וגזרינן ב' שמא יתלוש ויאלץ ארי מזבאר דדבר שעקר לאכילה קאי בטל הריח שבו עכ"ל אבל עדין לא ילא ידי חובת ביאור דהמעין בש"ס דסוכה דל"ז ע"ב ובפרש"י שם וכל הפוסקים יראה להדיא דלאו מתורת ביטול אסורו אלא כיון דעיקרו לאכילה קאי חיישין שמא ישכח ויתלוש לאכילה כיון שעיקרו לכך ומאיה טעם לריכין התם לדון ביטול ובש"ס סי' ק"ח ס"ק כ"ו העמיק דברי המרדכי והשמיט תיבת במחזור שני פעמים בהעתקת לשונו ופי' דברי המרדכי דמציא ראייה מהא דאמר רבא שם בסוכ' הדס של מלוא אסור להריח בו אחריו של מלוא מותר להריח בו עכ"ל הש"ס ודבריו נראים נכונים אף שבספ' המרדכי שבידיו דפוס קראקא מלאה הגירס' כמו שהעתיקתי תיב' במחז' שני פעמים מ"מ הדבר מוכרח שהגרסא נכונה כמ"ס הש"ס ועוד שמהר"ם מרונטברג סי' כ"ד וברוקח סי' תנ"ד כתבו להדיא ראי' זו מהדס של מלוא ואחריו של מלוא ובתשו' אמו"ם שמואל כ' על הש"ס שגג בזה וז"ל כי ראי' זו אינו מכיר וראי' של המרדכי הוא מהא דמחז' ע"ש דבריו באורך ולע"ד יפה דקדק הש"ס בזה ומצאנו אמונת שמואל נעלם ממנו לשון מהר"ם וברוקח שכתבו להדיא ראי' זו ומה שפקפק הש"ס עלמו שם על ראי' זו יש ליישב דהכי קאמרי כמו שמצינו לענין אחריו דמלוא דאסור כל שבעה מ"מ מותר לריחא כיון שעיקרו אינו עומד לריחא אמרינן דלא אקליה לכך א"כ ה"ה לענין שאר איסורי תורה דבר שאינו עומד לריחא אמרינן שלא אסרו התורה לכך. ומ"ס עוד הש"ס שם וז"ל והתו' דעכו"ם דף י"ב שם מסקי ג"כ כתיבן שני דאין חילוק בין עיקר לריחו או לא והלכך דעכו"ם עכ"פ אין להקל עכ"ל. ולע"ד אין זה כדאי להכריע נגד כל הני פוסקים שכתבתי ונגד פסק הש"ס דהא מבואר בהנאה אם הוא אסור באכילה כמו בשר נבילה אסור להריח בו אם הוא מדי דעבד לריחא וכ"כ ברוקח סימן תנ"ד וגדולה מזו כתב וז"ל בשר נבילה שמן אע"ג דלא עבד לריחא אם מכזיב לריחו ונהנה אסור עכ"ל ומה שמציא בתשובת אמונת שמואל ראי' להחריב מדמתירין בפ"ק דפסחים לזלף יין של תרומה טמאה אין זו ראי' לפי ה"ס מפרשים שכתבו התוס' דב"ק פ' הגזול והמאכיל ד' קי"ז ע"א ד"ה הכרע' שליטת וכו' דטעמא דב"ש דאמרי תשפוך הכל משום דריחא מילת' היא ע"ש והרמב"ם פ"ב מתרומה פסק כב"ש בזה דאסור לעשות זילוף (ואף דהרמב"ם פסק דריחא לאו מילתא והבי קי"ל מ"מ לכתחלה אסור כמבואר ריש דין א"ו הוה הוי כלכתחלה) וא"כ אין משם ראייה דגם שם אסור ומה שהציא עוד שם ראייה ממושקי שהכריע הראב"ד והרא"ש שהיא מין שרץ וכו' ואפ"ה מברכין עליו כבר עמד על זה השלטי גבורים עלמו שם ויש לייבשו ודוק: [לט] אבל דבר שאינו עומד לריחא לאו מילתא היא. וכ"כ התוספת פ"ק דעכו"ם דף י"ב ומתיר' בזה האי דבת תיהא כמ"ס בס"ק א' וכ"כ הב"י בשם א"ח וברוקח סי' תנ"ד ובתשובת מהר"ם מרונטברג סי' כ"ד והראב"ן בפסחים פ' כ"ל והמרדכי פ' כל שעי' וכ' וז"ל וראי' לזה מהדס במחזור ואחריו במחזור במסכת סוכה עכ"ל ובאמת ראי' זו תמוה לפרשו ובתשו' ש"ב אמו"ם סי' מ"ה כ' וז"ל דכך הוא ראי' של המרדכי שאחריו אסור להריח בו במחזור כיון דעיקרו לאכילה קאי בטל

הסכמת הפוסקים אכן הרא"ש והטור בסימן ק"ח השמיטו הא דר' יוסי לגמרי ועיין בב"ח סי' ק"ח ס"ק ג' טעם הדבר ודרישה פרישה כתב שם וז"ל הא דהשמיט הטור זה לפי שרלונו לבארו במקומו בזה' י"ג שם יתבאר כל דיניו עכ"ל ולא ידעתי איה מקומו דהלא גם בזה' י"ג לא הוזכר כלל דין זה ול"ע: [לז] דאסור להבדיל על אלו בשמים. בט"ז ס"ס ק"ח מציא ראייה מכאן דמותר להבדיל על הפלפלין שלנו ולא כמו שמלא כתב דאסור להבדיל על הפלפלין לפי שאינו מין בשמים וע"ש שהציא ראיות לדבריו וכן הוא במטה משה והש"ס בנה"כ מפקפק על ראי' הט"ז ע"ש ובשירי כנסת הגדולה לא"ח סי' רנ"ז פסק ג"כ כדעת הט"ז ועיין באור חדש שמאריך ג"כ בדין זה וכיון לזהר היכי דאפשר ושלל להכניס עלמו בספק ברכה: [לח] דאסורין בהנאה. משמע דבר שאינו אסור בהנאה מותר להריח בו אף שהוא מדי דעבד לריחא וכן משמע בא"ה כלל ל"ט וכן משמע להדיא בתוס' פ"ק דעכו"ם דף י"ב ע"א ד"ה אלא צורד והדס ובפ' השוכר את הפועל דף ס"ו ע"ב בתו' שם וכן מלאה בתשובת ש"ב בעל אמונת שמואל סימן מ"ה שהאריך להוכיח כן והשיג שם על בעל שלטי גבורים דפרק השוכר את הפועל דף שפ"א דברור בעיניו דכל שאסור באכילה ועקרו להריח בו אסור להריח בו ותלה עלמו דברי התוס' והר"ן ואין אלו אלא דברי שגגה עכ"ל אמונת שמואל ובאמת מה שמבואר בשלטי גבורים שזה דעת הר"ן ותוס' שם זה ודאי שגגה היא דבתוס' שם לענין זילוף תרומה טמאה משמע להיפך ע"ש. אך מלאה סעד אחר לדברי השלטי גבורים דבתשובת מהר"ם מרונטברג סי' כ"ד מבואר להדיא בשם הראב"ד דמדי דעבד לריחא אף שמוחר בהנאה אם הוא אסור באכילה כמו בשר נבילה אסור להריח בו אם הוא מדי דעבד לריחא וכ"כ ברוקח סימן תנ"ד וגדולה מזו כתב וז"ל בשר נבילה שמן אע"ג דלא עבד לריחא אם מכזיב לריחו ונהנה אסור עכ"ל ומה שמציא בתשובת אמונת שמואל ראי' להחריב מדמתירין בפ"ק דפסחים לזלף יין של תרומה טמאה אין זו ראי' לפי ה"ס מפרשים שכתבו התוס' דב"ק פ' הגזול והמאכיל ד' קי"ז ע"א ד"ה הכרע' שליטת וכו' דטעמא דב"ש דאמרי תשפוך הכל משום דריחא מילת' היא ע"ש והרמב"ם פ"ב מתרומה פסק כב"ש בזה דאסור לעשות זילוף (ואף דהרמב"ם פסק דריחא לאו מילתא והבי קי"ל מ"מ לכתחלה אסור כמבואר ריש דין א"ו הוה הוי כלכתחלה) וא"כ אין משם ראייה דגם שם אסור ומה שהציא עוד שם ראייה ממושקי שהכריע הראב"ד והרא"ש שהיא מין שרץ וכו' ואפ"ה מברכין עליו כבר עמד על זה השלטי גבורים עלמו שם ויש לייבשו ודוק: [לט] אבל דבר שאינו עומד לריחא לאו מילתא היא. וכ"כ התוספת פ"ק דעכו"ם דף י"ב ומתיר' בזה האי דבת תיהא כמ"ס בס"ק א' וכ"כ הב"י בשם א"ח וברוקח סי' תנ"ד ובתשובת מהר"ם מרונטברג סי' כ"ד והראב"ן בפסחים פ' כ"ל והמרדכי פ' כל שעי' וכ' וז"ל וראי' לזה מהדס במחזור ואחריו במחזור במסכת סוכה עכ"ל ובאמת ראי' זו תמוה לפרשו ובתשו' ש"ב אמו"ם סי' מ"ה כ' וז"ל דכך הוא ראי' של המרדכי שאחריו אסור להריח בו במחזור כיון דעיקרו לאכילה קאי בטל

כלל וסימן ל"ז. [ח] אע"פ שיש בו ס'. ולא מיקרי כה"ג הכסיל בתוך הולך כיון

דלמא חלב זו הוי כחוש ואינו מפעפע וכ"כ האגור בשם מהר"י מולין דאף בדאיכא ששים בעינן קליפה וכ"כ ב"י בש' הרשב"א וכתב דהכי נקמינן וכו' חמ"י צלי ממבושל וכ"כ באו"ה כלל י"ד והכי נהוג ויש להעמיק בקליפתו [ג] עד כדי נטילה דהיינו כעובי אצבע וכתב עוד המרדכי פכ"ה דף תשל"ז ע"ג וכן הוא בהג"ה מיימון פט"ו דלדידן אין להקל בגרי כחוש דלפעמים יש שומן ולאו אדעת' עכ"ל וכ"כ הסמ"ק וכ"פ מהר"א דנהנין לאסור אף בגרי כחוש עד דאיכא ששים דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן וכ"פ באו"ה כלל י"ד והכי נהוג דלא כב"י דכתב דיש להקל בכחוש [ג] ויש סברה אחרת בהג"ה בסמ"ק דס"ל דגם בכחוש אסור כולו ולא פני בשום אימור הנופל על ההיתר בחום על ידי צלייה בנטילת מקום א"כ האימור הוא טיפה בעלמא שאין האימור על כל ההיתר אך ב"י כתב דלא קי"ל הכי אך צריך דקדוק לפי מה דנהנין לשער בכל מליחה בס' כמו שיתבאר לקמן כלל וסימן ל"ח א"כ אפשר דה"ה בצלי [ד] והא לא גרע חום דצלי מחום דמליחה ומ"מ נראה דבאימור דרבנן יש להקל וכמו שיתבאר לקמן סי' ל"ח לענין מליחה וכתב עוד באו"ה דאין חילוק בין דבוק בו ואין דבוק בו וע"ל גבי מליח' אי בעינן [ה] בכל חתיכה בפני עצמו ששים:

ב וחס [ו] ע"י בישול בלא רוטב שיש בו אימור דינו כמו בצלי שיש בו אימור כ"פ המור סימן ק"ה וכ"פ ב"י: וכוליא שצלאה בחלבה אמרינן פג"ה דשרי משו' דהקרום מפסיק בין החלב לכוליא וכן פסקו הראשונים אבל בהג"ה מיימון פ' ט"ו כתב דאף בזה יש לאסור דחיישינן שמא נפחה הקרום [ז] וכ"כ הסמ"ג וכת' מהר"א בפסקיו דהכי יש לנהוג ואף לפי המתירין ה"י צריך לבדוק שמא נקרע הקרום לכן דינו כשאר חלב אם נצלה או נמלח הכוליא עם החלב [ח] [ט] ואם נתבשלה הכוליא נעשה נכילה וצריך ס' נגד כולו וכן הורתי הלכה למעשה כמה פעמים וה"ה בקרום שעל היותרת עכ"ל והכי נהוג דלא כב"י דמיקל:

ד ואם נצלה הירך עם שומן הגיד שהיא דרבנן כת' המ"מ פ"ז מהמ"א דלדעת הרמב"ם אפילו קליפה לא בעינן ודעת הרשב"א דבעי קליפה אבל כדי נטילה לא בעינן הואיל ואינו דאורייתא וה"ה בשאר חומין וקרומין שהן דרבנן עכ"ל וכ"כ הג"ה ש"ד סברות אלו בשם ר"ת ורבינו ברוך [י] וטוב לקלוף ולהחמיר:

כ"ל וסי' ל"ח. בדין אימור והיתר שנמלחו ובו ה' דינים:
א אם נמלחו א"ו יחד [א] נחלקו בו הראשונים והאחרונים ורבו הסברות אך המנהג פשוט לשער במליחה בס' וכן

מנחת יעקב

קליפה א"כ צללי דאין לצדד להקל מטעם זו מניין לנו להקל נגד דעת המרדכי שכתב להדיא דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב משמע להדיא דאפילו צללי מיידי ואפשר לומר דהא דהלריך הרב לקמן לצדד להקל מטעם דרבים המקילין היינו דוקא גבי מליחה שאין לו כח לפעפע כל כך משא"כ צללי דעדיף לענין פסוק וכו' ס"ק ד' אף בלאו האי טעמא יש להקל ולגרוף הכל כמו דבישול: [י] ע"י בישול בלא רוטב. ומקלטה חוץ הרוטב ומקלטה חוץ לרוטב ולא נייער וכיסה עיין בי"ד סי' ל"ב וסי' ק"ה ועמ"ש לעיל כלל כ"ז ס"ק י"ז: [י] וכ"כ הטעם בסמ"ק. שם סי' כ"ד דף ל"ה ע"א כתב עוד טעם וז"ל דהא דקאמר בש"ס שהקרום מפסיק לא קאי במסקנא: [ח] ואם נתבשלה הכוליא כ"ג. משמע דצללי ומליחה לא אמרינן דכ"ג ול"ע דהלל כתב הרב בסמוך כלל ל"ח דין ב' דבמליחה אמרינן חכ"ג אלא א"כ בהפסד מרובה ועוד דאף דלענין מליחה כתב הרב דיש להקל דלא אמרינן חכ"ג היינו מטעם דרבים המקילין במליחה אף בשמן דאינו אוסר רק כדי קליפה משא"כ צללי (וכמ"ש בס"ק ה' וכאן לא שייך יסוד דלעיל וק"ל) פשיטא דאמרינן גבי חכ"ג כמו דבישול ובאמת בדברי פסקי מהר"א בסי' ל"ח אין הכרע דיל דמעשה שהיה כך היה אבל בדברי הרב כאן ובסי' ק"ה סעיף ח' בהג"ה משמע דדוקא נקט נתבשל ול"ע ואפשר דבכולי' שאני כיון דבלא"ה דעת כמה פוסקים דהקרום מפסיק לא מחמירין כולי' האי לענין חכ"ג וכמ"ש הרב לקמן כלל ל"ח דין ב' ומ"מ ל"ע למעשה דאולי לאו דוקא כתב הרב ול"ע: [ט] ואם נתבשלה. וכתב הש"ך בסי' ק"ה ס"ק כ"ד וז"ל משמע דאפילו לא נמלח או נללה תחלה מ"מ הוי אימור דבוק עכ"ל ולא ידעתי לאיזה לורך כתב כן דהא אם לא נמלח או נללה תחלה ונתבשל בלאו הכי לריך ס' נגד כולה כדין חתיכה שנתבשל בלא מליחה וכוליא מחזיקין דם ואדרבה אית זיה רוב דם וכמבואר לעיל כלל ל"ח דין ב' ואפשר דהכי קאמר שלא נמלח או נללה תחלה לבדו"ע ע"ש שאר בשר אפ"ה אמרינן דחכ"ג ועיין לקמן כלל ל"ח דין ב' [י] וטוב לקלוף ולהחמיר. עיין בש"ע סי' ק"ה ס"ה דפסק הב"י שם דלריך נטילה וע"ש בש"ך ס"ק י"א ועיין בל"ח דף ר"ד ע"א וע"ב ועיין בש"ע בסי' ס"ד דפסק שם הרב דהיכא דליכא הפסד קלט יש להלריך ס' אף במליחה ועיין סוף כלל ל"ח וכמ"ש שם דנפקא מינה ג"כ לענין לליה:

כ"ל וסי' ל"ח. [א] נחלקו בו הראשונים. ואפי' בשמן גמור יש סוברין דאין המליחה מפעפע כלל יותר מכדי קליפה דרוחח דמליחה גרוע מללי וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן

דנסתפק לנו אי מקרי כחוש או שמן לכן עבדינן כחרי חומרי להלריך ס' וקליפה אע"ג דסתרי אהדי וכן מבואר להדיא בש"ס פ"ק דר"ה דף י"ד ע"ב ובתוס' שם ד"ה הכסיל וכו' דכה"ג לא מקרי כסיל בחושך הולך וכן מבואר להדיא כמה פעמים בש"ס ופוסקי' דהיכי דנסתפק לנו עבדינן כחרי חומרי אע"ג דסתרי אהדי ועיין בפ"ק דבילה דף ד' ע"ב וכ"כ האו"ה כלל י"ד ובפסקי' לפי הטעם שכתב הרשב"א בתה"א והוצא בבי"ד סי' ק"ה דודאי נשאר רושם במקום שגפלו יותר מבשאר חתיכה א"כ אין כאן כלל חרי חומרי דסתרי אהדי אע"ג דמתפשט בכל החתיכה ובעינן ס' מ"מ נשאר רושם באותו מקום ולריך קליפה זה כ"ל פשוט (ודלא ממהרש"ל פג"ה סי' כ"ח ומהר"ם פד"ו בתשו' הרב סימן ל' שכתבו שהמחמיר בזה הוי כסיל בחשך הולך) ובש"ע סי' ק"ה סעיף ה' פסק כן הב"י והרב שם וכתב שם הש"ך שכן עיקר וסיים וז"ל וכן מהפוסקים הקדמונים המפורסמים סוברים כן וכתב במנחת כהן חלק שני פ"ק דף פ"ט ע"א דאם לא נודע מקום שנגע בו האימור והללי הוא שמן ויש בו ששים נגד האימור שאין לריך ליטול כלום מן ההיתר ודקדק כן מדברי הרשב"א ע"ש ועיין בש"ד בסומן ל"ח בשם אבי העזרי ונקמן כלל ל"ח דין ג' לא משמע כן וע"ש סק"ח ודו"ק: [ב] עד כדי נטילה. וכ"כ הב"י בסי' ק"ה בשם התו' והרא"ש דלללי בעינן בכל מקום נטילה וכתב הרשב"א שיש לחוש לדבריהם באיסורי' דאוריית' ועיין בדין ד' ס"ק י': [ג] ויש סברה אחרת. אף דכתב הרב דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן א"כ אין נפקותא בסברה זו כלל מ"מ כתב הרב סברה זו משום דיש דברים שאין לחוש כלל לדבר שמן כגון חמץ וכדומה וכמבואר לקמן כלל ל"ח דין ה': [ד] דהא לא גרע חום דללי מחום דמליחה. ואע"ג דהרשב"א בתה"א והוצא ג"כ בבי"ד סי' ק"ה כתב וז"ל ויותר י"ל דמפעפע במליחה מבדלי מפני המוהל היוצא מן הבשר ע"י מליחה והוי כמו רוטב מ"מ כתב הרב הלשון דלא גרע משום דהרמב"ן וסייעתו דסוברי' דכל מליחה אינו אוסר רק קליפה וכמבואר לקמן כלל ל"ח המה מודים בצללי' להלריך ס' בשמן ונטילה בעינן בכחוש ש"מ דעדיף חום דללי מחום דמליחה וגם הרשב"א אינו מחליט סברה זו רק שכתב כן לדחות דברי החולקים ועיין בלחם חמודות פג"ה סעיף ק"ה וע"ש: [ה] בכל החתיכה בפני עצמה ששים. משמע דדעת הרב ששזה בזה מליחה לללי (וכן משמע בבי"ד סי' ק"ה ס"ק כ"ב ובנה"כ שם) ול"ע כיון שעיקר הכרעת הרב להקל לקמן כלל ל"ח דין ג' במליחה מטעם דרבים המקילין להקל במליחה אף בשמן דאינו אוסר רק כדי

[ג] וכן כתב הר"ן דף תשכ"א ע"א בשם הרמב"ן ובמרדכי ס"פ ג"ה בשם תשובת מהר"ם והרבה תשובות דסוכרין כן וכ"כ שם דף תשל"ה ע"ג בשם הג"ה ור"י הלכן וכל רבותינו וכ"כ בא"ז הלכה למעשה וכ"פ האחרונים מהר"י בתשובותיו ובאור"ה כלל י"ד והאגור בשם מהר"י מולין והג"ה ש"ד בשם מהר"א וכ"פ ב"י במ"ד ס' ק"ח וכבר בארתי לעיל דאין חילוק בין מפסיק הקרום בין החלב לבשר או לא דחיישינן שמא נפסק הקרום עוד כתב מהר"א דאין חילוק בין כחוש לשמן דאין אנו בקיאים איזה מקרי כחוש או שמן ובתרווייהו משערין בס' וחיבא דאיכא ס' לא בעי קליפה וכ"כ האגור דמשערין מליח' בס' בין להחמיר בין להקל אמנם ב"י ס' ק"ח כתב בשם הרשב"א אע"פ שהוא בטל בס' צריך ליטול מקומו כמו בצלי וכן ראוי להורות לענין מעש' עכ"ל וכ"כ באור"ה כלל י"ד [ג] דצריך לקלוף אע"פ דאיכא שם ס' והכי נהוג:

ב כתב המרדכי דף תשל"ח ע"ג בשם א"ז הלכה למעשה לשער בס' במליחה ואם אין בחתיכה שהחלב בו ס' נגד החלב נעשה החתיכה חתיכה דאיסורא ואוסר שאר החתיכות עד דאיכא ס' נגד כל החתיכה [ד] דמסתמא אותה חתיכה נמלח תחלה לחוד וכ"פ מהר"א דקבל מרבו דנהנין כדע' הא"ז וכן משמ' מדברי מהר"י דדין מליחה כדין בישול וא"כ כמו דבבישול אמרינן חנ"ג ה"ה נמי במליחה ואע"פ דיש לצדד להקל [ה] דאין לומר במליחה חנ"ג דהא רוב הפוסקים אומרים דאין אומרי' חנ"ג רק בכשר וחלב אבל לא בשאר איסורים ואע"פ דאנו מחמירין וק"ל בכל איסורים חנ"ג מ"מ לא החמירו רק בבישול אבל במליחה דרוב הפוסקים ס' דאינה אוסרת רק כד' קליפה רק שאנו מחמירין לשער בס' מ"מ לא נחמיר כ"כ לומר ג"כ חנ"ג וכן השיב לי מהר"ם פד"ו ז"ל בתשובה דבמקום הפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה וכ"ש שיש להקל לפסוק דאם יש ס' בכל הנמלח יחד דשרי ולא אמרינן חנ"ג להצריך ס' נגד כל אות' חתיכה שהאיסור דבוק בו ומ"מ אותה חתיכה אסורה אם אין בה ששים נגד האיסור דדלמא נמלחה לבדה ואסורה וכמו שנתבאר מ"מ אין להתיר אלא לצורך הפסד גדול או לעני בדבר חשוב אבל בלא"ה אין להתיר ויש לפסוק כדעת הא"ז והנמשכים אחריו:

ג ומדברי הא"ז שתלה הטעם דחנ"ג משום דאותו החתיכה נמלחה תחילה לבד משמע דבלאו הכי כל ד' החתיכות מצטרפי' לבטל החלב וא"כ אם היה בכל שאר החתיכות ס' נגד החתיכה שהחלב בו כולן מותרין וכ"כ האגור דמשערין במליחה בס' [ו] בין להקל ובין להחמיר וכן משמע מדברי הג"ה ש"ד דלפי מנהגינן דין מליחה כדין בישול

מנחת יעקב

הרמב"ן פג"ה גבי הני אטמה' דאמלחו בגדי דנשיה והובא צ"י ס' ק"ה וכתב שם שכן הוא דעת המרדכי פג"ה בשם הראב"י ורבינו אפרים וכ"כ הרא"ה צ"ה ד' ז"ב ע"ב בשם הרמב"ן והסכים עמו ולכן כתב הרב בסמוך דין צ' ודין ג' שכן דעת רוב הפוסקים וכתשו' בן לב חלק א' ס' ק"ג דף קל"ד כתב דדעת הרמב"ן הוי יחידא להקל והאריך שם מאוד צ"י דברי המרדכי בשם הראב"י ורבינו אפרים ודעתו שהראב"י לא ס"ל כהאי דרמב"ן והאריך ס' אף במליחה ומדמיק שם מאוד בפירושים שונים ומשונים ובאמת דברי המרדכי בשם הראב"י הם פשוטים כמ"ס הב"ש שהוא כדעת הר"ן בשם הרמב"ן וכן מוכח להדיא מנ"ש השערים ס' ל"ח בשם אבי העזרי דמליחה אינו כלליה ואינו מפעפע כלל יותר מכדי קליפה וספר אבי העזרי הוא הראב"י בעל המחבר אביאסא כמ"ס מהר"י מינץ בתשו' ס' י' ע"ש וכן הוא בשפתי ישיה אור' א' וא"כ מוכח להדיא דדעת הראב"י הוא כדעת הרמב"ן ובוה נדחו כל הפירושים של בן לב שם בדברי הראב"י גם מ"ס הב"ש ס' ק"ה על דברי הראב"י וז"ל ומיהו מתוך דברי הראב"י אפשר לדקדק דלא חיירי אלא כשאין החלב דבוק לבשר עכ"ל אבל מתוך דברי האבי עזרי שצ"ד מבואר להדיא דאין חילוק ודו"ק: [ב] וכ"כ הר"ן דף תשכ"א ע"א בשם הרמב"ן. נמשך בזה הרב אחר הב"י סימן ע' וז"ל וק"ה שכתב גם כן בשם הרמב"ן גבי דגים טמאים שנמלחו עם טהורין דכולה חס מרוב טפות מלוחות שהם חמות בעלמאן ואע"פ דהר"ן עלמו בפג"ה גבי הני אטמה' כתב בשם הרמב"ן להיפך וכמו שכתב ס"ק א' וכ"כ הרא"ה צ"ה דף ז"ב והובא שם צ"י ס' ק"ה מ"מ הא כתב הרשב"א במשמרת הבית דף ז"ב שהרמב"ן חזר ממ"ס בהגה אטמת' ופסק דנאסרו כולן כמ"ס בדגים טמאים שנמלחו עם טהורי' ואחר זה נמשך הב"י בכל הני מקומות שכתב בפשיטות לדעת הרמב"ן דנאסר כולו ובצ"ד צ"י ס' ק"ה ס"ט על מ"ס הרב בהג"ה שם ויש אומרים דכל מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה עכ"ל כתב שם על הגליון ר"ן ורשב"א צ"ה ורא"ה צ"ה דף ז"ב בשם הרמב"ן וז"ע אמ"ס הב"י ס' ז"א ות"ח ריש ס' ל"ח ע"ש הרמב"ן להיפך עכ"ל הש"ך ותמיהא גדולה הוא עליו כיון שהביא דברי הרשב"א במשמרת הבית ואיך לא ראה סוף דבריו שכתב להדיא שהרמב"ן חזר בו ונסתלק התלונה מן הב"י והרב גם הבאר שבע במילין דף פ"ו מקשה דברי ר"ן בשם הרמב"ן אהדי והאריך לתרץ ולחלק בין דג טמא וטהור לשאר כל המליחות וכתב שם ולאפוקי מנ"ש דמשמע בהדיא מדבריו צ"י ז"א ובס' ק"ה דה"א בשאר מליחות מחמיר הרמב"ן

בישול ובבישול כל החתיכות מצטרפת לבטל האיסור וכן נוהגין ואין לשנות אע"פ שהוא קילא קצת מ"מ רבים המקילין לומר דסני בקליפה ולכן יש להקל בזה דלא כדעת המרדכי שכתב פנ"ה בשם מוהר"ם דאין החתיכות מצטרפות [ו] ואם אין בה בכל אחת ששים לבטל החל' אסורין כיון דאין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רומב עכ"ל מ"מ אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה יש לאסרה אם אין בה ששים כנגד האיסור וכמו שנתבאר לעי' ונראה דלמאן דאמר אף על גב דאיכ' ס' בעי קליפ' א"כ אותן החתיכו' שנענו צריכין קליפה אבל לא האזרים ואם אינו יודע איזה חתיכה נגע [ח] בטל ברוב וכ"כ בש"ד:

ך כתב ב"י שמעתי שהיו נוהגין הגשמים כשנמלח חתיכת בשר עם חלב שבו לנקרו ולחזור ולמלחו ואין טעם לדבריהם דלמה לא תעלה מליח' ראשונה דאין חלב שבה מונע מלפלוש דגה עכ"ל ובבבלי וסי' כ"ג נתבאר דין מהור מלוח וכו' ובבבלי וסי' כ' נתבאר איזה מליחה נקרא רותח:

ה וני' לומר הא דמשערין במליחה בס' היינו דוקא בחלב דמפעפע ואפי' בחלב כחוש משום דאין אנו בקיאים איזה כחוש או שמן אבל בשאר איסור דאינו מפעפע סני ליה בקליפה. וכן משמ' מהשערים והמרדכי ושאר פוסקים דאף מאן דמחמיר להצריך ס' היינו דוקא בחלב משום דמפעפע וכן משמע מדברי האחרונים והאגור כתב דבחלב נוהגין בין להחמיר בין להקל לשער בס' משמע דוקא חלב וכן משמע דברי תשובת מהר"ו סי' קכ"ב וגם דברי הג"ה ש"ד בשם מהר"א משמ' הכי דתלי טעמ' דמשערין בס' משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן משמע הא בשאר איסור דירעינן דאינו מפעפע פשיטא דלא צריך קליפה וכן מוכרח מפסקי הכ"י דבסי' ע' ובסי' צ"א פסק לגבי איסור שנמלח עם היתר נקמינן דסני ליה בקליפה [ט] ובסי' ק"ה [י] פסק לגבי חלב דמשערין בס' ולכן נראה דהמיקל בכח"ג בהפסד מרובה לא הפסיד ובפ"ט באיסור דרבנן דחרי אף בחלב דרבנן שנצלה כתבתי לעיל כלל ל"ז דסני לי' בקליפה ועוד [יא] כתב הרמב"ם פ"ז מהמ"א דאם מלח החומין והקרומים שהם דרבנן עם בשר נוטלן אח"כ ושרי ואף הרשב"א דמחמיר מ"מ לא הצריך רק קליפה ואע"ג דבמרדכי ספג"ה כתב בשם ר"ב על יותרת הכבד שנמלח עם קרומו והצריכו ס' וכ"כ האו"ה כלל י"ט מ"מ נראה מה שכתבתי דהא אמרינן בגמרא פנ"ה בהדיא הנהו אטמאת דאמלחי כו' [יב] דמליחה לא בעי ס' אך באו"ה כלל י"ג וכלל י"ד משמע דאין לחלק ומשערין בכל איסור אפילו אינו מפעפע בששים וכ"כ השערים בשם ראב"ן דאף ציר נכילה אוסר אם אין שם ס' וכן משמע קצת מדברי מהר"א ריש שער ג' בהג"ה ש"ד ואע"ג דגם זה יש לדחות ולומר דדוקא ציר נכילה ודם וכה"ג שיש בו סרך גזרה דבר שמן ולכן תנהיגו בו ס' [ג] אבל לא

מנחת יעקב

קליפה כי הוא אינו סיכר כלל דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן ואפי' כללי פסק כן בס' ק"ה סעי' ה' וכ"כ במליחה וכן מוכח ג"כ מדברי הכ"י שכתב שם שכן דעת הטור והטור פסק להדיא דכחוש אינו אוסר רק כדי קליפה חלל ודאי דיש חילוק בין כחוש לשמן והרב עלמו בתשובתו ס' כ"ח ובד"מ ס' ק"ה פ' כן דברי הכ"י וא"כ מאי ראי' היא זו ואי איכא למידק חילוק זה מפסקי הכ"י הכי איכא למידק מדפסק בס' ע' ול"א דמליח' אינו אוסר רק כדי קליפה אפי' באיסור דא' ובס' ק"ה פסק אפי' בספק איסור תורה דצבי נטילה א"ו דיש חילוק בין חלב לשאר דברים כחושים וכה"ג דייק ומחלק בעל מנחת כהן חלק ב' פ' ששי דף ל"ב ע"ש: [יא] כתב הרמב"ם פ"ז מהמ"א. הרמב"ם לא כתב הטעם דאיסור דרבנן רק שהב"י בס' ק"ה מתרץ הכי לדעת הרמב"ם ועיין בתשובת מהר"ם מדינה חלק י"ד ס' כ"ב שדוחה תירץ זה בשתי ידיים ועיין בל"ח פג"ה דף ר"ד ע"ב: [יב] דמליחה לא בעי ס'. במרדכי פג"ה ובש"ד ס' ל"ח כתבו בשם הר"י הלבן שהביא ראי' מהנהו אטמאת דאמלחו וכו' דמליחה בס' ועיין שם בהג"ה ש"ד ומהרש"ל שם בחו"ש ובבאר שבע דף פ"ב ע"א פ"י לדבריו והרב שכתב להיפך נמשך בזה אחר דעת הרא"ש פג"ה שפי' בפשיטות דאליבא דרב אחא בקליפה סני ולא בעי ס' והלכתא כוותי' וכן הוא דעת הר"ן בשם הרמב"ן והרא"ב כמבואר בב"י ס' ק"ה וע"ש: [ג] אבל לא באיסור דליכא למיחש כלל לדבר שמן. מדלא כתב הרב דאם ההיתר דבר שמן דאזיל ומפטם לאיסור וכמ"ס הרב לעיל כלל כ"ג דין ג' לענין חס בתוך חס דסובר הרב דגבי מליחה אמרינן דהיתר מפטם לאיסור וכמ"ס הש"כ בס' ק"ה ס' ק"ה כ"ז הבאתי דבריו באורך לעיל כלל כ"ג ס' ח' ועי'ל דהרב חז"ל לשטתו שכתב בד"מ ס' ק"ה וז"ל דהא דאמרינן דהיתר מפטם לאיסור היינו דוקא דאם האיסור הוא כחוש הלכך כיון שהאיסור הוא חלב דמפעפע חלל שכתב אינו מפעפע בקל ע"כ אמרינן דהיתר שמן מפטם ליה מה שאין כן בשאר איסורים עכ"ל ד"מ (והובא ג"כ בש"כ בס' ק"ה ס' ק"ה י"ח ועמ"ס לעיל כלל כ"ג ס' ק"ה ז') וכן מוכח מדברי הרב בא"ח ס' תס"ז ובתשובת משאות בנימין ס' ס"ט (ובתשובת מהר"ם מלובלין ס' ל"ב) שכתבו כולן להקל גבי חמץ בפסח לענין שאר חתיכות שנמלחו עם אותה חתיכה שנמלח עלי' חטה מטעם דכחמץ ליכא למיחש לדברי

ובש"ך ס' ק"ה ל"ד: [ז] ואם אין בכל אחת ס'. עיין בש"ך בס' ק"ה ס' ק"ה כ"ט מה שמקשה שם על דברי מהר"ם וכו' ובאמת לפי מ"ס הטור בס' ק"ו בחתיכה שחלב שבה הוא צעין אינו מתבטל אלא שיש ס' כנגדו חוזר ואוסר אפי' למאן דסובר דלא אמרינן חכ"ג בשאר איסור' א"כ דברי מהר"ם נכונים בלי פקפוק כלל ואין להאריך בזה דלפי מה דקו"ל חכ"ג בכל איסורים בלאו הכי ניחא ולק"מ כמ"ס הש"ך שם: [ח] בטל ברוב. אף שהוא חתיכה הראוי להסתבד והוא שידעינן שלא נגע ברובו וכ"כ הש"ך ס' ק"ה ס' ק"ה ל"ד ובתשוב' בן לב ד' קל"ה ע"ג כתב דבשלא ידעינן"אם נגע בפולן צריכין כולן קליפה מספיק' וכ"כ המרדכי פג"ה בשם כמה גדולים להחמיר וכ"פ הכ"י בש"ע ס' ק"ה ס' ט"ט ועמ"ס כלל ל"ז ס' ק"ה א': [ט] ובס' ק"ה פסק לגבי חלב דמשערין בס'. וז"ל פסק הכ"י בש"ע ס' ק"ה ס' ט"ט מליח שאינו נאכל מחמת מלחו דינו כרותח ומפליט לאיסור כדי קליפה חס (דלא כס"א ואם) הוא שומן דגיד וקנוקנת שבו והקרומות יש להחמיר ולהצריכם נטילת מקום ואם היא חלב ממש לריך ס' לבטלו עכ"ל הש"ע כך הוא הנוסח' בספרי הש"ע שבידינו וכן ה' הנוסח' בספרי הש"ע שבידינו וכוונת הכ"י כך הוא דמליח מפליט לאיסור כדי קליפה דהיינו חס שומן דגיד וקנוקנת שבו שהם רק איסור דרבנן אבל הקרומות שהם ספק אי אסורים דאורייתא או דרבנן יש להחמיר בנטילת מקום והוליא הכ"י דין זה בס' ק"ה מדברי הרשב"א ד' ל"ח ע"א ול"ט ע"א מכח קושי' כמבואר בב"י שם אין בקלת ספרי ש"ע נפל טעות בדפוס וכתב במקום חס הוא שומן וכו' כתב ואם ביו"ו המחלקת וטעות זה אטעיי' להלבוש שכתב שם וז"ל ואם היא שומן דגיד וקנוקנ' וקרומין אע"פ שהם כחושים לא סגי בקליפה ובדרך זה דרך ג"כ הש"כ שם ס' ק"ה כ"ז וע"כ בספרו הש"ע שם כ' ג"כ במקום חס ואם וכן הוא בש"ע עם רמ"ד גם בספר מנחת כהן חלק ששי דף ל"ב פ"י ג"כ לשון הש"י: כמו הלבוס ומדחיק שם לתרץ דעת הכ"י והלבוס בספרות הכרם שאין להם יסוד בפוסקי' אבל באמת המעיין היטב בב"י ובש"ע יראה דפשט דבריו הוא כמ"ס ודו"ק: [י] פסק לגבי חלב דמשערין בס'. דברי הרב תמוה' לי מאוד ולריכין עיין דמאי ראי' היא זו דהא דפסק הכ"י בס' ק"ה דמשערין במליחה בס' היינו בחלב שמן ממש אבל בכחוש אף בחלב דעת הכ"י דאינו אוסר יותר מכדי

לא באיסור דליכא למיחש כלל לדבר שמן מכל מקום המנהג דאין לחלק [יד] מיתו באיסור דרבנן יש להקל כמ"ש:

כלל וסימן ל"ט. בדין תערובות יבש ביבש ובו ח' דינים:

א פניה אמרינן דמין במינו בדבר יבש בטל ברובא והני נהיג דאם נתערב איסור בהיתר יבש ביבש ואין האיסור חתיכה הראוי להתכבד או דבר שבמנין או בריה או דבר שיש לו מתירין [א] חד בתרי בטל וכן הסכמת הפוסקים ואין חולק בדבר אבל אי הוה האיסור א' מד' החילוקים יתבאר לקמן מה דינן וכתב הטור וכיון שנתבטל החתיכה ברוב מותר לנמרי ואפילו איסור דרבנן ליכא עכ"ל וכתב ב"י דכן כתבו הרשב"א ורוב הפוסקים והכי נהוג [ב] אף על גב דיש חולקים עד כאן לשונו וכן משמע מדברי מהר"א בהג"ה ש"ד דכן נהגין דלא כמוהר"ם דנתן א' לכותי וכ"כ הפוסקים דאין צריך להשליך א' משם וכן הוא בשערים וכ"כ האחרונים מהר"א ובאור"ה דכולו הותר והכי נהוג מיהו ראיתי מקצ' מורים שצוו להשליך א' ואינו אלא חומר בעלמ' וכ"כ באור"ה בשם הסמ"ג וש"ד מיהו אם מכיר האיסור יסירנו ופשוט הוא דכשאיסור ניכר לא מקרי תערובת וכתב ב"י הא דביבש ביבש חד בתרי בטל היינו לאפוקי [ג] דבר לח או נמוח ומתפשט אבל כל דבר שעומד בעצמו אלא שהוא מעורב עם אחרים [ד] אעפ"י שהוא מבושל במים או במשקים אחרים מקרי יבש ביבש וכ"כ הרשב"א בתשובה וכן הוא בתשובת הרמב"ן סי' קפ"ב וס"ח עכ"ל:

ב כתב נהג"ה בשם א"ז הא דבעינן בדבר יבש חד בתרי היינו באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן אפילו לא

מנחת יעקב

פלוגתייהו בזור' וכתב שם שכן הוא דעת רש"י ונמשך בזה אחר דעת הרשב"א בזה הארוך ד' ק"ז ע"ב ובתשובתו סי' רע"ב ותכ"ה שמדייק כן מדברי רש"י פי' הזהב ד' כ"ב ע"א שם (אכן בתשובת ר"י ב"י רב סימן ל"ה כתב בשם רש"י דחד בתרי בטל אפי' מדרבנן רק כששליך א' מהם לים) ואין להקשות מהא דפרש"י פ"ק דבילה ד' ג' ע"א ד"ה אפי' באלף לא בטיל וז"ל ואע"ג דמדאוריית' חד בתרי בטל אחרת רבנן כיון דיש לו מתירין עכ"ל רש"י משמע דהכי דאין לה מצינן דמותר אף מדרבנן י"ל דשאני התם דבילה שגולה ב"ט עלמו הוא רק איסור דרבנן הלכך אי לאו דהוי דבר שיל"מ לא הוה אחרת רבנן כיון דמדאורייתא חד בתרי בטיל לא הוי מחמורי באיסורי דרבנן אך כיון שיל"מ אפי' באיסור דרבנן אחרת רבנן כיון שיכול לאכלו בהיתר וכמבואר לקמן כלל ע"ד ח"ן הדבר מוכרח כל כך בדברי רש"י בפי' הזהב ע"ס ועיין במ"ס דרכ"ש: [ג] דבר לח. וכתב בתשובת הרשב"א סי' רפ"ג דקמח מיקרי איסור לח בלח וכ"כ מהר"א בזה סימן קי"ד בשם הסמ"ג ומציאו ב"י וד"מ בא"ח סי' תנ"ג ועי' בזה שם שהביא דעות בזה ועיין בשירי ר"ג לא"ח סימן תס"ו בהגהות ב"י סעי' א' וכן הוא דעת החוס' בזבחי דף ע"ג ובמנחות דף כ"ב ע"ב דלא כדמשמע בחוס' פ' הערל וכ"כ הש"כ בסי' ק"ט ס"ק ג' וכן הוא הסכמת בעל מנחת כהן חלק שני דתערובות פ"א דף פ"ד ע"א וכתב עוד שם בשם הפוסקי' דדוקא קמח בקמח מקרי לח בלח אבל שאר דברים אפי' הם דקים מאד כגון חיטים ושעורים ואורז ודומן וכיוצא בו מקרי יבש ביבש: [ד] אע"פ שהוא מבושל במים. וכתב הש"כ בסימן ק"ט ס"ק ד' מיהו פשיטא דמבושל לריך ס' בין החתיכות והמים נגד האיסור אלא דאפי' יש ס' דין החתיכות כיבש דבטל ברוב ואם אין בחתיכות רוב כל החתיכות אסורות אע"פ שיש ס' וק"ל וכן מוכח בזה שם ופוסקי' עכ"ל וכתב במנחת כהן חלק ב' מתערובות ד' פ"ז ע"ב וז"ל מדברי הש"כ אלו יש ללמוד דה"ה ביבש דאינו מינו כגון חתיכות איסור שנתבטלה עם פשרים או שלשים חתיכות אע"פ שיש בהן ובמקצ' שיעור ס' נגד החתיכה האסורה אינה בטילה כיון שאין בחתיכות עלמון ששים עד כאן לשונו ובאמת לע"ד כל דבריו הם נגד משמעות הפוסקים והש"ך עלמו בסי' ק"ד ס"ק ג' ול"ד כלל למ"ש הש"ך גבי מין במינו אף דבטל בם' ברוטב מ"מ אי ליכא תרי דהיתר לבטל האיסור א"כ הוי כמכיר האיסור כיון שיש בודאי תוך אלו שנים חד דאסור' והוא ספק דאורייתא ולריך לזרקו (ואפי' באיסור דרבנן ג"כ יש לאסור כמבואר בדין ב' וק"ל) משא"כ יבש ביבש דאינו מינו הא דאינו בטל ברוב היינו משום דיתן טעם כשיבטל וטעם כעיקר דאורייתא לכך לריך ס' וא"כ אם יש ס' ברוטב ובחתיכות נגד האיסור תו ליכא למיחש להטעם שנתן בחתיכות וכיון דאינו ניכר האיסור נתבטל בדין חד בתרי אע"פ שהוא מין בשאינו מינו כל זה נ"ל פשוט ומ"ש שם בעל מנחת כהן לפרש כן דברי הטור בסי' ק"ד כנר כתבתי לעיל כלל כ"ב ס"ק כ"ג י"ד

לדבר שמן והוא כחוש גמור ולא אמרינן דהיתר מפטם לאיסור אלא ודאי דלא אמרינן ככה"ג דמפטם: [יד] מיהו באיסור דרבנן יש להקל. (וכ"פ בתשובת מהר"ם די מדינה סי' כ"ב) והיינו בדבר דליכא למיחש לדבר שמן משא"כ בדבר דליכא למיחש לדבר שמן אף שהוא דרבנן דעת הרב דאין להקל ולכן פסק הרב לעיל כלל כ' גבי דגים טמאים שנמלחו עם טהורים דבטי' ס' אף בלין בהם שמונחין והוא רק איסור דרבנן וכחוש אלא ל"ל כיון דאית בהם סרך וגזירה דדבר שמן שאני ובבאר שבע דף פ"ב ע"א השיג על הרב בזה ומקשה מדירי' אדיריה מדגים דלעיל (אף שבספר באר שבע אינו מזכיר לשון הר' להדיא מ"מ יבואר שם מתוך לשונו ולשון הרב דכלל ל"ז ולי"ח שאליו כוונתו ועמ"ש לעיל ס"ק ה' וי"ב) ובאמת לא קשה מירי ולפי שפסקי הרב כאן ובש"ע סי' ס"ד וק"ה נראה קצת כסותרים וכמ"ש הל"ח פג"ה ד' ר"ד ע"ב ע"ש לכן אכתוב פה בקילר דעת הרב כאן ובש"ע כפי מה שהעלה הש"ך בסי' ק"ה והל"ח שם ע"ש בדבר שמן ואפי' בכחוש בדבר שיש חשש וגזירה לדבר שמן לריך ס'. החוטין והקרומ' שמלחן עם בשר צעי ס' ובמקום הפסד קלה יש להקל ולהתירו ע"י קליפה וכן בכל איסור כחוש דרבנן. ובאיסור דאורייתא והוא כחוש אין להקל רק בהפסד מרובה ואם הוא כחוש גמור כמו חמץ בפסח (ולענין חמץ בפסח עלמו עיין בא"ח סי' תס"ז ובתשובת הרב סימן כ"ח ול' ובתשובת משא"כ בנימון סי' ס"ט ומהר"ם מלובלין סי' ל"ב) והוא איסור דרבנן אין לריך רק קליפה ואפי' בלא הפסד וכן הדין לענין גלי רק במקום דלריך במליחה קליפה לריך בללי נטילה ועיין לעיל כלל ל"ז ובמ"ש שם ודו"ק:

כלל וסימן ל"ט. [א] חד בתרי בטל. וכתב הש"כ בסי' ק"ט ס"ק ו' וז"ל הא דחד בתרי בטל ואפי' ליכא רוב אלא בהנך תרי שהם קטנים מהאיסור וכגון שלא נודע איזה מהם איסור עכ"ל. נראה דכוונתו לומר אף שכל א' מהחתיכות דהיתר אינם גדולים כ"כ כמו האיסור אבל מ"מ לריך להיות הני תרי חתיכות ביהר גדולים מהאיסור דאל"כ לא מקרי רוב וכ"כ בעל מנחת כהן ד' פ"ג ע"א ואפילו אם יש להסתפק אם האיסור גדול כמו שניהם כתב ג"כ דאסור מכה ספיקא דאורייתא עכ"ל וע"ל כלל נ' ונ"א ס"ק ו' שכתבתי דדעת הרב ושאר גדולי הפוסקים דהא דביבש ביבש בטל ברוב היינו דוקא חד בתרי שהיתר הוא כפל כאיסור משא"כ תרי דאסורא בתלת דהיתר לא בטיל ולא מיקרי רוב לענין ביטול דבעינן ריבוי דמייכר דהוא כפל כאיסור וא"כ אם הני תרי דהיתר אינם גדולים כל חד וחד כמו האיסור אף שביחד הם גדולים מהאיסור לא מקרי רוב וע"ש ואין להקל בדינים אלו כי בלאו הכי דעת גדולי הפוסקים דמדרבנן לא אמרינן כלל חד בתרי בטל כמבואר בסמוך ס"ק ב': [ב] אע"ג דיש חולקים. כן הוא דעת הרמב"ם פט"ו מהמ"א והראב"ד ופירשו דהא דמקשה הש"ס פג"ה ד' ק' ע"א ובזבחים דף ע"ב ע"א ובבילה ד' ג' ע"ב ותבטל ברובה היינו ברביה קאמר דהוא ס' אבל ברוב לא בטיל מדרבנן וכ"כ הג"י בסי' ק"ק

לא נתערב אלא חד בחד מותר לשני בני אדם פי' לישראל ועכו"ם [ה] וחרא"ש חולק על זה פ"ק דביצה וכ"כ חב"י דא"ז יחיד הוא בדבר זה [ו] ואין לסמוך עליו עכ"ל:
ג כתב הרשב"א והביאו השו"ר סי' קכ"ב כלי שנאסר בכליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב ולא אמרין דהוא דבר שיש לו מתירין [ז] הואיל ואפשר להגעיל [ח] דמאחר דאין התירו בא מעצמו לא מקרי דבר שיש לו מתירין:

ד כתב בספר התרומה הא דיבש כיבש בטל היינו דוקא מין במינו אבל מין בשאינו מינו [ט] כגון שנפרד לחתיכות דקות שאינו ניכר בין זו לזו אפי' יבש כיבש צריך ס' [י] כיון דאם יבשלם ביחד יתן טעם וכ"כ חר"ן פנ"ה גם משמע מדברי מהרא"י ואו"ה דכן נוהגין וכתב בהג"ה ש"ד דאם הוא מין בשאינו מינו מדאורייתא לא בטיל ולכן אזלינן

מנחת יעקב

ופשוטי' נדרים שאני כיון דמאס לאתשולי עליה כאלו איחשל עליה דמיא לכן אף שזא ההיתר בלא זמן מקרי דבר שיל"מ משא"כ בדברים אחרים דליכא מלואה אי לא בא ההיתר ממילא מכח זמן לא מיקרי דבר שיל"מ משום דאולי לא יגרום הוא ההיתר כיון שההיתר לא יבא ממילא מכח זמן. משא"כ בנדרים דליכא מלואה לאתשולי עליה כמאן לאתשולי עליה דמיא דמסתמא יתשל עלי' כיון דליכא מלואה. וראי' ברורה לזה מודברי הר"ן פ' הנזיר מן הירק דף ס"ד בשלמא קונמת מלואה לאתשולי עלי' תרומה מאי מלואה איכא וכחז' שם הר"ן וז"ל. קונמת מלואה לאתשולי עליה וכיון שכן כאלו אתשיל עליה דמיא אבל תרומה מאי מלואה איכא הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו וליכא מלואה למעבד הכי לא מקרי דבר שיל"מ והקדש דקא מני וכו' עכ"ל הר"ן הרי להדיא מודברי הר"ן דלריך להיות אחת משתיים או שהיתר יבא מעצמו או שיהא מלואה בהיתרו נמצא דדברי מהרש"ל מיוסדי' על דברי הר"ן אלו כהוגן וזוהי מתוך ג"כ מה שמקשה הט"ז ביד"ס סי' שכ"ג ס"ק ג' על הא דאמר' דתרומה לא מקרי דבר שיל"מ כיון דלאו מלואה לאתשולי עליה מ"ש מכל דבר שיל"מ וכו' והאריך שם ולפי דברי מהרש"ל והר"ן שכתבתי לק"מ אך שהרשב"א אזיל לטעמו דכתב להדיא דדיני תערוכת שער ראשון דף ק"ג ע"א דכשהיתר תלי במעשה והמעשה נמצא מקרי דבר שיל"מ על כן הולך לטעם זה כיון דלריך הולאות להגעילו וק"ל: [ט] כגון שנפרד לחתיכות דקות. ויש עוד שני דרכים שאפשר שיתערב מין בשאינו מינו ואינו ניכר וכמ"ש בש"כ סימן ק"ט ס"ק ח' אחד כגון שהיה כאן הרבה מיני של בעלי חיים וידע שאחד נשחט שלא כהוגן או נמצא טריפות בריאה של א' מהם ואינו יודע איזה הרי שהוא יבש ביבש מין בשאינו מינו ואין האיסור ניכר. ועוד דרך שני כפי מה שכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד שיש שני מינים ששוין במראה ואינם שווים בטעמא עכ"ל הש"ך וז"ע לפי זה בתשובת הרשב"א סי' תכ"ה שכתב וז"ל ותדע לך דהאי בגלול איירי דאי ביבש היאך אמרו דמבשאל"מ בטעמא בטל והא דמבשאל"מ ביבשותן ניכר האיסור בתוך ההיתר ואיסור הניכר אין מצטלין אותו אפי' באלף עכ"ל. ולפי הדרכים אלו לא מוכח מידי וז"ע:
[י] כיון דאם יבשלם יחד יתן טעם. והר"ן פנ"ה סיים בלשונו כיון דאם יבשלם בא לידי טעם והוי איסורי דאורייתא משא"כ במין במינו דאי אפשר לבא לידי איסור דאורייתא אף כשיבשלם משמע מדבריו דבאיסור דרבנן אפי' מין ושאינו מינו יבש ביבש בטיל חד בתרי דהא לא אפשר למייתי לידי איסור דאורייתא. וכן מבואר בתשובת מהר"ן בן לב דף קל"ג ע"ג ע"ש וכ"כ הש"ך בס"י ק"ט סעיף קטן ט' והשיג שם על לשון הגהות הרב דמשמע דאין חילוק בין איסור דאורייתא לרבנן. אבל בס' מנחת כהן דף פ"ה ע"ב השיג על הש"ך בדיון זה ופסק כדעת הרב בש"ע דאין חילוק בין דאורייתא לרבנן דלעולם מין בשאינו מינו לא בטיל חד בתרי ביבש וכן נראה לי עיקר וראייה ברורה לזה ממה דאיתא בספר התרומה עלמו והובא בטי"ד סי' שכ"ג לפסק הלכה דחלה בזמן הזה שהוא דרבנן אם נתערבה שלא במינו ככרות בככרות בס' ואפי' בחלה שניה שבארץ ישראל שהוא רק מזל המנהג כתב ב"י שם בשם ספר התרומה שהדיון בן ואף דחלה חוץ לארץ הוא דרבנן גמור ואין לה שורש דאורייתא לדעת רוב הפוסקים וכ"כ הש"ך עלמו כמה פעמים וכמבואר בבי"ד סי' ל"ט (ותרומה וחלה לענין מין בשאינו מינו משא"כ איסורים ילפינן כדאיתא בר"ן דעכו"ם פ' השוכר את הפועל) אלא ודאי דאין חילוק אך באיסור דרבנן שאין להם שורש ועיקר דאורייתא כלל כגון פת עכו"ם וכו"ג אש"י לח בלח מין ושאינו

נכון וברור בדברי השו"ר וע"ש ולקמן כלל פ"ה ס"ק כ"ז:
[ה] והרא"ש חולק על זה פ"ק דביצה. לא מלאתי בדברי הרא"ש שם שום הכרח שחולק הרא"ש על הג"ה זו ועיין בב"ח סי' ק"ט ס"ז ומ"ש הב"ח שם דבא"ו של רש"ל הביא הג"ה זו בלי חולק אבל בעטרת שלמה דפוס לובלין מעתיק שם דברי הרב כאן ע"ש:
[ו] ואין לסמוך עליו. ואפי' נתערב איסור דרבנן חד בחד ונאבד אחת מהן כתב הש"ך בס"י ק"י דדיני ספיקות סעי' כ"א כיון דאתחזק איסורא בב' חתיכות אלו א"א בזה ספק דרבנן להקל ועיין לקמן בקונטרס הספיקות שכתבו שיש חולקים ע"ז וע"ש:
[ז] הואיל ואפשר להגעיל. וכתב בתשו' משא"כ בנימין בחידושים על י"ד סעיף ד' דלא הוי נמי דבר שיל"מ מן התורה להשהותם עד אחר מעט לעת דלא נ"ט לפגם משום דליכא ממנו של האיסור רק הטעם וזכרנו בטעמא לא אמרין דדבר שיל"מ לא בטיל וכמבואר לקמן כלל ע"ד (והרב שהעתיק בכאן דברי הרשב"א אף דבלאו האי טעמא לא מקרי דשיל"מ כיון דליכא ממנו של איסור מ"מ נפקא מיניה ללמוד ממנו בכל כיוולא בזה שלריך הולאות להגעילו לא מיקרי דבר שיל"מ) ודוקא להשתמש בהן כל א' ואחד בפני עצמו אבל להשתמש בהן ביחד או להדיא יחד בכלי ראשון אסור עד אחר מע"ל שבענין זה ודאי יבליע כלי אסור בכלי מותר ומטעם זה אנו אוסרין לבשל יחד גבי יבש ביבש שנתערב עכ"ל וכתב בתשו' מהר"י י' לב ח"א דף קל"ג דאף הרשב"א לא התיר אלא בכלי איסור שנתערב בכלים דהיינו מין במינו משא"כ כלים של חלב בכלים של בשר דהוה מין בשאינו מינו לא אמרי כלל דבטל חד בתרי דאפשר לבא לידי טעם ואפילו להשהות אותם מע"ל ג"כ איכא למגזר ע"ש דבריו באורך והב"ח בסיומן ק"ב השיג עליו מאוד ואין דבריו מוכרחים גם מהר"ל בתשובה סי' קל"ד חולק אהרשב"א וכתב דיש לגזור גבי כלים כה"ג ועוד מטעם דהולאה להגעיל דבר מועט הוא וכן הרא"ה בב"ה דף קכ"ח השיג על הרשב"א בדיון זה וכתב הש"ך בס"י ק"ב ס"ק ח' דיש לחוש לדבריהם היכי דליכא הפסד מרובה. וגם ג"ל שיש להשהות הכלים עד אחר מע"ל ויש להחמיר בכלים להסיר עלי' א' מהם עכ"ל הש"ך ונראה דלאו דוקא קאמר דה"ה בהגעלה א' מהם סגי ובכלי חרס דלא שייך הגעלה א"כ לא מקרי כלל דבר שיל"מ ואין להחמיר כלל (אך לדעת מהר"ן בן לב יש להחמיר בנתערב כלי חלב בין כלי בשר דהוה מין בשאינו מינו ואינו בטל כלל) ובט"ז סי' ק"ב ס"ק ח' כתב דמ"מ אין להשהות הכלים זמן מרובה אלא יכשיר כולם מספק כיון דיבש ביבש חד בתרי בטל ויש לאכלס לשני בני אדם כמבואר בס"י ק"ט א"כ יש לחוש שמא בזמן מרובה ישחכח התערובת ויערב התבשיל מזה לזה ע"כ ראוי להכשיר כולם עכ"ל הט"ז ולא ידעתי מאין יבא לו חומרא גדולה כזו דהא הר"ם שהחמיר יותר מכל הפוסקים סובר דיש להסיר אחד מן החתיכות ותלין שזה הוא איסור והשאר מותר לאכלס אדם א' בכל עניין א"כ ה"ה בכלים אם מסיר או מוגעיל א' מהם א"כ תו ליכא למיחש למידי אף אם יערב התבשיל מזה לזה וכדעת הש"ך וק"ל: [ח] דמאחר דאין היתרו בא מעצמו. פי' דלריך לפור ממון והולאה להגעיל לכך לא מיקרי דבר שיל"מ וכ"כ הרב לקמן כלל ע"ד דין ה' ומהרש"ל פכ"ה ס"ס פ"ו כתב דלא לריך לטעם זה דבלאו הכי נמי כיון דלא בא ההיתר ממילא מכח זמן לא חשיב דבר שיל"מ עכ"ל וכתב הש"ך עליו בס"י ק"ב ס"ק ח' וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דהא אפי' בא ההיתר בלא זמן חשיב דבר שיל"מ כגון נדרים ופס"ג עכ"ל הש"ך ובאמת דברי מהרש"ל נכונים

אולינן בספיקו לחומרא אבל באו"ה הארוך כתב דאף בשאינו מינו אינו [יא] אלא דרבנן ולכן אולינן בספיקא לקולא:
ה והיכי דנתבשל אחד בב' יבש ביבש [יב] כתב הרמב"ם פ"ו מהמ"א והרא"ש פנ"ה והטור סי' ק"ט דמותר אדם
א' לאכלן כלם ביחד אע"פ שאוכל ודאי האיסור [יג] וכן מותר לאכול אחת אחת עכ"ל וכן דעת הסמ"ק [יד] אמנם
הרשב"א מצריך לאכלן אחת והסמ"ג כתב דיש להחמיר שלא לאכלן אדם אחד וכ"כ החוספת פנ"ה וכתב
באו"ה להחמיר בדברי החו' אמנם כ' [טו] דהמיקל לאכלן ביחד לא הפסיד:

ו והיכי דאיסור הוא אסור בהנאה ונתבטל ברוב היתר יבש ביבש כתב הרא"ש בפ"ב דעכו"ם דלרש"י הכל שרי
בהנאה וצריך להשליך א' מהם [טז] ורי"ף אומר הכל בהנאה ומסקנת הרא"ש דהכל שרי אף באכילה וכ"כ המ"ד
סי' ק"ט ובאו"ה סי' תמ"ז ובאו"ה כלל כ"ג דבכל איסורי הנאה אנו נוהגין ברש"י מלבד חמץ בפסח דנוהגין בו כדברי
הרי"ף וכ"פ המרדכי ריש פסחים לענין חמץ כדברי הרי"ף:

ואם

מנחת יעקב

במינו א"כ מוכח דסובר דחמץ לא מיקרי דשיל"מ וא"כ איך אפשר
לומר דשני הדעות שהביא שם בש"ע סעי' ט' לענין יבש ביבש
מחולקים בזה דא"כ איך יסתם הב"י שם כדיעה ראשונה ולא
בטיל גם בנה"כ סי' ל"ב בס"ק ט"ז בהשגותיו על הט"ז דרך צדק
זה ופי' כן דעת הלבוש דהא דבש"ע לא בטיל היינו מטעם
דבר שיל"מ ועיין שם דבריו בארוך העלה מזה כמה דינים שונים
ע"ש. אבל באמת כל זה אינו דעיקר הטעם תפסו האחרונים לפסק
הלכה הא דבש"ע חמץ בפסח לא בטיל היינו מטעם דחמץ
במשהו (הנה גם בעטרת לבי ס"ק י"ח כתב ג"כ הטעם משום דבר
שיל"מ ונראה שהוא אויל לשטתו שכתב שם בנחלת לבי ס"ט דדעת
הרב ב"י שהביא דעת הרא"ש באחרונה דבש"ע לא בטיל ושה
לשאר איסורים בזה נ"ר דנוטה דעתו יותר לדעת הרא"ש עכ"ל אבל
באמת נטה בזה מקבלתינו וקבלת כל האחרונים הוב' בתשובת
מהר"מ מצעניו ובס"כ ב"ד סי' רמ"ז ובחלקת מחוקק בא"ע סי'
א' שכל מקום שסתם הרב ב"י דעה ראשונה הוא דעתו לפסק הלכה
וכ"כ שם בשירי כנה"ג וכן משמע ממה שפסק שם בש"ע סימן
תס"ו כמ"ש שם בעולת שבת ע"ש ודוק) וכן יש קלת ראייה מהא
דמבואר בש"ע בא"ח כמה פעמים דדיין דין ס"ס לענין חמץ בפסח
ואם איתא דחמץ מקרי דבר שיל"מ וד' שיל"מ לא אמרינן ס"ס
כמבואר בהג"ה הרב בש"ע סי' ק"י ולקמן כלל ע"ד ואף שיש
לדחוק ולחלק וכמו שחלק הס"כ בס' ק"י ס"ק נ"ה וכתבתי לקמן
כלל ע"ד מ"מ העיקר כמ"ש גם מ"ש הס"כ שם בס' ק"ב ס"ק י"ג
דהא דאמר' בא"ח דבש"ע לא בטיל היינו שלא במינו דאלו במינו
ה"ל דבר שיל"מ ולפ"ז ל"ל דמייירי דיש בהשני חתיכות של היתר ס'
כנגד החתיכה של איסור דאל"כ אפי' בשאר איסורים לא בטיל עכ"ל.
(עיין בעולת שבת סי' תמ"ז סעיף ט' שהשיג על הס"כ בזה ע"ש
דבריו בארוך ובדאי נתעלם ממנו דברי הטור בסימן ק"ט בשם
ס' התרומה והובא ג"כ בדברי הרב בסמוך דין ד' וא"כ נילל הש"ך
מהשגתו ודוק) ולא ירדתי לסוף דעתו דהא עיקר דעה זו דאמרינן
חמץ מיקרי דבר שיל"מ הוא הרמב"ם והוא פסק להדיא פט"ו
מהמ"א דבחמץ בפסח אפי' שלא במינו מקרי דבר שיל"מ והש"ך גופיה
הביא דעה זו בס' ק"ב ס"ק י"ב. לכן נראה פשוט ועיקר דעה זו
שהביא ב"י בא"ח דבש"ע לא בטיל גבי חמץ היינו משום
דסובר דחמץ לא מקרי דשיל"מ ואף גם דעה ראשונה שפסק הב"י
דחמץ לא בטיל יבש ביבש ג"כ לאו מטעם דשיל"מ רק מטעם דחמץ
בפסח במשהו ולפי זה נראה פשוט דאם נתערב יבש ביבש משם
שעות ולמעלה כיון דחמץ שוה בזה לשאר איסורים. וסגי בס'
לענין לא בלח א"כ גם יבש ביבש נתבטל חד בתרי בשאר איסורים
וכ"פ בשירי כנסת גדולה לא"ח סימן תמ"ז בהגהות לבי סעיף כ'
אך סיים וז"ל אח"כ ראיתי בהגהות מיימון פ"א הביא דבריו הב"י
בס' תנ"ג בשם סמ"ק על דגן שלמה מלחלוות הארץ אמר ר' יחיאל
ז"ל שהוא חמץ גמור וכשהוא מעורב בתבואה אחרת לריך לצררו
שיהא ס' מאותו שלא למח ואע"ג דהוי יבש ביבש מ"מ יהי טעמא
בשעת אפייה וגם לריך שיהא אפייה קודם פסח דאי בפסח אפי'
כל שהוא אסור ע"כ הרי מבואר דדין יבש ביבש ליתא בחמץ
אפי' קודם פסח עכ"ל שירי כנסת גדולה וביאר הדברים לא
ידעתי דמאי הוכחה יש מדברי הסמ"ק אלו דאי משום דהלריך
לברר שיהא ס' מאותו שלא למח הא כתב שם הטעם דמ"מ יתן
טעם בשעת אפייה והוי כשאר איסורי' מין שלא במינו דלא נתבטל
יבש ביבש מטעם דיתן טעם כשיבשל' כמבואר לעיל דין ד' א"כ

ה"ה

ושאינו מינו בטל ברובא בעלמא וכמבואר לקמן כלל מ"ה דין ח'
וע"ל כלל כ' ס"ק ט"ו ומ"ש הס"כ שם ראיה מדברי הג"ה ש"ד
בשם א"ז אין ראיה דא"ז אויל לשיטתו דמיקל באיסור דרבנן ופסק
לח בלח מין במינו בטל ברובא בעלמא וכמ"ש הרב בשמו לעיל
כלל כ' דין ט' אבל אכן לא קי"ל כוותיה כמבואר לעיל ושלא
תזלזל בשעורי דרבנן (כדאיתא בפג"ה דף ל"ח) וגם יש כמה
נוסחאות בדברי הג"ה ש"ד בשם א"ז כמבואר במ"ש דרב"ש וגם
הג"ה ש"ד בעלמו כתב דל"ע גדול בא"ז לכן אין להקל נגד פסק
הרב בש"ע: [יא] אלא דרבנן. וכן העלה הס"כ בס' ק"ט ס"ק י'
להלכה וכן דעת הרב כמבואר בסימני' והיינו ביבש אכל לח בלח
מין בשאינו מינו לריך ס' מדאורייתא לפי מה דקי"ל טעם כעיקר
דאורייתא וכמבואר לקמן כלל פ"ה: [יב] כתב הרמב"ם. יגעתי
ולא מלאתי בדברי הרמב"ם מזה כלום. ואדרבא הא הרמב"ם
אוסר מדרבנן בנתבטל חד בתרי אפי' לשני בני אדם וכמ"ש לעיל
ס"ק ב' הנה בודאי הדבר הנתבטל דעת הרמב"ם פט"ו מהמ"א
דין ט"ז שאין לריך להדיא א' מהן וכדברי הרא"ש פג"ה אכל לענין
זה שיש להאכיל לאדם אחד אפשר דמודה (וכמ"ש מהרא"י עלמו
בהג"ה ש"ד כה"ג ומהרא"י בהג"ה סיים ג"כ דיש לסמוך אהרמב"ם
וסמ"ג ו"ע ואפשר דט"ס נפל בהגהות ולריך להיות מהר"מ במהות
הרמב"ם שהוא מהר"ם מרובנבר"ג שסובר דעה זו כמעתיק בשמו
ג"כ בתשובת הרשב"א סי' תש"ל ואחר זה נמשך דברי הרב שהעתיק
כן בשם הרמב"ם ו"ע): [יג] וכן מותר לאכול אחת אחת. ולא
מלריכין לאכול שנים כדלקמן בדבר חשוב: [יד] אמנם הרשב"א
מלריך לאכלן אחת אחת. מטעם דעל כל אחת ואחת שאוכל אמרי'
שזה הוא היתר כל זה מבואר בארוך בת"ה הארוך דף ק"ז ע"ב
דלאכלס יחד אסור ודלא כמ"ש הפרישה סי' ק"ט ס"ק ג':
[טו] דהמיקל לאכלס יחד לא הפסיד. אין זה מדברי האו"ה עלמו
רק מהגהות שסוף ספר או"ה וכן הו' בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י
ובש"ע סי' ק"ט ס"א בהג"ה פסק הרב דלכתחלה יש לנהוג שלא
לאכלו אדם אחד: [טז] ורי"ף אוסר הכל בהנאה. וכתב ב"י בא"ח
סי' תמ"ז וז"ל ונראה שטעמו מפני שהוא דבר שיש לו מתירין
ומפני כך אפי' יבש ביבש לא בטיל אפי' באלק או משום דסובר
שלא התיירו יבש ביבש חד בתרי אלא באיסורי נותני' טעם אבל
באיסורי' שהחמירו בהם יותר ממותן טעם אין הפרש בין יבש
ללול וכמ"ש המרדכי פ' כל שעה והרשב"א בתה"א עכ"ל והרב אף
שפסק לקמן כלל ע"ד דחמץ בפסח לא מקרי דבר שיל"מ מ"מ פסק
וחשש כאן לדברי הרי"ף מטעם שני שכתב הב"י בשם המרדכי
ות"ה וכן הוא דעת הבית יוסף בשולחן ערוך באורח חיים בס'
תמ"ז סעיף ב' דפסק דחמץ שנתערב משם שעות ולמעלה דינו
כשאר איסורים. א"כ ע"כ ל"ל דס"ל דחמץ לא מקרי דבר שיל"מ
דאל"כ אפי' בע"פ לא בטיל כיון דיש לו מתירין וא"כ איך סתם שם
בסעיף ט' דעה ראשונה לפסק הלכה דחמץ בפסח יבש ביבש לא
בטיל אלא על כרחיך ל"ל דהיינו מטעם שני שכתב בב"י שם כיון
דחמץ במשהו וכ"כ הלבוש שם בא"ח סעיף ט' טעם שני של הב"י.
וכן מבואר בש"כ בס' ק"ב ס"ק י"ב אף לבסוף מדחיק לומר
דמ"ש הב"י בא"ח דחמץ בע"פ דבטיל כשאר איסורים היינו שלא
במינו דלא אמרינן בשאר איסורים דשיל"מ שלא במינו ובס"ק י"ג
מדחיק שם מאוד לפרש דברי הב"י בא"ח בדרך זה ודוק ולא
ידעתי מי דוחקו לכל זה דהא משמעות הש"ע שם בא"ח שפסק
בסתם דחמץ משם שעות ולמעלה בטל משמע בין במינו בין שלא

ז ואם נתבשל התערובת אחר שנתבטל ברוב כתב המור בשם הרשב"א שכל א' וא' מותר בפני עצמו [ו] והרומב בנ"ט שצריך ס' נגד האיסור וא"א ז"ל חולק וכתב שאם לא נודע התערובות קודם שנתבשל [ית] צריכין ס' נגד האיסור ואם נודע תערובתו קודם שנתבשל גם הרומב מותר כמו החתיכה שנתערבה עכ"ל וכ"כ הסמ"ק והכי נהוג דהא קי"ל לאחר שנתבטל חזר להיות היתר לגמרי ומותר לאכלם כ"א ולכן אף אם נתבשלה מותר דווקא סברת הפסקים המתירין ואם לא נודע התערובת אז בעינן ס' ואם לאו הכל אסור אפי' החתיכות ודוקא דיעבר אכל לבתחלה אסור לבשלו בחד וכתב הר"ן פנ"ה דכל שנתבטל חד בתרי כיון שמותר לאכלם ביבש אם בא לבתחלה לבשלו יחד מרבה עליהם עד ס' ומבשלו ומצום מבטל איסור לבתחלה ליכא כיון דכל א' וא' לבתחלה מותר אין כאן איסור עכ"ל:

ח וכתב הרא"ש בפנ"ה ואם אחר שנתבטל ברוב נתוסף על האיסור חוזר ונאסר עכ"ל. ועיין לקמן כלל וס' פ"ח דין י"ד:

כלל וסימן מ'. בדין החתיכה הראוי להתכבד ובו ח' דינים:

א אמרינן פנ"ה החתיכה הראוי להתכבד אינה בטלה ביבש וכתב הרא"ש שם דאפילו חתיכה של איסור [א] אסור בהנאה מ"מ מקרי ראוי להתכבד לפני אורחים מאחר שאלו היתה בטילה תהיה מותרת וראויה להתכבד לפני אורחים וכ"כ הסמ"ג ותו':

ב כתב המור ודוקא שהאיסור החתיכה מחמת עצמה אכל אם נאסרה מחמת שקבלה טעם מחמת איסור ולא היה בו ס' לבטלה אפילו למי שסוב' שנחשבה כנבלה אין לה דין חתיכה הראוי להתכבד שלא נאסרה אלא מחמת

מנחת יעקב

כיון שכל א' עומד בפני עצמו וכן בכלים שנתערבו דמתבטלים ברוב אף שכל קדרה וקדרה עומד בפני עצמו מ"מ מקרי תערובת כיון שאינו ניכר איזה הוא איסור מכח התערובת א"כ אף בבשלו בשני קדרות ונודע אח"כ מתבטל ברוב דאף לאחר שנתבטל מקרי יבש ביבש כמבואר לעיל דין א' אף דגנתבטל יחד בעינן ס' בין החתיכות והרומב כמ"ס לעיל ס"ק ד' אבל דגנתבטל בשני קדרות פשיטא דמתבטל (ומה שמדמה הש"כ דין זה לדין נפל איסור לא' מן הקדרות ואינו יודע לאיזה מהן נפל לא דמי כלל דהתם לא נעשה האיסור מכח תערובת רק מכח ספק מה שאין כן כאן דנעשה האיסור מכח התערובת ובטיל כדיו) ומ"ס הש"כ דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא לא ירדתי לסוף דעתו דאף נחלס ממנו דברי הרא"ש פנ"ה והובא בב"י בסימן ק"ט שכתב להדיא דאף בלא נודע התערובת עד שנתבטל מתבטל מדאורייתא רק שרצון החמירו וכ"כ בתשובת הרשב"א סי' תש"ל שם תשובת מהר"ם מרונטבורג א"כ יפה כתב הב"ח דמדרש"א נשמע נמי לדין לדעת הרא"ש בביטול בב' קדרות בטיל כדיו ואף אם נאמר דהוא רק ספק הוי ספק דרבנן לדעת הרא"ש ולהקל:

כלל וסימן מ'. [א] אסור בהנאה. וכתב הש"כ בב"י כ"א ס"ק א' ובסימן ק"ו ס"ק ז' בשם הפוסקי'

דמותר למכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו אם הוא בענין שאין לחוש שהעכו"ם ימשכנו לישראל וכתב עוד שם ולא מהני הולכת הנאה לים המלח בשאר איסורין דדוקא בעכו"ם שמופס' את דמיה סגי בהולכת הנאה לים המלח משא"כ בשאר איסורים וכ"כ התוספות ביבמות פ' הערל דף פ"א ריש ע"ב ובזבחים דף ע"ג פ"ב וכן דעת הרא"ש פ' כל הללמים ודלא כלבוס ב"ח סי' תמ"ה שפסק גבי פת שנאפה בגחלי' מחמץ דסגי בהולכת הנאה לים המלח ומותר בהנאה ליתא עכ"ל הש"כ ואין זו השגה על הלבוש דהוא תופס עיקר כתיבן שני בתוספת שם דמתקלין בין אם האיסור בעין ולא מהני הולכ' הנאה לים המלח אבל במקום שאין האיסור בעין כמו גבי פת שנאפ' בעלים דאיסור מהני הולכת הנאה לים המלח וכן בפסקי תוספת דע"ז תופסין למירץ שני לעיקר וכן נ"ל שזה דעת הרא"ש דעכו"ם פ' כל הללמים שכתב שני תירולים אלו וסיים וז"ל ומסתבר להחמיר כשנייה בחרא עכ"ל הרא"ש ואין כוונתו במ"ס ומסתבר להחמיר כשנייה בחרא לחומרא אבל לא להקל בשאר איסורים היכי דאין האיסור ניכר ובעין דא"כ ה"ל לכתוב דיש לחוש לשני התירולים להחמיר וק"ל אלא דכוונתו במ"ס להחמיר לאשקקי מתירולו של הרשב"ס שפי' דה"ה בשאר איסורים אף שאיסור הוא בעין וזה הוא קולא גדולה לזה כתב דמסתבר להחמיר כשנייה בחרא (אכן בפסקי תוספת דזבחים פ' התערובות וכן בקיור פסקי הרא"ש דפ' כל הללמים פסק ג"כ כתיבן ראשון של התוספת. וכ"כ הר"ם מטיקטין אלל גיליון המדרכי פ' כל הללמים בשם הרא"ש וז"ע. כי לדעת דעת הרא"ש משמע להיפך ודוק) וכן האגודה פ' הערל

ה"ה לענין חמץ בע"פ אע"ג דיבש ביבש חד בתרי בטל מ"מ אותן חטיין. שלמחו יס להם טעם אחר משאר קמח שלא למחו על כן בעינן ס' וכמבואר להדיא מלשון הסמ"ק וכן משמע בעטרת לבי סימן תנ"ג ע"ס (ומשמע להדיא מדברי הסמ"ק דשאר יבש ביבש חד בתרי בטיל מדחולקך לומר דמ"מ יתן טעם בשע' אפי"י וכו') גם מה שהלריך הסמ"ק שהאפי"י יהיה קודם פסח אין ראוי כלל דהתם הוא הטעם כיון דיבש ביבש הוא לדעתו א"כ חוזר וניעור ע"י אפי"י וכן מובא בב"ח ב"ח בסי' תנ"ג שם ובעטרת לבי ע"ס אבל בדבר יבש ביבש דליכא למיחש לטעם שהטעם הוא שזה וגם נאפה קודם פסח דליכא למיחש שיהיה חוזר וניעור נראה דגנתבטל בע"פ כשאר איסורים תדע שכן הוא דהרי הלבוש פסח תנ"ג פסק דעת הסמ"ק לענין דגן שלמחו ואע"פ כן בסי' תמ"ז סעיף ט' פסק דנתערב קודם פסח בטל יבש ביבש כדיון משאו דאינו אסור קודם פסח אך לבסוף כתב הלבוש שם ואפשר דשאיני הכא שגוף החמץ בעין וגרוע יותר מדיון משאו ואפי' נתערב קודם פסח אפשר שאסור ול"ע עכ"ל: [ז] והרומב בנ"ט. ובתשובתו סי' רע"ב כתב שחממו עליו דלמה כתב שכל א' וא' מותר הרי בכל א' יס מטעם האיסור אם היה אפשר למיקם אטעמא והשיב בזה לדקת לוי' לתקן כן עבר ובשלו י"א אפילו לאכול כל א' בפני עצמו אסור שהרומב בנ"ט ונבלע בחתיכות עכ"ל. וכ"כ הב"י בשמו בסי' ק"ה והר" לא חשש לכתוב כל זה כאן לפי שלא נהיגין כוותי': [ית] לריכין ס' נגד האיסור. ואם בשלו בב' קדרות קודם שגודע התערובת מותר לאכלן אח"כ שהרי הרשב"א מחמיר כשבשלו יחד אפי' בשלו אחר שגודע התערובות והת"י בביטול מקלמן ללד א' ומקלמן ללד א' כמ"ס הב"י בשמו עכ"ל הב"ח בסי' ק"ט והש"כ שם ס"ק י"ב השיג עליו וכתב וז"ל ולפעד"נ דהא דמתיר הרשב"א בבשלו בב' קדרות היינו משום דכיון דנודע ונתבטל מן התורה וגם מדרבנן ברובו אלא דלבשלו יחד אסור משום שחזר האיסור ונתערב עם היתר והרי הוא כשאר איסור הנבללים כדכתב הרשב"א להדיא ואסור אז מדרבנן והלכך כשנתבטל בב' קדרות דלא חזר להיות כשאר איסורים הנבללים ובשע' שאוכל כל קדרה וקדרה אומר שהאיסור בקדרה אחת לכך מותר אבל כשלא נודע התערובות דלא לא נתבטל האיסור כלל ואסור מן התורה אלא דעתה בשעת ביטול נודע התערובת א"כ על כל קדרה י"ל שמה האיסור בזה דה"ל ס"ס דאורייתא ולחומרא ואסור לכ"ע ודיון דלקמן ס"ס קי"א דב' קדרות של אחד א' מתערפין לבטל בס' ע"ס עכ"ל הש"כ ולע"ד נראה עיקר כדברי הב"ח כיון דמכל מקום נתבטל האיסור כדיו יבש ביבש ברובו אך כיון שלא נודע התערובות ולא נקרא עליו שם היתר אסור דרבנן אם נתבטל יחד עד ס' אבל דגנתבטל בשני קדרות ואח"כ נודע התערובת א"כ עכשיו מתבטל כדיו יבש ביבש אף שזה בקדרה בפני עצמו וזה בפני עצמו מ"מ אינו ניכר איזה מהם האיסור מכ' שנתערב דהא כל יבש ביבש הטעם דבטל ברוב

מחמת מעם שקבלה עכ"ל וכ"כ ש"ד והרא"ש והתוס' פנ"ה והוא הסכמת הפוסקים [ג] ודלא כאו"ה כלל כ"ה בגבינה שהעמודה בחלב מריפה חשוב חהר"ל וזה אינו דהא אין איסורו מחמת עצמו כמו שנתבאר לעיל כלל וסי' ל"ב מיהו מוכח פרק בתרא דעכו"ם דהחתיכות בשר שנאסר מבליעת חלב [ג] מקרי גוף האיסור ואינו בטל אם היא ראוי להתכבד וכ"כ השערים וכתב הרשב"ם פ"ו מהמ"א [ד] דאף חתיכה שאינו אסור רק מדרכנו אם היה ראוי להתכבד אינו בטילה עכ"ל:

ג' ובענין חתיכה הראוי להתכבד רבו הדעות י"א [ה] שהתרנגולת בנוצתה וכן חתיכה חיה כיון שאינן ראויים עתה לא חשיבי ראוי להתכבד לאחר שנתכשלה וראוי ליתן לפני אירח לכבודו וי"א דבהמה שלימה במיל' ולא מקרי ראוי להתכבד הואיל ועתידין לחתכה קודם שיתננה לפני אורחים והרא"ש כתב סוף פנ"ה דלא נהירא והמרדכי פ"ק דביצה כת' בשם ר"ת דעשה מעש' בתרנגולת בנוצתה ופסק דבטלה וכ"כ השערים וכתב מהרא"י דכן נוהגין בתרנגולת בנוצת' וכתב עוד וה"ה רגלים שלא נחרכו להציר השע' מעליהם וכן רגלים של אווזא אע"ג דרגילי אינשי יקירי למיכלינהו מ"מ אם לא הוכרחו עורן מעליהן כמו שרגילין דמיא כולחו לתרנגולת בנוצתה אבל חתיכ' שלא נמלחה ורגלים שהוסר שערן אע"פ שלא נימל מלפיהן לא חשוב מחוסר מעשה כילי האי וכן בבש ואווז שלימה וחתיכ' חיה בכל אלה נוהגין דלא במילין וכן משמע באשרי' דיש לחלק וכן מחלק בסמ"ק עכ"ל וכ"י כתב ריש מרבותינו נוהגין להקל אף בכל אלו ופוסקים דבמילין עכ"ל. ודוקא משום חתיכ' הראוי להתכבד אבל מ"מ אינו בטל מטעם דבר שבמנין [ו] אם הוא בבש או אווז שלימה כדלקמן כלל וסי' מ"ב:

ד' כתב או"ה כלל כ"ה כל בני מעי' שבעוף ושבהמה' לא מקרי ראוי להתכבד ואינו דבר שבמנין ובטל עכ"ל וכן פסק המור סימן ק"י דכל בני מעים ראויין להתכבד וכ"כ המרדכי פ"ק דביצה עוד כתב הרא"ש והרגלים של

עוף

מנחת יעקב

בתשובת באר עסק בסימן ק"י שכתב דגבינה שלימה לא מקרי כלל חתיכה הראוי להתכבד ועיין בסמוך דין ג' ושאר דיני חילוקי גבינות עיין בט"ז שם ובס' נקודת הכסף ע"ש: [ג] מקרי גוף האיסור. וע"ל כלל וסי' כ"ח ס"ק א' מדין זה ושם ס"ק ה' מדין חתיכה שנאסר מחמת דם עלמו דמקרי איסור בלוע ע"ש: [ד] דאף חתיכה שאינו אסורה רק מדרכנו. כ"כ הב"ב בשמו בס' ק"א ואף שלא נמלא כן להדיא בדבריו מ"מ יש ללמוד כן מדבריו בפ"ו מהמ"א דין ו' גבי חולין שנשחטו בעזרה לאסורין בהנאה מדרכנו וכמו שפי' שם בכסף משנה אבל באמת דברים סותרים למ"ס הכסף משנה עלמו בפ"ב מה' שחיטה דאסור בהנאה מדאורייתא להרמב"ם וכבר מתמ' על זה לתם משנה בפ"ב מה"ש ובלחם חמודות פנ"ה דף ר"י סי' קמ"ו ע"ש וז"ל אך מה שהבין עוד הלחם חמודות דגם בבשר וחלב אסור שאין איסור הנאה רק מדרכנו לכן האריך להסמיהא עליו ע"ש אבל באמת זה אינו דמ"ס שהרי הן אסורים מדבריהם לא קאי רק אחריון שנשחטו בעזרה ולא אבשר וחלב כלל ובבשר וחלב אשמועינן אף שאין החתיכה אסורה מחמת עלמו מ"מ מקרי חתיכה הראוי להתכבד וכן פי' הכסף משנה שם: [ה] שהתרנגולת בנוצתה. משמע דמשום נולתה לכך לא מקרי חהר"ל אבל לא משום שהוא חיה ואח"כ כתב וכן חתיכה חיה וכבר הרגיש בזה הפרישה בס' ק"א ס"ק ב' וכתב וז"ל בלא גול' הכל מודים דמקרי חהר"ל אפי' הו' חיה שהרי חזי לאומל' דאיתא פ' מפנין ד' קכ"ח שאני בר אווזא דחזי לאומל' עכ"ל והנה באמת לפי הגרסא שלפנינו בש"ס ורש"י ותוספ' שם ד"ה דג תפל וכו' דבריו נכונים אבל לפי גרסת הרי"ף והרא"ש שם משמע דאף כל בשר חי מותר לטלטל מטעם דחזי לאומל' וכן פי' הר"ן שם והב"ב בטא"ח סי' ש"ח ובש"ע שם וכן הוא דעת הרמב"ם פכ"ו מה' שבת ועוד כ"ל דאף דחזי לאומל' מ"מ הו' אכילה ע"י הדחק ולא מקרי ראוי להתכבד בכה"ג לכן כ"ל דהטור לאו דוקא תרנגולת בנוצתה נקט אלא דנקט בדרך לא זו אף זו ועוד י"ל דתרנגולת בנוצתה מיירי אף שנתבטלו אכן בדבריו הרא"ש בסוף פנ"ה מבואר להדיא דמיירי בלא נתבטלה עדיין אבל באמת הרא"ש שם לא נקט כלל כלשון הטור והרב כאן אלא כל חדא וחדא (דהיינו תרנגולת בנוצתה וחתיכה חיה) לדעה בפני עלמו ע"ש וק"ל: [ו] אם הוא בבש או אווז שלימה. ודוקא בבש או אווז שלימה אינו בטל מטעם דבר שבמנין אבל תרנגולת בנוצתה ובבש בעורו ולמרו כיון שמחוסר תיקון גדול לא הוה נמי דבר שבמנין כן הסכמת הפוסקים ראשונים והאחרונים ומהרש"ל באו"ה ובפנ"ה סימן כ"ג והב"ב בסימן ק"א. וכן מבואר להדיא מלשון הרב כאן ובסימנים לקמן ובשלחן ערוך סימן ק"א אכן ראיתי שהש"כ בס' ק"א ס"ק ו' הבין שדעת הרב כאן דבתרנגולת בנוצתה גס כן אינה בטילה מכה דבר שבמנין לכן השיג שם על הרב וכ' שהוא נגד כל הפוסקים האחרונים ואין זה אלא כשגגה היולא מלפני השליט ואין מחלוקת בין הפוסקים האחרונים וכולם

שוים

הערל ובפ' כל הללמים משמע שתופס עיקר כתיבן שני של תוספ' ובלאו הכי דעת הרשב"ם והרא"ש ד' דאין לחלק בשום ענין לכן אין תפוס' בזה על הלבוס בא"ח. אך אי קשיא הא קשיא דהוא נגד סברת עלמו שפסק ב"ד סימן קמ"ב סעיף ג' דאין תקנה בהולכת הנאה לים המלח אלא"כ בנתערב הפת וכלן מתיר הפת להדיא ויש לדחוק ולחלק דדוקא בהסיק התנור בעלי ערלה וכיוצא בזה דנהנה מן העץ בדרך הנאפה. לכן אין לו תקנה בהולכ' הנאה אלא"כ אחר שנתערב משא"כ בפת שנאפה על גחלים מחמת דאין זה דרך הנאפה דחמץ לאכילה קאי לכן מקילין בזה יותר כמוכר חילוק וסברא כזו בפ' כל שעה מ"מ ל"ע מאין יאל לו כל זה ולא ה"ל לסתום אלא לפרש ול"ע: [ב] ודלא כאו"ה כלל כ"ה. באמת דברי הרב תמוה' דמשמע מדבריו דאו"ה סובר דאף בחתיכה שאין האיסור מגופו מקרי חתיכה הראוי להתכבד וזה אינו וכמ"ס הרב בעלמו לעיל כלל וסימן ב' דין ג' בשמו ובגבינה הא כתב באו"ה כלל כ"ה דין ה' היינו היכא שנעשה כל הגבינה מבהמה טריפה וזה בודאי לא מיקרי איסור בלוע וגם בגבינה של עכו"ם שמה מטעם שאסרו חכמים אף כל סתם גבינות עכו"ם הוה כנולד באיסורו עכ"ל וכבר תמה ג"כ הב"ב ב"ד סי' ק"א על הרב בזה ומקשה ג"כ בדברי הרב עלמו שפסק לקמן בכלל מ"ג דין ו' באו"ה להחמיר (ובאמת לק"מ מדלקמן כמ"ס לקמן באריכות ע"ש מ"מ מה שהשיג הרב על האו"ה ל"ע) ועיין בט"ז שם בסימן ק"א ס"ק ד' שטרח ליישב דברי הרב כאן ובאמת אין דבריו מספיקין לתרץ דברי הרב וכבר מפקפק הש"כ עליו בספר נה"כ ע"ש ומה שסיים בנה"כ שם וז"ל ונ"ל פשוט דגם הת"ח מודה לדינא בגבינה של עכו"ם דמקרי איסור מגופו ולא השיג על האו"ה אלא לפי מה שהבין דמיירי מגבינה שהעמודה בחלב טריפה עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דאין אפשר לפרש כן דברי הרב דפשוט הוא דעת הרב להיפך דהא עיקר הראיה של הרב הוא ממה שנתבאר לעיל כלל וסימן ל"ב דין י"ד בשם הר"ן הטעם דחמפ"ג מותר בחותם א' כיון שאין האיסור מגופו רק מכה' התערבות הרי אף דעיקר חשש דהתם שיתחלף בגבינות עכו"ם (דלחלב טריפה לא חיישינן דרוב בהמות בחזקת כשרות הן עומדות כמבואר ומוכח מש"ס דעכו"ם וכן משמעות כל הפוסקים ועיין לעיל כלל וסימן ל"ב ועיין בט"ז סי' ק"א סס"ק ד') מ"מ לא חשיב איסור מגופו הרי דלאו דוקא חלב טריפה ממש קאמר הרב כאן אלא בחלב שהוא טריפה לנו כמו חלב עכו"ם וכן נראה עיקר להקל כדעת הרב כאן (אף שדברי הרב ולשון הרב בדברי האו"ה הם תמוהים) כיון דמבואר להדיא מדברי הר"ן דזה לא מיקרי איסור מגופו וכן הוא להדיא בירושלמי דעכו"ם פ' אין מעמידין וגם האו"ה עלמו לא החליט הדין וכתב רק בלשון ושמה וכן יש מסתפקין בלאו הכי אי גבינה מקרי כלל חתיכה הראוי להתכבד כמבואר בט"ז בס' ק"א ס"ק ד' לכן נראה להקל בהפסד מרובה לענין גבינות עכו"ם וכה"ג ועיין

עוף אינם ראויים להתכבד ולא הוזה דבר שבמניין ובטילי עכ"ל ונראה דמיירי דוקא בשאר עופות אבל רגלים של אווזות הם ראויים להתכבד כמו שמשמע מדברי מהרא"י דלעיל [ז]. וכן מעשים בכל יום שמכבדין ברגל אווזא עוד כתב בארוך דשומן הדורא דכנתא לא מקרי ראוי להתכבד וכ"כ בהגות ב"י עוד כתב הארוך דראש בהמה בין גסה בין דקה מקרי ראוי להתכבד ושל דקה מקרי דבר שבמניין ושניהם אינם בטילי וכ"י כתב בשם הסמ"ג של דקה מקרי ראוי להתכבד ומדברי מהרא"י משמע בדברי הארוך דלא מקרי ראוי להתכבד ונ"ל לומר דלא פליגי כי הדבר תולה לפי המקום והזמן במ"ש הרמב"ם בה' מ"א וז"ל כל דבר חשוב אצל בני המקום מן המקומות לפי הזמן ולפי המקום שהוא אינו בטל ואוסר בכל שהו' עכ"ל [ח] ומעת' אין אנחנו צריכין לחלק כמו שראיתי מחלקין דראש של עגל מקרי ראוי להתכבד וגם הדורא דכנת' דעגל ראוי להתכבד וכל זה אמת לפי מנהג המקום שנוהגין לכבד בו. גם כתב שלשון של שור ראוי להתכבד כמו שמצינו באברהם שעשה שלש מלאכים שלש לשונות בחרדל וראש אווז אינו ראוי וכל זה אמת במקומות שנוהגין לכבד בהן וכתב עוד בארוך בעור שומן אווז אם נטרפה ונתערבה מקרי ראוי להתכבד [ט] ואם נחתך לרצועות בטיל חשיבותיה עכ"ל ואע"ג דאין מכבדין בעור שומן של אווז שלם מ"מ עושין ממנה דברי' הראויים להתכבד ולא בטלה מידי דהוה אכבש שלימה כתבו התוספת והביאו הג"ה ש"ד חתיכ' שנאסרה כדי קליפה לחוד אע"פ שכל החתיכה ראוי להתכבד אם נתערבה בטלה [י] מאחר שאינו אוסר רק כדי קליפה:

ה' וכתב הרא"ש פנ"ה והמור סימן ק"א הא דחתיכ' הראוי להתכבד או בריה אינן בטלים דוקא בעודן שלימים אבל אם נתרסקו בטלין דתו לא חשיבי ואפילו אם נאכר כבר התערבות ונתרסקו אחר כך מתבטלין עכ"ל וכן היא בשערים סימן ג' וכתב שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל אם הוא שלם לגמרי רק שנפל ממנו קצת על ידי בישול כמה שרגילין לפעמים להתפרד ודאי חשוב עדיין בריה ואינו בטיל [יא] וראיי' מפ' ביצד מברכין וכו' עד אבל אם נפרד קצת מנופו ושדרתו כ"ש ראשו אפי' רובו שלם יש לסמוך ולהתיר כמאן דאמר אפי' לא נתרסק רק דבר מועט כתב באו"ה הא דמהני רסיקא דוקא שלא נודע התערבות אבל אם נודע התערבות ואח"כ נתרסק אסור דלא מהני שוב ביטל עכ"ל ואין לשון הרא"ש והמור מורים בדבריו דהרי כתבו דאף אם נתרסק לאחר שנאסר התערבות בטל והיינו שנודע תחלה דנאסר התערבות דקאמרי משמע שנודע [יב] ואפ"ה מהני וכתב הרא"ש והמור עוד

מנהת יעקב

והש"כ בנה"כ כתב דאף שמכבדין ברצועות מ"מ אין מכבדין בחתיכה אחת מטוגנת אלא בחתיכות הרבה א"כ כל חתיכה בפני עצמו. אינו ראוי להתכבד עכ"ל ומהרש"ל באו"ש פסק דעור שלם בטילה. וכן הכריע הל"ח פנ"ה דף רי"ב ע"א ועשה קן הלכה למעשה ע"ש: [י] מאחר שאינו אוסר רק כדי קליפה. כתב הלחם המצוי דף רי"א ע"ב וז"ל ולי דבריהם ל"ע דמהיכ' נאסר כדי קליפה כי אם ע"י שקבלה טעם האיסור מדבר אחר וא"כ אפי' בשנאסרה כולה עכ"ל (וכ"כ באמת רבינו ירוחם נט"ו סוף אות כ"ה והמרדכי פנ"ה סימן תרפ"ג) "והש"כ בסיומן ק"א ס"ק וי"ו כתב וז"ל ולק"מ דהא משכחת לה בצער וחלב עכ"ל ודבריו נכונים ואע"ג דבצער וחלב לא מקרי איסור מגופו אלא כשנאסר ע"י בישול ולא ע"י מליח וכדוש כמ"ש האו"ה כלל מ"ו דין ד' (אכן ל"ע קצת דבאו"ה כלל כ"ה דין ה' פסק דאף צער וחלב שנאסרה ע"י כבישה מיקרי איסור מגופו) וכן משמע מלשון הרשב"א והר"ן וכל הפוסקים הובא בב"י סימן ק"א מ"מ כיון דבהג"ה ש"ד מיירי בנאסר ע"י עירוי ועירוי מבטל כדי קליפה א"כ מיקרי איסור מגופו כיון שהוא מבטל גמור. וע"ל כלל ל"ג אבל מ"מ עדיין דברי הג"ה ש"ד תמוהים דהא בהג"ה ש"ד שם סימן ל"ג מיירי מדין חתיכה שנאסר מכח דמו וזוה שו"ס כל הפוסקים דלא מקרי איסור מגופו כנתבאר לעיל כלל ב' דין ג' וכלל כ"ה ס"ק ה' ול"ע: [יא] וראיי' מפ' כילד מצרכין. בהג"ה ש"ד סימן נו"ן כתב וז"ל וכי האי סברא משמע קצת צפ' כילד מצרכין באשר"י גבי ההוא בירושלמי דאם אכל פרידה אחת של עגב או של רימון דחשיב בריה עכ"ל וכוונתו על מ"ש הרא"ש וז"ל ונהגה מצריה מה שדרך לאכול ממנה ע"כ אבל באמת אין זו ראי' כלל דהא מ"מ כתב הרא"ש עלמו דבעינן שיואל לפנינו שלם דוקא וגם בפנ"ה פסק הרא"ש להדיא דכל שנתרסק או נחתך ממנו קצת תו לא מקרי בריה ובטל ברוב וכ"כ המור ב"ד סימן ק"א ועיין בטור א"ח סימן ר"י ובב"י שם ול"ע: [יב] ואפ"ה מהני. משמע מדברי הרב דסובר כן דאף בנודע מתירין בשוגג ולא קנסין שוגג אטו מויד ועיין באו"ה כלל כ"ד דין י' וכלל כ"ה דין י"ד מבואר שמדמה דין זה לדין מרבה על האיסור בשוגג לבטלו (ומיישב בזה דברי המור בסיומן ל"ע ובב"י ק"י ועיין בב"י ק"י י"ג) ולקמן כלל פ"ה דין ז' חושש הרב לדבריו להחמיר ול"ע דלמה פסק בכלן להקל ואפשר לומר דשאני הכא בנתפלעו דיש להקל יותר כיון שכבר קנסו בידו שנתקלקל מאכלו בשעת פליעה וכדאיתא בירושלמי פ' בתרא דערלה והובא בתוספת דגיטין פ' הניזקין דף כ"ד ע"א ד"ה נפלו וזה

שו"ס לטובה בחרגולות בטולה וגם בש"כ בס"י ק"י ס"ק י"ג ג"כ שגג בזה וע"ל כלל וס"י מ"ב דין ג' מה שכתבתי שם ס"ק ג': [ז] וכן מעשים בכל יום שמכבדין ברגל אווז. וכתב מהרש"ל באו"ש ז"ל והאידנא חושבין רגל אווזא למאכל חשוב וכן שמעתי מרופא מומחה שהוא מאכל הבריא באווזא וכן דעת מהרא"י והאו"ה עכ"ל וכן דעת כל האחרונים ודלא כמו שראיתי בתשובת נחלת יעקב סימן וי"ו שכתב בפשוטו להיפך. ולא ידעתי מאין יאל לו ועיין בתשובת יעקב צי רב ס"י ל"ה: [ח] ומעתה אין לנו צריכין לחלק וכו'. מתוך דברי הרב מבואר דהכל תלוי בראות עיני המורה אם הוא ראוי להתכבד באותו זמן באותו מקום אם לאו בין להקל בין להחמיר ואחר זה נמשך הט"ז והש"כ בסיומן ק"א וק"י וקשה לפי זה דא"כ לאיזה לורך הטריחו הפוסקים ראשונים ואחרונים לכתוב איזה דברים הם חתיכה הראוי להתכבד או לאו אי הכל תלוי בזמן ובמקום ובפרטות מה שמביאין רא' שלשון מקרי ראוי להתכבד כיון שביצד אברהם בזה את אורחיו וא"כ מאי ראוי' היא זו לזמנים ומקומות אלו ואי השתא ג"כ הם ראוי להתכבד א"כ אף שלא הי' חשוב אלל אברהם לא נחבטל כיון שעכשיו המה ראוי להתכבד (והיכא דדבר בספק מבואר בסמוך דין ז') וא"כ לאיזה ענין האריכו הפוסקי' בכל זה ובאמת מדברי הרמב"ם אין ראוי' והדרבה שכתב וז"ל. כל דבר שהוא חשוב וכו' ואוסר בכל שהו ולא הוזכרו אלו אלא לפי שאוסרין בכל שהו בכל מקום עכ"ל. הרי דאגוזי פרך אף שיהי' איזה מקום דלא חשובין מ"מ בטלה דעתם אלל כל אדם ואינם בטילי רק לחומרא פסק דאף דבר שלא הוזכר מ"מ אם חשוב באיזה מן המקומות לא בטלה (ולא לקול' לומר דאם בזמן הזה באיזה מקום אינה חשיב לא יקרא ראוי' להתכבד) ולענין זה אפשר דנקטו הפוסקים דין מה שראוי להתכבד ועוד אפשר לומר דלכך נקטו הפוסקים מה שהוא ראוי' להתכבד לומר דדברים אלו מן הסתם הם ראוי' להתכבד עד שיבדל לו שאינם ראוי' באותו זמן ומקום משא"כ השאר דברים שבהם בטלים. אכן גם זה הוא נגד משמעות הרב כאן ואחריו נמשך הש"כ בס"י ק"א ס"ק י"ב לכן ל"ע על הרב והש"כ יעניין בש"כ וט"ז בס"י ק"א שהביאו כמה דייקים מדינים שוני' איזה מקרי ראוי להתכבד כגון קורקבן של עוף. וכן צער אווזים שעל החזה שקורין בל"א ביל"ק. וכן כבדים של אווזא פטומה וע"ש ובמהרש"ל פנ"ה ס"י נו"ן ובתשובת יעקב צי רב ס"י ל"ח ובנחלת יעקב סימן ו': [ט] ואם נחתך לרצועות. הט"ז בסיומן ק"א ס"ק י"ד פסק דאף בנחתך לרצועות מקרי חתיכה ראוי' להתכבד. וכן הוא עיקר כיבוד ולכן השמיט הרב דין זה בש"ע.

עוד הא דמחני אם נתרסק היינו דוקא [יג] אם נתרסק בשוגג אבל במזיד שכווין לבטלם [יד] אמור למי שכווין לבטלו ומיהו אעפ"י שנחתכה חתיכה אחת אין תולין לומר האיסור נחתך ונתבטל ויהיו כול' מותרין אלא אותה חתיכה שנחתכה לבד מותרת בממ"נ אם היא של איסור כולן מותרות ואם אינה של איסור הרי היא לבדה מותרת והשאר אסורות [טו] ואפי' נחתכו רובן אין תולין שהאיסור מן הרוב שנחתכו אלא כל הנחתכות מותרות והשאר אסורות ומשמע באו"ה הא דבטל אם נתרסק היינו שלא נשא' שם דבר חשוב אבל אם נשאר חתיכה הראוי להתכבד אג"נ דבטל מטעם בריה מ"מ עדן חשוב ואינו בטל מטעם ראוי להתכבד וסברה נכונה היא:

ו כתב באו"ה כלל כ"ה הא דחתיכה הראוי להתכבד ובריה אינו בטילה דוקא במינן אבל שלא במינן הוה בנותן טעם [טז] דומיא דבר שיל"מ דבטל שלא במינו עכ"ל [יז] ואינו נכון דהרי הרשב"א כתב בתשובה סימן קי"ג שבריה שנפלה לירקו' דאינה בטילה וכ"כ ב"י וכן משמע בשערים דלא כוותי' שכתב דטיפז חלב לא מקרי ראוי להתכבד הא לאו הכי לא בטיל בבשר אע"ג דהוה שלא במינו ומה שהביא ראיי' מדשיל"מ [יח] נראה לחלק דשאני התם דאין החשיבות מצד האיסור עצמו אלא מאחר שיהי' לו היתר אח"כ לא רצו חכמים שיתבטל וכל שנתער' שלא במינו אין ההיתר נקרא על דבר האסור אלא על שם דבר שנתערב בו והוי כמי שאין לו מתירין כנ"ל: ו כתב באו"ה [יט] אם היא ספק אם הוא בריה או חתיכה הראוי להתכבד או לא אזלינן לקולא [כ] דספיקא דרבנן לקולא עכ"ל ופשוט הוא:

ח אם נפל א' מן התערובת לאור או לים אם אמרינן דאיסור נפל יתבאר לקמן כלל וסימן מ"ג ואם נתבטל חתיכה הראוי להתכבד עם חתיכות מותרות דין הרוטב כמו בבירה ועיין לקמן בדיני ברי':

כלל וסימן מ"א. בדין בריה ובו ג' דינים:

א פנ"ה [א] אמר רבא בריה אינו בטלה וכו' כתב הטור סימן ק' כל דבר שהוא בריה כגון נמלה או עוף טמא או

מנחת יעקב

האו"ה שם וכן נראה גם כן דעת הרמב"ם בפ"ו מהמ"א והעתיק הכ"י לשונו בש"ע ריש סימן ק"י וז"ל דבר חשוב אסור במינו בכל שהוא משמע דשלא במינו מותר בס'. והיינו נמי דוקא בדבר חשוב. אבל בבירה אין חילוק בין מין במינו למין בשאינו מינו (והר"ב שלא הגיה שם בש"ע סי' ק"י אפשר שסמך עלמו אס' ק"א או שסובר דהאי מינו דנקט לאו דוקא וכמ"ס הש"כ בס"י ק"י ס"ק א') וזה הוא דעת האו"ה אבל לפי מה שהעתיק הר"ב לשונו ל"ע ועיין בש"כ סי' ק"ט ס"ק ח' שכתב דאך אפשר לומר דחתיכה הראוי להתכבד נתערב שלא במינו ולא נתרסק שאינו מכירו ועיין במנחת כהן חלק ג' סוף פ"א דף ל"ז ע"ד: [יח] נראה לחלק. הר"ן בנדרים דף נ"ב ע"א כתב וז"ל הטעם של דבר שחילקו חכמים בין במינו למין בשאינו מינו לענין דבר שיל"מ לפי דחויגא דפליגי ר' יהודה ורבנן במין במינו לא בטיל לפי שכל דבר הדומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזיקו. ומש"ה ס"ל לר' יהודה דלא בטל ורבנן סברי דמכל מקום אף מין במינו בטיל כיון שאינם דומין זה לזה לענין איסור והיתר כיון דחד אסור וחד שרי משא"כ בדבר שיל"מ מין במינו נטו חכמים לפסוק כר' יהודה לאיסור שהרי אין דבר זה חלוק כלל מן ההיתר שהרי אף הוא סופו להיות נותר והוא מינו לכך לא בטיל משא"כ במין ושאינו מינו עכ"ל הר"ן ולפי דבריו הטעם פשוט שאין לדמות דברים החשובים לדשיל"מ לענין מין במינו ושאינו מינו וק"ל וע"ל כלל ע"ה: [יט] אם הוא ספק אם הוא בריה או חתיכה הראוי להתכבד. לא מיירי שנסתפק להמורה אם הוא חתיכה הראוי להתכבד או לא דא"כ הוי ספק חסרון ידיעה ולא מקרי ספק כלל כמבואר לקמן בקונטרס הספיקות אלא דנסתפק לנו מה שהיה בשעת התערובת כגון שיש כ' הרבה חתיכו' וביניהם חתיכו' קטנו' וחתיכה הראוי להתכבד ולא ידענא אי האיסור היה החתיכה הראוי להתכבד וכה"ג וכן משמע באו"ה כלל כ"ה דין ז' ע"ש. ודלא כמשמעות הש"כ בסימן ק"א ס"ק י"ב משמע שהבין דאף אם מסתפק להמורה מקרי ספק דרבנן וזה אינו והוא נגד דברי עלמו כמבואר בדבריו עלמו בסימן ק"י בדיני הספיקות ועיין לקמן בקונטרס הספיקות ודו"ק: [כ] דספיקא דרבנן לקולא. וסיים באו"ה ואם החשיבות ודאי ואיסור ספק אם הוא איסור דאורייתא לא בטיל ואם הוא איסור דרבנן אמרינן ספיקא דרבנן לקולא משא"כ בדבר שיל"מ אפי' ספק דרבנן לא בטל כדאיתא לקמן כלל ע"ד דין א' ועיין בט"ז סי' ק"א ס"ק א' ובש"כ סי' ק"א ס"ק ב' ובס"י ק"י בדיני ספיקות וע"ל בקונטרס הספיקות:

כלל וסימן מ"א. [א] פנ"ה אמר רבא. כן הוא בשערים

אבל בנוסחא הש"ס דידן בפנ"ה דף ק' ע"א לא הוזכר שם רבא רק סתמוא סוגיא דש"ס קאמר הכי: וכיולא

ודו"ק וע"ל כלל פ"ה דין ז' ומ"ס שם: [יג] אם נתרסק בשוגג. משמע אף בנתרסק בידים מותר בשוגג וכ"פ הר"ב לקמן כלל פ"ה דין ז' לענין בטול איסור ול"ד להפיל א' מהן לים דאסרינן אפי' בשוגג (כמ"ס הר"ב בכלל וסימן מ"ג דין ג') עיין בב"י סי' ל"ט ובב"מ ודרישה שם ובס"י ק"י ובט"ז סימן ל"ט ס"ק ח' מה שמחלקים בזה: [יד] אסור למי שכיון לבטלו. ולאחרי' מותר והיינו בחנם כ"כ באו"ה וע"ל כלל וסי' פ"ה דין ח' מה שכתבתי שם: [טו] ואפי' נחתכה רובן. אע"ג דבנפל א' מהן לים מבואר לקמן כלל מ"ג דתלינן דאיסור נפל. שאני התם שנאבד מן העולם ולא אהיה דן אלא על אלו שהם לפנינו אמרינן שהמה מן הרוב משא"כ כאן ששניהם לפנינו א"כ מפני מה נאמר שזו שנחתך הוא מן האיסור אדרבה יש לומר שמן הרוב נחתך והאיסור המוטע לא נשתנה כ"כ הפוסקים ועיין בט"ז סי' ל"ט ובש"כ סימן ק"י ס"ק מ"ג: [טז] דומיא דשיל"מ דבטל שלא במינו. בש"כ סי' ק"ב ס"ק ג' כתב דלענין מין במינו גבי דשיל"מ אזלינן בהר שמה ולא בתר טעמא וכן משמעות הר"ב כאן במ"ס לחלק בין דשיל"מ לשאר דברים חשובים וע"ל כלל ע"ד דין ב': [יז] ואינו נכון דהרי הרשב"א כו'. לא ידעתי למה שבק הר"ב כל הפוסקים ומקשה מדברי הרשב"א הלא הרא"ש והטור וכל הפוסקים נקטו גבי דין בריה כגון נמלה או עוף טמא וכו' דלא בטיל בחלק ובודאי דאלו נתערב שלא במינו (פי' בשמן כמ"ס ס"ק ע"ז) דאם נתערב במינן דהיינו שרץ כמו נמלה בשאר שרצי' פשיטא דאסור הרי להדיא דבריה אף בשאינו מינו אינה בטילה ואין לדחוק ולומר דכגון דנקטו הפוסקים היינו רק לדוגמא ומשל ובאמת לא מיירי כלל מנמלה עלמה וכיוצא בזה זה אינו חדא דעיקר דין הדרי' בנמלה ושאר שקלים נאמרה כיון דלוקין על כל שהוא שלא יתבטלו וכמבואר בירושלמי גם כן בהאי דעכברא הובא בהרא"ש פנ"ה ואף דהוי מין בשאינו מינו ועוד דבכל איסורי' בחתיכה הראוי להתכבד ובדשיל"מ בכלהו נקטו הלשון כגון והטעם לפי שאין האיסור נעשה לפנינו נקטו לשון כגון להראות לנו הדין. וכה"ג מבואר כמה פעמים בלשון הפוסקים ויותר תמוה על הר"ב שלא מקשה דברי האו"ה עלמו אהדדי דהוא גופי' כתב בכלל זה כלל ק"ה דין ב' דבבב ונמל' וכיוצא בו לא בטיל מטעם בריה. ואע"ג דעל כרחיך בנתערב שלא במינן מיירי. ובאמת המעיין בדברי האו"ה גופי' בכלל כ"ה דין י"ז לא פתח הלשון כמ"ס הר"ב כאן רק שכתב וז"ל וכ"ש בשאר דברים שאינן מתבטלין שהן בטילי' במינן וא"כ יש לדחוק ולומר דהוא לא מיירי רק מדבר שבמינן וחתיכה הראוי להתכבד אבל לא מיירי כלל מדין בריה כיון דעיקר הדין בריה גבי שקלים ורמשים נאמרה וגבייהו לא שייך תערובת על הרוב אלא מין בשאינו מינו ואפשר דהממירו יותר גבייהו כיון שלוקין על אכילתו בכל שהו וכמ"ס

או ג'ה ואבר מן החי [ג] וכיוצא בזה שאם יחלק אין שמו עליו דאינו בטל לעולם עכ"ל וכתב עוד יש אומרים דבריה במלה בתתק"ם ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל וכתב ב"י וכן הסכמת התוס' והר"ן והרי"ף והרמב"ם דלא במלה כלל והכי נקמינן וכ"כ האו"ה והכי נוהגין וכ"כ נתבאר לעיל גבי חתיכה הראוי להתכבד דאם נסרקה הבריה במלה:

ב וכתבו השערים דוקא בעוף ממא מקרי בריה [ג] אבל עוף מהור שנתבשל לא מקרי ברי' וכ"כ החוס' והרא"ש ס"פ ג'ה [ד] וכ"כ הר"ן דלא מקרי בריה רק דבר שאיסורו מגופו ותחלת ברייתו הוא באיסור משא"כ בעוף מהור שנתבשל שדבר אחר גירם לה האיסור וכ"ש עוף או דג מהור שנאמר מכת בליעה אסור ודעת הר"ן עוד דלא מקרי בריה אלא דבר שהיה בו בריית נשמה [ה] והתו' והאשר"י דחו סברה זו ובית יוסף פסק בדברי הר"ן וכן משמע באו"ה וכתב באו"ה כלל כ"ה ג'ה הוי בריה ועיקר הגיר אינו אלא מה שעל הכף בלבד הוא כרוחב ד' אצבעות בשור הגדול ושנים בכבש גדול ופחות מרוחב אצבע בכבש קטן ואז מקרי שלם ובריה עכ"ל:

ג וכתב המור ואם נתבשל הבריה עם ההיתר אם אינו מכירו הכל אסור אפילו הן אלה אבל הרומב תלוי בנתינת טעם שאם יש בהיתר ששים נגד הבריה הרומב שרי אע"ג דעיקרא אינו בטל טעמו בטל עכ"ל וכן הוא הסכמת הפוסקים וכתב האו"ה דאף החתיכות האסורות מכת עירוב הברי' מצטרפין לבטל הבריה כדי להתיר הרומב עכ"ל וכתב עוד הפ"ד ואם מכיר האיסור זורקו והשאר דהיינו חתיכות עם רומב תלוין בנתינת טעם שאם יש בכלן ששים נגד הבריה מותר ואם לאו אסורין חוץ מגיד הנשה [ו] שאין טעמו אסור דקימא לן אין בגידין בנ"ש אבל שומנו אסור מדרבנן וצריך ס' נגדו להתיר הרומב הלכך ירך שנתבשל עם גידו אם מכירו זורקו וכל השאר מותר [ז] אם יש ס' נגד שומנו ואם אינו מכירו כל החתיכות אסורות ואם יש בקדרה ס' נגד השומן הרומב

מנחת יעקב

דינא דעוף טהור שנתבשל לא מקרי בריה אצל מ"מ לענין הטעם הם מחולקים דטעם הרא"ש כיון שנתבשל אף אם יחלק שמו עליו לכך לא מקרי בריה וכ"כ הב"י בי"ד סי' ק' בשם הרא"ש פג"ה וע"ל כלל וסי' כ"ט ס"ק י"ט: [ה] והתו' והרא"ש דחו סברה זו. לא מלאמי בדברי הרא"ש שדוחה סברה זו ואדרבא בפג"ה כתב סברה זו בשם י"מ ולא כתב שום דחוי' לדבריהם וזאת הרצ נמשך בזה אחר לשון הב"י שכתב בס' ק' וז"ל ופי' זו דבריית נשמה כתבו הרא"ש בשם י"מ והתו' ג"כ בפ' אלו הן הלוקין ודחו אותם עכ"ל הב"י והבין הרב דהאי דחו אותם קאי ג"כ אדברי הרא"ש ובאמת זה אינו וגם מדברי התו' פרק אלו הן הלוקין ד' י"ז ע"א בפג"ה ד' ל"ז ע"א ד"ה מאי טעמא וכו' אין מוכרח כלל שחולקין על דעת הר"ן בזה אלא שדעתם לדחות לאותו דעה שסוברת דבריה בעינין שיהא בו עוד חיות בשעת התערובת וכן לאותו דעה שסוברת דכל שהיה בו חיות מקרי ברי' אף שאם נחלק שמו עליו ואין תחלת ברייתו באיסור. לכן דוחין תו' דבריהם מג"ה ואבר מן החי דחשיבה בריה אע"ג דעכשו אין בהם חיות דנשמה וכן להיפך מנבילה דלא חשיבא בריה אף שהיה בו נשמה אצל דעת הר"ן דבעינין שיהא אסור בתחלת ברייתו לאפוקי נבילה אף שאסור מתחלת ברייתו מ"מ בעינין שהיה בו ג"כ חיו' א"כ אין לדחות אלו בתו' שייכות כלל בזה ואפשר דגם התו' מודים בזה וכן הוא דעת הרשב"א בתשובה סי' רפ"ב וק"ל: [ו] שאין טעמו אסור. וה"ה לענין נמלה ושאר דברים פגומים טעמיהם אינו אסור לדעת הרב לקמן כלל ל"א דין ג': [ז] אם יש ששים נגד שומנו. משמע דכל הקדירה מלטרף לבטל השומן אף שאין צורך עלמו ס' נגד השומן אכן הב"ח והש"כ סי' ק' כתבו דלריך צורך עלמו ס' נגד שומנו כשאר כל איסור דבוק ועוד כתב הש"כ שם וז"ל דהא עיקר דין איסור דבוק נלמד מהא דתנן ירך שנתבשל בו גיד הנשה ואם יש בו צנ"ט אסור עכ"ל אפשר לומר דסובר הרב כיון דשומנו של גיד הנשה אין בו איסור רק שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור כמבואר בי"ד סי' ס"ה וגם בלאו הכי יש דעות דסוברים דשומן של גיד הנשה אינו אסור כלל בנותן טעם כמו גיד הנשה וכמבואר שם בט"ד הלכך אין להחמיר לענין איסור דבוק כיון דבא"ה בשאר איסורים חתיכה נעשה נבילה חומרא בעלמא הוא. וכן לענין איסור דבוק (וכמ"ס הרב לעיל כלל ל"ח וכלל מ"ז והש"ך סי' ע"ה ס"ק ח' ע"ש) לכן כבה"ג אין להחמיר ואע"ג דעיקר דין איסור דבוק נלמד מהא דתנן ירך שנתבשל בו גיד הנשה היינו משום דהא מתני' קאי אאיסור גיד עלמו דקסבר האי תנא יש בגידין בנותן טעם כמבואר שם בש"ס דף ל"ט ע"ב לכן שייך גבה איסור דבוק כיון שהוא איסור דאורייתא משא"כ לפי מה דק"ל דאין בגידין צנ"ט וא"כ ליכא איסור רק משום שומן שנהגו בו איסור אין להחמיר כולי האי כל זה נלע"ד פשוט ליישב דעת

[ג] וכיוצא בזה. בש"ע ס' ק' פסק דבילה שיש בו אפרוח ג"כ מקרי בריה ונלמד מדברי הרמב"ם פרק ט"ו מהמ"א דין י"ט שכתב גבי בילה שיש בו אפרוח כשנשלקה עם ביצים דאפי' לבטל פליטתה לריך ס"א ביצים להיכר שהוא בריה וא"כ לבטל עלמה אפי' צאלף לא בטיל כדון בריה וכ"כ הרשב"א בפג"ה בשמו והב"י בס' פ"ו ובס' ק"י והש"ך בס' פ"ו ס"ק ט"ו השיג על הרשב"א והב"י שכתבו דהרמב"ם לאפרוח שבו חשיב בריה וזה אינו. אלא דהרמב"ם סובר כדעת התוס' והרא"ש והרשב"א בפג"ה בשם הראב"ד דכל בילה מקרי בריה והביאו בב"י בס' ק"י כן הוכחתי בספרי וא"כ לפי מה דק"ל דבילה לא מקרי בריה א"כ אף בבילת אפרוח האין להקל אף שאין להקל נגד הב"י והרשב"א מכל מקום אם אין בו אפרוח רק דם בעלמא פסק הש"ך בס' ק' ס"ק ב' דלא מקרי בריה כלל ע"ש ובס' פ"ו בדבריו באורך ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דהא להדיא כתב הרמב"ם בפט"ו מהמ"א דין כ' בנתערב ביצי עוף טמא או טריפה בבליים אחרים שיעורן בששים ואם איתא לדברי הש"ך אמאי פסק דסוגי בס' כיון דכל בילה מיקרי בריה ואפי' צאלף לא בטיל דאפי' לאותו דעה דחוויה שהוצא בכסף משנה שם דהרמב"ם מייירי בבליים טרופים מ"מ אמאי סגי בס' הא לריך בבליים ס"א ביצים להיכר בריה אפי' לבטל פליטתה אלא ודאי דדוקא בבילת אפרוח דקדק הרמב"ם שמקרי בריה משום אפרוח שבו ולא משום הבילה עלמה וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם פ"ק דהלכות יום טוב דין י"ט וכיון דלאפרוח שבו חשיב הרמב"ם בריה. א"כ אף בנמלא בו דם יש להסתפק אי חשיב בריה או לא כיון דשדא תיכלא ככולה וכו' שנסתפק הב"י בס' ק"י ובתשו' ר"ל חביב סי' פ"ז פסק בפשיטות דהוי בריה אף בנמלא בזה דם וע"ל כלל מ"ב: [ג] אצל עוף טהור שנתבשל לא מקרי בריה. כתב בהג"ה ש"ד סי' מ"א ואם נתבשל מכת שחיטה אינה בטילה דהא לא באהא לכלל היתר מעולם דהא קודם שחיטה בחזקת אבר מן החי הוא עד שנשחט עכ"ל. וכתב הב"ח בס' ק' וטעמו דסובר דכל שלא נשחט כראוי לא מקרי נבילה רק דין איסור אבר מן החי יש עליה עכ"ל ולא ידעתי איך יחלוק על הא דאמרי' בש"ס פ' השוחט במתני' להדיא כל שלא נשחט כראוי נבילה הוא והוא מוסכם מכל הפוסקים כמבואר בט"ד סי' כ"ז וע' במ"ש דרנ"ש שכתב תירוץ אחר על דברי הג"ה ש"ד וע' בב"ח שם שכל דלית מאן דמשגח בדברי הג"ה ש"ד בזה דהוא נגד הסכמת הפוסקים וכן הוא הסכמת הש"ך וכל זה ל"ל דמייירי בענין דלא הוה חתיכה הראוי להתכבד. דאל"כ אפי' תרנגולת שנתבשל ג"כ אינה בטילה כיון שהיתה ראוי להתכבד אלו נתבטלה כדמשמע בפרק השוכר דע"ד ע"א. וכמבואר להדיא בתשובת הרא"ש כלל כ' סי' י"ז וע"ל כלל מ' דין א' ודלא כמשמעות רנ"ש במ"ש על הג"ה זו בס' מ"א ודוק: [ד] וכ"כ הר"ן. אע"ג שדעת הר"ן והרא"ש והתו' שווים לענין

הרושב מותר ואם לאו אסור [ח] ואם נימוח שאינו ניכר צריכה ס' נגדו דאע"פ שאין בו טעם כשהיא בעין התורה אסרו עכ"ל :

כלל וסימן מ"ב. בדין דברים שבמנין. ובו ג' דינים :

א זה לשון המי"ד ודברים שדרכן למנות שנתערבו בהיתר אינן בטילין לעולם אפילו באלף. ופי' ר"י דוקא דברים שלעולם אין מוכרין אלא במנין [א] אבל דברים שלפעמים מוכרין בלא מנין אלא באומר בטל ברוב לכך כתב שביצה בטילה שלפעמים מוכרין סל מלא ביצים ביחד ובעל העיטור כתב דביצה אינה בטלה והרמב"ם פסק דאפילו דבר שדרכו למנות לעולם בטל דשבעה דברים לכד אינן בטילים אגוזי פרך וכו' מיהו כל דבר שהוא חשוב לפי המקום ולפי הזמן שהוא שם אינו בטל ואסור בכל שיה' עכ"ל [ב] לענין הלכתא נקטינן כדברי ר"י וכן נראה מדברי תה"ד סימן כ"ג ודלא כאו"ה דפסק שדרכו למנות לפעמים אינו בטל וכתב ב"י עוד שדעת הפוסקים דביצה בטילה דלא כדעת העיטור ודעת המי"ד סימן פ"ו כדעת העיטור :

ב כתבו השערים מדורא דדבר שבמנין אינו חשוב אלא כשאיסורו מעצמו אבל אם אין איסורו מעצמו רק שבלע איסור בטל :

ג כתב המי"ד בעלי חיים שנתערבו באחרי' ונשחטו בטל חשיבתן ובטילים והוא שנשחטו בשוגג עכ"ל ומיירי בבעלי חיים קטנים שלאחר שנשחטו בטל חשיבתן ולא הווין אח"כ אפילו חתיכה הראוי להתכבד או דבר שבמנין אבל בעלי חיים גדולים אע"פ שנשחטו ובטלה חשיבתן [ג] מכא דבר שבמנין מ"מ הם חשיבין מכא חתיכה הראוי להתכבד אע"ג דהם שלימי' ועומדין לחלקן לחלקים לא בטל חשיבתן אלא בטילה כמו שנתבאר בטור סימן ק"א וכתבתי לעיל דהכי נקטינן וכן תירץ באו"ה וב"י הניח דברי הטור בתימה :

כלל וסימן מ"ג מ"ד מ"ה. בדין כל קבוע כמחצה על מחצה ואם פירש אחד מן הקביעות ודיני התערובת. ובהם מ' דינים :

א אם נתערב דבר שקרוי בריה [א] או דבר הראוי להתכבד או דבר שבמנין שאינו בטל אפילו באלף ופי' אחד

מנחת יעקב

לנהוג : [ג] מוכח דבר שבמנין. מ"מ הם חסובין מכא חתיכה הראוי להתכבד פי' אף דבטל חשיבתן דבעלי חיים מ"מ לא בטל מכא דבר שבמנין ואם נתחתך לחתיכות אז לא בטלי ג"כ מכא חתיכה הראוי להתכבד ופשוט הוא דכל זה מיירי כשחטתה והוסר העור או הנולה דאי לא הופשטה הבהמה או הוסר הנולה בתרנגולת אז לא הו' כלל לא דבר שבמנין ולא חתיכה הראוי להתכבד ובטיל וכמ"ש הרב לעיל כלל מ' דין ג' ועמ"ש שם ס"ק ו' וכן מוכח להדיא מדברי הרב כאן דאי מיירי בלא הופשט אמאי כ' אע"ג דהם שלימים ועומדין לחלק חלקים וכו' אמאי לא כתב עיקר הרבותא בכך עס עורו אף שלריך להפשיטו דהוא מכא דבר שבמנין ואם נתחתך לחתיכות אז לא בטלי ג"כ מכא חתיכה הראוי להתכבד ופשוט הוא דכל זה מיירי כשנשחטה והוסר העור או הנו' דאי לא הופשטו הבהמה או הוסר הנולה בתרנגולת אז לא הו' כלל לא דבר שבמנין ולא חתיכה הראוי להתכבד ובטיל וכמו שכתב הרב לעיל כלל מ' דין ג' ועמ"ש שם ס"ק ו' וכן מוכח להדיא מדברי הרב כאן דאי מיירי בלא הופשט אמאי כתב אף על גב דהם שלימים ועומדין לחלק וכו' אמאי לא כתב עיקר הרבותא בכך עס עורו אף שלריך להפשיטו דהוא מחוסר תיקון גדול וכן בתרנגולת בנולתה (וכמ"ש כל הפוסקים הבאתי דבריהם לעיל כלל מ' דין ג' ופי' ע"ש) אלא ודאי דמיירי בהופשט והוסר הנולה. וזה ג"כ כוונת הרב בש"ע סי' ק"י ס"ב בהג"ה אכן ראיתי להב"ח בס' ק"י שהבין דהרב מיירי כאן אף בלא הופשטו ולא הוסר הנולה ואחריו נמשך הש"ך בס' ק"י ס"ק י"ג ובס' ק"א ס"ק ו' ופי' דברי הרב לכוונה אחרת (שאי אפשר לפרש כלל מלד ל' הרב כאן ולעיל כלל וס' מ' דין ג') והשיג עליו בס' ק"א ס"ק ו' ובאמת דברי הרב פשוטים וברורים כמ"ש. ואולי איזה נוסחא מוטעת אירע לש"כ בדברי הרב כאן ודו"ק וע"ל ס"ק א' :

כלל וסימן מ"ג. [א] דברים שלפעמים מוכרין בלא מנין וכתב מהרש"ל באו"ש סימן מ"ב דהא דתרגולת בנולתה בטל לדעת קצת פוסקי' ולא הו' דבר שבמנין אפסר כיון שהוא בנולתה לא חשיבה כלל ואפילו דבר שבמנין לא הו' ואין להקשות א"כ מאחר דתלוי הכל בחשיבות החתיכה א"כ דבר שבמנין מאי מהני בזה נפשך אי ראוי להתכבד אפי' לא הו' דבר שבמנין אינה בטילה ואי לא ראוי להתכבד א"כ אינה חשובה ובטילה י"ל דמ"מ מוטעיל. הא דהו' דבר שבמנין דאפילו אינה חשיבה מלד עלמו רק שהוא דבר בינוני אינה בטילה מטעם דבר שבמנין אס לא שהוא דבר מבונה מ'זר או שמחוסר מעשה ותיקון גדול כמו תרנגולת בנולתה (ועיין דעת הרב בזה סוף כלל זה ולעיל כלל מ' דין ג') ועי"ל דס"ל דלא חשי' דבר שבמנין מאחר שמוכרין התרנגולת על רוב פעמים ביחודות אין שייך כאן דבר שבמנין ותדע דשור הנסקל מסיק תלמודא בזבחים דלא בטיל משום שהם בעל חיים תיפוק ליה משום שהוא דבר שבמנין אלא ש"מ מה שמוכרין ביחודי לא קרוי דבר שבמנין כמו בהמה והסמ"ק לא ס"ל מה שחלקתי עכ"ל מהרש"ל והדרישה בסימן ק"א ס"ק ג' מקשה על תירץ שני דמהרש"ל דהא להדיא איתא שם בש"ס דזבחים דף ע"ב דשור הנסקל הו' דבר שבמנין ועיין שם ובאמת אין סתירה וראוי משם דהתם לא קאי רק על חטאת המותה דהיינו כבשים וכמ"ש תוס' שם ד"ה אלא למאן דאמר וכו' וכ"כ התוס' ביצמות דף פ"א ד"ה ר' יוחנן אומר אבל קשה ממאי דאיתא בש"ס דעכו"ם דף ע"ד ע"א להדיא דשור הנסקל הו' דבר שבמנין ולענין דינא גס מהרש"ל עלמו כתב שם שאין לסמוך אשינויי ואין להקל בדבר שאין לו הכרע עכ"ל : [ב] לענין הלכתא נקטינן כדברי ר"י. דבילה בטילה וכ"פ הרב בש"ע ריש סימן ק"י אכן ל"ע דבסימן פ"ו סעי' ג' פסק בש"ע דבילה אפילו באלף לא בטיל וכבר תמהו רבים על זה הט"ז והש"כ והלחם חמודות פ"ט דף קע"ז ע"ב סי' שכ"ז ומהרש"ל והב"ח פסקו להחמיר דבילה אינה בטילה בפרט בזמן הזה דאין מוכרין סל ביצים בלי מנין וכן דעת הש"כ בס' ק"י ס"ק ט' והלחם חמודות שם מכריע להקל כדעת הרב כאן והט"ז בס' ק"י כתב דיש להקל בהפסד מרובה וכן ראוי

אחד מהן אסור ולא 'אמרינן ביה מדוב' קא פריש גזירה [ג] שמא יקח מן הקבוע בדמכות בפרק התערובת וכן הוא הסכמת הפוסקים ואין חילוק בין התערובת שנודע לרבים ותערובת שלא נודע לרבים ודלא בר' ירוחם שכתב בספר אדם וחזה דאין לגזור אלא בתערובת שלא נודע לרבים ודוקא שאין האיסור ניכר במקומו אז איכא למיחש שמא יקח מן הקבוע אבל אם האיסור ניכר במקומו כגון תשעה חניות מוכרת בשר שחומטה ואחת מוכרת בשר נבילה יש לו דין אחד וכמו שיתבאר וכתב הטור סימן ק"י וכתב הרשב"א [ג] דוקא כשהפרישן במתכווין אבל אם פ' ממילא מותר וא"א הרא"ש כתב דאפילו פ' ממילא נמי אסור ומיהו דוקא בשפ' אחר שנודע התערובת אבל אם פ' קודם שנודע התערובת מותר דבהא לא שייך למגזור שמא יקח מן הקבוע דהא אבתי כולם בחוקת היתר הם ואפילו אם פ' לפנינו מותר כיון שעדיין לא נולד הספק אם כן לא נולד הספק במקום קביעות ותלינן דמרובה פריש דכל זמן שהם בחוקת היתר אין חילוק בין פ' לפנינו לפ' שלא בפנינו עד כאן לשונו וב"י פסק בש"ע בדברי הרשב"א וטוב להחמיר וכ' באו"ה כלל כ"ו תרנגולת טריפ' [ד] שנתערבה בין שאר התרנגולים ונמצא ביצה ביניהם הביצה מותרת דאמרי' כל דפריש מרובה קא פריש [ה] ולא גזרינן שאם יקח הביצה יקח התרנגולת מן הקבוע:

ב והא דכתב הטור דאף אם פ' ממילא אסור דחיישינן שמא יקח מן הקבוע נראה לפרש דוקא בשפ' מקצ' התערובת ונשאר שאר התערובת במקומו דאז איכא למיחש שמא יקח מן הקבוע הנשאר [ו] אבל אם נתפרדו כל התערובות ממקומן עד שלא נשאר שום קביעות במקומו ובש"ע עקירתן ממקומן פירש מקצתן או כל אותן שפירשו מותרין דעל כל חד אמרי' מרובה פריש מלבד שאר אחרונים שהם אסורים וחילוק זה מוכרח בדעת

מנחת יעקב

כא' דדבריו בהג"ה בש"ע הם בתראים. וגם הלחם חמדות עלמו בד' קט"ג ע"א כתב כן וכבר עמד עליו בזה בשירי כנסת הגדולה ד' קט"ה סוף פ"ג וכתב ג"כ שכן עיקר שהש"ע הוא בתראי ועיין בש"כ סי' ק"י ס"ק ל"ה ובט"ז ס"ק ו' נראה מדבריהם שיש להחמיר כדעת הרב כאן ומכל מקום בהפסד מרובה וכה"ג נראה להקל ודו"ק: [ד] שנתערבה בין שאר תרנגולים. לרבותא נקט שנתערבה דהכי דלא נתערבה התרנגולת פשיטא שהביאה מותר לליכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע מאחר שניכר האיסור אלא אפי' נתערבה התרנגולת ג"כ ליכא למיגזר שאם יקח הביצה יקח התרנגולת עלמו מן הקבוע וכן משמע באו"ה שם דין ד' ועיין לקמן בקונטרס הספיקות דין ד' וה': [ה] ולא גזרי' שאם יקח הביצה יקח התרנגולת. ואפי' לאותן דעו' שכתבתי לעיל כלל מ"ב ס"ק ב' דבלי' מיקרי דבר שבמנין ולא בטיל מ"מ כיון דאין כאן תערובת ודאי צבילה רק בתרנגולת ע"כ לא גזרי' שיקח מן התרנגולי' וכן משמע באו"ה וכ"פ הש"כ בסו' ק"י ס"ק ל"ז: [ו] אבל אם נתפרדו כל התערובות וכו'. והרשב"א בתה"א ד' ק"כ ע"ב כתב דאפי' פירשו לפנינו כל שנתפזרו כולן מותרים כיון דכבר נתבטל הקביעות וכ"כ בת"ה הקלר ד' ל"ט ע"ב צבית רביעי' ושער א' וסיים וז"ל בד"א כשנתפזרו מעלמן אבל הגידן ונתפזרו אסורין גזירה שמא יקח מן מקום קבולס וכן אסור לקבלס במקום לר' כדי שיגדלו ויתפזרו שכל שהוא גורס נידודס יש לגזור שמא יקח ממוקם קבוע עכ"ל וזה הוא נגד דעת הטור לפי מה שפירש הרב כאן דברי הטור לתוך בסימן ט"ז וט"ז ושם מיירי להדיא בפירשו במתכווין וכן כתב הרב להדיא בהג"ה בש"ע סי' ק"י וכ"כ הל"ח בפג"ה דף ר"ב ע"ב דעת הרב בשם הטור דאפי' במתכווין להגיד ג"כ מותר כל שנתפזרו אך הל"ח שם מסתפק בדברי הרשב"א אי דעתו ג"כ להתיר במתכווין אם נתפזרו כולן או לא ומסיק דגם דעת הרשב"א כן דהך סברה מעלייתא הוא עכ"ל. וכל זה גרס לו שנתעלס ממנו דברי הרשב"א בת"ה הקלר שהעתיקתי לעיל דמבואר בדבריו להדיא כל שהוא גרס להגידן אז אפי' נתפזרו כול' אסורים וכן מוכח מדבריו בתה"א דף ק"ג ע"ב גס הש"כ בסו' ק"ז ס"ק ל"ז ביקש להשוות דברי הרשב"א עם דעת הרב שם בהג"ה והבין דעיקר טעמא של הרשב"א דאוס' במתכווין היינו משום דהו' נתפזרו לפנינו. אבל היכי דנתפזרו כולם חשו' כפירשו שלא בפנינו. והשיג שם בזה על הב"ח אבל המעיין ומודקדק היטב בדברי הרשב"א בתה"א דף ק"ג ודף ק"כ ע"ב. ובת"ה הקלר דף ל"ט ע"ב יראה שדבריו ממילא מופרכים ולדעת הרשב"א כל שהפרישן במתכווין או שגרס להפרישן אפי' פ' שלא בפנינו ואפילו פירשו כולן אסורין ואין חילוק בין פ' לפנינו או שלא בפנינו או בין פירשו כולן למקלתא אלא בפ' ממילא. אך הרב כתב בש"ע כל זה לפי דעת הטור. וכ"כ הרב להדיא בד"מ (רק שכתב שם שהוזכר ג"כ חילוק בזה בדברי הרשב"א בין פ' כולן למקלתא ע"ש בד"מ) ולענין דינא נלע"ד דאין לסמוך על האי שינוי' ולהקל אפילו במתכווין

ולפי זה ניחא דשאני התם דאינו אסור אלא אוחז יום בלבד וכאן מדברי הרב עלמו בסמוך דין ב' והב"ח והש"ך והט"ז בסו' ק"י משמע דאף בדבר שיל"מ גזרי' שמא יקח מן הקבוע. וכן משמע להדיא בסמ"ג לאווין סו' קמ"א דף כ"ב ע"ד דאפי' צבילה שגולדה ב"ט שנתערב באחרים ופ' אחד מהם אסור דגזרי' שמא יקח מהקבוע. וכן נראה עיקר. וגדולה מזו מבואר לקמן כלל ע"ד דאפי' אם פ' אחד מן הצבילים ונתערב עוד בתערובת שניה או אפי' לג' לדעת קלם הפוסקים אינו בטל גבי דבר שיל"מ אע"ג דשאר דברים החשובים בטלים כה"ג כמבואר בסמוך דין ח' וק"ל: [ב] שמא יקח מן הקבוע. ומן הקבוע עלמו אסור ליקח כיון שאינה נתבטל מדרבנן מטעם החשיבו' ע"כ מקרי קבוע דרבנן אבל קבוע דאורי' לא מקרי אלא כשאיסור ניכר ומבואר במקומו כגון ט' חניות שנתבאר לקמן דין ח' וכ"כ כל הפוסקים: [ג] דוקא כשהפרישן במתכווין. כ"כ הרשב"א ליישב הא דאמרי' גבי תשעה חניות צפ' ג"ה דף ל"ה ובנמלא הלך אחר הרוב ובזבחים דף ע"ג מקשה הש"ס ונכבשינהו כי היכי דניידו וכל דפריש מרובא קפריש. ומשני הש"ס גזירה שמוא יקח מן הקבוע ע"כ מחלק הרשב"א דפי' ממילא מותר משא"כ בהפרישן במתכווין כ"כ הרשב"א בתה"א דף ק"ג ע"ב ודף ק"כ ע"ב בשם השאלות ור"ת ובאמת בפסקי תו' דסנהדרין פרק הגשרפין כתב ג"כ חילוק זה בשם ר"ת. אכן בתוס' עלמס פ' הגשרפין דף פ' ובזבחי' דף ע' מבואר להדיא מדברי ר"ת שהתירו אפי' הפריש במתכווין כדי לניידן אלא שמחלק בין קדשים לחולין ע"ש ול"ל הא דמתיר ר"ת הפריש במתכווין מ"מ לריך להיות שפירשו שלא בפנינו כגון הגידן ע"י עכו"ס או שגרס בדבר אחר להגידן וכ"כ המרדכי בשמו בפג"ה דאם פירשו בפנינו אז אפי' פ' ממילא ג"כ אסור לדעת ר"ת ובדליותא בתו' דזבחים דף ע"ב ובפג"ה דף ל"ה דפי' לפנינו הוי כאלו לקח צידים ממוקם קבוע. וכן דעת רוב הפוסקים. אכן הרשב"א סובר לדעת ר"ת דכל שפי' במתכווין או שהגרס להגידן ע"י דבר אחר אסור אף בפ' שלא בפנינו. וכ"כ הרשב"א בפ' בתה"א דף ק"כ ע"ב ובתה"ק דל"ט ע"ב דכל שהוא הגור' להגידן אסור והוא מוכרח לזה דאל"כ אכתי תקשה אמאי אמרי' גבי שור הנסקל ירעו עד שיסתאב. אכתי יגרס להגידן ע"י עכו"ס או להשינס תוך מוקם לר' כדי להגידן כיון דהוא לית ליה חילוק זה בין קדשים לחולין. אלא ודאי דסובר דכל שהוא גורס דמודי' מקרי מתכווין ואסור כל זה ברור ופשוט להמעין בדבריו אכן הב"ח בסו' ק"י ס"ק ח' כתב דברים מעורבבי' בזה כאלו הרשב"א בשם ר"ת ג"כ מתיר בגר' להגידן ע"י עכו"ס וכה"ג כדע' המרדכי והר"ן וזה אינו כלל והולכתי להאריך בכל זה. אף שלדעת הרב כאן אין נפקותא בכל זה דהא מסיק וכתב וטוב להחמיר כדעת הרא"ש וא"כ יש לאסור בכל ענין מ"מ בש"ע חזר הרב וסתם כדעת הש"ע להתיר בפ' ממילא ואף שבלחם חמדות דף ר"ב ע"ב כתב ושמעתי דת"ח שלו בתראי עכ"ל. וא"כ יש לתפוס כדעת הרב כאן מ"מ כל האחרונים והמחברים כתבו כולם

ברעת המור שהרי כתב ביד סי' ט"ז ונ"ז נבי בעל חיים שנתערבו דנכבשינהו דניידו ואמרי' כל חד וחד מרובה קאי פריש וא"כ דבריו מותרין למח שכתב סי' ק"י ולכן מוכרח לחלק בדרך שכתבתי וב"כ באורח חיים סי' שכ"ט בהדיא חילוק זה וכן השיב לי מורי הגאון מוהר"ר שכנא זצ"ל ביישוב דברי המור [ז] אמנם המדקדק בחוספת ואשרי פניה ופ"ק דפסחים משמע דלית להו חילוק זה אבל דעת המיד מוכרח כמ"ש:

ג עור כתב המור סי' ק"י דבר שאינו בטל מחמת חשיבתו [ח] כגון בעלי חיים ובריה ומהר"ל שנתערב' באחרים ונאכל אחד מהן או נפל לים בענין שנאמר מן העולם בשוגג [ט] [י] הותרו כל האחרים שאנו תולין האיסור הלך לו ופי' ר"י דוקא שנפלה מעצמה [יא] אבל הפילה אפי' שוגג איסור אמו מויד וכתב א"א הרא"ש ז"ל שאם הפילו אפי' קודם שנודע התערובת עכ"ל וכתב עוד דוקא בכי האי גוונא שנאמר מן העולם [יב] אבל אם פי' לחוד לא כתב ב"י דאף אם לא נתערב תחלה רק בשתים ונאכל אחד מהן או נפל אחד מהן האחרים מותרין עכ"ל וכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד הא דכתב ר"י אם הפילה אפילו שוגג איסור יראה דוקא הפילה [יג] אבל אכלו שוגג ליכא למגזור אמו מויד דודאי לא יאכל איסור במויד כדי להתיר האחרים אבל האכיל לכלב או לבותי גזרינן אמו מויד דומיא דהפילו עכ"ל:

ד כתב עוד המור הא דשרי תערובת כשנאמר אחד מהן דוקא שהנשארות [יד] נאכלו שתים שתים ביחד דממה

מנחת יעקב

התערובת אלא שבהן א' לא ידע ושכח והקריב א' מהן וא"כ הדרא הקושי' לדוכתא ולפי דעת מהרא"י שהביא הרב כאן דאכלו בשוגג ליכא למגזור מידי דודאי לא יאכל איסור במויד אם כן גם שם ליכא למגזור מידי דודאי לא יקרב בעל מוס' במויד למזבח אבל כבר השיגו על דין זה הט"ז והש"כ בס"י ק"י בשם תשובת הרא"ש. וכמו שאכתוב בסמוך ס"ק י"ג ודעת' דאף באכלו שוגג ג"כ אסור וא"כ ל"ע ואפשר ליישב ולומר דהפוסקים אלו סוברים כסתמא דש"ס דזבחים דף ע"ט דמוקי התם פלוגתייהו דר' אליעזר ודרבנן בדם שנתערב בגזרין גזירה במקדש קא מפלגי ור"א סובר דאין גזרינן גזירה במקדש דחשו חכמים להפסד דקדשים (ועוד דכהנים זריזים הם) וא"כ אף דבשאר איסורים גזרי' שוגג אמו מויד מ"מ ר' אליעזר לטעמיה ולשיטתו אזיל דסובר דבקדשים לא גזרי' אף שר' פפא מוקי פלוגתייהו בענין אחר ודכ"ע גזרינן מ"מ הלכתא כסתמא דש"ס (וגם בדבר פפא איכא שם נוסחא וגירסת דכ"ע אלא גזרינן כמבואר שם בתוס' ע"ש) ובה אפשר לתרץ ולהגלל הרמב"ם בפט"ו מה' תרומה דין א' מהשגות הראש"ד ודו"ק והא דמבואר בב"י בס"י ק"י בשם ר"ת לענין הקבוע סברה להיפך דאדרבה בקדשים גזרי' יותר והובא ג"כ בט"ז סי' ק"י היינו משום דלא קי"ל כר' אליעזר לענין קדשים וכמבואר ברמב"ם פ"ב מה' פסולי מוקדשין לפי מ"ש הר"י קורקס והובא בכ"מ פט"ו מה' תרומה ליישב דברי הרמב"ם לק"מ ודו"ק אכן בצרכה הובא השיג עליו בטוב טעם ודעת ולפמ"ש הכל ניחא: [יב] אבל אם פי' לחוד. משמע מדברי הרב דדוק פי' לחוד אבל אם אחר שפי' נפל לים או נאכל מותרין התערוב' כיון דעכשיו כבר נאכל ואי אהא לריך לדון עליה ומלין דאותו שנפל או נאכל. דאיסור הוא. אכן ראיתי להש"ך שסב"י ק"י ס"ק מ"א כ' בפשיטות דנראה לו דאם פי' לפנינו או ממילא אף שנאכל' אח"כ או נפל לים לא מן התערובת הוא נפרש והלכך התערובת נשאר באיסורו עכ"ל: וכן בספר מנחת כהן חלק ג' פ"ז דף ק"ז ע"ד מסייעי כהנא בזה. ולפי דבריהם ל"ל דהא דמתירין בנפל א' מהן לים או נאכלה היינו שמן התערובת עצמו נאכל חמיכה אחת מן העולם כגון שנפל מיד לים הגדול או לאש וגשרפה או בא אדם ואכלו בשוגג מתוך התערובת אבל אם פירשה מן התערובת ואח"כ נאכלה לא הותרו האחרות אבל באמת לשון הש"ס וכל הפוסקים ראשונים לא משמע כן דבסתמא כתבו להקל בנאכל' ולא מחלקין בין נאכלה מיד מתוך התערובת או לא וגם אין סברא לחלק כיון דעכ"פ עכשיו נאכלה אחת מן התערובת ובפרט שמשמעות דברי הרב כאן להיפך ואין ספק שאלו ראה הש"כ דברי הרב כאן שלא היה חוכך בזה להחמיר כנ"ל: [יג] אבל אכלו שוגג ליכא למיגזור. בתשובת הרא"ש כלל עשרים שאלה י"ז משמע דאף באכלו איכא למגזור והב"י בס"י ק"י בש"ע פסק כדברי מהרא"י והשיגו עליו הט"ז והש"כ שם ובספר מנחת כהן חלק ג' פ"ז ד' ק"ז ע"ב כתב וז"ל לענין הלכה אנו אין לנו אלא מה שפסק מהרי"ק שאם אכלו או האכילו בשוגג שהותרו התערובת עכ"ל: [יד] נאכלו שתים שתים. כן הוא להדיא בש"ס דזבחים דף ע"ד לא התיר ר' אליעזר אלא שנים שנים אף קשה לפי זה מאי מקשה הש"ס בפ' התערובת שם לר' אליעזר

במתכוין לפור דהא הוצא שבע דף פ"ב ע"ג והב"ח והט"ז והש"כ בס"י ק"י כולם כא' השיגו על תירוצן זה וכתבו תירוצים אחרים על דברי המור וכמ"ש ג"כ הב"י ומהרש"ל בפא"ט (וע"ל ס"ק א') אך בפי' ממילא יש להקל כדעת הרב בפירשו כולן כיון דבלא"ה דעת גדולי פוסקים להקל לגמרי בפי' ממילא כמבואר לעיל ס"ק ג' וכן נראה מדברי הרב כאן ובסימנים דלקמן דאין להקל אלא"כ בפירשו ממילא ודלא כמשמעות דבריו בהג"ה סי' ק"י: [ז] אמנם המדקדק. עיין במערי מלך דף ר"ב ע"ב שכתב ליישב דברי החוס' והרא"ש בזה. ועיין בב"ח וט"ז וש"כ סי' ק"י ובבאר שבע דף פ"ב ע"ג ע"ש: [ח] כגון ב"ח ובריה ומהר"ל. וכתב הב"י בשם הרשב"א דאף בדבר שיש לו מתירין דינא הכי דתולין להקל. וכן פסק בש"ע והרב שהשימו כאלן נראה משום דסובר דהרשב"א אזיל לשיטתו דפסק דאף בספק יש להקל בדשיל"מ ובטל כמ"ש הר"י לקמן כלל ע"ד דין א' בשמו אכן אכן לא קי"ל הכי ואפי' בש"ס פסק הרב להחמיר בדשיל"מ כמבואר לקמן כלל ע"ד ופי' י"ג (ועיין לקמן כלל זה דין ז') אי"כ מכ"ש בנפל א' מהן לים וכ"כ הש"כ בס"י ק"י ס"ק מ' וגם דעת הר' בש"ע כמ"ש הש"כ אף לכאורה ל"ע דהוא להדיא נגד סוגיא דש"ס דעיקר דין זה ללמד מזהב"י פ' התערובת דף ע"ד מטבעת עכו"ם וחביות של תרומה שנתערבה ונפלה א' מהן לים הגדול הותרו כולן וקאמר הש"ס שם. ולריכא דאי תנא טבעת הוי אמינא הני מילי טבעת דאין לו מתירין משא"כ חביות שיש לו מתירין (פירש"י ימכרם כולם לכהנים) הוה אמינא דתלינ' להחמיר ולא אמרי' דאיסורא נפל קמ"ל הרי דאף בדשיל"מ תלינ' להקל ואמרי' דאיסורא נפל ונלע"ד דהא דקאמר הש"ס דתרומה הוי דשיל"מ לאו דשיל"מ ממש קאמר דהא מבואר להדיא בש"ס דיבמות פ"ה הערל דף פ"ב דתרומה לא מקרי דשיל"מ. וכן הוא בנדרים דף כ"ח ע"א אלא כיון דבטבעות אין לו היתר כלל מקרי נגדו דבר שיל"מ ולכן קאמר הש"ס ולריכא. משא"כ בדבר שיל"מ ממש לא תלינ' להקל כנ"ל ברור וק"ל: [ט] הותרו כל האחרים. ע"ל כלל וסי' מ' ס"ק ט"ו: [י] הותרו כל האחרים. עיין בש"ע ב"ד סי' ק"מ דכתב הב"י בש"ס י"מ שאסור אח"כ נפלו שמים ממנו בדבר שלא מנכרה נפילתה והוא דעת הרמב"ם בפ"ו מה' עכו"ם ועיין שם בב"י טעם הדבר אבל בס"י ק"י שהשימו לגמרי דעתו ואחר זה נמשך ג"כ הרב ושאר האחרונים ועיין בש"כ בסומן ק"י ס"ק מ': [יא] אבל הפילה אפילו שוגג אסור. כ"כ התו' בזבחי' דף ע"ד ע"א אבל ל"ע דכיון דבש"ס שם קאמר הא דאמרי' נפל א' מהן לים הותרו כולם אחי' כר' אליעזר דקאמר אם קרב ראשו של א' מהן יקרבו כל הראשים כולן הרי להדיא דאף שהקריבו הוה כמו הפילו ואפ"ה לא גזרי' שוגג אמו מויד וליכא למימר דמיירי דהקריב קודם שנודע התערובת דאז ליכא למיגזור וכמ"ש הרא"ש זה ודאי אינו דא"כ מאי מקשה הש"ס שם בדף ע"ג ע"ב והרי שחוטין דלכ"ע נידחן ותנן ורי"א וכו' ומדחיק הש"ס לאוקמי כהן שלא אליבא דהלכתא ואמאי לא מתרץ דהתם לא אדחי כלל כיון שלא נודע התערובת ואלו היה בא להמלך לפנינו היה אומרים לו שיקריב ועכשיו שנודע כבר הקריב א' מהן אלא ודאי שמיירי שכבר נודע

[טו] דממה נפשך איכא חדא דהתירא אבל לאכלן אחד מהן או לאוכלם כולם אדם אחד אסור עכ"ל וכתב ב"י דה"ה שני בני אדם אין לאכלם כולם בבת אחת כיון דבשעה אחת נהנין מכולם [טו] ודאי חד מתחני מאיסור בהאי שעתא ואסור עכ"ל:

ה' וכתב עוד הטור ולא מבני' אם פי' אחד מהן אלא אפי' פירשו מהן הרבה אין להתיר הרוב הנשאר [יז] אלא מיעוט שפירשו מותרין שאנו תולין האיסור ברוכ והרוב אסור עכ"ל וכבר נתבאר לעיל דאף אותן שפירשו אינן מותרין אלא בשפירשו בשע' שלא נשאר הקביעות במקומן אבל אם פירשו בשעה שנשאר הקביעות במקומן אף אותן שפירשו אסורין דגזרינן שמא יקח מן הקבוצ [יח] ולעיל נתבאר דיש מקילין אם נתפשו מאליהן:

ו' וכתב עוד ואם הרוב נתערב באחרות כולן אסורין כאלו נפל שם האיסור בירוע [יט] אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר וכתב הרשב"א דאפי' נפלו מחציתן למקו' אחר מותר שאנו תולין להקל בספק ספקא שמא לא היה האיסור באלו שנפלו לבאן ואז"ל נפל לבאן האיסור מ"מ שמא זה שאוכלו עזה אינו איסור עכ"ל ופסק האו"ה כלל כ"ז דאם האיסור שנתערב מתחלה לא היה רק ספק איסור נקטינן כדברי הרשב"א אבל אם היה ודאי האיסור נקטינן כדברי הרמב"ם ורש"י ותוס' דס"ל דאסור עד שיחזור ויתערב בתערובת שלישי עכ"ל [כ] וטעם סברת מחלוקתם תלוי בגרסת הנמרא:

וכתב

מנחת יעקב

מעשה בזה מאחר שכבר פסק הש"ע בזה לאיסור. וכ"כ במנחת כהן חלק ג' פ"ז דף ק"ז ע"ג: [יז] אלא מיעוט שפירשו מותרין. כתב הב"י בס' ק"י על דברי הטור הכל דברי הרשב"א בזה"ה ומ"ש דמיעוט שפירשו מותרין לאו למימר שמוותרין כמות שהן דהא ליכא מאן דשרי כמות שהן וכו' אלא מותרין דקאמר ע"י תערובת וכו' ומיהו אפשר דהרשב"א מותרין להדיא קאמר עכ"ל הב"י (ועיין בב"ח שהאריך בזה ועיין בש"ך שם ס"ק ל"ה שהשיג עליו) וכו' הדרישה בס' ק"י ס"ק כ"ו וז"ל. ותמיה בעיני דהא כתב הרשב"א להדיא אם פי' א' ממילא שרי מה לי א' ומה לי יותר עכ"ל ובאמת אי מוסיף הא לא קשיא מירי על הב"י דהא הרא"ה בב"ה דף ק"ג ע"א וד' קי"ד ע"ב השיג על הרשב"א בזה ומחלק דדוקא אם פי' א' מהן שרי דאמרינן מרובה קפריש. משא"כ בפ"י הדרישה למקום א' כמו פירשו ארבעים למקום א' וששים למקום א' הוה כדרך חלוקה ואין לו היתר אפי' למעוטין אלא אם כן נתערבו ונתערבו לתוך היתר אחר ונתבטלו ברובא אבל במשמרת הבית שם כתב דהא דאמרי' דמועט שפירשו דמוותרין היינו דוקא בספק טריפה שנתערב מתחלה כמו ספק דרוסה וכיוצא בה משא"כ בודאי איסור שנתערב ונתפטר מהם כדרך חלוקה אף אותן מיעוט שפירשו אסורין אלא"כ שחזרו ונתערבו ברובא עכ"ל משמרת הבית ומשמעות הטור אינו כן ועיין בט"ז ס' ק"י ס"ק י': [יח] ולעיל נתבאר דיש מקילין. וע"ש סעיף קטן ג': [יט] אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר. ואפי' לא נתערבו ג"כ מותר לדעת הטור לפי משמעות הרב בדיון ה' ובה נחלקה הב"י בס' ק"י והב"ח והדרישה על הרשב"א והטור והש"כ בס"ק נו"ן כתב דמירי שפי' לפנינו או שפי' מחילתן דאי פי' ממילא ואפי' בלא תערובת שרי לדעת המחבר בסעיף ו' אבל לדעת הפוסקים דאסרו פירש ממילא איירי הכא אפי' בפ"י ממילא עכ"ל ועמ"ש בסמוך ס"ק י"ז ודו"ק: [כ] וטעם סברת מחלוקתם תלוי בגרסאות בגמ'. לפי שראיתי שהט"ז והש"כ בס' ק"י סעיף ח' בש"ע האריכו מאוד להשיג בדיון אלו על הב"י והרב כאן ובהג"ה בש"ע. לע"ד דברי הראשונים ברורים וכדי לעמוד על עיקרי הדברים לריך אני להעתיק ולבאר סוגיא דש"ס דזבחי' דף ע"ד ע"א דגרסי' שם אמר רב טבעת של עכו"ם שנתערבה במאה טבעת פירשו ארבעים כולם למקום אחד אינו אוסרת ששים למקום א' אוסרת כי אמרינן קמי' דשמואל ח"ל הנח לעכו"ם שספיקא וס"ס אסור' עד סוף עולם ומקשה הש"ס חצייה ספק. עכו"ם אסורה וס"ס מותרת כיצד כוס של עכו"ם שנפל לאור מלא כוסות כולן אסורות פי' א' מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין. תנאי היא דתניא ר"י אומר רימוני בדין אסורין בכל שהוא כיצד. נפל א' מהן לתוך ריבוא ומריבוא לריבוא אסורין. ר"ש בן יהודה אומר משום ר' שמעון לריבוא אסורין ומריבוא לשלש ומשלשה למקום אחד מותרין שמואל דאמר כמאן אי כרבי יהודה אפי' בשאר אסורים אסור אי כר' שמעון אפי' בעכו"ם נמי שרי ומוקי הש"ס שם לתרץ בכמה גווני לשמואל ועיין שם כלזה הוא לפי נוסחא וגרסת רש"י והרמב"ם והתוס' והראש"ד דגרסי' בש"ס בדברי ר"ש (והלכתא כוותיה דרב באיסורי) דוקא שלש תערובת דהיינו ומריבוא לשלשה ומשלשה למקום

אלעזר ורב נחמן ממתני' דשור הנסקל שנתערב אפי' א' בריבוא כולן ימותו אחרי נימא דמית איסורא מת (ופי' רש"י והשאר יקרב) ומוקי הש"ס מתני' אליבא דרבנן ודלא כר' אליעזר ורב נחמן וא"כ קשה אחרי לא מוקי המתני' אליבא דרש"י ומ"מ לא יוכל להקריב שר קרבנות דהא ע"כ לריך להקריב שנים שנים דאי מקריב חדא חדא אמרי' דאיסורא הוא וא"כ היאך יכול להקריב דהא אימא בש"ס דחולין דף כ"ט תזבחהו שלא יהא א' שוחט שני זבחים בבת אחת וא"כ אם ישחט א' אמרי' דאיסורא הוא וקא שחט חולין ופסולין בעורה ושנים בבת אחת לא יכול לשחוט וליכא למימר דמ"מ יש תקנה ששני בני אדם ישחטו שנים בפעם אחת זה אינו דמשמעות הפוסקים הרא"ש והתוס' והטור ס' ק"י דאין להתיר אלא דוקא שאדם א' יאכל שמים (וגם אין לדחוק ולומר דאף שלא יהא א' שוחט שני זבחים מ"מ ככה"ג התירו כדי שלא ימותו כולם דמנ"ל לחלק בזה ומגלן למקשן להקשות) ובאמת הייתי ר"ל דמ"ש הפוסקים שיאכל שנים שנים לאו דוקא בבת אחת קאמרי' ופסקתם שלא ישהה ויפסו' בין אכילה לאכילה כשיעור' אכילת פרס דה מיקרי אכילה אחת לענין קרבן ומלקות כמבואר בפ"ג דכריתות וברמב"ם פ"ז מהמ"א וכן משמע להדיא כה"ג בפ' אלו הן הלוקין דף י"ז ע"א גבי קלל שניהם בבת אחת ופירש"י בהתראה אחת בתוך כדי דיבור דאף שלא היה בבת אחת ממש מ"מ כל שהיה תוך שיעור כדי דיבור מיקרי בבת אחת א"כ ה"ה כאן אף דלא יהא בבת אחת רק תוך שיעור אכילה סגי וא"כ ה"ה לענין הקרבה ושחיטה אכן משמעות הפוסקים אינו כן ובפרטות בתשובת הרא"ש כלל כ' וסימן י"ז כתב בפ"י דאין להתיר אלא לאכול שנים יחד ע"י תערובת ואפשר ליישב ולומר דמ"מ מקשה הש"ס שפי' דאף דלענין הקרבה אי אפשר מ"מ אחרי ימותו כולן נימא דמית אסורה מת והשאר כיון דאין יכולין להקריב מ"מ ירעו אותן עד שיסתאבו ויהנה משמים שמים כמו בשור שנתבד בו שנתערב בשאר שוורי' כמבואר שם במתני' ריש התערובת אכן לפי פירש"י קשה ול"ע: [טו] דממה נפשך איכא חדא דהיתרא. משמע דאם נתערבו שמים לריך לאכול ארבע ארבע וכן ג' לריך לאכול שש שש כ"כ הש"כ בס' ק"י סעיף מ"ו והוליא כן מדברי רש"י דזבחים דף ע"ד ואין דבריו מוכרחים לע"ד כלל דאפשר דנתערב שמים סגי באוכל שלש שלש וכן בנתערב שלשה סגי באוכל ארבע כיון דעכ"פ חדא דהיתרא הוא. וכן משמע מפירש"י שם ומ"ש הש"כ שם דאמרינן איסור ברובא אימא אפשר דשאני הכא דכיון דכבר נפל מהן ותלינן דאיסור נפל תו לא מחמירין כולי האי ול"ע: [טז] ודאי חד מתחני. כ"כ הב"י ליישב בזה דברי הטור והא דכתב דחד מתחני מאיסור לאו דוקא אלא ספק איסור קאמר כגון שנאבד א' מהן ותלינן דאיסור נפל אלא דאין להקל בספק א' אלא"כ דאוכלין זה אחר זה שמים שמים דאז איכא ס"ס חדא שמא האיסור נפל ואח"ל דהית' נפל מ"מ שמא הנשאר האיסור הוא וכ"כ הרא"ש פג"ה). ועיין בט"ז בס' ק"י ס"ק ט' שמיישב דברי הטור בדרך אחר וגם השיג הט"ז על דין זה והתיר לשני בני אדם לאכלן כולם בבת אחת. (וכן הש"כ בס"ק מ"ח מפסק על הב"י בזה) ומ"מ מסיק הט"ז שם דאין להקל לענין

שם מאוד לפרש דעת וכוונת רש"י לפי מה שפי' השפתי כהן וגם דעת התוס' במ"ש שם ולא כפי' הקונט' ובודאי נעלם ממנו דברי הש"ך עליו בס"ק נ"ב שכתב שדעתו הוא נגד דעת התו' והניח דברי התוס' בל"ע ועיקר יסודו של הש"ך שטרח לפרש כן ברש"י היינו מכח דברי רש"י שהביא הש"ך שם בס"ק נ"ב במ"ש רש"י בדברי רב בפירושו ארבעים למקום אחד וז"ל כי נתערבו באחרות מותרין משום ס"ס וכו'. וכן מוכח גם לרש"י וכו' א"כ אפילו התערבות הב' כשאינו אוכלים כולו כאחד מותרין וכו' עד ומ"ש תוס' אבל באמת אין ראיה בזה כלל דגם שם ז"ל דמיירי דנתערב בתערובת הג'. ועוד דאף אם תמלא לומר דשם מיירי שלא נתערב בתערובת הג' מ"מ הא' רש"י פי' זה בדעת רב לענין כוס וטענת של עכו"ם וא"כ אף על גב דלענין עכו"ם מותר בב' תערובת מ"מ לענין שאר איסורים לרי"ך ג' תערובת וכן הוא דעת הרמב"ם דפ"ז מה' עכו"ם פסק דסגי בב' תערובת ובפ"ו מהמ"א פסק דלריכין ג' תערובת ומירץ הש"ך עליו שם בס"ק נ"א בשם הרב המופלג מוה' מרדכי קראשניק ז"ל דדוקא לענין היתר אכילה לרי"ך ג' תערובת משא"כ לענין טענת וכוס של עכו"ם דאינו רק לענין היתר הנאה (ול"ע לפי זה מה מקשה הש"ס שם שמואל דאמר כמאן אי כר' יהודה אפילו בשאר איסורים אסור דלמא לעולם כר' יהודה ועד כאן לא קאמר ר"י דאסור בשאר איסורים היינו דוקא ברימוני בדין ולענין אכילה משא"כ לענין היתר הנאה סובר כשמואל דמתיר ס"ס ויש ליישב) וגם הכ"מ והלחם משה שם מחלקין ג"כ לתרץ דברי הרמב"ם וא"כ אפשר לתרץ ג"כ דעת רש"י הכי אבל להתיר לדעת רש"י התערובות הב' זה אינו. גם מה שטרח עוד הש"ך שם להביא דעות כמה פוסקים שמתירין התערובות הב' ראיתי ברובם ככולם שאינו אלא כמעתיקים דברי התו' ואין הכרעה בדבריהם. גם מה שמוצא בדבריו שם כאלו דעת הרמב"ם דעת יחיד הוא זה ודאי אינו ולא ידעתי איך נעלם מנגדו דעת הראב"ד שהוא ממש כדעת הרמב"ם גם מ"ש הש"ך שם שדעת התו' כלל כ"ז כדעת התוס' דמותר תערובת הב'. וכ"כ עוד שם הש"ך בס"ק נ"ד והשיג על הרב כאן ובד"מ והא"ו לא הביא שם דעת הרמב"ם אלא אגב גררא לומר דאף הרמב"ם מודה בספק איסור או איסור דרבנן עכ"ל ולאחר העיון בא"ה כלל כ"ז דין ח' וט' אפשר לומר כן אכן בדין י"א כתב הא"ו שם להדיא וז"ל אבל אם נתערב בודאי איסור דאורייתא או אינו מותר כי אם תערובת שלישי כדאיתא לעיל עכ"ל הא"ו. ולא ידעתי איך נעלם כל זה מהש"ך. לכן נ"ל פשוט מכל הני טעמים דאין להקל נגד פסק הש"ע והרב כאן ובהג"ה דודאי איסור דאורייתא שאינו בטל לרי"ך ג' תערובות ומה שפסק הרב שם בהג"ה וז"ל. ומ"מ אף בתערובת הב' אין לאדם א' לאכול את כולם ביחד ראיתי שהט"ז בס"ק י' והש"ך בס"ק נ"ב שמתמיהין מאו' על הג"ה זו כאלו הם בטעות וכתבו בדברי הג"ה זו הוליא בד"מ ממ"ש הב"י שם ולפ"ז נראה שאין יכול לאכול כולם כא' דא"כ ליכא אלא חדא ספיקא ואסור עכ"ל אבל באמת הב"י לא קאי רק בתערובת הב' דאם אוכלים כא' ליכא ספק ספיקא כיון שאוכל בודאי אחד דליכא גבי' רק ספק אחד אבל בתערובת הב' ודאי איכא ס"ס אף אם אוכלו כולו כאחד ספק אם היה איסור בתערובת הב' ואח"ל שהיה שמה לא נפל לתערובת הב' וכ"כ התוס' להדיא בזבחים והרא"ש פג"ה ע"כ תוכן דבריהם ולא ידעתי מה ראו שהשיגו בזה על הרב ודברי הרב פשוטים וברורים לע"ד דבאמת התו' והרא"ש וסייעתם דמתירין התערובות הב' מכח ס"ס א' דלמא לא נפל איסור בתערובת הב' ואף אח"ל שגפ"ל דלמא הנשאר הוא האיסור כיון שאינו אוכלן יחד א"כ פשיטא דתערובת הב' מותר לאכול יחד מטעם ס"ס אכן הרב שסתם הדין בש"ע כדעת הב"י והרמב"ם דלא נוקרי ס"ס עד שנתערב בתערובת הב' תערובת הב' באיסורא קיימא דלא חשבינן התערובת הב' לס"ס אף ברובה לאוכלן אחד א' והוא כאלו ודאי איסור נתערב בתערובת הב' א"כ אף תערובת הב' אסור לאכול כולם יחד כיון דודאי אוכל א' מתערובת הב' ותערובת הב' אסור לאכול אף ברובה לאכול א' והוי ממש ברובה לאכול תערובת

למקום אחר מותר אכן לענין הדין עדיין הוא מחלוקת דרש"י פי' בדברי רש"י וז"ל ומן השלשה פי' אחת למקום אחר מותר אף הב' אמנעי דס"ס בטל עכ"ל רש"י ונראה דרש"י הוכיח לפי' זה משום דקשה לרש"י ממה נפשך אי סובר ר"ש דתערובות הב' אסור א"כ אמאי קאמר ר"ש לריבוא אסורין ה"ל למימר רבותא יותר דאפי' מריבוא לשלשה אסור. ואי סובר ר"ש דתערובת הב' מותר א"כ לאוזה ענין הולך ר"ש לומר עוד משלשה למקום אחר לכך פי' רש"י דתערובת הב' יש לו דין אמנעי דאין לו היתר אלא"כ שגפ"ל אח"כ לתערובת הב' אז גם התערובת הב' מותר. ודעת הרמב"ם ג"כ דלריכין דוקא שלש תערובות ומשמעות לשונו דתערובת הב' לעולם באיסורו קיימא ולא מקרי ס"ס כלל לדעתו (ואפשר לומר דטעמא דתלין דאסור ברובא איתא או משום דחכמים אסרו חהר"ל ובריה וכה"ג דאינו בטל לכך התערובת הא' הוי כודאי איסור) וכ"כ בספר ברכת הוצת שזה דעת הרמב"ם וכן דעת הראב"ד בפ"ז מה' עכו"ם בהשגותיו על הרמב"ם שכתב שם וז"ל. ולרי"ך שנתערב עוד משלשה לשנים אחרים ואותן אחרונים מותרין שהם נקראים ס"ס [ובאמת ז"ע קצת ליישב סוגיא דס"ס אליביהו למה לא קאמר ר"ש מריבוא לשלשה גם כן אסור ואפשר לומר שהיה לפניהם גרסא אחרת בזה בש"ס] ודעת התו' אף שלענין הגרסא הם שווים לדעת רש"י מ"מ התו' מפרש' סוגיא דס"ס בדרך אחר דלעולם גם התערובת הב' מותר. והא' דאלטריך ר' שמעון תערובת שלישי היינו משום דיש חילוק בין תערובת שני לתערובת הב' דתערובת השני אסור לאכול כולם בבית אחת כיון דודאי אוכל חדא מספק תערובת הראשון דליכא גבי' רק חדא ספיקא משא"כ תערובת הב' אפילו נהנה מכולן בבית אחת ס"ס הוא עכ"ל התו' [ולפי דעת התו' נשמע גם כן דלדעת הרמב"ם והראב"ד שאסורין התערובות הב' ולא חשבינן לס"ס כלל א"כ אסור לאכול כולם בבית אחת אף בתערובת הב' כיון דבודאי אוכל בתערובת הב' ובו ליכא ס"ס והוא אסור לדעתם אפי' לאכול אדם א' כמו התערובת הראשון לדעת התו' וק"ל. ואפשר דגם דעת רש"י כן הוא אף דלאחר התערובת הב' אף התערובת הב' מותר היינו משום דיש עוד ספק לומר דהאיסור נפל לתערובת הב' מכל מקום אפשר לומר דהתערובת הב' אסור לאכול כולם יחד ושני מהרש"ל פג"ה סי' כ"ה דכתב דלדעת רש"י נראה לו דמותר לאכול כל התערובות הב' בבית אחת אבל לדעת הרמב"ם והראב"ד סברת התוס' נראה פשוט כמ"ש והטור והרשב"א וסייעתו דלינא דעתם מסכמת לדעת התו' דאף התערובות הב' מותר וס' להם גרסא אחרת בש"ס דהיינו ר"ש אומר לריבוא אסורין לשלש ומשלש למקום אחר מותרין הא לך עיקר מחלוקת ודעת הפוסקים הראשונים בזה והב"י בש"ע בס"ק ק"י ס"ח והרב כאן ובהג"ה שם תוספין עיקר לדעת הרמב"ם והראב"ד דמלריכין שלש תערובות והש"ך בס"ק ק"י ס"ק מ"א האריך להשיג על הב"י בזה הנה בודאי מה שמשמע מדברי הב"י והרב כאן שדעת התוס' בהרמב"ם לאסור תערובת זה אינו כמו שכתבתי והוא נכון. אבל מה שכתב הש"ך עוד שם להשיג על פסק הב"י בזה לא נראה לענ"ד כלל דמ"ש הש"ך שם וז"ל ונראה דגם רש"י מודה דגם התערובת הב' מותר אף שלא נתערב בפעם שלישי אם אינו אוכלו כולו כאחד וע"ל ס"ק נ"ב עכ"ל. הנה לא ירדתי לסוף דעתו בזה כלל דאיך מלאו לבו לפרש פי' זר כזה ברש"י והמעין לשון רש"י יראה שאינו סובל כלל פירושו והוא נגד דעת התוס' שם שכתבו להדיא דהתערובות הב' אסור לדעת רש"י כל שלא נתערב בפעם שלישי וכן דעת כל האחרונים. ועוד מ"ש ש"כ שם דכוונת רש"י דאם נתערב התערובת הב' מותר לאכול הב' אף בבית אחת עכ"ל לא ידעתי איך אפשר לומר כן דזה הוא מלת' דפשיטא כיון דהתערובות הב' מותר לדעת רש"י (לפי' פי' הש"כ) לאכול אף בלא תערובת השלישי רק שלא יאכלם כולם יחד א"כ אם שוב נפל א' מן התערובת הב' לתערובת הב' פשיטא שמותר לאכול התערובת הב' כולו כיון שכבר נפל א' א"כ שוב לא מקרי כולם יחד ומקרי ס"ס לדעת רש"י ואין לומר דבא לאשמעי' שמותר לאכול התערובת הב' והשלישי כולם יחד זה ידאי אינו דהא ודאי נוגע בספק ראשון וק"ל. ובספר מנחת כהן ד' ק"ט ע"א ראיתי שם סייע כהנא ומדחיק

ז' וכתב עוד בטור ודוקא שהתערובת הראשון [כא] היה מותר מן התורה כגון שנתבטל ברוב לכן תולין להקל בספק ספיקא אבל חתיכת איסור שנתערבה בחתיכה היתר ומאלו שנים נפל אחד מהן לתוך עשרה של היתר [כב] אין אומרים בזה ס"ם להקל לפי שאנו רואין כל א' משנים כגופו של איסור כל זמן שלא נתבטל ברוב עכ"ל ומשמע מדברי הרמב"ם פ"ז מהל' עכו"ם ופ"ז מהמ"א דאע"ג דבתערוב' הראשון נתבטל ברוב מ"מ בעינן גם בתערובת שני שיתבטל ברוב [כג] אבל מדברי הרשב"א אינו נראה אלא הואיל ונתערב בתחלה ברוב אפילו נתערב אח"כ בכמותן שרי וכתב ב"י ואפשר לומר לדבריו דאפילו בפחות מהן נמי כיון שנתבטל בתערובת הראשון מן התורה לא החמירו עליו חכמים כל שאינו ניכר שהוא מאותו תערובת עכ"ל וכתב עוד בטור הא דשרינן ספק ספיקא היינו דוקא על ידי תערובת אבל ספק טריפה שנתערב באחרות כולן אסור עד שיהא כהית' כדי לבט' האיסור אם הוא מהדבר' המתבטלי' [כד] כיון שהספק ראשון היה בגופו אין להתיר מבח"ס"ם עכ"ל הטור והא דכתב דכל ספק ראשון בגופו לא מהני ביה תערובת אח"כ הוא סברת ר"י בעל תוס' דכתב כן גבי ספק דרוסה שנתערב באחרים כמ"ש השערים והסמ"ג בשמו ומשמע שאין חילוק בין נודע ספק ראשון קודם שנתערב או עד לאחר שנתערב [כה] וכ"כ האו"ח דאנו נוהגין דכל ספק ספיקא שהספק ראשון הוא מדאורייתא אינו ניתר בספק

מנחת יעקב

מטעם ס"ם. ואף דהתם ספק א' מכת התערובת הוא וספק א' בגופו הוא דכלל ספק חלל מיירי. ומשמע התם דמטעם זה אפי' לכתחלה היתה מותרת לינשא. לאו מטעם דהניס נהנו סלסול בעלמס. ומלאתי בתשוב' הרשב"א סימן ת"א שהשיג באמת על דברי הר"י להלכה במה שאינו מתיר ס"ם אלא דוקא ע"י שתי תערובות. והקשה עליו מסויגא דפ"ק דכתובות גבי פתח פתוח דמשמע דמתירין ס"ם אף שלא ע"י תערובת וכן מהא דספק חלל שנטמע במשפחה ולא תירץ כלום שם על דברי ר"י. מ"מ מלשון משמע למעשה יש לחוש לדברי ר"י. וכן פסק להדיא בת"ה ביח רביעי ושער שני והקישא דפתח פתוח מתירן שם בתה"א דף קט"ז וז"ל דיש לי לומר דהתם שאני שאי אפשר לזו לבא לפניך אלא בשתי ספיקות ואי אחת יכול להחמיר עליה ולומר דהיאך נתירה וכבר אסרתה כמו שאתה אומר בספק נולדה ב"ט שמיד עמדה עלינו באיסור ואח"כ נתוסף בתערובת ספק זה השני וכיוצא בזה בספק טריפה שנתערבה באחרות. ולפיכך כבר אסרתה משעה שגולד זה ספק תערובת והאיך נתי' מה שאסרנו מפני שנתערב' ונאמר מה שאסרנו מותר היה עכ"ל. לכן נ"ל לע"ד דבחדא מתרלה חבירתה. דגם בספק חלל כיון שאנו לא באנו לדון על אנשים מאותו משפח' רק על אלמנה מאותו משפחה ובה נולדו הב' ספיקות יחד חדא אם היתה נשאת כלל לספק חלל ואף אם נשאת שמא לא היה חלל ובה נולדו הב' ספיקות יחד בשעה שנשאה. וכה"ג מחלק הש"כ בס"י ק"י סעיף ס"ב דיני ספיקות סעיף ד' וסעיף ו"ז ע"ש ועיין לקמן בקונטרס הספיקות ס"ק י"ב ודו"ק: [כח] וכ"כ האו"ח. המעיין באו"ח כלל כ"ו יראה להדיא שלא כתב כן רק זה הוא מהג"ה או"ח אבל בדברי האיסור והיתר גופי' משמע מפשט דבריו דאין להחמיר אלא כשנודע מתחלה ספק ראשון. וכן כתב בתשובת משאת בנימין סימן ל"ז ואריך שם להשיג על הרב כאן (וגם על תשו' מהר"י כ"ץ סימן כ"ג שפסק ג"כ בדברי הרב כאן ודוחה ר"א שם כל דבריו בטוב טעם ודעת) ע"ש דבריו באורך ואף שפסק' סימן ק"י ס"ק ס"ב סעיף א' לדיני ספק ספיק' כתב על דברי משאת בנימין וז"ל והא ליחא דבאו"ח גופיה משמע כמה זימני דאפילו לא נודע תחלה אסור דכתב עוד טעמים במסקנתו דאין הב' ספיקות בגוף א' ואינם מענין אחת וא"כ לשני טעמים אלו אין חילוק אפילו נודע הספיקות יחד עכ"ל הש"ך. ובאמת אין זו סתירה לדברי המשאת בנימין דאף לטעמים אלו מ"מ כל שגודע הספיקות יחד הוי כס"ם דענין אחד וגוף אחד. וכן מוכח מדברי מהר"א בהג"ה ש"ד ובסימן מ"ה כתב ג"כ הטעמים דענין א' וגוף א' מ"מ כתב הוא להדיא בסימן פ"ד בהג"ה דהיכא דנודע הספיקות יחד דהוה ס"ם גמור. וכ"כ מהר"א בספרו על איסור והיתר כמ"ש בשמו במ"ש דרכ"ש. ואין ספק שגשמו להרב דברי מהר"א בזה בסימן פ"ד דודאי לא היה נמנע מלכתוב דעתו וגם מהר"י כ"ץ בתשובת שארית יוסף סימן כ"ג עיקר ראיתו להחמיר בנודע הספיקות יחד היינו מטעם שלא הוזכר חילוק זה בהג"ה ש"ד וחילוק זה שהביא הב"י בשם איזה קובץ לא נודע מי הוא עכ"ל גם זה גרס לו כיון שמהר"א בהג"ה סימן מ"ה לא ירד לחלק בזה לכן הבין דדעת הג"ה ש"ד להחמיר בכל ענין

תערובת הב' ביחד לאסור לדעת וסברת התוס' כן הוא ג"כ בתערובת הג' לפסק הרמב"ם ודו"ק. ומעתה אין לנו לריבין למ"א שמוסיק הט"ז שם כאלו דברי הרב הם צנוים על דברי הג"ה ש"ד ודבריו דחוקים מאוד מכמה טעמים ודברי הג"ה ש"ד יש דרכים אחרים ליישב כמ"ש בנה"כ שם. ומ"ש הרב בהג"ה שם אבל ספק איסור שנתערב ונפל מתערובת למקום אחר התערובת השני שרי פשוט הוא דקאי על מ"ש בס"ע דבעי ג' תערובות וכמ"ש הרב כאן להדיא בשם האו"ח גמולא דדברי הב"י והרב כאן ובהג"ה נכונים בלי פקפוק כלל ודו"ק: [כא] היה מותר מן התורה. כגון חזר"ל וצריה וכה"ג דמון התירה בטל בתערובת הראשון רק מדרבנן אינו בטל לכן מהני ס"ם ולפי זה נראה פשוט דאם הוא יבש ביבש מין בשאינו מינו דמדאורייתא בטל ברובא וכמבואר לעיל כלל וס"י ל"ט דין ד' ג"כ יש להציר בשתי תערובות לדעת הטור וכן לענין אם נפל א' מהן לים או פי' אח' ממילא כדלעיל דין א' וכ"כ בעל מנחת כהן דף ק"י ע"ב והוא פשוט: [כב] אין אומרים בזה ס"ם להקל. ומ"מ אי' שנתערב בתערובת הג' שרי משום דהוי ספק איסור שנתערב בב' תערובות דשרי כמ"ש הרב בדיון ו'. ואין להקשות דא"כ לאיזה אורך העתיק הרב דברי הטור דהא בב' תערובות פסק הרב דאין להתיר אפי' בנתבטל ברוב ובג' תערובות שרי אפי' לא נתערב רק חד בחד י"ל דהרב העתיק דין זה כדי ללמוד ממנו דאם נתערב חד בחד ונפל א' מהם לים או לאור דאין להקל וכ"כ הרב להדיא בסימנים ועיין לקמן בקונטרס הספיקות דין ו': [כג] אבל מדברי הרשב"א. משמע דדעת הרב להלכה כדעת הרשב"א דרק תערובת הראשון בעינן רוב. וכ"כ הרב בסימנים להדיא דרק תערובת הראשון צרי רוב. אכן מהרש"ל פג"ה סי' נ"ה כתב וז"ל וליחא דהא לכולי עלמא בעינן לאכלס שנים שנים ולא כחשת מאח' דק"ל כר' אליעזר וזה לא משכחת בפחות מג' בין הכל ואף בשלש לא יתכן לאכול אלא השנים והשלישי הותר יאסר אם לא בארבע כאשר פי' לעיל בשם התוס' עכ"ל. ובאמת כן פי' התוס' להדיא בזבחים דף ע"ד דאף בדיון זה בעינן לאכלס שנים שנים כמו בפל' א' מהן לים אכן משמעות הטור ורשב"א ורוב הפוסקים דבס"ם דתערובת לא בעינן לאכלס שנים שנים. וכן משמעות הב"י בס"ע סי' ק"י אף שסתם כדעת הרמב"ם דבעי' תרי רובא (וגם הרב בהג"ה משמע שחור בו וסתם כדעת הרמב"ם ובעי' תרי רובא) מ"מ מבואר בדבריו דא"ל לאכול שתיים שתיים וז"ל דל"ד לנפל א' מהן לים דהתם ליכא ס"ם גמור דהא יותר יש לתלות שגפ' מרובא דהיתרא מדאיסורא (ואף דהרא"ש פג"ה חשיב זה לס"ם. מ"מ לאו ס"ם גמור ה"א וכן משמעות הרשב"א והר"ן הוצא בב"י סי' ק"י דלאו מטעם ס"ם מתירין וכן משמעות הש"ך בס"י ק"י ס"ק נ"ו להדיא דגרע) משא"כ בס"ם דתערובת דכל חד וחד כי אכיל איכא גבי' ס"ם כמבואר בלשון הש"ם והפוסקים עיין בב"י סי' ק"י: [כד] כיון שהספק הראשון היה בגופו אין להתיר מבח"ס"ם. והקשה לי מ"ו האלוק והמרומם מוהר"ר הלמן נר"ו מהא י"פסק הטור בא"ע סי' ז' ובש"ע שם סי' ב' דמשפחה שנתערב בה ספק חלל כלל אלמנה מאות' משפחה אם נשאת לא תלא

בספק ספיקא [כו] והיינו במקום שיש כאן ודאי איסור דאורייתא אלא שנוסף בו ספק ממקום אחר אבל אם יש כאן שני ספיקות אם יש כאן איסור או לא והספיקות יש בענין א' ובנוף אחד מתירין אפי' ספק דאורייתא כדאמרין פ"ק דכתובות ספק זנתה תחתיו ספק לא זנתה תחתיו ואתל תחתיו זנתה שמא באונס זנתה ולכך מתירין לבעלה וכל כי האי גונא [כו] ודוקא שנודע שני הספיקות ביחד אבל אי נודע כתחלה הספק ראשון לחוד ואח"כ ניתוסף עוד ספק אחר לא מתירין מכח ספק ספיקא עכ"ל משמע דבמקום שאין שני ספיקות בגופו לא מתירין מכח ס"ס איסור דאורייתא אפי' נודע ה' ספיקות יחד בדברי המור והני נהוג דלא בכ"י שכתב ביד סי' נ"ז דאף ר"י לא אמר אלא בשנודע הספק דרוסה קודם שנתערב אבל בשלא נודע עד אחר התערובת מותר מכח ספק ספיקא עכ"ל וכתב המור [כו] ויש אימרים דאפילו בספק על ידי תערובת אין להתיר בדברים החשובים דכי היכי דמחני להו חשיבותיהו דלא בטלי אפי' באלף מהני להו נמי לענין שלא במל בספק ספיקא ולא נהירא דספק ספיקא מותר בכל איסורים אפי' בעכו"ם עכ"ל וכתב באו"ה דכן נוהגין להתיר כל איסור ע"י ספק ספיקא [כט] חוץ מדבר שיל"מ עכ"ל וכתב עוד בארוך כלל כ"ח דנכונות של עכו"ם אף עפ"י שעיקר איסורו אינו אלא מדברי סופרי' שאסרוהו מכח ספק שמא נתערב בו מחלב שמא מ"מ [ל] חשוב בגופו של איסור ודאי ואם נתערב באחרים אינו נותר ממעט ספק ספיקא לומר שמא לא נתערב דבר שמא ואתל נתערב אינו זה שאוכלו עכ"ל [לא] אבל שאר ספק

מנהגת יעקב

באחרים אינו יותר והיינו שנתערב צרוב כשרים (וכן מוכח מדברי האו"ה וכ"כ בספר נה"כ סימן ק"א ודלא כמ"ש הט"ז שם ושגג בזה כמ"ש בנה"כ ע"ש) וכל זה העתיק הרב לפי מה שפי' לעיל כלל מ' ודין ב' דעת האו"ה דגבינה של כותי' מיקרי איסורו מגופו לכן שייך גבי דין חתיכה הראוי להתכבד אבל באמת הרב שפסק לעיל דגבינה מקרי איסור בלוע א"כ אף דליכא ספק ספיקא בטל כדון כל דבר יבש דבטל צרוב מין צמינו והא דכתב והעתי' הרב דברי או"ה היינו ללמוד ממנו שספ' שמא לא נתערב בו דבר טמא לא מקרי ספק כלל וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' ק'. וכן העתיק הרב צימנים לקמן בסתם דספק כוז דלא מקרי ספק כלל ונפקא מינה בספק אם הוחלפו עם גבינות מעכו"ם דאינו נותר מטעם ס"ס. וכ"כ האו"ה להדיא בכלל מ"ז דין א' בשם הר"ש בר ברוך ובאמת האו"ה כלל כ"ה דין י"ג וכלל כ"ו דין א' כתב בסתם אלל גבינות שאם נולד בהם עוד ספק חשוב בספק א' ולאו אנתערב צרוב כשירים קאי אך הרב העתיק דבריו לפי מה שהעתיק לעיל כלל מ' דין ב' בשמו אבל באמת כבר בררתי לעיל שדעת האו"ה אינו כן וע"ש: [לא] אבל שאר ספק איסור. פי' שספק הוא מלד אחר בלא חשש וספק שאסרוהו חכמים הרב בשביל זה (כמו בגבינה) בכה"ג אמרי' דאם שוב נתערב אח"כ דמותר מכח ס"ס אף דאין הספיקות מגופו כיון שהוא רק איסור דרבנן. וראיתי שהש"כ דיני ספיקות צ"ס' ק"ו ס"ק ס"ב דין י"ט פי' דברי הרב כאן במ"ש אבל שאר ספק איסור וכו' ר"ל מה שאסרוהו חכמים מחמת ספק כגון בשר שנתעלם מן העין דאסרוהו חכמים מחמת ספק שנתחלק בגבילה כיון דחומרא בעלמא הוא גרע משאר איסור דרבנן שגורו בו אטו ד"א ולבטל צרוב עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעתו בזה דאף דדבריו ופירושו בדברי האו"ה המה נכונים ומוכרחים לפרש כן כמבואר באו"ה להדיא בכלל כ"ה דין י"ג בנמלל ולקח העכו"ם שלא בפנינו דמותר אם נתערב צרוב היינו לפי שאזיל לשיטתו שפסק בכלל כ"ב דין ח' כהרמב"ם שפסק כרב דבשר שנתעלם מן העין אסור לכן אסור בנמלל ולקחו עכו"ם שלא בפנינו וזה הוא רק חומרא בעלמא כמ"ש הש"ך דיני ספיקות דין י"ז בשם תו' דחולין ד' ל"ה. אבל הר' שפסק לעיל כלל וסי' ל"ב דין י"ט ובש"ע סי' ס"ג בהג"ה כהפוסקים דפסקו דלא כרב ואין איסור בבשר שנתעלם מן העין אלא כ"כ בנמלל במקום שלא הניחו וזה אסור מדינא ולא מכח חומרא בעלמא ואף לוי מודה בזה כמבואר בצ"י סי' ס"ג א"כ דינו כשאר איסור דרבנן ולריך שיהא בו ס"ס מלבד ספק הראשון דלמא נתחלפה כיון שאסרוהו בשביל חשש זה הוי כודאי איסור. וכן משמע להדיא באו"ה כלל כ"ה דין י"ב. ומ"ש הרב עוד בשם האו"ה ומ"מ בעינן שנתערב וכו' עד דבספיקא לא גזרו זה קאי ג"כ באו"ה אבשר שנתעלם מן העין ואזיל לשיטתו והרב לא העתיק דבריו רק ללמוד ממנו דבאיסור דרבנן אם יש בו מתחלה ספק ואח"כ נתערב א"ל הב' ספיקות מגוף א' ומענין א' ומ"מ בעינן שנתערב צרוב ולא חד בחד כל זה ג"ל פשוט וברור כוונתו וכן משמע להדיא מלשון הרב צימנים לקמן ועיין לקמן בקונטרס הספיקות:

בדרבנו

ענין אבל באמת נתעלם ממנו דברי מהר"א צימנים פ"ד שכתב כן להדיא וזה גרס ג"כ להש"ך שהשיג עלן תשובת משאלת צימנים בזה (ומה שהשיג עוד על המשאלת צימנים שם אין דבריו מוכרחים כלל ע"ש) אבל באמת אלו ראו דברי מהר"א בזה להדיא והוא גדול שבאחרונים וגם דברי האו"ה ריש כלל כ"ו שמשמע כן לא היה משיגים על המ"ב שהביא הב"י וגם מהרש"ל באו"ה העתיק דברי מהר"א בזה בלי חולק. וכ"פ הלבוש צ"ס' ק"י לכן ג"ל דהמיקל וסומך על דברי גדולי אחרונים אלו לא הפסיד. ועיין צ"ז צימנים ק"י ס"ק י"ג שהשיג ג"כ על דברי תשובת משאלת צימנים ואין דבריו מוכרחים ועיין בסמוך ס"ק כ"ז: [כו] והיינו במקום שיש כאן ודאי איסור דאורייתא. פי' כגון ספק נדרס ואתל נדרס א"כ היה ודאי איסור דאורייתא והספק בא לו ממקום אחר שלא ידעי' איזה הוא שנתערב וכ"כ הרב צ"מ צ"ס' כ"ז: [כו] ודוקא שנודע ב' ספיקות יחד. וע' צ"ז סי' ק' ס"ק י"ד שהאריך להשיג על דין זה ופסק דכל שהשיג ספיקות באין כאחד ואי אפשר להפסיק בין הספיקות דאין חילוק בין נודע ללא נודע. וכן משמעות לשון מהר"א בהג"ה ש"ד סימן פ"ד דכשהשיג ספיקות בגופן ובאין כאחד אין נפקא מינה בין נודע ללא נודע (רק היכא דאין באין כא' כמו ספק טריפה שנתערבה אז יש לחלק בין נודע ללא נודע) וכן משמע מדברי הר"ן והרשב"א שהבאתי צ"ס' כ"ד (וע"ל ס"ק כ"ה) וכ"כ בתשובת משאלת צימנים סימן ל"ז ול"ח וכ"כ במנחת כהן שכן עיקר ולי"ע לפ"ז דהא מבואר צ"ס' דפסחים דף ט' ובעכו"ם דף ע"א ובגדה דף ט"ו דהא דמשיג הש"ס התם ספק וספק היא דמותר מכח ס"ס כמו עכו"ם שברי ללמים ומלא לורת דרקון וראשו חתוך מותר מכח ס"ס דהיינו ספק עבדה ספק לא עבדה ואתל עבדה ספק ביטלה כיון שגשברה והתם אין הספיקות באין כא' ואפשר להפסיק בין הספיקות דהיינו קודם שגשברה דאז לא היה רק חדא ספיקא באיסור דאורייתא ואע"פ כן מקרי ס"ס ואזלינן להקל. ובאמת לפי מה שכתבתי לעיל סעיף כ"ה דאף שאין הספיקות באין כאחד מ"מ כל שנודע יחד מקרי ספק ספיקא לא קשה מידי. אבל לדעת הט"ז וסיעתו דסובר דאין נפקותא כלל בין נודע ללא נודע רק היכי דאפשר להפסיק בין הספיקות לא מקרי ספק ספיקא קשה ואפשר לומר דשאני התם דהוי ספיקות הרגילים לכן אזלינן להקל אף שאין באים כאחד. וכ"כ התוס' פסחים דף ט' ע"א ד"ה ואתל וכו' להדיא דהני ספיקות דהתם מקרי ספיקות הרגילים ועיין שם וע"ל בקונטרס הספיקות: [כח] וי"א דאפילו בספק על ידי התערובת. וי"א אלו מוצאים בסמ"ק בהג"ה סימן רי"ד ובהג"ה ש"ד סימן מ"ה והטעם דסברי דהיתרא בספק ספיקא היינו משום דאיכא למיתלי צרובא דהיתרא והשתא כי היכי דדבר חשוב אינו בטל צרוב כמו כן לא יהא בטל ע"י ס"ס וכ"כ הב"ח צימנים ק"י ובתשובת משאלת צימנים סימן ל"ח ודלא כצ"י ע"ש: [כט] חוץ מדבר שיש לו מתירין. עיקר דין זה עיין לקמן כלל ע"ד ועיין בקונטרס הספיקות דין י"ט: [ל] חשיב בגופו של איסור ודאי. משמע דחשיב בגופו של איסור ושייך בו דין חתיכה הראוי להתכבד וזה שכתב ואם נתערב

ספק איסור דרבנן שנתערב מותר [לג] דבררבנן לא בעינן [לג] שיחיו שני ספיקות מגופו וכ"כ באו"ה כלל כ"ה וכתב שם דמ"מ בעינן שנתערב ברוב היתר אבל לא חד בחד מיהו אם יש להסתפק בחתיכה עצמה אם הוא זו שיש בה ספק איסור דרבנן או לא אף בלא תערובת שריא דבספקא לא נורו עכ"ל כתב בעל או"ה דכל שיש לו חוקת איסור אין מתירין שם ספק ספיקא עכ"ל [לד] ואין דבריו נכונים דהרשב"א כתב בתשובה סימן ת"א דמתני ס"ס אפילו בדבר שהיה לו חוקת איסור וכן משמע מדין דספק דרוס' שנתערבה דאי לאו טעמא דספק דאשון הוה בנופו הוה מתירין ספק ספיקא אע"ג דהיה לו חוקת איסור דאגב מן החי כתב מהר"א בפסקיו סימן מ"ז דכל ספק ספיקא מותר [לה] אפילו במקום שיש לו תקנה בבדיקה עכ"ל:

ח והא דכתבתי דאם פ"א מן התערובת אסור דגורנין שמא יקח מן הקבוע דוקא במקום שאין האיסור ניכר במקומו אבל במקום שאיסור ניכר במקומו דוסיא דפ' חנויות מוכרת בשר שחוטא וא' מוכרת בשר נכילות [לו] אם פ"א מן אורנין דכל דפריש מרובא פריש [לו] כדאיתא פנ"ה ופ"ק דפסחים וכתב הטור אפילו אי הוה חתיכה שפירשה ראוי להתכבד דכיון שלא פירש לפנינו לא נולד הספק למקום הקביעות ומרובא פריש אבל אם פירש לפנינו הוי כאלו עדיין במקום קביעות ואסור. וכתב עוד ואם לקח משם ואינו יודע מאיזה מהם לקח אסור ואפילו בחתיכה שאינו ראוי להתכבד [לח] דכל קבוע [לט] כמחצה על מחצה וכתב הרשב"א [מ] מצא בשר ביד בתי אע"פ שהרבר ירוע שאין לוקחין בשר רק מאותן מקולין והוא אינו יודע מאיזה מהן לקח מותר דמאתר שפי' נולד לו דספק במה דברים אמורים שלא ראוהו יוצא מן המקולין אבל ראוהו יוצא מן המקולין באותה שעה נולד הספק ונמצא שבמקום קביעות נולד הספק ואסור ונראה לי שלא אמרו אלא בזמן שהוא בפני עצמה אבל נתערבה באחרות ואינה ניכרת [מא] בשילה ברוב [משום ס"ס עכ"ל. ובאיסור והיתר כתב בכלל

מנחת יעקב

נמלא בעיר ופ"א ממקום הקביעות אפ"ה לא חז"י בשר רובא ואפשר דשאי גבי אדם דלא שייך לומר כל דפריש מרובא פריש מטעם דהדר ליתח' וכדאיתא פ"ב דמזיר דף י"ב ועיין בכתובות דף ע"ו בתוס' ד"ה דלמא אך קשה דלפי זה אמאי תשיבין שם ג"כ לענין שאר דברים כגון לענין מקין ולהחיות ולהאכיל נכילות וסוף כל הדברים כמחצה על מחצה וע"פ דדרישה ובלבד שיהיה קצת בקושיא זו אבל לא ביארו כל לרכי בזה ואין להאריך כאן וביאורי לטור א"ה הארכתי: [לח] דכל קבועה כמחצה על מחצה דמי. והכי ק"ל בכל מקום כמבואר בש"ס שם ובא"ח סימן שצ"ט ובח"מ סימן ר"פ דגם לענין ממונא ק"ל ה"י ודא' דאוליין בסנהדרין ודיינים בשר רובא כבר תירץ בספר כריתות סימן קל"ט דשאי התם כיון שגודע באותו שעה מי מזה ומי מחייב דמיא לתשעה חנויות מוכרת בשר שחוטא ואחת מוכרת בשר נכילה או להיפך וכי אשדנין ליקח מבשר שחוטא ודאי דמותר כיון שנתבאר שלוקח מחנות בשר שחוטא משא"כ בלוקח מאחד מהן ואינו יודע מאיזה חנות הוה כמחצה על מחצה ובסימן ר' כתב שם וז"ל ומה שמקשים העולם יאמר כל העולם בתרשה וזריעה מטעם נחל איתן שהוא קבוע. י"ל כיון דלא ידעי' היכא נחל איתן לא שייך לומר קבוע דלא אמרי' קבוע אלא היכא שנתבאר מקום האיסור עכ"ל ועיין ברקח סי' תס"ז שמחל' ג"כ כה"ג וע"ל דין ט' בס"ק מ"ז: [לט] כמחצה על מחצה דמי. ומבואר בש"ס דכתוב' דט"ו דכן אמרי' בין להקל בין להחמיר כגון אם יש תשע חנויות של טריפות וחנות א' של בשר כשר ולקח מא' מהן הוי כמחצה על מחצה ולא חסרו אלא משום ספיקא דלא אמרי' דהוי כרובא כ"כ הש"כ בס' ק"י ס"ק ט"ו ונראה לי פשוט דמ"מ כה"ג אם לקח או נפל א' מהן ונתערב באחר' דגם הרשב"א מודה דאסור ואינו נותר מטעם ס"ס דהא דמתיר הרשב"א בנתערב באחרים היינו מטעם דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידוש. וכמ"ש הש"כ בס' ק"י ס"ק כ"ב וכ"ג. וכאשר יתבאר בסמוך ס"ק מ"א וא"כ כאן דמדינא אסור דאי לא תימא הטעם דקבוע פשיטא דאסור מטעם רובא וא"כ פשיטא דאינו בטל תערובת השני דאף אם הוא כמחצה על מחצה לא נתבטל בתערובת השני כמבואר לעיל דין ז' (ועיין בס"ק מ"ב) אך ברוב חנויות דהיתר היתר הרשב"א מטעם דקבוע חידוש ואין לך בו אלא חידוש וק"ל: [מ] מלא הבשר ביד כותי. וכתב הרקח בסימן ר"פ וה"ה ביד קטן ול"ל דהא דמוקי הש"ס דחולין דף ל"ה ע"א בנמלא ביד כותי ולא מוקי בנמלא ביד קטן היינו לרבותא לומר דאף בנמלא ביד כותי ליכא איסור משום בשר שנתעל' מן העין כאן ל"ל דמיירי ג"כ בהאי גוונא דליכא למיחש לבשר שנתעלס מן העין וכאשר נתבאר לעיל כלל וסימן ל"ב ע"ש: [מא] בטילה ברוב משום ס"ס. ומיירי בחתיכות הראוי להתכבד דאל"כ אפי' ודאי איסור בטל דרו' וזה פשוט וכן מבואר בב' בס"ק ק"י והא דפסק הרשב"א להחמיר מטעם ס"ס

[לב] דבררבנן לא בעינן שיהא ב' ספיקות מגופו. מדברי הרשב"א בתה"א דף קט"ו ובמשמרה הבית שם והר"ן פ' אין לדין והאגודה פ"ק דבילה משמע דאף בבילה שגולדה ב"ט דהוא דרבנן בעי' גם כן שני ספיקות מגופו וכ"כ הט"ז בסיומן ק"י ס"ק י"ד והש"כ צה"כ כתב שם דשאי התם דהוי דסילימ ול"ל שזה דעת הרב כאן וע"ל כלל ע"ד ודו"ק: [לג] שיהא הב' ספיקות מגופו. אף על גב דספק אחד דרבנן לקולא היינו דוקא איסור דרבנן דלית ביה חשש איסור' דאורייתא בגופו כגון בילה נכילה וליר דגים טמאים ובישולי עכו"ס וכיוצא בזה מה שאין כן בדבר שיש חשש איסור דאורייתא בגופו וכן כתב האו"ה כלל כ"ה וכלל מ"ג דין א' וכן מתבאר לקמן בקונטרס הספיקות ע"ש: [לד] ואין דבריו נכונים. בתשובת מהר"א בנימין סימן ל"ח האריך להשיג על הרב כאן וכתב שמדברי הרשב"א אין ראיה וכן מספק דרוסה אין ראיה כלל עיין שם דבריו באורך ואף שדבריו אינם ברורים וכמ"ש הש"ך בסיומן ק"י ס"ק ס"ג דין כ"ז וכ"ח וכ"ט ובפרט מה שמבואר שם בתשו' משאת בנימין דלענין ס"ס דדרוסה מהני חוקות היתר דאמרי' נשחטה הותרה ודאי אינו וכמ"ש תוספות להדיא ביצמות פרק ד' אחין דף ל'. וכן הוא דעת הפוסקים וכמבואר לקמן כלל פ"ז דין י"א ס"ק כ"ג וזה כוונת הט"ז בס' ק"י ס"ק ט"ז בהשגותיו על המשאת בנימין (ובחסם כתב הש"כ בספרו נה"כ שם על הט"ז ואין ענין דברי החס' לכאן ע"ש) אבל מ"מ לענין דינא הסכמת הט"ז והש"כ שם דהיכא דהחזקה הוא סותר הספק כגון שגולדה הספק בשחיטה עלמו כמו שהיה או דרוס או לא מהני ספק ספיקא דאולי' בשר חזקה דבהמה בחי' בחזקת אבר מן החי עד שידע ששחטה כראוי וכל שלא ידעי' בחזקת שלא נשחטה כראוי אבל היכא דהספ' הוא מלד אחר כגון ספק דרוסה מהני ס"ס דאין חזקת איסור אבר מן החי סותר הספק דרוסה וכ"כ בספר אפי' דברבי דף כ"ז ע"ב בגיליון ואי ליכא כאן שלש ספיקות ויש כאן חזקה שסותר הספק. וכן לענין ספק דרבנן דלקולא אי ליכא נגדו חזקת איסור יתבאר לקמן בקונטרס הספיקות דין כ' וכ"ח וע"ש: [לה] אפילו במקום שיש לו תקנה בבדיקה. וע"ל בקונטרס הספיקות דין ל"ה שיש מי שחול' על זה ועיין בכלל כ"ט ופ"ז: [לו] אם פ"א מן אורנין כל דפריש מרובא פריש. וליכא למגור שמא יקח מן האיסור הקבוע שהרי איסור ניכר לפנינו ומטעם זה היכא דאיסור קבוע בחנות א' אך דלא ידעי' באיזה חנות בזה ג"כ יש לאסור פ"א א' מהן דשמא יקח מן הקבוע וכן כתב הש"כ בס' ק"י ס"ק י"ז ועיין בסמוך דין ט' יתבאר אי כה"ג מקרי קבוע: [לז] כדאיתא פנ"ה ופ"ק דפסחים. דאמרי' ובנמלא הלך אחר הרוב ול"ע לפי זה הא דפסק באבן העזר סי' ד' סעיף ל"ג דאסופי שנמלא בעיר שיש בו עכו"ס וישראל בין שהיה רוב ישראל או המיעוט ה"ז ספק לענין יוחסין קודם אשה לריבה גט מספק ומבואר הטעם בב' שם בשם הרב המגיד פט"ו מהא"כ דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואף דהתם

בכלל כ"ה דלא נהנין כהאי פסקא בתרא להתיר מבח ס"ס דמאחר ע"פ לפנינו במקום הקביעות הוי ספק איסור דאורייתא כמ"ש התוס' והמרדכי פ"ק דפסחים [מג] וא"כ לא מהני ביה ס"ס כמ"ש לעיל בדין ז':
 ב כתב עוד הרשב"א אי לקח בשר מן המקולין אפילו חתיכה הראוי להתכבד ואח"כ נמצא מריפה במקולין ולא נודע חתיכות המריפות בין שאר החתיכות והוא אינו יודע מאיזה מהן לקח [מג] כל מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת המריפה מותר שלא נפל בהם ספק בקבוע אלא לאחר שפי' אבל אסור ליקח משם מכאן ואילך במה דברים אמורים בחתיכה הראוי להתכבד שאין לה ביטול אבל שאר החתיכות מותרות וראוי להחמיר ולאסור כל החתיכות שנשארו במקולין [מד] שאין הכל בקיין בדברים אלו ואם אתה מתירן כשאינה חשובה קרוב הדבר למעוץ וליקח אף מן החשובה וכן אנו נוהגין ע"כ [מה] וברור דדברי הרשב"א הם שהחתיכות בעצמן נתערבו ואין שם איסור קבוע כלל ולכן מתיר כל חתיכות שאינה ראוי להתכבד לולי הגזירה שמא יקח מן החשובה אבל המור הבין דברי הרשב"א דמייירי שהאיסור קבוע במקומו [מו] אלא שהמקולין נתערבו שאין יודעין איזה בשר ואיזה מריפה ולזה הקשה עליו המור וז"ל ואינו מבין מ"ש להתיר בחתיכות שאינן ראויים להתכבד אלא שהחמיר לאוסרן נראה שאסורין מן הדין ולא מטעם תומרא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואסור בכל דבר וא"א הרא"ש ז"ל

מנהג יעקב

ע"כ. אכן לפי מ"ש בס"ק ל"ט נראה דאין להקל בכה"ג אך לפי חלוקים שכתבתי פה אולי יש להקל ולדינא ל"ע: [מג] כל מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת מריפה. ובמשמרת הבית להרשב"א בדף ק"ב ע"א כדי להליל מהשגת הרא"ה שם כתב וז"ל שהמחבר לא על חנות אחת מוכרת בשר נבילה בידוע אמרה דאע"פ שזה לא ידע (בעת שלקח) שיש כאן חנות מוכרת בשר נבילה כיון שלקח משם מן הקבוע לקח והמחבר לא כתב כן אלא בגמלא שם ספק מריפה או אפי' ודאי מריפה לאחר שלקח מזה לא נולד לנו במקולין עד לאחר שקנה זה וכל מה שלקח מתחלה ולאחר שפי' נולד לנו הספק הזה אם לקח מן המריפה או מן הכשרה מותר דזה כגמלא הוא דמ"ש מתמע חנויות דודאי מי שלקחו מן הקבוע לקח אלא שלא נולד לנו הספק בעודו בקבוע אלא בפי' משום כך מותר ע"כ. העתקתי כל דבריו לפי שראיתי בשפתי כהן בסיומן ק"י ס"ק י"ד שהעתיק דברי הרשב"א בסיומן ובענין אחר כאלו מחלק בין ספיקא דחנות לספיקא דחתיכות ולכן כתב שם שיש הלכות דעות בזה ובאמת כאשר עיינתי ברשב"א עלמו ראיתי שאין דעתו כלל לחלק בזה וכל שלא נולד המריפות עד אחר שלקח אף שהספק הוא שאינו יודע מאיזה חנות לקח הוה כפי' ממילא ומותר (וכ"כ הר"ן פג"ה בשם התו' והרשב"א בחידושו בפג"ה דף ל"ה. וכן משמעות המור בשם הרא"ש כפי מה שפירשו האחרונים וכ"פ צלחם חמודות פג"ה דף ר"ב סי' ל"ג ובמהרש"ל פג"ה סי' כ"ה) אך דהיכא דאיסור נולד ונודע קודם שלקח רק שאותו איש שלקח לא ידע שיש בחנות נבלה מ"מ מן הקבוע לקח ואסור ולא ידעתי מאין יאל להש"כ שפי' דברי הרשב"א בענין אחר אשר לא נתבאר כלל: [מד] שאין הכל בקיין. וכ"כ הר"ן פג"ה דף ל"ה ומהרש"ל דהיינו טעמא כיון שהתערבו במקולין שרבים קונים מהן קרו' הדבר לטעות משא"כ כנתערב כך ליחיד דאין להחמיר אלא להורות כדן ע"כ. ונראה לי פירש דבריהם כך הוא דמקולין איכא למיחש שהרואה שלוקחין ממקולין זו שנתערב בה איסור יאמר בודאי קמו רבנן על תערובת זו (וכה"ג מלינו בש"ס קמו רבנן בגיטא או בחליה) וסלקו מהם האיסור או התירו ולא ידעו לחלק בין חתיכות הראוי להתכבד או לא משא"כ נתערב ליחיד כך בביתו ודאי לא יתיר לעצמו אלא"כ ישאל לחכם (או שהוא עצמו תלמיד חכם והגיע להוראה) אז יאמר לו איזה אסור ואיזה מותר ואין לחוש לטעות ובה מתורלים כל הקושיות שהקשה הט"ז בסו' ק"י ס"ק ה' ומדחיק שם לתרלס ולסתור דברי הראשונים וע"ש בנה"כ שהשיג שם על הט"ז ומתקן שם על קושיות הט"ז בשם הגאון הגדול מוהר"ר גרשון נר"ו. דהא דאמרי' דרבים מדכרי אהדדי היינו דוקא כשהן במעמד אחד משא"כ במקולין שיש לחוש שיבאו ליקח זה אחר זה וע"ש. וע' בש"ס פ"ק דעירובין דף ג' ע"א אליבא דרבא מפריק"א מבוחר דאפי' היכא דאינה במעמד אחד ג"כ אמרי' דרבים מדכרי אהדדי ולפי מה שכתבתי הכל ניחא ודו"ק: [מה] וברור הוא דדברי הרשב"א. וכ"כ הר"ן פג"ה סי' כ"ד אבל הרב בד"מ בסו' ק"י חזר מדבריו ופי' דברי הרשב"א שהחתיכות לא נתערבו רק שאין לנו יודעין באיזה מקולין הוא האיסור והל"ח דף ר"ב מסכים עם דעת ופי' הרב [כאן: [מו] אלא שהמקולין נתערבו. משמע דהיינו דאיסור קבוע אע"פ שאינו

אף שהספק ראשון אסור מן התורה דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי הוא מדאורייתא וכל שהספק ראשון אסור מן התורה לא מקרי ס"ס אף לדעת הרשב"א כמבואר לעיל דין ז'. ול"ל כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידוש דהיינו דוקא כשהוא בפני עצמו. וכ"כ הר"ן פג"ה (ובזה מתורלי' ג"כ דברי הר"ש בסו' ק"י וכמ"ש הר"ש שם ס"ק כ"ב ובצ"ח הולך בשיטה אחרת ומפרש דברי הרשב"א בפירש בפנינו מן הקבוע דבזה אין כאן איסור דאורייתא לכן מתיר מטעם ספק ספיקא. אבל לע"ד אין זה עיקר דמשמעות רוב הפוסקים דפי' לפנינו אסור מן התורה בקבוע ממש וכ"כ הרוקח סי' ר"פ והתרומה צס"י נ"א ובסמ"ג סימן קמ"א וכן משמע בסוגיא דס"ס בפסחי' דף ע' גבי תשע ככרות של מלה וא' חמץ דאחי עכ"כ ושקיל היינו תשע חנויות ומשם נלמד דפי' לפנינו הוי כלוקח מן הקבוע כמ"ש חוספת שם דמייירי דעכבר שקל לפנינו מן הקבוע ומדקאמר היינו תשע חנויות משמע דשווים ממש הם ואיסור דאורייתא הוא כמו בלקח תשע חנויות וכן מבואר שם בתו' להדיא בד"ה היינו וכו' דספק דאורייתא הוא ע"ש. ולזה בינו הרב והא"ה שכתבו בשם התו' דהוי ספק איסור תורה (ואשתמט"ה להש"כ בסו' ק"י ס"ק כ"ב דברי התו' אלו וע"ש) לכן נראה עיקר דהרשב"א אפי' בקבוע דאורייתא התיר ובפי' לפנינו הוי ג"כ ספק איסור תורה. והר"ן בפג"ה יחיד הוא בדבר זה דכתב דהוא רק מדרבנן והגהות מיימוני בפ"ח מהמ"א שהעתיק בשם ספר התרומה אינו אסור מן התורה הוא ט"ס ול"ל אז אסור מן התורה וכמ"ש בספר התרומה עלמו וכ"כ בעל מנחת כהן דף ק"ד ע"ג. וכן הסכמת הר"ש שם ס"ק כ"ב והט"ז סי' ק"י ס"ק ג' דפי' לפנינו אסור מן התורה אך מה שפירש שם דברי הרשב"א בקבוע דרבנן ולא בקבוע דמ' חנויות והשיג שם על הרב' והרב כאן זה בודאי אינו להמעין בדברי הרשב"א בת"ה הקלר דף מ"ג ע"ב וכמו שהעתיק ג"כ הטו' בשמו והרב המגיד פ"ח מהמ"א מבואר להדיא דדברי הרשב"א אמורי' לענין קבוע דמ' חנויות ומ"ש עוד הט"ז שם וגם מו"ח פי' כן דברי הרשב"א זה ג"כ אינו דהב"ח מפרש ג"כ דברי הרשב"א בקבוע דמ' חנויות אלא שפירש לדעתו דפירש לפנינו הוא איסור דרבנן והעיקר כמו שכתבתי דפירש לפנינו אסור דאורייתא ולענין דינא אין לזוז מהכרעת הרב כאן ובש"ע סי' ק"י סעיף ד' בהג"ה ועיין שם בש"כ ס"ק כ"ה: [מז] וא"כ לא מהני ביה ס"ס. והא דפסק הרב בא"ח בסו' תל"ט סעיף א' בפי' לזכרון של מלה וא' של חמץ ובא עכבר ושקיל ולא ידענו אי מלה אי חמץ וכנס לבית בדוק אם הככר קטן שיוכל העכבר לאכול חלין להקל מטעם ס"ס כמבואר שם בטור וב' מירן בנה"כ בסו' ק"י ובעולת שבת בא"ח סי' תל"ט דשאני התם דאיכא למימר דליכא איסור כלל משא"כ כאן דאיסור על כל פנים בעין וע' עוד שם בנה"כ שהאריך בזה ובלא"ה לא קשה מידי דספק איכילה עדיף משאר ספיקות דהוה ספק הרגיל וכמ"ש לעיל בס"ק כ"ז וע"ל דשאני התם דאיכא חזקות היתר דמסייע להספק דהבית היה בחזקת בדוק משא"כ כאן דליכא חזקה דהיתרא וכמ"ש התו' בפסחים דף ט' ע"ב ד"ה היינו ע"ש. ועיין עוד בעולת שבת שם שכתב דה"ה בפי' לזכרון של חמץ וא' של מלה ג"כ יש להתיר מטעם ס"ס משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אמרי' נמי לקולא

ז' כתב דכל מה שלקח קודם השפיקא הכל מותר ולאחר שנודע השפיקא הכל אסור עכ"ל הרי לך שהבין דברי הרשב"א בדרך שנשאר האיסור קבוע במקומו ולכן תמה עליו ולפי מה שפרשתי דברי הרשב"א עלו כדונן וכהלכה וכ"כ ב"י :

כלל וסימן מזו. בדין תולעים שבפירות : ובו עשרה דינים :

א פא"ט א"ש קישות שהתליעה באביה אסירה והכי נהוג דכל פרי שחתלע בעודו מחובר באילן או בקרקע התולע אסור. וכן פסקו רוב הפוסקים דלא כרבי יעב"ץ ור"ת שפסקו להתיר ונראה מכל הפוסקים דאין לחלק בין פרי לפרי ואפילו כמחין ופטריות נמי דינא הכי [א] וכן משמע פ' כיצד מברכין דמקרי גדולי קרקע דאמרינן החם דרביתן מן הקרקע וכן אמרינן פ' הנודר מן המזל הנודר מן הגדול קרקע אסור בכמהין ופטריות שמע מינה דגידולי קרקע מקרי וא"כ אית ביה משום שרץ השורץ על הארץ וכן הוא המנהג לאסורן אם נתבשלו כמהין ופטריות [ב] ונמצא בהם תולעים וכ"ש שהתולעים עצמן אסורין ודלא כהג"ה אור"ה שכתב כלל מה דתולעים הגדלים בכמהין ופטריות מותרין דלא מחשב גידולי קרקע אלא מאויר גדילים דהא אין ניקזין בכסף מעשר ואין מברכין עליהם בורא פרי הארמה. ואין דבריו נראין דא"כ דלאו פרי ממש הוא [ג] ומ"מ מחובר לקרקע מקרי ואית ביה משום שרץ השורץ על הארץ והכי המנהג ולא תוון ממנה :

ב כתב הרשב"א אם התליע במחובר אע"פ שהחור שהתולע בתוכו הוא קטן ואינו מחזיק אלא כרי התולע אסור אבל האשרי פא"ט מתיר בשאין התולע יכול לרחוש ולכן כתב דתולעים הנמצאים בפולין ובאפונים מותרין דלא קרינן בהו שרץ השורץ על הארץ כיון דלא יכול לרחוש. אבל הנמצאים בשרביטין אסורין שיש מקום לרחוש עכ"ל והתוס' [ד] ורש"י והגהות מיימון בשם מוהר"ם פסקו בדברי הרא"ש אבל בשם ר"י כתבו הג"ה מיימון בדברי הרשב"א. וכ"פ הר"ן ופסק בספ"י ב"י דהלכה כדברי המקילין ובאו"ה פסק להחמיר [ה] וגם בשערים משמע בדברי הרשב"א דהא לא מתיר אם נמצאו בקמנית אלא משום שאין דרכן להתליע אלא בתלוש הא בלאו הכי הוי אסורין ולי נראה [ו] דטוב להחמיר כל זמן שהפרי לא נתבשל שאין לחוש לתולע מאחר שהפרי שרי אבל אם נתבשל עם התולע אין לאסור התבשיל ויש לסמוך אדברי המתירין כן נראה לי :

ג כתב הרשב"א בתשובה סימן רע"ה דאף אם התולע אינו מרוק' לגמרי אלא שלפעמים ניכר מקום שחור וניכר ראשו של רחש וגופו עדיין אינו ניכר אלא שהפרי עצמו קצת משונה אסור כי כמה פעמים ניסינו שנטלו אותה ממקומה והנחנו

מנחת יעקב

לגמרי חא"כ פירש מן הפרי דכאלו התלעו בתלוש דמי וק"ל [ה] וגם בשערים משמע בדברי הרשב"א. וכלשון זה כתב התרומ' סימן ל"ה ובסמ"ג לאוין סימן קל"ב ובמרדכי פא"ט וכיון שאין דעת רוב הפוסקים היה ראוי להחמיר אבל באמת נ"ל שאין זה משמעות כלל דאפשר דאף כל אלו פוסקים סוברים כהרא"ש והתוס' דה"ל לא כתבו הרא"ש והתוס' רק על אותן תולעים הנמצאים בפולין ואפוני תחת הקליפה והקליפה משמרת עליהם מבחוץ וכשמסרין הקליפה מולידין יבחושין תחתיהן לפי שהן מונחין במקום לר' ולא קרינן בו השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש עכ"ל. הרי להדיא דדוקא בכה"ג שנמצאים התולעים תחת הקליפה דאז הם מונחים במקום לר' משא"כ בתולעים הנמצאים בפולין גופייהו שמוקצים יש להם מקום לרחוש וכן מוכרח בדברי הרא"ש דהא בפא"ט דף י"ב ע"ג כתב וז"ל. וכן כל מיני פירות וקטניות שדרכן להתלע לריך לבדוקו תוך שנים עשר חדש עכ"ל. ואם איתא אמאי הלריך בדיקה הא אין יכול לרחוש ומות' לגמרי (ובזה מתורץ מה שמקשה הרב לקמן דין ז' והרב לא עיין בדברי הרא"ש עלמנו רק בדברי הטור וכמ"ס לקמן ס"ק י"ט) אלא וראי דכה"ג יכולין לרחוש וכן משמע להדיא בדבריו ירוחם נתיב חמשה עשר אות כ"ז וז"ל דכל מיני קטניות שדרכן להתלע כגון פולין ועדשים וכיוצא בהן צריך י"ב חדש אין להם תקנה וכו' ומ"מ אין לאסור תולעים הנמצאים בפולין ועדשים במחובר לקרקע תחת הקליפה והקליפה משמרת עליהם מבחוץ כי עומד במקום לר' ולא קרינן ביה השורץ על הארץ אפי' במחובר אבל נמצאת בשרביטין שהם עיקר וייתכן וגפנים אפילו שלא במחובר או במחובר באילן פרי שיוכל לעמוד שם בריות הרי הוא כמו השורץ על הארץ ואסור. וכן נראה עיקר עכ"ל (וידוע שרבינו ירוחם הוא תלמיד הרא"ש וגמטין אחר דבריו) הרי להדיא דצנקובים אמרינן דיש להם מקום לרחוש ולא קאמר הרא"ש רק בגמלאים בין הקליפה וכן משמע בנוסחא ספרי הטור של הב"ח אכן בכלל בו ציטטן ק"א כתב בשם תוס' משא"כ דאף צנקובים אמרי' דאין להם מקום לרחוש וז"ע : [ו] דטוב להחמיר. בש"ע סימן פ"ד סעיף ו' פסק כהרשב"א והרב בהג"ה שם השמיט דעת המחמירין לגמרי משמע שדעתו להקל אפילו בתולע עלמנו אם אין יכול לרחוש וכן היה נ"ל לפי מ"ס בסמוך ס"ק ה' אך ראיתי שהט"ז והש"ך ציטטן פ"ד מסכמים לדעת הרב גם

שאינו ניכר לנו באיזה מקום הוא קבוע כמו כאן שהמקולין נעדרבו ג"כ מקרי קבוע וכן משמע בסוגיא דש"ס דנזיר דף י"ב ע"א וכמ"ס התו' ד"ה וליה וד"ה אשה ע"ש וכן משמע מדברי כל האחרונים לפי מה שפ' בדברי הטור. וכ"כ בתשובת ל"ל סי' ל"ב ובש"כ סי' ק"י ס"ק כ"ט וזה סותר למ"ס לעיל ס"ק ל"ח בשם ספר כריתות :

כלל וסימן מזו. [א] וכן משמע פ"י כיצד מברכין. דף מ' ע"ב וע"ש צרש"י שכתב דאף הגדלים ומחוברים בכלים או עלים ג"כ רבו מארעא מולחמות הארץ. וא"כ לפ"ז גם התולעי' שבתוכו אסורים ומקרי שרץ השורץ על הארץ אך לפי שמסיים הרב הלשון שמקרי מחובר לקרקע. א"כ משמע דכה"ג שאינם מחוברים לקרקע מותרין ול"ע לדינא : [ב] וגמלא' בהם תולעים. דהיינו שלש או ארבע וכמבואר לקמן דין ח' וע"ש : [ג] מ"מ מחובר לקרקע מקרי. והא דאין מברכין עליו בורא פרי האדמה היינו לפי שאין יונק מן הארץ וכדליתא פ' כיצד מברכין והוא הסכמת הפוסקים ודלא כמשמע קצת בלשון השולחן ערוך באורח חיים סימן ר"ד ועיין בבאר שבע דל"א ע"א שהאריך בדינים אלו ובתוס' ריש פרק בכל מערבין דף כ"ז ד"ה מאן דמתני' וע"ש : [ד] ורש"י. וכ"כ התו' והרא"ש והרשב"א בחידושיהו והר"ן בפא"ט בשם רש"י. וכן מבואר להדיא מל' רש"י בחולין דף ס"ג ע"ב ד"ה קישות שהתלעה באביה וכו' ואסור' התולעת לאכול כיון דמהלך בתוך הקישות והוא מחובר לקרקע הוי כשור' על הארץ וכו' עכ"ל רש"י. הרי להדיא מבואר מדבריו שעיקר האיסור הוא כיון שרוחשות בתוך הקישות אבל היכא דאין יכול לרחוש מותר. וכן מוכח ג"כ ממ"ס רש"י בדף כ"ח ע"א ובדף ס"ג ע"א ד"ה וקעבר משום שרץ השורץ וכמ"ס הר"ן ספא"ט באורכ' ובש"ך ציטטן פ"ד ס"ק י"ט כתב וז"ל. ומ"ס הפוסקים שדעת רש"י להתיר לא ידעתי איך נראה כן עכ"ל ולא ידעתי איך לא שם לבו דברי רש"י שהעתיקתו שמבואר כן להדיא מדבריו ובה"כ ראיתי שהש"ך עלמו הרגיש בזה ועושה סניגוריון לתקן דבריו וע"ש שלא תיקן כלום ואין דבריו נראין לסתור דברי ראשונים והא דכתב שם וז"ל דדין גדול כזה הוי ליה לרש"י לפרש להדיא ולא אגב ריהטא עכ"ל אין זה דקדוק כלל דהא כתב המרדכי והש"ך בשם רש"י בתשובתו דפסק דלא כשמואל וסובר כר' יעב"ץ וכר"ת שהביא הרב בדין א' וא"כ אין נפקותא לרש"י בדין זה כלל כיון דמותר

והנחנו איתו על ציפורן האצבע ורחש והלך כך ולפיכך אנו מורגלין שכל מקום שהשהיר בפולין אנו נומלין משם בעומק [ז] וזה הכשירו עכ"ל :

ד' ואמרינן פא"ט דאף אותן שהתליע במחובר אם עברו עלייהו שנים עשר חדש משנתלשו מותרין דאחר שנים עשר חדש התולע הוה כפרשא בעלמא וכתב הרשב"א בתשובה סימן פ' דמותרין בין חיים בין מתים דאם התליע במחובר [ח] אינו חי י"ב חדש [ט] וא"כ הוא עפרא בעלמא וכ"כ הרא"ש והר"ן וכ' הרשב"א עוד בזה התשובה מיהו דבר מרוקח ברבש שנפלו לתוכו גמלים ואי אפשר לבדר אותם ועבר עלייהו י"ב חדש אני חוכך להחמיר לפי שהרבש דרכו להעמיד ולקיים [י] הדברים השלמים הנשמנים בתוכו עכ"ל :

ה' אם התליעו הפירות לאחר שנתלשו אף התולעים מותרין דלא מקרי שרץ השורץ על הארץ כן הוא מסקנא דגמ' פא"ט והפוסקים וכתב המ"ד סימן פ"ד ודוקא שלא פירשו מן הפרי [יא] אפילו לא הגיעו לארץ אלא שמת באויר ודם שהגיעו לארץ ואפילו לא פירש כידו מהפרי אלא מקצתו או שלא פירש אלא על גבי הפרי [יב] או על גבי הגרעין או מפרי אסור והרמב"ם אסור אפילו מת תוך הפרי ופירש אח"כ ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל המ"ד וכתב המגיד משנה פ"א מהמ"א בשם בעל הלכות ורבינו חננאל [יג] בדברי הרא"ש ושכן הסכים הרשב"א וכ' האו"ה דהכי נקטינן :

ו' כתב הרשב"א אם נתלשו ואח"כ התליעו כל זמן שנמצא בתוך הפרי אפילו חורו נקוב לחוץ לא חיישינן שמא פיר' וכן דעת ת"ח אמנם במרדכי פא"ט כתב דיש להחמיר בה"ג דחיישינן שמא פירשו וכ"פ בשערים בשם ראב"ן

מנחת יעקב

הובא בב"י בל"ח סימן תס"ז וכ"כ הרא"ש בפ' כילד מצרכין בשם ר' יונה והרא"ש כתב שם על דבריו ורא"י לריך רא"י ודבריו סתומים לאיזה ענין קאמר וע' בשיורי כנה"ג לל"ח סימן רי"ז ותס"ז שהאריך בזה ועיין בס"ד סימן פ"ד ס"ק ל"ו : [יא] אפילו לא הגיעו לארץ. כל הגי' אצטיות בש"ס ס"פ ח"ט ולא חפשוטו ולחומרא ואיתא עוד שם בש"ס פירשו לאויר עולם וקלטה מן האויר ובלע' והשמיטו הטור ולא ידעתי למה ודברי' סימן פ"ד ס"ק ז' הרגיש בזה ותירץ כיון דפי' רש"י שם פי' לאויר עולם מאי את"ל פירש' ומתה מותר משום דאינו ראוי לרחוש אבל חיה דראוי לרחוש לא. ורבינו שפסק פרש' ומתה אסור כ"ש קלטה מן האויר עכ"ל. ולא ידעתי לסוף דעתו דל"כ למה נקט הטור פי' לגג הפרי דהא ג"כ נלמד מכאן כ"ש מפי' על גג גרעינת' וכפירש' שם בדרך את"ל ובחמ"ה הרמב"ם פ"ב מהמ"א השמיט פי' על גבי הפרי מטעם זה והא דכתב הרמב"ם האי דפי' לאויר עולם היינו לפי שאזיל לש'טמו שגורם בש"ס פי' ומתה מהו וז"ל סובר דאף לאחר מיתה מקרי רחוש ואין כאן אס תמלא לומר כלל דאף אם אמרינן דפירשה ומתה אסור היינו לפי שעל כל פנים הגיע לארץ כשהיא מתה ומקרי רחוש לדעתו משא"כ בקלט' מן האויר דלא הגיע לארץ כלל וכן על כרחך ז"ל לדעת הרמב"ם דאבעי' זו לא בדרך אם תמלא לומר הוא וכפי' רש"י דהא כבר ידוע דעתו דכלל מקום את"ל הוא פשיטו' לאיבעי' ראשונה וכמ"ס הרא"ש פ"ק דקידושין בשמו גבי המקדש חלי אשה וא"כ למה פסק בפירשה ומתה לאיסור דהא איכא את"ל להיתרא לפי' רש"י אלא דלדעתו וגירסת הרמב"ם לא אצטו' כלל בדרך את"ל (אכן לפי מ"ש הדרישה בל"ע סי' ק' ס"ק ל"ז דאת"ל לא הוי פשיטותא לאבעי' קמייא עד שקאמר בהדיא בש"ס את"ל והוא חידוש בדין עכ"ל אין ראיה מזה) אכן על הטור ל"ע : [יב] או על גבי גרעון ואפילו הגרעון עדיין תוך הפרי כגון שהגרעין מנוקב ואין התולע בתוכו דאז ודאי התולע הנמצא בפרי ילא מתוך הגרעין כ"כ הפרישה סי' פ"ד ס"ק ז' : [יג] בדברי הרא"ש. טעות נזקק לפני הרב בזה וכמ"ס הש"ך בסימן פ"ד ס"ק י"א דבחמ"ה הה"מ כתב להיפך בשם ר"ח והרמב"ן והרשב"א וכ"כ הרב בעלזו בד"מ לכן נראה שחזר בו בש"ע סעיף ד' וסתם שם כדעת האוסרים שפסק הש"ע וכ"פ בב"י ואף שהש"ך שם כתב דעת המחבר בש"ע שעיקר כדעת הרא"ש ולכן הביא מתחלת ספרת הרא"ש בסתם וא"כ ספרת הרמב"ם בשם יש אוסרין וכן לקמן סעיף ח' וסעיף ט"ז סתם בספרת הרא"ש ובזו שיתבאר שם אע"ג דבספרו הב"י לא הביא אלא דברי הרא"ש וכתב אחר כך אבל הרמב"ם כו' וכתב הה"מ שכן היא גרסת ההלכה כו' מכל מקום ממ"ס על זה צמח דק הבית שלו נראה שדעתו שספרת הרא"ש עיקר ע"ש עכ"ל הש"ך ואין דבריו ברורים ומוכרחים כלל חדא דכבר ידוע דרכו של הב"י בש"ע וכמ"ס הש"ך עלמו צ"י רמ"ב

בפנים חדשות כתב בשם ספר הזכרונות שמתמה' על הב"י דמיקל בזה לכן ראוי להחמיר כדעת הרב ואין לחוש לתולע מאחר שהפרי שרי : [ז] וזה הכשירו. וכ"פ הרב בהג"ה בש"ע סעיף ז' (והעט"ז שם ומהרש"ל בפא"ט ס"ס ק') אע"פ שבסימן ק"א פסק דאין לאסור תולע אח"כ יכול לרחוש וכן דעת הרב בהג"ה והעט"ז ז"ל דהכא שהתולעת קטן יכול לרחוש וכן מוכח להדיא בדברי הרשב"א שם בתשובה סימן רע"ה ורק בדרך את"ל משיב שם לשואל שהבין שאין יכול לרחוש כתב דמ"מ אסור דלא בעי רוחש ממנו אע"פ שרש"י ז"ל נראה שסובר כן בחולין עכ"ל אבל בריש דבריו מבואר שאף לדעת רש"י אסור משום שיכול לרחוש וזה דעת הרב והעט"ז ומהרש"ל ובחנם טרח בזה הט"ז בסימן פ"ד ס"ק ט' והש"ך שם ס"ק כ' ע"ש. שוב מלאתי בלח"ס חמודות דף קפ"א ע"ב שהרגיש גם בזה ומתמיה על הרב בהג"ה וסיים וז"ל. ואולי דהכא שהתולע קטן מאוד אין מקומו זר שלא יכול לרחוש עכ"ל ובדאי גם הוא לא ראה דברי הרשב"א עלמו בתשובתו דמבואר ומשמע כן להדיא ולא קשה מידי עכ"ל : [ח] אינו חי י"ב חדש. אע"ג דכל דבר שאין לו גידים ועלמות אינו חיה אלא ששה חדשים וכדאיתא ברב"ה פ' שופטים (ובדאי ליכא מאן דפליג במליחות) מ"מ אף שמת לאחר ששה חדשים עדיין הוי שרץ שמת ואסור משא"כ לאחר י"ב חדש נעשה כעפרא בעלמא ומותר ועיין בבאר שבע דף פ"א ע"א : [ט] וא"כ הוא עפרא בעלמא. ובא"ה כלל מ"א דין ג' סיים בזה דהוי כנשרף השרץ ומשמע דמותר לגמרי נשרף השרץ וכן משמעות כל הפוסקים וכ"כ בתשובת הריב"ש סימן רנ"ה וכדאיתא בסוף תמורה כל הגשפוס אפרן מותר (חוץ מעלי אשירה וי"ב) וכה"ג מבואר ג"כ בתמורה ס"פ כל האיסורין לענין אפרוח מצילה נבילה דמותר מהאי טעמא והובא לקמן כלל ס"ד (אף דבש"ע סימן פ"ז סעיף ז' בהג"ה סיים הרב לכתחלה יזהר שם טעמא אחרוני אית ציה כיון שהוא אפרוח עכשיו לפנינו היולא מטמא ואיכא שם גזירה וחשש כמ"ס הט"ז שם וגם הוא חומרא גדולה כמבואר שם ולקמן כלל ס"ד) אך לריך עיון קלת דבס"ס פ"ד סיים הב"י בש"ע שרץ מותר לאכלו משום רפואה דהוי עפרא בעלמא משמע דכלאו רפואה אסור ולא ידעתי מניין לו זה דהלא הוא לכאורה נגד הש"ס והפוסקים שכתבתי והוא עלמו פסק האי דינא ד"ב חדש בסימן פ"ו לענין אפרוח מצילה נבילה ובב"י הוליא דין זה מאורחת חיים אבל שם כתב בזה הלשון מותר לשרוף שרץ ולאכלו משום רפואה עכ"ל אי"כ לא קשה מידי דלשרוף לכתחלה כדי לאוכלו אסור אי לאו משום רפואה ואפשר דהטעם דהוי כמבטל איסור צידים לכתחלה וכן משמע בא"ה סימן ל"ב דין י"ט וכן פסק הרמ"א צ"ד סימן רנ"א אבל בשרוף כבר מוסכם מו"ס ופוסקים דמותר אפילו לכתחלה וכלא רפואה ול"ע : [י] הדברים השלמים הנשמנים. משא"כ דבר הנחתך ואדרבה דרך הדבש לכלות האיסור שנפל לדבש וכ"כ שם בתשובת הרשב"א וכן איתא בתשו' הרא"ש

ראב"ן וכתב מהר"י בת"ה סי' קע"א דהכי נוהגין [יד] ודוקא ביראי מתולעים אבל ספק אם היה שם תולעים יש לאכלם ע"י בדיקה ויש לבררם יפה להשליך הנקובים ולחנם בתחלת ביטולם במים רותחין ודי בכך ושעם זה יתבאר למטה:

ז כתב עוד הפ"ד ספק אם התלעו במחור או בתלוש אסור ולפיכך כתב הרא"ש כל פרי שדרכו להתלע במחור תוך י"ב חדש [טו] אין לו תקנה ולאחר שנים עשר חדש יתנו לתוך מים צוננים המזולעים והמנוקבים יעלו למעלה ואח"כ יתנו בקדרה רותחין שאם ישאר בה תולע [טז] יומת מיד עכ"ל. וכתב ב"י דכן כתבו הרשב"א והר"ן דתוך י"ב חדש לא מהני ליה [יז] שום בדיקה וכתב הרשב"א עבר ובישל תוך י"ב ח"ש בלא בדיקה אם [יח] יוכל לבדוק בודק ואם לאו מותר עכ"ל ומשמע מדברי הרא"ש שהביא המור בסימן פ"ד דע"ש מצוי בהן תולעים במחור וא"כ היה אסור לאכלן תוך שנים עשר חדש אפי' ע"י בדיקה וצריכין למימר דחורו שלהן הוא גדול והשרץ יכול לרחוש בתוכו אבל אם לא יכול לרחוש כבר נתבאר לעיל דשרי לפי דעת הרא"ש [יט] בפולין ואפונים וה"ה בערשים וכ"כ בהג"ה מיימן וז"ל כן התרתי על מבשלי קליות חטין ואומרים שמצוין בהם תולעים בין הקליפה לחטה והתירתי מטעם זה עכ"ל ונראה דדבר זה משתנה לפי הזמן והמקום ואפשר דבזמן הזה אין הרחש

מנחת יעקב

פ"ד ס"ק ט"ו ובחנם טרח הש"ך בסי' פ"ד ס"ק כ"ד והשיג על הפרישה בזה וק"ל: [יז] שום בדיקה. מלת שום הוא ט"ס דודאי בדיקה מהני רק בדיקה דמיס רותחין לא מהני וכמ"ש הרשב"א להדיא בתה"א ובתה"ק סוף בית ג' שער ג' דתוך י"ב חודש אסור לאכלו בלא בדיקה משמע דבדיקה מהני וכמ"ש ג"כ לעיל ס"ק ט"ו בשם הרא"ש והטור וכמ"ש הרב עלמו בסמוך בשם מלאכי כתוב וכ"כ הבאר שבע בדף פ"א ע"ב דמלת שום הוא ט"ס ועיין שם: [יח] יוכל לבדוק בודק עדיין אחר הביטול ואם לאו מותר. והטעם כתב הרשב"א בתה"א דף פ' ע"ב דדרך שאמרו בבהמה באם בא זאב וגטל בני מעיים שהיא עומדת בחוקת היתר ועוד דהכא איכא תרי ספיקא חדא דלמא לא הוה ביה ואם תמלא לומר הוה ביה דלמא נמוח ובטל עכ"ל ואף לפי מה דפסק הרב לעיל כלל מ"ה סוף דין ו' דנותירין ס"ס אפי' היכא דאית ליה תקנה בבדיקה ומשמע אפי' לכתחלה א"ל בדיקה (וכאשר יתבאר לקמן בקונט' הספיקות דין ל"ה וע"ש ס"ק מ"ה) מ"מ מצריכין תמלא לכתחלה בדיקה כיון דדרך ומלוי להתלע וכל דבר שמלוי חוששין לכתחלה (וע' בתשובת למח לדק סי' כ"א וי"ב) וכן מובאר להדיא מתוך דברי הרשב"א שם והובא ג"כ באו"ה כלל מ"א סוף דין ג' וסיים שם וז"ל. והיינו שלא הוחזק פי' בסתם מיני קטניות אבל פרטים במדינה שהוחזקו בכך הוי ודאי ולא ספק עכ"ל כוונת האו"ה שכתב פי' וכו' היינו משום דלא תקשה אדריה דמתחל' כ' כל שהאסור מלוי לריך בדיקה ואם עבר וביטל מותר וכו' הרי אף במיני קטניות שמלוי בהם תולעים אם עבר וביטל מותר ואם כן איך כתב והוא שלא הוחזק לכן כ' פי' וכו' דכוונתו שלא יהא מוחזקים לודאי מתולעים כמו מלא בה ג' או ד' או שידעינן בודאי שכולם מתולעי' כל זה ברור ופשוט להמעיין היטב בדבריו ודלא כמ"ש הש"ך בספר נה"כ סי' פ"ד שהשיג שם על הט"ז בס"ק ט"ו גבי מעשה רחג השבועות וכו' וכתב שם דאם דרכן להתלע לא מקרי ספק ולא מתירין מטעם ס"ס וכמ"ש האו"ה עכ"ל בקולר בודאי לא עיין היטב בדברי הרשב"א ואו"ה שמוכח מדבריהם להיפך וכמ"ש (ואולי באותו פעם לא ראה רק לשון האו"ה שהעתיקו בספרו הש"ך ס"ק כ"ח ולא באו"ה עלמו וכן משמע מדבריו שם נמלא דיפה הורה הט"ז שם על הראזיניקש שעשו חנשי העיר מהם פלאדין ואח"כ בדקו אלל החנוני ומלאו בהם תולעים שאותן שלקחו קודם שנמלא בהם תולעים ואפו בהם פלאדין מותרין משום ס"ס וע"ש דבריו באריכות ולכתחלה נכון לבדוק הראזיניקש וכיוצא בו שדרכן להתלע היטב. וכ"כ הב"ח דראזיניקש ופלומין והירו וגרופין וכיוצא בו מיני פירות שדרכן להתלע במחור ובין בתלוש לריכ בדיקה וכן משמע מדברי הרב לעיל דין ו' ובדין זה ודלא כמ"ש הט"ז בסי' פ"ד ס"ק י"א דראזיני וכיוצא בו פירות יבשים שאין דרכם להתלע אלא בתלוש א"ל בדיקה ובס"ק ח' שם השיג על הב"ח ואין דבריו ברורי' כלל בזה וכמ"ש לעיל ס"ק י"ד. וכן ראיתי שהגיה מ"ו חמי זקני הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק פראג שבימות החמה לזה להכריז לאסור הפירות כאלו עד אחר בדיקה היטב בכל מה דאפשר ורבים נמנעו מלאכול פירות כאלו בימים אלו ונכון הוא: [יט] בפוליס ואפונים. וה"ה בערשים וגם בפוליס ואפונים

בשם תשובת מנחם עזריה סימן ל"ז דברוב מקומות נתפשט המנהג לחוש להחמיר כדעת שניה שהובא בש"ע ועוד הא דאמר' דעת הב"י לפסוק כדעה הראשונה שהביא תחלה בסתם היינו היכא דמפורש דעת הראשונים להדיא וכנודן דהר"מ מפאנו שם בתשובתו משא"כ כאן שלא כתב הב"י כלל דעת המתירין להדיא בפי' מת רק שכתב תחלה הדינים המוסכמים אליבא דכ"ע דהיינו לא הגיע לארץ ומת וכו' דאסור וזה מוסכם אף אליבא דהרמב"ם ואח"כ כתב שיש דעת האוסרין אף בפי' מת א"כ משמע שדעתו לסתום כדעת האוסרין. ונו"ש עוד שכן מוכח בסעיף ח' זה ודאי אינו דשם מוכח איפכא וכמ"ש לקמן ס"ק ט"ו. ונו"ש עוד מסעי' ט"ז כוונתו בזה שמתיר בתולעים הגמולאים בקערה וכמ"ש הש"ך בס"ק נו"ג ואין משם ראיה דאדרבה מודסיים שם לדעת המתירין כוונתו בזה דוקא לדעת המתירין פי' מת משא"כ לדעת האוסרין אף שבש"ך שם ס"ק מ"ג פירש פי' אחר על חיצת לדעת המתירין ע"ש נו"מ המעיין בדבריו יראה שהוא פי' רחוק דלא כ' בש"ע שם להדיא דעת האוסר' אבל באמת כוונת הש"ע שם כמ"ש וכ"כ הב"י להדיא וכ"כ שם בלבד. וכן הלעתי לפני מ"ו האלוף המרומם מוהר"ר הלמן נר"ו והסכים עמי וראוי לחוש להחמיר לכתחלה: [יד] ודוקא בודאי מתולעי'. ל' הרב אינם מובנים לי דהלא אם יש בתוכו ודאי מתולעי' ג"כ יש לו תקנה ע"י בדיקה וכמובאר בסמוך בדין ז'. וכן משמעות כל הפוסקים. וכ"כ מהר"א להדיא בת"ה סימן קע"א ומשמע שם דבספק מתולעים אפי' בדיקה א"ל מטעם ס"ס ספק לא היה בו תולעים ואח"ל היה בו שמא לא פירשו ובאמת בש"ע לא הזכיר הרב מחילוק זה כלום ול"ע ובט"ז סי' פ"ד ס"ק י"א כתב דפירות שאין דרכן להתלע במחור רק בתלוש א"ל בדיקה משמע דלא בעי כלל בדיקה ולא ירדתי לסוף דעתו דהלא מבואר מדברי הטור והרא"ש ושאר פוסקים דאף משום תולעים הגדולים בתלוש דהיינו לאחר י"ב חדש לריך בדיקה דהיינו בדיקה דמים לוגיין ורותחין כיון שדרכן בכך וכמ"ש הר"ב כאן בדין ז' ודוקא עבר וביטל כ' הרשב"א להתיר אבל לכתחלה בעי בדיקה ול"ע וע' בס"ק י"ח: [טו] אין לו תקנה. פי' תקנה דמים לוגיין אבל אם בודק כל א' בפני עלמו מהני וכאשר יתבאר בסמוך וכן מבואר מדברי הרא"ש והטור בסי' פ"ד להדיא שכתבו כל פרי שדרכו להתלע במחור אסור לאכלו תוך י"ב חדש בלא בדיקה משמע דבדיקה מהני: [טז] יומת מיד. והא דלא נותנים מיד תוך מים רותחין היינו משום דלמא לא ימותו מיד כל התולעים ועוד דשם יפרשו מת מן הפרי וגם שם כבד פי' וחזרו ולכך יסיר מתחלה כל המנוקבים והמתולעים ואם יש לחוש שיש עוד תולעים בפני' שלא ניקבו לחוץ ימותו במים רותחין ולא ילא תו לחוץ וזה דעת הטור והרא"ש ואף שהטור והרא"ש סוברים דפי' מת מותר וגם לא חששו שם יפרשו וחזרו מ"מ כתבו שזה מנהג יפה הוא ויולאין אליבא דכ"ע. וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות כ"ז וז"ל ולריך להם לעשות תקנה בכל מה שיוכל וכ"כ הבאר שבע בד' פ"א ע"ב וזה כוונת הש"ע והרב שלא העתיקו לשון מנהג יפה שכתב הרא"ש והטור לפי שאלו לשיטתייהו שחשש בש"ע להחמיר בפי' מת (והרב לפי' וחזרו וק"ל) על כן מורגא מחויב לעשות בדיקה זו (ועמ"ש לעיל ס"ק י"ג) וכן כ"ל כוונת הפרישה בסי'

הרחש מצוי בעדשים ואף אם הוא מצוי אין חורו גדול כל כך ולכן אפשר דמותר לאכול עדשים ע"י בדיקה וכן הוא בהג"ה ש"ד בשם מהר"א דמהני בדיקה בעדשים ואע"ג דיש לדחות דאפשר דברי מהר"י הם לאחר י"ב חדש מ"מ נראה מה שכתבתי ומצאתי כתוב בא"ו שסיד' מהר"ש וז"ל [כ] מצאתי כתוב הא דכתב הרא"ש דאין להם תקנה תוך שנים עשר חדש בדבר שדרכו להתלוע היינו דוקא בדרך אותה בדיקה שכתב הרא"ש דהיינו שיתנן לתוך מים צוננין וכו' אבל אם בודק כ"א בפני עצמו מהני עכ"ל [כא] והמנהג דבוררין הקטנים שקורין ערכי"ש תוך שנים עשר חדש ע"ג השלחן ובוררין הנקובים מהם ואפשר שאין דרכן להתלוע במחזור או דחשבינן לבדיקה זו כאלו בירר כל א' בפני עצמו:

ח כתב עוד המור בשם הרשב"א ואם נמצאו קצת תולעים בקדרה משליכין ואוכל השאר שאין כל כך טעם שיאסור פליטתן עכ"ל וכ"כ הרא"ש כלל כ' סימן ג' ואם נמצא תולע בפני מושל אני מתיר האחרים כי טעם התולע במל בששים ואף הפרי יש ששים למל מתולע שבו [כג] שכך שיעור מהר"ם דאין לך פרי שאין בו ס' נגד התולע שבו עכ"ל. ובתרומת הדשן סימן קע"ב כתב דיש לנהוג כמו שקבל מגדולים דדוקא פירות גסין סמכין אשיעור מוהר"ם אבל לא בפירות קטנים וא' מן הגדולים כתב שיש לסמוך אדברי מוהר"ם אף בגודגדניות דאף ע"פ שהתולע גדול מ"מ המעט היוצא ממנו אינו אלא דבר מועט עכ"ל [כד] ובאמת מדברי הרא"ש והרשב"א נראה דאין לחלק וכן נראה מלשון ש"ד [כה] וכן נראה מדברי מהר"א בהג"ה ש"ד אך מי יקל נגד דברי מהר"א שכתוב לנהוג לחומרא בפירות קטנים [כו] מ"מ בתבשיל שיש בו גם כן דברים אחרים מלבד הפרי ודאי שרי לב"ע ואין צריכין להחמיר ולחוש [כז] שמא החתיכה נעשה נכיל' כמו שמחמירין בשאר איסורים כמ"ש השערים דהבו דלא לוסף עליה וסני אם מחמירין באותו פרי עצמו מאחר שיצא מפי מהר"א ועוד בשאר איסורי' יש מקילין לומר דלא אמרי' חתיכה נ"ג כמו שיתבאר לקמן אי"ה לכן אין להחמיר בכה"ג הואיל שהרשב"א והרא"ש מתירין ועוד [כח] דלקמן יתבאר לך דברים אומרים דאין טעם התולע אוסר משום דהוי פנים ולכן יש להקל

מנחת יעקב

אפשר שהטעם דהנקבים לחון מתגדלים יותר או שמה מעלמא אחי עכ"ל (ועוד אפשר לומר דמקום הנקב מתמעט בענין דליכא ס' נגד התולע) והרב שהשמיט כל זה אזיל לשיטתו כמ"ס שמדברי הרא"ש והרשב"א והט"ד משמע דאין לחלק שום חילוק וכן מבואר הל' של מהר"ם שכתב שאין לך שום פרי שאין בו ס' משמע דאפי' ניקב וק"ל: [כד] ובאמת מדברי הרא"ש והרשב"א נראה דאין לחלק. כ"כ הרא"ש להדיא בשם מוהר"ם כמו שהעתיק הרב וכ"כ רבינו ירוחם נט"ו אות כ"ו אבל מדברי הט"ד והרשב"א אין הכרע כלל ד"ל דמ"ס שאין כל כך טעם שיאסרו פליטתן היינו כיון דאיכא עוד שאר דברים בקדרה ואולי לשיטתייהו דסוברים דלא אמרי' חתיכה נ"ג כי אם בצער וחלב וכ"כ הש"ך בסו' פ"ד ס"ק למ"ד ואפשר דסובר הרב מדכתבו סתמא דמשמע אף דליכא בקדרה דברים אחרים ג"כ אינו אוסר פליטתן ועיין בס"ק כ"ו: [כה] וכן נראה מדברי מהר"א בהג"ה ש"ד. ולפ"ז דברי מהר"א בהג"ה סותרים לתשובתו בסו' קע"ב. אבל באמת המעיין היטב בדברי מהר"א יראה שאין סתירה בדבריו וכבר האריך בזה הר"ש במבוא שער' דס"ה ע"ג ע"ש: [כו] מ"מ בתבשיל שיש בו ג"כ דברים אחרים. לא ירדתי לסוף דעת הרב בזה כיון שכתב תחלה אך מי יקל נגד דברי מהר"א והמעין בתשובתו יראה להדיא דמחמיר אף שהיה שם רוטב ופירות אחרים שלא התלעו וא"כ איך פסק הרב להקל נגדו ועוד דמ"ס הרב וסני אם מחמירין באותו פרי עלמא מאחר שילא מפי מהר"א ובאמת מהר"א מייירי להדיא בדברים אחרים שנתבשלו עמו וגם הוא מילתא דלא שכיח לבטל פרי א' בלי רוטב ומרק כלל ובאמת בש"ע סימן פ"ד סעיף ח' בהג"ה פסק הרב בסתם דאין לך פרי שלא יהיה ס' נגד התולע: [כז] שמה החתיכה נעשה נכילה. כמו בכל איסור דבוק אע"ג דאינו דבוק ממעט מ"מ כיון שמונח בתוכו תמיד מקרי איסור דבוק וכ"כ רנ"ש במ"ס דף מ' ע"ד ועיין בט"ז סו' ל"ב ס"ק י"ב: [כח] דלקמן יתבאר. בכלל כ"א דין ג' לענין זבוב. וה"ה לענין התולע והש"ך בסו' פ"ד ס"ק ל' השיג על הרב בזה וכתב וז"ל וזה אינו דמהקילין בזבוב הם הרשב"א והרמב"ם שהביא שם והם עלמא אוסרי' תלו' דהא כתב הרשב"א ומביאו המור שאין בהם כל כך שיאסרו בפליטתן וכן מחלק הרמב"ם סו' תס"ח להדיא בין זבוב לתולע בפרי עכ"ל. ובאמת אף אם ראונו לומר שזה דעת הרשב"א והרמב"ם מ"מ יפה הכריע הרב דהא כתב בתשובת תמים דעים סו' קל"ט ובכלל בו סו' ק' דף קי"א ע"ד וז"ל תשובה לרב אלפס ז"ל מי שמלא אחד מן השרצים כגון תולעת נמלה וזבוב משליך אותו ולא נאסר התבשיל וכן כתב הב"י בסימן ק"ד בשם א"ח והר"פ להדיא לכן י"ל דאין לזוז מהכרע הרב ואחר דבריו נמשך הל"ח פא"ט והט"ז בסו' פ"ד. ובתוס' השיג עליו

ואפונים עלמו כתב הרא"ש דתוך י"ב חדש צריכין לבדוק כל א' וא' מ"מ לא קשה מהא דכתב הרא"ש דתולעים הנמלאים בפולין ואפונים מותרין כיון שאין יכול לרמוס דהתם לא קאי רק לתולעים הנמלאים תחת הקליפ' וכמ"ס והוכחתי לעיל ס"ק ה' וא"כ לא קשה מידי מעדשים והרב שלא הרגיש בזה היינו לפי שהעתיק רק לשון המור בשם הרא"ש אבל באמת המעיין בדברי הרא"ש עלמו יראה דמעיקרא לא קשה מידי: [כ] מלאתי כתוב. הא דכתב הרא"ש לא ירדתי למה תלה הרב דין זה במלאתי כתוב והלא הדבר מוכרח בכל הפוסקים ובפרטות בהמור והרא"ש וכמ"ס לעיל ס"ק י"ז ונ"ב הל"ח פא"ט סימן רפ"ט ע"ש: [כא] והמנהג דבוררין הקטניות: מהר"ש"ל בפא"ט סו' ק"ג כתב וז"ל ונראה בעיני דוקא בחיטין ובפולין והדומה להן הוא דעבדין ליה בדיקה בבירר' אבל בפירות שיש להן גרעין לא מועיל זה דאפי' בתלוש חיישינן שמא פי' על גבי גרעינן א"כ לא מהני בדיקה מבחון ואף רותחין לא מהני עכ"ל: וכ' הש"ך בסו' פ"ד ס"ק כ"ז שאין זה דעת הרב ופוסקים ראשונים ואין לחלק ולחוש כולי האי וע' במעדני מלך פא"ט דקט"ג ע"ב שכתב ג"כ בזה דעת הרא"ש (והשיג שם על הלבוש ודבריו תמוהי' כמו שהארכתי שם על הגליון וק"ל) ובספר שני לוחות הברית בד' ע"ז כתב דפלומן וקירשן וויינקשיל אין לאכל אותם בלי פתיחה לבדוק אותם אם יש בו תולעת שזה דבר מזוי למלא בזה תולעים בקלת אריות החמות ובקלת זמנים עכ"ל והא דנוהגין לעשות לטעויר"ג שקורין פאווידיל מפירות יבשים בלי בדיקה ובירר' ופתיחה כלל ע"ש במהר"ש"ל שכתב טעם המנהג ומ"מ כתב שם דאם נמלא לאחר ביסולם ולמיקתם שבוררין מהם הגרעינן ונמלא הרבה מהן נקובי' שלריך לשער באומד כילד משערין אם יש ס' באומר נגד התולעים ע"ש ועיין בתשובת למח דק שאלה נ"ב שכתב דגם מהר"ש"ל אינו מלדל להחמיר אלא הפאווידיל שעושין מקירשן וויינקשיל פירות קטנים שיש להסתפק אם יש ששים נגד התולע מה שאין כן העושין מכריכין שקורין פלומין שוועשקיי"ס מותרין בכל ענין ועיין לקמן סעי' קטן כ"ח וגם מותרין לקנות הפאווידיל מן העכו"ם ואין לחוש מה שאמרו קלת אנשים שטחין היור' בשומן חזיר וע"ל ריש כלל ל"ה דין א' ולקמן כלל ע"ה: [כב] קלת תולעים. משא"כ אם נמלא תולעים רבים אף שאין בהם טעם כדי לאסור בפליטתן מ"מ חיישי' שמא יש עוד תולעים שלא נימוחו וצריה אפילו באלף לא בטיל. וכ"כ הרב בסמוך בשם הראב"ד והרשב"א: [כג] שכך שיעור מהר"ם דאין לך פרי. באגודה פא"ט והבא דבריו במהר"ל דיני תולעים וברוקח סו' תס"א ובא"ה כלל כ"ז דין ח' כתבו וז"ל שמעתי קבלה שאין פרי שאין בו ס' נגד התולע שגדל בתוכו כל זמן שלא ילא לחון הלכה זורק התולע וקולף הפרי סביב התולע שלא נוקב הפרי עכ"ל. וכתב הא"ה וז"ל דבדיקה

להקל בתבשיל כנ"ל כתב הר"ן פא"ט דף תרצ"ח ע"א מיהו כתב הראב"ד הא דמתירין תבשיל שנמצאו בו תולעים לאחר שהוציאו התולעים ממנו היינו דוקא שלא נמצא בהן [כט] רק א' או ב' [ל] אבל שלש וארבע [לא] הכל אסור דלא סגי בזריקת התולעים דכיון שנמצאו בו כ"כ הוחז' התבשיל זו שיש בו יו"ז ובריה לא בטיל וכ"כ הרשב"א בתשוב' סימן קי"ב דכן עושין מעשים בכל יום וכתב שם ולא מהני לתבשיל בדיקה דלאחר ששלקן אין להם בדיקה אבל מי השלקות מותרת דאפש' לסנן והטעם מותר עכ"ל. כתב ב"י בשם אורחות חיים מעשה שנפלו נמלים בבלי דבש והורו שיחמם הדבש שיהא ניתן ויסננו וישארו הנמלים למעלה ואין כאן משום מבטל איסור לבתחלה שאין כוונתנו אלא לתקן הדבש עכ"ל:

מ כתב ב"י עוד בשם א"ח אשה שנמצא אחר בדיקתה שרץ אסור לאכול מבדיקתה כדין מי שנמצא אחריו חלב והג' מילי שהוא דבר שנראה לעינים כמין חומט וכיוצא בו אבל תולעים המתלעין בתוך העלין שאינם נראים אלא לאחר שליקטן מותר לאכול מבדיקתן עכ"ל וראיה לדבריו [לג] דסמכין נמי מבדיקת נשים ולא אמרין דנשים עצלנות ולא יבדקו יפה כמו שאמרין גבי שאר איסור דאוריית' ומהר"ש כתב באו"ש [לג] דאין הנשים נאמנות ואין המנהג בדבריו רק הנשים בודקת הקטניות והפירות וסמכין עליהן ואפשר דמעכ"א מאחר דלא הוחזק איסורא גם כי יש הרבה צדדים להקל כמו שנתבאר לעיל אע"ג דאנו מחמירין מ"ס סמכין עליהן ופוק חזי מה עמא דבר:

י וכתב הרא"ש בתשוב' כלל כ' סימן ג' תולעים הנמצאים בקמח ומלח אסור אמנם האגודה כתב בפא"ט בשם הרוקח דשרי ובהג"ה ש"ד כתב לאסור וכתב דכן עשה מהר"ם הלכה למעשה וצוה להשליכו לנהר ולא רצה להתיר [לד] למכור לעכו"ם פן ימכרנו לישראל עכ"ל וכתב ב"י דכן קבל מהר"ב ממנהרי"ש ובהג"ה ש"ד משמע דהוא

מנחת יעקב

זה בתולעים שצפנים אבל פירות שזרען להתלע בתלוג ורגיל להיות תולעים מבחוץ דאז נאסרו מיד פשיטא כשנתבטלו בלא בדיקה ונמלא אח"כ בתבשיל ג' או ד' הכל אסור דליכא רק חדא ספיקא דנמוח עכ"ל ועיין לעיל ס"ק י"ד וי"ח: [לג] דסמכין נמי מבדיקת נשים. והא דפסק הרב בש"ע ס"ס קכ"ז בהג"ה דבזריקת הדגים אין הנשים נאמנות תירץ מהר"ש כ"כ בס' פ"ד ס"ק ל"ד דשאני הכא כיון דלא איתחזק איסורא גם כי יש הרבה צדדים להקל עכ"ל ודבריו תמוהים לכאורה דהא התם ג"כ מיירי דלא איתחזק איסור כמו הכא דהא יש ספק אם יש בתוכו דג עמא כלל כמבואר שם ובמולא הדין האו"ה סוף כלל כ' ומ"ס דיש הרבה צדדים להקל הא דאמר להדיא מלשון הרב בס' קכ"ז דכל דאיכא צדדים להקל יותר אין להאמין לנשים (וכה"ג קשה על הרב כאן) ואפשר לחלק בין צדדים ובין הרבה צדדים להקל: [לג] דאין הנשים נאמנות. ועל הא"ח כתב מהרש"ל דמיירי בדבר שאין בהם טורח משא"כ בקטניות: [לד] למכור לעכו"ם. אף דאיכא ס"ס דהיינו שם לא פירש ואת"ל פ' שם לא ימכור לישראל משום דמכירה לעכו"ם לא מקרי ספק גמור אלא היכא דאיכא עוד ספק גדול כמו ספיקא דפלוגתא (ובמו שיתבאר לקמן בקונט' הספיקות מחודש ד' וה' ע"ש) וכאן לא מקרי ספיקא דפלוגתא וכמ"ס הש"כ בס' פ"ד ס"ק י"ח אבל מותר למכרו מעט מעט לעכו"ם כ"כ הט"ז בס' פ"ד ס"ק ס' קח' והש"כ בס' ק"י ו' ולמדו דין זה ממה שנתבאר בא"ח ריש סימן תס"ז דגן שנפל לנהר דמותר למכור לעכו"ם מעט מעט מטעם ס"ס דהיינו ספק אחד שם לא ימכר לישראל ואת"ל שימכר לישראל שם יאכל הישראל קודם פסח ואף דליכא התם ספיקא דפלוגתא (דהא אפילו נחזקעו מותר וע"ש בעולת שבת ריש סימן תס"ז) מ"מ כיון דמעט מעט הוא קרוב לדאי שלא ימכר לישראל וכיון דאיכא ספק כי האי מתירין אף בלא ספיקא דפלוגתא א"כ גבי קמח שהתלע מתירין מטעם ס"ס כזה למכור מעט מעט אף בלא ספיקא דפלוגתא וכהאי גוונא פסק הרב בהג"ה ב"ד סימן קכ"ד סעיף ה' דדין יין שנתערב במים אף דליכא התם ספק ספיקא ואם כן כ"ש הכא ובהג"כ סימן פ"ד בהג"ה של בן המחבר השיג על הט"ז והש"כ דדין זה וכתב דשאני גבי חמץ דהוי ספק ספיקא ובאמת לא קשה מידי דגם כאן הוי ס"ס (אף שכתב שם בנה"כ שם"ש הש"כ בס' ק"י ו"ח דהכי דאסור לכ"ע סותר לתי' זה לא דק דאין סמירה כלל דנועט מעט שאני וכמ"ס וק"ל ואי קשיא הא קשי' דלמה לא הזכירו הפוסקי' היתר זה דקבא קבא לענין פת שאפהו עכו"ם דנתבאר לקמן כלל ע"ה דין ד' ובי"ד סימן קי"א ואף דהתם ליכא ס"ס מ"מ כיון שהוא איסור דרבנן אפי' בספק א' יהא מותר (ובאמת אין אנו מתירין רק למכור פרוסת דאז ודאי שלא יקח הישראל ממנו) ומכ"ש שמשמעות הר' בסימן קל"ד סעיף ה' ב"ן שנתערב במים דמותר כה"ג אף דליכא ס"ס וכה"ג קשה על היין שנפל ע"ג חטים שאסור למכור לעכו"ם כמבואר

עליו שם הש"כ בנה"כ ע"ס. וכ"פ בתשובת למח לרק ריש שאלה כ"א אלא שהשיב שם להשואל דאף לדעת מהרש"ל שהחמיר יש להקל בנדון ההוא ע"ש ולפי דעת הרב פשיטא שאין להחמיר בפלוגתא הנעשה מגודגני' כלל ועמ"ס לעיל ס"ק כ"א: [כט] רק אחד או ב'. צב"י ס' פ"ד מביא שם תשוב' הרשב"א דצב"י ג"כ אסור וכתב הצ"ח שם דכן יש להחמיר לפי מה דק"ל כרבי דבתרי זמנא הוי חזקה עכ"ל וכתב הט"ז בס' ק' ס"ק וי"ו וז"ל ולא כ"ל לע"ד כן דהא כ' הרא"ש צ"פ הבא על יבמתו דנשואין ומילה קי"ל כרבי משמע בשאר דוכתא קיימא לן כרשב"ג דדוקא בתלת זמנא הוי חזקה וכן עיקר עד כאן לשון הט"ז ותמיהה נשגבה על הט"ז שהלץ בין המרכים וקובע הלכה כרשב"ג (וגם על הש"כ בנה"כ שלא הרגיש עליו בזה) והאמת אינו כן דאדרבה מדכתב הרי"ף והרא"ש פ' הבע"י וז"ל ומוסתברא דמילה כנשואין דבתרי זמנא הוי חזקה דספק נפשות הוא וספק נפשות להקל. וכן לענין נשואין דקטלנית עכ"ל. וא"כ לענין חשש איסור דאורייתא כמו בתולעי' ודאי קי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא ובתרי זמנא הוי חזק' וזה הטעם עלמו הוא כנשואין ודוקא לענין ממונא אזלין לקולא וכמו שכתב הרא"ש עלמו שם בסוף דבריו מבואר להדיא מדבריו שם דבספק איסור לחומרא והוא פשוט וכן מבואר שם להדיא ברין (וכ"מ באגודה ובמרדכי פרק הבא על יבמתו) וכך כתב להדיא בתשו' הרשב"א בלשון השואל שכתב וז"ל. וראיתי מן גדולי שהורו לאיסור משום דבתרי זמנא הוי חזקה עכ"ל. וכל זה פשוט ומ"מ אין ענין כלל לדברי הב"ח דדין זה לתרי זמנא הוי חזקה וכמו שהשיב הרשב"א בתשובה שם שכתב וז"ל עיקר הענין הוא כל שנמלא תולעים מרובים בקדרה בין צפעס אחת ובין בהרבה פעמים לריבין בדיקה וכו' ע"ש וכן על כרחיך ל"ל שלא יסתרו דברי הר"ן דפסק בשם הראב"ד דאחד או ב' מותר ובפ' הבע"י פסק דבאיסורא אזלין לחומרא ובתרי זמנא הוי חזקה אלא ודאי דאין נפקותא כאן לענין זה לכן אין לזוז מופסק הב"י בש"ע והר' כאן ועוד דגם ל' הרשב"א שהביא צב"י שם משמע דלא מיירי צב"י תולעי' רק שכתב שם ב' פעמים ולעולם שיש תולעים הרבה ול"ע קלמ' ליישצ תשובה זו עם תשובה זו שצדיקו בס' ק"י: [ל] אבל שלש וארבע הכל אסור. לכאורה קשה השתא שלש אסור ארבע מצעי' ועיין צב"י ס' ס"ד ס"ק ט"ו מה שתי' בזה ועי"ל כיון שאין ענין כאן מתלתא זמנא הוי חזקה כמ"ס בס' ק"כ ט"ו וא"כ לפי ריבוי התבשיל צריך להיות רבוי התולעי' וג' בתבשיל מועט וד' בתבשיל מרובה כה"ג מתרץ הש"ס בשבת ר"פ מפנין גבי ארבע וחמש קופות. ועיין צב"י במה אשה דף ס' ע"ב ובתו' שם ד"ה השתא: [לא] הכל אסור. הטעם דאז ליכא רק ספק א' שם נימות וכתב הש"כ בס' פ"ד ס"ק ל"א דכל זה מיירי דוקא תוך שנים עשר חדש אבל לאחר י"ב חדש דליכא איסור אלא כשפירש ואז איכא ג"כ ס"ס ספק פי' חי או פי' מת ואת"ל פי' חי שם נימות וכל

[לה] דהוא הדין חיטין המזולעים אסורין וכ"כ מהרא"י בתרומת הרשן סי' קצ"א [לו] וכתב דיש מקילין משעם דאין דרך כלל שיטחון התולעים כי כששופכין החיטין בתוך האפרכסת בורחין מפני קול ונדנוד הרחים ונראה שאף אם חמצא לומר שאין זו ברור מ"מ אין להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטילים בתוך הקמח ולא מקרי מבטל איסור לכתחל' הואיל ואין מכוון לבטלם אפס נראה שצריך לרקד הקמח לאור היום כדי לראות יפה אם נפלו בקמח תולעים שמחו בהבל ואבק הקמח הרחים עכ"ל :

כלל וסימן מ"ז ומ"ח. בדין תולעים הנמצאים בבשר ודגים וגבינה ובו שלשה דינים :

א כתב המ"ד וז"ל כל התולעים הנמצא' בבהמה לא שנא במעים ול"ש בין עור לבשר כולן אסורות והנמצאים [א] בדגים במעיהן כולן אסורות דמעלמ' אתי בין עור לבשר [ב] או תוך בשרן מותרין וכן אמרי' פא"מ ופסקו כן הרא"ש והרי"ף [ג] והרמב"ם והוא הסב"ס הפוסקים דלא כמשמעות השערים [ד] דאף בדגים אסור בכל ענין : וכתב

מנחת יעקב

עכ"ל. לכן סובר הש"כ דהנמלאים במוח של הדג ג"כ אסור דאולי נכנס דרך חוטמו למוח. ומא"מ האלוף והמרומם מוהר"ר יוסף נר"ו שמעתי שלשון הב"י בס' פ"ד הטעם לשפתי כהן שז"ל הב"י שם. והרמב"ם כת' בפ"ב תולעת הנמלאת במעי הדגים ובמוח שבראש הבהמה עכ"ל הב"י והבין הש"כ דתיבת ובמוח שבראש קאי ג"כ אדגים לכן כתב בפשיטות לאסור בדגים אבל באמה ובמוח שבראש אבהמה קאי עכ"ל וכן מסתבר : [ב] או תוך בשרן מותר. טעם החילוק שבין בהמה לדגים מבואר בש"ס סוף פא"ט משום דבהמה בשחיטה הוא דמשתרי' והאי מדלא מהני להו שחיטה שהרי יש להם חיות בפני עצמן באיסורייהו קיימו (ול"ד לשליל דניתר בשחיטת אמו דהתם גזירת הכתוב הוא) אבל דגים באסיפה בעלמא משתרי' והני כי גבלי בהיתרא קא גבלין ויחזי טעם זה נמשכו כל הפוסקים ובמעדני מלך ספ"ט דף קפ"ב ע"א הקשה וז"ל. וקשיא לי דהא מוכח סוף פ' ר' עקיבא דאסור לאכלו חגב חי משום כל תשקלו וה"ה לגד וא"כ אכתי באיסורא קא גבלי. ולפי מה שכתבתי בלחם חמודות פ"י מי שמחו סעיף פ"ד דהא דאיסור כל תשקלו לענין דברים המאוסים אינו אלא אסמכתא בעלמא ניתר עכ"ל. הנה מ"ש לענין דברים המאוסים האיסור דכל תשקלו היא אסמכתא בעלמא ואינו רק איסור דרבנן לדעת הרמב"ם הוא נכון. וכמו שהאריך בזה בל"ח פרק מי שמחו. וכן מלאמי להדיא ברמב"ם במנין המלות לאוין סימן קע"ט ובדאי' אישתמיטתא דברי הרמב"ם אלו להב"י והדרישה סי' קי"ו שמסתפקין שם בזה. אבל מ"מ אין התירוצ זה נכון לדעת הר"ן והרשב"א בתשובה סי' ז"ב הובא בב"י בל"ח סי' שמ"ג דבאיסור דרבנן מותר להאכיל אפי' לקטן בידים היכא שיש בו לורך לתינוק והוכיח כן מכמה סוגים ע"ש. וא"כ על כרחך ז"ל מה דמקשה הש"ס בשבת פ"ד דף ל' ע"ב אי הכי אפי' טהור נמי דלמא קעבר משום כל תשקלו ולא יהבינן צירים לקטן כמבואר שם מפשטא דש"ס וא"א דאיסור זו דכל תשקלו הוא רק מדרבנן מאי מקשה הש"ס הא כיון דאיכא לורך לתינוק לשחוק בו ומכ"ש כיון שאינו שנותן לתינוק על מנת לאכול רק חשש דשמא יאכל אפשר דכ"ע מודה בכה"ג דלא גזרי' באיסור דרבנן אלא ודאי דלדעתיהו הוא איסור דאורייתא. אבל מ"מ עיקר הקושיא של מעדני מלך נראה דמעיקרא לא קשה מידי דהא מבואר שם בתו' פ' רבי עקיבא בדה"ה דלא לימרו מיכל וכו' דאע"ג דאסור לאכול חגב חי כולו מ"מ מותר לחתוך ממנו אבר ולאכלו ואין בו משום אבר מן החי. וכ"פ הרב בהג"ה ב"ד סי' י"ג וא"כ מעולם לא נתגדלו התולעים באיסור כיון דמותר לאכול מן הדגים בעודן חיים ע"י שיחתוך אבר משם משא"כ בבהמה דאסור כה"ג משום אבר מן החי א"כ כי גבלי באיסור קא גבלי כל זה כ"ל פשוט וברור : [ג] והרמב"ם. כ"ל שהוא ט"ס או ז"ל רמב"ן דהרמב"ם סובר דבדגים בכל ענין התולעים אסורים אם לא שהתלעו לאחר שנמלחו כמבואר בפ"ב מה' מ"א וכ"כ ה"ה מ"מ שם וכן מבואר מהשגת הראב"ד (ואע"פ שבמגדל עוז האריך לפרש דעת הרמב"ם בדרך אחר מ"מ המעיין היטב ברמב"ם ובש"ס יראה שדבריו אי אפשר לאומן כלל וכב' כתב הב"י כמה פעמים שאין להשגיח בדבריו כלל וכ"פ מהרש"ל פ' החובל סי' ט' ע"ש) ואין לא קי"ל כהרמב"ם בזה שהוא נגד דעת רוב הפוסקים. וכמו שפסק הרב כאן וכן מבואר בש"ע : [ד] דאף בדגים אסור בכל ענין. הב"ב בסימן כ"ד ס"ק י"ב כתב דאף השערים מודה דהנמלאים

ב"ד סימן קל"ד ולא הוזכר בש"ס ופוסקים כלל היתר דמעט מעט וכבר ראיתי שגה"כ שם גם בתורת חיים בש"ס דעכו"ס דף ס"ו הרגיש בזה ומקשה מש"ס דפסחים דמתי' רבא עלמו על ידי קבא קבא ותימן שם דשאי התם דהוי ס"ס אך הניח בל"ע הא דפסק הר' בס' קל"ד לענין יין שנתער' במים הית' דמעט מעט ואפשר לומר דהר' סובר דבאמת מכירה לעכו"ס קולא גדולה היא דהוי כמבטל איסור לכתחלה ומהי טעמא לא חשי' ספק גמור וכמ"ש לקמן בקונט' הספיקות במחודשים ס"ק ה' והלכך אפי' מעט ג"כ אסור והא דקי"ל בא"ח סימן תס"ז גבי דגן שמוחר ע"י קבא קבא היינו כיון דאיכא שם הרבה לדרים להקל חדא דיש כאן שני ספיקות הקרובים לודאי היינו כיון שהוא מעט ודאי לא ימכור העובד כוכבים לישראל ואף אם ימכר לישראל מסתמא יאכל ישראל קודם פסח ועוד דדגן שנכללו איסור דרבנן גרידתא הוא כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מה' חמץ ואפי' בספק א' היה ראוי להחיר וכמ"ש מהר"י טראני בחלק י"ד שאלה ב' ועוד כיון דעיקר הטעם שאין להקל במכירת עכו"ס קודם פסח היינו משום דהוי כמבטל איסור לכתחלה ודעת כמה פוסקים דחמץ קודם פסח לא מקרי מבטל איסור לכתחלה כיון דעדיין היתר הוא וכ"כ הב"ב בא"ח סימן תכ"ג בשם ראבי"ה וע"ש בשו"ר כנסת הגדולה והא דפסק הרב לענין י"ג שנתער' במים בס' קל"ד דמותר למכור מעט מעט היינו מטעם שכ' הב"י שם בשם רבינו ירוחם דמסתמא כיון שיש בו טעם יין לא יקח ישראל יין מעכו"ס רק מטעם חומרא בעלמא אסרינן למכור להם לכן מתירין למכור על כל פנים מעט ואפשר לומר דהש"כ והט"ז שהתירו כאן גבי קמח שהתלע למכור מעט מעט הוא ג"כ מהאי טעמא דאף אם יקח ישראל ממנו ויאפה ג"כ איכא הרבה לדרים להקל כמ"ש הרב לעיל בדין ט' מ"מ כיון שלא הוזכר היתר זה בפוסקים ראשונים כ"ל דאין להקל אלא"כ בהפסד מרובה :

[לה] דה"ה חיטין המזולעים אסורים. וכת' הט"ז בסימן פ"ד ס"ק ח' ואם רולה לעשות ממנו יין שרק מותר אך דיש לחוש אם יהי' לישראל שום היתר יבא לאכלו כשהוא בעין ככ"ל עכ"ל. וחומרא גדולה הוא זו ועיין בפסחים דף י"א ע"ב גבי אדם בזהל על ממונו ועיין בתשובת למח לרק סי' נ"א שהאריך ג"כ בהית' יין שרק אפי' לכתחלה ועיין בריב"ש סי' רנ"ה ובתשובת משאת בנימין סי' נ"ח וכישות שהתלעו לעשות מהם שער עיין בחשו' מהר"ם מלובלין סי' כ"ז שמתיר וע"ש ובתשובת למח לרק שם : [לו] וכתב דיש מקילין. הש"כ בס' פ"ד ס"ק ל"ז כתב דאף מהרא"י לא התיר אלא"כ שיצברו קודם הטחינה דאז כיון דליכא אלא חששא דיש עוד תולעי' שם סמכין אהני טעמים אבל לא כשנמלא התולעים ברובן בענין דאי אפשר לצררן וכן חילק מהרש"ל פא"ט סי' קכ"ה בהדיא ע"ש עכ"ל :

כלל וסי' מ"ז ומ"ח. [א] בדגים במעיהן כולן אסורים. וס"כ בסימן פ"ד ס"ק מ"א כת' והנמלאים בדגים במעיהן או במוחם אסורין דמעלמא אחי לתוכו עכ"ל ולכאורה ל"ע מאין יבא להש"כ דתולעים שנמלא במוח של דגים שאסורין ודבר זה לא מלאמי בשום פוסק ואולי לקח דבר זה ממ"ש בהג"ה אשרי' ובשלטי גבורים סוף פא"ט וז"ל. הלכך תולעים שנמלאו בגוף הדג שרי ונמלאו בחוטמו ובמעיהם אסורין

ב וכתב עוד המור והגדלים בבשר ודגים וגבינה המלוחים מותרין בכל זמן שלא פירשו [ה] וכתב בהגה ש"ד דהבי נהוג שלא להקפיד לאכול דגים שיוצאין מנופו תולעי' לבינים ורגליו [ו] לצאת מקצת ולחזור דהיינו רביתיהו עכ"ל ובמדרכי סוף פא"ט כתב בשם ראב"ה דתולעי' הנמצאים בדגים ובגבינה וגדלים שם מחמ' סרחון מותרין ורשב"ם כתב דאפי' פירשו לגג הדג או הגבינה שרי דהיינו רביתיהו אבל אם פירש לגמרי ודאי אסור עכ"ל. ומהרא"י כתב דרבים נוהגין היתר [ח] בתולעים של גבינה לאוכלן בהריא אע"פ [ט] שקופצין הגה והגה בקערה וסומכין אדברי ראב"י עכ"ל. וכ"פ או"ה כלל מ"א דכל זמן שלא פירשו על השלחן מותרין וכן הוא המנהג וכתב המור וז"ל וכתב א"א הראש ז"ל הלכך תולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין ולא חיישינן שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה דמסתמא אותן שפירשן מחיים נפלו כשהדיח הבשר ואלו נשארו בבשר ועתה יצאו כ"כ בספר התרומה וראוי היה לחוש כשנתן הבשר בקדרה במים צוננין אולי פירשו לדופני הקדרה ולא היינו רביתיהו ונהגו להתיר עכ"ל וכבר נתבאר לעיל דהרמב"ם אסרן אף אם פירשו מחיים [י] אך דלא קי"ל הכי ונראה דה"ה תולעים הנמצאים בשומן של אווזות או שאר שומן דלא גרע מזולעים הנמצאים בבשר אמנם טוב ליקח התולעים הנמצאים משם ולהתיר שאר השומן ואין זה מבטל איסור לכתחלי אף אם היה אסורין מאחר שאין בוונתן לבטלן כמ"ש הרמב"ם [יא] גבי חמאה של עכורים וכמו שנתבאר לעיל גבי תולעים הנמצאים בדבש וכן מצאתי בהגה"ה. כתב באו"ה תולעים הגדלי' בגבינה או בבשר לאח' שחיטה אע"פ שפירשו אינן אסורין [יב] רק בעצמן [יג] אבל אין אסורין תערובת אם נתערבו כתבשיל או במאכל אחר ואי אפשר לבררו משם הכל שרי כל שכן שאינן אסורין בפליטתן:

ג כתב המור בס' פ"ד יש מיני עופות הגדיל' באילן בהרמויהו וכתב ר"י שהן אסורין משום שרץ השורץ על הארץ וכ"כ התו' וב"כ באו"ה דכן נוהגין [יד] דלא בהנהות מדרכי דף תש"ם ע"ג דמתירין:

כ"ל וסימן מ"ט. והיכי דנתבשרה הרבה פירות ביחד וכו' כבר נתבאר לעיל כל הדינים אלו בכלל וסי' מ"ו.

כ"ל וסימן נ' נ"א. בדין איסור שנתבשל בקדרה ועירו המאכל או לקחו משם בכף וכו' שלשה דינים:

א כתב בש"ד והסמ"ג אם נתבשלו דגים רבים ונמצא אח"כ דג שמא בקערה אע"פ שיש ששים בקערה נגד הממא יש מחלוקת ריב"א ור"ב אם יש לחוש שמא דג המריפה נשאר עם המעט שבמחבת [א] ויאסור אח"כ האחרים וכן

מנחת יעקב

הנמצאים בין עור לבשר בשהם שלימין מותרין רק שדעתו לאסור כשנמלא בחתיכות דג וכן משמע באו"ה כלל מ"א דין ט'. וכן מהרש"ל בפרק אלו טריפות סימן ק"ד: [ה] וכתב בהג"ה ש"ד דהכי נהוג. כ"ל דכל זה אין מקומו דהג"ה ש"ד דלא קאי רק התולעים שנתגדלו בדגים חיים בין עורן לבשרן דכתב הרא"ש להתיר על זה כתב דהכי נהוג וכו' וכ"כ מהרא"י להדיא בהג"ה ש"ד וכן משמע גם כן בלשון הרב דדרכי משה שפי' כן לדברי הג"ה ש"ד וכן מבואר בדברי מהרש"ל סי' ק"ד ואו"ה כלל מ"א לכן נ"ל דהך הג"ה שייך לעיל בדין א' אחר והוא הסכמת הפוסקים: [ו] ללא מקלות. משאין כן ביאלו כולם אסורין כמו שיתבאר בסמוך לענין גבינה וכ"כ הש"כ בסיומן פ"ד ס"ק מ"ב: [ז] וגדלים שם מחמת סרחון מותרין. ואפילו פירשו לגמרי מתיר הראב"ה שם וכתב מהרש"ל פ' אלו טריפות סימן ק"ד וסברא ישרה היא דלא שייך לומר שרץ השורץ על הארץ כ"א בפירות שצאו מגדולי הארץ או מענייני שמים שדומה לשרץ המים אבל מה שצא במאכלות מרוב שומנו או מסרחון אין שם שרץ הארץ עליו ולא שרץ המים עליו כלל עכ"ל ובסיומן ק"ה כתב וז"ל ומ"ש שבשר ודגים וכל הדומה להם אין בהם שרץ השורץ מ"מ דבש נ"ל דשייך שפי' צהו שרץ השורץ כשפי' דהא דבש מי פירות הוא לענין איסור חמץ ומלה כמ"ש הס"ת והסמ"ג בהל' חמץ וא"כ יש ציניהם איסור תולעים ממנו כשפי' ומשום הכי כתב בא"ח מעשה שנפלו נמלים בכלי הדבש והורה שיחמם הדבש עד שיהא ניחוח ויסננו וישארו הנמלים למעלה עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דמה שמצינו ראייה מחמת שחשצין דבש למי פירות לא ידעתי מה ענין זה לזה דאף שהם מי פירות לענין חמץ מ"מ ודאי לא צא מגידל הארץ ותדע שהרי כל המשקים הם בכלל מי פירות לענין חמץ ואעפ"כ השג"ה שפירשו מהם אינם אסור משום שרץ השורץ רק משום שרץ המים כאשר יתבאר בסמוך כלל וסי' נ"ג. ותדע דהא שומן גם הוא בכלל מי פירות לענין חמץ כמבואר בא"ח סי' תס"ב וכן האריך להוכיח בתשוב' למח' לזק"ס סי' קכ"ב ע"ש ואעפ"כ תולעים הגדלים בהם לית בהם ושוש שרץ השורץ על הארץ כמו בבשר ודגים וכמו שיתבאר בסמוך וכ"כ מהרש"ל לעלמו שם בס' ק"ה (ואי כוונת מהרש"ל אדבש תמרים לזו א"ל ראייה כלל דודאי מגדול הארץ הם צאים וק"ל) ומ"ש משום הכי כתב בא"ח מעשה וכו'. הוא

תמוה מאוד דאף אם נחמ' דשרלים בדבש לא מקרי שרץ השורץ מ"מ יפה הלריך לסקן הדבש דהא הנמלים מעלמא אחי והיכא דאחי מעלמא ודאי איסור' וכמו שיתבאר ריש כלל זה לענין שרץ וזכרנו שכתב בא"ח שנפלו נמלים ובודאי נמלה שרץ גמור הוא ולענין דינא יתבאר בסמוך סוף דין זה דעת הרב ועמ"ש בס"ק י"ב ודו"ק: [ח] בתולעים של גבינה. ודוקא בגבינה נהגו כן משא"כ בבשר ודגים מלוחים כשפירשו נהגו לאסור וכ"כ בש"ע וזה הוא דעת מהרש"ל פא"ט סי' ק"ד וכתב הטעם דגבי בשר שצאו מסרחון איכא משום כל תשקלו משא"כ בגבינה דאדרבה כל זמן שהזקין משובח עכ"ל וכן מבואר לקמן בלשון הרב בסיומים. ודלא כמשמע קל"ה צט"ו סימן פ"ד ס"ק כ"ב שמהרש"ל מחולק בזה עם הרב: [ט] שקופצין הגה והגה בקערה. משא"כ כשקופצין על השלחן אף בגבינה נהגו לאסור. וכן מבואר בש"ע סי' פ"ד אבל מהרש"ל סי' ק"ד משמע דמת' בכל ענין וע"ל ס"ק ז': [י] אך דלא קי"ל הכי. וע"ל כלל מ"ו ס"ק י"ג כתבתי שראוי להחמיר ואפשר דהכא אין להחמיר כלל כיון דלדעת ראב"ה אף בפירוש' מחיים אינו אסור כלל וק"ל: [יא] גבי החמאה של עכורים. וע"ל בסיומים כתב דה"ה בחמאה שנתלעה ג"כ דינא הכי: [יב] רק בעלמן. הטעם מפני מראית עין אבל אין אסורין תערובת דאין איסור תולע רק בדבר גידולי קרקע וכדעת ראב"ה וכו"מ הקשה הרב וז"ל ולא ידעתי מנ"ל דהא לא גרע מאותן הגדלים שבשר דאסורין לאח' שחיטתן (ועיין לעיל ס"ק ז' מ"ש בשם מהרש"ל בס' ק"ד לא קשה מיד) עכ"ל ולכן פסק שם בהג"ה ס"ס פ"ד דיש להחמיר היכי דליכא הפסד מרובה. וכן משמע מצי' דראוי להחמיר ולאסור כשפירשו. ולפי' נראה דגם בדבש ושומן שנמלא בהם תולעים יש להחמיר היכא דליכא הפסד מרובה ועיין מה שכתבתי לעיל ס"ק ז' בשם מהרש"ל לענין הדבש ודו"ק: [יג] אבל אין אסורין תערובתן. לשון האו"ה וא"ל ס' לבטל הטעם וכתב הש"כ בס' פ"ד ס"ק מ"ה מיהו נראה דלריך רוב עכ"ל: [יד] דלא כהגהות מדרכי מהרש"ל פ' העור והרוטב פסק כהגהות מדרכי וכתב הש"כ בס' פ"ד ס"ק ל"ט דהסכמות הפוסקים כהרב והכי נוהגין ועיין במהרי"ל סימן קמ"ב:

כ"ל וסימן נ' נ"א. [א] ויאסור אחר כן האחרים. עיין בטור סי' ק"ו ובסמ"ג שם ובכ"ז משמע

וכן כביצים שנמצא בהם אחד מריפה [ג] ודעת ר"ב דאין לאסור מכל מקום כתב ריש להחמיר בביצים מטעם שכת' בש"ד לפי שאין רגילין לבשל כל כך ביחד שיתבטלו המעט שנאסרין ברוב היתר כמו שהאריכו במעט האיסור ולענין הלכתא נראה דלכתחלה כמ"ש ריב"א וראבי"ה דכל ירא שמים יזהר כשמתבשל דגים או ביצים שיצנן המים טרם יוצאין ואז לא יאסרו האחרים הנוגעים בו דהוה צונן עכ"ל. אמנם בדיעבד יש להקל בדברי ר' שמשון דכתב טעם להיתר [ג] דתלינן דאיסורא ברובא איתא ויש להתיר אף בביצים מאחר שמצינו מהר"א כתב בהג"ה ש"ד דבי נהוג דמטעם חששות אלו אין לאסור עכ"ל והיינו בדברי רבינו שמשון שכתב האי טעמא כמ"ש הסמ"ג בשמו ולפ"ז בכל ענין שרי דלא מחזיקין איסורא דלמא נשאר לבסוף בלא ששים ואף ע"ג דבהג"ה ש"ד כתב ואף לדברי המתירין דוק' כשעירה המים קודם ש ירה הדגים האחרונים הנשארים במחבת אבל אם נשאר מים או רוטב עם מעט דגים לבסוף ועירה אותן לקערה [ד] הכל אסור דעירוי כבלי ראשון וא"כ הרוטב מוליך אח"כ המע' מחתיכה לחתיכה [ה] ואין שם ששים נגד מה שנאסר תחלה והמחבת בכל ענין כשרה דמוקמינן המחבת בחזקת כשרות היינו דוקא לסברת ר' ברוך דמתיר בדגים מטעם דאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה [ו] אבל לדברי הר"ש דכל שרי וכן נראה לי וכן משמע מדברי הב"י בש"ע דלא כתב דאסור ועוד דמאחר דיש להסתפק בדבר

מנחת יעקב

רק אותן שנוגעין סביביו והם אינם יכולין לאסור האחרים בלא רוטב כי הרוטב שבתוך הקער' הוא כלי שני ואינו מבשל א"כ נחשב כל דבר צינע וכן משמע מדברי מהרש"ל פג"ה סי' מ"ד ע"ש וגם ל"ד למה שכתבתי לעיל בס"ק א' דעירוי וכלי שני מבשל וק"ל) ובלבד שפטר זהב סי' ק"ז פסק ג"כ דאפי' ליכא ס' מותר אף שכתב שם טעם אחר והוא שלא ללורך ודוק: [ד] הכל אסור דעירוי ככ"ר. ומהרש"ל ב"א"ש ובפג"ה סי' מ"ד פסק ג"כ דאף שלא עירה כל הרוטב מותר ועיין מ"ש בס"ק ל': [ה] ואין שם ס' נגד מה שנאסר. ואף דעירוי אינו מבליע רק כדי קליפה מ"מ הכי שאני וכמ"ש לעיל בס"ק א': [ו] אבל לדברי הרא"ש הכל שרי. פי' ואפי' צבילים מותר וכ"כ מהרש"ל צביאוריו לסמ"ג לאווין סי' קל"ב וכ"כ מהרש"ל פג"ה סי' מ"ד (אף שלא פסק כוותיה על כן אסור שם צבילים) וכן איתא צביאורי סמ"ג לר"י מקרעמנין. ובס"ק סי' ק"ז ס"ק א' כתב דלדעת ר"ש הטעם דתלינן דאיסורא ברובא איתא. א"כ עכ"פ לריבן להיות אותם שאינם נוגעין לרוטב הרוב כדאיתא בהג"ה ש"ד אס כן צבילים דאוסר ר"ב מטעם דאין רגילין להיות רוב אף לר"ש אסור. ולא אבין מ"ש מהרש"ל ות"ח דלר"ש אף צבילים וכו' עכ"ל. ולע"ד נראה שהוא מוזן כפשוטה כי ודאי אף צבילים איכא רובא אותן שנמלאו חוץ לרוטב וא"כ תלינן דאיסורא ברובא איתא לדעת ר"ש וכנוונא דאיתא בש"ס דוצחים דף ע"ד צפירשו ארבעים למקום א' וששים למקום א' וכו' אף מכל מקום לענין ביטול איסור סובר מהרש"ל והרב דלא מהני רובא עד דאיכ' רובא דמינכ' דהיינו כפל כאיסור (וכדאי' צברכו' דמ"ח שבעה שאכלו דגן דבעין רובא דמינכר דהיינו כפל וכמ"ש הר"ן שם) וכמשמעות לשון הפוסקים והש"ס חד בתרי בטל משמע דוקא נקט. וכן משמע להדיא במהרש"ל עלמו ב"א"ש שער נו"ן בהג"ה שכתב וז"ל לפי שאין רגילין לבשל כל כך ביצים וכו' אי נמי שאפילו ס' אינו מזוין גבי ביצה ולכן אפילו אם ישארו עשרים לא יהא רוב כנגדו וכן משמע בסמ"ג עכ"ל מהרש"ל הרי מוכח להדיא מדבריו דאי ליכא ס' ביצים אם ישארו מהם עשרים כתב דלא יהא רוב כנגדו לענין ביטול א"כ עכ"ל ל"ל דבעין כפל כאיסור וכן מלאתי צבי' ב"א"ש סי' תנ"ה לענין מים שלנו להדיא שכתב שם וז"ל דנתבטלו ברוב דקאמר היינו חד בתרי ומשמע דצבלי' מהני לא בטיל עכ"ל. וכן משמע מדברי הרמב"ם פט"ו מה"מ א"א וכ"כ מהר"ן חבי צבי' פ"ח לפרש כן דעת הרמב"ם אף שדעתו לחלק בין דבר הבלול לדבר היבש. ולא ידעתי מאין יצא לו חילוק זה גם במנחת כהן ריש ספר התערוכות כתב כן לפרש דעת הרמב"ם ושוב דוחה פירושם ואין דבריו מוכרחים כלל וכן משמע ב"א"ה כלל ל"ט דין כ"ד. וכן משמע בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ט. וזה נראה דעת הרב ומהרש"ל וסייעתם כאן והש"ך שכתב שלא הבין דברי מהרש"ל אזיל לשיטתו שמוכן מדבריו בסי' ק"ט דאין אנו לריבן כפל כאיסור לענין ביטול רק רובא בעלמא כדכתיב אחרי רבים להטות (ועיין מ"ש לעיל כלל וסי' ל"ט ס"ק א') אבל באמת דעת הרב ומהרש"ל אינו כן ואף שמדברי הטור בסימן קי"א שכתב שם וז"ל אם היתר שצקדרה היתר רבה קלת על החתיכה נבילה תולין להקל לפי שדבר תורה מין במינו בטל ברוב עכ"ל משמע להדיא דצבירה קלת וכן השיב לי מורי הגאון המפורסם מוהר"ר

משמע שחיי"י שמה אותן דגים עם מעט מים שצמחצת שנאסרו חוזרין ואוסרין כשמערין על הדגים שצקערה ואע"ג דקי"ל דאין העירוי אוסר יותר מכדי קליפה ל"ל דבאמת החשש הוא רק על הקליפה. וכן משמע צפריש' סי' ק"ז ע"ש (ולפי דעת מהרש"ל פג"ה סי' מ"ד דדבר גוש אפי' בכלי שני הוא מבשל אם היד סולדת בו לק"מ אף דעת הרב אינו כן וכמבואר לקמן כלל ס"א דין י"ג) ועוד י"ל דאף דעירוי אינו מבליע רק כדי קליפה היינו דוקא בדבר לזון דאז תתאי גבר ואינו אוסר יותר מכדי קליפה כדן תתאי גבר כמ"ש הרב לקמן כלל פ"ה סוף דין א' אבל הכא שהדגים הם עדיין חס בכלי שני אז ע"י עירוי אוסר כולו וגדולה מזה כתב הרב לעיל כלל א' דין ג' לענין מליחה דהיינו דקל' רוחח מחמת מליחה בקל מתבשל אפי' בכלי שני והשתא ניחא מ"ש הרב בסמוך בשם הג"ה ש"ד וא"כ הרוטב מוליך אח"כ הטעם וכו' ואין שם ששים ואף דאין כאן רק עירוי אלא דדעתו כמ"ש ובחנם השיג ומתמיה עליו הש"כ בסי' ק"ז ס"ק א' ע"ש: [ב] ודעת רבינו ברוך דאין לאסור. הב"ח בסי' ק"ז השיג על המשמעות הב"י והרב כאן משמע מדבריהם דפלוגתא דריב"א ור"ב מיירי כשמערה הדגים מעט מעט עם הרוטב ובאמת פלוגתא דריב"א ור"ב אינו אלא היכא שעיר' כל הרוטב תחלה ואח"כ עירה כל הדגים ויש לחוש שמה כשתתמעט הרוטב ע"י עירוי א"כ אותן דגים התחתונים שבתוך מעט המים נאסרין ואח"כ נאסרין כולן בהא פליגי הריב"א ור"ב משא"כ כשמערה הדגים מעט מעט עם הרוטב הכל אסור אף לר"ב כדי קליפה. והש"כ בסי' ק"ז ס"ק א' מסכים לדבריו וכתב שם וז"ל וכן מוכח מדברי מהרש"ל ב"א"ה צד"ה לפי כשעירה וכו' ע"ש והכי מוכח להדיא בהג"ה ש"ד ריש סי' נ' המתחלת היה דג וכו' ע"ש עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דהא להדיא מבואר מדברי מהרש"ל שם להיפך שהרי כתב שם וז"ל אין להקשות סוף סוף לפעמים כשמערה הרוטב בתחילה עם הדגים לתוך הקערה ואח"כ חוזר ומערה כל הנשאר וכו' וגם אין לומר וכו' משמע דכוונתו כהב"י והרב כאן וכן מבואר להדיא מלשון מהרש"ל פג"ה סי' מ"ד וכ"כ הט"ז בשמו בסמ"ק ד' ע"ש גם מ"ש והכי מוכח להדיא בהג"ה ש"ד ריש סימן נ' המתחלת היה דג וכו' גם זה אינו להדיא מבואר בהג"ה ש"ד בסי' נ"א המתחלת לכן צבילים וכו' דאף בכה"ג מותר לדעת הרב רק שיערה לבסוף הרוטב כשיערה הדגים אחרונים וכמ"ש הרב בסמוך (ומדברי הג"ה ריש סימן ו' אין ראייה כלל שדעת הרב לאסור כלל בכה"ג) בשמו ואף דבש"כ שם כתב דאף הג"ה ש"ד בסי' נ"א המתחלת לכן צבילה וכו' מיירי ג"כ בכה"ג ע"ש אבל המעיין היטב בלשון הג"ה ש"ד בזה יראה להדיא שדברי הרב נכונים ומוכרחים בכוונת הג"ה ש"ד ודלא כמ"ש הש"ך שם וכ"כ הט"ז בסמ"ק ד' בשם הג"ה ש"ד ע"ש: (ג) דתלינן דאיסורא ברובא איתא. אותן שבתוך הקערה ומסתמא היה ס' צבילים ורוטב שבתוך הקערה נגד הטמא ואף אם לא היה בו ס' (כגון שמתחלה בכולן היה ס' מזומלם נגד הטמא) משמעות הפוסקים דמכל מקום מותר והטעם כיון דהדגים והרוטב עם הטמא הם צקערה שהיא כלי שני מהיכן יאסר דכלי שני אינו מבשל (ואף לדעת מהרש"ל שכתבתי לעיל בס"ק א' בשמו בדבר גוש מחזיק חומו בכלי שני מ"מ כיון דאינם נאסרין ממנו

בדבר אולינן לקולא ון] דלא גרע מאלו נסתפק לן אם נשפך הרוטב וכן יתבאר לקמן סי' פ"ה [ח] דכל שיש לבטלו במינו ברוב לא הוי אלא ספיקא דרבנן ולקולא ועוד דהא כתב ביורה דעה סי' קי"א דכל הנכנס בספק ועתיד להתערב ביחד [ט] מצטרף לבטל האיסור כל שכן כה"ג וחו [י] דהא קי"ל דאם נתוסף ההיתר קודם שנודע התערובת מהני לבטל האיסור כמו שיתבאר לקמן סימן פ"ה וא"כ אף אם היינו חוששין שנשאר באחרונה ונאסר חזר להיתרו אחר כך אמנם באו"ה כלל כ"ז פסק כרבי ברוך [יא] ומה שנראה לי כתבתי וכל זה לא מיירי אלא בשעירן מעט מעט מן המחבת אבל אם עירה הכל בפעם אחת מותר בכל ענין וליכא למיחש למידי והבי נהוג:

ב כתב ש"ד אם הוציא מאותן רותחין בכף כל אחד ואחד לבדו הכף אסור מפני שהרג או הביצה האסור היה על הכף חוץ למים ואח"כ הוציא שאר ביצים בכף [יב] ואסר כולן עכ"ל והטור סימן ק"ז כתב לעניין הוצאת זבוב מן הקדרה בכף יש אומרים דצריך ליתור שלא לחזור ולתחוב הכף בקדרה לפי שבכר נאסר הכף דשמא לא היה בכף ששים נגד הזבוב כשהוציאו ואם יחזור ויתחבנו לקדרה אסרה א"כ אין ס' כנגדו ונראה דאין לחוש דמאחר שהוא ידוע כמה הוא האיסור הכלוע בכף אין צריך ס' נגד כל הנוף אלא כנגד כל הזבוב הכלוע בה עכ"ל והבי נהוג [יג] כדעת הטור דלא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשה נבילה ואין צריך לשער רק נגד האיסור שבו מאחר שידעין כמה בלע וכ"כ הטור סימן צ"ח וכ"כ המרדכי סוף פנ"ה יכ"כ הר"ן בש' הרמב"ן פנ"ה דף תשי"ג ע"א וכ"פ באו"ה כלל ל"א וכלל כ"ד ולא חילק בין כלי חרס לשאר כלים אבל מדברי המרדכי לא משמע כן דהרי נקט כלי מתכות וכלי עץ ותלה מעמא דלא אמרינן חני' גבי כלי משום דאפשר להפיר האיסור משם ע"י הנעלה או ליבון משמע [יד] הא כלי חרס דאין לו תקנה אמרינן ביה חני' כמו שיתבאר סימן פ"ה אי"ה והבי

מנחת יעקב

לנשפך וק"ל: [ט] מטמא לבטל האיסור כ"ש צה"ג. כוונת הרב בזה דאף אם נשאר הדג טמא באחרונה תוך הרוטב עם מעט דגים או צליס מ"מ אם יטמא הכל לבטל האיסור כיון דעתיד להתערב ובין הכל בודאי איכא ס' נגד האיסור ממנו (דל"כ) בכל ענין אסורה) דהא בי"ד בסיומן קי"א פסק דכל שעתיד להתערב מטמא לבטל האיסור אף שצטעה שגשאל לחכם עדיין אינו מעורב הכל מ"מ כאן שהכל מעורב לפנינו כל זה נ"ל פשוט כוונת הרב והט"ז בס' ק"ז ס"ק ד' על ראיה זו וז"ל לא ידעתי מה ששייך זה לכאן דהא צביליס אמרינן דאין רגילות לבטל כ"כ ציליס שהיא רוב בין הכל נגד הנאסרין עכ"ל הט"ז ובודאי לא דק בזה דאין כוונת הרב שיתבטל הנאסרין רק הצילה שיש בו אחרות עלמו יתבטל בס' ע"י לירוף ואינו אסור את האחרים אף אם נשאר עם המעט שבמחבת ויותר תמוה לי שהט"ז עלמו בסיומן קי"א ס"ק ו' כתב וז"ל ועוד ראיה מסיומן ק"ז גבי דגים או צילה וכו' ואמאי לא אמרינן דכולן מטמאין עכ"ל וכאן הרחיק הדבר כאלו אין שייך דין זה כאן ושכח דברי עלמו. אך לפי מה דמסיק הט"ז שם בס' קי"א דבאיסור דאורייתא לא אמרינן דמטמאין שני קדרות א"כ אין ראיה זו ראיה ובה יש ליישב מה שמקשה הט"ז בס' ק"ז ס"ק א' על הפוסקים בזה וע' בש"ך סי' קי"א ס"ק ט"ז וס"ק כ' ועמ"ש לעיל כלל ל"ה ס"ק כ"ג וכ"ד ודו"ק: [י] דהא קי"ל. אע"ג דהכא כבר נאסרו המעט דגים ושזב אין השאר דגים מטמאין לבטל ביבש כיון דאין האיסור מפעפע מחתיכה לחתיכה ביבש וגשאר באיסורו כמה שנותן טעם ול"ד כלל לדלקמן כלל פ"ה דמיירי שניתוסף אחר היתר לח בענין שהטעם בטל בס' מ"מ הרב או"ל לשיטתו דמיירי שלא עירה המעט רוטב קודם שעירה דגים אחרונים או ציליס ואותו עירוי של מעט מים מבטלצין טעם בכל החתיכות וכמ"ש הרב לעיל בשם הג"ה ש"ד ומטעם שכתבתי לעיל ס"ק א' והש"ך בס' ק"ז ס"ק א' השיג על הרב בזה ובאמת לק"מ דכוונת הרב כמ"ש גם מ"ש הש"ך וז"ל דדין זה כבר כתבתי בס' ז"ט דליתא אלא דלעולם אמרינן חני' ועמ"ש לקמן כלל ע"ה: [יא] ומה שג"ל כתבתי. ה"ב ורש"ל כולם באחד חששו להחמיר ואף שכבר בדרתי שרוב סמירות הט"ז והש"ך אינה סמירה כלל מכל מקום ראוי לחוש להחמיר בציליס כדעת הני אחרונים היכא דליכא הפסד מרובה ועמ"ש לעיל ס"ק ד' [יב] ואוסר כולן. באו"ה כלל כ"ז דין ט' כ' דאפי' אין צבילת אפרוח רק דם שהוא דרבנן אולינן בספיקא להחמיר ועיין לקמן בקונטרס הספיקות במחודשים י"ז שיש חולקים: [יג] כדעת הטור דלא אמרינן חני' הרב גמאך בזה אחר משמעות הג"ה ש"ד סי' כ' שפי' כן בדברי הטור אבל באמת אין ראיה כלל מהטור דאפשר לומר דהטור או"ל לשיטתו שפסק בס' ז"ב דלא אמרינן חני' כי אם בצער וחלב וכ"כ מהרש"ל ורנ"ש באו"ש וע' בצ"ח ודרישה בס' ז"ח שהאריכו מאוד בזה וע"ש: [יד] הא כלי חרס דאין לו תקנה. ואי על

מוהר"ר גרשון אב"ד ור"מ דק"ק מין בתשובה מ"מ י"ל דאף הטור לא קאמר אלא מד"ת וכמבואר בלשונו וא"כ מן הסורה ודאי ברובא קלת סגי דהא כתיב אחרי רבים להטות אף דליכא רובא דמיכר אך מדרבנן האריכו אפילו יבש ביבש מין במינו כפל כמשמעות לי' הש"ס ופוסקים שכתבתי ודו"ק: [ז] דלא גרע מאלו נסתפק לן אם נשפך הרוטב. דהא כאן ג"כ מן הסורה מותר אף אם נשאר הצילה טריפה תוך המחבת עם מעט ציליס מ"מ נחבטלה ברוב וגם איכא למימר דאיסורא ברובא שבתוך הקערה היה ומותר אף מדרבנן כמו שכתבתי לעיל ס"ק ג' והוא פשוט ובט"ז סי' ק"ז ס"ק ד' השיג על הרב כאן וכתב שם וז"ל. וזה אינו נכון כיון דהספק הוא אם יש כאן איסור תורה הוי כודאי איסור כמ"ש בס' סעיף ד' עכ"ל. ובאמת דברי הרב נכונים וכמ"ש וע' לקמן בקונטרס הספיקות דין י"ט וע"ש בס"ק ל"ג: [ח] דכל שיש לבטלה במינו ברוב. הט"ז והש"ך בס' ק"ז השיגו על הרב בזה וכתבו בפשיטות וז"ל דהא ודאי צילת אפרוח או דם בשאר ציליס מין בשאינו מינו היא עכ"ל. ואין דבריהם מוכרחים כלל ולא ידעתי מאין יאל להם זה שכתבו בפשיטות דהא מין בשאינו מינו הוא עכ"ל. דיש לומר דדעת הרב כיון דמצינא קאמי מקרי מין במינו והט"ז והש"ך עלמס בס' ס"ז כתבו דצילה שיש בו דם עם שאר ציליס הוי מין במינו אע"ג דשדי תכלא בכולהו ואין לחלק ולומר דבס' ס"ז לא מיירי רק לבטל הצילה משא"כ בטיפת דם עלמו הוי מין בשאינו מינו זה א"א לומר דא"כ אין השגה כלל על הרב דטפה עלמו פשיטא דנחבטל בס' אף אם נשאר המעט שבמחבת (אף צבילה שהוא קלת מרוקס ג"כ י"ל דהוה מין במינו משום דממה נפשך אי התחיל להתרקס לגמרי הוי עפרא בעלמא ואי לא נתרקס עדיין הוה מין במינו עם שאר ציליס עיין לקמן כלל ס"ב ס"ק ח') גם מ"ש הש"ך שם בס' ק"ז לפרש דעת הרב לענין הדגים המעין היטב בדברי הרב כאן יראה שאי אפשר לפרש כן ובפרט מ"ש דרוטב של דגים טמאים ע"י ביטול סובר הרב דהוי מדרבנן זה ודאי אינו וכמו שהוכחתי לעיל כלל כ' ס"ק ד' אלא נראה דכוונת הרב דודאי על היתר הדגים עלמו על זה בודאי א"ל הרב ראיה דזה פשיטא דמותר אף לדעת רבינו ברוך אך על הצילה הציא ראיה ובה סובר הרב דהוה מין במינו וכמ"ש. והא דמחיר הרב אפילו לא עירה המים קודם שעירה הדגים דלא כהג"ה ש"ד על זה הציא הרב ג"כ ראיה מנשפך דליר זה מהדגים הנאסרין עם ליר זו והדגים הוה מין במינו ואפי' מעט ליר מדג טמא גופא דהוי שלא במינו מ"מ בודאי נחבטל אותו המעט בס' בדגים ובלייר (וכן משמעות מהרש"ל ובאו"ש ועמ"ש לעיל ס"ק ד') אך ליר זו מהדגים טהורים שבמחבת הנאסרין מדג טמא אף דליכא ס' נגדה מ"מ לא חיישי' שיליך הטעם מחתיכה לחתיכה כיון שמדאורייתא ברובא בטל אפילו לח בלח מין במינו וגם איכא ספק אי היה כלל הדג טמא באותן שבתוך המחבת וא"כ דמי ממש

והבי נהוג [טו] דכן משמע גבי טיפת חלב שנפלה על הקדרה מבחוץ דאמרינן ביה חתיכה נעשה נבילה ויש לומר ג"כ דאין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים רק בין אם הכלי חדש או ישן [טז] דבכלי שהוא ישן ונשתמשו בו הרבה היתר אמרינן דמה שבתוכו נעשה נבילה [יז] ושוב לחוש לשני הסברות [יח] ובמקום הפסד יש להקל בכל איסורין [יט] מלבד בבשר בחלב כי רוב הפוסקים הסכימו דלא אמרינן חנ"ג רק בבשר וחלב ואע"ג דאנו מחמירין מ"מ בכלים אין להחמיר בגלל ובא"ה כלל כ"ד כתב דאע"ג דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בכלי מ"מ צריך לשער נגד כל חבף דחיישינן שמא לקח בו מרק עם הזבוב והמרק נעשה נבילה ולא ידעין כמה על כן צריכין לשער נגד כל חבף וכל זה אינו אלא [כ] חששא רחוקה להחמיר לענין דין חתיכה נעשה נבילה שרבים מקילין בו כמו שנתבאר ובפרט בדין זבוב שרבים אומרים שאין בו נתינת טעם וכמו שיתבאר בסמוך גם דברי הפוסקים הג"ל אינם מורים כדבריו ולכן נ"ל דאין להחמיר לשער נגד הזבוב והמרק שבתוכו [כא] אם חבף חדש ואינו כלי חרש וכדרך שנתבאר ועיין לקמן סימן פ"ה:

ג מיהו לבתחלה אסור לתחוב חבף לקדרה אע"ג דיש בכף ששים נגד האיסור דאין משערין בכלי ששים כמו שיתבאר לקמן גבי טיפת חלב שנפלה על הקדרה [כב] ולכן נאסר חבף בכל ענין אע"ג דאית ביה ששים [כג] ודלא במשמע מהגהות מרדכי דחולין דף תשמ"ב ע"ג אם נמל עם חבף מן הקדרה דאף הכלי עצמו מותר מטעם דאית ביה ששים נגד הזבוב דלא מהני טעם זה לגבי כלי כמו שיתבאר לקמן ודוקא שהוציא מן הקדרה אסור שיש בו נתינת טעם אבל אם נפל לקדרה זבוב או נמלה או שאר דברים המאוסים שאין בהם נתינת טעם ונומלן מן הקדרה בכף אין חבף נאסר דאין זבוב אוסרו אף אם נפלה לקדרה ונימוחו שם כמו שפסק הטור סימן ק"ד בשם הרשב"א וכתב שם ב"י דכן הסכימו כמה רבוותא וכ"כ הסמ"ג והמרדכי בעכו"ם פרק השוכר בשם הרוקח וכ"כ הגהות מיימון פמ"ז דהמ"א ובספר ב"י סימן ק"ד וק"ו משמע דהבי נקטינן [כד] אבל בהגהות מרדכי דחולין שכתבתי משמע דאסור וכן דע' הרן והרא"ש [כה] וכן נראה מדברי הטור סימן ק"ו שהחאתי למעלה ובא"ה כלל ג"ז כתב דאנו נוהגין לאסור חבף וצריכין ששים נגד הזבוב מלבד הפרשא שבה אמנם אם נמצא זבוב בקערה שרי דאמרינן שמא בקערה לכלי שני נפל עכ"ל ומהר"ם פד"ו בתשובותיו סימן ע"ט פסק שאנו נוהגין לשער בס' נגד הזבוב אמנם המיקל הסומך על דברי הרוקח לא הפסיד עכ"ל [כו] ולפי זה אין להחמיר כולי האי אם חתך פרי והיה בו תולע וחתך התולע עם הפרי דלא נאסר הפרי מן הסבין דצונן בעי הריחה מ"מ כה"ג לא אסרינן הפרי דאין טעם בתולע לאסור ומ"מ יקלוק הפרי מעט בסבין ואע"ג דצונן בעי הריחה מ"מ כה"ג לא אסרינן הפרי דאין טעם בתולע לאסור ומ"מ יקלוק הפרי מעט במקום

מנחת יעקב

ותחז לתוך מכלל של בשר או חלב בעינין ס' נגד כל חבף משא"כ כלי חרס חדש שזלע חלב או בשר לבד לא שייך לומר חתיכה נעשה נבילה כיון דעדיין כולו היתר הוא אם חזר ותחבו לתוך בשר או חלב א"ל ששים רק נגד מה שזלע תחלה מבשר או חלב וכ"כ הש"ך בסו' ז"ח ס"ק כ"א והוא פשוט דלא שייך לומר חכ"כ אם עדיין היתר הוא וק"ל: [כ] חששא רחוקה. בא"ה כלל כ"ד דין ט' מבואר דמיירי בענין שיש לחוש שהמרק ה' יותר מהכף או שיהי' ולכן כיון דלא ידעין כמה זלע לריך לשער נגד כל חבף והש"ך בסו' ק"ו ס"ק ו' מסכים עם הא"ה להחמיר ומתמיה על הרב כאן: [כא] אם חבף חדש. ל"ע דמה שייך לחלק גבי כף בין חדש לשן דאף אם הוא חדש מ"מ מסתמא הוא נעשה עכשיו ישן וזולע' הרבה מכח תחיבתה לקדרה וא"כ אם חכ"כ מוליא האיסור עם חבף נעשה הזלוע בה נבילה כמו בכה ישן וכה"ג כתב הש"ך בסיומן ז"ב ס"ק כ"א ודוחק לומר דמיירי שלא תחז בו כלל רק שלקח מעל הקדרה הזבוב עם חבף ול"ע ומבואר ומשמע מדין זה שכתב הרב והפוסקים דהלכות מכלי ראשון ע"י כף דין כלי ראשון יש לו וכ"כ בא"ה כלל כ"ז דין ז' וכ"כ הש"ך בסו' ק"ו ס"ק ז' ועיין בט"ז סס"י ז"ב שהאריך בדין זה: [כב] ולכן נאסר חבף בכל ענין. וא"כ אף דאיכא הרבה תבשיל ב' קדרה כדי לבטל האיסור שזכר מ"מ אין מצטלין איסור לבתחלה: [כג] ודלא כמשמעות הגהות מרדכי. עיין בתשובת הרב סו' מ' בתוך התשובה מ"ש בדברי הגהות מרדכי אלו: [כד] אבל בהגהות מרדכי דחולין. ומשמע מדברי הרב כאן שדעתו לחוש להחמיר וכן מבואר להדיא בסיומנים דלקמן וזה דעת מהרש"ל וב"ח והש"ך בס"ס ק"ו ס"ק ו' ע"ש אכן בש"ע סו' ק"ו בהג"ה סעיף ז' פסק הרב וז"ל. וכן המנהג פשוט אע"ג דיש מחמירין דברי המקילין עיקר ואין לשנות המנהג (וכ"כ הריב"ש סו' תמ"ט) ולזה הסכים הט"ז בס"ס ק"ד אף בתלם ושיכרם יש לאסור וכמבואר בסו' ק"ד: [כה] וכן נראה מדברי הטור. כבר כ' הב"י ס"ס ק"ו שלא יסתרו דבריו לסו' ק"ד וע"ש ובפרישה ולפי דבריהם אין ראוי מהטור בזה: [כו] ולפי זה אין להחמיר כולי האי. משמע מדברי הרב כאן שמשוה דין התולע לזבוב ושאר דברים המאוסים וכן משמעות הרב לעיל בכלל מ"ו דין ח' וכמ"ס שם בס"ק כ"ח סיוע לדבריו מפוסקים ראשונים ודלא כהש"ך שהשיג עליו אכן מדברי הרב בש"ע שפסק בס"ס ק"ו דיש להקל בדברים המאוסים כמו זבוב שאינם

על ידי חזרת כבשות הלא פנים חדשות הוא וכ"כ להדיא לקמן כלל פ"ה: [טו] דכן משמע גבי טיפת חלב. בא"ה כלל כ"ד דין ט' מתוך דהא דאסור בטיפת חלב שנפל על הקדרה לא מטעם דאסור עד כ"ט טיפין ונעשה נבילה אלא משום מנהג בעלמא כדאיכא לקמן עכ"ל. נמצא דאין סתירה כלל לדין זה מטיפת חלב וזה כ"ל כוונת הט"ז סו' ז"ח ס"ק ח' שכתב וז"ל דהא גבי טיפת חלב כו' ובאמת אין זה ראיה דגם שם יש היתר כמ"ס בסו' ז"ב סעיף ד' (ובאמת סעיף ד' הוא טעות שנעשה בדפו' שקילר הסופר הרגל של כ' ונעשה ד' וז"ל סעיף כ' וכוונתו על מ"ס בט"ז בסו' ז"ב ס"ק כ' אבל בסעיף ד' אינו מוזכר כלל לא בש"ע בסו' ז"ב ולא בט"ז שם) וכ"כ הא"ה כלל כ"ד עכ"ל הט"ז ופי' דבריו כך הוא דגם שם יש היתר מלד הדין ולא אמרינן דנעשה נבילה מלד הדין רק מנהג הוא לאסור (ובזה הלשון ממש כתב הא"ה ג"כ בכלל ל"א דין ז') וכ"כ הא"ה וכמ"ס ג"כ לעיל בסו' ז"ב ס"ק כ' והש"ך בספר נה"כ האריך להשיג על הט"ז בזה וכתב דלא ידענא מאי קאמר ובאמת דברי הט"ז פשוטים ונכונים ואפשר דטעות הגפל בספרי הט"ז סעיף ד' היא הטעות להש"ך בספרו נה"כ שהשיג עליו וכמ"ס הכל נכון: [טז] דבכלי שהוא ישן ונשתמשו בו הרבה היתר. והוא בן יומא דאז נעשה הזלוע נבילה ואסור משא"כ אם אינו ב"י אז הזלוע בו נטל"פ וכן מבואר להדיא בש"ע סו' ז"ח וכ"כ הש"ך שם: [יז] ושוב לחוש לשני הסברות. דהיינו לאסור בכלי עץ ומתכות אם הוא ישן וכן יומא דאז נעשה נבילה ויש להחמיר וכמ"ס הרב להדיא סוף דין זה ומהרש"ל וב"ח והש"ך סו' ז"ח ס"ק כ' הרחיקו דעה זו כלומר דבכלי חרס חדש נעשה נבילה כיון שידעין כמה זלע אף עולה על הדעת לומר שגוף החרס יעשה נבילה והט"ז בסו' ז"ח ס"ק ח' האריך והוכיח מדברי המרדכי דבכלי חרס אפי' חדש נעשה גוף החרס איסור כמו חתיכה דעלמא ומסכים שם להכרעת הרב כאן: [יח] ובמקום הפסד יש להקל. וע"ל בסיומנים מבואר דהיינו דוקא בכלי עץ וכן יומא דאז יש להקל משא"כ בכלי חרס יש להחמיר בכל ענין כו' משמע מלשון הרב בסיומני' אבל לשון הרב כאן משמע דאף בכלי חרס יש להקל במקום הפסד וכ"כ הט"ז בסו' ז"ח ס"ק ח' בשם הרב כאן וכן כ"ל לענין כלי חר' חדש דהא כבר כתבתי בס"ק י"ז דרבו האחרוני' המקילין: [יט] מלבד בבשר וחלב. כגון כף ישנה של בשר וכ"י או כלי חר' של בשר שניער בה כזית חלב נעשה נבילה ואם חזר

במקום שחתך דלמא נשאר שם ממשות מן התולע עצמו והשאר הכל שרי [ט] אפילו בצנן שהוא חריף [כח] דאין לחוש למעם התולע שנבלע בצנן ודלא כמ"ש מהר"ש באור"ש להצריך לקלוף בצנן ובשאר פירות החיר לגמרי ואינו נכון דאם בצנן איסור משום שהוא חריף מ"מ בשאר דבר היה צריך הרה"ה או קליפה קצת ובמהר"ל בדיני איסור והיתר שלו כתב שהסבין שחתך בו התולע צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה ולא ראיתי נוהגין כך אלא מקנחו היטב ודי:

כלל וסי' נ"ב. מסקין בפא"מ כל סימן זה נתבאר לעיל כלל וסימן מ"ז ומ"ח:
כלל וסימן נ"ג ונ"ד. בדין תולעים הגדלים במים שבכלים או במים המכונסים על הארץ ובה ד' דינים:

א כתב השור סימן פ"ד שרצים הגדלים במים שבכלים ושכבורות שיחין ומערות חריצין ונעיצין שאין נובעים מותרין אע"פ שאין להם סנפיר וקשקשת [א] לפיכך שוחה ושנתה מהן מ"מ ואין חושש לשרצים שבהן והרמב"ם פ"ב מהמ"א לא החיר אלא שכבורות ומערות שהן דומין לכלים אבל שאר חריצין ונעיצין המושב' אע"פ שאינם נובעין אסורין [ב] וא"א הרא"ש פא"מ לא פסק בן עכ"ל ומשמע באשר"י פא"מ דוקא שוחה ושנתה מן המים [ג] אבל אסור לשנות מהן בכלי [ד] דחיישין שמא פירש עכ"ל וכ"פ באור"ה כלל מ"א:

ב ומוכח בפא"מ וכ"כ השור וז"ל הא דשריא דוקא בשלא פירשו אבל אם פירשו ממקום רבתייהו כנון לאחריו הכור או על שפת הכלי מבחו' אף ע"פ שחזרו אסורין אבל אם לא פירשו אלא על דופני הכלי מבפנים לא חשיב פירשו ומותרין עכ"ל וכתב הרשב"א דאפי' אם פירשו לא"ר וקלטו קודם שהגיע לארץ אסור מספק דהא בעי' בגמרא לגבי פירות האילן ולא איפשטא ולחומר' אזלינן עכ"ל:

ג עוד מוכח שם המסנן משק' והיו בה שרצים חשוב כפירשו דהא פירשו ממקום רביתן לפיכך משקה שדרך לגדל בו שרצים אין לסנוג כליל' שמא יחזרו השרצים לתוך הכלי ויבא לשנותן והרי כבר פירשו [ה] אבל מסתמא אין לחוש כל זמן שלא פירשו וכתב ב"י דאסור לסנן דוקא כשמסנן על גבי קשים ועצים קטנים שאפשר שהתולע יפול למשק' אחר שסנוגו אבל כשמסנן בכנר שאי אפשר לתולע שיפול למשקה מותר לסנן כלילה וכן נראה מן הגמרא [ו] ואע"ג דבשערים כתב דע"ג מפלת נמי אסור היינו אם הוא בדרך שיכולין ליפול שם [ז] הא בלאו הכי שרי:

כתב

מנחת יעקב

מתוס' לע"ג דלכאור' לא מוכח מידי דיל' אף לפי פ"י תוס' מ"מ הלכ' כת"ק וכמ"ס הרא"ש להדיא שם ול"ע) וכן משמע באור"ה שם דין ז' וכ"פ מהרש"ל פא"מ סי' קכ"ג וזה נרא' ג"כ דעת הב"י שפ"ע שהביא דעת האוסרין והמתירין ודעתו לחוש להחמיר בחיטוי' דאורייתא שוב מלאתי בתשובת מהר"ם מלובלין סי' ז"ה שמה ג"כ השואל על המתיר באי' נובעין והאי' הוא שם שאין להחמיר ואין דבריו מוכרחי' וגם הרב עלמו' בש"ע לא הגיה כלום גם בד"מ העתיק דעת המחמיר' לצד לכן כל דאין להקל ודו"ק: [ג] אבל אסור לשנות מהן בכלי' דחיישי' שמא פי' ואע"ג דפסק הרב בסמוך דין ג' דאין לחוש לשמא פי' כל זמן דליכא הוכח' וכדעת הרשב"א הובא בטור סי' פ"ד יש לומר דדוקא לקמן דאין איסור אלא צפי' לחוש על שפת הכלי או לאחריו הבור לכן לא מיישין דיפרס ממקום רביתן ויחזור לתוכן כמבואר ברשב"א בתה"א סוף שער ג' בית ג' משא"כ כאן כיון דמתחלה היה תוך הבור ועכשיו בכלי' א"כ אפילו לא פי' רק לדופני דמנא מבפני' ג"כ מקרי פי' ואסור כמשמעות הרא"ש וכ"י סי' פ"ד וזה הוא דבר הרגיל לפרש בדופני דמנא מבפני' (ועיין בט"ז סי' פ"ד ס"ק ו' שמחלק בענין אחר) וכן מוכרח בדברי הרא"ש עלמו' בפא"מ וכן כתב המעדני מלך בדף ק"פ ע"ב ועיין בבית חדש סי' פ"ד ס"ק ב' ודלא כעט"ז שבסי' פ"ד סעיף ג' כתב דאף השואב עם הכלי מן הבור ג"כ אין לחוש שמא פי' א"כ יש הוכחה בדבר ובאמת זה אינו אלא כמ"ס: [ד] דחיישי' שמא פי'. ומשמע לפי זה דאי היה מסתכל בתוך הכלי והמים וראה שלא פי' לדופני דמנא דמותר לשנות אבל באור"ה כלל מ"א דין ו' משמע דכל שלקח מן הבור בכלי' הוי פי' וכן משמע בכל בו דף ק"ג סי' ק"א ע"ס: [ה] אבל מסתמא פי' שאין הוכחה בדבר כן הוא לשון הטור והרשב"א ועיין בס"ק ג': [ו] ואע"ג דבשערים כתב. וכ"כ ג"כ המדרכי ולא ידעתי מה דומקיה דהרב דהא המעיין היטב בשערי' יראה להדיא דלא מיירי כלל בסינון ליל' אלא מיירי בסינון ביום וראה להדיא שחזרו התולעים לתוכו אבל בלא ראה שחזרו התולעים לתוכו כמו סינן כלילה אינו אסור אלא"כ בסינון על גבי קשין משא"כ בסינון בצנר וכ"כ הב"ח בפשיטות בסי' פ"ד ס"ק ג' ע"ס והא דלא כתב השערים דין זה דסינן כליל' ז"ל כהטעם שכתב הב"י על הרמב"ם שלא כ' דין זה בפ"ב מהמ"א וע"ס: [ז] הא בלאו הכי שרי. וכתב הב"ח בסי' פ"ד ס"ק ג' דאם

שאינם אוסרים כלל ובסימן פ"ד סעיף ט' בהג"ה משמע להריכין ששים נגד התולע משמע דיש בו נותן טעם ולריכין לחלק בין זכוב לתולע שבצפרי: [כז] אפי' בלנון שהוא חריף. ולא אמרינן ככה"ג דחורפי' משווי' לי' לשבח אף דבר שהוא פגום דדוקא בכלי שאין בו יומא שה' מתחלה לשבח ואח"כ נפגם אמרינן דע"י דבר חריף משוי' ליה לשבח וכמבואר לקמן משא"כ במאכל שהוא בעלמו פגום מתחלת ברייתו אין חילק בין דבר חריף או לא דלעולם הוא בפגמיתו וכן משמעות הפוסקים וכן מוכח קלת מסוגיא דש"ס דעכו"ס גבי עכברא דנפל לגו חלא: [כח] דאין לחוש לטעם התולע שנבלע בלנון. הנה ודאי לענין לטון כתב הרב כח דהיתרא דלא אמרינן דכולו נאסר וכמבואר לקמן כלל ס"א לענין חתכו בסכין של בשר או איסור דכולו אסור אבל מה שגראה מלשון הרב דאף לענין שאר פירות מיקל כמה שלא הלריך רק קליפה קלת וכן מבואר מלשון הרב בסימנים דלקמן להדיא ולא ידעתי מה קולא יש בזה דאף אם יש בתולע נתינת טעם מ"מ לזון הוא וליכא דבר חריף פשיטא שפי' גרירה או הרה"ה היטב סגי וכמבואר לקמן גם כן כלל ס"א ול"ע:

כלל וסימן נ"ג נ"ד [א] לפיכך שוחה ושנתה מהן. ואפי' משום כל תשקלו לית בה. וכ"כ הש"ך

בסימן פ"ד ס"ק ג' ובאור"ה כלל מ"א כתב דדוקא שאינם מאוסים עליו אבל אם מאוסין או שיש סכנה אסור משום כל תשקלו והוא פשוט כמבואר דינים אלו ב"ד סי' קי"ו והא דשוחה ושנתה מן הבורות הוא בש"ס דחולין ספא"ט והא דלא חששו מפני סכנת עלוק' כדאית' בש"ס דע"ז דף י"ב לא ישתה אדם מן הנהרות ומן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת מפני הסכנ' מאי סכנה עלוק' (פי' שרץ שממית אדם) והתם מיירי באינס נובע' וכמ"ס האור"ה כלל מ"א דין ז' ז"ל דהת' דוקא כלילה חששו לזה משא"כ ביום וזה דעת הרמב"ם והרי"ף והרא"ש דגורסין הת' לא ישתה אדם כליל' דוקא ואף שבגירסת ספר"י דידן איתא בסת' לא ישתה אדם מן הנהרות וכו' מ"מ מוכרח כמ"ס ועיין בתורת חיים שם: [ב] וא"א הרא"ש פא"מ לא פסק בן ע"ל בסימני' מבואר דדעת הרב להקל כהרא"ש ולא ידעתי למה כיון דגדולי פוסקי' המה מסכימים להרמב"ם דהיינו הרשב"א בת"ה ובחידושו וכן משמע בספרא כמ"ס ה"ה מ"מ וכן נרא' משמעות הסמ"ג לאווי' סי' קכ"ט וכ"כ בשלטי גבורי' ספא"ט דכן מוכח מדברי' התוס' וסמ"ג (מ"ס שכן מוכח

ד כתב ב"י ומוחר לערות משקה שבו שרצים [ח] מכלי לכלי אע"ג דהשרצים פרשו עם המשקה לכלי אח' היינו רביתיהו וכן נראה מן הגמ' דלא אסור אלא לסנן דחיישין שמא יפלו מן דבר המסנן עליו לכלי הא לא הכי שרי:

כלל וסימן נ"ה נ"ו. בדין מפת חלב שנפלה על הקדרה או שאר כלים ובהם ח' דינים:

א אם נפל מפת חלב על קדרה של בשר מבחון או שאר איסור [א] על קדרה של חיתר והוא כנגד הרוטב במל בששים כאלו נפל תוך התבשיל ואין חילוק בין נפל כנגד האש או שלא כנגד האש וכמ"ש השערים וכ"כ ב"ד בס' צ"ב והמרדכי פנ"ה ובהג"ה מיימון פ"ט בשם סמ"ק [ב] וכתב באו"ה כלל ל"א דהכי ק"ל ודלא כמהר"ם שכתב היורה דעה והמרדכי בשמו דבעינן ששים פעמים ששים ומ"מ כתב באו"ה דטוב לערות הקדרה [ג] מיד לקדרה אחרת [ד] והקדרה לעולם אסורה [ה] ואם עבר ובשל בו אחר כך תבשיל אחר דינו כמו תבשיל ראשון מיהו אם נפל האיסור נגד האש והטיפה מועטת אז אף הקדרה שריא אפי' אין בו ששים וכמו שיתבאר:

ב ואם נפל האיסור או המפה שלא כנגד הרוטב דהיינו למעלה מן הרוטב אם נפל שלא כנגד האש כחבו הפוסקים הנזכרים [ו] שכבר נהגו לאסור וכתב האו"ה כלל ל"א דכן נוהגין ואין להקל והוא הדין [ז] אם בשל אח"כ באותו קדרה תבשיל אחר דהוי דינא הכי ואסור כל התבשיל אבל מהר"א כתב בהג"ה ש"ד דנוהגין כדעת המרדכי דכתב דשלא כנגד הרוטב מניחין הקדרה עד שנצטמן ושרי [ח] או מערין המאכל שלא כנגד הטיפה וזו דעת השערים ולי נראה דבמקום שאין הפסד מרובה או לשאר צורך יש לאסרו אבל במקום צורך גדול יש להתירו כמ"ש ה"ד בשם הר"ר יחיאל וז"ל דרבינו יחיאל היה מזירו בשעת הדחק כגון בערב שבת אפילו שלא

מנחת יעקב

סי' ל"ז פסק דמדינא הקדרה מותר אך דלכתחלה נוהגין שלא לבשל בקדרה בשר והט"ז בס' ל"ב ס"ק י"ז כתב שכן עיקר: [ה] ואם עבר ובשל בו אח"כ. וז"ל דמייירי בקדרה קטן שאין דרכו להשתמש בו היתר מרוב' דאם דרכו להשתמש בו בשפע הרבה אז מותר אפי' לכתחילה להשתמש באותו קדרה וכמו שפסק להדיא בש"ע ס"ס ל"ט וסי' קל"ב סעי' ה' בנתיבאל איסור מועט בקדרה ואף לפי מה שהשיגו שם על דין זה הש"כ והט"ז ודעתם להתחמיר מ"מ כאן שפסל הטפה נגד הרוטב דהוי כנפלה לתוך התבשיל ואין כאן רק חשש בעלמא שמא נשא' איסור מועט בקדרה גם המה מודים דמותר ועיין מ"ס ס"ק ד': [ו] שכבר נהגו לאסור. הטעם דיש לחוש שהטפה מפעפע בקדרה ואסורה ונעשה נבילה ושמא עלה אח"כ פעם אחת רמיחת הקדרה ונגעו לאותו מוקלט דופן הקדרה שנאסרה וכתבו הפוסקים והוצא דב"ח ובש"כ סי' ל"ב סעי' י"ח וכ"ג דאם איתא בתבשיל ס' פעמים ס' א פחות מעט נגד הטיפה פשיטא דשרי לפי שהטפה יש לחוש שמפעפע עד סמוך לרוטב' עד ס' פחות מעט ועם הטפה יש ס' א פחות מעט והוי כחתיכה נבילה ונאסר ואם יש ס' פעמים ס' א מתבטל בממה נפשך ונראה פשוט לפי מ"ש הרב לעיל כלל נ"א דין ב' דלא אמרי' בכלי חנ"כ אח"כ בכלי חרס או כלי יסן וכן יומו אי"כ ה"ה הכא דאין לאסור' אלא דכה"ג וכ"פ הרב להדיא בש"ע סי' ל"ב סעי' ה' בהג"ה וכ"כ הש"כ ס"ק כ' וכ"ג ע"ש ועיין באו"ה כלל ל"א דין ב' שכתב דאף דלא אמרי' בכלים חתיכה נעשה נבילה מ"מ המנהג לאסרו וא"כ לדבריו אין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים או בין חדש לישן וכבר נתבאר לעיל כלל נ"א דין ב' שהרב חולק בזה אלו"ה וע"ש מ"ס בס"ק ט"ו ודו"ק: [ז] אם בשל אח"כ. וז"ל דאם לא היה בתבשיל ראשון ס' פעמים ס' א דאז אסרינן התבשיל ראשון וכמ"ש בס"ק וי"ו מ"מ אם חזרו ובשלו בתוכו תבשיל אחר ובאותו תבשיל הוא ס' פעמים ס' א נגד הטיפה מותר גם כן מטעם שנתבאר בס"ק ו' ואף דאיכא למימר כיון דהתבשיל ראשון נאסר וא"כ נעשה כל הבלוע בקדרה איסור מתבשיל ראשון שנאס' ונעשה נבילה ולריבן שוב ס' נגד כל הקדרה מ"מ כיון דהא דאסרינן התבשיל ראשון הוא חומרא גדולה ורבו המתירין רק שנהגו לאסור וכמו שנתבאר לפנינו בדין זה וא"כ פשיטא דאין להתחמיר יותר ולומר דבלוע בכלים חנ"כ באיסור כזה וכה"ג כתב להדיא כלל נ"א דין ב' לענין שאר איסורי' ע"ש ועיין באו"ה כלל ל"א דין ב' וג' שכ' כמה חילוקים בדיני' אלו: [ח] או מערין המאכל שלא כנגד הטיפה. כ"כ השערי' אבל הסמ"ק וט"ד ושאר פוסקים הנמשכים אחריו לא הזכירו כלל תיקון זה ונראה פשוט דכל א' אויל לשיטתו דהסמ"ק וט"ד חושש שהטפ' מפעפע בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב וא"כ כה"ג יש לחוש שהטפה מפעפע נמי ברוטב דע"גול הקדר' מ"מ שיערה יערה על מקום האסור' לכן לא שייך תיקון זה כלל משא"כ השערי' ואחריו נמשך מהר"א דלא חששו כלל לפעפוט

בהדרה

סינן במשמרת דיש בו פקדים כנפה אסור שיכולין ליפול שם: [ח] מכלי לכלי. וכתב ה"ד דהכלי שני דין כלי ראשון יש לו דאפי' פי' בו פקדים דמותר ול"ד לשואב מן הבור לתוך הכלי דאסור צפי' בפנים דשאינו התם דמעיקרא היה צבור ועכשיו בכלי משא"כ כאן דמעיקר' והשתא בכלי לכן מותר לשואב ג"כ מכלי לתוך הכלי וכ"כ הש"ך בס' פ"ד ס"ק ד' ע"ש ועמ"ש בסעיף קטן ג':

כלל וסימן נ"ה ונ"ו. [א] על קדרה של בשר. ומבואר

ממשענות הפוסקים דאין חילוק בדינים אלו אם הקדרה הוא של חרס או מתכות ועיקר דין זה בזבחים פרק דס חטאת דף ל"ו ע"ב לענין כלי נחושת איסור ועיין צ"י סי' ל"ב: [ב] וכתב באו"ה כלל ל"א דהכי ק"ל. וז"ל האו"ה שם בדין א' ולא ק"ל כר"י שחושש אפי' כשנפלה כנגד הרוטב דלמא אינו מפעפע בכל הקדרה אף לתוך התבשיל אלא אסרת עד נ"ט טיפין הבלוע בדופני קדרה ואותו נעשה נבילה ולריך ס' פעמים ס' לבטל ס' טיפין דמיייתי בש"ד דאיסור הבלוע אינו אסור היתר בלוע וגם לא נהיגי גבי תבשיל כסמ"ג שחושב מה"ט כל הקדרה לחתיכה נבילה והרי אין ס' לנגדו דהא אף בכלי חרס לא אמרי' חנ"כ כדאיתא לעיל עכ"ל או"ה. ולכאורה קשה כיון דעיקר הטעם של האו"ה דפסק דלא כסמ"ג מטעם דלא אמרי' חנ"כ בכלים אפי' בכלי חרס ואזיל לשיטתו שפסק כן בכלל כ"ד אבל הרב דפסק לעיל כלל נ"א דין ב' דלא כוותיה ופוסק דכלי חרס אמרי' חנ"כ בבשר וחלב ואפי' בשאר איסורים אם ליכא הפסד אי"כ איך פסק כאן דלא כסמ"ג (ואין להקשות הא דלא הלריך הרב ס' נגד נ"ט טיפין הבלועין כר"י היינו משום דאין איסור בלוע אסור היתר בלוע וכמ"ש האו"ה אף דלעיל גבי כף כתב דקף יסן נעשה הבלוע איסור אין זו קשיא כלל וכמו שמחלק מהרש"ל פנ"ה סי' ל"ו בטוב טעם ע"ש) ול"ע ואפשר לומר דאף שהרב פסק כאו"ה מ"מ לא מטעמיה אלא דסובר דלא חיישי' כלל לפעפוט בקדרה אלא כיון דנפל נגד הרוטב הוי כנפל לתבשיל ממש וכלשון הטור (ועיין צ"י בס' ל"ב) ומיד מתבטל ולא שייך כלל לומר בזה שהקדרה יעשה נבילה והוא כנפלו לתוך התבשיל ממש ואף דפסק הרב דהקדרה עלמו אסור זו הוא רק חשש שמא נשא' מעט בקדרה שלא מפעפע כלל ומשום אותו מעט ליכא חשש דיעשה קדירה נבילה כיון דלא נתפשט כלל ועוד כיון דפסק אס נתפשט שום דבר בקדרה או נכנס מיד בתבשיל כיון שנפל נגד הרוטב לכן מספיקא אין להתחמיר בכלי' לומר חנ"כ כיון דרבי' אומרי' דלא אמרי' כלל בכלים חנ"כ וק"ל: [ג] מיד לקדרה. ואל יעיתו להזעזן כך מאחר שנפלה כנגד הרוטב דשמא יפעפע יומי מבאן ואילך ויש לערות בלד שני כ"כ האו"ה שם וכ"כ הר"ב בסימני' וכ"פ בש"ע סי' ל"ב סעיף ו' בהג"ה: [ד] והקדרה לעולם אסורה. הטעם כמ"ש בס"ק ב' ומהרש"ל פנ"ה

שלא כנגד הרוטב ע"י ששים עכ"ל וכתב האו"ה דכן יש לנהוג וה"ה לכל צורך גרול כגון לצורך אורחים או הפסד מרובה או לעני כפי ראות עיני המור' ואע"ג דמדברי מהרא"י משמע אף בלא ס' בסבר' המדרכי והשערים מ"מ מאחר שהסמ"ק וה"ד כתבו דנהגו לאסור יש לאוסרו אם לא במקום צורך וכן מסקנת הב"י:
ג ואם נפלה הטפה או האיסור נגד האש בין כנגד הרוטב דאין שם ששים [ט] או שלא כנגד הרוטב הכל שרי אף הקדירה דהאש שורפו ומיבשו ודוקא בדבר מועט כגון טפה אבל בדבר מרובה אין להתיר אלא ע"י ששים אם הוא נגד הרוטב או שלא כנגד הרוטב ולצורך שעה כנזכר דהוי כאלו נפל שלא כנגד האש אמנם באו"ה כלל ל"א אוסר הקדירה בכל ענין אפי' בטפה שנפלה נגד האש ומה שכתבתי נראה לי דמאחר דמתירין המאכל בלא ששים מטעם דהאש מייבשו ה"ה לקדירה [י] ומ"מ טוב לחוש להחמיר לכתחלה בדברי האו"ה:
ד וכזבו השערים ואם נפל הטפ' על הכיסוי של קדירה יש לו דין קדירה נגד הרוטב [יא] ושריא ע"י ששים "והכיסוי לעולם אסור כמו הקדירה [יב] וכן הוא באו"ה כלל ל"ה וכתב והיינו אם התחי' הקדירה להתית פ"עם אחת דאז עולה הרתי' עד הכיסוי עכ"ל ונראה לי דאם לא התחיל להתית ונפל על הכיסוי לא נאסר מה שבקדירה כלל אף אם אין בו ששים דעדיין הוי כצונן [יג] ואינו מפעפע למה שבקדירה:
ה וכתבו בהנהגות מיימון פ"ט בשם ר"ש דאם קדירה של בשר ושל חלב נוגעין זה בזה אינו מוזק [יד] כי אינו מפעפע מדופן לדופן עכ"ל וכ"כ המדרכי בהג"ה ש"ד סי' נ"א גבי דגים שנמצא דג טמא משמע מדרכי מהרא"י שיש להחמיר בכה"ג ואו"ה כלל ל"ב כתב כדרכי המדרכי והג"ה מיימון:

ו וכתב מהרא"י בשערים בשם מוהר"ם דאם נפלה טפה חלב רוחצ' על הסבין או על כלי אחר שהוא צונן שא"צ רק לגרר במקום שנפלה הטפה [טו] והואיל ופסק הטפה מכלי ראשון בשע' שנפלה עליו [טז] והא דאמרין עירוי ככלי ראשון היינו כשנפל בקלוח אבל בכה"ג לא ודוקא שנפל על הקתא אבל נפלה על הברזל של סבין נועצו

מנחת יעקב

הכיסוי נבילה אם אין צו ס' לבטל הטפה עכ"ל. והטורי זה מסכים עמו בס' ל"ב ס"ק כ"ח וכת' וז"ל וכן מסתבר לפ"ד דשאלו בקדירה נגד הרוטב שהרוטב עלמו היא שם תמיד משא"כ בכיסוי שמה בואותו הפעם שנפלה הטפה לא עלתה רתיח' עד הכיסוי ממש וספיקא דאוריית' לחומרא רק באיסור דרבנן יש להקל. ובאמת כבר נשמר מזה החשש האו"ה בכלל ל"א דין י"א וכתב דמספיקא לא מחזיקין איסור אלא מוסבין שעלה רתיחתו כל פעם בין לקול' ובין לחומרא או לא עלה ומותר במ"מ עכ"ל ואפשר דאלו ראה מהרש"ל דברי הש"ד ואו"ה שכתב בו כן להדיא בודאי לא היה חולק עליהם בלי ראייה מספקת ולכן באמת באו"ה סי' כ"ו לא כתב מידי על דברי הש"ד משמע דהסכים עמו ולכן כ"ל דאין להחמיר נגד פסק הרב כאן: [יג] אינו מפעפע למה שבקדירה. משמע דלכיסוי מפעפע כיון שהוא חם עכ"פ והכיסוי אסורה וכן מוכח מדברי האו"ה דין י"א וכ"פ הט"ז בסמ"ן ל"ב ס"ק כ"ח: [יד] כי אינו מפעפע מדופן לדופן. ול"ד למה שפסק הרב לעיל כלל ז' ודין ג' דכלי שאין בו פליטת גופו אוסר היתר שנגע בו אפי' בלא רוטב דשאלו התם דקאי להפליט מכלי למאכל אבל מכלי לכלי אינו מפעפע וכ"כ באו"ה ומהרש"ל פג"ה סי' מ"ה והובא בש"כ סי' ק"ה ס"ק כ"א ע"ס: [טו] הואיל ופסק הטפה מכ"ר. בש"ס דפסחים פ' כילד לולין דע"ז גבי נטף מרוטבו על החרס ודין עילאי או תתאי גבר מבואר להדיא משם דאפי' עירוי שפסק הקולות מבליע כדי קליפה וכן מבואר להדיא מתוך פרק דם חטאת דל"ה ע"א והמדרכי והג"ה אשר"י ור"ן סוף ע"ז וכ"כ הש"ך בס' ק"ה ס"ק ד' ודבריו נכונים אך שפייס וז"ל אע"ג דמדרכי הרב סי' ס"ח מבואר דאם עירה על תרנגולת ונפסק הקלות ח"ל אפי' קליפה היינו דשם לענין דם קאי ואין מבליע ומפליט באחד אבל מכל מקום מבליע לענין שאר איסור עכ"ל הש"ך ובאמת תמיהא גדולה על הש"ך איך נעל' ממנו מקור הדין בדין ס"ח דהיא כדברי הר"ם שהביא הרב כאן דאם נפסק הקלות לא חשיב כעירוי שום דבר וכ"כ הרב בד"מ בס' ל"ג וק"ה וכמבואר בש"ע סי' ל"ב וכ"כ הש"ך עלמו שם בס"ק ל"ה לענין חלב מהותך דלא חשיב עירוי כיון דפסק הקלות וכדלעיל סי' ס"ח סעי' י' בהג"ה עכ"ל. ובס' ק"ה כתב דדוקא לענין מליגה כתב כן הרב נמלא דדבריו בעלמו סותר' וגם בס' ל"ג ס"ק ו' העתיק הש"ך דברי הרב כאן בשם מוהר"ם וכה"ג יש לתמוה על הרב שפסק כדברי הג"ה זו והוא נגד משמעות הש"ס דזבחים וכל הפוסקים שכתבתי ואולי יש לחלק ולומר דדוקא גבי כלי חרס ומאכל אמרי' דאפי' עירוי שנפסק הקלות מבליע משא"כ בכלי מתכות וכיוצא בהם (ובס' ס"ח יש לחלק וכמ"ס הש"ך בס' ק"ה) וכן משמע קלח בש"ך סי' ל"ג סי' ו' ע"ס ואולי יש ליישב דזה ג"כ דברי הש"ך ול"ע: [טז] והא דאמר' עירוי ככלי ראשון. משמע

בקדירה סוברי' דהטפה במקום עומדת ולכן לא הלריכו אפי' ס' לבטל הטפ' כמבואר מדבריהם ורק עיקר החשש שלהם שמה ע"י עירוי יגע במקום האיסור לכן די להם בעירוי שלא במקום נפילת הטפ' וא"כ לדין דאלו נהגין לאסור אפי' בהפסד מרוב' אי ליכא ס' נגד הטפ' מטעם דחיישי' לפעפוע עד תוך הרוטב ח"כ מטע' זה לא יערה ג"כ על דם שני שמה נתפשט הטפה בעיגול ג"כ שלא לתוך הרוטב ואין להקשות מ"מ יערה אותן על אותו מקום שאלל אם י"ל שדרך כשמערין הקלות מתפשט לרוחב קלח וא"ל לנמלס שלא יגע אלא בואותו דם שאלל אם ועי"ל דדוקא בנפל הטפה לאותו דם שאלל האש מיד מתייבש ושורפו והוא מותר כמ"ס הרב בסמוך משא"כ בנפל שלא כנגד האש שוב מתפשט בפנים אף לז' שהאלל האש וכן משמע בפרישה סי' ל"ב וא"כ יש לתמוה על הרב שאוחז החבל בתרין ראשין שהכריע דלריכין ס' בה"מ והיכי דליכא ה"מ יש לאסרו כסמ"ג והי"ד ומ"מ כתב תקון זה דעירוי מלד שני לקמן בסמינים כדעת השערים ומהרא"י ואפשר לומר דגם הרב לא כתב רק היכי דלריכין מיד לאורחים וא"ל להמתין עד שילטנן מיד אזי סובר דמותר לסמוך על מהרא"י והשערים וכ"ס מהרש"ל בפג"ה סימן ל"ז ואחריו נמשך הש"ך בס' ל"ד ס"ק י"ט אבל כתב שם הטעם וז"ל דאם יערה בלד אחר חיישי' שמה יגענה הקדירה וכן מבואר בסמ"ק ופוסקים שם עכ"ל וכ"כ מהרש"ל ואין דבריהם ברורים דא"כ ה"ל להזכירו הסמ"ק וסייעתו ג"כ תיקון זה לערות שלא כנגד הטפה שהוא תיקון קל ובלי קילקול כמו שהזכירו דין נקיבת הקדירה מלתחת ולכתוב ג"כ החשש דנענוע כמ"ס בנקיבת הקדירה ועוד שהוא נגד הסברא דמה חשש נענוע שייך בזה כיון שמטה הקדירה מיד לז' השני אלא שפשוט שמחלוק' הפוסקי' הוא וכמ"ס והוא ברור: [טז] או שלא כנגד הרוטב. ולצורך שעה כנזכר לעיל דין ב' דלצורך מתירי' אפי' שלא כנגד הרוטב ע"י ששים: [י] ומ"מ טוב לחוש להחמיר. בש"ע סי' ל"ב סעיף ו' פסק הרב בסתם דהקדירה שרי ועיין בעט"ז שם שפסק ג"כ כדעת הרב כאן: [יא] ושריא ע"י ששים. משמע דס' מיהו בעי' והא דמבואר לקמן כלל וס' ס"ג דין ה' בבילה שנמלא בה דם ששמהו על החמין שאינו אוסר הקדירה כלל שאני התם ששמהו על הכיסוי ואין הרתיחה עולה למעלה מן הכיסוי ואף לפי מה שכתבתי שם בשם הש"ך דמיירי ששמהו על הבשר ממש מ"מ ל"ל דמיירי שלא עלה הרתיחה עד הבילה ועוד יש לחלק בין הטפה שהוא לח משא"כ בבילה בקליפת' שהוי כיבש ול"ע: [יב] וכן הוא באו"ה. והטעם שכיסוי הוא כמו נייעור ומעלה רתיחה ומיד נתבטל כדין נפל בקדירה נגד הרוטב לכן אפי' שהה שוב הכיסוי על הקדירה מותר ע"י ששים נגד הטפה וזה דעת הש"ך וכ"כ הג"ה ש"ד ומהרש"ל סי' מ"ו העתיק הג"ה זו וכת' שם ואל תשגיח בהג"ה זו כי אין הרוטב מלערק לבטל הטפה וא"כ נעש'

נועצו עשר פעמים בקרקע קשה ודי וכתב באו"ה כלל ניה דהבי נהיגין ודלא כממ"ק ומרדכי פכ"ה דף תשמ"ב ע"ב דאוסרין אם נפלו על הברזל משום דגבי ברזל אמרינן חם מקצתו חם כולו [יז] דלא קי"ל הכי וכתב בהג"ה ש"ד בשם מהר"א ריש להחמיר בטפה הנפלת מנר דולק של חלב או שומן שנפלה למקום האסור לה [יח] שהוא כרותח עצמו ואוסר הכלי וצרי' הגעלה אבל פתיל' של חלב או שומן כרוך סביביו ונפל משם אינו אוסר כלל דעינינו רואת' שטפה הנוטפת מאותו נר [יט] אינו שורף כל כך בטפה הנוטפת מנר מתחת ולכן סגי בגרירה ובכ"ב מהר"א בהג"ה ש"ד ובכ"ב בס"ס צ"ב בשם ת"ח:

וואם נשפך הרוטב מן הקדרה של בשר [כ] ונתיישב קדרה של חולבת בתוכו כת' מוהר"ם בתשוב' דשרי דזה שנשפך הוי כאלו היה בכלי שני ואינו מבליע לתוך הקדר' ונ"ל דמיירי שהקדרה הית' צוננת [כא] אבל [כב] אם הקדר' רותחת אסור וכדברי האו"ה דכת' בכלל ל"א בשם ר"י מפריש דבעינן ששים נגד מה שהיה תחת הקדר' ואם הקדרה של בשר עומד אצל האש או שאר כלי ראשון רותח ונשפך ולא פסק הקילוח אז הוי כעירוי וכל מה שנגע בקדרה חולבת בעינן ששים נגדו ובכ"ב בתרומת הדשן סי' קפ"א דזה מחשב כעירוי אם היד סולדת ברוטב במקום שנגע בקדרה חולבת וכן פירש רש"י בשבת פ' בירה דכה"ג מחשב עירוי וכתב ב"י סי' צ"א וכל זה מיירי דהקדר' חולבת הית' צוננת ולכן הוצרך לאסור מטעם עירוי דהוי ל' חם לתוך צונן ואינו אוסר רק כדי קליפ' כדין חם לתוך צונן אבל אי הקדר' חולבת הוי חם או לגבי האש בלא טעם זה הוי אסור [כג] דהוי ליה כצונן על גבי חם דאסור עכ"ל ולפי דבריו דמדמי הא מלתא לענין חם לתוך צונן או צונן לתוך חם [כד] הא דכתב דבעי' ס' נגד מה שנגע בקדרה היינו אם הקדרה חם גם כן אבל אם הקדרה צונן אינו אוס' רק כדי קליפ' דהיינו הקדר' ומה שבתוכו שרי אך דלפי דבריו יש לדקדק [כה] במעשה דלעיל שכתב באו"ה דאם הקדרה רותח בעינן ס' נגד מה שתחת הקדר' דהרי לא היה רק חם לתוך צונן דלא בעי רק קליפ' ומ"מ נ"ל להחמיר הואיל ויצא מפי ר"י מפריש:

ח כתב המי"ד ס"ס צ"ב וז"ל כתב הרא"ש מחב' של חלב שנתנו בכיר' תחת קדרה של בשר הזועה עול' ונבלע בקדרה ואוסרתה עכ"ל ומיירי שיש חלב במחבת דבלאו הכי לא היה ריח הכלי של חלב אוסר ולכן נראה דאם היה ששים בקדרה של בשר נגד חלב שהוא למטה בכלי שרי דלא גרע מאלו נפל על הקדרה דמישערין בששים

מנחת יעקב

גבר ואינו מצליע רק כדי קליפה נמלא דהתבטיל מותר והקדרה אסורה אך אם הקדרה עומד אצל האש שאז אינו מתקרר וצולע שפיר ע"כ תוכן דבריו שם וכן פסק הרב בש"ע סי' ל"ב סעיף ז' בהג"ה ע"ש ובט"ז ס"ק כ"ה מתוך דברי האו"ה ור"י מפריש דמיירי בכיר' שאלל האש והיא חמה שהיד סולדת בו והוי החלב שבתוכו ככלי ראשון ומהר"ם מיירי בנשפך במקום שהכירה אינו חמה מחמת האש עכ"ל הט"ז דבריו תמוהים ואינם מובנים לי דאם מיירי שהכיר' הוא אצל האש והוי ככלי ראשון א"כ אף בקדר' צוננת אוסר וא"כ לא היה צורך הולך האו"ה ור"י מפריש לומר שהקדרה רותחת הלא בלא"ה אסור כדן לזון לתוך חם והוא פשוט ובכ"ב הש"כ סי' ל"ב ס"ק כ"ט (וכן נחבאר בב"ח ובדרישה שם ועיין בב"ק כ') ויותר נ"ל לומר דאו"ה ור"י מפריש מיירי אפי' בכיר' שאינו אצל האש ואפי' אוס' אע"ג דכל כלי שני אינו מבטל מ"מ הכי כיון שהקדר' הוא ג"כ רותח אז אמרי' דמתבטל בקל אפי' ע"י כלי שני וכה"ג פסק האו"ה והובא דבריו לעיל כלל א' דין ג' דבשר מלוח בקל נתבטל אפי' בכלי שני וע"ל כלל כ"א ס"ק א' שכתבתי והוכחתי בכה"ג ע"ש: [כז] אצל חם הקדר' רותחת בלא"ה כלל ל"א דין ז' כתב והקרקע לחה משמע דאי אין הקרקע לחה כלל רק שנצלת בכירה אז פשיטא דליכא למיחש למידי מידי דהוא אשני קדרות חמין דמבואר לעיל דין ה' דאינו מפעפע מדופן לדופן וכן פסק הט"ז בס' ל"ב ס"ק כ"ט וסי' ל"ז סעיף קטן ג' במעשה שאפתה פלאדין והש"כ בנה"כ השיג עליו והבין דמיירי שיש עוד איסור בעין טוח על הקרקע ובאמת זה אינו דכה"ג כ"ע מודה לאיסור וכדמשמע בט"ז עלמו בס' ל"ב ס"ק כ"ז: [כח] דהוא ליה כלזון על גבי חם דאסור. משמע דמיירי שנפל על גבי הקדרה ובכ"ב בס' ל"א כתב דהוי כלזון לתוך חם ומהרש"ל פג"ה סי' ל"ח מתמיה על הב"י בזה וכ' דאין כאן לא עילאי ולא תתאי אלא הוה ליה דין כוגעים זה בזה שאוס' כדי קליפ' ובכ"ב הט"ז בס' ל"ב ס"ק כ"ז ובאמת עיקר נ"ל כמ"ש הב"ח והדרישה בס' ל"א דתרומת הדשן מיירי שזב תחת הקדרה ולכך אוסר כולו כדן לזון לתוך חם וע"ש מ"מ לענין דינא אין כאן מחלוקת דאי זב תחת הקדרה הוה עירוי אפי' קדרה צוננת אסור כדן לזון לתוך חם דתתאי גבר ואי זב ונוגע אל דופן הקדרה הוה ליה דין כוגעים זה בזה ואם נפל על הקדרה או לתוך הקדר' הוה ליה כדן חם לתוך לזון ואוס' כדי קליפה וק"ל: [כד] הא דכ' דבעינן ס' נגד מה שנגע. קאי אאו"ה בשם ר"י מפריש שכתב הרב לעיל בשמו וכל מה שנגע בקדרה חולבת וכו': [כה] במעשה דלעיל

דגרירה פחותה מקליפ' דהא מבואר לעיל כלל ל"ג דכל עירוי אינו אוסר יותר מכדי קליפה וא"כ נפסק הקלוח דלא חשיב כעירוי וסגי בגרירה וכן כתב הרב לקמן כלל ס"א דין ט' בשם הר"ן ובכ"ב הרשב"א בזה"ל דק"י"א ע"ב וכן מוכח בש"ס פכ"ה גבי קישות גריר לבי פסקי' וכן משמעות הפוסקים וכמבואר ב"ד סי' ל"ג אכן ראיתי בש"ך סי' ל"ג ס"ק ו' שהשיג על הרב בד"מ והביא שם דברי מהר"ם כאן וכתב וז"ל ומדברי מהר"ם אין ראיה דגרירה ונעילה הוי כקליפה ובכ"ב בלא"ה וכו' עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו כלל דהוא נגד משמעות מהר"ם (ובפרט שהש"ך בס' ק"ה ס"ק ד' כתב דכל הפוסקי' סוברים דהעירוי אינו מצליע רק כדי קליפה ק"ל וע"ל כלל ל"ג) והש"ס והפוסקים שכתבתי ויותר תמוה שהוא עלמו בס' ל"ב ס"ק ל"ה ובס' ל"ז ס"ק כ"א כתב כן דגרירה פחותה מקליפה ומ"ש בס' ל"ג ס"ק ו' שכ"כ האו"ה המעיין שם יראה להדיא דלא מוכח מידי מדברי האו"ה שם ויש ליישב דבריו בדוחק ול"ע: [יז] דלא קי"ל הכי. ואע"ג דמבואר ב"ד סימן קכ"א דמ"מ כלי שנשתמש במקלות אוסר דלכתחל' לריך הגעלה כולו ובכ"ב הש"כ שם בס"ק י"ח שכן דעת האו"ה מ"מ הכא שאני כיון דלא נשתמש בו איסור ממש רק שנפל עליו ע"י עירוי שנפסק הקלוח לא לאמר' חם מקלוחו חם כולו ועיין בסימן ל"ד ובש"כ שם ס"ק ג' ובס' קכ"א ובש"ך שם ס"ק י"ז וי"ח: [יח] דהוא כרותח עלמו. פי' רותח ע"י אור לכן אוסר אע"פ שנפסק הקלוח משא"כ בחלב מהותך רותח בקדרה שנפל ממנו טפה די בגרירה וכן מתבאר בתרומת הדשן סי' קע"ז ע"ש ועיין בט"ז בס' ל"ב ס"ק ל' ובש"כ ס"ק ל"ה: [יט] אינו שורף כל כך. וכתבו שם בתרומת הדשן סי' קע"ז וז"ל שהרי ידוע ומורגש לנו שטפה רותח' שנופלת מכלי ראשון על בשר שורפתו יותר מטפה הנפלת מנר של חלב שסביב הפתילה הטעם שחלב הכרוך סביב הפתיל' ברתיתה מועטת נמח' הוא שנופל ומטפטף ממנו עכ"ל וגראה לי דמטעם זה אף לאותן דעות שכתבתי בס"ק ט"ו דאפי' בכלי שנפסק הקלוח אוסר כדי קליפה מ"מ הכא אינו אוסר רק סגי בגרירה: [כ] ונתיישב קדרה של חולבת בתוכו. מיירי בכיר' שאינו אצל האש דאם הוא אצל האש פשיטא דנאסר הקדרה כדן לזון לתוך חם דמצליע בכלי ומיירי שבאותן מקום ליכא אפר דאליכ נעשה הרוטב שנשפך על האפר לפגם ואינו אוסר כמ"ש לקמן כלל כ"ו דין ס"ג ס"ק כ"ז וע"ש: [כא] אצל חם הקדרה רותחת אסור. מהרש"ל בפג"ה סי' ל"ח השיג על זה וכתב דאף אם הקדרה רותחת מ"מ מה שעל גבי כיר' הוי כלי שני והוי כחם לתוך לזון ותתאי

בששים כמו שכתבתי לעיל ואף דבתשובת הרא"ש כתב דבעינן ששים פעמים ששים לא ק"ל הכי דהרא"ש לא כתב בן אלא דלפי סברת מהר"ם [כו] גבי טפת חלב שנפלה על גבי קדרה וכבר כתבתי דלא קיימא לן הכי וכתב מהרא"י בפסקיו אם הקדרה העליונה מרוחקת מן התחתונה [כו] עד שאין היר סולדת מן הויעה במקום קדרה העליונה אינו אוסר כלל דהרי תולין בשר לייבש למעל' מן הכירה שמבשלין שם חלב ובאור'ה כלל לא כתב דאין הויעה אוסר אלא א"כ המחבת התחתונה מגולה אבל אם התחתונה מכוסה אין הויעה אוסר אפילו אם הקדרה העליונה עומד על התחתונה ממש:

כלל וסי' נ"ז וניח. ברין נותן מעם בר נותן מעם וכו' מי' דינים:

א כל נותן מעם בר נ"ט ועדיין היתר הוא שרי כגון דגים רותחין מיד ששלקו מן האש [ח] שעלו בקערה של בשר בן יומא מותר לאכלם בכוחות וכן אם הדגים צוננים והקערה רותחת או אפילו שניהם רותחין דכל זה נ"ט בר נ"ט דשני פעמים נבלע הטעם ועדיין היתר הוא ולכן אין עוד טעמו הפולט חשוב מעם ומותר לאכלו בחלב אבל באור'ה בשם המרדכי כתב דדוקא אם האחד חם והשני צונן אבל אם שניה חמין יש להחמיר כמו בנצלו או נתבשלו כמו שיתבאר בסמוך:

ב והסכימו הפוסקים דה"ה אם נתבשלו הדגים בקדרה של בשר נמי דינא הכי כמו עלו וכתב כ"י דה"ה נצלו נמי נקטינן להלכתא דשרי דהוי נמי כמו עלו וכתב דכן הוא סברת רוב הפוסקים אבל הסמ"ג וסמ"ק כתבו בדברי הרא"ש [ג] דאם נצלו אסורין לאכלן בחלב ודחי נהוג לכתחלה וכן מצאנו בכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד ישן [ג] מיהו בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין ובאור'ה פסק דלכתחלה יש להחמיר אפי' בשנתבשלו שלא לאכל בחלב מיהו בדיעבד יש להתיר אפי' בנצלו:

ג וכתב בהג"ה סמ"ק דאין להתיר נ"ט בר נ"ט [ד] אלא בדיעבד והכי דייק לשון הגמרא דגים שעלו בקערה של בשר אבל אסור ליתנם לכתחלה בקערה של בשר אם דעתו לאכלו אחר כך בחלב:

ד וכתב באור'ה הא דנוהגין לאסור אם נתבשלו או נצלו בקדרה של בשר שלא לאכלן לכתחלה בחלב היינו דוקא לאכלן בחלב ממש [ה] אבל ליתנן בבלי חולבת שרי וכן אם הקדרה שנתבשלו או נצלו בו אינו בן יומא מותר לכתחלה לאכלן בחלב הואיל והוא נותן מעם לפגם גם נ"ט בר נותן מעם:

וכתב

מנחת יעקב

משמע דאסור משום דס"ל דגים שעלו בקערה דוקא אבל נצלו לא עכ"ל. ולכאורה דבריו תמוהים כיון דעובדא דר"י בבשלו מיירי ובפרטות לפי מ"ש מהר"ל דר"י במשקה העשוי מדבש מיירי וכמ"ס הרב בשמו לקמן כלל פ"ה דין כ"ג וא"כ אף כתב אבל נצלו לא דמשמע דנתבשל מודה להיתר אלא ודאי פשוט כמ"ס כיון שמערה המשקה עלומו לכלי חלב ליכא רק ב' נותן טעם ודמו לללי ממש ובבאר שבע דף ק' ע"ג לא הרגיש בכל זה לפיכך מתמי' שם על המרדכי והשיג על מהר"ל שפ"י דברי המרדכי במשקה העשוי מדבש ובאמת שגג בזה ודברי מהר"ל נכונים וע"ל כלל פ"ה דין כ"ג: [ג] מיהו בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין. מדברי מהרש"ל פכ"ה סימן ס"ג משמע שדעתו לאסור נצלו אף בדיעבד כדעת הסמ"ג וכ"ס שם וז"ל. וכן נראה עיקר מדקאמר דג"י שעלו בקערה ולא קאמר שנגלו בקדרה דהוה רבותא טפי בשלמא מה דלא דייקין עלו אין נתבשלו לא משום דאיכא למימר דאפילו עלו וכ"ס נתבשלו דאיכא כמה נותנין טעם עכ"ל (ועיין בס"ק ב') וכ"ס בשני לוחת הדבית דף ע"ה דעת מהרש"ל לאסור אף בדיעבד נצלו וכ"ס הש"ך בסימן ל"ה ס"ק ד' בשמו. ולע"ד נראה דאין לזוז מהכרע' האור'ה ומהרא"י והרב חדא דבסמ"ג עלומו סימן ק"מ וקמ"א אינו מצוה להדיא דאוסר בדיעבד נצלו ועוד דגם הרא"י של מהרש"ל אינו מוכרח ד"ל דלהכי נקט עלו לרבותא לומר דאפילו לעלות אסור לכתחלה אם דעתו לאכלה בחלב וכמ"ס הרב בסמוך דין ג' וכ"ס שאסור לכתחלה לללות כדי לאכלו בחלב אבל אם כבר נצלו מותר לאכלו בחלב ע"כ כ"ל דאין להחמיר בדיעבד: [ד] אלא בדיעבד. הכי' ומהרש"ל בפכ"ה סימן ס"ג כתבו שבעל התרומה דחולק ע"ז והתיר אפי' לכתחלה והרב שלא הביא דעה זו איזל לשיטתו שצ"מ כתב על הכי' דכד נאים ושכיב כתב להא מלתא וכן השיב ע"ז הב"ח וט"ז בסימן ל"ה אכן בדרישה מסכים עם דעת הב"י והאריך שם להוכיח שכן דעת בעל התרומה ולדבריו ל"ל הא דנקט בש"ס ל' דיעבד היינו לרבותא ולומר דדוקא עלו מתירין משא"כ נצלו אפי' דיעבד אין להתיר והבעל התרומה לשיטתו איזל דאוסר נצלו (ועמ"ס בס"ק ג') ומ"מ כ"ל דלענין דינא אין לזוז מפסק הרב ולחוש להחמיר חדא דאין הדברים מוכרחים כ"כ בדברי התרומה עלומו ועוד דאף אם נאמר שכן דעת בעל התרומה מ"מ הא כתב הש"ך בס' ל"ה ס"ק ו' בשם כמה גדולי הפוסקי' שפסקו

לעיל שכתב באור'ה דריש דבריו בשם ר"י מפרש דבעינן ששים נגד מה שהיה תחת הקדרה וכו' ועיין לעיל ס"ק כ"א שכתבתי ישוב לזה: [כו] גבי טפת חלב שנפלה ע"ג קדרה. פי' כנגד הרוטב כמבואר לעיל דין א' דק"ל דבטל הטיפה בם' כאלו נפל לתוך התבשול וה"ה הכא דהא הויעה עולה לתחת הקדרה כנגד הרוטב: [כו] עד שאין היר סולדת. עיין בפסקי מהרא"י סי' ק"ג שכתב אם לא שהקדר' רותח' בפני עלומו עכ"ל. וכ"פ בלבוס שם סי' ל"ב דאם הקדרה רותח' בפני עלומו נאסר:

כלל וסימן נ"ז וניח. [א] שעלו בקערה של בשר. וגם חשש סכנה ליכא בעלו כדמוכח

בש"ס פכ"ה שעשו כן ואכלה אפי' בכוחות אפי' נתבשלו בקדרה של בשר ג"כ מותר אף דק"ל לאסור לאכלו בכוחות מ"מ בפ"ע שרי כי אין חשש סכנה בפליטת כלים וכ"כ האור'ה כלל ל"ט דין כ"ו אכן מהרש"ל פג"ה סי' ט"ז פסק דגם בכ"ה ג' איכא סכנה אלא דהפוסקי' לא נחמיו לדין זה כאן אלא צמה שנוגע בדין נ"ט בר נ"ט וכ"ה כתב הב"ח והדרישה בס' ל"ה לדעת רש"י וכ"כ הבאר שבע ק"ח ע"ב וכ"ה ג' כתב הט"ז בסימן ל"ה ס"ק ג' (ומה שכתב הט"ז שם ול"ע ולפי זה וכו' עד ויש ללמוד וכו' דבריו בזה המה מגומגמים מאוד בעיני ולריבין ישוב) ומכל מקום תפס עיקר דעת האיסור והיתר וכן נ"ל דיש ללמוד קצת דבר זה מקל וחומר דהא ק"ל פת שאפיו עם בשר בתנור דאסור לאכלו בכוחות משום ריחא ומ"מ ק"ל דאם נצלו בשר עם דג דמותר בדיעבד וליכא סכנה כמבואר בש"ע סי' ק"ז ולקמן כלל ע"ז דין י"א ומכ"ס דג"י שעלו ואפי' שנגלה או נתבשלה בקדרה של בשר לדעת רוב הפוסקי' מתירין אפי' לכתחלה לאכלו בכוחות ובדיעבד עכ"פ ק"ל להתיר א"כ פשיטא שאין צו חשש סכנה בדיעבד ונוהגין להקל אם הוא נקי: [ב] דאם נצלו אסורין. אבל בנתבשלו מודים והטעם דדוקא נצלו שמקבל הטעם מכלי עלומו אסורין משא"כ בנתבשלו איכא ג' נ"ט בר נ"ט דהיתר דהיינו מבשר לקדרה ומקדרה למים וממים לדגים וכן מבואר מהפוסקים הוצא בבי' סימן ל"ה ולפ"ז נראה פשיטא דאם רוצה לאכול הדג' עם הרוטב בחלב אז אף בנתבשל דינא נצלו דהא אצל המים אין כאן רק שתי נותן טעם ועפ"ז לריבין אינו ליישב דברי המרדכי פ' אין מעמידין שכתב מעשה בא לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והריקו חם בקערה של חלב בת יומא והתירוה משום דשמנונית בדבש הוי טעם לפני וכו' אבל אם היה לשבח

ה וכתב באו"ה בדבר חריף אינו מועיל נותן טעם בר נ"ט ולכן [ו] אם דכו תבלין במדוך של בשר [ז] אסור לאכלם בחלב ואפי' אינו בן יומא ופ"כ בית יוסף סימן צ"ו בשם ספר התרומה וכן משמע בתשובת הרשב"א סימן תמ"ט ודוקא שעיקר התבשיל הוא דבר חריף אבל אם לא היו רק תבלין מועטין בתבשיל אחד או לא מקרי דבר חריף משום תבלין מועטין שבתבשיל וע"ל כלל וסי' ס"א ופ"ח:

ך וכתב ב"י והסבמת חפוסקים דלא אמרינן נ"ט בר נ"ט [ח] אלא משערין טעם השני היתר הוא ופשוט הוא: וכל זה לא מיירי אלא בדבר רותח ששייך בו נתינת טעם [ט] אבל בדבר צונן פשיטא דשרי דחבי פתבו התוספת והסמ"ג והאשר"י דמותר ליקח מלח שבקערה של בשר וליתנם בחלב מיהו כתבו התוספת והסמ"ג דהחמיר תבא עליו ברכה והאו"ה כתב וז"ל והמדרכי פכ"ה כתב דמ"מ טוב לזוהר לכתחלה [י] דיש לחוש שמא נפלה מפת בשר לקערה של בשר ובדיעבד אין לחוש עכ"ל וע"ל כלל וסי' י"ז נתבאר דין זה:

ח וכל זה לא מיירי אלא כשהבלי הי' נקי [יא] אבל אם הי' דבוק בו שומן מקרי טעם ממש וכמו שיתבאר לקמן גבי הדחת קערות:

ט קערות של בשר שרחצו ביורה חולבת והיא על האש [יב] או אפי' אינה על האש והמים חמין שהיד נכווית בהן או קערות של חלב במחבת של בשר אם האחד מהן אינן בן יומא ושניהם מקונחות יפות שאין בהם שומן שניהם מותרים אע"פ שנוגעים זה בזה אותו שהוא בן יומא מותר שהרי קבל טעם מבלי שאינו ב"י [ג] ואותו שאינו ב"י מותר דהרי קבל טעם מנותן טעם בר נ"ט [יד] ועדיין הית' הוא מאחר שהוא אינו ב"י כ"כ בספר התרומה והוא הסבמת הפוסקים:

י ואם שומן דבוק באותו שהוא ב"י נאסר אותו שאינו ב"י ואם שומן דבוק באותו שאינו ב"י נאסרו שתיהן דהא נאסרו המים שכולעי' משניהם ביחד וחזורין ונבלעין בכלים ונאסרו מהם מיהו [טו] אי איכא ששים במים [טז] נגד השומן שהוא בעין דין כאלו היה שניהם מקונחי' כ"כ הב"י בשם הרשב"א וכתב האשר"י כי מן הסתם הקערות [יז] או המחבת אינם מנוקים יפה מן השומן ולכן אין לרונ בהם דין מקונח יפה ומחזיקין אותו כאלו

מנחת יעקב

נראה דה"ה הכא דמד טעמא חית לכולהו אכן מסתימות לשון הרב כאן ובש"ע סימן ל"ה משמע דאין להחמיר כלל בדין זה ועיין בט"ז סימן ל"ה ס"ק ט' ובש"ך סימן ל"ד ס"ק י"ח שכתבו שש טעמים לחלק בין דיון זה לדין הקף והכי מסתבר כיון דכלאו הכי ההמנהג הוא חומרא דלא טעם וכמבואר בש"ע סי' ל"ד ח"כ הבו דלא לזכור פלה: [יח] ועדיין היתר הוא. ומבואר ממשמעות הפוסקים דאפילו מאן דאוסר בדגים שנתבשלו מ"מ מחיר כאן כיון דאין טעם השני מתערב בחלב ממש רק בטעם החלב שבקדרה והוא כדעבד לגבי הכלי ועוד דכאן איכא ג' נותן טעם כמ"ס בש"ד סי' כ"ז וע"ש במ"ס דרכ"ש ועיין לעיל דין ד' וע"ל כלל פ"ה ס"ק כ"ג: [טו] אי איכא ס' במים נגד השומן שהוא צעין. כ"כ הב"י בסימן ל"ה וכן מבואר מדברי הרשב"א וכ"כ באו"ה וכ"כ בתשובת מהר"ש מדינה סימן מ"א דכה"ג שרי אליבא דכ"ע וכן הוא דעת כל האחרונים ודלא כמ"ס מהרש"ל בפכ"ה סימן ס"ד דאיכא דאיכא ממשות צעין אז הטעם שבקדרה שאינה ב"י אינו נותן טעם לפגם והוי הכל הטעם של ממש עכ"ל ובאמת הוא נגד הסבמת דמה מועיל הליכלוך הזון למה שבלוע תוך הקדרה: [טז] נגד השומן שהוא צעין. ואם שניהם אינם מקונחים אי איכא במים ובמה שדבק בכלי של בשר כדי לבטל הליכלוך של חלב וכן במה שדבק בכלי חלב והמים יש ס' נגד שומן הוי כשניהם מקונחים וכה"ג נתבאר בט"ד סי' ל"ח ולקמן כלל פ"ה דין י' ע"ש: [יז] או המחבת, אינם מנוקים. מבואר שהבין הרב מדעת הרא"ש דכל הכלים הם מן הסתם בחזקת שאינה מנוקים אפילו אינה רולה להדיחן שהרי המחבת אינה רולה להדיחן עכשיו וכ"כ הרב לקמן סימן ס"א דין ד' להדיח וגמך הרב בזה אחר האו"ה כלל ל"ד דין י"ג שכתב כן בשם הרא"ש וט"ד ודלא כסמ"ג דמיקל בהא ע"ש דבריו באורך. ולע"ד הדבר תמוה מאוד דהמעין היטב בדברי הרא"ש וט"ד וסמ"ג יראה שאין פלוגתא ביניהם כלל וז"ל הרא"ש פכ"ה חמס"י לאסור לפי כשמדיחין קערות נדבק בהן שמוניות של מאכל ונוגע ביורה ונאסרה עכ"ל. וכלשון זה כתב ג"כ הטי"ד סימן ל"ה משמע להדיח מדבריהם דדוקא הקערות שמדיחין וכיון שרולין להדיחן מן הדבוק מסתמא איכא שמוניות דבוק עליהן משא"כ בשאר כלים וכן מוכח מדבריו שם שכתב ותופס לשון רש"י הטעם בלשון שמתכווה בסמ"ג של בשר שאסור לאכלו בחלב שפעמים יש שמוניות על הסמ"ג ואינו ניכר וכו' וז"ל דל"ד לקערה שמסתמא נקי וכמ"ס רש"י בש"ס דחולין דף ק"א ע"א וכן כתב הרשב"א והר"ן והרמב"ם וכל הגאונים כה"ג לענין שחיטה בסמ"ג של

כהגהות הסמ"ק בזה וכן משמעות פשיטא דש"ס והפוסקים: [ה] אבל ליתנם בכלי. והיינו בלא עירוי אבל ע"י עירוי ח"כ יהיה הכלי חולב' אסור כדן עירוי מבלי ראשון של בשר על של חלב שפסק הרב להחמיר לקמן דין י"ב וכ"כ הש"ך בס"ק ה' ועמ"ל ס"ק כ"ד ומהרש"ל בפכ"ה פסק דאף בכלי חולבת ג"כ יש להחמיר וכתב הטי"ד בסימן ל"ה ס"ק ד' שהסומך על רמ"א להקל בזה לא הפסיד ועמ"ס לעיל ס"ק ב' ועיין בש"ך ס"ס ל"ד: [ו] אם דכו תבלין במדוך של בשר. במנחת כהן דף ע"ט ע"ד כתב דדוקא מיירי במדוכה שסתמא אינו נקי ואין דבריו מוכרחים נגד משמעות הפוסקים ועמ"ס בס"ק ט' וי"ז: [ז] אסור לאכלם. ובדיעבד אם נתנם בחלב אז לריך ס' נגד בשר הבלוע זה ואם אינו ידוע הבלוע זה לריכין ס' נגד כל התבלין אע"ג דקי"ל מידי דלטעמא עבדי לא בטלי מ"מ כיון דאין איסורן מחמת ענין בטלי שפיר כל זה מבואר באו"ה כלל כ"ד דין ז' ובש"ע סימן ל"ה ע"ש בש"ך: [ח] אלא כשעדיין טעם שני היתר הוא. לאפוקי בשר שעלו בקערה של חלב דהוי טעם שני לאיסור דהיינו מחלב לקערה ומקערה לבשר הוי באיסור וכ"ש אם הטעם הראשון הוא באיסור כגון שנבלע בכלי איסור אסור אפילו כמה נ"ט: [ט] אבל בדבר לזון פשיטא דשרי. ואפילו בדבר חריף ודוקא במדוכה אסרינן לעיל בדבר חריף מטעם שמחמת חוזק הדיכה מוליד טעם אף בלזון וכן גבי לזון כמבואר לקמן כלל ס"א משום דוחקא דסכינא משא"כ בנגיעה בעלמא אינו מוליד יבש ביבש וע"י בש"ך סימן ל"ו ס"ק י"ח ועמ"ל כלל י"ז ס"ק ג': [י] דיש לחוש. ע"ל כלל י"ז דין ב' שהשיג הרב על האו"ה בזה וע"ש ס"ק ד': [יא] אבל אם היה דבוק בו שומן. ובענין דליכא ס' בדגים נגד השומן ועיין באו"ה כלל ל"ג דין ב' וכלל ל"ד דין י"ג וי"ז דפסק דמסתמא בכל קדרה יש ס' בתבשיל נגד השומן הדבוק עכ"ל ובעלו בקערה אף דליכא ס' נגד הדבק מ"מ כיון דאינו בולע רק כדי קליפה ולא מבליע בכולו כיון שהקערה לונגת ח"כ אף דליכא ס' בכל הדגים נגד השומן מ"מ אסורן לאכלן בחלב וק"ל וע"ל ס"ק ט"ז: [יב] או אפי' אינה על האש. לשון אפילו הוא תמוה כיון דלענין היתר קאי ואדרבא איפכא הו"ל למינקט אפילו הוא על האש ובאמת הטור נקט ג"כ אפילו אינה על האש אבל שם נקט תחלה האיסור דהיינו בשניהם בן יומא ח"כ שפ"ד שייך לשון אפילו אבל על הרב קשה וז"ל דאף הרב דנקט כאן אפילו כוונתו אדון י"ד לענין איסור וק"ל: [יג] ואותו שאינו ב"י מותר. כל זה מדינא אבל לפי המנהג ככתב הרב לקמן בדין י"ד גבי כף דאותו שאינו ב"י נאסר ח"כ

כאלו היה שומן דבוק בהן עד שאמר ברי לי שלא היה שומן דבוק בהן וכ"כ באו"ה וכתב דאפילו היה הכלי אינו כ"י [ית] אפ"ה מסתמא מחזיקין בו שומן ושלל היה מקונה יפה:
יא ואם כל הכלים מקונחים יפות ושניהם בני יומן שניהם אסורין וכ"כ בספר החרומה ומרדכי דף תשל"ח ע"ג וכ"כ הר"ן ומחזיקי סימן צ"ו ובאו"ה כלל ל"ד ודלא באשרי דמתיר בכה"ג וכתב באו"ה דה"ה אם הדיח קערות של בשר ושל חלב ביורה של מים שהוא כלי ראשון [יט] ודוקא שמדיחין ביחד אבל בזה אחר זה מותרין דהוי נ"ט בר נ"ט דשרי בדיעבד:

יב וכל זה לא מיירי אלא בשעהמים בכלי ראשון [כ] שהיה סולדת בהן אבל אם אין היד סולדת בהן כתב בית יוסף דאפי' היורה עדיין על האש אינו נאסר וכ"כ באו"ה כלל ל"ד וכן אם עירה המים תחלה מבלי ראשון לתוך כלי שני ואח"כ נתן בהם הקערות שרי מאחר שנתן המים תחלה ואח"כ הקערות מקרי כלי שני [כא] ואנן קי"ל דכלי שני לא מבליע ולא מפליט אע"פ שהיה סולדת במים ולכן כ"כ בהג"ה ש"ד דטוב לזהר ליתן תמיד המים תחלה לתוך כלי שמדיחין בו ואח"כ יש ליתן בו קערות והבי נהוג ודלא כב"י דאוסר אפילו בכלי שני אמנם אם הניח הקערות תחלה לתוך הכלי שמדיחין בו ואח"כ עירה עליהם מים רותחין כתב בהג"ה ש"ד דנאסרו דעירויי בכלי ראשון אמנם באו"ה כתב [כב] דאפילו אם עירה עליהם שרי דאין העירויי מפליט מבלי אחר ומבליע בכלי אחר [כג] ואפילו אם שניהם מלוכלכים שרי בכה"ג דדוקא אם עירה מבלי של בשר המלוכלך על של חלב או איפכא נאסר אבל בכה"ג ששני הכלים בכלי שמדיחין בו אינו אוסר וכתב עוד [כד] דאם עירה מבלי של בשר נקי ומקונה על של חלב מותר דהוי נותן טעם בר נ"ט דמותר בדיעבד ואם מערה מבלי של איסור על כלים של היתר אין לאסור רק הגלי שבא קלוח העירויי עליו וכל דבריו נ"ל לעניין הלכה כי הם דברי טעם אלא כמדומה לי שלא נהגו להקל בכה"ג אמנם בהפסד מרובה או לעת הצורך יש לסמוך עליו:

יג וכתב עוד באו"ה הארוך דאין חילוק בין אם הדיח קערות עם קערות או כפות עם כפות וכן מה שקורין בל' אשכנז טעליר עם טעליר ולא אמרינן דמה שתשימינו בכלי שני אינו אוסר עכ"ל ונ"ל דדוקא מן הסתם דחיישינן

מנחת יעקב

כתב וז"ל ומיהו היכא דהס נקיים ודאי דיש להתיר מטעם כ"ט בר נ"ט וכדמשמע מדברי מהרש"ל עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעתו דאם מפליט ומבליע א"כ אחאי חשיב כ"ט בר נ"ט דמ"ס מהדית שני קדרות וקערות כ"י דמבואר לעיל דין י"א ומ"ס שכן משמעות מהרש"ל עיינתי ולא ראיתי שום משמעות בדבריו ומ"ס בפכ"ה ס"ס ס"ד דהיכא שעירה על הקערות לריבין לדקדק ולשאל אם היה שם שירי מאכל לפי שעירויי מפליט ומבליע עכ"ל אין ראיה כלל ד"ל דמהרש"ל סובר דכל שאינו מלוכלך ודאי לא אמרינן דעירויי מפליט מבלי להבליע בכלי ולכך אינו אוסר אלא כשהם מלוכלכים. ועי"ל דעיקר כוונת מהרש"ל שרריך לשאל ולדקדק אם הם נקיים או לא אבל על כ"י סובר מהרש"ל דא"ל לשאל כי מסתמא הם בחזק שאינה כ"י וכמבואר לקמן כלל כ"ט אבל אי ידעין שהם כ"י סובר מהרש"ל ג"כ דאסור ולא הוה כ"ט בר נ"ט וכמו שפסק בהג"ה ש"ד והוא ברור: [כג] ואפילו אם שניהם מלוכלכים. הטעם מבואר באו"ה דקודם שנמחה הליכלוך מן הקדרה ע"י המים או מקרי כ"ט ואינו מבליע שוב ובט"ז סימן ל"ה ס"ק י"ג פסק להתמיר כדעת מהרש"ל ולאסור ע"י עירויי אם הכלים מלוכלכי' ואם א' נקי ואי הנקי אסור ושאינו נקי מותר ובש"ך ס"ק י"ט פסק ג"כ להתמיר בשניהם מלוכלכי' ואם א' אינו נקי מסתפק אם אי נימא דנאסר הנקי ונעשה נבילה וחוזרין ואוסרין אותו שאינו נקי או נימא דעירויי אינו מבשל כולי האי וכה"ג מסתפק אם הא' הוא כלי איסור דלא שייך ביה כ"ט בר נ"ט או נימא דאפי' נקיי' אסורי' או נימא דעירויי אינו מפליט מבלי שיחזור ויבליע בכלי ויש להתמיר בשניהם היכא דליכא הפסד מרובה עד כאן לשונו (ועמ"ס בסעיף קטן כ"ב) ודעת הרב בכל דיני עירויי שצדין זה כמו שמסיק דאין להקל אלא אם כן בהפסד מרובה וכן מבואר לקמן בסמינים אכן בש"ע סימן ל"ה פסק בסתם להקל בעירה על שני כלים יחד אפילו מלוכלכים מ"מ כ"ל דאין לזוז מהכרעת הרב כאן כיון שדעת שאר אחרונים גם כן להתמיר בדינים אלו: [כד] דאם עירויי מבלי של בשר נקי ומקונה. בש"ע סי' ל"ה סעיף ג' בהג"ה חזר הרב ופסק לאיסור בסתם ועיין בש"ך שם ס"ק ה' שהאריך בזה ודעתו להתיר וכ"כ בתשובה מ"ב סי' כ' וכתב דכל המחמיר הוא מן המתמיהין וכן נכון בטעמו דהא הוא כ"ט בר נ"ט כמו בהדית כלים זה אחר זה ובט"ז ס"ק י"ג רוצה ליישב כוונת הרב שסובר שהקלות העירויי מחזרם בנזק והוי כאלו הדיחו יחד אבל באמת ג"ו אינו נכון דהא הי"ל

טכ"ס וכמבואר צ"ד סימן י' דדוקא גבי סבין אגרי' סתם סבין אינו נקי משא"כ בשאר כלים ובלשון זה כתב הסוג' לאין סימן ק"מ וקמ"א וכ"כ הב"י בס"ס ל"ד בשם רבינו ירוחם ומרדכי כולם נראה שאין מחלוקת ביניהם וכולן שווים לטובה דסתם כלים מנוקים הם לא צריכי' להדיח' או בסבין וכן פסק הש"ך בס"י ל"ה ס"ק א' אך שמבואר בדבריו שהבין שם שכן דעת הרב לעיל בכלל י"ז ד"ב ובאמת לא דק בזה דא"כ יהי' דברי הרב סותרים וגם דברי האו"ה וכמו שהארכתי בכל זה לעיל בכלל י"ז ס"ק ד' וסדעת הרב או"ה הוא להיפך אבל באמת לענין דינא הדין דין אחת כמ"ס שכן דעת כל הפוסקים ודו"ק: [ית] אפ"ה מסתמא מחזיקין בו שומן. ואף שכתבתי לעיל ס"ק י"א בשם האו"ה דמסתמא יש בתבשיל ס' נגד הלכלוך שומן שדבוק בקדרה מ"מ לענין הדחה שאני דאין בסתם מי הדחה ס' נגד השומן וכ"כ האו"ה כלל ל"ד דין י"ז: [יט] ודוקא שמדיחין יחד. הטעם כיון ששניהם ביחד א"כ הטעם שני תכף שבא למים הוא איסור ואין צדין כ"ט בר נ"ט דהיתרא דוקא (כמבואר לעיל דין ו') לכן קי"ל דהמים אוסרים הכלים אבל אם הדיח זה אחר זה א"כ כלי ראשון שהדיח מקרי כ"ט בר נ"ט דהיתרא דהיינו התבשיל כ"ט בקדרה והקדרה כ"ט במים ועדיין היתר הוא ויש למים דין דגים שעלו בקערה או נתבשלו דמותר ליתנם בכלי של חלב כמ"ס הרב לעיל דין ד' כל זה מבואר בהפוסקים מלתא בטעמו וכתב באו"ה כלל ל"ז דין ט"ז דאם הדי' כלי של בשר ושל חלב כ"י ויש עוד בתוכו כלי שאינו כ"י נאסר ג"כ אותו שאינו כ"י כיון שהמים נעשים איסור ועיין עוד שם חילוקי דינים בזה: [כ] שהיה סולדת בהן. לעיל כלל כ"ג ד"ג פסק הרב בשם הטור דמ"מ נאסר כדי קליפה אף שאין היד סולדת בו וע"ס ס"ק ד' שכתבתי שיש לחלק בין להבליע למאכל או לכלי ע"ס: [כא] ואנן קי"ל דכ"ס לא מבליע ולא מפליט. וע"ל כלל ל"ג ס"ק ג' שכתבתי דמ"מ כל כלי שיש לו תקנה בהגעלה אף שלא נשתמש בו איסור רק ע"י כ"ס יש להגעלה לכתחלה בכ"ס כפי תשימין אף בדיעבד אינו אוסר ואפשר דלענין להבליע מבלי לכלי אפילו לכתחלה אינו אוסר וק"ל: [כב] ואפי' אם עירה עליהם שרי. דאין העירויי מפליט משמע דכלא טעם זה היה אסור אף באינו מלוכלכים אם הם כ"י ולא הוה כ"ט בר נ"ט דמיד שבא הטעם שני במים מיד נאסרו כמבואר לעיל בהדית הקערות יחד ושניהם כ"י וכל זה פשוט ודלא כמ"ס בתשובת משאלת בנימן סימן כ' אכן בש"ך בסימן ל"ה ס"ק י"ט

דחיישין שמא השתמש בכף או במעליר בכ"ר [כה] וכמו שחיישין בבי האי גוונא לעניין הגעלת כלים וצריכין כולם הגעלה בכלי ראשון אם ברי לו שלא נשתמש בכף או במעליר רק בכלי שני תוך מעת לעת ודאי [כו] אינו אוסר בדיעבד וחבי נהוג:

י"ד לענין המים שהדריחו בו כתב באו"ה אע"ג דהכלי אחד אינו בן יומא והשני בן יומא נוחגין שלא להשתמש באותן מים כלום דהואיל ואינו מאכל אלא מים גרידא הוי כלבתחלה ואסרינן הואיל ובלו' מאיסור פגום עכ"ל ויש ללמוד מזה אם תחבו כף של בשר בן יומא לקדרה של חלב שאינו בן יומא מלא מים או איפכא אע"ג דלא נאסרו הכלים המים מיהו אסורין וכן אם הוא מאכל כגון קמניות או ירקות וכדומה אע"ג דאין המאכל נאסר [כו] מ"מ אין לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב דהואיל ויכול לאכלו בלא זה הוי כלבתחלה ואפשר דאף לכלי של בשר אחר או של חלב אסור ליתנו לכתחלה אלא יאכלו כך מן הקדרה מיהו באו"ה כלל ל"ז ב' דמותר לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בן יומא וכ"פ בכלל ל"ח שם דמותר ליתן שם שומן של אווזא אם הכלי של ב"י היה בשר וה"ה להיפך וכתב שם דהכלי שאינו בן יומא מותר דלא כמור"ש דפסק לאסור שאינו ב"י וראיתי מורים לאסור בכח"ג אותו הכלי שאינו ב"י ולאכול המאכל [כח] כמין הכלי שהוא ב"י וכדברי או"ה ג"ל לנהוג שלא לאסור שום בלי דלגבי הכלים מקרי דיעבד אך שהמנהג אינו כן וכמ"ש לקמן כלל וסימן פ"ה וע"ל

מנחת יעקב

וע"ז לענין מיא דחפיפות הראש בשם מהר"ל ומשמעות הרב לקמן דמהר"ל אוסר אפילו דיעבד להגעיל הכלי וע"ש בד"ץ י"ב ובסימני' דלקמן ודלא כמ"ש בתשו' ל"ז שם דמהר"ל לא החמיר להגעיל הכלי כיון דהשתמש לא חש לגזירתו. גם הש"ך בס"י ל"ה ס"ק כ' השיג על ד"ז והקשה דא"כ אמאי כתבו הפוסקים דאין שום תקנה להגעיל כלי ב"י אם לא שיש במים ס' נגד הכלי ואם איתא הא איכא תקנת' דאפר עכ"ד בקלר' ובאמת לכאורה אין זה סתירה כ"כ דאפשר דאע"ג דדיעבד מותר מ"מ אסור לעשות כן לכתחלה לעשות האיסור המשובח לפגם בידים ועוד הא מבואר בד"י ב"ח ס' תנ"צ דמים המעורבים עם אפר שקורין ליישא שאין להגעיל בו דהוי כמו משקה ע"ש אף דהיה נ"ל ליישב ולהגיל הש"ך מקושיא זו ולומר דכוונתו במ"ש הא איכא תקנתא דאפר הי"ך שיגעיל תחלה במים עם אפר כדי לעשות הטעם הצלוע בכלי לפגם ושוב יגעיל כדינו במים בלי אפר וק"ל ומ"מ אין בדחי' בסתירה כאלו להשיג על הב"י אשר באורו נראה אור וגם הרב רמ"א סתם כוונתו בש"ע וגם בתשוב' ל"ז דהוא אחרון שבאחרונים מסכים בזה למעשה כדאי המה לסמוך עליהם. ומטעם זה נלע"ד דבנשפך מן הקדרה חולבת על הכירה וזו תחת הקדרה של בשר דמבואר הדין לעיל כלל וס' נ"ה ד"ז דצרותחת אוסר היינו דוקא שבאיתו מקום הכירה הי' נקי מאפר משא"כ אם על אותו מקום היה אפר כירה א"כ נעשה הרומב לפגם ושוב אינו אוסר לדעת הב"י ומ"מ ל"ע למעשה דאולי יש לחלק דבשעה קלה כזו אינו נעשה לפגם ועמ"ש לעיל כלל נ"ה ס"ק ק' ע"ש: [כו] מ"מ אין לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב. ואין להקשות למה לא יאכל המאכל כמין הכלי שהוא ב"י דהא פסק הרב ע"ז עליו דין ד' כאו"ה דאם גללו או נתבשלו הדגים בכלי בשר שאין ב"י מותר לכתחלה לאכלם בחלב י"ל דשאני התם דאיכא תרי טעמא להתיר חדא שהכלי הוא נ"ט לפגם וגם הוא נ"ט בר נ"ט דהיתרא וכמבואר לעיל דין ד' משא"כ כאן דעיקר ההיתר הוא משום דנ"ט לפגם ונ"ט לפגם אסרינן לכתחלה גבי מאכל. וטעם דנ"ט בר נ"ט לא שייך הכא כיון דנתבשלו הכלים יחד ליכא נ"ט בר נ"ט דהיתרא כמבואר לעיל בד"ץ י"א לענין אם הדיח כלים יחד אע"ג דמבואר לעיל דין ט' דאם א' מן הכלים אינו ב"י דמותר דיעבד מטעם נ"ט בר נ"ט היינו דוקא לגבי כלים דמקרי דיעבד מתירין מטעם נ"ט לפגם וע"ז מקרי נ"ט בר נ"ט אבל לענין המאכל כיון שאפשר לאכלו בלא זה מקרי לכתחלה ולא מתירין מטעם נ"ט לפגם ובש"ך ס' ל"ד ס"ק י"ח הרגיש בקושיא זו וע"כ הכריע שם דמותר לכתחלה לאכול המאכל כמין הכלי בן יומא ולע"ד נראה דלק"מ וכמ"ש: [כח] צמין הכלי. כלל גם כן הגרסא בספר הש"ע סימן ל"ד סעיף ה' בהג"ה וכמ"ש הש"ך שם ס"ק י"ח ומבואר שם בש"ע בהג"ה דהכי קי"ל לאכול צמין הכלי וכ"פ הש"ע ס' ס"ק ח' ע"ש ומהרש"ל פכ"ה סימן ס"ג יש לו שיטה אחרת בדינים אלו ויש כמה נפקותא לחומרא ולקולא בין דעתו לדעת הרב כאן ע"ש ומבואר מדברי מהרש"ל דאם הכף לא

קי"ל דלנוק אינו חיבור לענין איסור דיעבד כמבואר לעיל כלל כ"ג דין ו' וכ"פ מהרש"ל פג"ה סימן ל"ז לכן נ"ל דהמיקל לא הפסיד ול"ע: [כה] וכמו שחיישין לענין הגעיל' כלים. והב"ח בס"י ל"ה השיג על דברי הרב כאן וכת' וז"ל ולפעד"כ דמן הגעיל' אין ראוי' כלל דודאי חיישין לכתחלה שמא השתמש בו לפעמים בכלי ראשון ותו דאי אפשר שלא השתמש בו בכלי ראשון כל משך שנה תמימה ולכן צריך להגעילו לכתחילה בכלי ראשון אבל הכא דיעבד אין לאסרו מן הסתם ולומר שהשתמש בו תוך מע"ל דלא שכיח כלל עכ"ל ודבריו נכונים וכן מבואר להדיא בדיוני הגעלה בטור א"ח סימן תכ"א בשם אבי העזרי וע"ש בד"י ועוד כיון דאיכא ספק אי השתמש בו בכלי ראשון תוך מע"ל היה לנו להתיר כמו שמתירין דיעבד בסתם כלי' ואמרי' דסתם כלים אינו בני יומא מטעם דאיכא כמה ספיקו' כמבואר לקמן כלל נ"ט א"כ הכא איכא למימר ג"כ ספיקו' כה"ג וע"ש אך באו"ה ע"ז כתב טעם אחר בקערות וטעליר לפי שמערי' עליו כמה פעמים וע"י שמערין עליו הרבה פעמים מצליע בכולו אף דשאר עירוי מצליע רק כדי קליפה כ"ש הכפות שרגילין לחוובן בכלי ראשון עכ"ל וכתב הב"ח וזה הטעם חשוב כעיקר. והטור בא"ח שם ושאר פוסקים שלא כתבו טעם זה גבי קערות לענין הגעלה ל"ל משום דאף דנבלע בכולו מ"מ לא היינו צריכין הגעיל' בכלי ראשון דוקא שכי' תשמישן כך הכשירן והיה סגי בעירוי אי לאו מטעם שחיישין שנשתמשו פ"א בכלי ראשון: [כו] אינו אוסר דיעבד. ופסק עוד הב"י בסימן ל"ד בש"ע סעיף ד' וז"ל יראה לי אם נתנו אפר במים קודם שהדיח הקערות אע"פ שהשומן דבוק בהן מותר דע"י האפר הוא נ"ט לפגם עכ"ל. וכתב הט"ז בס"ק ע"ו ולפ"ז אין איסור אם נפל צורית שקורין זייף העשוי מחלב לתוך התבשיל שהרי הצורית יש בו אפר עכ"ל אך לבסוף הניח ד"ז בל"ע והקשה שם ממאי דפס' הרב בש"ע ס' פ"ז ולקמן סוף כלל ע"ו וע"ז צמין דחפיפו' הראש ומתשובת מהר"ל בתינוק שאמר שגפל חתיכה צורית לקדרה ועיין בנה"כ שמדחיק ליישב סתירת הט"ז ובתשו' למח נדק ס' ל"א האריך ג"כ ליישב הדין זה וכתב דאף דלכתחלה אסור לעשות כן דכל מילי שהוא פוגם אסור לכתחלה מ"מ דיעבד מותר וכן בצורית פשיטא דנ"ט לפגם ואין לפקפק בזה ואין לזוז מפס' הב"י ונקטינן כוותיהו עכ"ד בקיבור ע"ש מלתא בטעמו. וכן נ"ל פשוט לענין הצורית דזה דבר המוחש לעין שהוא פוגם במ"ש ג"כ בתשוב' ל"ז שם וז"ל וממש נפסדה מלאכול כלב רק כשהכלב רעב מאוד כו' טועם ממנו קלת כדכתיב נפש רעבה כל מר מתוק ושונרא ועכבר' אינם טועמים ממנו כלום עכ"ל. ומה שהורה מהר"ל בצורית שאמר התינוק שגפל לתוך הקדרה אין סתירה כלל וכמו שהאריך בזה בתשובת ל"ז שם ודבריו ברורים להמעין שם אך בד"ז דאפר צמין חמין ל"ע קלת דאפשר לומר דשאני צורית דעושין אותו בכמה דברים וע"י זה נעשה לפגם כמבואר בתשוב' ל"ז שם משא"כ באפר דמי חמין וכדמשמע לקמן לקמן כלל ע"ו

ועל ולגבי המאכל נראה דמקרי לכתחלה כמו במים דלעיל ועל כן טוב להחמיר עם המאכל שלא לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב אבל לשומו בכלי של אחד מהן אין להקפיד כגיל:
מן בהג'ה ש"ד אם נמצאת קערה של איסור תוך כלים המותרין או של בשר תוך קערות של חלב ולא ידעין אם הודחו ביחד מותרין [כט] ולא מחזיקין איסורא שמא הודחו יחד בכלי ראשון ובדרך שנאסרו זה מזה עכ"ל וכן הוא באו"ה כלל ל"ד:

כלל וסי' נ"ט. בדין סתם כלי עכו"ם או של ישראל אי אמרינן שהם לפגם ומה דינן לכתחלה ובו ה' דינים:

א כתב בשערי דורא לא שייך דין נ"ט בר נ"ט אלא בדבר שהמעם שני עדיין היתר הוא אבל במחבת או ביורה של עכו"ם שיש בה מעם של איסור ונכנס מעמו של איסור במים אסור לכתחלה ללוש במי' שנתחמם בהן [א] אע"ג דסתם כלים של עכו"ם אינן ב"י מ"מ אסור ללוש פת בביתו מן המים שחממו בהן דאין להתיר נותן מעם לפגם לכתחלה אבל לאכול מפת של עכו"ם מותר דהיינו דיעבד עכ"ל ובהג'ה שם המעם דאסור ללוש בהן פת שעדיין לא התחיל הנאתו כי לא הוחמו לשתי' אלא לאפי' ולענין זה חוי לכתחלה עכ"ל [ב] משמע דאם הוחמו לשתי' מותר לשתותן דלענין זה מיקרי דיעבד ומותר [ג] כמו שאר דברים הנקחים מן עכו"ם ומותרין מאחר שכבר נעשה ביד עכו"ם מקרי דיעבד ומותר לקנותו לכתחלה דלא באו"ה דכתב המעם משום דאין מתירין נ"ט לפגם במים גרידא וכתב דאם בשל מים בכלים של עכו"ם אסורי' לשתות:

ב הא דאמרינן סתם כלי עכו"ם אינן בני יומא הוא מוסכם מכל הפוסקים [ד] וז"ל הרמב"ם וכתב ב"י סימן קכ"ב ומ"מ לענין הלכת' נקטינן כדברי הפוסקים הסוברים [ה] דסתם כלי עכו"ם אינן בני יומן וכן המנהג עכ"ל: וכלים

מנחת יעקב

היה נקי או יש לאכלו מן הקדרה דוקא בכף חדשה ע"ש מלתא בטעמא (ומוכח בפשיטות דלא חיירי הרב כאן מזה וק"ל) משא"כ אם הכף נקי אף שהוא ב"י מבוחר מדברי מהרש"ל שם דמיקל בכמה גוונא יותר מהרב כאן ע"ש אכן בשל"ה דע"ה ובט"ז סי' ל"ד ס"ק ח' העמיקו בשם מהרש"ל כאלו דעתו להחמיר בכל דינים אלו לאכול בכף חדשה דוקא וזה אינו ובדאי לא עיינו היטב בדברי מהרש"ל רק בסוף דבריו אבל באמת המעיין שם יראה שדעתו אינו כן וק"ל וע"ל סוף כלל פ"ה מדיני' אלו: [כט] וללא מחזיקין איסורא שמא הודחו יחד בכ"ר. משמע לכאורה דאם ידעין בודאי שהודח בכ"ר אסורי' ומחזיקין איסורא שהודח יחד כיון שאי אפשר לומר שגפל כלי זו בין הכלים מעלמו אם לא ע"י אדם וכיון שאין שום אדם לפנינו שיגיד שהוא הניח כלי זו בין הכלים א"כ ודאי יש להסתפק שהודח יחד וע"י כך בא בין הכלים (ויש לאסור מספק כיון שנתערב כלי חלב בין של בשר כמבואר כלל ל"ט וע"ש ס"ק ו' ועיין בתשו' ל"ז סי' מ"ג לענין ספק אם נמלח חלב עם בשר ע"ש אכן בהג'ה ש"ד ובאו"ה כלל ל"ד דין כ"א משמע דאף ברגילין להדיח באותו הבית בכלי ראשון ג"כ מותר דלא מחזיקין איסור כלל ואמרי' שלא הודח כלל יחד אלא ע"י אדם אחר ששמו זאת הכלי בין הכלים וכן משמע להדיח בש"ס דגדה דף ד' ע"ב גבי ככר על הדף שאני אומר אדם טהור נכנס לשם וכו' ע"ש ובתשו' ל"ז שהחמיר בכה"ג ל"ל דשאני התם דיש עוד לדדים להחמיר וע"ש וכתב עוד בהג'ה ש"ד והאו"ה שם דיש להחמיר עוד מטעם ס"ס דהיינו ספק שמא לא הודח עמוהם ואח"ל שהודח שמא לא היה ב"י. ואילו לשיטתיהו סוברים דלא אמרי' בכלי של ישראל שסתמן אינם בני יומן אלא אף בודאי הודח עמהם שרי כמבואר בכלל כ"ט והרב שכתב דוקא בלא ידעין שהודח יחד שרי ל"ל דמיירי שידעין בודאי שהי' ב"י או משום דכ"ר דסתם כלים אינם נקיים מכ"ש אם רולה להדיח וכמבואר לעיל והאו"ה ל"ל דמיירי בידוע שהיא נקי וק"ל:

היה נראה לי דה"ה בתוס' ס' שאינו ב"י למים דמבואר לעיל בכלל כ"ח דין י"ד דאסורין היינו נמי בלא הוחמו לשתי' משא"כ בהוחמו לשתייה דחד טעמא חית להו אבל מ"מ כיון שהרב אינו מזכיר חילוק זה לעיל ל"ע למעשה דאולי יש לחלק וע"ל בכלל כ"ח ס"ק כ"ז: [ג] כמו שאר דברים הנקחים. וע"ל כלל ל"ה ס"ק ב': [ד] וז"ל הרמב"ם והר"ן פ' אין מעמידין. גבי פת שלש מלאכו' יש בו כתב ג"כ בשם הראב"ד דסובר הכי אלא שאינו מחזור בעיניו ע"ש וברוקח סי' תנ"ח כתב וז"ל ור"ם היה מחזיק סתם כלים בתורת בני יומן ובאמת הדבר תמוה דלהדיא כתבו תוס' פ' אין מעמידין דף ל"ח ע"ב ד"ה אי משום גיעולי וכו' בשם ר"ת להיפך דסתמן בחזקת שאינו בני יומן וכ"כ בספר תמים דעים סי' קמ"ט בשם ר"ת בספר הישר וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' כ"ח בשמו וכ"כ כל האחרוני' בשמו עיין בתשו' מהר"א ששון ס"ס א' ובמהרי"ן לז חלק א' סי' ש"ג ובחלק ב' סי' ס"ח ובתשו' מהר"י ו' חזיב סי' קל"ח ע"ש: [ה] דסתם כלי עכו"ם אינן בני יומן. והטעם כתבו תוס' והרא"ש משום דהיה ס"ס ספק שמא לא נשתמש בו מעת לעת ואח"ל השתמש בו שמא בדבר הפוגם השתמש בו והר"ן בפ' אין מעמידין והריב"ש בס' כ"ח הוסיפו עוד וכתבו ואיכא ספיקא טיבא ספק אם השתמש בו היום ואח"ל השתמש בו שמא בהיתר ואח"ל באיסור שמא אין בזה נותן טעם או שמא טעם פגום מעיקרו היא עכ"ל ואין להקשות לפי זה אפי' ידעין ששתמש בו היום ג"כ יהא מותר מטעם שאר ספיקות י"ל דבאמת אין כאן ספק ספיקא גמור דמסתמ' דרך עכו"ם להשתמש בו איסור וגם הוי קלת כמו מחד' ספיקא ועיין לקמן בקונט' הספקות ועיין בתשובה מהר"י ו' לב ובתשובה מהר"א ששון שרמזתי לעיל ס"ק ד' תמלא ג"כ שם ספק על ספיקות אלו אך שדעת הר"ן והריב"ש כיון דעכ"פ איכא ספיקא טיבא יש להקל ומטעם זה ניחא הא דקי"ל דעכ"פ אסור להשתמש בכליהן לכתחלה ולא מחזיקין מטעם ס"ס (אף דבספק ראשון מ"מ אסור להשתמש בו לכתחלה מכת גזירה דרצנן שאינו בת יומן אטו בת יומן כמבואר לקמן כלל פ"ה מ"מ מקרי כה"ג ספיקא דרצנן לקולא וכה"ג כתב הרב לעיל כלל כ' דין ג' וע"ל ס"ק י' ובקונט' הספיק דין ט"ז ועיין עוד שם דין י"ט ס"ק ל"ב לפי מה שכתבתי שם גם כן לא קשה מידי וק"ל) אלא ודאי דלא הוי ס"ס גמור ולפי מה דמשמע מל' הרא"ש דספק לא הוה רק אי השתמש בו בדבר הפוגם בתבשיל זה אי"כ בלא"ה לק"מ דפשיט' דהכלי אסור לכל הספיקות וכמבואר לקמן כלל פ"ה דין כ"ג ע"ש וכן משמעות הש"ך בס' ק"י בדיני ספיקות דהספק לא הוה רק אי השתמש בו דבר הפגום בתבשיל זה אבל פגום בעלמו לא ועוד נלע"ד והוא עיקר דאף דיש לנו לספק שמא בתוך מע"ל לא נשתמש בו רק דבר הפגום ושאינו כ"ט כלל מ"מ כיון שהוא כלי שלהם צדור ששתמש בו פ"א איסור שני

כלל וסי' נ"ט. [א] אע"ג דסתם כלי עכו"ם אינן בני יומן. ואף לפי מה שספק הרב לעיל כלל

כ"ח (וע"ש ס"ק י"ב) דסתם כלים אינם מחזיקים ל"ל דהכא מיירי בידוע שהוא מנוק' אך שאינו יודע אם הוא בן יומן ועוד י"ל דסתם עכו"ם הנקיותא קפדי כדאיתא בפ' אין מעמידין לכן סתם כלים שמבשלין בתוכו בחזקת מנוקים ולפי מ"ש לעיל כלל כ"ח ס"ק י"א בשם האו"ה דסתם בתבשיל איכא ס' נגד השומן שעליו בלאו הכי לא קשה מידי ועיין לעיל בכלל כ"ח ס"ק י"א מבואר דלענין הדחה לא אמרי' כן: [ב] משמע דאם הוחמו לשתי' מותר לשתותן דלענין זה מקרי דיעבד ומותר. ולפי זה

ג [ו] וכלים של ישראל שאין אנו יודעין אם הם בני יומן או לא כתב מהרי"ש [ז] מאחר שיש לו תקנה בשאלה אם אינו יודע נקנסי' עכ"ל ונראה דאפי' לפי דבריו לא שייך קנסי' אלא באותו ישראל שהכלי שלו אבל בישראל אחר לא שייך קנסי' וכמ"ש הי"ד סי' צ"ט אמנם לי נראה דאף בשל ישראל יש לנהוג דסתם כלי אינו בן יומן מאחר דהיורה דעה כתב בסימן צ"ד וסי' קכ"ב [ח] דאין חילוק בין כלים של עכו"ם לשל ישראל פשיטא דיש לסמוך עליו דלא מצינו שום פוסק שיחלוק על זה וכ"ש אם עבר כבר עליו לילה אחת דיש לסמוך בזה אדברי ר"ת דס"ל דלינת לילה פוגמת ואע"ג דלא נהיגין בר"ת היינו בודאי [ט] אבל בספק פשיטא דיש לסמוך עליו אדברי הר"ף שהביא הי"ד לפסוק דאמרין סתם כלים אינן בני יומן ודלא כאו"ה שכתב דלא נהיגין לפסוק בשל ישראל סתם כלים אינן בני יומן ואינו יודע למה נחמיר בדבר שמצאנו בפ"י להתיר בלא מחלוקת ועל כן אני אומר המחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד וכן מסכנת בית יוסף להתיר וכן אני גוהג להורות וכן נראה לי:

ך כתב המרדכי סוף פ' אין מעמידין עכו"ם מי שנותן כלי לאומן לתקנו [י] ולקחו בו ביום דליכא למימר ביה

מנחת יעקב

בתר אומדנא וכו' ע"ש א"כ אין ראוי כלל מס' שי"ג וק"ל. גם מ"ס הט"ז דאי מהימן ליה אפי' בלא מסיח לפי תומו יש לאסור והאמת כן הוא וכן משמע בתשוב' הרשב"א סי' קי"ח להדיח וכ"כ הש"כ בס' ט"ז ס"ק כ"ד אך קשה לי דדבריו סותרין דהא הוא עצמו פסק בס' מ"מ ס"ק י"ט להיפך דאף אי מהימן ליה העכו"ם אינו נאמן לאסור אלא במסיח לפי תומו ול"ע ובפרטות שלא הרגיש בכל זה בעל נה"כ וז"ע: [ח] דאין חילוק בין כלים של עכו"ם. משמע דליכא חילוק כלל ואפי' איתא לישראל קמן לא לריך לשאול אותו אם הכלי היה בן יומן כמו בכלים של עכו"ם וכן משמעות מהרש"ל פכ"ה סי' ס"ה דאין לריבין לשאול אותו אף במקום שהיה נאמן אם היה אומר דהיתה בן יומן כמו בעכו"ם לדעתו: ובמ"ס בשמו לעיל ס"ק ז' אכן בבאר שבע דף ק' ובתשובת מהר"א י' חציב פסק דגבי ישראל כיון דאית לן תקנתא לברורי בשאלה מזכירין והוכיחו כן מכמה סוגיות דס"ס עיין דבריהם באורך וכ"כ הר"ן פ"ק דפסחי' גבי משכיר בית לחצירו בארבע עשר אי חזקתו בדוק או לא וכן כ"ל עיקר דכל היכא דאיכא לברר בשאלה מזכירין והכי קי"ל ג"כ בי"ד סי' א' לענין שוחט דהיכא דאיתא לפנינו דלריבין לבדקו כמו שפסק הר"ף וק"ל ולא כר"ז הלוי ועיטור וע"ש בב"י ואף שכתבתי והוכחתי לקמן בקונטרס הספיקות ס"ק מ"ה דלענין ספק ספיקא אף דאיכא לברורי ע"י בדיקה לא מזכירין א"כ ה"ה הכא דאיכא ס"ס יש לומר דדוקא בדבר דאיכא טרחא בבדיקה כזו אין לריך משא"כ בדבור בעלמא לשאול ועמ"ש לקמן בהל' נדה סי' קפ"ה הע"י א' וחילוק זה מוכרח הוא מש"ס דפסחי' דף ד' ע"א דבצי מ"י מרב נחמן בר יצחק המשכ"י ב' לחצירו חזקתו בדוק או לא למאי נפקא מינה לשיטתיה דאיתא קמן דלשיטתיה לאטרוחי להאי מאי ע"כ הרי להדיא דפשוט לה"ס דכל היכי דאיתא קמן אף דחזקתו דז' מ"מ לריבין למשיילתו משא"כ לענין אטרוחי א"ל ועיין בעירובין דף ה' ד"ה ספק דבריהם ודו"ק ועיין עוד בתשובת מהר"י י' חציב שם לענין ישראל חסיד מאי דינו: [ט] אבל בספק פשיטא דיש לסמוך עליו. משמע לפי זה דה"ה אם יודע שנשתמש בו בדבר שאינו פוגם אך שאינו יודע אם הוא בן יומן אבל יודע שעבר עליו לילה אחת ג"כ יש לסמוך אר"ת כמ"ס הרב דבספק יש לסמוך אר"ת וכה"ג מלאתי להדיא בספר זכרון משה בליקוטי דינים סי' כ"ה דאם בשלו חלב בקדרה ולאחר שעבר לילה אחת בתוך מע"ל בשלו בשר בקדרה וספק אם הוא אותו קדרה שבשלו בה חלב או לא כ"ל דשרי כיון דספיקא סמכין עליו עכ"ל אכן משמעו הפו' שהביא הרב בדיון ד' גבי נותן כלי לאומן דאם שהה מע"ל דמותר משמע דע"י לינה א' אינו מותר אע"ג דאיכ' ג"כ ספק שמא בדבר הפוגמו נשתמש ואפי' אינו מותר משמע דאפי' בספק אין לסמוך אר"ת והא שכתב הרב כאן אבל בספק יש לסמוך עליו היינו משום דאיכא כאן ג"כ ספק ספיקא וכמ"ס לעיל ס"ק ו' אבל בספק א' אין להקל אך סתומות לשון הרב כאן משמע דאפי' בספק א' יש לסמוך עליו וכדברי ספר זכרון משה. ומ"ס הרב בדיון ד' אפשר לומר דשאי התם דראוי להחמיר יותר וכמו שהעתיק הרב בסמוך בלשון ר"ת ובהפסד מרובה כ"ל יש לסמוך ולהקל בדברי הזכרון משה אפי' בספק אחד: [י] ולקחו בו. משמע בלא החזירו בו ביום או מותר מכא ספק ספיקא אפי' לכחלה להשתמש בו ואע"ג דכלים שאינן בני יומן

שנ"ט לשבח לקדרה אף שעתה הוא כ"ט לפגם מכת השמי' מע"ל וא"כ אסור לכחלה כמו כל כלי שאינו צ"י גזרה חטו בת יומן כל זה נ"ל פשוט אכן בתשו' הרשב"א סי' תל"ז ובתשו' בנימין זאב סי' שמ"ה כתב וז"ל ואפשר מלד הדיון היה ראוי להשתמש בכליהן לכחלה מטעם ס"ס אלא דעשו הרחקה עכ"ל ולע"ד נראה עיקר דמדינא אסור וכמ"ס ודו"ק ועיין לקמן ס"ק י': [ו] וכלים של ישראל שאין אנו יודעין אם הם בני יומן. ומיירי ג"כ שאין אנו יודעין מה נחשב בו דאם ידעין שנחשב בו דבר שאין פוגמו אם כן אף שאין אנו יודעין אם הם בני יומן פשיטא דאסור כיון דליכא ס"ס ועיין ס"ק ה': [ז] מאחר שיש לו תקנה בשאלה. משמע דעכו"ם אין לו תקנה בשאלה לפי שדבריו לא מעלה ולא מוריד וכמ"ס הרב לעיל כלל ל"ב דין ט' וכ"כ בבאר שבע דף ק' ובתשובת מהר"י י' חציב סוף סי' קכ"א בפשיטות והוא פשוט בכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ומהרש"ל בפכ"ה סי' ס"ה כתב וז"ל ומ"מ אם שאל לעכו"ם ואמר לו שהוא בן יומן ישאל מהם ג"כ מה שבשלו ואם הוא דבר שאינו פוגם או בענין שלא יוכל לידע מה שבשלו בו אין ראוי להתיר כיון דליכא ס"ס וכו' ונראה הא דלא סמכין אדבריו של עכו"ם היינו היכא שבא להשגיח מקחו כדאית' בגמ' עכ"ל ונראה פשוט דמהרש"ל מיירי בעכו"ם שיש לו בידו דבר המתבשל בכלי שלו דאז נאמן כיון דבדיו וגם ליכא טעמא דלהשגיח מקחו משא"כ בדבר שכבר נקח מן העכו"ם ואמר שנחשב בכלי בן יומן פשיטא שאינו נאמן לאסור אפי' במסיח לפי תומו אף דלא שייך הטעם דלהשגיח מקחו כיון שאין בידו וכן פסק מהרש"ל להדיא בפכ"ה סי' ל"ד ובפ' אותו ואת בנו סימן י' דאפי' מל"ת אינו נאמן כל שאין בידו אף דלא שייך הטעם דלהשגיח מקחו ובס"כ בס' קכ"ז ס"ק י"ט העלה גם כן בשם כל הפוסקים כן להלכה אך שכתב שם וז"ל ודלא כדעת מהרש"ל שהבאתי לעיל סימן קכ"ב עכ"ל וכן האריך בעל הט"ז בס' קכ"ב ס"ק ד' להשיג על מהרש"ל בזה ולא ירדתי לסוף דעתם ולפי הבנתם יהי' דברי מהרש"ל בפי' אותו ואת בנו סי' י' ובפכ"ה סי' ל"ד עצמו סותרין אבל פשוט דכוונת מהרש"ל כמ"ס ומה שמסיק הט"ז בס' קכ"ב ס"ק ד' וז"ל אכן כ"ל דאם העכו"ם אומר לפי תומו מעלמו בלי שום שאלה וגרתי' הדברים שלא נכתווין על ישראל אז יש להחמיר ולאסור התבטיל של ישראל שמבשל בתוכו וראי' לזה מ"ס בס' שי"ג סעיף ב' באומ' העכו"ם לפי תומו שישר' לזה לחמור המום שאסור ויש לדון עוד בזה כמו דפסק בס' ט"ז דאי מהימן ליה העכו"ם אסור הכי נמי יש לדון בזה אפילו באינו מסיח לפי תומו עכ"ל הט"ז. וכל דבריו תמוהין לי מאוד חדא מה שפסק דעכו"ם מסיח לפי תומו נאמן אפי' בדבר שאין בידו זה בודאי אינו כמבואר בפוסקי' הראשונים באורך בס"כ סי' קכ"ז ס"ק י"ט ועוד עד דמסתעי' מס' שי"ג אמאי לא הרגיש בסתירת דבר זו ממה דפסק בס' ט"ז סעיף י"א גבי עכו"ם שמכר ב' בהמות אפי' מסיח לפי תומו אינו נאמן שהם אותו ואת בנו ומבואר שם מדברי הט"ז עצמו ס"ק ט"ו דמיירי שאין סבירא לומר שעושין כן להשגיח דאל"כ אפי' קודם שמכרה ועדיין בידו אינו נאמן ומה שהביא ראיי' מס' שי"ג אין זו ראיי' כלל דהרי בלאו הכי לריבין אנו לחלק שלא תסתור דברי הש"ע אהדדי ולריבין' אנו לחלק כמ"ס הש"כ בס' שי"ג ס"ק ג' דשאי התם דאוליגין

בזה ס'ם דהיינו שמא לא נשתמש בו היום ואם תמצא לומר נשתמש בו שמא לא נשתמש אלא בדבר הפוגמו שהרי החזירו בו ביום וא"כ אם נשתמש בו בודאי היום נשתמש בו וליכא למימר שמא לא נשתמש בו כלל [יא] דודאי רגיל להשתמש בו הלכך צריך להגעילו דאין כאן אלא ספק אחד שמא נשתמש בו בדבר הפוגמו וספיקא דאורייתא לחומרא וכן ר"ת היה אומר דצריך הישראל לילך אצל השחזה והיה מחמיר בזה יותר מבלי עכו"ם עצמו ודוקא שהניחו שם חצי היום או יותר [יב] אבל לפי שעה [יג] לא חיישינן ואותם סבינים שמוליכין העבדים בבית ישראל הנה והנה אותן יש להחזיר מבח ספק ספיקא כמו בכלים של עכו"ם [יד] ומכל מקום נכון ליזהר לכתחלה וכשישראל שולח מאכל בקדרה לעכו"ם יזהירונו שלא ידחנו רק ישייר בו שיעור מאכל [טו] ויזהירונו בו ביום עכ"ל וכתב האו"ה כלל ל"ג דאפילו בדיעבד יש להחמיר אם הניח כליו בבית העכו"ם ולקחן בו ביום והשתמש בהן בו ביום נאסר המאכל ואם כלי חרס הוא צריך שבירה עכ"ל. אמנם בב"י כתב וז"ל וכתב באורח חיים בשם הרא"ה קדרות או קערות שלנו שעמדו בבית עכו"ם בלא סי' משהה אותם מע"ל ומותר עכ"ל ומשמע דאין כלי חרס צריך שבירה וסני לחו בשחייה וה"ה שאין המאכל שנתבשל בה נאסר בדיעבד ואע"ג דיש לרחות דהרא"ה לא מיירי אלא כשלא החזירם בו ביום דאז הוי כשאר כלי עכו"ם ואיכא בהם ספק ספיקא על כן התירם ע"י שהי"י מע"ל. אבל אם החזירם בו ביום שאז נאסרו ואפילו בדיעבד יש לאסרו וכן לא מהני ליה שהי"י הואיל ונאסרו פעם אחת וכן משמע לשון המררכי שכתב שרבינו תם החמיר בהו יותר מבלי עכו"ם ואי לכתחלה דוקא קאמר במה החמיר בהם יותר דהא כלי עכו"ם לכתחלה הנעלה צריכין. מיהו נראה לענין דינא דבדיעבד שרי דהא אינו ברור שנשתמש בו העכו"ם ואע"ג דרגילות להשתמש בהו כלי אינו יוצא מידי ספק ועדיף מבלי עכו"ם ותרע דהא לרברי הרא"ה מהני בהו שהי"י מע"ל ואינו מהני לגבי כלי עכו"ם שמע מינה דעדיפי ולכן אין להחמיר בהו רק לכתחלה והא דקאמ' שר"ת החמיר בהו יותר מבבלי עכו"ם היינו שיש לחוש להם לכתחלה יותר מבלי עכו"ם דחמירי טפי אבל בדיעבד לא מחזיקינן ריעותא לשבור הקדרות או לאסור המאכל שנשתמש בהן כנ"ל [יז] ומ"מ שלא לצורך יש להחמיר בדברי איסור והיתר הארוך: כתב

מנחת יעקב

איסור ותרע לומר דאע"ג דרגיל להשתמש בו מ"מ חמירין שלא השתמש בו איסור רק מים חמין וק"ל: [יב] אבל לפי שעה לא תיישינן. הטעם כיון דאיכא ספק ספיקא חדא שמא לא נשתמש בו כיון שהוא רק לפי שעה ואף אהל ספק נשתמש בו מ"מ שמא בדבר הפוגמו נשתמש בו והשתא ניחא הא דפסק הטור ז"ד סימן קל"ו בכלים המיוחדים ליון אף אם נשתהה רק לפי שעה ציד עכו"ם לריכין הכשר היינו משום דהתם ליכא ספק ספיקא דודאי נשתמש בו ציין שמיוחד לכך ונ"ט לשבח ואפי' שהה מע"ל לא מהני התם וכ"כ הש"כ בסימן קכ"ב ס"ק ז' ובסי' קל"ו ס"ק ג' ע"ש והוא נכון ועיין בב"ח סי' קל"ו ובאו"ה כלל ל"ג ובט"ז סי' קכ"ב שהאריכו לחלק ולתקן שלא תקשי על דברי ר"ת מבלי יין שפסק הטור דלריכין הכשר אפי' לפי שעה ובאמת מעיקרא לק"מ וכמ"ס: [יג] לא חיישינן. משמע דאפילו שהי"י אין לריך ומטע' שכתבתי בס"ק י"ב וכן מבואר דע' הרב בסימני' ובס"ע סימן קכ"ב סעיף ט' בהג"ה ודלא כמ"ס הב"ח בס"ס קכ"ב ובסי' קל"ו דמ"ס ר"ת דלפי שעה לא חיישינן היינו ע"י שהי"י מעת לעת דוקא ע"ש ובאמת משמעות לשון ר"ת משמע כדעת הרב כאן ובס"ע: [יד] ומכל מקום נכון ליזהר לכתחלה. וכתב הש"ך בסימן קכ"ב והעולם אינם נוהגים עתה בזה והטעם משום דעבדים ופחות הם צדי' ישראל תמיד והישראל יולא ונכנס שם ובכה"ג מותר אפילו לכתחלה ועיין לעיל כלל ל"ב: [טו] ויחזירו בו ביום. אף על גב דמבואר מתחל' דברי המרדכי דיותר יש להקל אם נשתהה בבית עכו"ם מעת לעת יש לומר כיון דנשאר בו שיעור מאכל יותר יש להקל אם מחזירו בו ביום משום דאם נשתהה הרבה בידו יש לחוש דאולי ידחנו ויחזרו ויחבשלו בו תבשיל אחר כזה (ובזה מתורץ מה שמקשה הט"ז על המרדכי בס"ס קי"ח ע"ס) ועי"ל ויחזירו בו ביום כוונתו שלא יניח אלולו רק לפי שעה או יש לומר דלרבותא נקט אם יניח בו שיעור מאכל אז אפי' מחזירו בו ביום שרי אך הלשון אינו מדויק לפי זה כ"ל תירץ ראשון עיק' וק"ל: [טו] אינו יולא מידי ספק. אע"ג דמתבאר לקמן בקונטרס הספיקות דין ל"ג דכל שיש לחלוק באיסור טפי מזהיתר לא מקרי ספק כלל היינו דוקא לספק גמור להסיר באיסור דרבנן או באיסור דאורייתא על ידי ספק ספיקא לא מחזירין מטעם ספק כזה אבל מ"מ יש לצדד להסיר על כל פנים יותר מבדאי לכן כתב הרב שיערי מבלי עכו"ם ובט"ז בסוף סי' קכ"ח השיג על הרב בזה ובאמת דברי הרב נכונים וק"ל ועיין שם בנה"כ: [יז] ומכל מקום שלא לצורך יש להחמיר בדברי או"ה. וכן פסק הרב בס"ע בסימן קכ"ב סעיף ט' בהג"ה וע"ל בסימנים תמלא שדברי הרב בס"ע וכלן כולם מכוונים אכן הב"ח

אסורים לכתחלה להשתמש בו מכל מקום לא הוה אלא מדרבנן וכיון דיש עוד ספק דלמא נשתמש בו בדבר הפוגמו ואינו אסור כלל הוי ספק דרבנן ולקולא (ולא דמי לכלי של עכו"ם עלמו כמ"ס לעיל סוף ס"ק ה' וע"ס) וכ"כ המרדכי להדיא שם בשם הר"ש מבוצרסק וז"ל ישראל שאפה בבית עכו"ם ושכח היור' שחממו בו חמין והשיב כ"ל וכו' העמד היורה על חזקתו ונאמר שלא נשתמש בו איסור ועוד דאפי' נשתמש בו ה"ל פגומה שאינה בת יומא דסתם כלי עכו"ם מחזיקין ליה בהכי והוי ליה ספק איסורא דרבנן ולקולא עד כאן לשונו. וזה הוא דעת הרא"ה שהביא הרב בסמוך וכן מסקנת הרב להלכה כמבואר לפנינו בדין זה וכן מבואר מדבריו לקמן בסימני' ובשלחן ערוך סי' קכ"ב סעיף ט' בהג"ה וכן הוא מסקנת הש"ך שם בס"ק ז' שכן עיקר (ודלא כב"ח והט"ז שמחמירין בדינים אלו ע"ס) ואין להקשות דהא מתבאר לקמן בקונטרס הספיקות דין י"ט דלא חמירין ספיקא דרבנן לקולא היכא דספק האיסור מלד עלמו הוא אסור דבר תורה רק שמלד אחר זא לו שהוא מדרבנן וא"כ הכא ג"כ הספק הוא אסור דבר תורה רק שמלד נשתהה מע"ל זא שהוא מדרבנן א"כ יש להחמיר ובפרטות שהוכחתי לקמן בקונטרס הספיקות ס"ק ל"ב להדיא שמהאי טעמא אם נתבשל בכלי ספק איסור אפי' לאחר מע"ל הכלים אסורי' ושכן דעת כל האחרונים ע"ש י"ל כיון דיש ספק אם יש שום בלוע בכלי זו ויש ספק אם יש כאן שום איסור הוה כאלו מכת הספק בעלמו זא לו שהוא מדרבנן וכה"ג מחלק הש"ך עלמו לקמן בקונטרס הספיקות דין י"ט ע"ש ואף דכתב המרדכי דבנותן כלי לאומן ליכא למימר שמא לא נשתמש בו דודאי רגיל להשתמש בו מ"מ מידי קלת ספק לא נפקא כמ"ס הרב בסמוך משא"כ אם בודאי נשתמש בכלי ספק איסור אז אפי' לאחר מע"ל יש לאסור מספק כיון שיש בו בודאי בכלי זו בלוע של ספק איסור ועיין לקמן בקונטרס הספיקות ס"ק ל"ג שכתבתי עוד חילוק נכון בזה ובתשו' הר"ש מדינה חלק י"ד סי' ל"ה מביא ראייה מדברי הא"ח בשם הרא"ה שהביא הרב בסמוך ומתיר אף כלים שנתבשל בהם ס' איסור אחר מע"ל ובאמת הוא נגד דעת כל האחרונים וכמ"ס לקמן בקונטרס הספיקות ס"ק ל"ב ומדברי הרא"ה אין ראיה דיש לחלק כמ"ס ודו"ק: [יא] דודאי רגיל להשתמש בו. ואע"ג דלענין היורה שהחממו בו חמין שכתבתי בסמוך בס"ק י"ד בשם הר"ש מבוצרסק משמע דחשיב ספק גמור ומשמע להדיא מהמרדכי שם דהר"ש מבוצרסק לא זא לחלוק על דעה ראשונה. וכ"כ הט"ז והש"כ בסימן קכ"ב ס"ק ז' ע"ש ל"ל דשאני התם כיון דדרך היורה להשתמש בו רק מים חמין ואין בהם שום איסור על כן קאמר דאוקי היורה אחזקתו ולא נשתמש בו

ח כתב בתשובת הרא"ש כלל י"ט מאני דקוניא ששהו בבית עכו"ם אם ניכר בו המאכל ששלח לשם מותרין ואם לאו אסורין אם רגילין להדיח הכלים בחמין דחיישינן שמא הודח עם כלים של עכו"ם האסורים עכ"ל פי' אע"ג דקיימא לן דסתם כלים של עכו"ם אינן בני יומן מ"מ סתם קערות אינם מנוקים משויורי מאכל וא"כ הודחו עם האיסור עצמו ונאסרין מיהו דוקא שרגילין להדיח הכלים בחמין בכלי ראשון אבל אם אין דרכם בכך אין נאסרין וכמ"ש לעיל גבי הרחת קערות מיהו במקום שדרכן להדיחן בכלי ראשון אסורין ואם הכלי כלי חרס צריך שבירה ואם בישל במים מאכל נאצר [ית] ולא דמי להא דכתבתי דאין מחזיקין ריעותא דשאני הכא הואיל דודאי הדיחן [יט] ורגילות להדיחו בחמין הוי כאלו ראינו שהודחו לכן הכלים נאסרין ויש להחזיקן בודאי כלים אסורים:

כ"ל וסי' ס'. בדיני אפי' פת עם בשר או חלב או מישז התנור ובדיני העמדתן זה אצל זה ובו ד' דינים:

א אמרינן פרק דם חטאת ופרק כל שעה אין משין התנור באליה [א] ואם מיש כל הפת אסורה אפילו לאכלו לבדה אלא אי"כ הסיק התנור תחלה יפה שאו פילט הכל [ב] אפילו הוא של חרס במה דברי' אמורים בתנור שהסיקו מבפנים אבל בוכיא שהסיקו מבחוץ אסור אלא אי"כ מלאו גחלים מבפנים עד שיזלבן וכ"כ הטור סימן צ"ד וכתב שם הב"י דכן הוא הסכמ' המפרשים דלא סגי בקנוח התנור ודלא כהר"ן פרק כל שעה דף רל"ו ופכ"ה דף תשי"ו דקנוח מהני וכת' בית יוסף עוד ואם עכיד בעין תורא מהני כמו שמהני אם לש העיסה בחלב וכ"כ הרמב"ם והרשב"א ז"ל:

ב אין לשון העיסה בחלב או בבשר ואם לש כל הפ' כילו אסור אפילו לאכלו במלח או לבדו או במינו [ג] שמה יבא

מנחת יעקב

בסוף סימן קכ"ב כתב שהרב חזר בש"ע ממ"ש כאן ובאמ' המעיין יראה שאין כאן חזרה כלל וק"ל וכתב הש"ך שם בס"ק ז' וז"ל וכל זה בכלים שדרכם להשתמש בהם חמין אבל כלים שדרכן להשתמש בהם זונן ודאי' דסגי בהדחה עד כאן לשונו: [ית] ולא דמי להא דכתבתי. כוונתו אמ"ש הרב לעיל כלל כ"ח דין ט"ו וע"ש בס"ק כ"ט: [יט] ורגילות להדיחו בחמין. ע"ל כלל כ"ח ס"ק כ"ט אף שכתבתי שם דלדעת הג"ה ש"ד ואו"ה אף ברגילי' להדיח בכלי ראשון גם כן לא מחזיקין איסורא ואמרינן שלא הודח עם האיסור ביחד שאני התם דמיירי שנמלא כך בבית ומיכי תיתי נחמה איסור שהודח יחד מה שאין כן בבית עכו"ם כיון שידעינן בודאי שהודח אם כן מסתמא הודח עם כלים של איסור וק"ל:

כ"ל וסי' ס'. [א] ואם טש כל הפת אסורה. אע"ג דיש ס' נגד השומן מ"מ כיון שאיסור עומד במקומו שהרי הוא במקום דביקת הפת לתנור לכך כל הפת כולו אסורה אבל היכא שנתבטל בתוך הקמח שרי והא לא דמי לאין מבטלין איסור לכתחלה דכשנתערב היתר בהיתר הוא כ"כ בתשובת מהר"י מטראני חלק י"ד סימן י"א אכן בתשובת למח לדק ס' פ' האריך להוכיח דכה"ג כיון שסופו לאכול עם בשר אף דהשתא היתר הוא היא בכלל דאין מבטלין איסור לכתחלה ע"ש דבריו באריכות וכן משמע להדיא באו"ה כלל מ' דין י"ז ועיין בא"ח ס' תנ"ג ובב"ח שם ובשו"י כנסת הגדולה בהגהות בית יוסף הביא בזה מחלוקת הפוסקים וכתב עוד שם בתשו' למח לדק דמהאי טעמא דאין מבטלין איסור לכתחלה יש לאסור ציין לכן שרובו אין מראיתו לכן ממש וללול מחמת דקבון שהיה בעגבים ונראה להם דבר זה להפסד מרובה דלא ימלא קוני' על היין כיון שאינו נחמד למראה והם יודעים לעשות סגולה שמעריבין מעט חלב בהמה ומעט חלב חטה ומשימין לתוך יין ועל ידי כן נראה היין לכן וללול והורה שם לאסור מהאי טעמא כיון שסופו לשותת עם בשר אי"כ אסור לבטל איסור לכתחלה ע"ש דבריו באורך וז"ל דלא דמי למ"ש הרב לעיל כלל מ"ז דין ח' גבי דבש דמותר לחממו ולסגנו ואין כאן מבטל איסור לכתחלה כיון דאין כוונתו אלא לתקן הדבש וכ"כ הרב לעיל כלל מ"ז דין ז'. וכן כתבאר בטור א"ח ס' תנ"ג וכ"פ בתשו' ז"ל עלמו בס' כ"א לענין היתר לעשות יין שרק מפירות מחולעים ע"ש וא"כ הכא ג"כ אין כוונתו רק לתקן היין יש לומר דשאני התם דבשעה שמחמם הדבש או כשעושה היין שרק וכדומה' אינו חפץ כלל במחולעים וטעמו רק שחפץ בדבש עלמו וכן ציין שרק אינו חפץ כלל בתולע וטעמו רק בטעם הפרי משא"כ כאן כשנותן החלב לתוך היין הוא חפץ בחלב עלמו להשים תוך היין אי"כ שפיר מקרי מבטל איסור לכתחלה ולפי אותו דעה שהובא בא"ח ס' תקי"ג

בב"י שם דמידי דלחזותא עבידי לא בטיל א"כ פשיטא שיש לאסור היין אפי' בדיעבד מטעם דלא בטיל והוא כאלו החלב הריבה בתוכו ושמה יבא לאכלו עם בשר ועיין לקמן כלל וסימן ע"ד ועוד טעם לאסור מטעם דאסור להכות ולגנוב דעת הבריות כדילול בזה וכמבואר בטור חושן משפט ובש"ע בס' רכ"ח דאסור לשרות הבשר במים כדי שיראה לכן ושמן (ומטעם זה לא יפה עושים מוכרי יין שמעריבין מים עם דבש או לוקר כדי למתק ועליה' נאמר סבאך מהול במי' אם לא שמוחזק וידוע שרוב עושים כן כמבואר בח"מ סס) וז"ל שלא הרגיש בכל חשאי איסורי' אלו בתשוב' ז"ל שם: [ב] אפילו הוא של חרס. וכן איתא להדיא בש"ס דובחי' דף ל"ה ובפסחי' ד' ל' והוא מוסב' מכל הפוסקי' ואע"ג דקי"ל דכלי חרס אינו יולא מידי דפיו לעולם היינו דוקא בקדרות וכה"ג דחס עליהו דלמא פקעי משא"כ בתנור גדול. וכן פסק הטור ג"כ בא"ח ס' תנ"א וכמבואר בב"י שם ואפי' בקדרות של כלי חרס ג"כ יולא מידי דפיו על ידי חזרות כבשונות אף שזה מקרי פנים חדשות כמבואר בתו' דובחי' ופ' כל שעה ד"ל ובש"ע פ"ב דל"ד ע"א ד"ה שאינו וכמו שכתב הרב לקמן כלל פ"ה דין א' והא דכתבו התוס' בפסחי' בפ' אין מעמידין שם וז"ל ודוקא בקדרה של חרס דאין דרכן בהיסק כי מחזיר להו בכבשן שייך למימר אלו אחרי' הם ובתנור וכירי' שאיסורן בא ע"י היסק אין יולא בחזרו אותן לכבשן ולא נקרא כלי אחר עכ"ל לאו למימרא דאינו יולא האיסור מידי דופיו דהא אפילו ע"י היסק שרי הש"ס דובחי' ובפסחי' וכ"ש ע"י החזרת כבשונות ממש אלא דהתוספ' מקשין שם לענין טומאה אמאי אמרה התורה התנור וכירי' יותן הא יש להם תקנה ע"י החזרת כבשונות דאז מקרי תנו' חדש ואזלו הטומאה ועל זה מתר"י התוס' דאע"ג דלענין שאר כלי חרס מקרי פנים חדשות לענין איסור מכל מקום שאני תנו' כיון שאיסורו בא על ידי היס' אינו יולא בחזירתן לכבשן האש ולא נקרא כלי אחר פי' לענין עכו"ם ולענין טומאה כיון דכל דרכו על ידי היסק זה פשוט ומוכרח בתוספת שם ובש"ס וכן כתב מהרש"א בחידושו' בפסחי' וכן משמע להדיא מתוספת דובחי' דף ל"ו ד"ה אלא וכל זה נראה לי פשוט וברור ודלא כהב"ח בא"ח סימן תנ"ח שסגג בזה והציין שדעת התוס' שתנור כלי חרס אין לו תקנה לענין שום איסור אפילו ע"י החזרת כבשונות וכ"ש ע"י היסק ובאמת זה אינו והוא נגד סוגיא דש"ס דובחי' ופסחי' דמבואר להדיא דמהני היסק ומה שפסק הרב בא"ח ס' תנ"א סעיף כ"ב בהג"ה דתנור של בית החורף דינו ככלי חרס משמע דאינו יולא מידי דופיו ומואל הדין הוא מתשובת מהר"ו ס' קל"ג לריך לומר דחומרא בעלמא היא לכתחלה לענין חמץ בפסח וכ"כ בתשו' מהר"מ מלוצלין ס' קצ"ו וכ"פ שם בעמ"ז להקל וכ"פ בגמלת לבי ס' ס"ה כ"א כן ג"ל ברור ודו"ק: [ג] שמה יבא לאכלו שלא במינו

יבא לאכלו שלא במינו וכן אמרינן בגמרא פכ"ה ואמרינן ה"ח ואי עבדינן בעין תורא שרי פי' רש"י שלא לש
אלא דבר מועט או עונה קמ"ו ור"ף פי' [ז] שגשה בהן שינוי פי' בעין תורא שינוי צורה בעין השור וכיחצא
בו שמתוך כך זכר שיש בו חלב או בשר והני תרי פירושי הלכתא ניהו וב"פ בהנ"ה ש"ד ולכן אם עושה
דבר מועט או שעשה בו שינוי מיתר ועל כן אותן הלחמים שעושין עם בשר לכבוד שבת מותרים מטעם
שהם דבר מועט כמ"ש מהרא"י וה"אזי דבריו לעיל כלל וסי' ל"ח נבי ריחא מלתא או משום טעם שכתב בעל
או"ה שמאחר שהם משונים בצורתן משאר פת מדבר דכיר וכתב עוד וכן נוהגין לעשות פת מרובה עם חלב
אם משתנה צורתן משאר פת עכ"ל ומכאן אנו רואה היתר ג"כ לאותן לחמין שנהנו ללוש בחלב בשבועות ואין
בהם איסור כלל מאחר שנשתנה צורתן משאר פת כשעושים אותן ארוכים ולא עגולים כשאר פת ועוד דאפשר
הזה מקרי דבר מועט דהא עונה קמנה דכתב רש"י לאי דוקא דהא הלחמים שעושין לכבוד שבת נקראים דבר
מועט כמ"ש מהרא"י אעפ"י דגדולים קצת והם שלשה אלא שמע מינה דעונה קמנה לאו דוקא אלא כל שהוא
דבר מועט ונאכל ליומי' לא חיישינן ביה לתקלה שישכח לאכלה שלא במינו אך צ"ע על זה שכתב ש"ד וז"ל
אך פשטיד"א ופלאדין אוכלין ולא חיישינן דלמ' אזי למיכל עם חלב אי עם בשר אחר שניכר בבצק הבשר או
החלב עכ"ל ובלא האי מעמא הוי ליה למשרי מטע' שנשתנ' צורתו משאר פת או שהוא דבר מועט וצריכין
לדחוק ולומר שבא להזיר אפילו במקום שעושין פת כמ' פשטיד"א או פלאדין גם עושה פשטיד"א ופלאדין
הרבה אפ"ה שרי מטעם שכתב הוא:

ג אמרינן פ' כל הבשר אין מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח [ה] אבל מות' להניחו אצל כלי
שיש בו חומץ וכתבה הג"ה ש"ד מיהו בדיעבד שרי אף בכותח דלא מחזיקין איסור שמא נפל שם וכתב
באו"ה כלל מ' דוקא כותח שהיא עבה יש לחוש שמא יפול ממנו על המלח ויהא ניכר אבל חלב צלול שרי
ואפילו בכותח אינו אסור אלא א"כ הכלים מגולים עכ"ל:

ד וכתב הטור יורה דעה סי' צ"ה דמותר להניח כלי בשר אצל [ו] כלי של חלב וכתב ב"י דזהו דעת התוס'
והרא"ש והכי נקטינן אבל גא"ה ובש"ע של מהרא"י דיש להחמיר לכתחלה וכן הוא בא"ז:

כלל וסימן ס"א. בדין צננון או שאר דבר חריף שחתכו בסכין של בשר או של איסור ובו י"ג
דינים:

א אמרי' פכ"ה צננון שחתכו בסכין של בשר [א] אסור לאכלו בכותח דאנב החריפות הצננון בלע וכ' הרא"ש דאין
כל הצננון כולו אסור רק קולף מקום חתך והשאר מותר ואי טעים ליה ואינו טועם טעם בשר כולו שרי
והרשב"א כתב דכולו אסור אבל הראב"ד כתב דסגי ליה בנטייל' מקום שהוא יותר מכדי קליפה וכ' ב"י דהכי
נקטינן

מנחת יעקב

מנחת יעקב

במינו. ואין להקשות א"כ צננון דמבואר לקמן כלל וסי' ס"א שחיישינן
שלא שמונוט על הסכין ואסור לאכלו בחלב וכן בתבלין שנדוכו
במדוכה של בשר דאסור לאכלו בחלב משמע דבבשר מותר ולא
גזרינן שם יבא לאכלו במינו ודוחק מאוד לומר דכל הני מיירי
בדבר מועט דוקא וי"ל דדוקא פת ועיסה מלינו חומרא זו בש"ס
דעבדינן הרחקה טפי משום דעל הלחם יחיה האדם כמ"ש הרא"ש
פ' אין מעמידין הובא בטי"ד סי' קי"ד ובש"ס סי' פ"ח וכיון דלכל
דבר מאכל אוכלין פת גזרינן דלמא אחי למטעי לאוכלו שלא במינו
משא"כ בשאר דברי' כגון לננו ותבלין וכיוצא בו לא חיישינן כולי
האי ואף דמדברי' תשובת נחם דרק שהבאתי בש"ס ל"א משמע
דאף בדין גזרינן כה"ג לריך לומר ג"כ דשאני יין שרגילין דוקא לשמות
עם סעודה בשר ודמי לפת ועי"ל דדוקא הכ' גבי פת דידעינן דודאי
שיש בו שמונוט או חלב בעין בתוכו משא"כ גבי לננו ומדוכה שאין
כאן ודאי שיש שומן בתוכו לא גזרינן כולי האי ובטורי' זהב סי' ל"ז
ס"ק א' פסק דאף בתבלין שנדוכו במדוכה של בשר דאסור לאכל'
אפי' עם בשר אם אין המדוכה מיוחד לבשר תמיד וכ' וי"ל ולא דמי
למ"ש בס' ל"ז סעיף ג' בתבלין שנדוכו במדוכה של בשר אסור
בחלב אבל עם בשר מותר שם מיירי שהמדוכה מיוחד לבשר דוקא
ואין לטעות עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דמה צדק שהמדוכה
מיוחד לבשר מ"מ בתבלין עלמו אין שום היכר ויבא לטעות כמו
בעיסה ואף אם תמלא לומר דכוונת הט"ז דמיירי שהתבלין המה
תמיד במדוכה וא"כ ליכא למטעי כיון דהמדוכה הוא של בשר מ"מ
עדיין קשה מחמת לננו בסכין של בשר וכדומה כל הני דאיתא שם
בס' ל"ז דמשמע דבמינו מותר לאכלו ולפי מ"ש הכל נוחא .
וכתב בתשובת מהר"י מטרנא חלק י"ד סי' י"ח דדוקא אם יש
לחוש שיאכל עם בשר או חלב ממש גזרינן שלא יאכל כלל אבל
בדבר שאין לחוש רק שיאכלו אחר אכילת בשר או גבינה אין לחוש
כולו האי כיון שהוא רק תבשיל של בשר או גבינה ועי"ס: [ז] שעשה
בהן שינוי. וכתב בתשובת מהר"י מטרנא שם ולריך לעשות בהן
היכר בענין סיהא היכ' אף לשאר בני אדם הבאים מחוץ לעיר ולא
מהני היכ' שעושה לבני ביתו או לבני עירו לבד ועיין בדבר שכתב

כלל וסימן ס"א. [א] אסור לאוכלו בכותח. ופי' רש"י
שם בפכ"ה דל"ד לנותן טעם בר נותן

טעם דמשום דסתם סכין שמונו' קרום עליו ואינו ניכר וכשחומך
הלננו הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע
טפי מדגים הרוחח' ואגב דוחקי דמכילא פלט סכילא ובלע לננו
עכ"ל וכתב מהרש"ל פכ"ה סי' ס"ג דטעם שני עיקר דסתמא
דתלמודא קאמר הכי עכ"ל ונמשך בזה אחר הג"ה אשר"י דשם
א"ז בה"ה דקאמר הכי אבל באמת אין זה מוכרח דודאי אף
לטעם ראשון גם כן לריך הש"ס למימר דאגב חורפיה בלע דאי
לא תימא הכי תקשה דאף דשמונוט קרום עליו מכל מקום
לננו בלע הוא ויהא סגי בהדחה או בגריד' כמו שדין גבי קישות
על כן לריך הש"ס למימר דאגב חורפי' בלע וכן משמע מדברי
מהרש"ל עלמו בפכ"ה סי' ס"א והוא פשוט וכ"כ האו"ה כלל ל"ח
וע"ל כלל וסי' י"ז וכלל כ"ח מבואר דאף דבר חריף אינו נאסר
בלע אלא דוקא גבי דוחקא דמכילא וכן חוזק הדיקה משא"כ
בהנחה בעלמא תוך הכלי ועי"ס (וכן מבואר לקמן דין י"ב
להדיא

נקטינן וכן הסכימו הסמ"ג והרא"ה ובא"ה הביא דברי הרשב"א [ג] משמע דס"ל דחבי נקטינן חבי נוהגין לכתחלה וכ"י עוד ואי טעים ליה ולא טעים טעם בשר הכל מותר מיהו תדחה בעינן [ג] ולא ראיתי שנוהגין להתיר ע"י טעימה בזמן הזה דאין אנו בקיאים:

ב ואם עבר ובשלה בחלב [ד] א"צ ס' נגר כל הצנן רק ס' נגר כל הסכין ובש"ד כתב דאין צריך לשער [ה] רק נגר הטעם הכלוע בסכין שהוא דבר מועט וכ"י פסק כסברא ראשונה מיהו אין צריך לשער [ו] רק נגר מקום הסכין שנגע בצנן [ז] ולא נגר כל הסכין:

ג כתב הטור ואם חתך צנן בסכין של איסור נאמר הצנן ואם עבר ובשלו צריך לשער ס' נגר כל הצנן דמאחר דבלע איסור [ח] חתיכה נ"ג וצריך ס' נגר כל הצנן וכן הוא הסכמת הפוסקים מיהו בזה יש לדקדק כי נראה דלא בעינן לשער כדי כל הצנן [ט] רק נגר מה שנאמר דהיינו כדי נטילה לדברי הפוסקים נבי צנן שנחתך בסכין של בשר ובשלו עם חלב דסגי ליה בכדי נטיל' וה"ה כאן דמשום שהוא סכין של איסור לא בלע מפי אלא דמאי שבלע נעשה נבילה וצריך לשער נגר כולו [י] וכן משמע בסמ"ג דכתב הא דצריך לשער נגר כולו היינו דוקא בבצלים שחותכין אותם לקדרה אבל אם לא חתכן רק במקום אחד יחתוך מקומו בעומק ודיו עכ"ל ונראה לי דה"ה צנן דהא הסמ"ג כתב דבריו אדברי ספר התרומה דס"ל דבצלים הם בצנן ונ"ל דיש לסמוך על זה בדיעבד ואם חתך צנן בסכין של איסור שהיינו צריכין לאסור [יא] יש להקל בדברי הפוסקים דסבירא להו דסגי ליה בנטילת מקום ואי נתבשל ואיכא ס' נגר מקום הנטילה שפיר דמי ואע"ג שכתבתי לעיל דנוהגין לאסור כולו היינו לכתחלה אבל דיעבד יש לסמוך אמקילין דסגי ליה בנטיל' מקום וכמו שפסק הב"י:

ד כתב הטור ואם חתך צנן בסכין של בשר שאינו בן יומו או בסכין איסור שאינו בן יומו כתב בסה"ת דהוי דינו כאלו היה ב"י וכדאמרינן נבי קורט של חילתת אנב חורפיה דצנן מחליא ליה אמנם מותר"ם מרומנברג התיר אם הסכין אינו ב"י וכתב דלא רצה להורות הלכה למעשה להתיר וכתב א"ג פ' שאני מורה בסה"ת אינו מוחח

מנחת יעקב

הט"ז בסיומן ל"ז ס"ק ד' והר"ז שפסק דסגי בס' נגר מקום שחתך חזיל לשיטתו וכמ"ס לקמן דין י"ג דהטור חזיל לשיטתו שכתב בס' ל"ז בשם הר"ף דאמרינן חס מקלטו חס כולו אבל חס לא קי"ל הכי וכ"כ הל"מ פכ"ה סי' קס"ה וכ"כ רנ"ש במ"ש ועיין בהגהות דריסה ריש סי' ל"ז שכתב דגם דעת הטור דכנגד מקום שחתך צ"י וכ"כ הש"ך בס' ל"ד ס"ק כ"ז ובס' ל"ז ס"ק ח' שעיקר דעת הר"ז והיינו דוקא בשודע צבירור עד כמה נגד אבל מן הסתם ודאי הדרך לחתוך בכל הסכין ולריך ס' נגר כל הסכין חוץ מן הקמח עכ"ל וכ"פ בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ח ע"ש: [ח] חתיכה נעשה נבילה. ולריך ששים נגר כל הצנן ומטעם זה אף בדאיכא ס' בתבשיל נגר הנטילה לדידן מ"מ לריך להסיר הנטילה כיון דנעשה נבילה ואפשר לסוחטו אסור וכ"פ בתשובת מהר"ם מלובלין סי' כ"ח ול"ז והש"ך בס' ל"ד ס"ק כ"ג ובט"ז סי' ל"ז ס"ק ה' וע"ש: [ט] רק נגר מה שנאמר דהיינו כדי נטילה. בתשובת מהר"מ מלובלין סי' ל"ז פסק דלריך להיות צנן עצמו ששים נגר הנטיל' דאל"כ נעשה כל הצנן נבילה כמו שאר כל איסור דבוק ולריך להיות בתבשיל ששים נגר כל הצנן וכתב שאפשר שאף דעת הר"ז כן הוא ע"ש וכן משמע בעט"ז בסיומן ל"ז אכן הש"ך בסיומן ל"ז ס"ק ט' השיג עליהם בזה וכ"פ הט"ז שם בס"ק ו"ז (וכ"פ הלחם חמורות פכ"ה סיומן קס"ח) וכן משמעות הר"ז כאן ובש"ע ועיין לעיל כלל ל"ד ס"ק ח' שכתבתי שכן דעת כל האחרונים: [י] וכן משמע בסמ"ג. כוונת הר"ז בראיה זו על מה שכתב דמשום שהוא סכין של איסור לא בלע טפי על זה מציא ראי' מדברי הסמ"ג דאף בסכין של איסור סגי בנטילה אבל לענין עיקר דין שצבישול סגי בס' מזה אין ראיה כלל מדברי סמ"ג דהא הסמ"ג לא מיירי מדין הבישול וק"ל. אכן בתשובת מהר"מ מלובלין בסיומן ל"ז נמשך שם אחר דעת השואל שהבין דהר"ז מציא ראי' מדברי הסמ"ג על דין הבישול לכן מדחיק שם מאוד לפרש כוונת הר"ז ובאמת דברי הר"ז פשוטים וברורים כמ"ש: [יא] יש להקל בדברי הפוסקים דסגי ליה בנטילה. מלשון זה מובא להדיא דדעת הר"ז שאם חתך לנן של ישראל בסכין של איסור אף שעדיין לא נתבשל מקרי דיעבד ומתירין ע"י נטילה ולא אסרינן כולו. ומ"ש הר"ז דנוהגין לאסור כולו לכתחלה כוונתו דאם הצנן נחתך בסכין של בשר דאסור לאכלו לכתחלה בחלב כיון שאפשר לאכלו עם בשר. וכן אם עכו"ם מוכר לננות חתוכות ומזוי לקנות לננות שאינן חתוכות או אסור לקנות לכתחלה החתוכות בסכיניה' אבל ודאי אם חתך דיעבד לנן של ישראל בסכין של איסור או אם אינו מזוי לקנות מעכו"ם

(להדיא): [ב] משמע דס"ל. בא"ה שלפנינו בכלל ל"ח חיתא כן להדיא: [ג] ולא ראיתי שנוהגין להתיר ע"י טעימה. והיינו לכתחלה דוקא משא"כ בדיעבד אם בשלה בחלב יש להתיר ולסמוך אטעימה שטעמו כז' וכן משמע להדיא מלשון הר"ז בסיומיו דלקמן וכ"פ הלחם חמורות פכ"ה סי' קס"א וכ"פ הש"ך בס' ל"ז ס"ק ה' בשם האחרונים ודלא בעט"ז שם וע"ש: [ד] אין לריך ששים נגר כל הצנן. דין זה הוא כפל ושלל לזורר כיון דכבר פסק הר"ז דין א' דבדיעבד קי"ל דעת הראב"ד דבנטילה סגי ח"כ מהיכי מיתי יהא לריכין ס' נגר כל הצנן אלא הר"ז נמשך בזה אחר לשון הטור בשם בעה"מ והוא כלשון הר"ז ממש והא דלא סגי באמת בס' נגר הנטילה ל"ל משום דלא ידע כמה הי' לו ליטול אי נמי מיירי כשמקום שנגע בסכין הוא פחות מכדי נטילה וכ"כ הש"ך בסיומן ל"ז ס"ק ו' וכ"כ הב"ח שם: [ה] רק נגר הטעם הכלוע בסכין שהוא דבר מועט. בש"ד שלפנינו כתב מותר בס' לבטל טעם הסכין הכלוע בחלב וזו דבר מיעוט עכ"ל וכן הוא ג"כ לשון ספר התרומה סי' ס' והוצא ג"כ בב"י סי' ל"ז ומדכתב הטור על הס' התרומה לדרך ס' נגר כל הסכין אי"כ גם דברי הש"ד יש לפרש כן דכיון דאינו יודע לשער כמה טעם כלוע בסכין לריך ס' נגר כל הסכין ומ"מ מקרי דבר מועט לענין דאין לריכין לשער נגר כל הצננות והירק וכן משמע מדברי הב"י להדיא בס' ל"ז שכתב על דברי הטור בשם ספר התרומה שכן הוא דעת התוס' וסמ"ג וסמ"ק וש"ד נמצא דאין כאן מחלוקת כלל ואולי נוסח' מוטעת שנודמן להר"ז בדברי הש"ד גרס לו שםפריד ונותן ריוח בין הדבקי': [ו] רק נגר מקום הסכין שנגע בצנן. והיכי דאיכא ס' אף מקום הנטילה מהצנן עצמו מותר כיון שלא נבלע בצנן רק היתר ולא איסור ומהאי טעמא כתב ג"כ הטור בס' ל"ז בשם סה"ת דאין לריכין ס' נגר כל הצנן (או כנגד הנטילה עיין בס"ק ד') כיון דנבלע זו היתר לא שייך לומר חתיכה נעשה נבילה וכ"פ בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ח וכ"כ הט"ז בס' ל"ז ס"ק ה' והש"ך סי' ל"ד ס"ק כ"ג ובתשוב' חוט השני סי' כ"ה ע"ש: [ז] ולא כנגד כל הסכין כולו. ולשון הטור משמע דכנגד כל הסכין ממש בעינן ס' וכן מובא מדבריו בא"ח סי' תמ"ז. והטעם כתב הב"ח ב"ד בס' ל"ז משום דמסתמא הולך והציא בכולו ולא ידע חלק הסכין שחתך בו וכ"כ מהרש"ל פג"ה סי' מ"ז ובפכ"ה סי' ס"ז דאף שאומר צרי לי שלא חתך רק במקום הזה לריך לשער כנגד כולו דכל מלתא דלא רמיא עלי' דאיכא לאו אדעת' (וכה"ג מתבאר בא"ח סי' תמ"ז ועיין בתשובת חוט השני סי' כ"ה ולקמן ס"ק י"ד) עכ"ל וכן הוא הסכמת

מוחה ביד הנוהגין היתר עכ"ל [יב] ולקמן יתבאר לן דק"ל דבר דבר חריף לא אמרינן ג"ט לפגם וכל זה לא מיירי אלא אם הסכין מקונה אבל אם אינו מקונה אין חילוק לב"י לשאינו ב"י מיהו בדאיכא ס' נגד דבר מועט שעל הסכין סגי וכבר נתבאר לעיל [יג] דסתם כלים אינן מקונחים היטב וכל שכן סכין שכתב הסמ"ק [יד] דסתם סכין שמנונית דבוק עליו אם לא הדיחו בכוונה קודם לכן וכתב שם בהג"ה שאם הדיחו [טו] צריך להדיחו כ"כ שיוזב המים שעליו מראשו לסופו ומסופו לראשו בלא עיכוב כי כל זמן ששמנונית דבוק עליו מעכב המים שלא יוכלו לזוב עכ"ל הג"ה סמ"ק:

ה' וכתב בספר התרומה דדיון בצלים ושומי' כדיון צנון [טז] דגם הם חריפין כצנון וכתב ב"י בשם א"ח דפירות חמוצים כגון תפוחים הוי דבר חריף כמו צנון והבי נהוג ודלא כדברי הסמ"ק שכתב הר"ר יחיאל דאין לך אלא מה שמנו חכמים דהיינו צנון וחילתת ולא דבר אחר [יז] מיהו באו"ה משמע דתפוחים [יח] לא מקרי דבר חריף:

ו' כתב באו"ה מה שאנו אוכלים שומן ובצלים ודומיהן שנחתכו ונכותיהן בסכין של עכו"ם לפי שהזנבות אינן חריפין ולא בלעי מהסכין רק כדי קליפה וכן צנון שנחתך בסכינותם למעלה בירק שלו שהוא קצת חריף ואם נשאר ירק על הצנון אפי' ברוחב קש חיטין זורק הירק והצנון עצמו מותר עכ"ל וכ' עוד שם בהג"ה ולפעמים מביאין צנונות שנראין חתיכות אף למעלה מזנבותיהן ואומרים שחותכין אותם בברזילי המרות והחיצונות כשחופרין אותן ונראה שכל החתיכות שהן לצד הזנב עד חצי צנון תולין בברזל שדרכן לחתכן בכך אבל למעל' מזה לא תלינן בברזל עכ"ל וכ"כ בהג"ה ש"ד על תמכא שקורין בל' אשכנו קרין מותר [יט] כל זמן שנוכל לתלות שנעש' במרא וחצינא אבל אם נחתך בסכין של עכו"ם נהגו לאסור כמו בצנון ול"נ כי ודאי טוב להחמיר בכל דבר שיש בו חשש איסור אך מדינא נ"ל שאין לחוש רק לכדי נטילה אבל אם חיתך כדי נטילה הכל שרי כמ"ש לעיל דמותר ע"י נטילה אפי' חתך בודאי בסכין אסור שהוא בן יומו כל שכן בכאן דסתם כלים שלהם אינן בני יומן כ"ש

בנחת יעקב

רמי עלי' דאינסי לאו ארעמיה כדאיחא צ"י בטל"ח סי' תמ"ז לענין התכת שומן ואף שכתבתי לעיל בס"ק ו' דדעת הרב ושאר אחרונים דלא אמרינן הכי יש לחלק ולומר דלענין אם היא נקי קרוב יותר לטעו' בקל על כן לא מהימן ליה ועוד יש לחלק ולומר דדוקא לענין חמץ אמרינן הכי משום דבשעת עשייה זמן הית' ורחוק הוא על כן לא רמי' עליו לדקדק כל כך וגם חומרא דחמץ שאני וגם בתשובת חוט השני שם לא נאמר אלא לענין חמץ ול"ע לדינא בשאר איסורים: [טו] לריך להדיחו בל' ד' שיוזב המים מראשו לסופו ומסופו לראשו. ונראה דה"ה אם מקנה היטב בדבר קשה מהני וכדאיחא צ"ס פ"ק דחולין דף ח' וחי איכא בליחא דפרסי לא לריך ועיין בטי"ד סימן י"ד ובש"ך שם ס"ק ט"ז ומ"מ לכתחלה לא יחתוך בו אלא א"כ שגילה עשר פעמים במקרקע קשה ואז אפילו לכתחלה מותר להשתמש בו אפילו דבר חריף וכן פסק בש"ע סימן קכ"א ע"ס: [טז] דגם הם חריפין כלנון: וכתב הט"ז בסימן ל"ו ס"ק ט' וז"ל אותו משק' שעושין במדינות רוס"א מסובן עם מים שקורין בארשט בל"א נראה פשוט דמקרי דבר חריף אפי' אינו מחומץ הרבה עדיין מידי דהוי אחרון שאינו חזק כמבואר בפ' כילד לולין לענין חליטה עכ"ל: [יז] מיהו באו"ה משמע דתפוחים לא מיקרי דבר חריף ומ"מ דעת הרב להחמיר כמבואר לקמן בסימנים ובש"ע סימן ל"ו אכן הט"ז בסי' ל"ו סק"ט כ' דבמקום הפסד יש לסמוך על האו"ה: [יח] לא מקרי ד"ח. פי' כמו לנון אבל מ"מ הוא חריף קלת ובעי קליפה וכן הוא באו"ה כלל ל"ח דין י"ב וי"ד להדיא וז"ל אגסי' ותפוחים ופולמן וכדומה הדבר חריף קלת ולריך קליפה עכ"ל: [יט] כל זמן שנוכל לתלות במרא וחצינא. הטעם כתב בהג"ה א"ה שם ובהג"ה ש"ד וז"ל דהא אף אם נחתכו בסכין של עכו"ם מ"מ סתם כלים בחזקת שאינ' בני יומן וסבירות הרבה והוכחת גדולות כתב מהר"ם דדוקא בקורט של חולתית אמרינן דחורפי' ידיה משוי' לשבח ולא לשום דבר אחר חריף כלל עכ"ל (וסברת מהר"ם הובא לעיל דין ד' ע"ש) משמע לפי זה זה דבקורט של חילתות וכן אפילו לנון או תמכא שיש ספק אי נחתך במרא או בסכין שדעינן שהיה בן יומא יש להחמיר אכן אם יש ספק אם הוא בן יומו אז יש להקל גבי לנון ושאר דברים חזק מקורט של חילתות וכ"כ הש"ך בסימן ל"ו ס"ק י"ב אך מה שמשמע שם מתחלת דבריו דדעת הג"ה ש"ד להחמיר בלנון יותר מתמכא שקורין קרין זה ודאי אינו וואלי ט"ס יש בדבריו וכן משמע ממסקנת דבריו דאין להחמיר בלנון אלא א"כ ידוע שהסכין הוא בן יומא וע"ש ומהרש"ל באו"ה כתב ג"כ דנראה לו שהג"ה ש"ד מחמיר בלנון כמו בקורט של חילתות ובאמת לשון הג"ה ש"ד לא משמע כן דהא

רק הנחתכות בסכיניהם בודאי דמקרי דיעבד ולא אסרינן כל הלנון וסגי בכדי נטילה וכן מבואר להדיא מדברי הרב בסמוך בסוף דין ו' וכל זה כ"ל פשוט וזה כוונת הרב לקמן בסימני' ובש"ע סימן ל"ו וכן משמעות הט"ז בסימן ל"ו ס"ק וי"ו וכן משמע בתשובת מהר"ם מלובלין ל"ב ודלא כש"ך שבסי' ל"ו ס"ק י"ד משמע קלת מדבריו שהבין שדעת הרב דכל שלא נתבשל הלנון עדיין מקרי לכתחלה ואסרינן כל הלנון אם נחתך בסכין של איסור ולחומרא לא דק: [יב] ולקמן יתבאר בכלל פ"ה דין כ"א. וכן הסכמת האחרונים וכ"פ הש"ך בסימן ל"ו ס"ק וי"ז אך ל"ע קלת דלפי זה לא היה לורך האריך עוד הרב וכתב וכל זה לא מיירי וכו' ומחלק דין מקונה לאינו מקונה דהא בלא"ה אין חילוק ויש לאסור אפילו במקונה ואפשר לומר דבא הרב לאשמעין דאף אם לא נשתמש בסכין מעולם בדבר רותח וא"כ אין בו בלוע שום דבר ואם היה מקונה היה לנו להתיר וכן משמעות הפוסקים וכ"כ הסמ"ג להדיא בלחיון סימן ק"מ וקמ"א וכן משמעות הרב בסמוך סוף דין וי"ז על כן הולך הרב לחלק בין מקונה לאינו מקונה דבאינו מקונה אף אי לא נשתמש בו רק בלנון יש לאסור כדי נטילה מהלנון וק"ל: [יג] דסתם כלים אינה מקונחים. וכבר כתבתי לעיל בכלל כ"ח ס"ק י"ז דדעת הראשונים והאחרונים אינו כן אלא דכל הכלי בחזקת מקונחי' אם לא שרולי' להדיחם חזק מסכין דסתמא בחזקת שאינם מקונחים ואף שכתבתי לעיל בכלל וסימן כ"ט ס"ק א' דבכלים של עכו"ם כ"ע מודים דהם בחזקת מנוקים משום דאנקיותא קפדי מ"מ סכין שאני וכן משמע בטי"ד סימן י"ד בשם הרבה פוסקים וכ"כ בש"ע והובא ג"כ בש"ך שם ס"ק וי"ז (וכן דעת רש"י פ"ק דחולין דף ח' ובפכ"ה דף קי"ב ודלא כחורת חיים שכתב שם בפשיטות דסתם סכין הוא נקי ע"ש) ואין להקשות מהא דקאמר הש"ס פרק אין מעמידין דף ל"ט ע"א והקורט של חילתות מאי טעמא משום דמפסקי' ליה בסכינא דארמאי אע"ג דאמר מר ג"ט לפגם מותר אגב חורפא דחילתת מתילא ליה לשבח ע"כ ואם איחא דסתם סכין אינו נקי אמאי לא קאמר הש"ס טעם זה וכבר הרגיש הרשב"א בזה בחידושו בחולין פ"ק דף ח' ותירך דמיירי בחנוני' דמקנה כליו כדי לעשות בנקיות עכ"ל ובגליון א"ה בכלל ל"ח דין ב' כתב בהג"ה וז"ל דסתם סכין שמנונית דבוק עליו ומ"מ בדבר מועט שהוא היה נ"ת שפיר בהפגת טעמו אלא דחורפי' דלנון משוי' ל"י לשבח עכ"ל כוונתו לתרץ ג"כ קושיא זו ועיין בדריש' ופרישה סימן י"ד ובט"ז שם ס"ק וי"ז: [יד] דסתם סכין שמנונית דבוק עליו. וכתב בתשובת חוט השני סימן כ"ה דאפילו אומר בשעת שאלה שהסכין היה מקונה בשעת חתיכה אינו נאמן דכל מילתא דלא

כ"ש סכין דרוג תשמישו בבלי שני ואינו בולע ואע"ג דסתם סכין אינו מקונח מ"מ שרי ע"י נטילה וכן המנהג פשוט בעיר ק"ק קראקא שאוכלין התמב' שקורין בלשון אשכנז קרין ע"י נטילה אעפ"י שהוא ניכר שנחתך בסכין של עכו"ם [כ] ואע"פ שמחמירין בצננות לאסור כולו היינו משום דמוכרין ג"כ שאינן חתיכות ולכן אין היוק להחמיר אבל הקרין [כא] שאין מוכרין אותו רק הנחתך הוי כדיעבד ולא נהגו להחמיר ופוק חזי מה עמא דבר:

א כתב עוד או"ה דוקא בדבר חריף שהוא מלוחלח קצת אבל דבר יבש לגמרי אפי' דבר חריף מותר בהדחה ומטעם זה מתיר בסמ"ג [כב] זנגביל רטיבא שעשהו עכו"ם בסכין שלו [כג] מטעם דסתם בליהם אינן בני יומן עכ"ל וקשה לי על דבריו דהרי קורט של חילתות דבר קשה הוא ואמאי אסור וכן משמע במרדכי פ' כיצד מברכין ובט"ד ס' קכ"ב דסתם בליים של עכו"ם לחוד לא מהני להתיר הזנגביל של עכו"ם דלא גרע מקורט של חילתות אלא שאנו חולין שנתלש כך ולא נחתך בסכיניהם או דאית להו סכין מיוחד' לכך כדאיתא התם והא דהוצרכו לומר ג"כ מ"מא דסתם בלי עכו"ם אינן בני יומן לאו משום הסכין קאמר דכדידי' לא מהני דאנב דוחקי' דסכינא וחרפות הדבר מחלי' ליה [כד] אלא משום שאר בליים שמבשלין בהן קאמר דאין לאסור דסתם בליהן אינן בני יומן והתם אין לאסור משום החריפות דמבשלין בדבש ועל ידי הדבש מתבטל חריפותו [כה] אבל אין חילוק בין דבר יבש לדבר המלוחלח קצת:

ח וכתב ב"י בשם שיבולי לקט על הלימוני של עכו"ם אעפ"י שנחתכו בסכין של עכו"ם וחרפי' דומיא דצונן מ"מ מאחר שממלאין חבית גדול ורבים מהן נחתכים בסכין אחד: [כו] בטל בהם טעם הסכין ודאי הראשון והשני

מנחת יעקב

רטיבא מיירי ג"כ בכה"ג והוא פשיט דלא כמ"ס הש"ך בס"י ל"ו ס"ק י"ז שהבין דדעת האו"ה להתיר אף בזנגביל לח קלת על כן כתב שם שהוא מחולק בזה ע"ס בעל אפי דברבי ובאמת לא דק בזה כי דברי האו"ה לא יתפרשו כלל אלא כמ"ס וא"כ אין כאן מחלוקת ביניהם: [כג] מטעם דסתם בליהם אינם בני יומן. ולא אמרינן דחורפיה מחלי' לשבחא אלא ודאי בדבר יבש לא אמרינן דחורפיה מחלי' ליה ואף שכתבתי לעיל בכלל וסימן כ"ח ס"ק י"ז דהסמ"ג הוא ג"כ מן הסיבירין דסתם סכין אינו נקי מכל מקום אין לאסור מטעם זה גבי חנוני וכמו שכתבאר לעיל ס"ק י"ג וע"ס: [כד] אלא משום שאר בליים שמבשלין בהן. וכתב בלחם חמודות בפכ"ה סימן קס"ח וז"ל ולי קשה מה שמחמיר בבישול עכו"ם ואמאי לא הוי ביה משום בישולי עכו"ם ולדין לומר דמיירי בזנגביל רטיבא שנאכל כשהוא חי והוא רטוב ממש (ועמ"ס בס"ק כ"ב) אבל דברי הסמ"ג מיירי בביש לגמרי וזה אין נראה שהיה נאכל כמות שהוא חי (וכן מוכח להדיא בס"ס דיומא דף פ"א ע"ב ובפרש"י שם ודו"ק) ויש לומר דאותן מרקחות דמיירי ביה הסמ"ג אינו נעשה ע"י בישול אלא שמטמינין וכובשין אותו כך בדבש ועל ידי כך מתרקח ונעשה מרקחת וכך שמעתי מסוחר' היהודים שכן נעשים אותן הזנגבילים המרוקחים שבאים מן הירידיים עכ"ל: [כה] אבל אין חילוק בין דבר יבש לדבר המלוחלח קצת. בש"ך סימן ל"ו סעיף קטן י"ז מלמד להקל כדעת או"ה ודוחה ראיות הרב צב' יד' ואף שדבריו נכונים שאין בראיות הרב שום ראיה מ"מ נלע"ד אין לזוז מפסק הרב ולחוש להחמיר חדא דבאגודה פ' כילד מברכין כתב וז"ל אם חתך זנגבילא בסכין של עכו"ם יש גאונים אסרו דהוי כחילתות ואם יש להם סכין מיוחד' שרי עכ"ל ומבואר מדבריו שם דאפי' זנגבילא יבשתא לגמרי קאמר דאין להם היתר לדעת הגאונים' אלא"כ יש להם כלים מיוחד' ש"מ דאין חילוק בין דבר לח לדבר יבש וכן משמע באגודה פכ"ה ע"ס ועוד ראיה ברורה לזה מ"מ"ס הפוסקים דתבלין שדרכו במדוכה של בשר אף שאין בני יומן לאסור לאכלם בתבלין כמבואר לקמן דין י"ח וע"י בש"ע ס' ל"ו סעיף ג' ובש"כ שם ס"ק י"ט ואף דסתם תבלין הנדוכין במדוך יבשו הם ומשמעות הפוסקי' דמדוך וסכין דין אחד להם ועיין צב' סימן ל"ו הרי דאין לחלק בין יבש ללח דלעיל' יש לאסור כדי נטילה ובפסק הרב כאן ובש"ע: [כו] בטל בהם טעם הסכין. אין כוונתו שבתל בהם טעם דהיינו בס' אלא כוונתו שאין עוד שם טע' ופליטת של איסור בתוך הסכין כיון שכבר נתקח והוליד טעם הסכין בראשון והשני וא"כ אף שראוי לאסור הראשון ושני דנעשה נבילה מ"מ נתבטל באחר' שאין בהם איסור כלל אבל אין לפרש כוונתו דנתבטל בס' ממש קאמר דא"כ תקשה לאיזה לורך העתיק הרב דין זה דהא לפי מה דקי"ל בכל איסורי' חתיכה נעשה נבילה א"כ לא מהני בס' נגד טעם הסכין רק נגד כל הנטילה במקום שחתך זו וכמבואר לעיל דין ג' ובשלמא לדעת הכ"י ניחא דהוא

דחא סומך עלמו על דברי מהר"ם דכתב דדוקא בקורט של חילתות יש להחמיר אף אם אינו בן יומן משא"כ בלגון ושאר דברים חריפים כמבואר לעיל דין ד' ומ"ס הרב לעיל דין ה' בשם הר"ר יחיאל דאין לך אלא מה שמנו חכמים דהיינו לגון וחילתות היינו לענין סכין בן יומן שהוצרכ להדיא בש"ס דאוסר בלגון אבל בסכין שאינו בן יומן לא הוצרכ כלל לגון בש"ס וכמ"ס הרא"ש פרק אין מעמידין בשם מהר"ם מרומנובורג לכן כ"ל דאין לזוז מפסק האו"ה והרב כאן ובש"ע דאף בלגונות יש להקל אי איכא למתלי במרא וחלינא ואף דמבואר לעיל דין ד' דסתם סכין אינו מקונח מ"מ הוא דבר מועט בסכין ואין להחמיר כולו האי בספיקא וכה"ג כתב האו"ה כלל ל"ח דין י"ד ועמ"ס לעיל ס"ק י"ג וגם בלאו הכי דעת קלת פוסקים דאף סכין בתוספת שהוא מנוקה וע' בש"ך צ"ד סימן י"ד ס"ק ו' ע"ס: [כז] ואף על פי שמחמירין בצננות לאסור כולו. פי' לכתחלה כמבואר לעיל דין א' וא"כ איך יקנה לכתחלה מן העכו"ם ועמ"ס הרב לעיל כלל ל"ה דין א' וכלל נ"ט אי הקניי' מן העכו"ם מקרי לכתחלה ועמ"ס בס"ק י"א: [כח] שאין מוכרין אותו רק הנחתך. ואם מוכרין ג"כ הנחתך' במרא וחלינא וודאי אין לקנות מהם אותם שידועים שנחתכים בסכיניהם ומקרי לכתחלה כיון דאפשר לקנות בהיתר וכמבואר בריש דין זה דהיכא דיכולין לחלות במרא וחלינא תלין וכתב בל"ח פכ"ה דף רל"ג ס' קס"ט דמהאי טעמא אין לקנות מעכו"ם דגיס מלוחים שקורין הערוגה שחתכם בסכינים דהא אפשר לקנות מהם הרבה שאינה חתוכה עכ"ל וכ"ס אם יכולין לקנות ג"כ מישראל החתוכי' בסכין כשר דאין לקנות מהם החתוכים: [כב] זנגביל רטיבא. פי' דרטיבא הוא דבר המלוחלח כמו רטב הוא לפני שמס דליוז וכן הוא כמה פעמים בש"ס וכדאיתא להדיא בש"ס דברכות פ' כילד מברכין דף ל"ו בזנגביל הא ברטיבתא הא ביבשתא ולכאורה ל"ע לפי זה דדברי האו"ה עלמם סותרים דהא כתב מתחלה דדוקא דבר יבש לגמרי מותר בהדחה משא"כ בדבר לח ושבו מייתי ראיה מדברי סמ"ג דאף בדבר לח מותר לגמרי ולעדי' דבור דהאו"ה אביר דהסמ"ג שכתב בהל' ברכות דף ק"ג וז"ל וכשהן רטובים מברכין עליהם בורא פרי העץ ומותר אם עשאו העכו"ם בסכין שלהם דכ"ע לפגם מותר דסתם בליהן אינו בני יומן וקורין בלשון התלמוד הימלת' בלע"ז ייגבירא קודייש עכ"ל הרי דכוונתו ברטובין המרוקחין בדבש (וכדעת התוס' פ' כילד מברכין דף ל"ו ע"ב) ועיין בלחם חמודות שם וסובר האו"ה דכוונת הסמ"ג שנחתכו בעודן יבשין קודם שעשאו מרקחת דלחחר שנעשה המרקחת לא חיישינן לחיתוכן מטעם דנתבטל החריפות מכא דבש כל זה ג"ל פשוט וברור כוונת האו"ה אבל בזנגביל שהוא עדיין רטוב בעלמנו שלא נעשה מרקחת יש לאסור אם נחתך בסכיניהם כמו שאר כל דבר חריף וזה כ"ל כוונת בעל ספר אפי דברבי דף ס"ב ע"ב שפסק לאסור בזנגביל

והשני שנחתך בהן היה מדינא לאסור אך מאחר שאינו מכירן [כו] במלים הם ברוב האחרים שנחתכו אח"כ באותו סכין עכ"ל. וכ"כ הארוך כלל ל"ח וכתב בית יוסף [כת] והיה חתיכות דנים מלוחים שמביאין העכו"ם ונחתכו בסכיניהם דשרי טעמא ומהאי טעמא קונים פירות יבשים חתוכים בסכינים של עכו"ם [כט] אע"פ שהם חמוצים כתפוחים וכיוצא בהם:

וואם חתך [ל] קישואין בסכין של בשר אמרינן בגמרא מותר לאכול בחלב בלא קליפה רק שיגרר מקום חתך וכתב הר"ן הטעם דמפני לחותם לא מהני בהן הדחה דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך בה יותר הלכך צריך לגררו והוא יותר מעט מכדי קליפה שהקליפה [לא] צריכה להיות עבה קצת כדי שתוכל להגמל כולה באחד משא"כ בגררה עכ"ל. וכתב בא"ה והטעם דקישות בעי גרירה דחריף קצת וה"ה אם חתך העכו"ם [לג] דנים מלוחים בסכינן בעי גרירה אבל אם לא חתכם אחר שנמלחו אע"פ שחתכם קודם שנמלח סגי להו בהדחה: וואם חתך לפת כתב הטור י"ד דאפי' גרירה אין צריך רק הדחה בעלמא ולא עוד אלא אפילו בצנן שחתך אחר הלפת שרי בהדחה כמו הלפת ופירשי' לפי שהטעם הלפת משונה ומבטל הטעם הנפלט מהסכין וכתב בספר המצות דדוקא לפת אבל חתך בו לחם או ירק או פרי אסור לחתוך בו אחר כך צנן או פרי אחר או ירק חריף שרוצה לאכול עם חלב עד כאן לשונו. וכתב ב"י הא דמתי' לחתוך צנן אחר הלפ' בן כתבו ספר התרומה ושרי ודלא בתשובת הרשב"א דאיסור וכתב עוד בסמ"ג משמע דוקא לחתוך בו צנן פעם אחד אבל אסור לחתוך בו פעמים צנן אלא אם כן חתך בו לפת בין צנן לצנן והכי דייק לישנא דגמרא וכתב בא"ה דאף בכה"ג לא שרי רק דיעבר' אבל אסור לחתוך עמו צנן לכתחלה אף על פ' שכבר חתך בו לפת [לג] והכי דייק קצת לשון סמ"ג וכתב עוד בא"ה [לד] דלענין סכין של איסור לא מהני אם חתך לפת ואח"כ צנן:

יא כתב מהרי"ו בתשובה סימן מ"ט כרוב דפרמי עכו"ם אסור ואין העכו"ם נאמנים דיש להם כלים מיוחדים לכך וכרוב שלם דשלקי עכו"ם במקומות הנוהגין בו היתר צריך למחתך בו למגרר לבי פסקי ובגרבור' נוהגין [לה] לאכול השלם ולא הפרו' עכ"ל וכן המנהג פה בעירינו לאכול כרוב שלם דהיינו הקומפשט שעושין עכו"ם כמו שהוא אבל הפרוס דהיינו לחתוך דק דק אין אוכלין אותו אמנם ביצאר מקומות אוכלין גם הפרוס ואין

מנחת יעקב

ובמרדכי פכ"ה ובהג"ה ש"ד והעט"ז שס בסי' ל"ו: [לא] לריכה להיות עבה קצת. ונטילה היינו כעובי אלבע ועמ"ש לעיל כלל וסי' כ"ה דין ו' [לב] דנים מלוחי' בסכינן בעי גרירה. לעיל דין ח' מבואר מדעת הרב דגנים מלוחי' נקרא' דבר חריף ואין להם היתר אלא א"כ נחתכים הרבה בסכין אחד ובל"ה בעינן נטילה וא"כ קשה איך העתיק כאן דברי הא"ה ובלחם חמודות דף רל"ג סימן קס"ח הרגיש בזה והניח בל"ה וע"ש ול"ל דלעיל מיירי בדגים שמביאין בחציו' דהיינו הערוגה שמולחין הרבה דודאי נקרא' דבר חריף וכאן מיירי רק בדגים שנמלחו לפי שעה וכן כתב הש"ך בסי' ל"ו ס"ק ע"ז ועוד נ"ל והוא עיקר דודאי אין דעת הרב בזה שהעתיק דברי הא"ה כאן לפס' הלכה רק אגב גררא נסבא ולכן השמיט הרב דגים אלו בסימנים ובש"ע והא"ה אזיל לשיטתו דמבואר מדבריו בכלל ל"ח שדין תפוחים ודגים מלוחים דין א' להם וסוב' שאינה חריפין כל כך וכבר הכריע הרב לעיל דין ה' דלא כוותיה בתפוחי' וה"ה לענין דגים מלוחי' ועמ"ש לעיל ס"ק י"ז: [לג] והכי דייק קצת לשון הסמ"ג. כוונתו לפי שבלשון משמע לשון דיעבד דקאמר הש"ס ואי פתך בו דליפתא וכו' קאי גם אלגון דדוקא שכב' נחתך אבל לכתחלה אסור לחתוך בו צנן ולאכלו בחלב. ומהרש"ל בפכ"ה סי' ס"ח השיג עליו וכתב דלאו דוקא קאמר הש"ס לשון דיעבד והסמ"ג לא העתיק רק לשון הש"ס ומדקאמר' לשון שפיר דמי משמע דהוא תיקון טוב לעשות כן לכתחלה וכן נ"ל עיקר וכן משמעו' הפוסקים ראשונים וכן משמעו' הרב עלמנו לקמן בסימני' דמותר לכתחלה וכ"כ הלח' חמודות פכ"ה סי' ק"ע יזכ"כ הש"ך בסי' ל"ו ס"ק כ"ג (אף שסיים מיהו ודאי לחתוך לכתחלה לפת כדי לחתוך אח"כ בו צנן משמע בש"ס ופוסקי' דאסור עכ"ל ובאמת לא ראיתי בדבריהם שום משמעות ובפרטות בדברי מהרש"ל מבואר ומשמע להדיא להיפך שהוא תיקון טוב אפי' לכתחלה ע"ש (ואע"ג דעל כל פנים הלגון בעי הדחה מ"מ לא גזרינן הכא דלמא משתלי לאכלו בלא הדחה עם חלב ע"ש מלתא בטעמו): [לד] דלענין סכין של איסור לא מהני אם חתך בו לפת. מהרש"ל בפכ"ה שס כת' דדוקא אם לא נתערב עדיין תוך המאכל יש להתמיר משא"כ אם נתערב תוך המאכל יש להתמיר וחומר' יתירה היא המחמיר בזה עכ"ל וגם הרב בסימנים דלקמן ובש"ע סי' ל"ו השמיט דין זה לכן נ"ל דאין להתמיר בזה בדיעבד: [לה] לאכול השלם ולא הפרוס. ודוקא שנחתך לאחר שנחתך ונתכבש וכ"כ הב"ח בסי' ל"ו וכ"כ הט"ז שס דקודם

אזיל לשיטתו שסובר דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה כי אם בבשר וחלב אבל לדעת הרב קשה אלא ודאי דכוונתו כמ"ש וכן משמע מלשון השיבולי לקט אכן צעני לוחות הדברית דף ע"ה ע"ב העתיק בשם מלחמי כחוב קושיא על הרב כאן שפסק כן לפי מה דק"ל חתיכה נעשה נבילה ומבואר מדבריו שס שהצין דביטל ממש צ"ל קאמר (וכן משמע קצת מדברי הב"ח ב"ד סי' ל"ו אך שהוא פ"י דברי השיבולי לקט בשיטה אחרת ודבריו דחוקי' וכבר השיג עליו הש"ך שס בס"ק כ' ע"ש) אבל באמת אינו כן אלא כמו שכתבתי ואי קשיא על הרב הא קא קשיא ליה נהי דנתבטל טעם הסכין בראשון ושני מ"מ כיון דראשון ושני נעשים נבילה א"כ טוב חוזר ונאסר הסכין מהם על ידי חורפיה ודוחקיה דסכיני' שבוטל מהם אף שטעם איסור הראשון נתבטל מ"מ בכל חתיכה וחתיכה בולע איסור חדש לפי מה דק"ל חתיכה נעשה נבילה ואפשר לדחוק ולפרש שזה ג"כ כוונת הקושיא שהעתיק בספר של"ה ומ"מ נ"ל ע"ד ד"ל דסובר הרב דאין כח כל כך בלגון אפילו בדבר חריף ודוחקא דסכינא להפליט ולהבליע בכלי כאחד. ומה שמקשה עוד שס בספר של"ה קושיא ממה שפסק בא"ח הל' פסח בסימן תמ"ז גבי זמים שנחתכו בסכין של חמץ כבר הרגיש בזה הב"ח ב"ד ובא"ח סי' תמ"ז ס"ק ג' ומחלק שס בכמה גווני ומסיק דהעולם נהגו היתר בלימוכ"ש ואין למחות בידם כיון שיש להם על מה שיסמכו ועיין בא"ה כלל ל"ח ובש"ך סי' ל"ו ס"ק כ' ובדרישה סי' קי"ד ס"ק י"ד ועיין בעולת שבת סי' תמ"ז שהאריכו לתרץ קושיא זו וע"ש: [כו] בטיילים הם ברוב האחרים שנחתכו. אף דנתבאר לעיל דין ג' דבבבליים ולגון שחתכם דק דק לריכין ס' לבטלם ולא אמרינן דנתבטל בהם טעם הסכין בראשון ושני ויש לומר דשאני הכא שחותמין וממלאים מהם חביות גדולות מאוד על כן בודאי נתבטל משא"כ לעיל וכה"ג מחלק בדרישה סי' קי"ד ס"ק י' ע"ש ועיין בסמוך סוף דין י"א ועיין בש"ך סי' ל"ו ס"ק כ' מה שמתיר בזה: [כז] וה"ה לחתיכות דגים מלוחין שמביאין עכו"ם. אף שכתבתי לעיל בס"ק כ"א בשם הלחם חמודות שאין לקנות מהם הערוגה המלוחים שנחתכו בסכיניהם היינו דוקא שנחתכו בסכיניהם על החמות במקום שמוכרין דאז לא נחתכו הרבה ביחד משא"כ כשמביאין התפוחים ועיין בדין ט' ובס"ק ל"ב: [כט] אע"פ שהם חמוצי' כתפוחי'. אע"פ שנבאר לעיל דין ז' דדעת הרב לאסור בתפוחים שנחתכו בסכיניהם מכל מקום כשמביאין הרבה מותר ועיין לעיל בסעיף קטן י"ז: [ל] קישואין. וה"ה לאבטיחים וכן הוא בהרי"ף

ואין בו משום איסור כלל וכמ"ש לעיל בשם שיבולי לקט לענין הלימונ"ש וחתיפת דגים אמנם בכל בו כתב בשם הראב"ד [לז] על חתיכת פת שחתך בסכין של איסור גרור לבי פסקי ואם חתך בו כשר דק כולו אסור [לז] דלא יוכלו לגרור או להדיתו עכ"ל וזהו בדברי מהר"ו ואף על גב דיש לדחות דחתם מיירי שלא חתך הרבה ואפשר לומר דשנים הראשונות בטלות כרוב מכל מקום אין לחקל: [לח] במקום שנהגו להחמיר:

יב ואם עשו תבשיל שיש בו שומן [לט] או שאר דברים חריפים בקדרה של איסור לא אמרינן ביה ג"ט לפגם דמכח חריפו' הדברים שבתוכו מחליא ליה הכי חישב מהר"ש וכן פסק המרדכי בשם רבי טובי' ס"פ אין מעמידין והכי נהוג וכ"פ האו"ה כלל וסימן ל"ג ול"א ודלא בתשובת הרשב"א סי' תצ"ז דכתב דאין לחלק וכתב בתשובת הרשב"א סימן תמ"ט דמעט תכלין שבתבשיל אינו עו"ש אותו דבר חריף ומותר בנותן טעם לפגם ועיין לקמן כלל וסי' ע"ה מדיני' אלו ולעיל כלל וסי' נ"ח וכתב האו"ה דאם בשלו בו חלב המאכל מותר ולא אמרינן שהחריפות שבקדרה עושה שמפליט עכשיו לשבת וכ"כ דבצונן לא אמרינן שהקדרה פולט משום דבר חריף שבתוכו עד כאן לשונו. ולא דמי לצונן שחתך בסכין של איסור דחתם אגב דוחקא דסכינא עם חריפות דצונן בולע אפילו בצונן. מיהו כתב באו"ה כלל וסימן ל"ח [מ] דאם שהה בתוכו מעט לעת נאסר והוא הדין לתכלין שדכו במדוכה של בשר הוה צונן שחתכו בסכין של בשר ואסור לאכלו בחלב וכל שכן אם נדוכו במדוך של איסור שנאסרו:

יג כתב הר"ר פרץ יש רוצים להתיר בשר רותח שחתכו בסכין חולב' בן יומו ע"י קליפה: [מא] דומיא דבית השחיטה דאמר קולף [מב] ולא דמי דחתם אין כל הבהמה רותחת אלא בית השחיטה לבד אבל חתיכה שכולה רותחת כשחותכין אותו בסכין חולבת מתפשט בכולה [מג] וכולה אסורה אם אין בה ששים נגד כל הסכין עכ"ל מה שכתב דצריך לשער נגד כל הסכין לא קי"ל הכי דאיהו ס"ל גבי מתכ' חם מקצתו חם כולו ולא קי"ל הכי כמו שיתבאר לקמן כלל וסימן פ"ח ולא צריך לשער רק [מד] נגד הסכין שהכניס בבשר ולא יותר וג"ל דדוקא אם חותך בשר רותח שהוא על האש או שהסירו מן האש ועדיין בבלי ראשון אבל אם כבר הניחו בבלי שני מעתה כבר עבר רתיחתו ואינו צריך רק קצת קליפה משום השומן הדבוק בסכין גם הסכין אינו נאסר דהא קי"ל דכלי שני אינו מבליע ואינו מפליט וכן הוא המנהג פ"ט כשאוכלין בשר שהוא בקערה עם סכין חולבת או איפכא דאין אוסרין ונועצין הסכין בקרקע להסיר השמנונית שעליו ונכון היא מטעם דכלי שני אינו מבשל כלל (וגם בהג"ה דש"ע סי' צ"ד) פסק בן והראה מקום בד"מ דדין זה מעותק מאו"ה ויש לחמוה דאדרבה מבואר בדבריו דדוקא בדבר לח דפנות של כלי שני מקדרות אותו לפי שמחפשט ולא דבר יבש שהוא נוש בקערה הוא מבשל כל זמן שהיה סולדת בו [מה] (לכן ג"ל דיש להחמיר) מיהו נראה דטוב לקלוקל הבשר במקום שחתכו בו משום שמנונית שהיה על הסכין דסתם סכין יש בו שמנונית כמו שכתבתי לעיל וכבר נתבאר דין זה לעיל כלל וסי' כ"ג:

כלל

מנחת העומר

מנחת יעקב

וכתב מהרש"ל בפכ"ס סי' נ"ט דמהאי טעמא מלי נמי לחלק בין חתך בסכין חולבת לחתך בסכין של שחיטה בשר רותח דסגי בקליפה כיון שאין בסכין איסור רק משום דם וגבי דם אמרינן משריק שריק אלא מחמת רוב דם בולע קלת ולא נאסר כל כך על כן אמרינן דאינו אסור יותר מכדי קליפ' משא"כ בחתך בסכין חולבת וזה פשוט וברור כוונת מהרש"ל להמעיין שם היטב אף שהלשון קלת מגומגם וכן מבואר מדברי הש"כ עלמו בס' י' ס"ק י"ד בשם כמה פוסקים ופי' כן דברי מהרש"ל אכן בש"כ בס' ז"ד ס"ק כ"ה הבין דדברי מהרש"ל פי' אחד רחוק וזר לענין לשחוט בו בהמה כשרה פעם אחת והשיג הוא עליו כאלו טעה טעות גמור ובאמת לפוס ריהט' לא דק: [מג] וכולה אסור. בטור בס' ז"ד מסו' עוד בש' הסמ"ק אבל אם אינו ב"י או מן הסתם דמסתמ' אינו ב"י קליפ' בעי עכ"ל והאחרונים מתמיהין על זה דלמה תסגי בקליפה וע"ש בצ"ח ובדריש' ובט"ז ובש"כ שם ועמ"ש לעיל סוף כלל כ"ג: [מד] נגד הסכין שהכניס בבשר. ועמ"ש לעיל ס"ק ד' בשם מהרש"ל והב"ח: [מה] לכן ג"ל דיש להחמיר. כל זה מהגהות הגאון מהר"ר פתחי' וכן דעת מהרש"ל בפג"ה סימן מ"ד (ואין להקשות דלפ"ז מאי מקשה הש"ס בפכ"ה דף ק"ד ע"ב סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל ע"כ והתם קאי לענין דבר גוש דהיינו בשר וגבינה י"ל דגם האו"ה ומהרש"ל לא קאמרי אלא שמפליט ומבליע אבל מבשל גמור לא הוי וכן משמע מדברי מהרש"ל וכ"כ האו"ה להדיא כלל ל"ז סוף דין ז' ומה שהעתיקו האחרונים בשם האו"ה הלשון דמבשל הוא שלא בדקדוק דבאמת מתחלה כתב האו"ה הלשון מבשל אבל לבסוף כתב וז"ל ואע"ג דאין כאן גם דופני הכלי ראשון שמחזיק לו החמימות ואינו מבשל מבשל מיהא בלע עכ"ל וא"כ כיון דאינו מבשל לא מקרי בשר וחלב דאורייתא ופיר מקשה הש"ס שם וק"ל והרב בד"מ השיג עליו ודעת הט"ז בס' ז"ד ס"ק י"ד והש"ך בס' ק"ה ס"ק ז' נוטי' לדעת מהרש"ל אך שמחלקים שם בכמה גווי פ"ש דבריהם באורך:

כלל

שנתחמץ ליכא חשש בזה אכן בתשובת מהר"ו עלמו בס' פ"ט משמע דאף קודם שנתחמץ יש לחוש לטעם השמנונית הדבוק ולריבוי למגר' לבי פסקי ע"ש ובאגו' אליף ש"כ: [לז] על חתיכות פת שחתך בסכין של עכרים גריר לבי פסקי. ולריבוי לומר דהא דאלטרך לגרור לבי פסקי אף שאין שום חריפות בפת כלל ז"ל דסובר כטעם של הר"ן שהביא הרב לעיל דין ט' גבי קישואין וסובר דבפת ג"כ לא שייך הדחה אף שבפרישה סימן ל"ז ס"ק ח' משמע דבפת סגי בהדחה והעתיק כן בש' הב"י והר"ן אבל באמת בב"י והר"ן לא הוזכר כלל דין הלחם: [לז] דלא יוכל לגררו או להדיתו. לפי מה שפסק הרב לעיל כלל כ"ג דין ה' לענין קליפה דמקום לורך מידי דלריבוי קליפה וא"א לקלוקל או שבשלוהו כך מותר בדיעבד וא"כ מכ"ש במידי דאין לריך אלא גרידה ומכ"ש הדחה דמותר בדיעבד אפילו שלא במקום לורך וכמ"ש ג"כ לעיל כלל וסימן ט' ס"ק ג' בשם הט"ז ע"ש וא"כ קשה אמאי יהא כאן כולו אסור ואף את"ל דהראב"ד סובר להחמיר בכה"ג מ"מ לא היה להרב להעתיקו לפסק הלכה וכאשר עיינתי בכל בו שלפנינו בסימן ק"ה דף קכ"ג ע"ב ראיתי ששם לא מיירי כלל במידי דלריך גרידה או הדחה רק במידי דבעי נטילה וע"ש וז"ע: [לח] במקום שנהגו להחמיר. וכתב הט"ז בס' ל"ז ס"ק י"ב ונראה לע"ד דהמחמירין בכרוב פרום אחר חמילתו יחמירו ג"כ במרקחות ובלימונים דאל"כ הוה תרי מילי דסתרי אהדרי עכ"ל: [לט] או שאר דברים חריפי' בקדרה! דהיינו דליכא רובא מים ושאר דברים שאינם חריפי' דאי איכא בו רוב מבטלים כח החריפי' וכמבואר בסמוך ובז"ד סימן קי"ד לענין זמים שנכבשו וע"ש בש"כ: [מ] דאם שהה בתוכו מעט לעת. והיינו דוקא אם הוא לח וללול כמו מים וכדומה דאין כבישה אלא בדבר ללול ולח וכ"כ המרדכי פ"ג דבילה וכן משמעות הפוסקים ועמ"ש לעיל כלל י"א ס"ק י"ד וכן משמעות האו"ה דאדבר לח קאי עיין שם: [מא] דומיא דבית השחיטה. היינו אם שחט בסכין של עכרים וכדאיתא פ"ק דמולין דף ח' ועיי' צ"ד סי' י': [מב] ולא דמי.

הערות

דמ' קייל כתשו' הראש' שכתב הי'ד סי' ס'ז וזיל כתב א"א הראש' ג'ל בתשו' ביצי' [י] המרופות בקערה ונמצא דם על החלמון על של א' מהן כולן אסורות אע"פ שזורק החלמון שעליו הדם שכיון שמורפין אותם בקערה וחלבון שהיא דק מתערב ביחד [יא] הכל אסור עכ"ל ואע"פ שכתב הראש' בתשו' כלל כ' סי' כ"ד ואע"פ דאפשר לספוקי דלמא לא הוה על הקשר מ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא עכ"ל וכ"י כתב למד אין בדם ביצים איסור דאוריית' אפי' כשנמצא' על הקשר לא היישין דהוי ספיקא דרבנן ולקולא עכ"ל וא"כ לפי מ"ש בשם האחרונים דקייל דדם ביצי' דרבנן היה אפשר להקל מ"מ ג'ל דקי"ל בתשוב' הראש' דהא [יב] בנמצא על החלמון אסור מדינא לפי' שכתב הגאון' בדלעיל ואין חילוק בין נמצא על הקשר או לא [יג] א"כ הוי ודאי איסור' והא דהוצרך הראש' לומר טעמא דהוי ספיקא דאורייתא היינו לשיטת התו' דסוברים אף בחלמון אינו אסור אלא בנמצא על הקשר אבל לפי מה שנתבאר דקי"ל בכל מקום שנמצא בחלמון אסורה פשיטא דקי"ל כתשובת הראש' אף על גב דהוי שלא מטעמיה ולכן הביא הטור ולא כת' טעמ' דספיק' דאוריית' לחומרא ולכן דברי הבי' אינם נכונים כי במעשה דתשובת הראש' על כל פנים אסור אפי' למד דדם ביצים דרבנן דלא הוי ספיקא דרבנן אלא איסור' דרבנן ממש מיהו [יד] אי הוי ספיקא אי הוי על החלבון או על החלמון בהא דברי ב"י נכונים וכמ"ש שאר אחרוני' דהוי ספיקא דרבנן ובאור' כלל מ"ב דא"כ נתבשל או נצלה ביצה או ביצה אחר חיה המרופה ונמצא בה דם ולא גודע באיזה מקום נמצא הדם נהנין לאסרו אמנם אם הם חיות ומרופות בקערה ומעורבבים ונמצא דם ואינו ניכר באיזה מקום היה כתב באגוד' דהוי ספיקא דרבנן ולקולא והכי נהנין [טו] אפי' הם רק ב' או ג' אבל אם ניכר שהיה הדם במקום האיסור נהנין כתשו' הראש' עכ"ל וג"ל דה"ה [טז] אם נתבשלה עם אחרות (ונתערב אח"כ באחרות) אם אין אנו יודעין שהדם היה במקום האסור יש להתיר התערובת דאין חילוק בין נתבשלה או חיה לענין התערובת אע"פ דאפשר ע"י בישול נ"ט באחרות משא"כ כשהוא חיה מ"מ נראה דיש לסמוך אדברי המקילין ואומרים שדם ביצים דרבנן וכל זמן שאין אנו יודעים שהי' דם במקום האסורה יש להקל מספק שמא לא היה במקום האיסור הביצה ומשום טיפת דם עצמו דנ"ט בביצה אין לאסור דהרשב"א כתב

מנחת יעקב

דג"כ יש להתיר בתערובת כיון דים להסתפק איזה מקום הקשר אי מקום החד או הכד וכמבואר לעיל דין א' ועמ"ש בס"ק י"ג אכן בלבד בעט"ז סימן ס'ז משמע דכ"ה הוי ודאי איסור ועיין עוד בעט"ז שכתב כמה חילוקי דינים ודבריו מעורבים ותמוהים מאד וכבר הרגיש עליו הש"ך והל"ח ובגליון הלבוש שלי הארכתי: [טז] אפילו הם רק ב' או ג'. בש"ע סימן ס'ז בהג"ה פ"י הרב דבריו ביותר וכתב דכיון דכלאו הכי מדאורייתא חד דבריהם בטל ע"כ הוי ספיקא דרבנן ולקולא אע"פ דכל כי הא גוגא לא חשיב ספיקא דרבנן כיון שהאיסור עלמו הוא דאורייתא וכמו שמבואר לקמן בקונטרס הספיקות דין י"ט מ"מ כאן כיון דכלא"ה דעת כמה פוסקים דאין בדם ביצה איסור דאורייתא ע"כ יש לסמוך עליהם בתערובת וכל זה בנתערב חד דברי משא"כ בנתערב חד בחד דאז הוי כגופו של איסור מדאורייתא (ולא מקרי ספק כלל כמבואר לקמן בקונטרס הספיקות דין כ"ד וכ"כ האור' כלל כ"ו דין י' כמ"ש ש"ך בסימן ק"י) ודאי דאין לסמוך להקל וכ"כ הרב להדיא בש"ע סימן ס'ז בהג"ה סעיף ד' וז"ל הואיל וכלא"ה חד דברי בטל ומ"ש האור' אפי' הם רק ב' או ג' ר"ל שבמה שנתערב הם רק ב' ועם הביצה הם ג' וכן אם הם ג' ועם הביצה הם ד' (אף דהא כפל ל' דב' וג' מבעיא אין זה קושיא כלל כמ"ש התוס' פ' כמה חסה דף ס' ע"ב ד"ה השתא) אבל בתערובת חד בחד פשיטא דלא מקרי תערובת וכלאו הוא גופו של איסור לבד וסובר הרב והאור' דאין לסמוך על דעת זו לבד דדם ביצה דרבנן כל זה כ"ל פשוט וברור כוונת הרב כאן ובש"ע וכ"פ הט"ז בסימן ס'ז ס"ק ה' ע"ש ודלא כמ"ש הש"ך שם ובס"ק י' והבין דדעת האור' והרב כאן ובש"ע להקל אף בנתערב חד בחד ומדחיק שם מאוד לפרש כן דעת הר"ב בש"ע אבל באמת אי אפשר לומר כן והא שמדקדק הש"ך שם מל' הר"ב בהגהות שכתב וז"ל אבל אם הביצה לבד אסור ודקדק מזה הש"ך הא כל שנתערב אפילו חד בחד ג"כ מותר אין זה דקדוק כלל דאדייק מסיפא לדייק מרישא איפכא וא"כ קשיא מרישא מסיפא אלא ודאי כל שלא נתערב חד דברי הוי כאלו לא נתערב והוי כגופו של איסור לבד גם מ"ש הש"ך שם וז"ל אפילו לא נתערב רק ב' נראה דמותר דו"ל דהיתר הוא רוב מבית איסור כל זה אפילו לשיטתו דסימן ק"ז וכבר כתבתי לעיל כלל וסימן נ"ן ס"ק ו' דדעת הרב ושאר גדולי' פוסקים אינן כן דבעינן רובא דמנכ' דהיינו כפל כאיסור וע"ש וכתב הט"ז והשפתי כהן שם דאם נתערב שלא בדין יש לאסור הכל: [טז] אם נתבשלה עם אחרות. כן מגיה הלחם חמודות דף קע"ט ע"א וכן הוא בד"מ והוא הנכון עכ"ל

[י] המרופות בקערה. וכתב הכ"י בסימן ס'ז ויש לדקדק אם היה מרופות הי"ך יכולה ליקח החלמון שעליו הדם ולזרקו הרי טרוף ומעורב היה וג"ל שלאחר שהתחיל לטרפס ראית' הדם על אותו חלמון שעדיין היתה שלם עכ"ל וכ"כ מהרש"ל בפא"ט סימן ק"כ אבל אם לא טרפס כלל יחד מהני שלוקח הכשרים כמבואר לקמן בדין ה' בשם הגהות מרדכי וכ"כ הכ"י שם וזה נראה דעת הרב כמבואר לקמן בדין ה' אכן בדרישה בסימן ס"ד השיג על הכ"י בזה ודעתו שהראש' לא מיירי כלל בטרופות וזו רק שכל א' טרוף בפני עלמו ואפ"ה אסור והגהות מרדכי דלקמן מיירי בנשברו רק הביצה ועדיין הם בתוך קליפתן אלא שהם שבורים ע"ש ועיין בט"ז שם בס"ק ג': [יא] הכל אסור. ואי איכא ס' נגד החלבון פשוט דמותר וע"ל כלל וסימן ס"ג דין ב': [יב] כשנמצא על החלמון אסור מדינא. לפי מה שכתבו הגאונים וזה פשוט וכ"כ כל האחרונים אבל מהרש"ל בפא"ט סימן ק"כ מיקל בנמצא על החלמון ואפ"ה לשיטתו שכתב שדעת הראש' עיקר וכבר השיג עליו הש"ך בסימן ס'ז ס"ק י' וז"ל אבל מה שמיקל מהרש"ל בנמצא על החלמון אינו נראה כלל ואינו כן דעת הראש' וכל האחרונים עכ"ל ובתשובת בא"ר עש"ק סימן מ"ה כתב דהיכי דנמצא דם בחלמון וזרק הדם יש להתיר התערובת אף לדעת הגאונים והראש' וכתב שם שזה דעת הרב והש"ע והעט"ז ע"ש ובדוא"י כי נ"י וס"ב אמר להא מלת' דלהדיא מבואר מדברי הגאונים ראשונים ואחרונים להיפך: [יג] א"כ הוי ודאי איסורא. הש"ך בסימן ס'ז ס"ק י' כתב וז"ל ואפילו נמצא על החלמון ונתערב חשיב ספיקא דשמא קי"ל כהרא"ה וסייעתו עכ"ל ועיין לקמן בקונט' הספיקות במחודשי' דין א' דספיקא דפלוגתא לא חשיב ספיקא אלא א"כ שווים בחכמה ובמניין וא"כ נגד הגאונים והרי"ף והרמב"ם וסייעתם ודאי דהרא"ה ורוקח יחידה הוא וליכא ספיקא כלל וכ"כ הל"ח דף קע"ט סימן שמ"ב ע"ש וזה דעת הרב כאן ובש"ע ושאר אחרונים ודלא כש"ך וגם הוא עלמו מסיק שם דאין להקל בחלמון כמ"ש בס"ק י"ב בשמו גם מ"ש הש"ך שם וז"ל ואע"ג דכתבתי בס"ס כ"ו דכ"ה לא הוי ס"ס אלא דוקא גבי דרוסה וכו' עד לדדים להתיר עכ"ל טעה בדברי עלמו וכמ"ש לקמן בקונטרס הספיקות במחודשים ס"ק ב' ע"ש: [יד] אי הוי ספיקא אי הוי על החלבון. ואף לפי מה דנתפשט המנהג לאסור כל ביצים שנמצא עליו דם וכמ"ש הרב לעיל דין א' מ"מ היינו דוקא לאסור אותו ביצה אבל לא לאסור התערובות וכ"כ הש"ך בסימן ס'ז ס"ק י"ד וכ"כ הל"ח דף קע"ט ס"ב סי' שמ"ב וכן משמעות הרב כאן ובש"ע ואם נמצא על קשר החלבון אפשר

כתב בתשובה דדם ביצים אינו אסור אלא כשהוא בעין אבל אינו אסור תערובת וכמו שיתבאר בסמוך ואע"פ דבכל מקום שהביצה אסורה אוסרת תערובתו מ"מ בספיקא יש להקל:

ד ואם היה הדם במקום שאינו אסור הביצה וליכא לספוקי ביה שמא היה במקום האסורה ואין לחוש אלא לדם שבביצה שאסור משום מראית עין כתב ב"י שאם מרפה ולא זרק הדם [יז] אין הביצה אסורה אע"פ דלית ב"י ס' נגד הדם ואע"פ דאסור לערבו לכתחלה מ"מ [יח] אם עבר וערבו כתב בת"ח דאין דם דגים וחנבים ודם ביצים אוסרין תערובות עכ"ל וכ"כ המגיד משנה פ"ו מהמ"א:

ה ואם שכר ביצים הרבה ביחד [יט] ולא מרפם זה בזה וניכר איזה הם הכשרי' שלא נמצא בהם דם וכא' נמצא דם כ' בהג"המרד' דתשמ"א ע"ג [כ] דיקח הכשרות כל א' בפני עצמו וישאיר אותה שהיה בה דם בקערה ויזרקנ' אבל לא יקח אותה תחלה וישאיר הכשרות שאי אפשר ליקח ביצה מעם חברת' שלא ישאיר בתחתון מן העליון קמעא וכן הוא בהג"ה מיימון דהמ"א וכתב באו"ה דכן נוהגין:

ו ביצים המזורות פ"י שאינם מזכר אלא דספנא מארעא ואינן נקלטות לעולם אפי' ישבה התרנגולת עליהם עד שמוזרת מותר לאכל' וזרק הדם כך אמרי' בגמ' וכתבו הפוסקים וכתב ב"י והכי ק"ל ואין חילוק אם נמצא הדם על החלבון או על הקשר או בשאר מקום וגם אין חילוק בין אם ישבה עליה התרנגולת זמן ארוך או לא [כא] ודלא כשיבולי לקט דאסור לאכול אם ישבה עליה התרנגולת ג' ימים משום מיא' ואין להתיר בבה"ג אלא בידוע דספנא מארע' כגון שהתרנגולת סגורה כלול או שאין תרנגול אצלה [כב] עד ס' בתים אבל סתם ביצים אינם ספנא מארעא:

ז כתב בהגהות מיימון מהמ"א וכן הוא בש"ד דמן הסתם סומכין על רוב בצי' דאין בהן דם ומה שנוהגין לבודקן כשבאין לתקן מאכל מביצי' חומרא בעלמא הוא עכ"ל ובאו"ה כתב דלכתחלה נוהגין לבודקן ביום אבל בלילה אי בדיעבר אין לחוש עכ"ל:

ח דם דגים אמרי' בכריתות אף על פי שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין ולכן [כג] אם ניכר בו שהוא מן הדגים כגון שיש בו קשקשי' מותר [כד] ויש רוצים ללמוד מכאן ואוסרין לאכול בשר עוף בחלב שקדי' אא"כ הניחו מן השקדים בקערה שניכר שחלב שקדים הוא משום מראית עין ולא ראיתי נוהגין כן ואין רא' מדם שהוא בכרת ויש לחוש למראית עין משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן ואפי' בבשר בהמה אין איסור אלא דרך בישול דוקא ולכך לא חששו למ"ע וראיה לדברי דהא מותר לבשל בחלב בהמה טמאה ולא חששו למרא' עין ואפי' לדברי הרשב"א דכתב בתשובה דאסור לבשל בשר בחלב אשה משום מראית עין. י"ל היינו דוקא בבישול אבל בלא בישול רק באכילה דאינו רק דרבנן פשיטא דאין לחוש וגם דברי הרשב"א תמוהים דהא לא חששו גבי חלב בהמה טמאה:

ט דם אדם אמרינן בגמ' וכתבו הפוסקים דג"כ אינו אסור אלא משום מראית עין ולכך אינו אסור רק כשפי' ממנו לפיכך דם שעל הכבר שנשך בשיניו נדרו [כה] אבל שבין השניים מוצצו:

כלל

מנחת יעקב
מנחת יעקב

וכ"כ האו"ה בכלל מ"ב וזה פשוט וזכרנו השיג הש"ך בס"ס ס"ו על הרב כאן והב"י ע"ס: [כז] עד ס' צמים או שהנהר מפסיק ואין בו גשר. כדאיתא בפ"ק דביצה ועיין בד"ח סימן תקי"ג: [כח] אם ניכר בו שהוא מן הדגים. והע"ג דמזכיר לעיל דין ד' דטפת דם שבביצה דאסור מפני מראית עין אע"פ שהביצה מוכיח עליו וניכר שהוא מן הביצה שאני התם כיון דליכא דם העוף דאסור גזרינן טפי וכ"כ הב"י בס"ס ס"ו בשם הפוסקים: [כד] ויש רואים. הוא דעת מהרש"ל בפכ"ה סימן כ"ב והב"ח בסימן פ"ו ובבאר שבע דף ל"ב ע"ב והש"ך ס' פ"ו כולם השיגו על הרב כאן והיכחו צדירות מן הש"ס ופוסקים דאף במידי דרבנן חששו משום מראית עין והא דמקשה הרב על הרשב"א תירלו הם בכמה דרכים שונים בטעמים דלא חששו בחלב טמאה או בשר בהמה טמאה ע"ס בבאר שבע ובש"ך סימן פ"ו ס"ק ו"ו ו' וכה"ג כתב הט"ז בסימן פ"ו ס"ק ד' ה' ו' ולענין דינא מסיק שם הט"ז דמקום שיש לו שקדים יש לעשות היכר לכתחלה וכל היכא דאפשר לתקוני מתקינן אבל במקום שאין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה צעוק דרבנן ובחלב טמאה ובשר טהור או איפכא וכן בחלב אשה יש להתיר לזורר רפואה אף שאין סכנה בדבר יש לעשות כן עכ"ל וכנ"ל עיקר: [כה] אבל שבין השני' מוללו. הטעם פירש"י בכתובות ד"ס ע"א מוללו דהא ליכא דחזו ליה עכ"ל ובבאר שבע דף ל"ב ע"ג מקשה על פירש"י וזה לשונו ומה בכך דליכא דחזי ליה והאמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור ושמא י"ל דלא אמר רב כל מקום שאסרו חכמים וכו' אלא במקום שיש לחוש אותו שטעם איסור דא' וכדאיתא בשבת פ' חביות דפריך גבי שומעין צממה אבל לא כנגד העם שאם יראה יסגר שכתבן בשבת שהוא איסור מלאכה דאורייתא ע"כ מקשה הש"ס האמר רב כל מקום שאסרו חכמים וכו' אבל גבי דם אדם אפילו אם פי' לגמרי אינו אסור אלא

מדרבנן

עכ"ל: [יז] אין הביצה אסורה. היינו לאותן הנוהגין שלא לאסור הביצה בזמנא בחלבון מן הדגים או כחערב צמחאל אחד וכדלעיל דין ג' אבל לאותן הנוהגין לאסור כל הביצה בזמנא זה דם בכל ענין כמ"ס הרב לעיל דין א' א"כ אף אם היה בעין וזרקו מ"מ כל הביצה אסורה וא"כ מה בכך שטרף הביצה הלא מ"מ כל הביצה באיסור קיימ' וק"ל וכ"פ הש"ך סימן ס"ו ס"ק י"ג: [יח] אם עבר וערבו. משמע מלשון זה דאפי' ערבו במזיד ג"כ מותר אבל הב"י בעלמו כתב וז"ל אבל אם נתערב שלא מדעת וכו'. (וכלשון זה משמע בתשובת הרשב"א סימן ס"ו. ובמשמרת הבית להרשב"א) משמע דבמזיד אם טרף הביצה אסורה לרידה או מי שנתבטל בשבילו כמבואר לקמן דין המבטל במזיד בכלל פ"ה ע"ס וכ"כ הש"ך בסימן ס"ו ס"ק י"א: [יט] ולא טרפם זה בזה. משמע אף שהוסרו מתוך קליפתן כל שלא טרפן עדיין מהני תקנה זו דיקח הכשרות ודלא כדעת הדרישה שכתבתי לעיל ס"ק י': [כ] דיקח הכשרות כל אחד בפני עצמו. משמע דכל הביצה יקח החלבון והחלבון שלו ולא חיישינן דיקח החלבון של הטריפה עמו דכיון שלוקח הכשרים מסתמא ישאר בתחתון מן העליון ולא להיפוך וכן משמע להדיא מהג"ה מיימון ואו"ה כלל מ"ב דין ד' אכן הב"י פסק בש"ע סימן ס"ו דיקח רק החלמוגים של הכשרים וישאיר חלמוג הטריפה על חלבוני השאר ולא ידעתי מאין י"א לו חומרא זו כיון שהבילים אינם טרופות טוב מלאהי באגודה פא"ט שכתב וז"ל יגביה חלמוג הכש' וכל חלבון העולה עמו כשר עכ"ל וכ"כ מהר"ל בדיני ביצים ע"ס ואפשר שזה ג"כ כוונת הב"י בש"ע דיקח החלמוג' : [כא] ודלא כשבולי לקט דאסור. וכ"כ הב"י סימן ס"ו ואין כוונתם להשיג על השבולי לקט אלא צמח שמשמע דאסור לכולי עלמא אף מי שאין איסטני' וע"ז השיגו. אבל למי שהוא איסטניס ודאי דאסור משום כל השקלו וכמו כל דברים המאוסים וכדאיתא להדיא בש"ס פא"ט ביצה המוזרת נפש היפה תאכלס ופירש"י מי שאינו איסטני'

כָּלֵל וְסִימָן. בדיני ביצת שיש בה דם או אפרוח שנתבשלה עם אחרות. ובו ה' דינים:

א ביצת טריפה או ביצת של עוף שמא שנתבשלה עם ביצים מחורות אינן אוסרין אם הן בקליפתן לדעת רש"י והרמב"ם והרא"ש והר"ן והתוס' וכתב ב"י והכי נקטינן אבל במרדכי פנ"ה ובהנחות שם פוסק בדברי ר"ת דאוסר וכ"פ בספר התרומ' והנחות מיימון פט"ו דהמ"א וכ"פ בשערים דמהרא"י ובאו"ה כלל מ"ב [א] דנוהגין בן וכ"ש דאם קלופה דאוסרת לדברי הכל [ב] מלבד הרמב"ם דאינו מחלק בזה וכן ביצת שיש בה אפרוח או דם אוסר לכ"ע אפילו אינו קלופה וכת' באו"ה כלל מ"ב [ג] דאם הביצת נקובה דינה כקלופה [ד] האוסרת לכ"ע והא דכתבתי לעיל דאין דם ביצים אוסר תערובתו [ה] היינו במקום דאין לחוש שכא הדרם מרקמות האפרוח אבל במקום שיש לחוש שכא מרקמות אפרוח אסור כמו האפרוח עצמו:

ב ואם נתבשלה ביצת אסורה בשאר ביצים צריכין ס"א ביצים לבטלן [ו] דהואיל ואיכא ביצים קטנות וגדולות הוסיפו עוד אחת לענין בישול (מיהו לקמן בסמוך מבואר דקליפות האיסור אינו אוסר וגם אדרבה מצטרף עם קליפות של היתר אי"כ כל הקליפות יחד וגם המים שנתבשלו בהן הכל מועיל לבטל ביצת האסורה [ז] והטור לא הזכיר דבעינן ס"א אלא אם הוא קלופה) אבל אם נתבשל בתבשיל של היתר אי"כ אלא ס' מן התבשיל לבטל בה דהואיל וצריכין לשער ס' נגד הביצ' סני ל"י בס' כמו שאר איסור אבל כשהיתר כולו ביצים שאין משערין רק לפי מנין הביצים צריכין ס"א כ"כ הרא"ש פנ"ה:

ג וכל זה לא מיירי אלא לענין פליטת הביצת או אם הביצת שבורה וטרופה שנתערבה בין אחרות אבל ביצת שלימה כתב במי"ד סימן פ"ו דאפי' באלף אינו בטילה דהוי דבר שבמניין וכ"כ בסימן ק"י בשם בעל התרומה וכ"כ באו"ה אבל לדעת ר"י והרמב"ם ביצת לא חשיבה ובטילה וכתב ב"י בשם ארחות חיים דלזה הסכימו רוב הפוסקי' [ח] והכי נהוג כמו שנתבאר לעיל כלל וסימן מ"ב:

ד ואם נתבשל ביצת אסורה בביצת אחרות מצטרפין קליפת היתר לבטל האיסור וכתב רבינו ירוחם בספר אדם וחזה נתיב מ"ו אות כ"ה ואפילו קליפות האיסור מצטרף אל היתר לבטל האיסור וכדאמרין גבי עצמות של איסור [ט] והכי נקטינן וע"ל כלל וסימן פ"ה:

ה כתב ב"י במ"ד סימן פ"ו בשם הרשב"א אם נמצ' דם בביצ' ששמוהו על החמין להצמק הדבר פשוט שאין התבשיל

מנחת יעקב

כלל וסי' ס"ב דין ג' דבספק כזה יש להקל לענין התערובת בכל ענין (וכן הוא הסכמת אחרונים כמבואר לעיל) וכ"כ הש"ך בסימן פ"ו ס"ק ט"ז אלל דין זה להדיא חלל נלע"ד פשוט דכוונת הרב בלשון לחוש ואין לחוש על דרך שכתב הרשב"א בת"ה הקלר בית שלישי שער חמישי וז"ל כל שנמלא הדם על החלמון ^{החלמון} שמה מחמת רקוס אפרוח הוא אבל נמלא על חלבון שלה צירוע שאין כאן רקוס אפרוח עכ"ל. ועל פי זה יתפרש דברי הרב דמה שכתב במקום דאין לחוש היינו בנמלא בחלבון וכהאי גוונא וכמבואר לעיל כלל ס"ב דין ד' ומ"ט אבל במקום שיש לחוש דהיינו בנמלא בחלמון חלל בספק בנמלא על החלבון או על החלמון כבר הכריע הרב לעיל כלל ס"ב דין ג' כל זה ג"ל פשוט ודלא כמו שהבין הלחם חמודות בא"ט דברי הרב כאן ובד"מ דמיירי שיש ספק אי נמלא על החלמון או על החלבון לכן מתמיה שם מאד על הרב והניח בל"ע ולפי מ"ש לק"מ: [ו] דהואיל ואיכא ביצים קטני' וגדולי'. הרמב"ם פט"ו מהמ"א כתב הטעם בבית אפרוח מפני שהוא צריה בפני עצמו הוסיפו אחד להיכר ועיין לעיל כלל מ"א סק"ב ולטע' הרמב"ם אפי' בתבשיל לריך ס"א להיכר צריה ועיין בא"ט בסי' פ"ו ס"ק ט"ז דכתב דיש לחוש לחומ' שני הטעמים עכ"ל: [ז] והטור לא הזכיר דבעינן ס"א חלל אם הוא קלופה. כל זה הוא מהגהות הגאון מהר"ר פתחיה וכ"כ הש"ך בסי' פ"ו ס"ק י"ד דגם הקליפות מצטרפין והכי איתא להדיא בירושלמי דתרומות צ"ב בלל הלכה י' להדיא ושלל דעת הט"ז ס"ו פ"ו ס"ק י"ב וי"ג שכתב דלענין ביצה השוה חכמים מידותיהן שאין הקליפות מצטרפין והא דקליפות מצטרפין היינו בתבשיל אחד ופי' שם בן דברי הרב ובדאי נחטלי ממנו דברי הרב בסמוך דין ד' שמבואר להדיא דאף לענין ביצה מצטרפין הקליפות וא"כ ל"ל דהא דנקטו הפוסקים ס"א ביצים היינו אם הם בלא קליפות או דס"א ביצים דקאמר היינו בהטקף הקליפות והרוטב: [ח] והכי נהוג. עמ"ש לעיל כלל מ"ב דין א' ס"ק ב': [ט] והכי נקטינן. וכן פסק הרב לקמן כלל פ"ה דין ט"ז לענין העלמות ע"ש אכן בש"ע ס' ל"ט בהג"ה פסק הרב דוקא במקום הפסד מרובה יש לסמוך המקילין לענין העלמות ועיין בב"י ס' ל"ט שכתב בשם הר"ש ב"ה דמסכת' תרומות דיש בעלמות לחות יותר מבקליפתן ואפשר שזה כוונת הרב בסי' פ"ו שסתם לגמרי דעת המקילין לענין קליפין ודלא כמ"ש הש"ך שם ס"ק י"ז דעת הרב דשנוי

מדרבנן מפני מראית עין לא גזרו רבנן עכ"ל בא' שבע. ובאמת דבריו תמוהים דהא להדיא מבואר בפירש"י בכתובות דדס שפי' על גבי ככר ג"כ אסרו משום מראית עין דדס בהמה שאסור מדאורייתא (ואולי סובר דדס שעל גבי ככר ג"כ אינו אסור רק משום מראית עין דדס שכןסו בכלי וכיחשמה קלת בכריתות דף כ"א חכן משמעות רש"י בכתובות ומשמעות הפוסקים ^{הפוסקים} (כן) אבל בלח"ה לא קשה מידי דדוקא מה שאסרו חכמים מפני מראית עין אסרו אפילו בחדרי חדרי משא"כ דס שעל גבי ככר ליכא איסור רק מלוח פרישה כדאיתא להדיא בכריתות דף כ"א ע"ב ברש"י. ועוד י"ל דעת רש"י אפשר דעת הפוסקים שפסקו דלא כרב וכמבואר בט"ח סימן ס"א ועיין שם בבכנסת הגדולה ובעולת שבת וכתב עוד שם בבאר שבע טעם אחר דהא דדס שבין השני' מוללו משום דאף דהוי ליה ניכר שהוא בא מן האדם וכה"ג כתבו תוספ' פרק דס שחיטה דף כ"א ע"ב ד"ה דכוות' וכו' ולפ"ז אם חלצנו מטפטף דס ג"כ שרי כיון שניכר דמאדם קאתי וכן כתבו התוס' שם אכן לדעת רש"י ג"כ אסור כיון דמתחזי:

כָּלֵל וְסִימָן. [א] דנוהגין בן. ובש"ע סימן פ"ו סעיף ו' בהג"ה פסק דבהפסד מרובה יש לסמוך

אמקילין: [ב] מלבד הרמב"ם. וכן הוא דעת הרמב"ן והראב"ן סימן רפ"ג והרמב"ם סימן תל"ז ועיין בש"ך סימן פ"ו ס"ק י': [ג] דאם הביצה נקובה דינה כקליפה. אף שצירור כל קליפת הביצה מנוקבת וכמ"ש הרשב"א בתשובה סי' תקי"ו וז"ל קליפת הביצה צירור מנוקבת הוא וכשאדם מבשלה תוך יורה של לבשים תמלא הביצה עצמו לבועה מאותו לבוע וע"כ אסרו בגמרא ביצה אפרוח (שנתבשל' עם אפרוח) והתירו ביצה אסורה עכ"ל מ"מ אין הנקבים מפולשים כל כך ע"כ אינו פולטת רק זיעה בעלמא משא"כ נקב רחב ומפולש פשיטא דהוי כקליפה ואוסרת והט"ז ר"ש סימן ל"ה הניח הדבר בל"ע עיין שם: [ד] דאוסר' לכ"ע. ואם ניקב או נקלוק הביצה טריפה אף שהכשרי' אינם קלופה ג"כ אסורה וכן הוכיח ברא"י צורות הט"ז והש"ך בסי' פ"ו מהש"ס והפוסקים ודלא כמ"ש הב"ח שם ע"ש דצריה באורך: [ה] היינו במקום דאין לחוש וכו' אבל במקום שיש לחוש שכא מרקמות אפרוח. הגה בודאי אין כוונת הרב לומר דאם יש ספק לנו אם הדם היה במקום האוסר דהיינו שאינו ידוע אם היה בחלמון או בחלבון דאסרין התערובת דהא להדיא פסק הרב לעיל

התבשיל נאמר דכיון דאין במקום הביצה רוטב [י] לא עדיף מצלי שאינו אומר אלא כדי קליפ' וקליפת ביצה עצמו לא נרע משיעור קליפה ולא עוד אלא אפי' היתה קלופה כיון שרוטב שבקדרה אינו עולה למעלה [יא] מן הכיסוי הביצה אין מה שבקדרה בולע ממנו דלא עדיף מחתיכה שברוטב בלא ניער וכיסוי עכ"ל [יב] ואינו נראה להתיר בקלופה דהא הביצה אסורה מחמת עצמה ולא דמי לחתיכה דלא אסור רק מכת הבלוע בו ואין איסור הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וזה פשוט:

כ"ל וסי' ס"ד. בדין ביצים איזה אסורה או מותר' ואפרוח שנולד מביצה טריפה ובו ה' דינים:

א [א] הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה מותרת ואין בה משום אבר מן החי כד פירש ר"ת הא דאמרין בנמרא גיעולי ביצים מותרים וכתב הרשב"א [ב] בד"א שאינה מעורה בגידין אבל היתה מעורה בגידין הרי זה כבש' הפורש מן החי ואסורה:

ב אפרוח שנולד מביצת טריפ' או נבילה מותר הכי פסקין פ' כל האיסורין והוא הסכמת הפוסקים ובאו"ח כתב דלא נהיגין כן [ג] ולא ירעתי טעם לדבריו:

ג כתב הרמב"ם פ"ג מהמ"א או ביצי עוף טמא שהזחיל העוף להתרקם בתוכו לוקין עליו משום שרץ העוף וביצי עוף טהור שהזחיל העוף להתרקם בו ואכלו [ד] מכין אותו מכות מדרות עכ"ל:

ד ואפרוח שנולד ולא נפתחו עיניו איכא בנמרא פ"ק דביצה פלוגתא דתנאי [ה] והרא"ש פסק לחומרא דאסור' והר"ף פסק דשרי [ו] וכתב ב"י דכן הסכימו רוב הפוסקים [ז] והכי נקטינן:

ה ביצי עוף טמא אסורין ודורש פא"ט מקרא דבת היענה וכי בת יש ליענה אלא זו ביצתה:

כלל

מנחת יעקב

פ' כל האיסורין ופסקו כן כל הפוסקים וצט"ו סי' פ"ו ס"ק י"ד כתב טעם אחר לאור' דחיישין לתקלה שמה ישהנו ובתוך כך יאכלנו והביא שם רא"י ממתני' דתרומות דגידולי תרומה תרומה ע"ש והניח צ"ע על הש"ס דמחיר ולא חייש לתקלה וצנה"כ שם דוחה דבריו ומחלק בעניינים רבים בין החי דגידולי תרומה לגדון זה ובודאי נתעלם מהם סוגיא דתוספ' צ"ק פ' הגזול והמאכיל דף קט"ו ע"ב שמקשין ממש קושיא כזו מהא מתני' דתרומות שם ע"ש וגם נתעלם לפני הט"ז דברי האור'ה שכתבתי ועמ"ש לעיל כלל ס"ב סק"ח ובש"ע סי' פ"ו סעיף ו"ו בהג"ה כת' הרב דמ"מ לכתחלה יזהר ואפשר דמ"מ לכתחלה חייש לטעם תקלה וכמ"ס הט"ז וצ"ע לעיל כלל מ"ו ס"ק י"ט והש"כ צ"ב פ"ו ס"ק כ' כתב דאין להחמיר כלל במה שגמלא מפורש להיתר בש"ס: [ד] מכין אותו מכות מדרות. לכאורה משמע מזה דאינו רק מדרבנן וכן משמע צ"ב סי' ס"ו שהרמב"ם הוא דעת החולקת עם הטור שם שכת' דם ביצים שאם ידוע שהוא מרוקס אפרוח חייבין עליו מן המורה ובש"ע צ"ב סי' ס"ו העתיקו דברי הרמב"ם אלו וכבר הרגיש על זה הדרישה צ"ב פ"ו והצ"ח בקונטרס אחרון והש"כ צ"ב פ"ו ס"ק כ"ב והט"ז צ"ב סי' ס"ו ס"ק א' והאריכו בזה לתרץ הדברים ע"ש דצריהם באורך ולפע"ד נראה דמעיקרא לק"מ דאף דמכין אותו מכות מדרות מ"מ יכול להיות שהוא דאוריית' אך שקיס ליה לחכמים שאין לוקין בזה כמ"ס הצ"ב צ"ב סי' קי"ז באיסור כל תשקלו וא"כ אף את"ל שדעת הטור והש"ע שחייבין עליהם מן המורה מלקות מ"מ העתיקו לדברי הרמב"ם כיון דליכא נפקותא בזמן הזה דאין לוקין רק מכות מדרות כמבואר ברמב"ם בהלכות סנהדרין פ"ו אבל באמת אפשר שגם דע' הרמב"ם כן הוא דהו' דאורייתא ואין רא"י כלל ממ"ש שמכין אותו מדרות וזה ג"כ דעת הרב כאן שהעתיק כאן דברי הרמב"ם שצכלל ס"ב דין ג' משמע שעיקר דעתו שם ביצים דאורייתא ואסור בספק מה"ט היכי דליכא תערוכת כמ"ס לעיל כלל וסי' ס"ב ס"ק ט"ו: [ה] והרא"ש פסק לחומר. כ"כ בפ"ק דביצה ובפא"ט פסק כהר"ף וכבר עמד על קושיא זו הרא"ש בשלטי גבורים פא"ט והט"ז צ"ב סי' ט"ו וע"ש צנה"כ: [ו] וכתב צ"י דכן הסכימו רוב הפוסקים. וכ"פ הצ"ב בש"ע צ"ד סימן ט"ו וכן משמע בא"ח ס"ס תקי"ג ובעולת שבת שם פ' לדברי הש"ע דמיירי בנפתחו עיניו וכמ"ס מהרש"ל בשם התוספ' ובודאי נתעלם ממנו דברי הש"ע צ"ד סי' ט"ו דפוסק להדיא להתיר אף בלא נפתחו עיניו ושלח כדעת התוספ' וק"ל: [ז] והכי נקטינן. וכתב בהג"ה אשר"י פ"ק דביצה וכגון שנולד עם הכפיי' דהיינו נולה גדולה שעל גופו שיש לו קנים אבל אם לא גדלו כנפיים אסור ר"י משום שקץ עכ"ל וכוונת הג"ה זו דכה"ג לכולי עלמא אסור אף למאן דשרי בלא נפתחו עיניו וכ"פ כלל כ"ה דין י"א וב"ח צ"ב סימן ט"ו וכ"כ הש"כ ושאר אחרונים כמ"ס הט"ז שם ועיי' צנה"כ שם שהאריך להשיג עליו:

כלל

דשו"ה הם ועיי' בש"ך ריש סי' ל"ט: [י] לא עדיף מללי. ואף דקיימא לן לשער אף בללי' ומליחה צ"ב כמבואר לעיל כלל ל"ז ול"ח ובש"ע סי' ק"ה סעיף ה' וסעיף ט' בהג"ה ואפי' בכחוש גמור מ"מ הא פסק הרב דדוקא בדבר שיש בו סרך וגזירה דדבר שמן כגון דם וזיר אבל באיסור שאין בו שמוניות כלל כגון חמץ בפסח לכ"ע מליחה אינו חוסרת רק כדי קליפה ופשוט הוא שדם שבביצה לא שייך כלל שמוניות וגזירה דדבר שמן דדוקא בדם שבבשר וכה"ג איכא למיחש לדבר שמן משא"כ בכה"ג ואף לפי נוסח שמיך הרב לעיל בכלל וסימן ל"ח סוף דין ה' דהמנהג דאין לחלק מיהו באיסור דרבנן פשיטא דיש להקל עכ"ל מ"מ הא רוב דעת האחרונים דם ביצים דרבנן פשיטא דיש לסמוך עליהם בכה"ג וכמ"ס הרב לעיל כלל וסי' ס"ב דין ג' (וכה"ג כתב הט"ז צ"ב סי' ס"ו ס"ק ו"ו) אך מהרש"ל בפא"ט סי' ק"ב כתב על דברי הרשב"א וז"ל כל זה לפי סברתו אבל לפי מה דקי"ל לשער מליחה וללי' צ"ב חשיבין כבישול ואסור עד ס' עכ"ל ולע"ד דמהרש"ל ג"כ חז"ל לשטתו דפסק בפג"ה צ"ב סימן כ"ח אפי' בכחוש גמור כמו חמץ בפסח ג"כ משערינן צ"ב אבל לדעת הרב פשיטא דסוגי' בנטילה או קליפה כמו בללי ובש"כ סי' ס"ו ס"ק י"ג מתמיה שם מאוד על הרב שפסק בזה כרשב"א ומיישב שם דברי הרב בדוחק וע"כ מסיק שם להלכה כמהרש"ל אבל באמת דברי הרב פשוטי' וברורי' ועמ"ש לעיל סוף כלל ל"ח: [יא] מן הכיסוי. עיי' בש"כ צ"ב סי' ס"ו ס"ק י"ג שכתב שיש כאן טעות דל"ל מן הביצה וכה"ג מבואר מלשון הרב צ"ב סימן א' אכן באור' כלל מ"ב דין ו"ו משמע דהגרסא נכונה מן הכיסוי אבל אי מונח על החמין עלמו אסור כדעת מהרש"ל כ"כ הש"כ שם ועמ"ס ס"ק י"ד וע"ל כלל וסימן כ"ב ס"ק י"א: [יב] ואין נראה להתיר בקלופה. בש"כ סי' ס"ו ס"ק י"ג כתב דאפשר דגם הרשב"א לא קאמר אלא להתיר מה שבקדרה אבל החתיכה שהביצה מונחת עליו אסור כדי נטילה:

כ"ל וסימן ס"ד. [א] הכה תרנגולת על זנבה. וה"ה הפילה על ידי סיבה אחרת כן כתב

הצ"י צ"ב סימן פ"ו בשם הרשב"א: [ב] בד"א שאינו מעורה. עיי' צ"ב סי' פ"ו דדעת הטור וסייעתו דכל שהיא אדומה ואיזה צה שורייקי סומקין אף שאינה מחובר' באשכול מקרי מעורה בגידין ועמ"ס לקמן כלל ע' לענין דין זה והרמב"ם צ"ב סימן תמ"ו כתב וז"ל ביצים שהקרימו מותרת פ"י שנולדו בקרום בעלמא אע"פ שאינו קליפה אבל בלא קרום אסור דהוי אבר מן החי עכ"ל: [ג] ולא ידעתי טעם לדבריו. אף שהאור'ה בכלל מ"ב דין ה' כתב להדיא הטעם דאפרוח אסורה משום דלא קיימא לן כחזקיה שמחיר מטעם דכל כמה דלא מסרחה לא גביל ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא עכ"ל מ"מ כתב הרב שלא ידע טעם לדבריו דאכתי תקשה למה לא קי"ל הכא כיון דהוא מימר' מפורשת שם בתמורה סוף

כָּלֵל וְסִימָן. בְּדִין דְּבֶשׁ וְשֹׂאֵר דְּבָרִים הַבָּאִים מִן הַחֵי. וְבוּ יֵאָדְוּ דִּינֵיהֶם:

א דְּבֶשׁ דְּבָרִים מוֹתֵר וְאִין בּוּ מִשּׁוּם אֲכָר מִן הַחֵי [א] וְדוֹרֵשׁ לִיה פִּקְ דְּבִכּוּרֹת מִקְרָא וְכַתֵּב בְּסִפְר הַמִּצְוֹת אֶע"פ שְׁנוּפֵי דְּבָרִים מְעוֹרְבִים בּוּ וְכַשְׁמִפְרִישִׁין הַדְּבֶשׁ מִהֶן מִחֲמִמִּין וּמִרְתַּחֲתִין אוֹתוֹ אִפִּי' מוֹתֵר [ב] שְׁנוֹתָן טַעַם לִפְנֵם הוּא וְלֹא חִיּוּשִׁין שְׂמָא נִתְעַרְב בּוּ דְּבֶשׁ גּוֹעִין וְצִרְעִין דְּאִינוּ מִצּוּי בִּינִינוּ:

ב [ג] דִּין דְּבֶשׁ גּוֹעִין וְצִרְעִין כְּתִב ר"ת וְרַמְבַּם פ"ג דְּהַמ"א שֶׁהוּא מוֹתֵר וְר"י אוֹסְרוּ וְכֵן פֶּסֶק הַר"ש פ"ק דְּבִכּוּרֹת וְכַתֵּב מִהֲרָא"י וְאִינוּ מִצּוּי בִּינִינוּ כֻּלָּל וְאִין לַחוּשׁ לוֹ:

ג חֵלֶב בְּהֵמָה וְחֵיה הַמְּהוּרִים וּמִי רִגְלֵיהֶם מוֹתֵרִים וְאִין בְּהֵם מִשּׁוּם אֲכָר מִן הַחֵי וְדוֹרֵשׁ שֵׁם מִקְרָא וְאִין חִילּוּק בֵּין חֵלֶב אוּ מִי חֵלֶב דִּהִינּוּ חֲמִי חֵלֶב שֶׁנִּשְׁאָר אַחֲרֵי שְׁנִתְבַּשְׁלָה הַנְּסִיבִי דְּחֵלְבָא אוּ נְסִיבִי דְּחֵלְבָא וְהַכֵּל שְׂרִי וְכֵן נוֹהֲגִין דְּלֹא כְּרָא'ם [ד] דְּאוֹסֵר בְּמִי חֵלֶב כ"כ הַר"ש וְהַמ"ד סִימָן פ"א:

ד חֵלֶב שֶׁל בְּהֵמָה אוּ חֵיה טְמֵאָה אוּ מְרִיפָה וּמִי רִגְלֵיה וְצִירָה אֲסוּר כַּבְּשָׂרָה [ה] [ו] וְכֵן דוֹרֵשׁ מִקְרָא פֶּרֶק קִמָּא דְּבִכּוּרֹת:

ה חֵלֶב אִשָּׁה מוֹתֵר בְּד"א כַּשְׁפִּירֵשׁ מִן הָאִשָּׁה שֶׁחֲלַבְתּוּ לַחוּךְ כְּלִי אוּ לַחוּךְ הֵיךְ [ז] אֲבָל גְּדוֹל הַיּוֹנֵק מִשְׂרֵי אִשָּׁה אוּ שֶׁחֲלַבְתּוּ לַחוּךְ פִּי' [ח] כִּיּוֹנֵק מִן הַשֶּׁרֶץ וּמִבֵּין אוֹתוֹ מִכֹּת מִרְדּוֹת הֵבִי אֲמַרְיִנָן פ' אֶע"פ וְה"ה מִי רִגְלֵים שֶׁל אָדָם מוֹתֵרִין לְשִׁתּוֹתָן לְרִפּוּאָה לַחוּלָה שְׂאִין בּוּ סְכָנָה אוּ אִם הִשְׁתִּין וְזָנוּק לְכִלִּי אִינוּ אוֹסְרוּ כ"כ הַמְרַדְכִי פ' שְׁמוּנָה שְׂרָצִים:

ו תָּנוּק יוֹנֵק עַד ד' שָׁנִים לְכִרְיָא וְה' לַחוּלָה בְּד"א כַּשְׁלָא פ' אֲבָל אִם פִּירֵשׁ [ט] שֶׁגִּמְלָתוֹ ג' יָמִים מִעַתַּת לַעַת אַחֲרֵי כ"ד חֹדֶשׁ לֹא יִחְזִירָה וְהִנּוּ מִלִּי שְׁהִיָּה בְּרִיא וּפ' [י] אֲבָל אִם פִּירֵשׁ מִחוּךְ חֲלִיוֹ שְׁלֹא יוּכַל לִינֵק וּפ' יוּכַל לְהַחְזִירוֹ [יא] וְאִם יֵשׁ סְכָנָה [יב] מִחְזִירִין אֲפִילוּ אַחֲרֵי כַּמָּה יָמִים וְכַחוּךְ כ"ד חֹדֶשׁ אֲפִי' פ' מִחוּךְ בְּרִיו חֹדֶשׁ אוּ יוֹתֵר מִחְזִירִין אוֹתוֹ כִּךְ כְּתִב הַטּוֹר י"ד וְהוּא הַסְּכָמַת הַפּוֹסֵק' וְהַגַּמ' בִּירוּשְׁלַמִּי פֶּרֶק אֶע"פ וְכַתֵּב ב"י וְנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַבַּם אֶע"פ דְּמוֹתֵר לְהַחְזִירוֹ חוּךְ כ"ד חֹדֶשׁ מ"מ אֲסוּר לִינֵק רַק עַד כ"ד חֹדֶשׁ הוּאִיל וּפ' פַּעַם אֶחָד וְכַתֵּב הַמְרַדְכִי רִישׁ הַחוּלִין [יג] דָּאִם נִתְעַבְרָה הַשְּׁנָה נִתְעַבְרָה לַתָּנוּק וְכֵן הַסְּכִים מִהֲרָא"י בְּפַסְקִיו וּמִהֲרִי"ל:

ז יָאֵלִי דְּחִמּוּרְתָא אֲמַרְיִנָן פ'ק דְּבִכּוּרֹת דְּמוֹתֵרִין פ'י' כְּמוּ בִּיצִי זָכֵר שֶׁחֲמּוּרְתָא מִשְׁלַכְתָּ מִרְחֻמָּה [יד] וְכֵן הַשְּׁלִי' שֶׁחֲחִמּוּר נּוֹצֵר בּוּ דְּהוּי פִּירֵשׁ בְּעַלְמ':

מְרִיפָה

מִנְחַת יַעֲקֹב

דְּמִיחֻלָּף בְּטֵמָא ע"ש אֲבָל לְדַעַת הַרְמַבַּם פ"ב מִהֲמ"א דְּפֶסֶק דִּישׁ בְּבֶשֶׁר אֲדָם חִיסוּר דְּאוֹרִי' (וְעִיין שֶׁם בְּהַמ"מ וְכַרְיָן דְּכַתּוּבֹת פ' אֶע"פ) וְה"כ הֵא דְּאֲסָרִין חֵלֶב אִשָּׁה כַּשְׁלָא פ'י' הוּא כַּפְסוּתָה דְּלֹא לַחֲלָף בְּחֵלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה כִּיּוֹן דְּבֶשֶׁר אֲדָם ג' כְּטֵמָא וְכַשְׁמִי' סִימָן פ'ט סְעִיף א' בְּהַג"ה סָתֵם וּפֶסֶק ה'ר' כְּדַעַת הַרְמַבַּם וְכ"כ ה'ר"ן בְּכַתּוּבֹת שֶׁכֵּן עֵיקַר וְה"כ אִין אִנּוּ לְרִיכִין לְטַעַם הַר"ש שְׂאִין דֶּרֶךְ לֵאכּוֹל בְּשַׂר אֲדָם וְלֹא כַּט"ז שְׁבִימָן פ"א ס"ק ט' כַּתֵּב טַעַם הַר"ש: [ח] כִּיּוֹנֵק מִן הַשֶּׁרֶץ. וְהַפ"י חֲלַבְתּוּ לַחוּךְ פִּי' אוּ פ'י' עַל גְּבִי דד. כ"כ ה'ר"ב בְּסִימָן פ"א: [ט] שְׁגִמְלָתוֹ. אֲבָל לֹא גִמְלָתוֹ רַק שְׁפִירָשׁ הַיּוֹמָה וְיִנֵּק מֵאִשָּׁה נְכָרִית אֶע"פ שְׁפִי' כַּמָּה יָמִים לֹא מִקְרִי פ'י: [י] אֲבָל פִּירֵשׁ מִחוּךְ חֲלִיוֹ. מִשְׁמַע דָּאִם הֵילֵךְ בְּרִיא אִף שֶׁהָאִשָּׁה הִיתָה חוֹלָה וּמִחוּךְ כִּךְ פִּירֵשָׁה הוֹלֵךְ אֲפִי' הֵכָא אֲסוּר כִּיּוֹן שֶׁהוֹלֵךְ בְּרִיא: [יא] וְאִם יֵשׁ סְכָנָה מִחְזִירִין. אֲפִילוּ פִירֵשׁ מִחוּךְ בְּרִיו וְאִי לִיכָא סְכָנָה אֲסוּר וְעִיין בְּש"כ בְּסִימָן פ"א ס"ק כ"א: [יב] מִחְזִירִין וְלֵאחֲרֵי שֶׁנִּפְסַק הַסְּכָנָה אֲסוּר לִינֵק שׁוֹב כ"כ ה'ר"ב בְּסִימָן פ"א ס"ק כ"ב: [יג] דָּאִם נִתְעַבְרָה הַשְּׁנָה נִתְעַבְרָה לַתָּנוּק. בְּש"ע בְּסִימָן פ"א סְעִיף ז' בְּהַג"ה כַּתֵּב הַרְבֵּי וְעִיין בְּאִי' סִימָן י"ג וְשֶׁם פֶּסֶק לַעֲנִין לִישָׁא אִשָּׁה מִיִּנְקַת בְּחוּךְ כ"ד חוֹדֶשׁ דְּאֲסוּר וְגַם חוֹדֶשׁ עֵיבּוֹר עוֹלָה לְמַנִּין אִךְ לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לַחוּשׁ לַחוּדֶשׁ עוֹבֵר וְה"כ נִרְאָה דִּה"ה כֵּאֵן דִּישׁ לְהַחְמִיר לְכַתְּחֵלָה וְאִם פ'י' בְּחֹדֶשׁ עֵיבּוֹר ג' יָמִים מִעַל דְּהוּא כְּפִי' לְאַחֲרֵי כ"ד חוֹדֶשׁ כִּי יֵשׁ לַחוּשׁ לְהַחְמִיר כְּדַעַת רִאשׁוֹנָה כִּיּוֹן דְּמִסְפָּקָא לָן: [יד] וְכֵן הַשְּׁלִיָּה שֶׁחֲחִמּוּר נּוֹלֵךְ. וְהוּא הַנִּקְרָא בְּש"ס דְּבִכּוּרֹת דָּק ז' ע"ב עוֹר הַבָּא כְּגַד פִּנּוּי שֶׁל חֲמּוּר וּמִשְׁמַע בְּש"ס שֶׁם דְּדוּקָא הַשְּׁלִיָּה שֶׁל חֲמּוּר מוֹתֵר כְּדַמְשִׁי הַש"ס בְּחוּלִין בְּסוּף פֶּרֶק בְּהֵמָה הַמִּקְשָׁה שְׂאִי עוֹר דְּחִמּוּר שְׂמָאוֹס וְאִינָה מִטְמֵאָה אֲפִילוּ בְּטוֹמֵאֵת אֲוֹכְלִין אֲפִילוּ חִישָׁב עֲלֶיהָ מֵה שְׂאִין כֵּן הַשְּׁלִיָּה שֶׁל שֹׂאֵר בְּהֵמָה טְמֵא' מִשְׁמַע שֶׁם בְּסוּגִיא דְּש"ס פ' בְּהֵמָה הַמִּקְשָׁה דְּאִסוּר וְכַדִּיתָא לְהַדִּיא בְּרַמְבַּם פ"ד מִהֲמ"א דִּין ה' וְדִין י"ח לְהַדִּיא ע"ש וּבְפ"ב מִהֲמ"א דִּין י"ג דִּין הַשְּׁלִי' וּמ"ש שֶׁם הַר"ב ד' בְּהַשְׁגוֹת וְדַבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנָה שֶׁם וּבְפֶרֶק ד' וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַג"ה אֲשֶׁרִי מִא"ז סוּף פ' בְּהֵמָה הַמִּקְשָׁה דְּהַשְּׁלִיָּה עֲלָמוֹ שֶׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה אִסוּר רַק שְׂדַעְתּוֹ שְׂאִינוּ אֲסוּר הַמִּתְבַּשֵּׁל עִמָּה ע"ש וְעִיין בְּלַחֵם חֲמוּדוֹת שֶׁם רַק הַשְּׁלִיָּה שֶׁל חֲמּוּר שְׂאִי כִיּוֹן דְּמֵא' לֹא חֲשִׁיב אֲכִילָה כֻּלָּל לִכְן נִפְשׁ הִיפָה תִּחְלָלָנוּ כֻּלָּל זֶה כ"ל פָּשׁוּט וְכַרְוֹר אִכְן בְּש"כ ס'י' פ"א ס"ק י"א כַּתֵּב וו"ל שְׁלִיָּה שֶׁל חֲמּוּר וְכֵל שֶׁכֵּן שְׁלִיָּה שֶׁל שֹׂאֵר בְּהֵמָה טְמֵאָה

כָּלֵל וְסִימָן ס"ה. [א] וְדוֹרֵשׁ לִיה פִּקְ דְּבִכּוּרֹת. וְהֵא דְּאֲטַרְךָ לְדַרְשָׁא אֶע"פ דְּכַתִּי לְהַדִּיא

כַּמָּה פַּעֲמִים בְּקִרָא בְּשַׁבָּת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל אֲרָץ חֵלֶב וְדַבַּשׁ הַסֵּם מִיִּירֵי דְּבֶשֶׁת תְּמָרִים כ"כ בְּש"ד: [ב] שְׁנוֹתָן טַעַם לִפְנֵם. אֶע"פ דְּקִי"ל כוֹתֵן טַעַם לִפְנֵם אֲסוּר לְכַתְּחֵלָה מ"מ זֶה מִקְרִי דִּיעֲבַד דְּאִי לֹא הָיָה יִאסֵר הַדְּבֶשׁ וְעוֹד דְּאִין כּוֹוֹנִיתִינוּ רַק לַתָּנוּק הַדְּבֶשׁ וְכַמ"ש הַרְבֵּי לַעֲלִי כֻּלָּל וְסִימָן מ"ו דִּין ח' וְהַתּוֹסֵף פ' הַשּׁוֹכֵר אֵת הַפּוֹעֵל דָּק ס"ט ע"א כַּתֵּב דְּאִפִּי' אֲוֹכֵל גּוֹף הַדְּבֶשׁ עִם רִגְלֵי הַדְּבָרִים ג' כ' מוֹתֵר דְּהוּי כְּעִלְמוֹת הַחֲמוּ' וּמוֹתֵרִין בְּאֲכִילָה וְכ"כ הַר"ש וְעִיין בְּש"ד וּבְב"י ס'י' פ"א דְּמִשְׁמַע שֶׁם דַּעַת הַסֵּם ג' כן הוּא וְהַכֵּל עוֹלֵי בָקָה אַחַד וְע"ש וְע"ל כֻּלָּל פ"ה דִּין כ"ג: [ג] דִּין דְּבֶשׁ גּוֹעִין וְצִרְעִין. וְדַבַּשׁ שְׁעוּשִׁין הִשְׁמַעְתָּלִים מִעֲנֻבִים פֶּסֶק בְּש"ע ס'י' רַכ"ג דְּאִסוּר וְעִיין בְּש"כ וּבְט"ז: [ד] דְּאוֹסֵר בְּמִי חֵלֶב. עִיין בְּב"י ס'י' פ"א מִבּוֹחַר דְּאִף הָאוֹסֵר אִינוּ אוֹסֵר אֲלֵל בְּמִימֵי חֵלֶב דְּהִינּוּ אַחֲרֵי שְׁנִתְבַּשְׁלָה הַנְּסִיבִי דְּחֵלְבָא אֲבָל הַנְּסִיבִי דְּחֵלְבָא עֲלָמוֹ מוֹתֵר לְכ"ע וְהַשְׁתָּא אִתִּי שְׁפִיר לְדַעַתוֹ הֵא דְּאֲמַרְיִנָן בְּהַגּוֹד מִן הַמִּבּוֹשֵׁל וְהוֹבָא ב"ד סִימָן ר"ו דְּהַגּוֹד מִן הַחֵלֶב מוֹתֵר בָּקוֹס וְקוֹס הִינּוּ מִי חֵלֶב דְּהוּא נְסִיבִי דְּחֵלְבָא אֲבָל הַט"ז בְּסִימָן פ"א ס"ק ז' הַבִּין דְּלִמִּי חֵלֶב עֲלָמוֹ אֲסוּר עַל כֵּן כַּתֵּב שֶׁם דְּהֵאִי הַגּוֹד מִן הַחֵלֶב לַעֲנִין חִיסוּר הַגָּאָה קִתְּנִי וּבִאֲמַת כּוֹלִי סוּגִיין מִשְׁמַע לַעֲנִין אֲכִילָה קִאִי וּמ"מ לְק"מ כַּמ"ש: [ה] וְכֵן דוֹרֵשׁ מִקְרָאִי. וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּאִכְכָּ לְמָה אֲטַרְךָ קִרָא לְשִׂרְיֵי חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה תִּפּוֹק ל' מִדְּאֲטַרְךָ קִרָא לְאֲסוּר חֵלֶב טְמֵאָה מִכֻּלָּל דְּחֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׂרִי י"ל דְּאֶע"פ אֲטַרְךָ קִרָא לְאֲסוּר חֵלֶב טְמֵאָה לְאֲסוּר נְמִי מִשּׁוּם דְּאִתִּי מִטְמֵאָה וְלַעֲלֹם חֵלֶב טְהוֹרָה אֲסוּרָה מִשּׁוּם אֲכָר מִן הַחֵי וְעִי"ל דְּאֶע"פ דְּאֲסוּר חֵלֶב טְהוֹרָה מִשּׁוּם אֲמִי' הוּא אֲמִינָא דְּחֵלֶב טְמֵאָה שְׂרִיא מִשּׁוּם דְּאִין אֲכָר מִן הַחֵי וְהֵג בְּטְמֵאָה כְּדִיתָא ב"ד ס'י' ס"ב וְעִיין בְּב"י בְּס"י פ"א לַעֲנִין מִי רִגְלֵי וְצִרְעִיָּה שֶׁם וְעִיין בְּב"ה בְּס"ק ז': [ו] וְכֵן דוֹרֵשׁ מִקְרָאִי פ'ק דְּבִכּוּרֹת. וּבְש"ע רִישׁ סִימָן פ"א כַּתֵּב דִּישׁ מִי שְׁמִתִּיר בְּמִי רִגְלִים וְעִיין בְּש"כ שֶׁם ס"ק ב' כַּתֵּב דְּמִי רִגְלֵי חֲמּוּר אֲסוּר אֲכִילָה דְּכ"ע ע"ש: [ז] אֲבָל גְּדוֹל הַיּוֹנֵק מִשְׂרֵי אִשָּׁה. הַר"ש כַּתֵּב בְּפ' אֶע"פ דְּטַעַמָּא דְּכַשְׁלָא פ'י' אֲסוּר מִשּׁוּם דְּאִתִּי לַאֲחֻלּוּפִי בְּבֵהֵמָה טְמֵאָה כִּיּוֹן שְׂאִין דֶּרֶךְ לֵאכּוֹל בְּשַׂר אֲדָם מִיחֻלָּף בְּטֵמָא ע"כ"ל הַר"ש וְאִזִּיל לְשַׁתּוֹתָן שְׁפַסְקָא שֶׁם דְּבֶשֶׁר אֲדָם כַּשְׁפִּירֵשׁ מִמֶּנּוּ ג' כ' מוֹתֵר רַק לַחוּךְ וְלֵאכּוֹל מִמֶּנּוּ אֲסוּר רַק מִדְּרַבְנָן מִחֲמַת גִּזְרָה

ח מריפה שינקה מכשרה חלב שנמצא בקיבתה מותר וכשרה שינקה מן המריפה חלב הנמצא בקיבתה אסור [טו] ודוקא הצלול אבל הקרוש מותר כ"כ המיד' סי' פ"א וכ"כ הרמ"א והרא"ש והרשב"א והר"ן והכי נהוג לכתחלה ודלא כהרי"ף והרמב"ם דמתירין אף הצלול וב"י כתב דנקטינן בדבריהם וכ' שכן נהגו עכ"ל ואינו חולק במקום שיש מנהג אך במקום שאין מנהג נראה דנקטינן בדברי המחמירין ורובי ובתראי אינון ונראה מדברי מהר"א בהג"ה ש"ד דנהגו לאסור לכתחלה קיבת מריפה שינקה מהבשרה משום מראית עין ועוד יתבאר לך מן זה לקמן סי' ע"ט:

י כתב המרדכי פכ"ה דף תש"ס ע"ב הלוקח גרי מעכו"ם קיבתו מותרת ולא חיישינן שמא ינקה ממריפה או טמאה עכ"ל:

י כתב באו"ה בהמה שינקה מן הטמאה פשיטא דבהמה מותרת כמו תרנגולת שנתפסמה בשרצים [טו] אבל מבל מקום לכתחלה אסור לקנותו אם דבר ידוע הוא משום מראית עין עכ"ל ומה שכתב התרנגולת שנתפסמה בשרצים מותרת כן הוא במרדכי דיבמות פ' אלמנה לכהן גדול [יז] אבל בתו' דתמורה פ' כל האסורים כתב [יח] דאם לא נתפסמה כל ימיה רק באיסור אסורה וה"ה לכשרה שינקה מן המריפה או טמאה:

יא כתב הר"ן ריש פ' אין מעמידין דיש איסורין להניק תינוק מן עכו"ם במקום שיש מינקת ישראלית דחלב עכו"ם כחלב בהמה טמאה [יט] אבל בשאין מינקת ישראלית מותר דסתם תנוק מסוכן הוא אצל חלב אבל רשב"א ז"ל כתב דמדינא חלב עכו"ם שריא אלא שמטירות חסידות הוא שלא להניק מן עכו"ם לפי שטבע ישראל רחמנים וביישנים אף חלבן כיוצא בהן ולכן אין להניק מעכו"ם עכ"ל ובהג"ה פ"ב דעכו"ם כתב [כ] דטוב להזהיר המינק' שלא תאכל דברים טמאים וראי' מאחר שאכל' אמו דברים טמאים וזה גרם לו שיצא לתרבות רעה עכ"ל:

כלל וסימן ס"ו. דין לקיחת ביצים מן עכו"ם. ובו ג' דינים:

א מסקינן פא"ט שלוקחין ביצים מן עכו"ם ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום מריפות או שמא מעוף טמא הם ובלבד שיאמר העכו"ם מעוף פלוני הם ואנו מכירין שהוא טהור דאז מרתת העכו"ם לשקר ואנו לוקחין עכשיו ביצים מן העכו"ם אע"פ שאינו אומר של עוף פלוני היא דאנו סומכין על רוב ביצים המצויין בינינו שהם של עופות טהורים וכ"כ התוס' והרא"ש והמ"מ כתב פ"ג מה' מ"א ועוד טעם שאנו אין קונים רק ביצי תרנגולת ואווז' והם ניכרים בטביעות עין וכ"כ באו"ה וכתב [א] אבל אסור לקנות ביצים אחרות מן עכו"ם אא"כ מכיר בסימנים ואומר מעוף פלוני וטהור הוא עכ"ל וה"ה כל הביצים שמכיר בט"ע שרי [ב] וכן המנהג לקנות ביצים בר אווזות מקצתן בקליפין לבינים מקצתן ירוקים בקליפתן כי מכירין בהן שהם ביצי בר אווזות שדרכן בכך: ב אמרינן בגמרא פא"ט ובפ' אין מעמידין דסימני ביצים להכיר שהוא מעוף טהור כשראשו אחד בר ועגול וראשה הב' חד ועגול וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ומ"מ אינו סי' מובהק לקנות ביצים מן עכו"ם אלא כשאומר העכו"ם זה של עוף פ' ואנו מכירין העוף שטהור הוא ואז סמכין אסימנא אבל אם רואין ששני ראשין כדון או חדין או שחלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי אסורה [ג] ולא יועיל אמירת עכו"ם שאומר משל עוף פלוני וטהור הוא:

ובכתב

מנחת יעקב

טמאים וכן משמע בהג"ה אשרי' דאנכרית קאי וכן משמע להדיא מלשון הרב בסמיני' דלקמן אך בט"ע סי' פ"א כתב הרב דאפי' במינקת ישראלית יש לזהר מלהאכיל דברים טמאים פי' שם הט"ז והש"כ דמייירי אס' האשה יש לה חולה בענין שהי' מותרת לאכול דברים טמאים לא יתן להניק את בנה רק ישכיר לו מינקת אחרת מישראלית וע"ש:

כלל וסי' סו. [א] אצל אסור לקנות ביצים אחרות. דהיינו דוקא שידוע שאינם מביאים השכחי' אצל

בסתם ביצים או ביצים טרופות שטרפן העכו"ם לפנינו מותר לקנות מהן אף שאינם מכירים כלל בטביעות עין ועמ"ש לקמן כלל ס"ז ס"ק א': [ב] וכן המנהג לקנות ביצים בר אווזות שקורין וילדי ענטין בל"א שאינם בני תרבות ומסיק בתשוב' למח דלק' סי' כ"ט שיש למחות ביד הנוהגין היתר ואפי' אס' ימלאו לה ביצים שיהא ראשם א' חד וראש' א' כד כיון שיש אווזה מיני בר אווזות הבר שאינ' בני תרבות שיש להם סי' טומאה א"כ אין לאכול אלא במסורת עכ"ל ע"ש ומאמ"ז האלף מוהר"ר יוסף שמעתי בשם אביו אמ"ז הרב המופלג מוהר"ר יעקב זל"ל דלכך נוהגין איסור בילדי ענטין דהיינו בר אווזות שאינם בני תרבות לפי שכל ימיה' נתגדלו באיסור שאוכלין כל ימיה' שקלי' ורמשי' וא"כ לפי זה אפי' במסורת אין לאכול וע"ש בתשובת למח דלק' שהאריך בדון דבר אווזות ועמ"ש לעיל כלל ס"ה דין יו"ד ס"ק ע"ז וי"ז: [ג] ולא יועיל אמירת עכו"ם. לא בעי למימר דדוקא אמירת עכו"ם לא מהני אצל אמירת ישראל מהני כבה"ג דהא מצוה' דש"ס ופוסקי' דהיינו ששניה' נדים או חדי' או ודאי הוא מעוף טמא וא"כ אפי' ישראל כשר לא מהני דודאי משקר ומכחיש הידוע וכמשמעו' לשון הרב ג"כ שכתב ודאי אסורי' אלא לפי שכל כלל זה מייירי מעכו"ם לכן כתב ג"כ עכו"ם אצל באמת אפי' ישראל כשר לא מהני בזה ועיין בט"ע סי'

טמאה ועיין בס"ק ב' עכ"ל ותמיהא גדולה בעיני דליך נתעלם ממנו כל זה שכתבתי ועוד דמאי כל שכן שייך כאן ובדאי כוונתו אמ"ש הש"כ שם בס"ק ב' לענין מי רגלים דחמיר של חמור משאר בהמה טמאה לכן כתב שהוא כל שכן ג"כ לענין השליא ובאמת אין זו ראייה כלל דשאני לענין מי רגלים דעכירי וכמ"ש הש"כ עלמו משא"כ לענין השליא הוא להיפך דחמיר של שאר בהמה טמאה מבחמור כמצוה' דש"ס ופוסקי' שכתבתי ואין אומרים כבה"ג זו דומה לזו ודו"ק: [טו] ודוקא הללו עיין לקמן כלל ע"ט מתבאר בללו ואח"כ נקרא: [טז] אצל מ"מ לכתחלה אסור לקנותה. משמע דכ"ש דאסור לכתחלה להאכיל לבהמה דברים אסורי' וכ"כ הש"כ בסו' ס' ס"ק ה' אך שכתב דממרדכי דיבמות משמע דאפי' לכתחלה מותר וכן מסכים שם לדינא ע"ש: [יז] אצל בתוס' דתמורה משמע דדעת המרדכי ואו"ה דאפי' נתפסמה כל ימיה ג"כ מותרת וכן הכריע הש"כ בסו' ס' ס"ק ה' וכתב שגם דעת התוס' כן דדוקא באיסורי הנאה אסרינן משא"כ באיסור אכילה דכל מעוכל הוה כשרוף ומותר אפילו לכתחלה ודבריו מסתברים (אך שלשונו שם קצת מגומגם ונריך תיקון ובגליון הש"כ שלי תקנתי על נכון וכן נראה לי קצת ראייה ממדרש איכה דף ס' ע"א גבי חד מאיסתנים שהאי טבחא שהניח לינק מכלבא ע"ש: [יח] דאם לא נתפסמה כל ימיה. לאו דוקא דהוא הדין אם עיקר גדולי מאיסור וכדמשמע שם בתמורה ורש"י ותו' שם וכ"כ בתשובת משאת בנימן בחידושי דיני' ליו"ר דעה ס"ק ג' וע"ש בפ' המשינו' להרמב"ם וברע"ב ובש"כ בסו' ס' ס"ק ה': [יט] אצל כשאין מינקת ישראלית מותר. ומ"מ לא יניח עמה התינו' כדאיתא ב"ד סי' קנ"ד ע"ש: [כ] דטוב להזהיר המינקת פי' המינקת עכו"ם דסליק מינה קאי ולומר דאף דמותר לינק מעכו"ם היכי דליכא מינקת ישראלית מ"מ יזהיר שלא תאכל דברי' טמא' דמינקת טמאית ודאי לא לריך להזהיר דמוהרת ועומדת שלא לאכול דברים

ג וכתב השור י"ד סי' ס"ז דאין חילוק בזה בין ישראל חשוד לעכו"ם וכ"כ חמ"מ וחר"ן [ד] דלא כהרמב"ם דס"ל דדוקא בישראל חשוד מהני ולא בעכו"ם וכתב עוד הר"ן בשם הרמב"ן דדוקא ישראל חשוד דינו כעכו"ם וצריך לומר מעוף פלוני ומהור הוא אבל סתם ישראל אע"ג דאינו מוחזק בכשרות [ה] לא צריך דלימא הכי עכ"ל:

כלל וסי' ס"ז וס"ח. דין קניית ביצים מרופות מן העכו"ם ובו ד' דינים:

א אין קונים ביצים מרופות מן העכו"ם [א] כיון דאין דרכן למכרם כך אלא שלימות מוכח מילתא שהם ש"ל מרופות ומכרן ישראל לעכו"ם מרופות כדי שלא יחזרו וימכרו לישראל שבוה היכרא לישראל שמן המריפה הן באין ולא יקנם הכי אמרינן בגמרא פא"ט והוא הסכמת הפוסקים:

ב וכתבו החו והפוסקים ודוקא שאנו רואין שהם מרופות אבל מותר לקנות ממנו פת הנלוש בביצים במקום שנוהגין היתר בפת של עכו"ם דכיון שאין אנו רואין אותן מרופות בידו ואין חוששין ג"כ משום דם דרוב ביצים אין בהם דם:

ג אמרינן בגמרא אין מוכרין ביצה נביל' או מריפ' לעכו"ם [ב] שמא יחזור וימכרנו לישראל כיצד יעשה ימריפה בקער' וימכרנו לעכו"ם שאנו ודאי לא יקנה ישראל שאין קונים ביצים מרופות מן העכו"ם:

ד כתב באו"ה כלל מ"ד בשם סמ"ק דעכשיו דאין אנו נוהגין מפת של עכו"ם אסור למכור להם ביצ' מרופות או אסורות משום דם אפי' כשהן מרופות אא"כ יבשלם העכו"ם לפניו דחיישינן שמא יערבם בפת ויחזור ישראל ויקנה ממנו וכתב בכלל מ"ב [ג] דכן נוהגין אע"ג דלפי זה שרי לקנות מן העכו"ם ביצים מרופות דמאחר דישאל אסור למכור לו מרופו' א"כ אין כאן ריעותא מ"מ נרא' דאסור' יש לחוש לדב' מאח' שנוכר בגמ' אע"פ שנתבטל הטעם קצת מ"מ לא נתפשט המנהג שלא למכור לו ויש לחוש למיעוט שמא מכר לו ישראל מרופות מאחר שחזינון ריעותא שהם מרופות בידו כנ"ל:

כלל וסי' ס"ט. בדין ביצה שנתבשרה או נצלה ביד עכו"ם ובו ד' דינים:

א [א] ביצה שצלאו עכו"ם פסקינן פ' אין מעמידין בר' יוחנן דאזורה וכ"פ הר"ף ושאר הפוסקים:

ב ופ"ה הנלוש בביצים כתבו החו' והרא"ש פ' אין מעמידין אע"פ שיש בביצים משום בישולי עכו"ם ושלקות אסור בכל מקום אפי' מותר כיון שהפת מותר הביצים טפלים לו:

ג ודוקא כשהפ' נילש עם ביצים ואינן בעין על הפת אבל אם הם בעין כגון שהביצ' שמוחי' על הפת וניכרים בפני עצמו אסורי' הכי משמע מדברי החו' והאשרי' והמרד"ך פא"ט וכ"כ הג"ה אשרי' פ' אין מעמידין וכך נראה מדברי ומדברי הסמ"ג [ב] וכ"כ באו"ה לאסור' והבי' נהוג דלא כדעת הרשב"א וחר"ן שכתב פא"ט ופ"ב דביצה דשרי אפי' בבח"ג:

ד ודוקא פת ממש וכל דבר שקמחא עיקר דהוי כמו פת אבל הני נילוש דגובלא בעלמ' נינהו ומברכין עליהו בורא מיני מזונות אין בכלל פת ויש בהם משום בישולי עכו"ם וכ"כ האגור בשם החוספת אמנם ר"י מפריש התיר דמאחר דאם קובע סעודתא עליהו מברך עליהו המוציא [ג] הוי בכלל פת וכת' באו"ה מ"מ הר"ר אליעזר מניישטאט

מנחת יעקב

בט"ע שהיה של תרנגולת שאסור' ללוקח' ובאמת הוא נגד משמעות הפסוק והפוסקים' וכן מוכח ג"כ ממה שכתב הרב בדיון ב' בסמוך בשם הפוסקים גבי פת הנלוש צבילים וכ"פ הט"ז בסו' פ"ו ס"ק ה' דבכל גוונא סמיכין ארובא וכן עיקר וע' בנה"כ שםפקפק קצת על ראיות של הט"ז אבל מ"מ משמע מדבריו שם שסמיכין כן לדינא ע"ס: [ב] שמא יחזור וימכרנו לישראל. משמע דאפי' ביצה אחת אסור למכור להם מטעם זה ולא אמרינן כיון דאינו רק ביצה אחת מסתמא יאכלנו העכו"ם ועמ"ש כלל וסי' מ"ו ס"ק ל"ד: [ג] דכן נוהגין. אע"פ שבאו"ה שלפנינו לא כתב הלשון שכן נוהגין מ"מ מבוחר מדבריו שפסק כן ועיין בש"כ סי' פ"ו ס"ק כ"ח שכתב דמשמעות הפוסקים' ראשונים' ואחרונים' אינו כן דכולי האי לא חיישי' ומיהו יכול להיות דכל הני פוסקים' מיירי בעכו"ם שאינו נחתם אבל בנחתו' שכיה מוצא שמערב עם הפת צילים עכ"ל ועי"ל דהני פוסקים' מיירי במקום שאין נוהגין לעשות הפת עם צילים אז מותר למכור' ואף אם אירע שגלוש הפת עם צילים סמיכין ארוב' כיון דלא ראינו מרופת בידו משא"כ במקום שנוהגין לעשות הפת עם צילים נראה דיש להחמיר כהסמ"ק וכן משמע להדיא מדברי הרב בהג"ה ס"ס פ"ו ע"ש ודוק:

כלל וסימן ס"ט. [א] ביצה שללאה עכו"ם. וה"ה נתבשרה

אלא שר' בהווה ואע"ג דק"ל כל דבר שנאכל כמות שהו' חי אין בו משום בישולי עכו"ם וביצה ג"כ ראוי לגומעה חי מ"מ אכילה ע"י הדחק הוא ולא שמה אכילה: [ב] וכ"כ באו"ה לאסור. בלבוש סי' קי"ב סעיף ד' כתב וז"ל ויש להחמיר אם אפשר עכ"ל משמע דאם ח"ל לו ליקח אחר דמותר ליקח וא"ל לטרוח או להתענות ג' ימים בשביל זה וכנ"ל עיקר דבאמת ח"ל לפר' דעת החו' והרא"ש להתיר בשמחה' עלי' וכ"כ הרשב"א וחר"ן להדיא בשם החו': [ג] הוי בכלל פת ומותר. בט"ע כתב וט

סי' פ"ז דנשמר מזה וכתב סתם ולא יועיל אמירת המוכר וע"ש בש"ך ס"ק א': [ד] דלא כהרמב"ם. וכן הסגמ"ה כל האחרונים' ועיין בש"כ סי' פ"ו ס"ק ב' וע"ז ס"ק ג': [ה] לא לריך דלימא הכי. וכתב הר"ן מ"מ לריך שיאמר מעוף טהור הוא אף שאין לריך שיאמר מאיזה עוף וכמו בדגים שלריך שיאמר אני מלחתי' עכ"ל ומיירי דוקא באותן צילים שיש בהם שינוי דאל"כ אפי' בעכו"ם מותר לקנות בלא שום אמיר' כלל וכמבואר בדיון א' ודיון הדג' וביניהן מתבאר בט"ע סי' פ"ב וע"ש:

כלל וסי' ס"ז וס"ח. [א] כיון דאין דרכם למכר' כך. משמע

דאי לאו האי טעמא היה מותר מדי' אף דהכא אע"פ שאומר מעוף פלוני וטהור הוא מאי הוה הא לא מוכר כבר הרגיש בזה הר"ן בפא"ט ומסיק וז"ל דכי צעינן דיאמר של עוף וטהור הוא ה"מ בדוכתא דשכיחי עופ' טמאי' אבל בדוכתא דלא שכיח לא חיישינן ליה ומש' הכי קאמר לפי שהתירו למכור לעכו"ם ביצה מרופה אסור ללוקחה עכ"ל הר"ן. משמע מזה דאם הביא העכו"ם ושבר בפניו שלא בכוונה ולא הכרנו עדיין בט"ע שהיה של תרנגולת מ"מ מות' ליקח ממנו כיון דידעינן בודאי שלא לקח מרופה מן הישראל' תו ליכא ריעותא למיחס לדבר טמא כיון דאין טמא מאי וכ"כ הרב סוף כלל זה והא דכתב הרב לעיל כלל ס"ז דין א' בשם האו"ה דאסור לקנות צילים אחרות מן עכו"ם אא"כ מכיר בסימני' היינו צבילה שלם לפנינו ורואין שאינו מאותן צילים השכיחי' לכן לריך שיכיר בסימני' משא"כ בסתם צילים אפי' מרופות ודאי סמיכין אצילים המלוי' בינינו (ודלא כדמשמע מדברי הט"ז בסו' פ"ו ס"ק ה' שפי' דברי הרב ואו"ה להיפך ובאמת אינו) וכדמשמע מהר"ן להדיא וכן משמע מש"ס ותוס' והרא"ש בפא"ט וס"ד ודלא כהב"ח שכתב בסימן פ"ו ס"ק ה' הטעם דהא דאין קונים צילים מרופות היינו כיון דאין יכול להכיר בט"ע ולכן פסק דאם שבר העכו"ם בפניו ולא ראינו

מנייא שמאט היה אומר הקובלך שאופין על ברזל מ'ש' כשהכרזל חם מושחין אותו בחלב ושאר חילוקי דיני בשולי עכ"ם יתבאר לקמן כלל וסי' ע"ח:

כלל וסי' ע'. בדין מצא ביצים בתרנגולת ובו ב' דינים:

א' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מות' לאכלם בחלב דלא מקרי בשר ואין צריכין מליחה ודוק' שהם בקליפתן כשאר ביצים גמורות אבל בלא קליפתן אסור לאכלם בחלב דקרי בשר וגם [א] צריכין מליחה כשאר בשר כך כתבו הש"ד והמרדכי אע"ג דהאשר"י ושאר פוסקים מקילין עוד יותר מ"מ כבר כתב מהרא"י ז"ל דנוהגת הנשים למלחם אפי' אם הקליפ' החצונה קשה לגמרי ונתן טעם לדבריהם משמע דסבירא ליה דיש להחמיר [ב] והיה שלא לאכל' בחלב ולי נראה דודאי אין היוק להחמיר למלחן לחוד אבל אין למלח' עם בשר דלמא אין בהם דם ובלעי' מדם הבשר [ג] קל וחומר מדגים שנמלחו עם עופות אבל כל שאין להם חלבון רק חלמון כתב ב"י דנוהגין למלחם אפי' עם בשר ובכל כיוצ' בדברים אלו סומכין על המנהג עכ"ל ולפי דבריו נרא' דה"ה לענין אכילת בשר אם אין להם חלבון ונתערבו עם חלב נאסר הכל דמאחר שמחזיקין אותן לודאי בשר כל שאין להם חלבון ומחזיקין בה דם כמו בשר איכ' נאסרו עם חלב אבל [ד] כל שיש להם חלבון אע"פ שעדיין רכים מ"מ שרי אע"פ שמחמירין למלחם לכתחלה מ"מ אם נתערבו בחלב יש לסמוך ארש"י והרשב"א והרא"ש שכתבו דבכה"ג לית בהו משום בשר בחלב כנ"ל [ה] והבי נהוג:

וכתב

מנהגת יעקב

ברור ופשוט עכ"ל אבל באמת לפע"ד דברי הרב נכונ' כמ"ס ואולי נוסחא אחרת נזדמן להצ"ח בדברי הרב שם וכמו שהעתי' הצ"ח בשמו וז"ל אם מלחו עם בשר אין לחוש דיעבד עכ"ל ולכן השיג עליו הצ"ח אכן צריש דברי הצ"ח שם ובש"כ סי' ע"ה אף שהיה לפניו נוסחא שלפניו מ"מ הבין כן מדברי הרב ולע"ד עיקר כמ"ס וכן משמע מלשון הרב בד"מ סי' פ"ז וכן עיקר לדינא דהבילה אסורה אם נמלח דיעבד עם בשר אחר וכ"פ מהרש"ל והצ"ח וכן הסכמ' הש"כ והט"ז לדינא ואם נגמר החלמון לבד ע"ס: [ד] כל שיש להם חלבון ואפי' עדיין מעורין. וכמ"ס רש"י והרא"ש והרשב"א להדיא דפסקו כת"ק והא דכתב הרב לעיל בכלל ס"ד דין א' בשם הרשב"א בהכנה התרנגולת על זכבה והפילה ביצתה קודם שנגמר' דאם היתה מעורה בגידין הוי כבשר הפורש מן המי ואסורה כבר הרגיש בזה מהרש"ל פרק כל הבשר סי' ב' ואחריו נמשכו הצ"ח והדרישה והט"ז והש"כ סי' פ"ז בתירוצים שונים אבל באמת לע"ד נראה דמעיקרא לא קשה מידי כיון דלהרשב"א מה דקאמר בש"ס גמורו' היינו כל שנגמור החלבון והחלמון איכ' הא דהפילה ביצתה קודם שנגמרו מיירי דלא נגמר החלבון רק החלמון לכן אסורה במעורה אף שמהרש"ל דחה תירץ זה בשתי ידים ואחריו נמשכו כל האחרוני' וז"ל מהרש"ל ואי אפשר לדחוק ולומר דהתם מיירי כשלא נגמר החלבון איכ' אין שייך לומר שלא היתה מעור' בגידין עכ"ל ולא ידעתי למה חשב תירץ זה לדחוק כיון שהרשב"א פירש הא דקאמר בש"ס ביצתה גמורה היינו בנגמור החלמון וחלבון לבד איכ' הא דהפילה ביצתה קודם שנגמרה ע"כ שלא נגמרו החלבון והחלמון (ועל זה כתב הרשב"א דמיירי שאינ' מעורין) דאל"כ יהיה גמור' ממש ומה שהקשה מהרש"ל דאיכ' לא שייך לומר שלא היה מעור' בגידין עכ"ל לא ידעתי מי הגיד לו דבר זה והלא מוכרח בפי' רש"י ביצתה דף ו' ע"ב ד"ה ביצתה גמורות וכו' דאף שחלמון לבד נגמר גם כן יכול להיות שאינ' מעורין וכן משמע בתו' שם דף ו' ע"א וכן משמע שם באשר"י וכן מוכח להדיא מדברי הר"ן בחולין שכתב פכ"ה דף תשט"ו ע"א וז"ל השוחט תרנגולת ומלא בה ביצים גמורות שאינ' מעורות בגידין כמ"ס שם בפ"ק ד"ט מותרת לאכלם בחלב דלא חשיבי בשר עכ"ל ועל כרחיק ל"ל דהאי ביצים גמורות שכתב הר"ן היינו בנגמור החלמון ולא החלבון דנגמור אף החלבון הא כ' הר"ן להדיא בפ"ק דביצתה דאפילו מעורין מותרין לאכלם בחלב אלא על כרחיק ל"ל דזה מיירי בנגמור רק החלמון ובשלטי' גבורים פכ"ה הקשה דברי הר"ן אהדיי והניח בל"ע ולפי מ"ס לא קשה מידי וכן מבואר להדיא מדקדוק לשון הר"ן פ"ק ד"ט שכתב שם וז"ל וביצים גמורות כה"ג אפי' הן מעורות משמע דגמורות בחלמון לבד לריך שלא יהא מעורין וכמ"ס הר"ן בפכ"ה ובה מיושב"י ג"כ דברי הר"ן פ"ק ד"ט שלא יהי' מתנגדי' להרי"ף שם ודוק ואיכ' מבואר להדיא מתוך דברי הר"ן דאף בנגמור רק החלמון ושייך לומר שאינ' מעורין ושלא כדעת מהרש"ל והכל ניחא ודוק: [ה] והבי נהוג. עיין בש"כ בסי' פ"ז ס"ק י' שהארי' הרב' נדון זה והסכים

וכן מיני מתיק' שקורין לעקיף הם בכלל פת ועיין בא"ח סי' קס"ח וע"ל כלל ע"ה דין י"א מדינים אלו:

כלל וסימן ע'. [א] צריכין מליחה. מדלא הזכירו ג"כ הדחה

משמע דא"ל הדחה ראשונה ול"ל הטעם כיון דאין דם בעין עליו וגם למ"ד טעם הדחה ראשונה כדי להתרכך ג"כ א"ל דהא הביצתה בלא קליפה הוא רק מאוד (ואם הוא בקליפה גם המליחה הוא חומרא בעלמא וק"ל ועי"ל דמדכתבו ולצריכין מליחה כשאר בשר דה"ה הדחה בעי' כשאר בשר והדח' נורף מליחה הוא והוא בכלל מליחה וכנ"ל עיקר וכ"כ האו"ה סוף כלל מ"ב ומהרי"ל דריני בשר וחלב דלריך שרייה ומליחה כמו שאר בשר: [ב] וה"ה שלא לאכל' בחלב. באמת לפי טעם המנהג שכתב מהרא"י מהא דאמר' אפי' ביעתא בכותחא לא לשרי אינש וכו' משמע דגם בשר וחלב נוהגין כן מ"מ כ"ל דאין הא"ה ממהנה המליחה לגבי בשר וחלב דאפשר לומר דאלל המליחה המנהג הוא ע"פ הדין לפי מה שהירץ תוס' ביצתה דף ו' ע"ב ד"ה ביצים גמורו' וה"ג ושאר פוסקים דהא דמחמירי' ביצתה נבילה כל שכתבו נמכרת בשוק ולגבי בשר בחלב מקילין בכה"ג ותיירו דשאני' בשר עוף בחלב דהוא דרבנן משא"כ בנבילה דאוריית' מחמירי' וא"כ לענין דם דאוריית' ראוי להחמיר' כמו בנבילה אפי' שכתבו נמכרת בשוק אף שבצ"י ס"ס פ"ז כתב בשם הא"ח דאף לענין דם הוא דרבנן ואחר זה נמשכו האחרוני' אבל באמת הדבר תמוה היא לע"ד ולא ידעתי דלמה יקרא איסור דרבנן הרי עוף דמו אסור דאורייתא וביצתה זו לריך לרין עליה דין העוף כמו ביצתה נבילה דאינו אסור אלא מדרבנן (כמו שהבאר בסמוך ריש כלל ע"א) ומ"מ מקרי איסור דאורייתא על שם העוף גופיה וכ"כ להדיא הרשב"א במשמרת הבית דס"ט ע"א לכן נראה דהמנהג מיוסד ע"פ הדין אלא מליחה אבל אלא בשר בחלב אין לו שורש דאוריית' והוא נגד הש"ס דמתיר להדי' לכן כתבו כל האחרונים שהוא חומרא (אך הצ"ח טרח למלא טעם לבשר וחלב ועיין בש"כ סי' פ"ז ס"ק י' שדוחה דבריו) וזה אפשר כוונת הרב שצ"י ע"ה פסק הרב דיש למלוח לכתחלה ובסי' פ"ז סתם הדברים כדברי הצ"י דמותר לכתחלה בנגמור החלבון וחלמון וכנ"ל עיקר דאין להחמיר לענין בשר בחלב היכא דליכא מנהג ודלא כמשמעות הש"ך בסי' פ"ז ס"ק י': [ג] קל וחומר מדגים שנמלחו עם בשר. מדכתב הרב קל וחומר משמע מדבריו קלת דאפי' דיעבד אסור מכת ק"ו מדגים שאוסרי' אם נמלחו עם בשר וכמבואר לעיל כלל כ' ומ"ס הרב בסי' ע"ה בהג"ה וז"ל נוהגין למלחן אף יזהר שלא למלחן עם בשר מיהו דיעבד אין לחוש עכ"ל כ"ל דיש לפרש דיעבד קאי אחאי שנוהגין למלחם אף שהרב כתב תחל' כיצד שנוהגין למלחם ואח"כ כתב שדיעבד מותר בלא מליחה אבל למלחם עם בשר ודאי דאסור דיעבד מכת ק"ו כמ"ס הרב כאן ובצ"ח בסי' ע"ה הבין שח"ס הרב ודיעבד אין לחוש קאי אחס מלחם עם בשר ולכן השיג על הרב וכתב וז"ל ולגי אומר דט"ס הוא כי לא יעלה על הדעת להחמיר דבר איסור שהוא

ב וכתב ב"י בשם אורחת חיים [ו] דאפילו [ז] מעורה עדיין באשכול אינם אסורין אלא לאכלם בחלב אבל אם אכלן בפני עצמן מותר לאכול אח"כ חלב או גבינה בלא קינוח הפה ובלא הדחה עכ"ל:

כלל וסי' ע"א וע"ב. בדיני ביצת נבילה או טריפה. ובו ה' דינים:

א כתב בש"ד [א] ביצת נבילה או טריפה אסורה ביצת נבילה מדרבנן שהרי לא נתגדלה הביצת משמחה ונתנבלה אבל ביצת טריפה אסורה מדאורייתא שמא נתגדלה הביצת משגמרה וכתב ב"י ואפילו שנמצאת מיד שגמרה דיינין ליה כאיסור דאורייתא [ב] דלא נתנו דבריהם לשיעורין עכ"ל ואם נתערבו הביצת באחרות אם יש להם ביטול נתבאר לעיל כלל וסי' ס"ג:

ב וכתב בש"ד ובספר המצות [ג] וספק ביצת נבילה מותר אפילו בלא תערובת דהוי ספיקא דרבנן ולקולא [ד] אבל ספק ביצת טריפה אסור דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא:

ג כתב ב"י ביצת שהטילה תרנגולת ואח"כ נמצא טריפה דין אותם הביצ' כדין גבינות שנעשו מחלב בהמה ואח"כ נמצאת טריפה עכ"ל ודין גבינות נתבאר בס' פ"א במי"ד ויש בדבר ג' חלוקי' הא' אם הוא טריפות שאפשר [ו] שלא אירע לה אלא עתה כגון נקב קרום של מוח וכיוצא בזה מותרת דאמרינן השתא הוא דגמרה [ז] דרוב בהמות בחזקת כשרות הם והשתא הוא דגמרה והכי קי"ל דכן הסכימו רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל [ח] ודלא כתום פ"ק דחולין דאסורין אפילו בכה"ג הב' אבל אם ידוע שקודם שחיטה נטרפה כגון הוגלד פי המכה דודאי קודם שלשה ימים נטרפה או כל הגבינות הנעשי' ממנה תוך ג' ימים אסורות קודם ג' ימים מותרת כ"כ הסמ"ק והגהות מיימון פ"ג דהלכות מ"א וכתב באגור ובהג"ה הש"ד בשם מהר"א ובא"ח כלל מ"ט דהכי נוהגין ודלא כב"י דכתב בשם הרשב"א והר"ן דכל הגבינות אף הנעשי' ממנה קודם ג' ימים אסורות דהואיל ולא נוכל לומר סמוך לשחיטה ממש נטרפה מחזקין ריעותא [ט] שמומן ארוך נטרפה הג' אבל אם יש בה טריפות הבא מן הבטן כגון יתרת כל הגבינות שנעשו מעולם אסורות וכ"כ בא"ח והמעט אע"ג דטריפה אינה חיה י"ב חדש הני מילי ספק טריפה [י] אבל ודאי טריפה לא מהני י"ב חדש וכמ"ש הרשב"א בתשובה סי' צ"ח:

ך ואם היתה בעדר עם בהמות אחרות ונתערב חלבה באחרות ועשה ממנה גבינות כתב הרשב"א בתשובה דמוסכם הוא [יא] דמבטלין בס' כמו שאר איסורי' אם לא שעשו ממנו בפני עצמה ונתערב באחרות [יב] דהוי דבר חשוב ואינו בטל כשאר חתיכה הראוי להתכבד וכן כ' בא"ח וכתב עוד דאם יש ס' בהמות בעדר הטרפה בטילה בהן אע"ג דלא ברנו עדיין האחרות עכ"ל מ"ש דאע"ג שלא ברקנו האחרות יפה כתב כי כבר נתבאר [שרוב בהמות כשרות ולא מחזקין ריעותא אבל מ"ש דמשערין בס' בהמות אע"ג דלפעמים בהמה

מנחת יעקב

והסכים לדעת הרב כאן אך שאסור בדיעבד כנגמור התלמון וחלוצון ועדיין מעורין בגידין וע"ש שדבריו שם מגומגמים ותמוהים לכאורה אבל בתשובה הארכתי לדבר דבריו ושנפל קלת טעות בסדר דבריו: [ו] דאפילו מעורה עדיין באשכול. ופי' רש"י דהיינו מחוברת בבשר השדרה ועמ"ש לעיל כלל ס"ד ס"ק ב': [ז] מעורה. משמע דאפילו לא נגמר רק התלמון כ"כ הש"ך בס' פ"ז ס"ק י"ב וכן משמעות הב' והא"ח:

כלל וסימן ע"א וע"ב. [א] ביצת נבילה. אפי' שחמה

נמכרת בשוק ועיין מ"ש בכלל ע' סעיף קטן ב' בשם התו' וה"ג: [ב] דלא נתנו דבריהם לשיעורין. משמע לכאורה דהוא רק איסור מדבריהם ומתחלה כתב ביצת טריפה אסורה מדאורייתא אבל באמת הרב קי"ל בלשון הב"י בסיומן פ"ו כי שם כתב תחלה דאפילו נולדה מיד שגמרה אסור גזרת אטו מעורה בגידין ושם כתב דלענין ספק ביצת טריפה יש להחמיר ואפילו נולדה מיד שגמרה והוא ספק יש להחמיר דלא נתנו דבריהם לשיעורין פי' כיון שגזרו ואסרו אם נולדה מיד שגמרה כאלו יולדה אח"כ שם לא חילקי' ג"כ לענין ספק ועיין בדרישה ופרישה שם: [ג] וספק ביצת נבילה מותר. כתב הש"ך בסיומן פ"ו ס"ק י"א וז"ל ולא מצע' בספק אם הוא נבילה או משחיטה פשיטא שכשר אלא אפילו ידענו בודאי מחיזה תרנגולת אלא שספק הוא אם הוא נבילה או לא כגון ספק בשחיטה דקי"ל שהוא פסול הביצת מותר עכ"ל וז"ע דהא הש"ך בסיומן ק"י בדיני ספיקות פסק דאפי' איסור דרבנן כל שיש לו חזקת איסור אסור בספק וכמבואר לקמן בקונטרס הספיקות ועמ"ש שם ס"ק ל"ז וא"כ כיון דקי"ל כל ספק בשחיטה פסול מטעם דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת וכמבואר בש"ס דחולין ובי"ד סימן כ"ה וא"כ ביצת זו יש לו חזקת איסור דמנבילה קאמי' א"כ יש לאסור מספק ויש ליישב בדוחק: [ד] אבל ספק ביצת טריפה. עיקר דינים אלו יתבארו לקמן בקונטרס הספיקות דין א' ב' וג' ע"ש: [ה] כדין גבינות. ועיין ברקח סימן שפ"ו: [ו] שלא אירע לה אלא עתה.

בחמה אחת חולבת הרבה ואחרות מעט הוא קולא גרולה מ"מ יש לנהוג כדעת אור"ה דמאחר דשיעור ס' הוא דרבנן ומדאורייתא חד בתרי במל אולי לקולא ואמרי' מסתמא דהוי ס' אם לא ידענין דהטריפה היתה משובחת בחלב' [יד] יותר מן האחרות דאז ודאי לא הוי ס' מן החלב כנ"ל:

ה ואם הוא ספק טריפה כגון סירכא כתבו התוספות והרא"ש להתיר מפני שאם היינו בקיאים לכרר אפשר שהיה לה היתר ע"י בדיקה [טו] א"כ ה"ל ספק ספיקא [יו] ספק טריפה ספק אינו טריפה [יח] ואם תמצא לומר טריפה שמא אח"כ נמרפה עכ"ל [יט] אבל הרשב"א אומר בנסרכה וכתב ב"י טעמו משום דסבירא ליה דודאי אין סירכא נעשית פחות מג' ימים א"כ אין כאן אלא ספק אחד וכ"כ האור"ה דאין סירכא פחות מג' ימים וכל מה שנעשה ממנה תוך שלשה אסור קודם שלשה שרי כמו בהוגלד פי המכה:

כלל וסי' ע"ג. דין עוף שחזא ספק טריפה ודין הביצה וכו' ד' דינים:

א כתב שערי דורא תרנגולת או שאר עוף שהיה ספק טריפה אם ילדה ביצים שחלא קמא אסור דדיעו כל הביצים שהיו במיעיה בשעת טריפות אבל [א] אם חזרה ונתעברה אחר שאירע לה הספק טריפה כשרה וגם התרנגולת כשרה דאם איתא דהוי טריפה לא הית' מתעברת ויולדת כך פסקינן הלכתא פא"מ בנקבה [ב] כל שאינה יולדת וכתב ב"י בס' נ"ז בשם א"ח לכל ששהתה בין סוף לידה ראשונה ללידה שניה כ"א יום ידענין דלא

מנחת יעקב

בשאר טריפות או אפילו בסירכו' הריאה משום דליל לשיטתו דפסק בפא"ט כדעת רש"י דנאכדה הריאה ולא איבדק דמכשירי' מהאי טעמא משא"כ הטור ושאר אחרונים דחששו להחמיר כסה"ט דלא סמכי'ן ארובא אלל הריאה היכא דנאכדה אי"כ כ"ס הכא דלא סמכי'ן ארובא בסירכות דמזוין ואיכא סירכא קמון לכן כתבו הטעם מכה ס"ס וא"כ לפ"ז היה ל"ל דבדאי סירכא סכתבתי בס"ק ט"ז דלא שייך ס"ס יש לאסור אפילו מה שחלבו קודם ג' ימים כיון דליכא ג"כ רובא וחזקה ודלא כמ"ס הש"ך בס"י פ"א ס"ק ט' בפשיטות להיפך מ"מ נ"ל דבמקום הפסד מרובה יש להקל אפילו בודאי טריפה כדעת הרא"ש וסייעתו דאולי'ן בחר רובא אפילו בסירכות הריאה וכמו שפסק הרב בסיומן ל"ט סעיף ב' ודו"ק ועי' בסמוך ס"ק י"ט: [יז] ספק טריפה ספק אינו טריפה א"ע דנחבאר לקמן בקונטרס הספיקות דין ל"ד דכה"ג לא מיקרי ספק כיון שהוא ספק חסרון חכמה הכא שאני וע"ל בכלל פ"ה דין י"ד ובקונטרס הספיקות ס"ק מ"ג ומ"ד ועיין צ"ח וט"ז בסיומן פ"א ובאור"ה כלל מ"ט דין ב': [יח] ואח"ל טריפה שמא אח"כ נטרפה. אף ע"ג דמבואר לקמן בקונטרס הספיקות דין ב' וג' לענין צילה דלא חשבי'ן כה"ג ספק ספיקא דשאי הכא דבהמה לא היתה בחזקת טריפה בשעה שנחלבה משא"כ בצילה כ"כ האור"ה בכלל מ"ט דין ב' ועיין בש"ך סיומן ק"י בדעי' ספיקות דין ב': [יט] אבל הרשב"א אומר בנסרכה. בש"ע סיומן פ"א ס"ב בהג"ה פסק דכן יש לנהוג אם אין הפסד מרובה ועיין בש"ך בסיומן פ"א ס"ק ט' שהשיג על משמעות הרב כאן ובש"ע ודעתו שגם הרא"ש והטור מודים דמה שנעשה תוך שלשה ימים אסור דאין סירכא פחות מג' ימים ובחמ"ט אין דבריו מוכרחים ובפרטות מ"ס שכן משמע מדברי הרא"ש פא"ט והטור חו"מ סיומן רל"ב סעיף י' אין שום משמעות בדבריהם כלל והא דיש סוצרים דמבטל המקח כבר מתרין ותיקן הסמ"ע שם ס"ק כ"ו ע"ש וק"ל וכמ"ס בס"ק ט"ז וכן משמע להדיא מאור"ה כלל מ"ט דין א' שכתב בשם הטור דחולין דאוסרין גבינות שנעשה מחלב טריפה היינו רק תוך ג' ימים וא"כ מ"ס להתיר בסירכות ע"כ ל"ל לדעתו אפילו בתוך ג' ימים גם מ"ס הש"ך שם שכן דעת הב"י אין זה במשמעות וסתיומת ל' הב"י בש"ע דמ"ס הב"י שם לא כתב כן רק לדעת החולקין דהיינו הרשב"א והר"ן לכן נ"ל דאף שבש"ך האריך להביא דעת המחמירין מ"מ כדאי הוא הרב וסייעתו לסמוך עליהם במקום הפסד מרובה וכמו שפסק בש"ע:

כלל וסימן ע"ג. א' אם חזרה ונתעברה לאו דוקא

נתעברה אלא לריבין ג"כ שיוולדת וכמבואר מתוך לשון הרב שכתב דאם איתא דהוי טריפה לא היתה מתעברת ויולדת וכ"כ מהר"ל בפא"ט סיומן פ' כן משמעות הש"ס והפוסקים: [ב] כל שאינה יולדת. וכתבו התוס' שם דאינו ר"ל שכל דאינה יולדת הרי הוא בחזקת טריפה שהרי יש כמה בהמות שפוסקת מליד ולא מחזקי'ן להו בטריפה אלא ר"ל אם

מן הסתם ואין סברא נותנת שהיא משבחת יותר בחלבה מבהמות בריאים (ועיין בתוס' בפ"ק דעכו"ס ריש דף ו' ע"ש) משא"כ בידוע שחולבת יותר א"כ ילחמה מחזקה זו וק"ל: [יד] יותר מן האחרות. ובש"ע סיומן פ"א סעיף ב' בהג"ה כתב יותר מחלב אחת מן הכשרות וכו' דהיא היא דכל שראינו שמשבחת יותר מאחת מהכשרות אמרי'ן דמסתמא היא חולבת יותר מכל האחרות וכל האחרות שווין לזאת הכשר' מן הסתם דא"כ אף דאיתא ס' בהמות מ"מ לא נחבטל אלא לריב' ס' שהיא ס' נגד אותו מעט חלב שהטריפה הוא יותר מן הכשרות לצד אלו חלב של ס' בהמות מה שאין כן אם הייתי אומר דשאר הבהמות שווין לזאת הטריפה רק שבהמה א' יש לה מעט חלב פחות אם כן בנתרבה רק קלת חלב כמו אותו פחת שנפחת זאת הכשרה סגי וא"כ אם הכשרה חולבת יותר מהטריפה מתבטל וזה כוונת הש"ך בס"י פ"א ס"ק ז' ודלא כמו שראיתי בספר נה"כ שבנו של בעל הש"ך ז"ל בהג"ה משבש ספרי אביו וכתב שטעות נפל בספרים ע"ש דבריו באורך ובחמ"ט הוא שלא לצורך כי דברי הש"ך פשוטים וברורים כמ"ס: [טו] ואם הוא ספק טריפה. כגון סירכא ודוקא ספק טריפה אבל בחמ"ט איכא סירכות דהם ודאי טריפה כגון הני דסריכי'ן שלא כסדרן וכמבואר בש"ס פא"ט ובי"ד סיומן ל"ט בהני פשיטא דלא שייך ס"ס וכ"כ הש"ך בסיומן פ"א ס"ק ט' והוא פשוט וזה נ"ל כוונת התוס' והרא"ש פ"ק דחולין שדקדקו בלשונם וכתבו וז"ל מיהו אם הוא טריפה מחמת סירכ' שלא כדרכן אם היינו בקיאי'ן וכו' משמע דדוקא בזהות סירכות שאם היינו בקיאי'ן לכרר אפשר שהיה להם היתר ע"י בדיקה משא"כ בנסרך שלא כסדרן דלית ליה בדיקה פשיטא דליכא ס"ס והשתא ניחא מ"ס הרא"ש פא"ט והטור ח"מ סיומן רל"ב הלוקח בהמה ומלא בה סירכא דלא הוי מקח טעות שכתבו הטעם כיון דהוא שכית ה"ל להטות ולא מטעם דהוי ס"ס אלא ודאי דלכך כתבו טעם זה דאפי' בסירכא שהיא ודאי טריפה ג"כ לא הוי מקח טעות כיון דשם סירכות מלויות ובשארית יוסף בציאוריו לחשן משפט הניח שם הדבר בל"ע על הרא"ש והטור וכמ"ס ניחא (וגם לפי מ"ס הסמ"ע בסיומן רל"ב ב"ק כ"ו ג"כ לא קשה מידי וק"ל) וכל זה נ"ל פשוט וזוה מיושבים היטב דברי הג"ה בש"ע סיומן רל"ב סעיף ב' ודלא כנראה מדברי הסמ"ע שם ס"ק ח' דכל סירכות לא אסרי'ן רק מספיקא ע"ש: [טז] א"כ הוי ס"ס הרא"ש. פ"ק דחולין סיים עוד שם טעם להיתר וז"ל ועי"ל דאולי' בחר רובא כמו שהעמקתי לשונו לעיל ס"ק ד' וא"כ לכאורה קשה על הטור וב"י ושאר אחרונים והר"ב שלא כתבו בסירכא טעם דסמכי'ן ארובא ואם רלונו לומר שדעת הטור וב"י דאין סירכא פחות מג' ימים לק"מ וכמבואר לעיל דין ג' בשם הרשב"א והר"ן ועי' בש"ך בסיומן פ"א ס"ק ד' וס"ק ט' ועמ"ס בסמוך ס"ק י"ט ודו"ק) וכמו שפסק הרב לעיל בדין ג' לענין שאר טריפות ומהרש"ל פ"ק דחולין הרגיש ג"כ על הטור ע"ש ואפשר לומר דדעת הטור ושאר אחרונים דהרא"ש שהתיר מטעם דאולי'ן בחר רובא היינו דוקא

דלאו שיחלא ראשונה היא [ג] כי כן הוא זמן עיבור של תרנגול כראמרינן בבכורות וכל זמן שלא שהוזה כ"א יום בנתיים חיישי' שמא שיחלא קמא היא וכן תרנגולת שלא ילדה מעולם ונולד בה ספק טריפה אם ילדה [ד] אחר כ"א יום מומן שנולד לה ספק הטריפות הוא והביצים מותרים עכ"ל:

ב [ה] ועוף זכר שיש בו ספק טריפה אם חי י"ב חדש יצא מכלל ספק טריפה ושרי טריפה אינה חיה י"ב חדש כך פסקינן בגמרא והיא מוסבם מן הפוסקים ונראה לי לומר דאם נתעברה השנה צריך להמתין י"ב חדש אע"ג דקאמר י"ב חדש ולא קאמר שנה ודקדקו הפוסקים לענין אבילות דמכח זה אין צריך להתאכל י"ב חדשים אע"ג דנתעברה השנה מ"מ לענין טריפות שאני דבגמרא תלה מעמא בימות החמה וימות הצינה ופירש"י דיש מכה שמתקלקלת מחמת חום ויש מתקלקלי' מחמת הצינה (לכן נראה דבעי' ימות הצינה וימות החמה שלימים כנ"ל):

ג וכל זה בספק טריפות [ו] אבל בודאי טריפה לא מהני שהתה י"ב חדש ואפילו היא כמה שנים טריפה כמו שנתבאר בכלל וסי' שקודם זה:

ד כתב הטור י"ד סי' נ"ו בשם הרשב"א דאם רבים הם אשר נסמפקו בהן שהם טריפה אסור להשהותן י"ב חדש שמתוך שהם רבים יבוא לירי מכשול לאכול א' מהן כתב מהרא"י ודוקא כשרוצה להשהותן זמן מרובה אבל תרנגולת שאינה צריכה להשהות רק זמן מועט עד דחזרת וטוענת מותר להשהות' ובמרדכי אסור להשהות אפילו אחד אם צריך להשהות זמן מרובה ולכך כתב דהיכא דאיכא למיחש שמא ניקב דושט אסור להשהותה וכ"כ הג"ה מיימון וסמ"ק וכל בו [ז] וכן נוהגין שלא להשהות ספק טריפה [ח] מיהו בתרנגולת ספק טריפה שממהרי' למעון ביצ' יש להקל כנ"ל:

ה אסור למכור ספק דרוסה או שאר ספק טריפה לעכ"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל והוא לא ידע וכתב בשערים שער כ"ד הא דאסור למכור טריפה לעכו"ם היינו בטריות שאינו ידוע אבל בטריות ידוע ימכרנה לעכו"ם עכ"ל וכתב עוד בחרומת הדשן סי' קע"ח [ט] דבמקום דאיכא פלונתא אם הוא כשר או לא אע"ג דאנו נוהגין כמאן דמהמיר ואוסר מ"מ לענין מכירה לעכו"ם נובל לסמוך על המיקל ולא נחוש שמא יחזור וימכרנו לישראל דאף אם מכרה שמא הלכתא כמאן דמיקל:

כלל וסי' ע"ד. בדיני ביצת שנולדה בייט או בשבת ושאר דברים שיש לו מתירין ובו י"ג דינים:

א ביצת שנולדה בייט או בשבת אסורה בו ביום ואפי' נתעברה באלף אינה בטלה ואפי' ספק אם נולדה ביום טוב או בשבת או לאונתעברה באלף אינה בטלה דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שישלו מתירין [א] אפי' ספיקו

מנהג יעקב

הא דלעיל ודו"ק (עיין בש"ך בחימן ע"ט ס"ק ח') וע"ל כלל וסי' ס"ק י"א [ז] וכן נוהגין. אף דהוי כמו ס"ס ספק שמא אין כאן טריפות כלל ואח"כ שיש כאן טריפות שמא לא יבא לירי תקלה וי"ל דכיון דצריך לשהות זמן רב לא מקרי ספק דקרוב לודאי שיצא לירי תקלה בזמן רב משא"כ בזמן מועט באמת מותר מכח ס"ס וע"ל דהוי כספק ראשון ואסור מן התורה וע"ל בקונטרס הספיקות ומ"ס לעיל כלל ד' ס"ק ו' ע"ס: [ח] מיהו בתרנגולת ספק טריפה שממהרת למעון יש להקל. וכדעת מהרא"י וכ"כ תוס' בפא"ט דף נ"ג והא' שרקפא דספק דרוס' דאמרינן שם דחנקינהו שמואל וסדינהו דנהרא כי היכי דלא לייתי לירי תקלה ולא אמרינן דלשהיני' כ"א יום ל"ל דזכרים הוי דלא מהני שהיית כ"א יום רק י"ב חדש לכן חיישינן לתקלה אכן לפי מ"ס לעיל ס"ק ה' בשם האו"ה משמע דאף בזכרי' אין לריך להשהות זמן רב ול"ע ובכתיבת יד מוח"ז הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר שמעון זל"ל מלאכי כתב ז"ל עופות קטנים הוי ולא שייך בהו דיטילו ביצים ועיין בב"י סימן כ"ז עכ"ל ואם כן לא קשה מידי: [ט] דבמקום דאיכא פלונתא. ודוקא במקום דאיכא פלונתא אבל לא בשאר ספק טריפות כ"כ הת"ם שם ועי' בש"ך סי' כ"ז ס"ק כ"א שכתב דאף בספיקא דפלונתא אין להחיר למכור לכתחלה אלא דוקא גבי דרוסה דאיכא בלאו הכי לדדים להקל וע"ל בקונטרס הספיקות במחודשים דין ג' וד' וע"ס ס"ק ז' וה'.

כלל וסי' ע"ד. [א] אפי' ספיקו באלף לא בטיל. ולא מתירין לאכול אפי' אחד מטעם ספק ספיק' (אע"ג

דאין הספיקו' שווין ואינם בענין אחד ובגוף אחד דהא כבר פסק הרב לעיל להדיא בכלל מ"ג, דין ז' דבאיסור' דרבנן לא מלריכינן להיות הספיקות שווין ואיסור' נולד בייט או בשבת אינו רק דרבנן וכמבואר בש"ס פ"ק דביצה ובא"ח סי' תקי"ג רק בייט שאחר שבת אסור' מדאורייתא משום הכנה ע"ס) כיון דיש לו מתירין א"כ כל כמה דאפשר לאכול בהיתר תו לא מתירין לא מטעם ס"ס ולא מטעם תערובת ואם לתערב שוב מתערוב' זה לתערוב' אחר כתב הב"ח בס' ק"צ דיש להתי' וכ"כ הט"ז שם ס"ק ד' וכתב שכן מתבאר בש"ע סימן ק"י ובאמת שם לא מתבאר כן כי שם בהג"ה אומר

אם יולדת בידוע שאינה טריפה עכ"ל: [ג] כי כן זמן עיבורה של תרנגולת. ובהמה דקה לחמשה חדשים ובהמה גסה לט' חדשים כמבואר שם בבכורות דף ח' ע"א: [ד] אחר כ"א יום מומן שנולד לה ספק הטריפות. ואם לא שהת' כל כך אף שידעין שלא בא התרנגול אללה קודם שנולד בה הספק טריפות אלא אח"כ אפי' אמרינן דהוא מטעינה ראשונה ע"י דספגא מארעא: [ה] ועוף זכר שיש בו ספק טריפות. בא"ה בכלל כ"ו דין ד' כתב דיש סימן לזכרים כל זמן שזקק לנקבות ולא ידעתי מאין יצא לו והוא להדיא נגד משמעות הש"ס פא"ט והפוסקים ול"ע: [ו] אבל בודאי טריפה לא מהני שהתה י"ב חדש. ואע"ג דטריפה אינו חיה מ"מ ע"כ ל"ל דזה הוא ע"פ הגם ואין לנו להכחיש הטריפות הודאי שמו חכמים ז"ל וכמו שהאריך בטעם הדבר הרשב"א בתשובה סימן ל"ח ומשמע שם בדבריו דה"ה בנקיבה אף שילדת אין להכשיר בטריפות הודאי וזה שאמרו בש"ס ולד הטריפה מותרת משמע דהיא עלמה בטריפות עומדת אף שילדת אף י"ל דהתם מיירי בעיברה ולבסוף נטרפה וכדמשמע בש"ס פא"ט דף כ"ח ע"א ועיין בש"ך סימן כ"ז ס"ק מ"ח שכתב בשם מהרש"ל דבטריפות שאיכא פלונתא בין הפוסקים אי חזין דחי י"ב חדש כשרה ואם הוא ודאי טריפה אין להכשיר אף דחי י"ב חדש משום דמה שאמרו טריפה אינה חיה היינו רוצא דרובא אבל באמת לפעמים א' מן האלף יבא הענין שטרפה חיה עכ"ל מהרש"ל. וע"ס שהאריך ליישב עפ"ז כמה סוגיות בש"ס ומ"ו חמי' הרב המופלג מהר"ר וואלף כ"ז הקשה דהוא נגד דעת התוס' ריש פ"ק דחולין גבי הא' דאמר בש"ס דאזלינן בחר רוצא ללמד מפרה אדומה ומקשים שם תוס' בד"ה אחי' מפרה וא"ת כיון דפרה בת ז' שנים א"כ דלמא היינו משום דאוקמי' אחזקתיה שאינה טריפה למ"ד טריפ' אינה חיה ע"כ ואי דעת מהרש"ל לק"מ דהא הא' חוקה ג"כ מכח רוצא קאחי' והוא מותיב לה והוא מפרק לה דאולי קושיות התוס' דמ"מ מנ"ל למילף דאזלינן בחר רוצא דלמא לא אזלינן בחרתא עד דאיכא חרי' רוצא כמו הכא דרוב בהמות בחזקת כשרות ורוב טריפות אינה חיה עכ"ל אבל עדיין ל"ע לפי דברי מהרש"ל לא מקשה תוס' מידי בפ"ק דעכו"ם דף י" ד"ה ודלמא נח גופיה טריפה הוה וכו' וע"ס דא"א לתרץ כמו

פיקו באלף לא בטיל [ב] הכי מסקין פ"ק דביצה בגמרא והוא הסכמת רוב הפוסקים ודלא כרמב"ם והרשב"א דכתב המ"מ פ"ק ד"ט בשם דס"ל דספק בטל:

ב וכת' המי"ד סימן ק"ב ואפי' עשה ממנו תבשיל כתב אבי העזרי שהוא אסור אבל לפי מה שכתב ר"ת הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל [ג] דוקא מין במינו [ד] אבל מין בשאינו מינו בטל ולכן אם עשה תבשיל מן הביצה בטל בששים כיון שלא כיון לבטלה עכ"ל ודעת הרמב"ם פט"ו דהמ"א כדע' רבינו תם ופסק באו"ה דהכי נזהגין מיהו כתב במרדכי ריש פ"ק דביצה [ה] אם לבנו בו המאכל אינו בטל לפי שהחזונוא ניכר ואינה בטילה ובאו"ה כתב דכן נזהרים ושכן נהג מהר"ש ומהר"א הוסיף עוד לומר דאף אם נתנהו במאכל כדי לתקן בו התבשיל או שמלאו בו תרנגולת אינה בטילה דזה מקרי מין במינו וכמו שפירשו החוספ' פ' בתרא דביצה דכל

מנחת יעקב

התבשיל אסור דכל מידי דלחזונוא עבירה לא בטיל וכמו שאמרי בגמרא עכ"ל הנה יגעתי ולא מלאתי דבר זה בש"ס רק דכל מיד דלטעמיה עביר' לא בטל אבל לענין חזונוא לא הוזכר דבר זה בש"ס וגם כל הפוסקי' הראשונים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והסו"ט והרשב"א וש"א גדולי פוסקים שכתבו דברים שאינם בטילים לא כתבו דין זה כלל משמע דבטל כל שלא עביר' לטעמא אף דאיכא חזונוא. ומ"ש המנחת כהן הטעם דחשיב כאלו האיסור צעין זה ודאי אינו דאדרבה דלע"ד מוכח מן הסוגיא דש"ס דב"ק פ' הגזול דף ק"א בהא דמבעי' אי יש שבה סימנים על גבי למר (ופירש"י משום דחזונוא מילתא היא) או לו וקאמר שם הש"ס ח"ש בגד שלצבו בקליפת ערלה ידליק אלמא חזונוא מילתא היא אמר רבא הנאה הנראה לעניים אסרה התורה (ופירש"י מראה בעלמא אע"פ שאין בו ממש כגון לבצע) דתניא ערלים לא יאכלו אין לי אלא איסור אכילה מנין שלא יהנה ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו את פרי ערלים לא יאכלו לרבות את כלם וכה"ג משני הש"ס התם לענין שביעית עיין שם משמע דדוקא לענין ערלה ושביעית דכתיבי קרא ואיסורי הנאה הם על כן אסור' אללס חזונוא אבל לענין שא' דברים אמרינן דחזונוא לאו כלום הוא ואע"ג דק"ל התם בעיקר האיבעי' אם יש שבה סימני' על גבי חזונוא דלא איפשטא ואין מוליחין מיד מוחזק כמבואר בח"מ סימן שס"ג וכמ"ס חוספ' שם דר"ה ולא ילצו וז"ל דאיכא למילף מהכא דחשיב כאלו הוא צעין מ"מ הא מבואר שם בש"ס ע"ב דבמידי דרבנן לכ"ע חזונוא לאו מילתא היא והכי מסיק בש"ס דגידה דף ס"ב (ועיין במהרש"ל דב"ק שם) וא"כ כיון דק"ל דכל מידי דלא בטלי באלף הוא מדרבנן דמדאוריית' כל מילי בטלי ברוב אפי' מין בשאינו מינו כג"ע א"כ פשיטא אי איכא ס' דחו אמרינן חזונוא לאו כלום הוא. ועוד נ"ל דאפי' ערלה ושביעית דאמרינן גבייהו חזונוא מלמא היא היינו דוקא לענין בגד וכה"ג דלצביע קאי ולא שייך אללס טעם על כן אסרה תורה הנאחם אבל בדבר מאכל דעיק' הנאחם אכילה היא הכל בטעם תליא מילתא אפשר דאף שניכר מראיתו לאו כלום הוא וראיה לזה החילוק מוזכרים פ' התערוכות דף ע"ט דקאמר שם היכא דאיכא חזונוא במראה ופירש"י היכא דאיכא חזונוא מילי דלא תלי בטעמא אלא בחזונוא כגון לענין טבילת מקוה בחזונוא עכ"ל הרי להדיא כמ"ס (והא דאית' בפ' הקומץ ופג"ה דף ל"ח לדברי ר' יהודה לענין דם הפר ושעיר דאזלינן בחר חזונוא היינו שכל ממשותו ניכר משא"כ מראה בעלמא לאו כלום הוא וכן מבואר ומוכח להדיא בסוגיא דש"ס דסוטה פ"ב דף ט"ו ע"ב ובתוס' שם ד"ה מביא מים שדם ליפור ניכר וכו' ע"ש שהוא ראוי' ברורה לדברי ודוק) ועוד ראיה ממה שפסק ברמב"ם בפ"ג מה' ברכות וז"ל כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופותר את הטפיל וכל דבר שמערבין לרבק או כדי ליתן ריח או כדי ללבוש התבשיל הרי זה טפילה אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערוכות הרי זה עיקר עכ"ל ופי' הכ"מ שם משום דכל מידי דלטעמא לא בטלי וכן מבואר בא"ח סימן ר"ד מכלל דמידי דלחזונוא בטלי. ובאמת עיקר דברי המרדכי שאחריו נמשכו האחרונים יש ליישב וז"ל המרדכי ריש פ"ק דביצה כתב אבי עזרא קבלתי מרבותי שאם לבנו מאכל דביצה שנולדה ביו"ט אסורה בו ביום ולא משערין בס' חדא דלחזונוא וטעמא עבדי וחו דדבר שיל"מ אפי' באלף לא בטיל עכ"ל המרדכי ואפשר לומר דעיקר כוונת המרדכי שם הואיל ולטעמא עבדי דלא בטיל אבל חזונוא אגב שיטפא וגרר נקט להחמיר הענין כיון דאיכא תרומיה ולעולם

דבר שיש לו מתירין אף שיש ס"ס אם לא במקו' לורך ומשמע שם דה"ה לענין ב' וג' תערוכות ג"כ יש לאסור וכ"כ הש"כ בסיומן ק"ב ס"ק ב' ובסיומן ק"י האריך בראיו' על זה ע"ש ואולי גם ה"ו בס' ק"ב לא כתב כן אלא לפרש לפי דעת הב"י בש"ע אבל באמת לא ק"ל הכי ועיין סוף כלל זה ובקונטרס הספיקות דין י"ט ולעיל כלל מ"ג דין ו' ע"ש: [ב] הכי מסקין פ"ק דביצה. והרמב"ם והרשב"א דחולקי' ל"ל דסברי כדעת ר"ת דפי' הסוגיא דפ"ק דביצה דף ג' ע"ב כפי' ר"ת דהתם דאם נתערבה אודאי קאי ולא אספיק' ודלא כדע' ר"י שפי' דאספיק' קאי ובה פליגי ג"כ לענין ספק טריפה שנתערב' וכמבוא' לעיל כלל מ"ג ובב"י ס' ק"ב וק"י ועיין לקמן בקונטרס הספיקות דין א' והב"ח בסיומן ק"ב ס"ק ב' כתב דבמקום הפסד מרובה יש לסמוך אמתירין דביצה שנולדה ביו"ט והש"כ שם בס"ק ב' השיג עליו ואין דבריו מוכרחי' להמעיין היטב בסוגיא דש"ס ובפוסקי' שם וע"ל ס"ק כ"א: [ג] דוקא מין במינו. עיין בש"כ בס' ק"ב ס"ק ג' ובס' ל"ח ס"ק מ' שכתב דאע"ג דק"ל לענין טעם כעיק' לא מקרי מין במינו אלא ששווי' בטעם ולא אזלינן בחר שמה (וע"ל כלל פ"ה) היינו דוקא לאותם ששיעורן בס' במין במינו משא"כ לאותם ששיעורן למעלה מס' מין במינו כגון טבל ויין נסך ותרומה וערלה ודבר שיש לו מתירין וכה"ג מבואר בש"ס ופוסקי' דאזלינן בחר שמה הלכך אם הוא שוה בשמה ואע"ג דלא שוה בטעמא הוה ליה מין במינו ואסור במשהו או בק"א ור"א כל אחד לפי שיעורו ואם אינו שוה בשמה אע"ג דשוה בטעמ' אסור בנותן טעם ובפ' השוכר את הפועל דף ס"ו מבואר שם דחלל דחמרא וחלל דשיכרא וכן חמיר' דחיטי וחמיר' דשערי הוה מין במינו אי אזלינן בחר שמה דתרווייהו חמירא וחלל מקרי (ועיין בראב"ן ס' ש"א ד' נ"ו ע"ד שהאריך שם איזה מקרי מין במינו לענין שמה וכתב שם דבש' חזיר עס בשר בהמה מקרי מין במינו דתרווייהו בשר מקרי ועיין בתמים דעים ס' קמ"ו משמע להיפך ע"ש עוד כמה חילוקי' דינים בזה) ע"ש בש"כ שהאריך בראיות על זה אבל תימה לי לפי זה על מה שפסק הטור והש"ע ס' שכ"ג בשם סה"ת בחלה אם נהערב' בככרו' אחריו דהיינו חטין בחטין בק"א ואם נתערב שלא במינו דהיינו חטין בשעורין בטיל בס' עכ"ל הטור ע"ש וא"כ קשה כיון דחלה ותרומה הוא מאותן ששיעורן למעלה מס' וא"כ אזלינן בחר שמה ותרומה ככרות מקרי כמו דאמרינן בש"ס לענין חמירא (ועיין בטה"ד ס' קל"ד פ"י לשון חמירא) וא"כ אפי' חטין בשעורין נמי נבצי ק"א וגם ברמב"ם פט"ו מהמ"א דין ו"ו משמע גם כן דאף בהני דלריכין מאה או מאתי' הכל תלוי בטעם ולא בשמה וכן משמע מדברי הר"ן שהבאתי לעיל כלל א' ס"ק י"ח וע"ש ס"ק ט"ז ועיין ברמב"ם פ"ו מהמ"א דין י"ד ובהשגות הראב"ד שם ועיין בלחם משנה וז"ע ועמ"ס כלל וס' ל"ט: [ד] אבל במין ושאינו מינו. בכלל מ' דין וי"ו כתב הרב טעם הדבר ע"ש בס"ק י"ח ובקילור פסקי חוספ' דפ' הגזול מן הירק כתב דדבר שיש לו מתירין ממילא שלא ע"י מעשה לא בטיל אף שלא במין ובתוספ' עמ"ס לא מלאתי מאין יאל להם זה: [ה] אם לבנו בו המאכל אינו בטל. לפי שהחזונוא ניכר ואינה בטילה משמע דמהאי טעמא כיון שעביר' לחזונוא לא בטיל כמו מידי דעביר' לטעמיה דק"ל דלא בטיל וכ"כ האחרונים הש"כ בס' ק"ב ס"ק ה' ובמנחת כהן ספר התערוכות פרק ג' חלק ג' דף ל"ט ע"ד כתב בפשיט' וז"ל כיון שנותן בו מראה הו' כאלו נותן בו טעם וחשיב כאלו האיסור צעין ואינו בטל ומה הטעם אם לבנו תבשיל דביצה של איסור כל

[ו] דכל שנותנים זה בזה לתקן זה את זה כגון מים ומלח בעים' מקרי מין במינו עכ"ל כתב הטור אורח חיים סימן תקי"ג בשם רבינו תם הא דאינו בטל [ז] דוקא כשהוא בעין אבל טעמו בטל בששים וכ"כ הג"ה פ"ה השוכ' וכ"כ מהר"א בהרי"ב בשם מהרי"ח וכ"כ האו"ה כלל כ"ח וכת' מהר"א הא דאם לבנו בו המאכל או מלאו בו תרנגולת אינו בטל משום דחשיב ממשו של איסור [ח] ולא חשיב נמות ואינו בעין [ט] רק כשאין ניכר במראה אלא בטעם:

ג כתב הבל בו ביצה שנולדה ב"ט שנתבשלה בשוגג עם תבשיל הבל שרי חוץ מן הביצה דהא קיימא לן גיעולי ביצים מותרים דביצה היא בעלמא היא וכן עשו חכמי לונל מעשה עכ"ל ולפי זה שרי אפי' בפחות מששים וא"כ ליתא למ"ש הב"י בא"ח סימן תקי"ג דלפי מ"ש ר"ת דטע' בטל אין אנו צריכין לדברי הבל בו עכ"ל וזה אינו דהוצרך למעם זה להתירו בפחות מששים וע"ל כלל ופי' ס"ג דלא אמרינן מיא בעלמא הוא אלא כשאין קלופ' ונראה לומר דאפילו מאן דמחמיר התם הכא דאינו אלא איסור דרבנן יוכל להיות דמודה כאן אם אינו קולף ואף אם היה חולק גם כאן [י] יש לסמוך בדבר דרבנן אדברי המקילין:

ד כתב הי"ד סי' ק"ג בשם הרשב"א שאין נקרא דבר שיל"מ אלא דבר שהיה יותר יבא ודאי ממילא כמו ביצה אבל דבר שאין בידו להתירו ואינו בודאי שיבא לא הלכך [יא] ביצה ספק טריפה לא מקרי דבר שיל"מ אף על

מנחת יעקב

דסוף סוף עד שאת אכלו באיסור תאכלם דהיה עכ"ל גם זו אי סתירה כלל דהרי כה"ג מחלק הש"ס להדיא בפ"ק דבילה דף ד' לענין דבר שיש לו מתירין גבי עלים שנשרו מן הדקל ה"מ היכי דאיתא לאיסורא דעני' הכא מקלי קלי איסורא ואפשר דמסוגיא זו ירדו הפוסקים לחלק בין איסורא דעין או לא ובספר מנחת כהן דף ל"ט ח' ג' פ"ג מסייע כהנא ועשה סמוכות לדברי הש"ס מדברי הרמב"ם פ"ז מהמ"א דפסק דחמץ בפסח אוסר במשהו היינו מטע' דבר שיש לו מתירין ואפילו בטעמו ופליטתו אוסר הרי להדיא דשיל"מ אפילו טעמו לא בטיל במינו עכ"ל ולא ידעתי דאמאי לא הקשה קושיא גדולה מזו על הרמב"ם דלמא חמץ אוסר אפילו של במינו במשהו דהא הרמב"ם גופיה פסק דדבר שיש לו מתירין שלא במינו בטל אבל באמת לא קשה מידי דהרמב"ם תיקן כל זה שם בדיון י"א ותירץ שם דשאני חמץ בפסח כיון דכתיב כל מחמץ לא תאכלו ולכן ראו' לאיסור אפי' בטעמו לבד משא"כ בשאר איסורים וכ"כ בתשובת מהר"י מטרנאני חלק א"ח סי' א' לכן נ"ל פשוט דהיכא דליכא אלא טעמו ולא גוף האיסור כלל דיש לסמוך ולהתי' ע"י ביטול דם' אפי' דבר שיש לו מתירין (וכמ"ש הטור א"ח דם' תקי"ג בשם ר"ת והמרדכי פרק כל שט' והרוקח סי' תק"ג והג"ה אשר"י פג"ה ופ' השוכר ומהר"א וכו' וכתב וכתב וכתב ר"י מטרנאני חלק א"ח סי' א' בשם ר' ישעיה מטרנאני ז"ל ודלא כמשמעות הרי"ף פג"ה והרשב"א עיין מה שכתב לעיל כלל ל"ה סעיף קטן ד' וכלל ל"ט ס"ק ז') אכן אם נחערב גוף האיסור אף שנבלל ונימוח לגמרי אין להקל נגד משמעות הש"ס וגדולי פוסקים ראשונים וכמ"ש הש"ס שם ודו"ק: [ט] רק כשאנינה ניכר במראה אלא בטעם. כלומר לאפוקי דאם ניכר בטעם ובמראה אז הוי כממשות של איסור אף שנימוח ולכן אוסר בלבנו בו מאכל כיון שחזותא וטעמא ניכר כמ"ש לעיל ס"ק ה' לשון המרדכי אבל כשאנינה ניכר בטעם אף שחזותא ניכר לא הוי כממש' של איסור כמו שהוכחתי לעיל דם' ס"ק ה' ע"ש וזה ג"כ דעת הרשב"א בת"ה הארוך דף ק' ע"א דכל שניכ' בטעם ובמראה מקרי ממשות של איסור ע"ש: [י] יש לסמוך בדבר דרבנן אדברי המקילין. לפי זה נראה דה"ה דבילה נבילה דהוא רק איסור דרבנן כמבואר לעיל כלל ע"א ג"כ אינה אוסר אם אינה קלופה ובש"ע סי' ק"ב השמיט הרב לגמרי דין זה ונראה דסמך עלמנו על מה שפסק בס' פ"ו סעיף ו' דהג"ה דפסק שם וז"ל יש אומרים דכל ביצים דינס שוה ואסורות אפילו אינס קלופות וכן יש לנהוג במקום שאין הפסד מרובה ומשמע שם דאף דבילה נבילה דרבנן מיירי התם וא"כ ה"ה דבילה שנולדה ביום טוב: [יא] בילה ספק טריפה לא מקרי דשיל"מ. פי' ואם נולד דבילה עוד ספק דענין דהוי ס"ס כמו שיתבאר לקמן בקונטר' הספיקות מתירין אותו אע"ג דבדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס כמבואר לעיל ס"ק א' ובסמוך דין י"ג מ"מ כה"ג לא מקרי דשיל"מ כיון דאינו ודאי שובא לדי' היתר אבל לענין ביטול דכיוצא ליכא למימר דפשיטא דלא הוי דשיל"מ דאם תחיה הבהמה או תטעון התרנגולת א"כ הדין למפרע מותר בלא תערובת ואם לא תחיה אזי אין לה היתר אכן ברשב"א בתה"א בית רביעי שער א' דף ק"ג ובטו' סי' ק"ב מבואר להדיא

על גב דאפשר שתחזור ותמעון או תחיה שנים עשר חדש ויותר כולם [יב] דאינו ודאי שיבא לידי היתר לעולם עד כאן לשונו:

ה וכתב ב"י [יג] שכל שבדיו לתקנו כגון שנתערב לו טבל בפירות מחוקנים ויש לו טבלים אחרים שיוכל לפרוש מהן מקרי דבר שיש לו מתירין וכתב המי"ד סימן קכ"ב בשם הרשב"א [יד] מיהו בדבר שצריך שיוציא עליו הוצאת שיבא ההיתר שלו לא מקרי דבר שיש לו מתירין ולכן כלי איסור שנתערב בכלים של היתר בטל מאחר שצריך לפזר מעותיו ולהגעילו אינו בכלל דבר שיש לו מתירין עכ"ל:

ו [טו] כתב הר"ן פכ"ה דף תשכ"ב דבר שיש לו מתירין שנפל ברוט' אי חזר אותו רוטב ונפל לרוטב אחרת אוסרת באלף עכ"ל ולפי מה שנתבאר לעיל דמ"ע דבר שיש לו מתירין בטל ואינו אוסר רק ממשו של איסור ה"ה רוטב זו נמי בטלה ועוד דלפי דבריו איסור שאינו מחמת עצמו רק שבלע מחמת איסור אחר שייך ביה דבר שיש לו מתירין [טז] ואינו כן דעת מהר"א ז"ל בת"ה סי' ק"ע שכתב על החתיכה הבלוע מדם דלא מקרי דבר שיש לו מתירין דאין איסור מחמת עצמו אלא מכח דם הבלוע בו ונראה דיש לסמוך אדברי מהר"א מאחר דאיסור דרבנן הוא דאינו בטל ועוד סברא זו אמרי' נמי לענין חשיבות חתי' הראויה להתכבד: ו כתב עוד בת"ה סי' ק"ע דלא מקרי דבר שיש לו מתירין רק כשהות' לאותו דבר עצמו שנאסרה בתחלה אבל אם לא הותר לאותו דבר אע"ג דמותו לדברים אחרים לא מקרי דבר שיש לו מתירין ולכן כתב דבשר שלא נמלח

מנחת יעקב

ואפילו באיסור דרבנן כמבואר ר"ש כלל זה וד"ן י"ג) גם עיקר היסוד שהביא ראיה מירושלמי אין ראיה כלל להפסד בירושלמי הוא להפ' וכמ"ס והעתקתי בסמוך ס"ק י"א בשם הרא"ש וכן הוא בפי' הגדפס אלל הירושלמי ואפשר שבתשובת מהר"י הלוי נמשך אחר דברי הכסף משנה פט"ו מהמ"א דין י"ב שהבין כן הפי' בירושלמי אבל באמת סג' בזה דהמעין ומדקדק היטב בירושלמי יראה להדיא דא"ל לפרש כן ובודאי אשתמיעת' להם דברי הרא"ש שכתבתי: [יג] שכל שבדיו. לפי דעת מהרש"ל שהבאתי לעיל כלל ל"ט ס"ק ח' דכל שאין ההיתר בא ממילא מכח זמן לא חשיב דבר שיל"מ ל"ל דשאני לענין טבל דליכא מילה לאפרושי לכן חשיב דבר שיש לו מתירין וכמס"ל בכלל ל"ט ועי"ל דמהרש"ל סובר דלכך טבל אינו בטל מטעם דכתיבתו כך איסורו וכדא"ל פרק השוכר את הפועל דע"ג ע"ב וע"ש במו' ובת"ה הארוך דף קכ"ט ע"א ע"ש: [יד] מיהו בדבר שצריך שיוציא עליו הוצאות. וטבל אע"ג דלריך לאפרושי מ"מ חף דלא נכתב ג"כ לאפרושי קאי וא"כ אין לו הפסד עכשיו משא"כ בכלי איסור' אולי לא היה רוצה להקשור אותו כלי להשתמש בו דב' זונן או איסור וכה"ג אם יש לו היזק וגם בטבל אם אין לו טבלים אחרים לא מקרי דבר שיש לו מתירין ומ"מ אינו בטל מטעם כתיבתו כך איסורו וכבר האריך בכל זה מהרש"א בת"ה הארוך דף קכ"ט ע"א ועיין בתוספת פרק השוכר את הפועל ולענין עיקר דין הכלים איך יש לנהוג עמ"ס לעיל כלל ל"ט ס"ק ז' ח' ע"ש: [טז] כתב הר"ן. בנה"כ סי' ק"ב כתב וז"ל הר"ן שהביא בת"ה שם ל"ע שלא נמלא כן בר"ן ואני אומר דאע"פ דלאו בפי' אחרת מ"מ מכללא איתמ' דהא הר"ן מאריך שם בפלוגתא דר' שמואל ור"ת דפסקו בחתיכה של נבלה שנתערבה בין החתיכות בקדרה חף על פי שיש באותה קדרה רוטב ורואין את מינו כאלו אינו והרוטב רבה על החתיכות לריך שיהא בחתיכות עלמין ששים לבטל רוטב שהוא נבלה באותה חתיכה שאלמלא כן כשהוא פלטו אוסר את כל הרוטב מפני שהוא מינו וכו' וכתב הרמב"ן ור' יצחק חולק עליהם וכו' ולבסוף מסיק וז"ל דברי ר' שמואל ור"ת עיקר והארכתי בדברים הללו אע"ג דאין נקטינן דכל איסורין שבתורה בנ"ט בין במין בין שלא במין משום דנפקא מינה לדבר שיש לו מתירין שאוסר בכל שהוא במינו עד כאן לשון הר"ן הרי להדיא מבואר מדבריו דאם היה האיסור ברוטב דבר שיש לו מתירין ושוב נפל מרוטב לרוטב אחרת בענין שהוא מינו כמו בחתיכות שהוכר בדברי ר"ת דאוס' אם לא שיש ס' בחתיכות וברוטב בענין שאמרין סלק את מינו כאלו אינו כמבואר להמעין בר"ן שם דבריו באריכות ודו"ק: [טז] ואינו כן דעת מהר"א. כל האחרוני' תפסו על הרב בזה כיון דדבר שיש לו מתירין הוא מה לי איסור בלוע או איסור מגופו ובת"ה סי' ק"ע אדרבה משמע להדיא איפכא דלא כ"כ שם רק אמהר"ל אבל לענין דבר שיש לו מתירין אין חילוק וכן השינו על זה כל האחרונים הובאו בש"ך סימן קכ"ב ס"ק י' ובט"ו הביא קצת סעד לדברי הרב מאו"ה בכלל כ"ה דין י"ט ומ"מ לדינא פסק להתמיר ועיין בנה"כ שם שהאריך ופי' דברי האו"ה בענין אחר

דין זה לענין תערובת והוא תמוה לכאורה דהא מותר במה נפסך וכבר עמד על קושיא זו בתשובת למח דק"ס סי' ס"ט ומירץ ראפי' אם תמלא התרנגולת אחרי כן שלא היתה טריפה מ"מ הלא דאכל בילתה עבד איסור בעוד שלא נודע התערובת לכן סלקא דעתך אמינא דמקרי דבר שיש לו מתירין ולא יאכלנו היום בעוד שהוא בספק איסור וע"ס שהאריך בדבר בראיות (וכה"ג כתב בנה"כ סימן ק"ב שמואל כתב בשם הגאון רמ"א בגליון או"ה ע"ש) ודבריו נכונים וכן מלאתי בירושלמי פ"ו נדרים בפ' הגורד מן הירק וכפי מה שפירש הרא"ש בנדרים פ' הגורד מן המבושל וז"ל ואלו נדרים מה איתעבד להון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מי עבדינן כדבר שיש לו מתירין התני תמן שהתב' עוקר הנד' מעיקרו כלומר וכיון שעוקר אותו מעיקרו נמלא שלא נאסר מעולם ולא הוי דבר שיש לו מתירין אמרי' אינו עוקר אלא מכאן ולהבא כלומר עוקר העיקור מכאן ולהבא ואע"פ שעה"ה מעיקרא מ"מ היה אסור עד היום הלכך חשיב דבר שיש לו מתירין עכ"ל. הרי להדיא דאע"ג דחכם עוקר הנדר מעיקרו מ"מ כיון דהיה אסור עד היום הוי דבר שיש לו מתירין ה"ה לענין ספק איסור ובתשובת למח דק"ס בקונטר' אחרון כתב דרך אחרת לתרץ קושיא זו ודבריו מעורבבים ואינם מובנים לי ובפרט מה שמשמע שם מדבריו דאסור לשהות תרנגולת עד שחלד כמו שאסור לשהות בהמה י"ב חדש משום תקנה זו ודאי אינו וכמבואר לעיל כלל ע"ג דין ד' לכן נראה עיקר כמ"ס בתשובת למח דק"ס שם חכן באו"ה כלל כ"ה דין י"ח כתב דבר שנאסר מחמת תיקו מתבטל שפיר אע"פ שאפשר שיתרת כשיבא אליהו לא נקרא דבר שיש לו מתירין לפי שאז איגלאי מלתא למפרע שלא נאסר מעולם ועוד כמ"ס הרשב"א שלא נקרא דבר שיש לו מתירין אלא שיותר בודאי עכ"ל ועיין בנה"כ סי' ק"ב: [יב] דאינו ודאי שיבא לידי היתר לעולם. ודוקא בנה"ג דחיישינן שלא יבא לידי שום היתר משא"כ אם ודאי שיבא לידי היתר קלת כגון בילה טריפה שנולדה ביום טוב ונתערבה אע"ג דלאחר י"ט ג"כ אסור מכח טריפות מ"מ יסתלק איסור הכולל דהיינו נולד וכל מה שאפשר למיעבד יותר בהיתר עבדינן חף דלא יאה מותר לגמרי וכ"כ בתשובת ל"ל סי' ס"ט והאריך לרחות ל"ט מי שחולק בזה ע"ש ודבריו נכונים ובתשוב' מהר"י לוי סי' ל"א דקדק מדברי הרשב"א אלו דלא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא שההיתר שבא הוא מוחלט ומוסב' מהכל אבל היכא דהיתר שיבא עדיין אינו מותר לכ"ע אלא דליכא ספיקא דפלוגתא דרבנן דלא מקרי דבר שיש לו מתירין וראי' מירושלמי נדרים פ"ו דמבואר שם דאי לא אמרין שחכם עוקר הנד' מכל וכל לא מקרי דבשיל"מ ע"ס דבריו באריכות וכל דבריו אינם מוכרחים כלל הנה מה שמדקדק מדברי הרשב"א אינו דקדק כלל דלא בא הרשב"א למעוטי רק בילה ספק טריפה דעכשיו הוי ספק טריפה ואפשר שלא יבא לידי שום היתר כלל משא"כ כאן דעכשיו הוא ודאי איסור ויבא לידי היתר לחד מרבנן אע"ג דליכא חד מרבנן דאוסר מ"מ יהיה ספק איסור ועכשיו הוא ודאי איסור וכל מה שאפשר למעבד יותר בהיתר עבדינן (ומ"ה אסרינן בס"ס

נמלח נ' ימים שנתערב בבשר אחר במל אע"ג דמותר לצלי הואיל ואין לו היתר לבישול שנאמר לו וכ"כ המדרכי פנ"ה ונ"י פ' הערל [יז] אבל דעת הר"ף פנ"ה דכה"ג מקרי דבר שיש לו מתירין וכ"כ פ' הגורד מן המבושול: [ח] כתב הר"ן פ' קדביצה דף י"ט ע"א [יח] דבר המתקלקל אם ישהנה עד שיבא היתרו לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכן הוא במדרכי פ' כל שעה וכ"כ ב"י בשם הרשב"א:

[ט] כתב המדרכי פ' כל שעה דחמץ בפסח לא מקרי דבר שיש לו מתירין [יט] הואיל ונאסר לשנה הבאה וד"א כרמב"ם פמ"ו מהמ"א דס"ל דחמץ בפסח הוי דבר שיש לו מתירין:

י כתב מיימוני פ"ה דהלכות נדרים מי שנדר מיין ונפל ממנו טפה לחביות גדולה אינו במל דלדיד' מקרי דבר שיש לו מתירין [כ] ויכול לשאול על נדרו וכ"כ הר"ן בנדר' והא"ה כלל כ"ח:

יא כתב ב"י בשם רבינו ירוח' בשם הרא"ה דבר שיל"מ שהוא אסור לזה ומותר לזה ואין לו מתירין למי שהוא אסור לו כגון חמכשל בשבת וכיוצא בו לאו דשיל"מ הוא עכ"ל:

יב כתב הא"ה דבר שלא היה ניכר האיסור פעם אחת בפני עצמו לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכ"כ הסמ"ג בה' שבת לענין משקין שזכו בשבת וכן הוא במדרכי פ"ז דשבת:

יג כתב הר"ן ריש אין צדין ע"ב דס"ס מותר בדבר שיל"מ כגון ספק ביצה ב"ט שני עכ"ל [כא] ובארוך כלל כ"ח כתב דהמנהג לאסור אפי' ספק ספיקא בדבר שיש לו מתירין:

כלל וסי' ע"ה. בדיני פת ובישולי עכו"ם וכו' ב"ג דינים:

א (*) פת של עכו"ם נדחו בו היתר ברוב המקומות על כן לא אאריך בחילוקי דיניו כי כבר פשט המנהג להתירו ולאכלו [א] אפי' בשיש לו פת ישראל ומי שנוהר בו יחמיר [ג] כפי מה שרוצה להחמיר על עצמו אמנם

מנהג יעקב

כלל כ"ה כתב דהמנהג לאסור. הט"ז צסי' ק"י ס"ק י"א כתב דהר"ן לא מיירי אלא דוקא באיסור דרבנן והארוך שאסור מיירי דוקא באיסור דאורייתא ובנה"כ השיג עליו ומוכיח להיפוך דהר"ן מתי' אפי' באיסור דאורייתא והא"ה אסור אפי' באיסור דרבנן וכמבוא' בדבריו בכלל כ"ה דין ד' וכלל כ"ז דין ט' ודבריו נכונים להמעיין היטב בר"ן ואו"ה ומ"ס הא"ה בכלל כ"ה דין ז' ע"כ ל"ל דקאי אשאר איסורי' שאינם בטלי' שהזכר שם באו"ה ועיין שם בש"ע סי' ק"י סעיף ח' בהג"ה שפסק וטוב להחמיר אם לא ללורך מאחר שיש לו היתר בלאו הכי ואע"ג דבית דין ס' תל"ז ס' ד' סתם המחבר והרב דספק מוכן ב"ט שני מותר משום דהוי ספק ספיקא ל"ל דשאיני התם דאין לא עבדין י"ט שני רק משום מנהג וכ"כ הש"כ צסי' ק"י ס"ק כ"ה ע"ש שמחלק עוד חילוקים צדין זה והוא נגד משמעות הרב כאן וע"ל צסי' א' ועיין מה שכתב' לעיל בכלל ל"ט ס"ק ט"ז:

כלל וסימן ע"ה. [א] אפי' כשיש פת ישראל. וכ"כ הש"כ

צסי' ק"י צסי' ק"י ס"ק ט' וז"ל מיהו נראה דיש לזהר כל ימות השנה שלא ליקח מהם היכי דא"כ פלטר' ישראל אם לא שפת עכו"ם יפה יותר דאז שרי כדלקמן עכ"ל ומשמע קלת מדבריו שבין ר"ה ליום כיפור' יש להחמיר בכל ענין אף אם יפה יותר וכן משמעות דבריו הרב שכתב שיש להחמיר בכל מה דאפשר להחמיר: [ב] כפי מה שרולה להחמיר. דהיינו אם רולה להכשיר ע"י קיסוס והדלקת האש וכיוצא בו או להחמיר ושלל לחלוט' רק פת הגאפה ע"י ישראל וכמבואר הדיני' בסמוך ונראה פשוט דמי שזוהר מפתן ושוב אינו רולה לזהר מכה איזה סיבה דלריך התרה כדן נדר וכמבואר ב"ד סי' רי"ד דמי שרגיל בדבר לריך התרה כדן נדר אך ל"ע קלת לפי זה דא"כ אמאי מתירין התערבות אף למי שזוהר כמבואר סמוך דין ח' והלא הנוד' מן הדבר ונתערב במינו אינו בטל כמבואר לעיל כלל ע"ד דין י' ואפי' נתערב שלא במינו מ"מ ס' מיהו בעי ועוד דהא מבואר ב"ד סי' רי"ז דהגורד מפת סתם אינו אסור' אלא צפת חטי' ושעורי' אם לא במקו' שנוהגין לעשות פת מכל דבר ובסמוך דין י"א פסק דאסור בכל חמשה מיני דגן בסתם ולריך לומר דשאיני הכא כיון דמנהג הוא שנהג כן על פי גזרת חכמי' א"כ נהג איסור בכל ענין שאסרו חכמי' לא פחות ולא יותר וא"כ אין רא' מנדרים

אחר וכן עיקר כי כן הכריעו כל האחרונים ועיין בש"ך שם ודו"ק: [יז] אבל דעת הר"ף ע"ל בסימנים מבואר שדעת הרב לפסוק כת"ה דלא מיקרי דבר שיל"מ רק כשהוא לאו דבר עצמו וכן נראה כוונתו בש"ע סימן ק"ב וכ"כ הש"ך ס"ק י"א וכן הכריע בתשובת מהר"י לוי תשובה ל"א כן להלכה ע"ש אכן לעיל כלל ד' דין ח' משמע מדברי הרב שדעתו לפסוק כדעת הר"ף וסייעתו רק דבשר שלא נמלח בתוך שלשה ימים שהוא רק חומרת הגאון' פסק דיש לסמוך להקל ולהתיר התערבות ול"ע: [יח] דבר המתקלקל. והא דכתב הא"ה דדבר שנאסר מחמת חיקן הטעם דלא מיקרי דשיל"מ היינו משום דספיקא וכמ"ס לעיל צסי' י"א ולא כתב טעם זה דמתקלקל י"ל דמיירי אפי' בדבר שיוכל להתקיי' לזמן מרובה ועוד דאליהו יכול לבא בכל שעה וכ"כ מהרש"ל פכ"ה סי' פ"ז ובנה"כ סי' ק"ב ועיין עוד שם במהרש"ל שפסק דאף במתקלקל חשיב דשיל"מ וכתב שם שכן דעת הרמב"ם ואין דבריו מוכרחי' כלל וגם הוא נגד הסברא דמה מתירין יש לו כיון דמתקלקל בתוך כך לכן אין לזוז מהכרעת הרב וכ"פ הב"ח צסי' ק"ב: [יט] הואיל ונאסר לשנה הבאה. ודלא כרמב"ם ומשמע דאי לאו האזי טעמא הוי דשיל"מ וקשה דמה דבר שיל"מ שייך כיון דאסור לקיים התערבות ולריכין לשפרו מיד כמבואר בא"ח סי' תמ"ז וא"כ מה יש לו מתירין שייך הכא ובאמת על הרמב"ם עצמו לא קשה מידי שהוא סובר דתערבות חמץ מותר לקיימו אם אין בו כוזה כדי אכילת פרס כמבואר בדבריו פ"ק מהלכות חמץ ומלה ובהרב המגיד שם ובלח' משנה שם ובספ"ד מה' חמץ ומלה ע"ש אכן לדעת שאר הפוסקי' (ועיין בעולת שבת ר"ס תמ"ב) ובפרטות לפי מה דקיי"ל דאפי' תערובת משהו אסור לקיימו ולריך לשרוף הכל קשה ול"ל כמ"ס הר"ן פרק כל שעה בזה וז"ל שבעלי סברא זו סוברים כיון דמדאורייתא דבר שיש לו מתירין היא כשאסרו ר"ש משום קנסא לא בא להקל עליו עכ"ל וא"כ כה"ג הא דאנו מלריכין לשרוף ושלל לשהות הוא ג"כ מכה חקלה וחומרא זו וע"ש בר"ן שהשיג על הרמב"ם בזה וזה דעת הרב כאן ושאר אחרונים ומכל מקום אינו בטל כלל כמבואר לעיל כלל ל"ט דין וי"ו וע"ש ס"ק ט"ז הארכתי בזה לדינא וע"ש: [כ] ויכול לשאול על נדרו. ומזה לאתשולי' עלי' ועיין לעיל ס"ק י"ג ועמ"ס לעיל כלל ל"ט ס"ק ח': [כא] ובארוך

(*) הדינים האלה פת העכו"ם ויין נסך וכדומה היו עומדים בתקפם רק בזמן חכמי' הש"ס [אשר גם אז ה' רק חומרות בעלמא] שהיו הגוים אז עובדים לכוכבים ומזלות לשמש ולירח וכו'. אבל בזמנינו שכל עמי אירופא הם מאמינים באחדות הבורא ושכר ועונש וכו' אין לדינים אלה כל חוק. וכבר נהגו היתר גמור ע"כ דעת גדולי הפוסקים כמו הרמ"א הג"ל וכו' ורק לפלפול ומידודא בעלמא שקלי וטרו בה משום מלות ח"ת והגיחוס על מקומם הראשון ולא ייזום ממקומם:

אמנם בימי' שבין ר"ה ליום כפור כתבו הרא"ש והמרדכי בר"ה בשם אבי העזרי שיש להחמיר וכן נוהגין המדקדקי' להחמיר בו [ג] בכל מה שאפשר להחמיר:

ב ואין להתיר אפי' במקום שנהגו בו היתר [ד] אלא בפת של עכו"ם אבל בפת ישראל שאפהו עכו"ם הוא בכלל איסור שלקות ובו לא נהגו היתר בשו' מקום אם לא שהסיק הישראל התנור או חתה בנחלי' או אפהו בעצמו שאם עשה ישראל אחד מאלו אין בו משום בישולי עכו"ם וכתב הרא"ש שנהגו היתר אפי' ע"י השלכת קיסם לתנור אבל בפת של עכו"ם במקו' שנהגו בו איסור לא מהני ביה חיתוי בנחלי' אלא מדברי חרמב"ם נראה דאין חילוק בין פת לפת והכל שרי על ידי חיתוי או ע"י השלכת קיסם וכתב באו"ה כלל מ"ד דנהגין כדברי חרמב"ם וכ"פ ב"י ומהרא"י ד"ל דאפי' מי שנוהר בפת של עכו"ם יוכל לסמוך על השלכת קיס' וכתב באגור בשם מהר"י מולין [ה] דאם נפח באש מועיל כחיתוי וכ"כ ב"י בטור י"ד סי' קי"ג:

ג וכתב בש"ד [ו] דכל זמן שהפת בתנור יוכל להכשיר התנור כגון בפי התנור דכל זמן שהפת בתנור משביח [ז] ועוד שמעתי מרבותינו דאפי' אם הוציא הפת אם יודע שהפת משביח מאש אם יחזור לתנור חם לאפות יכשיר התנור ויחזור הפת וכן עשה ר"י שורמטייל מעשה עכ"ל וכתב מהרא"י בהג"ה דהבי נהגין וכתב באו"ה כלל מ"ג דלענין בישול עכו"ם נמי דינא הכי ובלבד שישיבוח עדיין לצורך גמר בישולו ולכן מותרין לאכול דגים צלויי' קצת ביד עכו"ם הואיל וגמר בישול' ע"י ישראל ואינם ראויים לאכול ע"י צליית עכו"ם:

ד וכתב עוד בשערי' דכל שהפת אסור אין למכרו לעכו"ם במקו' שנהגו היתר בפת שלה' שמא יחזור וימכרנו לישראל אבל [ח] בכל ענין דליכא למיחש דלמא אתי לזבוני לישראל אחר כגון ליתנו לפועליו עכו"ם או לחתכו בחתיכות קטנות שרי וכ"כ המרדכי פ' אין מעמידין ומטע' זה כתב באו"ה דנהגין במקו' שהרבה ישראלי' דרים [ט] דאסור לקנות פת חתוך מן עכו"ם שמא קנאו מישראל:

ה וכתב ב"י ואין חילוק בין העכו"ם אופה בשכר לכל מי שרוצה לאפות או אם אופה בחנ' ודלא כתשוב' בר ששת סי' תקי"ד דמחלק בזה:

ו וכתב המרדכי פ' אין מעמידין מעשה שאפה העכו"ם ג' פעמים פעם ראשונה ושנייה הכשיר ישראל להתנור ובפעם הג' לא הכשירו ופסק להיתר דהיסק הראשון עדיין מועיל להיסק ג' דנשאר נחלי' מהיסק ראשון והוי כהשלכת קיסם ומ"מ לא רציתי להורות למעשה להיתר ובאו"ה פסק להיתר אפי' לא נשאר נחלים מהיסק ראשון דהא היסק ראשון מועיל אח"כ דנראה לעיני' דתנור שהוסק פעם אחת נוח להתחמם מאלו לא הוסק כלל ולכן אם הסיקו ישראל ביום ראשון ובכל יום ויום אפה בו העכו"ם שלא עמד התנור [י] יום שלם בלא הסקה הכל שרי עכ"ל וכ"כ האגור בשם התו' דאם הכשיר התנור מועיל כל ימי השבוע עד יום אחד ומיירי נמי בכי האי גוונא:

ז כתב בשערי' אם הוא ספק אם הכשיר ישראל התנור או לא שרי דהוה ספיקא דרבנן ולקולא:

ח כתב הי"ד בסי' קי"ב וז"ל כתבו הגאונים [יא] כותח של עכו"ם מותר ואין חוששין לפת של עכו"ם שבו ור"י התיר

מנחת יעקב

שהוא ראוי למה יחתה להפסידו עכ"ד וז"ע ואולי יש לדחוק ולומר דהב"י והרב אזיל לשיטתו דפסק כהרמב"ם דמועיל השלכת קיסם מטעם דהוא רק להיכר בעלמא ואפילו אינו מקרב או משביח הבישול לדעתו מותר וכמ"ס מהר"ל בתשובה סי' רכ"א ע"ש וא"כ סובר הב"י דאף שאפשר שיע"י החיתוי יבא לידי הפסד מ"מ הוי היכר ומתיר הפת או התבשיל אך מ"מ לריק לעשות ההיכר בעוד שהפת או התבשיל משביח ולריק לתנור אף שאפשר שיע"י החיתוי יפסיד ויתחרך אבל כשהפת אינו משביח וא"ל לתנור כלל פשיטא שסוב אין כאן היכר כלל וק"ל: [מ] בכל ענין דליכא למיחש דלמא אתי לזבוני. ומטעם זה נראה דמותר למכור פת זו לעכו"ם שאינו פלטר דאז ליכא למיחש שימכר לישראל דהא אף במקום דנהגין היתר ליקח מעכו"ם מ"מ נוהרי' מפת בעל הבית וכמבואר בש"ע סי' ב' אך הרב אזיל לשיטתו שאינו מחלק כאן בין פת בעל הבית ופלטר וכתב דעתו להמקילין שנהגין להקל בכל ענין אפי' בפת בעל הבית ועיין בפלפלא חריפתא פ' אין מעמידין שהאריך בטעם מנהג זה: [כ] דאסור לקנות פת חתוך מן העכו"ם. וכתב הב"ח בש"ס קי"ב וז"ל דפת חתוך שמוליקין עמהם אכסי מלחמה שמיבשין אות' וממלאין מהן חביות הרבה אין איסור דידוע דלאו קנאו מישראל ואין לחוש למה שחתכם בסכין של עכו"ם דחתיכה א' או ב' נתקנת בו השומן שנדבק בסכין ונתבטל ברוב עכ"ד והא דכתב הרב כאן טעם אחר לקנות מהם פת חתוך תיפוק ליה דבלא"ה אסור לפי שנחתך בסכיניהם ו"ל דבא לומר אף אם רולה לגרור הפת מ"מ אסור מהאי טעמא וע"ל כלל ס"א ס"ק ל"ו: [י] יום שלם. דהיינו מע"ל וכ"כ להדיא בהג"ה בש"ע סימן קי"ב סעיף יו"ד: [יא] כותח של עכו"ם. ומטעם החלב שלהם אין לאסור משום דחלב טמא אינו עומד ואי משום ניסובי מ"מ בטיל במיעוטו כ"כ מהר"ם מרוטנברג בתשובה סימן קנ"ד ומהרש"ל והב"ח והדרישה בסימן קי"ב והט"ו בסי' קי"ב ס"ק ט' השיג עליהם בדברים נכונים ומוכרחים מכמה סוגיות דש"ס דכותח אסור מחשש חלב טמא אלא דהגאונים מיירי שנעשה

מגדרי' ממש וק"ל ועיין בסמוך ס"ק כ"א: [ג] בכל מה שאפשר להחמיר. פי' אם אפשר לאפות בעלמו או ליקח מנחתו ישראל יקח ואם לאו יאפה ע"י השלכת קיסם וכ"כ הלבוש בא"ח סי' תר"ב וכן הוא במנהגי שהר"ט ולא' ימי תשובה מותר לאכול פיתן בלי התרה כלל כיון שלא נהגו לאסור רק בימים האלו וכה"ג פסק הרב בא"ח סי' תקס"ח ועיין בש"כ סי' רי"ד סעי' ב' ועיין מ"ס בש"ק א' וב': [ד] אלא בפת של עכו"ם. משום דהוה גזירה שאין רוב הלבו' יכולין לעמוד בה על כן בטלה הגזירה משא"כ בפת ישראל לא שייך טעם זה: [ה] דאם נפח באש. ע"ל דין י"ח ס"ק ל"ח ודין כ': [ו] דכל זמן שהפת בתנור משביח. לשון הרב אינו מדוקדק דלכאורה משמע אף שנגמר כל לרכו ואפילו אינו יודע אם משביח מסתמא כל זמן שהפת בתנור משביח אבל באמת בלשון המרדכי ואגור סימן אלף ר"ג מבואר להדיא דדוקא אם ידעין ללריך עדיין לאפיתו ומשביח אז יש לו הית' וכ"כ בסימן קי"ב ובשערים בסימן ע"ד גם כן לא כתב כלשון הרב שהעתיק כאן משמו ומשמעו' דבריו ג"כ כדעת המרדכי והאגור עיין שם: [ז] ועוד שמעתי מרבותי דאפי' אם הוציא הפת. משמע דאפילו קרם פני הפת בכל הלודים בענין שאפשר לאכול כך מ"מ מהני הכשיר התנור ע"י חיתוי גחלים והשלכת קיסם או לנפח וכיוצא בו וכ"כ המרדכי וכ"פ הב"י בש"ע סימן קי"ב וכן מבואר באו"ה כלל מ"ג ומ"ד דין יו"ד אבל קשה מהא דפסק בש"ע בא"ח סימן רנ"ד סעיף ה' דאין נותנין פת לתנור בערב שבת אלא כדי שיקרמו פני התחתון המדובק פניו קודם שבת וכתב הרמב"ם הטע' דאם יחתה יפסיד הפת וכמבואר שם בב"י וא"כ איך אמרינן כאן דמועיל חיתוי אחר שנקרם הפת לפי שמשביח וכה"ג קשה לענין בישולי עכו"ם דאף לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי מועיל חיתוי וכן הדין לענין ללי כמבואר ממשמעות הפוסקים ועיין בב"י סימן קי"ג וכמבואר בסמוך דין זה וי"ט וי"ט והטעם שג"כ משביח עדיין וכמ"ס באו"ה ובא"ח שם בסימן רנ"ד פסק להדיא דכשנללה כמאכל בן דרוסאי לא מיישינן דלמא אתי לחתויי שמאחר

החיר למי שנוהר מפת של עכו"ם לאכול בקער' עם מי שאינו נזהר ממנו ואינו חושש לתערובת הפת עכ"ל וכ"כ נימוקי יוסף פ' הערל דפת של עכו"ם [יג] אינו אסור תערובתו כלל וכן כתב באו"ה מיהו כתב [יג] דאסור לערבנו לכתחלה וכ"כ בהג"ה ש"ד בשם ר' יחיאל מפריש וכתב באו"ה כלל מ"ג דה"ה דבר שאינו אסור רק משו' בישול עכו"ם שאינו אסור תערובתו [יד] ובטל ברוב בעלמא בין במינו בין שלא במינו אפילו הוא דבר חשוב שאינו בטל במקום אחר.

כתב המרדכי פ' אין מעמידין דף שפ"ו ע"ב בשם ראב"ה שאם מיסב על השלחן אצל ישראל שאינו נזהר מפת של עכו"ם [טו] והבעל הבית נזהר מפת שלחם כיון שמצוה עליו לבצוע יבצע מן היפה אפי' הוא פת של עכו"ם שעל השלחן וכיון שהותר לו לבצוע הותר לו כל אותו סעודה דאין זה כבוד שמים ששוב יחדל משום איסור והוא כבר בצע עליו עכ"ל:

כתב ב"י מצאתי כתב בתשוב' בשם ר' שמחה דמותר לאכול פת של עכו"ם [טו] לנזהר עם שאינן נזהרי' משו' איבה [יו] וכן אמרינן לענין דמאי ודוקא פת שהוא עיקר הסעודה ואם כול' אוכלי' והוא אינו אוכל איכא איבה אבל מי שנוהר מחמאה של עכו"ם וכיוצא בזה אסור לו לאכול עם שאינו נזהר דבחמאה ליכא איבה דכמה איכא דאין אוכלין חמאה:

כתב הרא"ש בתשובה כלל י"ט דלא מקרי פת אלא של חמשת מיני דגן אבל פת קטניות ואורז לא מקרי פת [יח] ואינו אסור אם אינו עולה על שלחן מלכים עכו"ם משמע הא אם הוא בענין שעולה על שלחן מלכים עכו"ם [יט] אסור משום שלקות וכ"כ ב"י ודלא באו"ה כלל מ"ד דכתב דאפילו אינו עולה על שלחן מלכים עכו"ם אסור היאיל ועולה על שלחנם דרך בישול משום פרפראות:

וכתב בטי"ד סי' קי"ג עירוב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל ובשלו עכו"ם רואין אם העיקר מדבריו שיש בהם משום בישולי עכו"ם אסור ואם לאו שרי שהולכין אחר העיקר בין להקל בין להחמיר לפיכך

מנחת יעקב

וגבינותיהם לריכין ס' משא"כ בחמאה שלהם ופת דבטל ברוב ודעת הרב כפ"י וצ"ע סימן קי"ג וק"י"ג וקט"ו להקל בפת ובישול עכו"ם ובחמאה משא"כ בגבינותיהם כיון שגזרו בו מחמת חשש איסור דאורייתא בגופו לכן לריכין ס' וכ"כ הש"כ סימן קט"ו ס"ק ט"ז ודין חלת חולה לארץ מצוה צ"ד סימן שפ"ג: [טו] והבעל בית נזהר. מצוה דפי' הראב"ה דישאל שאלו נזהר מפת שלהם שהסיב אלל בעל הבית הנזהר מפתם ועל השלחן פת של עכו"ם ופת של ישראל דיבצע בעה"כ מן היפה וכן פי' בעל ת"ה סימן ל"ב וכן פי' צ"ע בא"ח סי' קס"ח וצ"ד סימן קי"ב ובצ"ח סי' קי"ב פי' פת חמאה דבריהם הראב"ה והסג"ה על הס"ה ופ"י וכבר דחוהו פירוש הש"כ וט"ז שם סימן קי"ב ע"ש דצריהם צאורך ועיין בא"ח סימן קס"ח נחבארו חילוקי דינים אלו עיין שם: [טו] לנזהר עם שאינן נזהרים. משמע דוקא האוכל עם אנשים שאינם נזהרין אבל צאורך עם אדם אחר שאינו נזהר ליכא איבה דמאי חולמי האי מהאי וכן משמעות הש"כ צ"ע סימן קי"ב ס"ק כ"א ובהו אחי שפיר הא דכתב הרב לעיל בדיון ח' בשם הר"י שהתיר לאכול בקערה אחת וקשה לכאורה הלא אפי' בעין מותר משום איבה אלא ל"ל דשאני הדין דאוכל רק עם אדם אחד: [יז] וכן אמרינן לענין דמאי. צ"ד צ"ע סימן קי"ב כתב בן צבס תשובה אשכנזית והביא ראיה לדבר מירושלמי דהיא דמאי כה"ג בשבת של פרוגטא פי' של חסיפה כגון לסעודת מלוה עכ"ל ובאמת ראיתי בירושלמי דמאי עלמו פ' רביעי שקאי על משנה ב' המדי' את חבירו שיאכל אללו ואינו מאמינו על המעשרות אוכל עמו בשבת ראשונה ועל זה פי' הירושלמי בשבת של פרוגטא התירו ופי' פרוגטא דהיינו סעודה ראשונה שאוכלין עם צחור שנסא בצולה וכן פי' הר"ש צ"ד המעשרות פ"ד דמאי משנה ב' וכן פי' הר"ע שם ומשמע מתוך משנה זו ומתוך הירושלמי דלא התירו משום איבה אלא דוקא גבי המדיר ובסעודה ראשונה של נשואין וכדמוכא ג"כ ממחני' פ"ז דמאי משנה ח' ובמ"ש הר"ש והר"ע שם וא"כ ל"ע דלמה התירו הבא בכל ענין כיון שעיקר הדין נלמד מהתם ול"ע: [יח] ואינו אסור אם אינו עולה על שלחן מלכים. הצ"ח הסג"ה על הצ"ד והרב כאן שהבינו דהרא"ש אפת קאי משום דודאי פת אורז ודוחן אינו עולה על שלחן מלכים רק דדברי הרא"ש קאי על תבשיל אורז ודוחן שאם אינו עולה על שלחן מלכים שאינו אסור וע"ש ודבריו נכונים שאין פת אורז ודוחן עולה על שלחן מלכים וגם דעת הרב בן ולכן כתב אס הוא בענין שעולה על שלחן מלכי' דהיינו ע"י איזה תערובת ובשמים וכיוצא בזה וק"ל: [יט] אסור משום שלקות. ו"ל הצ"ד דלא גרע מפני שהוא עשוי פת וזה נראה צרור עכ"ל פי' דבריו דלא גרע משאר המתבשלין בירי עכו"ם דאם עולה על שלחן מלכים דאסור מחמת גזירה דשלקות ואם כן וכי מפני שהוא עשוי

צחלב כשר אלא שעכו"ם נותן שם פתו וקמ"ל דלא חיישינן לאסור משום פתו ועיין בנה"כ שם דמחלק שיש שני מיני כותח ואין דעת הגאונים על אותו כותח בזמן הש"ס ע"ש דבריו צאורך (ובלא"ה ז"ל בן דהא מצוה צ"ד כולל מצרכין דף ל"ז דלחם העשויה לכותח נאפה בחמאה וא"כ איך שייך למיחש משום פת של עכו"ם דלחם כזה לא היה צללל גזירה כלל אלא לריך לומר דמיירי במין כותח אחר העשויה מלחם הגאס' בתני' וכ"כ הצ"ח שם וגם בזמן הש"ס היה כמה מיני כותח כדאיתא להדיא ריש פ' כל שעה ודוק) ומכל מקום גם מדברי הש"כ צ"ע נלמד דיש לאסור הכותח מכאן חלב של עובדי כבדים אם לא שידעין שנטעם חלב טהור או שידעין שאותו מין כותח אין נעשה כלל מחלב טמא אבל מן הסתם יש לאסור כמשמעות הש"ס וכ"פ האו"ה בכלל מ"ד והמרדכי פ' אין מעמידין ואף שצ"ע ליד קלח להקל היינו ליישב דעת הפוסקים אבל לא להלכה ע"ש: [יב] אינו אסור' תערובתו. ודוקא שנתערב אבל אם ניכר הפת לא מקרי תערובת ואסור לאכול אף שנתפר' לחתיכו' קטנות וכ"כ מהרי"ל בתשובה סי' קצ"ה: [יג] דאסור לערבנו לכתחלה. בד"מ סי' קי"ב כ' וז"ל ונ"ל דמ"מ יכול להיות שמותר לאכול בקערה אחת ולא אסור לערב לכתחלה אלא לאכול הפת עלמו אבל משום טעם ליכא למיחש אף הג"ה ש"ד אסור לכתחלה עכ"ל הנה מ"ש הג"ה ש"ד אסור לכתחלה הוליא בן ממ"ש בהג"ה ש"ד סימן ע"ה דמותר לאכול בקערה אחת ואין לחוש על טעם הפת. והביא ע"ז דברי ר"י מפרי"ש שאסור לכתחלה ח"כ משמע להדיא שדעתו לאסור לכתחלה אפי' משום טעם לצד ובש"כ סי' קי"ב ס"ק כ"ד הסג"ה על הד"מ וכתב עיינתי בהג"ה ש"ד ולא מלאתי הכרח ובאמת דבריו מוכרחים כמ"ש גם מ"ש הש"כ שם וז"ל ובלא"ה הקערה הוא כלי שני ואינו מבשל עכ"ל ז"ל דהג"ה ש"ד סוברת דמ"מ לכתחלה איכא איסור אפי' בכלי שני בשאר איסורים וה"ה הכי: [יד] ובטל ברוב. אף דפסק הרב לעיל כלל וסימן כ' דין ט' דאפילו באיסור דרבנן לריכין ס' וכן דעת האו"ה היינו דוקא בדבר שיש לו שורש דאורייתא אבל בדבר שאין לו שורש ועיקר דאורייתא בזה בטל ברוב בעלמא וכ"כ האו"ה בכלל כ"ג דין ב' בשם הרשב"א דדבר שאין לו שורש דאורייתא כגון בישול עכו"ם וגבינותיהם וחלה וכלאים של חולה לארץ וכה"ג אם נתערב בטל ברוב בעלמא בין בלח ובין ביבש עכ"ל וכ"כ הרשב"א צ"ע א"ה בשם הרמב"ן אכן הרשב"א עלמו צ"ע א"ה דף קע"ח ובצ"ה הקלר דף מ' ע"ב כתב דראוי להורות בכולן להלכין ס' מלבד חלת חולה לארץ בלבד עכ"ל ובג"י פ' הערל פסק דיש להלכין בכל איסורים ס' רק בפת ובישולי עכו"ם דאין לריכין ס' כיון דאיסורן אינו כזה בכל ובבאר' שצ"ע דף ל"ד מחמיה מאור על הג"י ע"ש דבריו צאורך ומסיק דצ"ע שוליהם

לפיכך הרסנא שעושין מדנים והוא מציר של דגים הנאכל כמו שחזא חי ומקמח אסור שהקמח עיקר עכ"ל וכתב ב"י דמטעם זה החמיר הר"ש בר צמח שלא לאכול מיני מתיקה שעושין עכו"ם מסולת ודבש אף על פי שנוהגין בו היתר וסוברין דרובשא עיקר הוא החמיר על עצמו שמא סולת הוה עיקר והואיל ואינו בכלל פת נאסר משום שלקות וראוי לאדם חשוב לאחמורי על נפשו עכ"ל ונ"ל דלא קאמר אלא במיני מתיקה שבלילתן רכה ולכך יש לחוש בהו כמו בהרסנא וכמו שנתבאר לעיל כלל וס"י מ"ט לענין גלוש אבל בלילתן עבה ויש בהם תואר לחם ליכא למיחש דפת גמור הוא לענין המוציא ולענין חלה כי קמח הוא עיקר [כ] ואע"ג דיש בהם דבש ובשמים הרבה ודינן כפת חבא בכיסנין דמברכין עלייהו בורא מיני מזונות אם לא קבע סעודתו עליהם מ"מ נראה דאין להחמיר לענין פת עכו"ם ואי קבוע סעודתו עליהם מברך המוציא ובלילתן עבה אזלינן בתר העיקר [כא] והוי דינן כפת וכ"כ הרמב"ם פ"ז דהמ"א להתיר מיני מתיקה וכ"כ מהר"א בהג"ה שער א' ומימי [כב] לא ראיתי מי שנוהר בזה:

י"ג כתב הי"ד [כג] פאנדה של דגים שאפאה עכו"ם אסורה [כד] אפילו למי שנוהג היתר בפת של עכו"ם [כה] שהשומן נאסר כשהיה בעין משום בישולי עכו"ם [כו] ונבלע בפת וכן ירקות הנאכלין חיון ובשלן עם בשר אסורין ששומן של בשר נבלע בהן עכ"ל וע"ל כלל וסימן ס"ט נתבאר דין פת שנאפה עם ביצ' גם דיני קוכליד הניקחין מן העכו"ם וע"ל:

י"ד וכתב הרשב"א דה"ה הכלים שבשלה בהם עכו"ם נאסרין אע"פ שאין לחוש משום גבילות וטריפות ועל כן כתב דיש לזהר [כו] בשפחות עכו"ם המבשיל לעצמן בבית רבן שלא יניח על גבי אור ואם קדמו והניחו צריך שיחפוך קודם שיניע למאכל בן דרוסאי והרא"ש כתב שאין לחוש לזה כלל שלא החמירו בבישוליהם לאסור פליטתו עכ"ל המ"ד ור"ן פא"מ כתב בשם הרא"ה בדברי הרא"ש [כח] מיהו כתב דיש להחמיר לענין מעשה מאחר דגדולים תולקים וכתב ב"י אע"ג דהרשב"א איסר חבלי מ"מ אפי' לכלי חרס פני ליה בהגעלה ג' פעמים:

כתב

מנחת יעקב

ועיין לפיל כלל וס"י ס"ט דין ד' דיש מיני גלוש שאסורין ועיין בתשו' באר עשק סי' ל"ח דכתב שיש לאסור הני לחמי שמסומין בשמן שלא ליקח מעכו"ם וע"ס: [כג] פאנדה של דגים. ודוקא לאכול הפאנדה שהוא הפת שנבלע בו השומן של דגים אבל הדגים עצמן פשיטא שאסורי' אם נאפה ונתבשל בידם וכמבואר בסמוך וכתב מהר"ם מטיקטין בגליון המרדכי פא"ט דאלו שומן של בשר או של אווז סתמן כבר מהותך ואין בו משום בישולי עכו"ם דאין גבילות וטריפות ודוקא [כד] אפי' למי שנוהג היתר בפת. ודוקא' אם הפאנדה הוא של עכו"ם דאי בפאנדה של ישראל הלא לא נהגו היתר בשו' מקום כמבוא' לעיל דין ב' ואי מיירי בחותה ישראל בגחלים גם השומן לא יאסר כ"כ הר"ק בהג"ה סמ"ק סי' ר"ו וכ"כ הב"ח והדרישה והט"ז סי' ק"ג סעיף א' וכ"כ הש"כ שם בס"ק ה' דלדעת הרב דמועיל חיתוי וקיסס בבישוליה' כמו בפת א"כ לא משכח' להאי דינא אלא אם הוא של עכו"ם דבשל ישראל בלאו הכי אסור מכת פת של ישראל שאפאה עכו"ם ודלא כעט"ז שבס"י ק"ג סעיף ט"ו כתב האי דינא אפי' בשל ישראל ומשך אחר הב"י בזה ולא דק: [כה] שהשומן נאסר כשהיה בעין. פ"י ולא הוי כמו שנתערב דבר הנאכל כמות שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי שנתבאר דינו בסמוך דין י"ב: [כו] ונבלע בפת. ואע"ג דפסק הרב לעיל דין ח' דבישול עכו"ם אינו אסור תערובתו ל"ל דשאני הכא שהשומן נראה ויכיר בעין בתוך הפת וכמו שפסק הרב לעיל כלל וס"ט דין י"ג לענין אם גלוש עם ביצה וע"ס: [כז] בשפחות עכו"ם המבשלת לעצמן ודוקא המבשלת לעצמה אבל מבשלת לבצל הבית הסכמת הרב לקמן דין י"ז דבידעבד נוהגין להתיר דאנו סומכין דאי אפשר שלא יחתה א' מבני בית כ"כ הש"כ בס"י ק"ג ס"ק כ' ע"ש וכה"ג מחלק בהגהות שבוסף או"ה בכלל מ"ג ועוד נ"ל לפע"ד דמטיקטא לא קשה מידי דודאי הרשב"א שכתב דיש לזהר בשפחות אלו לשיטתו וכמ"ס הרב לקמן דין י"ז בשמו דיש לזהר בבישול שלהם והרב אף שפסק לקמן דין י"ז להקל בדיעבד מ"מ העתיק כאן דברי הרשב"א היינו כדי לזהר לכתחלה אבל בדיעבד מותרין הכלי' והא' דהלריך הרב הגעלה לכלים לא קאי אשפחות שבבית ישראל רק על סתם עכו"ם וכן מבואר מל' הרב בסימני' לקמן: [כח] מיהו כתב דיש להחמיר לענין מעשה רבי' ירוחם נתיב י"ו כתב וז"ל ורוב הפוסקים הסכימו למ"ס הרא"ש וכ"פ בתשו' מהר"ם די מדינה חלק י"ד סי' מ"א וכתב שם ואפי' את"ל דאזלינן להחמיר כיון שהר"ן ז"ל מחמיר למעשה מ"מ אם רחצו הקדרה עם שאר קדרות ושניה' בני יומן ומקינחין אין לאסור לענין פליטת כלי מבישולי עכו"ם וכן אם שומן דבוק ויש ג'מים ס' נגד השומן עכ"ל וע"ל

פת גרע אף דבשאר פל מיני פת של חמשה מיני דגן אנו נוהגין היתר היינו מטעם דהוי גזירה שאין רוב הליבור יכולין לעמוד בו משא"כ בפת אורז ודוחן שלא היתה כלל בתוך גזירה זו והוי מ"מ בתוך חיסור שלקות אף שהוא עשוי פת וא"כ כיון דהוי בכלל חיסור בישול עכו"ם אז אסור בין אם הוא של ישראל ואפאה עכו"ם או שהוא של עכו"ם (וזה פשוט לענין בישול וכו' בש"ס ופוסקי' וכ"כ הפרישה להדיא בס' ק"ג סעיף ב' וכן מתבאר לקמן מדברי הרב) כמו בבישול עכו"ם עצמו וכן משמעות לשון הרא"ש וסתמיות דברי הב"י והר"ן כאן ודלא כמו שכתב הפרישה בס' ק"ב ס"ק ב' דלדעת הב"י שאין לאסור אלא א"כ העיסה של ישראל דוקא ולזה נוטה קלם דברי הלבוש בס' ק"ב ס"ב ולא ידעתי מאין יאל להם זה דמשמעות הב"י להדיא להיפך ואפשר דלמדו דבר זה משאר מיני פת וכמ"ס הרב לעיל דין ב' ובאמת הא כדאית' והא כדאית' וכמ"ס ס"ק ד' הטעם עיין שם גם הב"ח בס' ק"ב ס"ק ד' כתב וז"ל תבשיל של אורז ודוחן של ישראל עכ"ל על כרחך ל"ל דל"ד קאמר של ישראל דלענין תבשיל ודאי אין חילוק ודוק: [כ] ואע"ג דיש בהם דבש ובשמים הרבה. האו"ה כלל כ"ה דין י' כתב וגם אין בתבלין משום בישולי עכו"ם דהתבלין נאכלין כשהן חיון כדפי' המרדכי בשם הראב"ה זנגביל רטיב' עכ"ל ובאמת ראיתי בדברי המרדכי פ' כ"ד מברכין ושם לא מתבאר כלום דנאכל חי אלא לענין זנגביל רטיבא אבל בשאר מיני תבלין יבישין אינן נאכלין חיון וכדמשמע בפ' כ"ד מברכין דף ל"ו ע"ב וביומא דף פ"א ע"ב וכ"כ להדיא הלחם חמודות פכ"ה סי' קס"ח וכן הוא דבר שנראה לעינים שאינו נאכל חי וכמ"ס לעיל כלל ס"א אכן בלבוש סי' ק"ב כתב ואין בו משום בישולי עכו"ם משום התבלין שבו שכבר נתערבו עכ"ל: [כא] והוי דינן כפת. מלאתי כחבב בכ"י מו"ח זקני הגאון הגדול המפורס' מהר"ר שמוען ז"ל וז"ל ויש רולין לומר מי שנוהר מפתן אסור לאכול הני מרקחת שקורין לעיקר ממ"כ אי חשיבי פת אסורין משום פת עכו"ם אי לא חשיבי פת אסור משום שלקות ולי נראה להתיר דבגדרי' הולכין אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם אינו קרוי פת אע"פ שאנו חשבינן אותו פת לענין בישול עכו"ם והוא מילתא דרבנן ואזלינן בה להקל עכ"ל אבל לשון הרב כאן משמע שיש לאסור למי שנוהר מפתן וכ"כ להדיא בש"ע סימן ק"ב בהג"ה ועמ"ס לעיל ס"ק ב' ודוק: [כב] לא ראיתי מי שנוהר בזה. ואע"פ שדכו התבלין במדיכת שלהן והתבלין לטעמא עבידי מ"מ כיון דאין האיסור התבלין מגופו בטילין בס' כ"כ בהג"ה בריט ש"ד והאו"ה כלל כ"ה דין י' ומהרש"ל בתחלת א"ו כתב ע"ס מהור"ר זעלקמן ביג דבקלגווא יש דובשני שקורין בורגר קוכן התבלין עיקר דאין ס' בקמח כנגד התבלין ול"ע עכ"ל

מן כתב עוד הר"ן בשם הרא"ה עכו"ם שבשל לחולה בשבת מותר לברי במוצאי שבת [כט] דכל כה"ג היכרא אית לה וליכא למיחש עכ"ל:

מן כתבו הפוסקים דאינו נאסר משום בישולי עכו"ם אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי ודבר שהוא חשוב ועולה על שלחן מלכים עכו"ם ללפת בו הפת או לפרפר [ל] אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי אע"פ שהוא עולה על שלחן מלכים עכו"ם או שאינו עולה על שלחן מלכים אע"פ שאינו נאכל כמות שהוא חי אינו נאסר משום בישולי עכו"ם ומהאי טעמא כתב הרמב"ם פ"ז מהמ"א דמותר לאכול קליית של עכו"ם דאין עולין על שלחן מלכים [לא] וכ"כ מהרא"י מפראג דמותר לאכול קטניות שקורין ערביזין ששולקין או מבשלין העכו"ם ואין לאסור משום כליהן דסתם כליהן אינן בני יומן ומבאין יש ללמוד דאין לחלק בין דבר הנשתנה מבריייתו או לא וכ"כ האו"ה וכן הסכימו שאר פוסקים [לב] ודלא כהר"ן פ' אין מעמידין דכתב דאין לאסור אלא דבר הנשתנה מבריייתו ויש ללמוד מדברי הפוסקים דמתירין אפילו דברים שנשתנו מבריייתן הואיל ונאכלין כמו שהם חייין קודם שנשתנו א"כ מותר לאכול [לג] הפוכידלא שעושין העכו"ם הואיל והנודגנים נאכלים חייין קודם שנשתנו וכ"כ הרמב"ם פ"ז מהמ"א לענין שמן של עכו"ם [לד] ואין לחוש לכליהן דסתם כליהן נותן טעם לפגם ומטעם זה כתב המרדכי פרק

מנחת יצחק

אבל ל"ע הא דפסק רמ"א בהג"ה בש"ע בהלכות נדרים סי' ר"ה סעיף א' דבזמן הזה לכולי עלמא דייקן ליה דין עם הארץ לענין נדרים לפי שרובן אינן בני תורה עכ"ל והיא מחשבת להרשע"א ואולי יש לחלק ול"ע: [לא] וכ"כ מהר"א מפראג דמותר לאכול קטניות שקורין ערביזין. וז"ל מהר"א מפראג הוצא דבריו בב"ח סי' ק"ג ובפרישה שם וז"ל נשאל למהר"א על פולין שקורין בליא ארביש שקולין העכו"ם במחצת וקורין אותן פוטטלקי נראה למהר"א היתר גמור כי סתם כלי עכו"ם אינן בני יומן ואינם עולים על שלחן מלכים וקלה ראיה מסמ"ג לאווין מזה י"ט סי' ע' דף כ"ה ע"ג שכתב שהאידנא תורמסי דשלקי עכו"ם מותרין ואין חילוק נכון לחלק בין פולין לתורמסין עכ"ל מהר"א וכיון שמדמה דין הפולין לדין התורמסין והתם מותרין התורמסין על ידי ביסול ושליק' כמבואר בש"ס ופוסקים שהבאתי בסמוך ס"ק ל' לכן כתב הרב בשמו שמוסר לאכול קטניות ששולקין או מבשלין עכו"ם ותמיהא גדולה היא בעיני שנתעלס מן כל האחרונים דברי הרמב"ם פ"ז מהמ"א דין י"ח שכתב להדיא שם וז"ל פולין ואפוני ועדשים וכיוצא בהן ששולקין אותן עכו"ם ומוכרין אותן אסורים משום בישולי עכו"ם במקום שעולין על שלחן מלכים משום פפראות ומשום גיעוליהם בכל מקום עכ"ל הרמב"ם הנה מה שאוסר הרמב"ם משום גיעוליהם חזיל לשיטתו דסובר דלא אמרי' בכלי עכו"ם סתמא אינן בני' כמבואר לעיל כלל נ"ט דין ב' ולא קיל' כוונתו בזה כמבואר לעיל אך בזה שאוסר משום ביסוליהם במקום שעולין על שלחן מלכים לא מלאתי בשום א' מהפוסקים ראשונים שחולק עליו ומה שהביא מהר"א ראיה מסמ"ג שמחיר התורמסין אין ראיה כלל דודאי התורמסין הוא פשוט מהש"ס ופוסקים וגם הרמב"ם פסק להדיא בפ' י"ו דין ט"ו דתורמסין ששלקו עכו"ם מותרין לפי שאינן עולין על שלחן מלכים ובפולין ואפוני' ועדשים (דהיינו מיני קטניות שקורין ערבישן בליא) כתב לאסור הרי דחילוק גדול יש ביניהם ובב"י סי' ק"ג ובכ"מ פ"ז מהמ"א אחר שכתב טעם הרמב"ם וטעם הר"ן דדין הקליית כתב וז"ל ועל פי הדברים אלו נהגו היתר באפוני' קלוי' שקולין העכו"ם ולא פקפק אדם עליהם אם לא במקום שנוהגין למשוח המחצת בשמן בשעת קליה ויש לחשש שמא ישימו חלב במקום שמן עכ"ל. כוונתו דוקא באפוני' קלוי' כיון שהוזכר סתם בש"ס ופוסקים קליית מותרין משמע אפילו באפוני' משא"כ בביסול גם דעת הב"י בהרמב"ם בפולין ואפוני' דאסורין במקום שעולין וכו' וכן מוכרח מדברי הב"י בב"מ להרמב"ם ודלא כהב"ח שהבין שדברי הב"י ומהר"א הנ"ל המה לאחדים וזה אינו וק"ל לכן נלע"ד פשוט דראוי להחמיר באפוני' ופולין מבשלין אם לא שידעי' שאינו עולה על שלחן מלכי' כדעת הרמב"ם כי אין ספק שאלו ראה מהר"א ושאר אחרונים דברי הרמב"ם בלי חולק מהראשונים לא היה כותבם בפשיטות להיתר וכן שמעתי שבעשוי ערבישן עולה על שלחן מלכים עכו"ם ועי' בתשו' מהר"י ו' לב חלק א' דף קמ"ח: [לב] ודלא כר"ן. וכן משמע דעת רש"י פ' אין מעמידין וכן ראית' שם בהג"ה אשר"י בשם הרמב"ם ע"ש: [לג] הפוכידלא. עי' לעיל כלל מ"ו דין ח': [לד] ואין לחוש לכליהם דסתם כליהן נ"ט לפגם. משמע דאי הוה נ"ט לשבת היה אסור בשמן וכן אם נמערב בו

וע"ל כלל כ"ז דין י"א וע"ל בסימנים דעת הרב דבדיעבד אינו אוסר המתבשל בתוכו א"כ פשיטא דאין לאסור הכלים שהדיוח עמהם ואף אם שומן בעין דבוק מ"מ ודאי נתבטל לפי מה דק"ל דברובא בעלמא בטיל וק"ל: [כט] דכל כה"ג. פירוש כיון שהוא מבשל בשעה שאין אנו יכולין לבשל איכא היכרא ובשולי עכו"ם כי האי לא מיתסר כ"כ הר"ן בהשגחה שאלה ה' ובפרק אין מעמידין בשם הרא"ה והרשב"א במשמרת הבית שער שביעי בית ג' השיג על הרא"ה וכתב וז"ל וחלילה וחם שלא הותר אפילו לחולה עלמו אלא בעת הצורך בלבד דהיינו בשבת ולמולאי שבת אסור אף לחולה עכ"ל וכתב הט"ז בסי' ק"ג ס"ק י"ד ודבריו נכונים ואלו ראה הב"י ורמ"א דברי הרשב"א לא הי' פוסקים להיתר עכ"ל הט"ז והש"ב בנה"כ מפקפק על הט"ז בזה מ"מ נ"ל עיקר כמ"ש הט"ז כיון שהרשב"א מביא ראיות להחמיר וגם משמעות הר"ן פ' אין מעמידין ובפ' כל כתבי משמע ג"כ לחומרא ואפשר לומר ג"כ שזה דעתו בתשובתו וכן משמעות מהרש"ל פ"ק דחולין סי' ל"ג ומהר"א שטיין בביאוריו לסמ"ג וכן האריך להוכיח בספר דבר שבע דף ל"ח ע"ב כדעת הרשב"א וכן פסק בעל שירי כנסת גדולה בא"ח סי' ש"ח וכתב שגם דעת הב"י להחמיר כיון שהשמיט בספר הקלר דעת הרא"ה וזו בעל דברים יגש להחמיר שאוסרים עמודי עול' עכ"ל: [ל] אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי. בשבת פ' במה טומנין דף נ"ח מבואר דאדם חשיב ראוי לאחמורי על נפשו אף בדבר הנאכל כמות שהוא חי ופירש"י לפי שהרואה אותו שהוא מקיל עומד ומיקל יותר וכ"פ הרשב"א בתשובה הוצא בב"י סימן ק"ג וגם הרי"ף והרא"ש העתיקו סוגיא זו משמע דהכי הלכתא וכ"כ הב"ח בסימן ק"ג ס"ק ב' והניח בתמיה על הטור והש"ע שלא פסקו כן ואפשר לומר דדעת הטור והש"ע דאף דבזמן הש"ס ראוי לאדם חשוב להחמיר כי היכי דלא להקל יותר מ"מ עכשיו אין חוששין לזה וכה"ג כתב הרא"ש פ"ק דבילה בהשגתו על ר"ח וז"ל אמרינן בפ' ר' ישמעאל ר' חייא בר אבא איקלע לגבלא ואסור להו תורמסי דשלקי עכו"ם ואכלו לפי שאינו בני תורה ואנן נוהגין להקל בכל הנאכל כמו שהוא חי או שאינו עולה על שלחן מלכים ולא מחמירין לפי שאין אנו בני תורה עכ"ל וכ"כ התו' דבילה והסמ"ג לאווין סי' ע' והכי ק"ל כמבואר בא"ח סי' תקכ"ו וכן דעת כל האחרונים וכ"כ בתשובת מהר"ן חביב שאלה קל"ח דף ק"מ וא"כ הא דלריך אדם חשוב לאחמורי היינו דוקא בזמן הש"ס דהיו ג"כ מחמירין במקום שאינן בני תורה משא"כ בזמן הזה לא חיישין לעצות ואף שבתומת ישרים סי' קי"ד כתב דאף הרא"ש וסיעתם החולקים על ר"ח לא קאמרי בזמניהם שבני דורם בני תורה הם מ"מ בדור הרע הזה ואבדה חכמות חכמי' וכו' כ"ע מודה שאינן בני תורה עכ"ל ובאמת דעתו הוא נגד משמעות כל הפוסקים ראשונים ואחרונים דמתירין דבר הנאכל כמות שהוא חי אף בזמננו ולא חיישין לאינן בני תורה וכן משמעות הבאר שבע דף ק"י וכ"כ בהג"ה ש"ד לדיני כחל דעכשיו אין אנו חוששין לבקעה ולגדור בו גדר והטעם ז"ל דאף דלא אכשור דרי מ"מ בזמן הש"ס היה יותר מוחזקים לאינן בני תורה לפי שכל גרסתם היה על פה ולא היתה סדורה לפניהם כמו עכשיו שנתפשטו ונדפסו הספרים לפנינו כש"ע כנ"ל ליישב דעת הפוסקי'

פ אין מעמידין ופ' כיצד מברכין [לה] דמותר לאכול מרקחות של עכו"ם ועיין עוד מדינים אלו ריש כלל וסימן ל"ה ונ"ט וס"א מצאתי הגהות אלפסי דאגוזים גדולי' שמרקחין בקליפתן חמרה עם הגרעין שלחן אסורין משום בישולי עכו"ם דאינו נאכלין חיים ועולים על שלחן מלכים עכ"ל ואמרינן בגמרא דדברים שאינ' נאכלין חיין רק ע"י הדחק כגון תמרי' המרים לא מקרי נאכל כמות שהוא חי וכתב או"ה כלל מ"ג דחבושים וערמונים אכילתן כמו שהם חיין מקרי אכילה ע"י הדחק ויש בהם משום בישולי עכו"ם עכ"ל [לו] ואינו נראה בערמונים דהא בכל מדינות אלו רוב אכילתן חיין וכתב עוד דכמהין ופטריות עולים על שלחן מלכים לפרפראות ויש בהו משום בישולי עכו"ם:

י"ן כתב הגי"ד בשם ר' אברהם דאין לאסור בכה"ג רק בבית העכו"ם אבל אם בישל בבית ישראל שרי ור"ת חולק עליו וכן נוהגין עכ"ל וכתב ב"י דהסכמת הפוסקים כר"ת מיהו כתב אורחת חיים בשם הרמב"ן דשפחות עכו"ם שבבית ישראל אינן בכלל עכו"ם לענין זה וכן נהגו עכ"ל והרשב"א כתב דיש לזהר מבישול שלחן וכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד דאנו נוהגין להתיר בדיעבד דאנן סימכין דאי אפשר שלא יחתה א' מבני הבית בנחלי' וכ"כ באו"ה [לו] דבדיעבד נוהגין להתיר ולסמך אדברי ר' אברהם דמתיר בישול עכו"ם בבית ישראל:

י"ח ולא אסרו אלא כשכל הבישול ע"י עכו"ם אבל אם חתה ישראל בנחלים אע"פ שהיה מתבשל בלא חתה ואע"פ שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שרי כ"כ הרא"ש והמרדכי והרי"ף ומהר"ם ופסק האו"ה דכן נוהגין והכי נהוג ודלא כשאר פוסקים שכתבו דצריך לחתות קודם שיתבשל כמאכל בן דרוסאי וכתב ב"י דנקטינן כוותיהו אם לא בשעת הדחק או לצורך שבת ויו"ט ולא נ"ל כי כדאי הם המקילין ובתראי אינן לסמוך עלייהו באיסור קל כבישולי עכו"ם ומשמע מדברי מהרא"י דלעיל דאפילו חיתוי שלא בכונה מהני ומצאתי כתב דה"ה ניפוח בפה או במפוח מהני כמו חיתוי דכח גופו כגופו דמי ומאחר דקיימא לן לענין חיתוי דמהני [לח] אע"ג דבלאו הכי נמי היה מתבשל ה"ה לענין ניפוח:

י"ט כתב המור אם הניח ישראל הקדרה אצל האש אף על פי שחתה העכו"ם אח"כ מותר ודוקא שמצאו עכו"ם אצל האש [לט] אבל אם הניח הישראל וסלקו קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ובא העכו"ם והחזירו אצל האש ובשלו אסור אבל אם כבר הניע כמאכל בן דרוסאי אע"פ שסלקו אח"כ ובא עכו"ם והחזירו אצל האש וגמרו שרי ואם היא ספק אם סלקו קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ה"ז ספק דבריהם ולחקל וכתב הרשב"א אם הניחו ישראל אצל נחלי' עוממת שלא היו ראויים להתבשל ובא עכו"ם [מ] והפך באש ונתבשל הרי זה אסור וכתב ב"י ואם היה אפשר להתבשל כמאכל בן דרוסאי סגי בהכי דכל בישול האמור בענין זה ר"ל כמאכל בן דרוסאי וכתב עוד ב"י ולזה אם הניח ישראל שפוד עם צלי אצל האש לא יהפוך העכו"ם השפוד אם לא שנצלה

מנחת יעקב

סימן ל"ח ועמ"ס לקמן כלל ס"ה דין כ"ז: [לה] דמותר לאכול מרקחות. והיינו דוקא במיני פירות שנאכלין חיין או שאין עולין על שלחן מלכים ועמ"ס לעיל ס"ק כ' והא דאנו אוכלין כל מיני מרקחות כחצתי לעיל כלל ס"א בשם הלחם חמודות הטע' לפי שאין מבשלין אותן רק ע"י כבישה ע"ש ולפי זה אף אם מבשלין אחר הכביש' ג"כ מותר' כמו שיתבאר בסמוך דין כ"ד: [לו] ואינו נראה בערמוני'. וכ"כ בתשובת מהר"י י' לב חלק א' דף קמ"ד בפשיטות דערמוני' נאכלין כשהן חיין ואין צו משום בישול עכו"ם וכן משמע מדברי ר' יונה דכתב בפ' כיצד דף ל' ע"א ו"ל ואם הוא דבר הנאכל כמות שהוא חי וכו' כגון החבושין וערמונים מברך תחלה ב"פ העץ ולאחר הבישול ג"כ ב"פ העץ עכ"ל (ודלא כאו"ה כלל מ' דין ב' שכתב כיון דעיק' אכילתן ע"י בישול מצרכין עליהן חיין ש"כ) וכ"כ בספר עמק הצרחה כלל ה' דין י' ע"ש ועיין בהגהות שבסוף ספר או"ה כתב שם דינים מחולקים לענין ערמונים: [לו] דבדיעבד נוהגין להסיר. ואפילו בשפחות שבבית ישראל ג"כ אין להתיר לכתחלה רק דיעבד כ"כ הרב לקמן בסימני' אכן בש"ע סי' קי"ג חזר הרב וכתב ו"ל ואפי' לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחה עכו"ם מבשלת כי אי אפשר שלא יחתה א' מבני הבית ע"כ וע"ש בש"כ ס"ק ז' שמחלק בין שפחות שלנו שאין קניית לנו ועמ"ס בש"כ כ"ז ועיין כלל וס"י ל"ב בדין נאמנות עכו"ם: [לח] אע"ג דבלא"ה נמי היה מתבשל. ומ"מ משמעות הש"ס שמועיל בחיתוי קצת לקרב הבישול ולתקן האש וכ"כ האו"ה והאגו' סי' אלף ש"ג ובתשו' מהרי"ל סי' רכ"ב אך סיים שם דלדעת הרמב"ם דאפי' השלכת קיסם מהני מטעם דהוא רק משום היכרא בעלמא אי"כ אפי' אינו מקרב הבישול ג"כ מהני ועיין בס"ק ז': [לט] אבל אם הניח ישראל וסלקו. לאו דוקא שישראל סלקו אלא אפי' סלקו עכו"ם והחזירו ג"כ אסור כ"כ הפרישה והט"ז והש"כ בסימן קי"ג ודלא כמ"ס הב"ח שם עיין שם בש"כ והט"ז שהאריכו להשיגו עליו וכן משמע מסוף ל' הטו' שם: [מ] והפך באש. לשון הרשב"א אינו כן רק שהרב הבין כן מל' הטור שהעתיק דברי הרשב"א ועיין בדרישה סי' קי"ג

דבר בעין אסור אבל הרמב"ם עלמו בפ"ז מהמ"א דסו"ב דלא אמרינן סתם כלי אינן בני יומן כתב טעם אחר משום דכשר פוגם את השמן וגם הרב בתשובתו סי' נ"ד הוכיח מסוגיא דש"ס דכל הדברים אפילו הם בעין פוגמין את השמן ול"ל דהא דכתב הרב הכא הטעם דסתם כליהן אינו בני יומן לאו אשמן קאי אלא אפוזיכלא שעושין מגודגנית קא מהדר ועיין בש"כ סי' ק"ג ס"ק י"ג שהאריך להשיג על הרב בתשובתו והוכיח שדעת כמה פוסקים ראשונים ואחרונים דבשמן (אפילו שלוק ונעשה כמשקה) שמונית או בשר כ"ט לשבח ודבריו נכונים כמו שהאריך הש"כ שם בטוב טעם ודעת ואף שמה שהשיג הש"כ שם על הרב בסוף דבריו שגג שהבין דעיקר כוונת הרב שם להוכיח דבשמן הוי לפגם מהא דאית' פ' אין מעמידין דף ל"ח משחא שליכא למאי ניחוש לה אי משום עירובו מסרי סרי דהיינו אהערובת שמונית קאי ש"מ דהוי לפגם וכדעת הרמב"ם ועל כן השיג הש"כ שם עליו דעת הפוסקים כפי' רש"י דאהערובת יין קאי ע"כ חזק דבריו שם ובדאי נחלס מן הש"כ תחלת דברי הרב שם דעיק' הוכחת הרב אף לפירש"י דאי איכא למיתש לשום דבר איסור הכ"ט לשבח בשמן אמאי קאמר בש"ס למאי ניחוש הא איכא למיתש אלא דכל הדברים הם כ"ט לפגם וזה ג"כ כוונת הרב בסוף התשובה שכתב כמו שהוכחתי לעיל זה פשוט וברור כוונת הרב שם דלא כמו שהבין הש"כ שם מ"מ גם ראיה זו אינו מוכרחת כלל דאף שיש דברים שמונית טעם לשבח בשמן מכל מקום אין חוששין שנתערב בתוכו דלחזוקי לא מחזיקין ולא קאמר הש"ס שם למאי ניחוש אלא בדבר ההווה ורגיל להתערב וכ"כ הרב עלמו שם בסוף התשובה לכן נ"ל פשוט שיש לחוש לדברי הש"כ וכדעת גדולי פוסקים שהביא שם וכל זה דוקא שידעין בודאי שנתערב בו או שיש בו פגיעת בליט בני יומן אבל ודאי מן הסתם אין לחוש גבי שמן כמשמעות הש"ס וכל הפוסקים וגם אין לחוש לחשש שמושחין החציות בשומן חזיר כמ"ס הרב בתשובתו שם טעמים רבי' להיתרא ע"ש וזה גם כן דעת הש"כ שאף שהשיג על הרב בתשובתו מ"מ העתיק בס' קי"ג ס"ק ט' דבריו לענין הית' שמן זית וק"ל ועיין בתשובת באר עשק

שנצלה כבר כמאכל בן דרוסאי דמאחד שאם לא הפכו לא היה נצלה הוי כאלו לא חניח כלל וכן אמרין בגמ' לענין בישול והיה לצלי עכ"ל אבל לפי מה שנתבאר דחיתוי מהני כ"ש דכה"ג מהני בדיעבד: כ כתב הר"ן פא"מ דף שני ושניה דאין עשיית האש או שגירת התנור מועיל לענין בישולי עכו"ם ולכן אע"ג דעשה הישראל האש אם בשלו עכו"ם לגמרי אסור וכתב דכן כתבו המפרשים הראשונים ז"ל ואין בדבר ספק כלל וכ"כ הריב"ש בתשובה וכתב ב"י דכל הני רבנותא סבירא להו דחיתוי לא מהני לענין בישוליהם והא דאמרי' בש"ס שאם הפך בהן מהני פ"י בדברי הרמב"ם שאם הפך בבשר שבקדרה או הגים בו עכ"ל ולפי מה שכתבתי לעיל דנוהגין בפשיטות לחתיר ע"י חיתוי אח"כ היה דיש להתיר ע"י עשיית האש בתצלה ואע"ג דאפשר לחלק ולומר דדוקא חיתוי מהני דכבר הדבר המתבשל אצל האש אבל האש שעושה קודם שהניח הקדר' אינה מעלה ומוריד ס"מ לפי דברי ב"י שלא נראה לו חילוק זה ואנן קי"ל דחיתוי שרי [מא] כ"ש עשיית האש גדול מזה כתב באיסור והיתר בשם מהר"ם דאם הדליקה העכו"ם האש מאי ישראל ובשלה בו תבשיל מותר וכ"ש אם עשה האש בעצמו דשרי: כ"א ואם ישראל הגים בקדרה או הפך בבשר שבקדרה אע"פ שכלאו ה"נ היה מתבשל נ"ל דשרי דהא לאותן רבנות דס"ל דעשיית האש וחיתוי לא מהני אפ"ה מהני הגסה והפך בקדרה א"כ לפי מה דנוהגין וק"ל דחיתוי אפ"י היה מתבשל בלאו הכי ואפ"י כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי כ"ש דמהני הפך בקדרה או הגם' בכה"ג בג"ל וכן משמע באו"ה: כ"ב וכתב הי"ד וכן הוא בש"ס דלא אסרו אלא כשמכווין העכו"ם לשם בישול אפ"י לא נתכווין לבשר זה אלא שחמם התנור לבשל בו והיה בו בשר ונתבשל אסור אבל אם לא נתכווין לבשל [מנ] כגון שחמם התנור להתחמם והיה בו בשר שרי ודוקא שלא היה יודע שהיה בו בשר אבל אם ידע שהיה בו בשר אע"פ שחממו להתחמם בו חיישינן [מג] שמא חממו ג"כ לבשל ואסור: כ"ג כתב ב"י מאכל בן דרוסאי כתב רש"י ורשב"א שהוא שלישי בישולו ואע"ג דהרמב"ם כתב פ"ט מהל' שבת שהוא חצי בישול כדאי הם רש"י ורשב"א לסמוך עליהו באיסור בישול עכו"ם דרבנן: כ"ד וכתב ב"י ולא אסרו אלא בישול אבל מליחה של עכו"ם או כביש של עכו"ם או שעשנו עכו"ם אע"ג שמלוח הרי הוא כרותח וכבוש כמבושל שרי הלכך בשר או דגים קטנים שכבשן [מד] או מלחן עד שראוין לאכילה מותרין אפילו בשלן אח"כ שהמליחה אינה אוסרת וכשבשלו אח"כ [מה] הוי דבר הנאכל כמות שהוא הי ואינו נאסר ע"י בישול ודוקא דגים קטנים אבל דגים גדולים אינן נאכלין ע"י מליחה אלא ע"י הדחק ולכן כתב הרשב"א ולא מקרי דבר הנאכל כמות שהוא חי עכ"ל וכתב ב"י [מו] וה"ה דבר מעושן אינו נאכל אלא ע"י הדחק ואם בשלו עכו"ם אח"כ נאסר:

כלל וסי' ע"ו ע"ז. ברין אכילת בשר וגבינה או תבשיליהן זה אחר זה. ובהם י"ב דינים:

א אמרין פכ"ה א"ר חסדא אבל בשר אסור לאכול גבינה אח"כ והאריכו המפרשים בפ"י הסוגי' ושי"ד כתב וז"ל אבל בשר לא שנא בהמה חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישאח כשיעור שמומן סעודת בוקר עד סעודת ערב שהוא שש שעות ואפ"י אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו ובתוך הזמן אפ"י אין בשר בין השינים אסור לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך [א] ולפי זה הטעם אם לא אכלו

מנחת התורה יעקב

סי' קי"ג סעיף י"ג ואפשר דהאי או מלחן לא קאי אבש' רק אדגים מלוחים לכן העתיק הרב כאן ל' הטו' בסתם ועוד כ"ל דכאן מיירי שמלחו היטב היטב עד שראוי לאכילה מחמת המליחה וכ"כ הט"ז בסו' קי"ג ס"ק י"ב לפרש דברי הטור (וזה ג"כ דעת מהרש"ל בפ"ק דחולין סי' ל"ג ובחנם השיג עליו בשירי כנסת הגדולה באו"ח סי' ש"ח מדברי התו' פ' החולין) והתו' בפ' החולין והרב בהג"ה מיירי בסתם בשר מליח כעין שלנו דודאי שאינו נאכל כלל כמו שהוא חי וק"ל: [מה] הוי דבר הנאכל כמות שהוא חי. כתבו התו' ושאר פוסקי' דהיינו גדולי' קלט דאי קטנים ממש הא אמרינן בש"ס דאפ"י נתבשלו בלא מליחה ג"כ מותרים דכיון שאינם עולים על שלחן מלכים לית בהם איסור בישוליה וזה"ש בסו' קי"ג והשל"ה דף ע"ז תירלו דהא דגים קטנים אינם עולים על שלחן מלכים היינו בדגים קטנים שגידל שלהם גדול אך שעכשו עדיין קטנים הם אז אינם חשובין ואינם עולים על שלחן מלכים אבל דגים קטנים שנשארם לעולם בקטנותם בגידול שלהם הם חשובין ועולים על שלחן מלכים של עכו"ם ואסור משום בישוליה' עכ"ל ומלאתי סמוכת לדבריהם בפסקי' תו' פ' אין מעמידין גבי שני לדם דג וכן בפירש"י בפ' כילד מצרכין דמ"ד ע"ב ד"ה גילדני דבי גלי ע"ס: [מו] וה"ה דבר מעושן. משמע אפילו דגים קטנים מעושנין נמי דינא הכי וכ"כ הש"כ בס"ק י"ח אכן באו"ה כלל מ"ג דין ט"ז כתב שיש מיני דגים קטנים שנאכלין כך בלא שום דחק ומותרין אם בשלן העכו"ם והרב שלא העתיק דבריו כלל בדבריו בכל מקומות אפשר שסובר דגם הב"י אינו חולק בזה עם האו"ה רק שהב"י מיירי בדברים שאינם נאכלין אלא ע"י הדחק משא"כ בדברים הנאכלין בלא דחק פשיטא דמותר נמי בכל הדברים והש"כ בסו' קי"ג ס"ק י"ח כתב שהם דעות מחולקים ע"ס:

כלל וסי' ע"ו ע"ז. [א] ולפי זה הטעם אם לא אכלו אלא לעסו לחיטוק. בעט"ז סי' פ"ט כתב

קי"ג ס"ק ט': [מא] כ"ש עשיית האש מהני. וה"ה השלכת קיסם מהני כן משמע מדברי הרב בעט"ז סי' קי"ג סעיף ז' בהג"ה וכ"כ הש"כ שם ס"ק י"א בשם הסמ"ק ובאו"ה להדיא ועיין בבאר שבע דף ל"ט שהשיג על כל אלו דיני' שפסק הרב בדין זה ובדין כ' דאפ"י לא היה מתבשל בלא סיוע עכו"ם גם כן שרי מק"ו דאיתוי ובאמת מסוגיא דש"ס דפ' אין מעמידן משמע להדיא להיפך דאי לא היה מתבשל בלא סיוע עכו"ם אסור אפ"י דיעבד וגם הכ"ס שכת' הרב ואו"ה פריכא הוא ע"ס שהאריך בדב' ובאמת ל"ל דדעת האו"ה והרב כמ"ס הש"כ שם בסו' קי"ג ס"ק א' כי היכי דקיסם מהני בפת אף דלא שרי מדינא דש"ס כמ"ס הפוסקים בסו' קי"ב אלא דסמכי אמ"ס בחילופי מנהגים דבין בני א"י ובין בני צבל דמהני והנה להם לישראל א"כ ה"ה צבישול עכו"ם ועיין בט"ז שם שמישכ ג"כ בדרך אחר ומכל מקום חששו קלת להחמיר ובע"ז סיים שם וז"ל ולע"ד לענין הלכה דדוקא בבית ישראל יש לסמוך על דעה זו כיון דכלאו הכי יש דעה בטור בשם ר' אברהם דבבית ישראל אין איסור שלקות אבל בבית עכו"ם אין להקל עכ"ל ולע"ד נראה דהמיקל לא הפסיד ולסמוך על האו"ה והרב ומטעם ש' הרב לעיל דין י"ח לסמוך עליהו באיסור קל בישולי עכו"ם: [מב] כגון שחמם התנור להתחמם. אלא אפ"י לשאר דברים כגון שהלית האור באגס וכן שדא סיכת' לאחונה וכה"ג לא מתכווין לבישול וכן אם חריך עכו"ם רישא וגללה האוון מותר למיכל מיניה דאין דרך לללות כה"ג וודאי שלא נתכווין לכך כל זה מתבאר שם בש"ס ופוסקים ועיין בפרישה סי' קי"ג: [מג] שמא חממו ג"כ לבשל ואסור. והא דלא אמרינן בזה ספק דבריהם להקל כדלעיל דין י"ט ל"ל דשאני הכא דהוא דב' הרגיל ומלוי לבוין לבישול כ"כ הט"ז בסו' קי"ג ס"ק ה': [מד] או מולחין עד שראוין לאכילה. משמע דאבש' נמי קאי אכן התו' פ' החולין דף מ"ז ע"א כתבו דבשר מליח אינו נאכל כמות שא"א חי ונאסר משום בישולי עכו"ם וכ"פ הרב שם בהג"ה

אבלו אלא לעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם וחרמ"ם נ"ט לשחייה משום בשר שבין השניים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בין השניים. והלועם לתינוק צריך להמתין וטוב לאחוז בחומר ב' טעמים עכ"ל [ג] וכן מסקנת המור א"ח סימן קע"ג ומסקנת הרא"ש פכ"ה וכ"כ ב"י בשם הרמב"ם והרשב"א ודלא ככה"ג ורבינו תם המתירין לאכול ע"י קנוח והדחה מיד לאחר בשר והתוס' והמרדכי ריש כל הבשר כתבו דלא בעינן שש שעות אלא אפילו לאלתר אם סלקו השלחן וברכו מותר דלא פלוג רבנן וכל מסעודה לסעודה שרי וכ"כ הגהות אשר"י והגהות מיימוני פ"ט דהמ"א. ולענין המנהג כתב מהרא"י בהג"ה ש"ד רבים נהנו להקל להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואח"כ אוכלין גבינה ואע"ג דלא מצינו רמז לשיעור זה מ"מ מי ימחה בידיהם הואיל והתוס' וראב"י כתבו להתיר מסעודה לסעודה אמנם הצנועין מושבין ידיהם עד שש שעות עכ"ל וכ"כ בארוך וכתב דנוהגין לאכול לאחר שעה ואחר שבירך ברכת המזון [ג] אפילו בלא קינוח והדחה ואם יודע שעדיין בשר בין שיניו צריך להסירו ואין חילוק בין בשר בהמה או חיה או עוף אפילו לועם לתינוק מיהו כתב הר"ת דאפילו לדברי הראב"י והתוס' לכתחלה לא יברך ברכת המזון [ד] על מנת לאכול גבינה עכ"ל האו"ה ולפי טעם הקולא שכתב מהרא"י אין חילוק בין אם המתין שעה קודם ברה"מ או אחר ברה"מ וכן נהנו וכלבד שיברך על המזון בנתיים וכתב הר"ן דף שתי' ע"א לענין שיעור ו' שעות דחשבינן לחז מזמן עיקר האכילה אע"ג שמצא אח"כ בשר בין השניים אין צריך להמתין שש שעות אחר"כ מיהו קי"ח הפה בעינן עכ"ל [ה] וה"ה לענין המנהג בהמתנת שעה: ב עור כתב המ"ד אבל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד ע"י קנוח והדחת הפה והקינות הוא שילעום דבר בנתיים ויקנה בו פיו יפה ובכל דבר עושין קינוח [ז] ודין מקמחא וחמרי וירקא לפי שהם נדבקיין בחניכיים ואין מקנחים יפה ואח"כ ידח פיו ביין או במים ויש נוהגין לשרות פת ביין או במים ולאכלו והוא עולה בשביל קנוח והדחה ויותר מזה לעשות כל א' בפני עצמו וכן הוא מסקנת הרא"ש אע"ג דיש מקילין להתיר ע"י קינוח לבד ויש מקילין עוד יותר להתיר אפילו בלא קינוח וכבר נהנו העולם [ז] להצריך קינוח והדחה וכ"כ ב"י וכתב בש"ד דר"י היה משים אצבעו בפיו ומדיחו יפה וצריך ג"כ נטילת ידים בנתיים אפילו ביום שמא נדבק דבר מה בידיו ולא אדעתיה כ"כ תר"ד פר"ן ובת"ב הרמב"ם ז"ל דכל זה דוקא בבשר בחמה או חיה שכשרה דומה לבשר בהמה אבל אם רוצה לאכול אחר גבינה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה או חיה שכשרה דומה לבשר בהמה אבל אם רוצה לאכול אחר גבינה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה ובמרדכי

מנחת יעקב

במרדכי ואגודה וראב"ן פכ"ה וש"ד וסמ"ג וסמ"ק וכל בו סי' ק) והרב שהרכיב שני הדעות יחד ל"ע מאין ילא לו ועל זה מתמיה ג"כ הל"ח בזה ר"ח ע"ש וחולי הרב מסביר דנפשי' סובר דאף הראב"י דמתיר ע"י סלק וצריך סובר ג"כ דעכ"פ הדחה וקנוח בעי' והא' דלא כתב כן ה"י מרוב פשיטתו וכתב"ג פ"ה הלבוש בל"ח סי' קע"ג: [ד] על מנת לאכול גבינה. ב"ש ע"י סי' כ"ט סיים הרב אבל אין מהר"י בזה והט"ז ש"ז בס"ק ג' האריך בזה ומסיק שאותן שאין נוהגים בזה אין להם על מה שיסמכו דהא תוס' וראב"י כתבו סלקו דוקא והירא דבר ה' יחדל עלמנו מלישב עם שאין נוהגין בזה במצינה אחת עכ"ל ואפשר דאומכין על צעל ה"ג דמתיר ע"י קינוח והדחה אפי' בסעודה אחת וברכת המזון חומרא בעלמא עבדי מ"מ הירא יזהר (וציין בש"כ סי' פ"ט ס"ק ה' שכתב דכלא צריך ברכת המזון בנתיים אפי' כל היום אסור: [ה] וה"ה לענין מנהג בהמתנת שעה. הרב סיים לקמן בסימני' דהמדקדקין יחמירו על ע"מ בהמתנת ו' שעות וכ"כ הרב בש"ע סי' פ"ט וכ"כ מהרש"ל דראוי לעשות כן לכל מי שיש בו ריח חורה וכ' הכל בו סי' ק"ז דק"ג ע"ד וז"ל ויש נמנעי' מלאכול גבינה בסעודת מנחה של עלות לפי שהאריכו בחפלה עד חלי היום או קרוב לו ומשם ועד סעודת מנחה ליכא שיעור ששה שעות ויש שאין חוששין לזה כיון שהוא תאב לאכול כבר נתעכל המאכל אך יש לחזות שיניו ולהולי' בשר קודם שיאכל גבינה ואעפ"כ צומן אחר אין ראוי לסמוך על חליות שיניו אלא בשהיית כשיעור עכול ובשירי כ"ג לא"ח סי' תל"ד סעיף ג' כתב וז"ל ואף ע"פ שאני מן הנוהגין שלא לאכול גבינה ובשר בסעודה אחת מ"מ לקיים המנהג לאכול מאכל חלב ובשר בחג השבועות אני אוכל מאכל חלב קודם ואחר כך אני מברך ברכת המזון ואחר שעה אני אוכל מאכל בשר עכ"ל ובספר זכרון משה בליקוטיו סי' כ"ז כתב טעם לנוהגין היתר לאכל מאכל חלב ובשר בסעודה אחת ע"ש שהאריך וסיים וגו' שומר נפשו ירחק מהם עכ"ל ונכון לנהוג כמו שכתבתי בשם הגל בו או בעל שירי כנסת הגדולה: [ו] חזן מקמחא. ומבואר בש"ס פכ"ה דף ק"ה דכל מיני קמחא קאמר ודלא כמ"ש המור א"ח סי' קע"ג והלבוש שם דדוקא קמחא דשערי אסור וכבר השיג עליהם הל"ח בפכ"ה סימן כ"ב והש"כ בסי' פ"ט סעיף קטן י"ב: [ז] להלריך קינוח והדחה. לאו דוקא קמחי קינוח ברישא דאיהו מהן שרואה יקדים כ"כ הגהות מיימוני בשם מהר"ם הובא

ו"ל ולפיכך אם לא אכלו אלא לעסו לתינוק לריך להמתין אע"ג שלא אכלו מ"מ טעם הבשר נשאר לו בפה ומושך לו טעם השומן כאלו אכל עכ"ל ודבריו תמוהין לכאורה והם להפך ממשמעות הטור וכבר מתמיה עליו הש"כ בסי' פ"ט ס"ק ב' אכן במהר"ל בדיני בשר וחלב כתב ג"כ כלשון העט"ז ואפ"ש לומר שנודמן להם נוסחא אחרת צו"ד וכמו שהעתיק בל"ח כלל מ' דין ז' וז"ל וכתב המ"ד אבל באותו סעודה אפי' לא יחא בשר בין השניים אסור כדפרש"י שהבשר מושך טעם ומוליך שומן והלכך הלועם לתינוק לריך להמתין עד סעודה אחריתי עכ"ל ועי"ל דגם המ"ד לא קאמר רק דלטעם זה א"ל להמתין ששה שעות לפי שאינו מושך טעם כל כך אבל מ"מ לריכין להמתין כפי המנהג שעה אחת כיון דמ"מ מושך טעם קלת וזה כוונת הלבוש ומהר"ל וכן משמע קלת מל' מהר"ל שם ולענין דינא אין נפקותא בכל זה דאנו קי"ל כחומ' שני טעמים כמבואר בסמוך: [ב] וכן מסקנת המור א"ח. עד דלא ככה"ג וכו' כל זה קאי לענין לענין המתנ' ששה שעות ולא לענין חומר שני הטעמים וק"ל: [ג] אפי' בלא קנוח והדחה. אף שהעתיק הרב כאן דברי האו"ה מ"מ אין דעתו כן לפסק הלכה וכ"כ הרב להדיא בסימני' דלקמן דדיון זה וז"ל והמנהג להמתין שעה וכו' וקינות הפה בעי' וז"ל דטעמו של הרב כיון דעיקר סמך המנהג כתב מהרא"י שאין למחות הואיל והתוס' והראב"י כתבו להתיר מסעודה לסעודה והרב כתב בש"ע סי' פ"ט בהג"ה סעיף א' ד"א דא"ל להמתין רק מיד אם סלק וצריך מותר ע"י קינוח והדחה עכ"ל הרי שהרב סובר דדעת המתירין מסעודה לסעודה היינו דוקא ע"י קינוח והדחה על כן די לבא מן הדין להיות כדון שאין לסמוך אלא ע"י קינוח והדחה (והאו"ה ע"כ לא סבר טעם של מהרא"י ולכן הלריך לברך תחלה בהמ"ז כמבואר בסמוך ע"כ אזיל לשיטתו) זה דעת הרב כאן ובש"ע סי' פ"ט וכ"פ העט"ז שם בס"ק ב' ודלא כמ"ש הש"כ שם בס"ק ז' שפי' כוונת הרב דלפי המנהג בהמתנ' שעה סגי אפי' בלא קינוח והדחה ודברי הל"ח דף רכ"ח אינם מובנים לי בזה עכ"ל הש"כ ובאמת דברי הל"ח מובני' בפשיטות דדעת הרב אינו כמ"ש הש"כ אלא כמ"ש אבל באמת הדבר תמוה לכאורה על הרב כמ"ש שם בש"ע בפשיטות בשם י"א דאם סלק וצריך מותר ע"י קנוח והדחה דמשמעות כל הפוסקים בשם הראב"י והתוס' דסגי בסלק וצריך וא"ל קינוח והדחה ולאותן פוסקים הלריכו קינוח והדחה לא לריכין שהיה מסעודה לסעודה (ועיין

ובמרדכי ריש פכ"ה כ' דמוהר"ם מצא פעם אחת גבינה בין שיניו מסעודה לסעודה [ח] ולכן דחמיר על עצמו שלא לאכול בשר אחד גבינה כמו גבינה אחד בשר ודוקא בשר בהמה או חיה אבל בבשר עוף היקל עכ"ל והא"ה כתב כלל מ' דאם אכל גבינה שאינו ישן ששה חדשים או שאר מיני חלב יש לנהוג בסברת הפוסקים לאכול מיד בשר אחריו ע"י קינוח והדחה ונטילה אבל אם אוכל גבינה ישנה ו' חדשים או המותלע מדת חסידות לנהוג בחומרת מוהר"ם כי נדבק בין השינים עכ"ל וכן נוהגין רבים שלא לאכול בשר אחד גבינה קשה כמו שאין אוכלין גבינה אחד בשר וכ"י כתב באו"ח סי' קע"ג בשם הזוהר דיש להחמיר בבשר אחד גבינה אפי' בשר עוף כמו בגבינה אחד בשר וכתב [ט] א"ו ראה מוהר"ם דברי זוהר לא היה מיקל בבשר עוף: ג' וכל זה לא מיירי אלא כשאוכל הבשר והגבינה עצמם אבל אם אוכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה ואפילו הנטילה ביניהם אינו אלא רשות עכ"ל ט"ז אמנם בהג"ה ש"ד כתב דבעינן בין תבשיל לתבשיל נטילה אפילו ביום דיותר נדבק בידו מגבינה עצמו וכ"כ התו' והרא"ש בשם יש מפרשי' והכי נהוג אם אכל תחלה תבשיל של חלב ואח"כ תבשיל של בשר [י] אבל אפכא [יא] לא מהני כאשר יתבאר בסמוך דנהגו בתבשיל של בשר דין בשר עצמו והיינו כשאכלו תחלה: ד' כתב ט"ז אבל אם בא לאכול גבינה עצמו אחר תבשיל של בשר או הבשר בעצמו אחר תבשיל של גבינה חוב הוא ליטול ידיו עד כאן לשונו וכתבו הגהות מיימ' פ"ט מהלכות מ"א בשם סמ"ק דמרק של בשר יש לה דין בשר עצמו ור' יונה כתב פ' אלו דברים דף מ"ד ע"א דיש לו דין תבשיל של בשר וכ"כ ב"י בשם רבינו ירוחם דנהגו רבותיו במרק דין תבשיל של בשר הואיל והוא דבר צלול אבל אם הוא עב כגון ירקות יש לו דין בשר עכ"ל ובתשובת השב"א סי' ש"ז דשומן של בשר יש לו דין בשר עצמו וכ"כ במרדכי ריש פכ"ה ובהג"ה ש"ד דאפילו בשומן עוף יש להחמיר ודינו ככשר ממש וכתב שכן נהגו ודלא כיש מקילין בשומן אווה הואיל ובשר עוף דרבנן וסומכין על דברי סמ"ק שכתב דאפילו שומן בשר בהמה יש לו דין תבשיל של בשר וכתב מהרא"י בהג"ה ש"ד [יב] דבעינן קינוח והדחה לתבשיל של בשר וגבינה שלאחריו כן מסיק מהרא"י שם ובאו"ה כתב דנהגו להחמיר דאפילו אם אכל תבשיל של בשר שלא לאכול גבינה אחריו כאלו אכל בשר עצמו עכ"ל וכ"כ ב"י וכתב דאין לפרוץ גדר מיהו אם אין התבשיל של בשר רק שנתבשל בקדרה של בשר לא נהגו להחמיר [יג] ומותר לאכול גבינה אחריו עכ"ל וכן הוא בתשובת מהר"ם בהג"ה ש"ד: ד' כתב ב"י וז"ל כתב רש"י פכ"ה על שמש המשמש בסעודה אע"ג דנוגע לא אכפת לן [יד] שלא הצריכו נטילה אלא לאוכלין ולא לנוגעין: ו' וכתב ב"י בשם אורחות חיים דמים אמצעים דינן כמים אחרונים לכל דבר [טו] חוץ משפ"ף בגופו או בכותל וצריך שלא יסיח דעתו מהן מפני שרוצה לאכול עוד וצריכין ציב' כמו הראשונים וצריכין

בגהת יעקב

אבל בחמאת עתה נהגו ההמון עם איסור אפי' בתבשיל של גבינה אחר התבשיל של בשר וק' להקל בפניהם ולהחמיר בסילוק וצריך מיד עכ"ל וע' מ"ס בס"ק י' : [יב] דבעינן קינוח והדח' כ"כ ג"כ הרב צימני' דלקמן באוכל בשר אחר תבשיל של גבינה ובש"ע צ"ד סי' פ"ט מבואר מדעת הרב דבכה"ג סגי בנטיל' ועמ"ש בס"ק י"א : [יג] ומותר לאכול גבינה אחריו. וז"ל הש"כ בס"י פ"ט לקמן ריש סי' י"ב יתבאר דאפילו לאכלו עם גבינה שרי משום דהוי ג"ט בר ג"ט ונראה דאשמעינן הכא דאפילו אם נתבשל בקדרה שלא הודחו יפה דהוי קלת ממנו של איסור דכה"ג אסור לאכלו בכותח ושרי הכא עכ"ל ובחמאת כל דבריו המה שלא לצורך דמעיקרא לא קשה מידי בדברי הרב דהא מבואר להדיא לעיל כלל וסימן כ"ז ונ"ח ובש"ע סימן ל"ה דנתבשל אסור' לכתחל' לאכלו בכותח וא"כ אשמעינן הכא דמותר לאכול גבינה אחריו אפילו לכתחלה ומ"מ לענין דין דין חמאת דאפילו לא הודחו יפה ג"כ מותר וכמ"ש ג"כ הב"ח ס"ס פ"ט : [יד] שלא הולכנו נטיל' אלא לאוכלין. כ"כ רש"י בפכ"ה דף ק"ז ע"ב וצ"ל שלא כת' רש"י כן אלא לענין כ"י ראשונים לאכילה וכמו שנתבאר בא"ח סי' קס"ג אבל מים אמצעים בין תבשיל לגבינה או אפכא דטעם הוא דנדבק בידים פשיטא שאין חילוק בין אוכל לנוגע והב"י והרב שנו בזה כ"כ הש"כ צימני' פ"ט סעיף קטן י"ט ודבריו צריכים ואמתי' : [טו] מוז' משפשוף בגופו. מהרש"ל בפכ"ה סימן י' כתב על הראש"ד וז"ל ולא ידענא טעם לדבריו אם אינו מועיל שפשוף להעבי' המאכ' כ"ש לנקות מן הזהומא (פי' לענין מ"י אחרונים) ואמת כן הוא שלא יועיל שפשוף בשחיתן אפילו אפי' שפשוף בצגד כי אם במים או במשקה עכ"ל ובחמאת אין הפשט בהראש"ד כלל כמו שהבין מהרש"ל דודאי לא יטעה הראש"ד טעות כזה אלא פשוט דמ"ש הראש"ד שפשוף לא קאי לענין אם רוצה לנקות עצמו בגופו או בכותל רק אם אחר הנטילה וקנוח נגע ושפשוף בכותל או בראשו וגופו לזריך נטיל' אחר' פמו בנטילה ראשונה וידיו לזיכין שימור כיון שרוצה עוד לאכול משא"כ במ"י אחרונים וכן מלאמי להדיא בתמים דעים סי' ס"ו צפי' הנטילת ידים להראש"ד וז"ל מים ראשונים אם שפשוף בגופו או בכותל אחר הנטילה לזיכ' נטילה אחרת שמה נגע במאכלות או בציצה או בשרץ שכותל או ברוק שעלו ומים אחרונים א"צ רחילה אחרת

הוצא צבית יוסף בא"ח סי' קע"ג וכ"פ הלבוש שם ומהרש"ל פכ"ה פסק דסגי בקנוח לבד ומי שרוצה להחמיר יתויר עכ"ל : [ח] ולכן החמיר על עצמו. מהרש"ל בפכ"ה סי' ו' קורא חגר על המחמירין שהוא כמו מינות דדוקא מוהר"ם שבה מכשול לידו החמיר וה"ה במי ששינוי נקובים אבל במי שלא בא תקלה לידו אין להחמיר עכ"ל וכתב הש"כ צימני' פ"ט ס"ק ט"ו דבדברי מוהר"ם משמע איפכא ודבריו נכונים וכן מבואר להדיא בתשו' מוהר"ם סי' תרס"ו והט"ו שם בסעיף קטן ד' וז"ל נלע"ד דדוקא בגבינה מוחלעת יש להחמיר כן והוא מדינא אבל בגבינה ישנה שאינו מוחלעת ולא נעשית מחלב אשר הועמדה בקיבה רק נעשה מחלב דעלמא ונתייבש או אוכל חמאה אין להחמיר יותר מקינוח וניקר סינים והדחת פה וידים כי אם מי שנוגע בתוספת פרישות והיירות עכ"ל : [ט] אלו ראה מהר"ם דברי זוהר. מהרש"ל פכ"ה סימן ו' כתב דאין ראיה מן הזוהר דאפשר לומר דהזוהר מיירי באוכל בשר ואח"כ גבינה או בלא קנוח והדחה עכ"ל והל"ח דף רי"ח ע"א כתב דאין ראיה והכרע מס' זוהר לדחות סוגיא דגמ' דילן כלל ולא עדיף ר' שמעון בן יוחאי בס' זוהר מהני רבנן דפליגי עם ר"ע בש"ס וסובר עוף בחלב לאורייתא ואפ"ה קי"ל כר"ע ולית לן למשבק מימרא או צרייתא מפורשת מפני ספר זוהר עכ"ל וכה"ג כתב הרב עלמו לקמן כלל ז"א דין ב' ובש"ע סי' פ"ט ס"ק ט"ז כ' בשם ספר מלך לחכמ' דגם זוהר מודה בהמתנת שעה ובסעודה אחרת עכ"ל ועיין מ"ש לעיל ס"ק ה' מדין חג השבועות : [י] אבל אפכא לא מהני. פ' נטילה לבד לא מהני אבל ע"י קינוח והדחה מהני וכן כתב הרב להדיא לקמן צימני' ואע"ג דלקמן דין ד' כתב הרב דנוהגין דאם אכל תבשיל של בשר שלא לאכול גבינה אחריו כאלו אכל בשר עלמו היינו דוקא באוכל גבינה עלמה אח"כ משא"כ באוכל תבשיל של גבינה ליכא לחמור' כולי האי והרב שכתב כאשר יתבאר לקמן היינו לומר דיש להחמיר יותר בתבשיל של בשר תחלה כמו לקמן אבל לא בכל ענין כל זה כוונת הרב פשוט וברור ודלא כמו שהבין הל"ח דף רי"ח ע"ב לכן כתב שדבריו בכלל ובסימני' סותרין ובחמאת כולי' כדלח מחמא מחמיקהו : [יא] לא מהני ועיין בש"ע סי' פ"ט סעיף ג' בהג"ה משמע דעת הרב להקל גם בזה ע"י נטילה וכן פסק מהרש"ל פכ"ה סי' ה' ע"ש אכן באו"ש כתב וז"ל

וצריכין מים שמנקים הידים ולא שאר משקים [טז] וכ"כ הרשב"א ע"ל וכתבו הגהות מיימוני פ"ז דמי' אמצעים אין צריכין בדכה ויש חולקים וכ"כ הר"ן פכ"ה דף תשי"ז וכתב ב"י שנהגו שלא לברך: ז' גרסינן בירושלמי פ' אלו דברים מאן דאכיל חובין ובעי למיכל קופרא צריך לנער פתיתא פ"י מי שאכל גבינות ורוצה לאכול בשר צריך לנער מן השלחן שיורי הפת שנאכלין עם הגבינות ובהג"ה אשר"י כתב שצריך לנער מן השלחן כל הלחם שהיה עם הגבינות ולהביא לחם אחר לאכלו עם בשר וכתב הרשב"א בתשובת סי' ע"ז דאסור לאכול גבינות על מפה שאוכלין עליו בשר דנרבק המאכל ראשון במפה [יז] וחזור ונרבק במאכל שני וכל שכן שאסור לחתוך פת בסכין שאוכלין בו בשר ולאכול הפת עם גבינה משום שומן הנדבק בסכין והכי נהוג דלא כב"י שכתב בס' פ"ט בשם א"ח דשרי [יח] מיהו אם קנחו הסכין תחלה היטב ונעצו בקרקע קשה מותר לחתוך בו הפת שרוצה לאכול בו גבינה: [יט] מה שנהגו לציין בלי חלב שלא יאכל בהם בשר [יט] מנהג יפה הוא והכי אמרינן פרק קמא דחולין [כ] לענין מבח שצריך שני סכינים וכ"כ המרדכי לענין יין נסך כתב מהר"י בפסקיו הקדרות שהן עשויות בבית החורף בתנורים ומחממין בהן חמין אין להסתפק מאותן מים לא לבשר ולא לחלב משום דלפעמים משימין קדרות של בשר לתוך התנור ומתו מהם על אותן קדרות וכן קדרות של חלב ונאסרין ולא ראיתי שנוהרין בזה באלו המדינות ואפשר משום דאין דרך לבשל סמוך לקדרות שהם בתוך התנור ועוד דהא נתבאר לעיל כלל וסימן נ"ה דאף אם נתן לצד האש אינו אוסר ועוד דחששא רחוקה להחזיק איסור בדבר שאין אנו רואים ונראה דאם הקדרה של מתכת ודאי אין להוש דאף אם היה ניתן עליה היה חוזר ומתלבן היטב בהיסק התנור: אמרינן פכ"ה כל הבשר שאסור לאכול עם גבינה [כא] אסור להעלותו עם הגבינות על השלחן שאוכלין עליו שלא יבאו לאכלן ביחד ודוקא [כב] שני בני אדם המכירין זה את זה אבל אכסנאין שאין מכירין זה את זה מותר ואפילו

מנחת יעקב

עכ"ל ושם בס' ס"ז העתיק דברי הראב"ד אלו כלשון הרב ממש וקאי אדלעיל וכוונתו כמ"ש וגם מדברי הרב בא"ח סימן קע"ג בהג"ה נראה שהבין ג"כ דעת הראב"ד כמ"ש מהרש"ל אבל באמת דברי הראב"ד פשוטי' וכמ"ש וע' בא"ח קס"ב סעיף ח' וקס"ד סעיף ב': [טז] וכ"כ הרשב"י. ראיתי בב"י בא"ח סי' קע"ג דלא כתב שכל הרשב"א ואדרב' שכתב שם בשם הרשב"א דמים אמצעים שווים לכל מילי למים אחרונים ויתירים עליו ולצריכין נגזר כמים ראשונים וכ"כ הרשב"א בת"ה הקלר שער חמישי בית שטי' ונ"ע ומהרש"ל פכ"ה סי' י' פסק כהרשב"א דכל המשקים כשירים למים האחרונים להעביר הזוהמא כ"ש למים אמצעים להעביר לכלוכי המאכל וכתב הש"כ בס' פ"ט ס"ק י"ד. ואינו נראה בספרות מהרש"ל לדחות דברי הראב"ד בפרט להקל בדבר שאין בו טורח כלל עכ"ל: [יז] וחזור ונרבק במאכל שני. ואפי' אם אינו מניח המאכל על המפה עלמנו רק תוך הקערה ג"כ כתב הב"ח בא"ח בס' קע"ג דג"כ יש לזהר ובשרי כנסת הגדולה שם כ' וז' והמהדרין זוכין לשתי שלחתי' עכ"ל: [יח] מיהו אם קנחו הסכין היטב ונעצו בקרקע. הש"כ בס' פ"ט ס"ק כ' כתב וז' מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ה' אוסר לחתוך בו פת לאכול עם גבינה אף אם נעצו דלא היתירו נעילה אלא אם אירע מקרה שחתכו בסכין של בשר חלב או אפכ' דאז לריך נעילה להכשירו מן האיסור עכ"ל וקשה דהא ק"ל דאם חתך לפת בסכין של בשר מותר לחתוך בו לנזן לאכלו בכותח וכמ"ש מהרש"ל עלמנו בפכ"ה סי' ס"א והא ודאי דנעילה עדיף עכ"ל הש"כ שם ובאמת לע"ד דברי מהרש"ל נכונים מכמה טעמים חדא דהא מבואר דעת הפוסקים דאף דמותר לחתוך בו לנזן מ"מ בעינן אח"כ הדח' קודם שאכלו בכותח והכא מיירי בדולה לאכול הפת עם גבינה בלא הדחה אי גריר' ועוד נ"ל פשוט וברור דמעולם לא עלה על דעת מהרש"ל להשיג אלא על רבינו שמשון שמת' לכתחלה ע"י נעילה לחתוך עם סכין של בשר גבינה ע"ז כ' מהרש"ל דלא נהירא אבל בלחם גם מהרש"ל מודה דמותר וכן מבואר להדיא מתוך דבריו שם בס' מיני' דמהרש"ל ומה שסיים מהרש"ל שם וז' ולא סגי להו בסכין א' נעיל' ולחתוך בו לחם וגבינה עכ"ל טעות דמוכח יש כאן דאי אפשר להולמו כלל ונ"ל להגיה ח"ב' לחם כמבואר שם מפשט' דמהרש"ל ע"ש ואף אם ראונו לומר דלחם דוקא נקט מהרש"ל מ"מ מבואר שם מדבריו דלא כתב כ"ז אלא על נד המנהג לפי מה דנהגין בכל ישראל להיות להם שני סכיני' א' של חלב וא' של בשר ע"כ אף בלחם נהגו איסור וכ"כ הרב בש"ע ס"ס פ"ט והש"כ עלמנו שם אבל ודאי מדינ' דעת מהרש"ל והרב כאן ובש"ע שו"י כ"ז נראה ברור להמעין במהרש"ל שם ועיין בט"ז ס"ס פ"ט סייס וז' אבל מ"מ לחתוך בו לחם לאכול גבינ' בו שפ"י יש לנו לסמוך אמה שמקנחין תחלה עכ"ל: [יט] מנהג יפה הוא. הלבוש בס"ס פ"ט כתב וז' ונהגו הכל

לרשום ולחרוך של חלב ואין לשנות המנהג שאם ישנה המנהג לחרוך בשל בשר אע"ג שהוא יכירנו אחרי' יצואו לטעו' ולאכול בו חלב כיון שרו' ישראל חורג' החולצת ומתני' סי' חרילי חלב עכ"ל: [כ] לענין מבח שצריך שני סכיני'. אע"ג דשם בש"ס קאמר הטבח לריך ג' סכינים א' ששוחט בה וא' שמחתך בה בשר וא' שמחתך בו חלבים ז"ל דהרב לא בעי למנקט אלא הני תרי שוחטין בו ולא קחשיב הכא סכין של שחיטה וכדקאמר הש"ס שם כיון דאלו כינהו תרי חיות לה להיכר' ופי' רש"י שם עושה בה סי' ואל זה כוונת הרב כאן ועיין צ"ד י' ס"ד: [כא] אסור להעלותו. בב"י בס' ז"ז כתב בשם הר"ן ודוקא בבשר וחלב דלא צריכי' אינשי מיניה כיון שכל א' היתר בפני עצמו לכן אסור להעלותו משא"כ בשאר איסורי' עכ"ל ועיין ועיין בש"כ בס' פ"ח ס"ק ב' כתב דה"ה האוסר על עלמנו דב' ע"י נד' ג"כ אסור להעלותו על שלחן מטעם זה כיון שאינו אסור אלא מזד' נדרו רק במזד' הגאה החזירו מסתמא הם שוגאי' על כן מותר לאכל' על שלחן אחד ומ"ש עוד בש"כ מה שהקשה מחמץ בפסח ומחלק שם משום חומרא דחמץ ועוד חילוקי' ע"ש ובדל"י נחטל' ממנו סוגיא דש"ס דפסחי' דף י"ב דמקשה הש"ס ומי גזר ר' יהודה דלמא אחי למיכל וכו' מוכח דאי אפשר לחלק כמ"ש הש"כ ואדרבא מבואר שם בש"ס דאיסור חמור יותר בדל"י מינ' אינשי ע"ש מה שאין כן באיסור חמץ דאינו חמור כ"כ אלא דעיקר כמו שמס' שם הש"ס דחמץ לא בדל"י מיניה כיון שרגילין בזה כל ימות השנה על כן גזרינן דלמא אחי למיכל וזה פשוט וברור בש"ס ואין לורד לכל דברי הש"כ שם וק"ל: [כב] שני בני אדם המכירין זה את זה. ואיתא עוד שם בש"ס פכ"ה דף ק"ז אחין ומקפידין מהו ופשט הש"ס דאסור מטעם דלא יאמרו דכל הסריקין אסורין וכו' ומדבעי' הש"ס באחין משמע דבאחרים לריך להיות שאין מקפידין דלשון מכירין משמע שאוהבין זה את זה בלא הקפדה כ"כ מהרש"ל בפכ"ה סי' מ"ג והט"ז בס' פ"ח השיג על מהרש"ל כיון דלפי המסקנא מסקינן דאסור מטעם דלא פלוג שלא יאמרו כל הסריקין א"כ ה"ה בשאר המכירין זה את זה אמרינן לא פלוג עכ"ל. ובאמת אין זו סתירה כלל דהא דאמרינן בש"ס שלא יאמרו כל הסריקין וכו' היינו היכא דרובא הכי איתא וכן פי' רש"י להדיא בפסחי' דף ל"ז ועל זה שייך הלשון שלא יאמרו כל וכו' משום דרובה ככולה לכן באחין כיון דדרך רוב האחין שאין מקפידין א"כ אף שימלא לפעמים אחין ומקפידין חיישינן שיאמרו אבל בסתם בני אדם שדרך להיות מקפידין אין לאסור ומה"ט ניחא ג"כ לענין נדרים שכתבתי בש"ק כ"א דאם נדרו הנאה שהיו שוגאים זה את זה דמותרין להעלות ואלא אחרי' לא פלוג כ"ז נ"ל פשוט ונכון דעת מהרש"ל אליבא דסוגיא דש"ס אבל מ"מ אין ראוי להקל נגד דעת הטור י"ד סי' פ"ח וב"י ושאר אחרונים דכתבו בפשיטות בשני בני אדם המכירין אפי' מקפידין

ואפילו המכירין זה את זה אם עשו שום היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או נותנים ביניהם פת להיכרא מותר וכן נהגו וכ"כ ב"י בא"ח סימן ק"ע וכתב בא"ח שצריך להיות ההיכר דבר גבוה קצת להפסיק ודבר שאין אוכלין ממנו כגון מנורה או קנקן עכ"ל וה"ה פת בשאין אוכלין ממנו וכן הוא בהג"ה אשר"י מיהו בקנקן [כג] אע"פ ששותין ממנו הוי היכרא אם אין רגילין להניח הקנקן על השלחן ועבשיו שמהו אין לך היכר גדול מזה משא"כ בלחם שדרכו להיות על השלחן: י כתבו הגהות אשר"י שר"ק ור"י לא היו שותין מכוס א' כשאכלו בשר ונכניח [כד] על שלחן אחד ומיהו איסורא ליכא אלא משום הרחקה היו עושין ואפילו הכי הוצרכו להיכרא שביניהם וכתב בא"ח דכן יש לנהוג דאפילו שני אכסנאין האוכלין על שלחן אחד לא ישתו מכוס א' משום שיורי המאכל הנדבקים בכוס עכ"ל: יא וכתב הטי"ד וצריך לזהר שלא לאכול בשר ודג יחד ויש מחמירין להצריך כלים מיוחדים לכל אחד וא"א הרא"ש ז"ל היה נוטל ידיו בנתיים וכן היה עושה הרחה לפיו בנתיים עכ"ל ובהג"ה כתב מהר"א ארברי הרא"ש דלא ראה אפי' רבנן קשישי דנהגו הכי רק עשו קינוח הפה והרחקה על ידי שתיה וכן הוא בהגהות מרדכי דף תשמ"ב דאין סכנה לאכול ואי [כה] אם אינו מבשלם ביחד וכתב בא"ח דלכתחלה אין לצלותן ביחד משום ריחא מילתא [כו] אבל בדיעבד ערי אם לא שהשומן זב מהאחד על חברו שאז אסור דהוי כבישול: יב כתב מהר"ל אסור לתקן המים שחופפין הראש בכלי בשר משום דהקטמא שעושין בו חמים רובן נוטלין מן הכירה ונתבשלו שם קדרות בשר וחלב וניתנו עליהם בשר וחלב ונמצא בשר וחלב מעורבין ופעם אחת רצו לבשל בכלי שמתקנים אלו המים [כז] וצוה מהר"ל להגעילו עכ"ל כתב המרדכי פ' כל הצלמים שאסור לבשל בשר בבית ישראל בקדרה של עכו"ם [כח] שמא יחזה הישראל בגחלים תחתיה והעכו"ם בשל בה בשר בחלב או חלב לבדו ובחיתוי עובר משום לא תבשל והיה מצריך לשפחו' עכו"ם כ' קדרות אחת לבשר ואחת לחלב עכ"ל: כתב

מנחת יעקב

והרמב"ם הכריחו בראיות דהלכת' כליו וכדעת הגאון' דמחירין דיעבד ריחא כמבואר לעיל ריש כלל ל"ה אך צפת שאפה עס הל"י וכן דג שאסרו לאכול בכמות היינו משום דהוי כלכתחלה כיון דיכול לאכלו בלא זה ואם כן בהאי זינית' אם אמה אסרו הוי דיעבד ובאמת ריח' לאו מילתא היא ואם פן אף דקי"ל בכל מקום הלכתא כמר בר רב אשי מכל מקום הכא כיון דפלוגתא זו שייכא בפלוגתא אחריתי דהיינו אב"י ורבא ולוי והלכתא כליו וכרבא דריחא לאו מילתא היא ואם כן אולא לן האי כללא כנ"ל לפרש דעת הרמב"ם. אבל מכל מקום היכא דליכא הפסד מרובה ראוי להחמיר אף דקי"ל דריחא לאו מילתא דדיעבד כהרמב"ם כמבואר לעיל כלל ל"ה מ"מ חמיר' סכנתא מחסורא ואפשר דגם לוי ורבא מודים לענין דג עס בשר כמר בר רב אשי וכ"פ בס' ז"ש וכ"כ מהר"ל בהג"ה בדיני בשר בחלב והט"ז בס' קי"ו ס"ק ג' ג"כ חוקך להחמיר ועוד דגם האו"ה אף שהעתיק בכלל ל"ט דין כ"ה דברי הרמב"ם אלו להחמיר בדיעבד מ"מ בדין כ"ו ולמ"ד מבואר להדיא מדבריו דאוסר הדג והבשר בדיעבד (ול"ע ליישב דבריו) וגם הסמ"ק סי' רי"ג פסק להחמיר וסיים ודוקא בתמור קטן אבל בתמורים גדולים כעין שלנו אין להקפיד עכ"ל וכן נראה עיקר להלכה ודלא כב"ש שהפריז על המודה להחמיר בכל ענין אפי' בתמורים גדולים וע"ל כלל ל"ה דין שיעור תמור גדול. ודוקא בדג שנללה עס בשר מחמירין משא"כ צפת שנאפה עס בשר מותר לאכלו עס דגים כ"כ האו"ה כלל ל"ט דין ל' וכ"פ הט"ז סי' קי"ו ס"ק ג' ע"כ הלחמי' שאופי' בע"ש עס בשר מותרין עס דגים עכ"ל: [כז] וזה מהר"ל להגעילו. משמע מדבריו הרב דאסור אפי' דיעבד ולריבין הכלים להגעילו וכן מבואר לקמן מסימני הרב ול"ע לפי מה שפסק הב"י בע"ש סי' ל"ה והבא"ח דבריו לעיל סוף כלל כ"ח ס"ק כ"ו דאם נתנו אפר במי חמין והודחו בהן כלי בשר וחלב יחד דמותרין דנעשה לפגם מכא האפר ועיין בתשו' ז"ל סי' ז"א האריך לקיים פסק הב"י וכתב דגם כאן מותר בדיעבד רק לכתחלה אסור וכבר הארכתי בכל זה לעיל כלל כ"ח ס"ק כ"ו ע"ש וכתב עוד שם בתשו' ז"ל וז"ל והא דאנן נוהגין היתר לכתחלה לעשות חמין ממי אפר כדי להדיח בו כלי אכילה היינו דוקא אפר שזא מן התנו' של בית החורף או שאופין בו לחם וכיוצא בו מקום שאין מבשלין אבל אפר כירה שמבשלין עליה ורגילין לבשל שם בשר וחלב אסור לכתחלה עכ"ל ז"ל ובאמת ראיתי שגם בזה אינן נוהרים כלל דנוטלין אפי' אפר כירה או מתמור מקום שמבשלין שם ואפשר שסמכו כיון שזה הוא רק חשש בעלמא ומסתמא כבר נשרף כל הלחמיות שבחוף האפר גס נחבטל חוף המים ונ"ט לפגם מכא האפר וגם התשמיש להדיח כלי אכילה הוא רק ע"י עירו וכלי שני כנ"ל ליישב המנהג: [כח] שמא יחזה ישראל. בש"כ סימן פ"א ס"ק י"ח סייס וז"ל מיהו חין בזה אלא חומרא בעלמא ואין העולם נוהרים עכ"ל: שהרי

יש להחמיר וכ"פ הש"כ בס' פ"ח ס"ק ד': [כג] אע"פ ששותין ממנו הב"ח אוסר אם שותין ממנו וכ' הש"ך שצריך כדעת הרב כאן וממיר' דהוי הפסק דוק' אם אין דרכ' להיות על השלחן כגון ביו' או בלילה בלא נר כ"כ הש"ך והט"ז שם: [כד] על שלחן א'. ואפי' אכלו על שני שלחנות ג"כ אסור לשמות מכוס א' דחיישינן לשוירי המאכל הנדבקים בכוס וכ"כ באו"ה בכלל מ' דין י' וכ"כ הש"ך ס"ס פ"ח: [כה] אם אינם מבשלין יחד. ואם מבשלין לריח' ס' כמו בשאר האיסורים כ"כ האו"ה כלל כ"ג בשם המרדכי ובד"מ הקשה ע"ז ממה דחיישינן לגילוי אפילו במאה מים ואי אפשר דליכא ס' עכ"ל ובט"ז נסתיי' עוד ממהר"ל שאסר קדירה בשר שנפל לתוכו של חופי' ונתבשל שם ואסר הכל משמע דלא מהני ס' דחמירי סכנת' מחסור' עכ"ל הט"ז בס' קי"ו ס"ק ב' ובגה"כ שם ובתשובת חוט השני סי' פ"ז מתרלי' קושיות הד"מ דשאני גילוי דמקלי קלי טובא אבל בשאר דברים האיסורים משום סכנה כמו דג ובשר סגי בס' ומהר"ל איירי דלא היה ס' ע"כ ולע"ד נראה דמעיקרא לא קשה מידי מגילוי משום דאדם הנחש אינו מתערב כלל חוף המשקה דיהא בטל בס' וכדאיתא להדיא בפ"ב דעכו"ם דף ל' ע"ב של בחור שוקע וכו' ומעשה ושתה ממנו תשעה ולא מתו וכו' משא"כ בשאר איסורים וסכנה דבטל שפיר כנ"ל מ"מ קשה הדבר מאוד להקל ולעשות פירוקא לסכנת' וכדאיתא בש"ס פ' אין מעמידין דף ל' ע"א ע"ש: [כו] אבל בדיעבד שרי. כן הוליא האו"ה בכלל ל"ט דין כ"ה מדברי הרמב"ם שכתב פ"ט מהמ"א שאוסר דגים שנללו עס בשר בתמור. אחד לאכל' בחלב משמע דבפני ענין שרי ואינו מחלק כלל בין תמורים שלהם לשלנו עכ"ל האו"ה ובאמת לכאורה הדבר תמוה על הרמב"ם דהוי להדיא איתא בש"ס פ' כילד לולין האי בניתא דאטוי בהדי בשאר אסרה רבא מפרזיקא לאכל' בחלב ומר בר רב אשי אמר אפי' במלח' נמי אסור משום דקשי לריחא ולד"א ובדאי' להלכתא כמר בר רב אשי כמו שכתב הרי"ף פ' זה בורר בשם רב האי גאון ז"ל וכ"כ חו' בעכו"ם דף ס"ו ע"ב וכ"כ רא"ש פ' בהמה המקשה וכן דעת הפוסקי' קמאי דקמאי וא"כ תימא על הרמב"ם דאין יפסוק נגד סוגי' דש"ס ומהרש"ל באו"ה הרגיש בזה בדיו' ריחא וכתב וז"ל נראה דהוא סובר דהאי עובדא לא מייני כללאו בתמור אחד כדפירש' דכה"ג לא הוי חשש סכנה כלל אלא שמייני כללאו עס בשר ממש עכ"ל ובאמת המעיין בסוגי' בל' הש"ס והרי"ף פנ"ה ותוס' דעכו"ם ובב"י סי' ל"ה יראה להדיא דאי אפשר לפרש סוגיא דש"ס כן בשום ענין וכבר עמד על דבריו בעל ב"ש בדף ק"א וק"ב לדמות דבריו באריכות ע"ש שיפה כיון בזה אף שהוא מדחיק מאוד לפרש דברי הרמב"ם והרי"ף שלא פסקו להא דר"א ולע"ד נראה דמעיקרא לא קשה מידי דהא מבואר בהרי"ף ותוס' הנ"ל ובשאר פוסקי' וכמבואר בב"י סי' ל"ה דרבא ומר בר רב אשי דאסרי האי זיניתא היינו משום דסברי כרז דריחא מילתא היא ולפי שהרי"ף

כלל וסי' ע"ח. בדין חמאה של עכו"ם. ובו ד' דינים :

א כתב הרמב"ם פ"ג מהמ"א החמאה מקצת נאונים חתירו [א] שהרי לא נזרז על החמאה דחלב מטא אינו עומד ומקצת נאונים אסרוהו מפני צחצוחי חלב שנשארו בה ויראה לי אם לקח חמאה מן העכו"ם ובשלה עד שהלכה לה צחצוחי החלב ה"ז מותרת שאם נתערב עמה ונתבטל הכל במל במיעוטו אבל החמאה שבשלו אותה העכו"ם אסורה משום גיעולי עכו"ם עכ"ל וכתב במ"ד סימן קט"ו והרשב"א בתשו' סי' ק"י אסרוהו אפילו לאחר בישול וחריף מתירה להדיא בלא בישול וא"א חרא"ש היה אומר שלא היה יודע טעם ברור לאסור אלא שנדגו בה איסור [ב] לכן לא היה מוחה לאנשי מקום שנדגו בו היתר אבל אם הרוב נוהגין בו איסור אין לאדם לשנות עכ"ל וכ"פ באו"ה ראולינן בתר המנהג וכתב בית יוסף והלכתא כדברי הרא"ש דיש לילך בזה אחר המנהג ובמקום שאין מנהג כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו ומותר לבשלה כדי שיתבטל הצחצוחי חלב שבתוכה [ג] ואין זה כמבטל איסור לכתחלה דשמא אין באין איסור כלל ועוד דאין כוונתנו לבטל רק שיתוכו הצחצוחי ומ"ש הרמב"ם דאם מבושל ביד עכו"ם אסור' לפי סבר' רוב הפוסקים דסבירא להו דסתם כליהם אינן בני יומן ומותרת אפי' מבושל עכ"ל ובאו"ה כלל"מ"ח כ' שנדגו לאסרה כשמביאין אותה מבושלת אפילו מן ההרים ובכלים גדולים כחביות אע"פ שיש כלים מיוחדים בביתם דלא תיפק חורב' ממנו עכ"ל וכבר נתבאר דאין לשנות המנהג אבל במקום שאין מנהג נראין דברי ב"י : ב' וכתב באו"ה ואם הכיאו חמאה ממקום שנוהגין בה היתר למקום שנדגו בה איסור אסור לאכלה משום מראית עין [ד] אלא איכ' ידוע וניכר לכל ויש בה סי' מיוחד שזהו חמאה שהובא' ממקום היתר דוראי במקום שנדגו בו היתר יודעים שמתקנים אותו בכשרות ואם הובאה ממקום שנדגו בו איסור ידע' שעושין בה איסור ואפי' ההולך ממקום היתר למקום שנדגו בו איסור אסור' הוא אומר דבני מקום זה [ה] נדגו כמאן דאסור [ו] ולא משום דמתקנין אותה באו"ה מקום בענין האסורה וכ"כ מהר"ל בהדיא בתשו' סי' ל"ח ולפי זה אפי' ההולך למקום שנדגו בו היתר אסורה [ז] אם לא שאין דעתו לחזור ל מקומו ואך כמדומה לי שנדגו להקל בזה והנח להם לישראל מוטב כו' : ג' כתב עוד באו"ה הנזכרים מחמאה של עכו"ם אין צריכין לחוש על פליטת הכלים ומהר"ל כ' בתשו' סי' ל"ח דאינה אסור' תערובתה ולכן מי שנדגו בו איסור מותר לאכול עם המתירין ע"י תערוב' [ח] וכדאמרי' בפ"ת שלהם וע"ל כלל וסי' ע"ה : ד' כ' המרדכי פ' אין מעמידין דאף מי שמתיר החמאה אם חלבו החלב לצורך אכילת החלב איכ' נאסרה משום חלב שחלבו עכו"ם ואסור' החמאה הגעשית ממנה אבל אין לחוש לזה בסתם חמאה עכ"ל :

כלל וסי' ע"ט ופ'. בדין חלב הנמצא בקיבה. ובו ו' דינים :

א דין כשירה שינקת מן המריפה בארתי לעיל כלל וסי' ס"ה גבי דיני חלב וגם דין חלב הנמצא בקיבה של גבילה ומריפה וכתבתי שם דנוהגין כדברי ש"ד לאסור לכתחלה ולחתיר בדיעבד : ב' כתב במ"ד סי' פ"ז חלב הנמצא בקיבה לדעת רב אלפס שהוא חלב וכן דעת הרמב"ם ורש"י כתב שחלב חלב גמור אפי' קרוש שבה ולרבינו תם

מנחת יעקב

כלל ע"ח [א] שהרי לא נזרז על חמאה. ובספ' המנהג סי' קל"ד הביא בשם הירושלמי והגאונים דחמאה **ב** כתב במ"ד סי' פ"ח ע"ש : [ו] ולא משום דמתקנין אותה בזהו מקום בענין האסורה. לפי זה משמע דה"ה ההולך ממקום שנוהגין היתר למקום שנוהגין איסור ודעתו לחזור יש להקל ולהתיר רק שלא יתראה בפניהם מפני המחלוקת וכמבואר הדן בא"ח סי' תס"א סעיף ד' ע"ש אבל מדברי הרב שלא השיג על האו"ה דין זה רק אם הובא ממקום שנדגו בה היתר ל"ל דהרב לא בא להקל רק להחמיר ולחוש דלומר דבני מקום זה נדגו כמאן דאסור אבל אם חתה רוצה להתיר לחזון שהולכין למקום שנוהגין איסור יש לחוש לטעם האו"ה וכן משמע דעת הרב בש"ע ס"ס קט"ז ולפי"ז ל"ל פשוט דמי שהולך ממקום שנוהגין היתר למקום שנדגו איסור ומביא עמו חמאה ממקומו ודעתו לחזור יש להתיר לו היכא דליכא משגי מחלוקת מטעם בממה נפשך דאם הטעם שנדגו כמאן דאסור מטעם שדעתו לחזור ואם נדגו איסור מטעם דמתקנין אותה שם בדבר האסור ח"כ כיון שהחמאה הוא ממקום היתר מותרת לכ"ע וק"ל : [ז] אם לא שאין דעתו לחזור למקומו. דכיון שאין דעתו לחזור הו' אין ניתנין עליו חומר' מקום שילא משם וכ"פ הרא"ש והתו' פ' מקום שנדגו והטור בא"ח סי' תס"ח ותקע"ד וכן הסכמות הפוסקים ראשונים ואחרונים וכ"פ בש"ע בא"ח סימן תקע"ד וב"ד סי' ר"ד סעיף ב' ואף דבא"ח הימן תס"ח סעיף י"ד פסק דאפילו אין דעתו לחזור ניתנין עליו חומרי' מקום שילא משם וכלשון הרמב"ם בסוף הלכות י"ט וכן כתב הרב המגיד שם עיין בש"כ בס' ר"ד ס"ק ח' מה שמתרן שם בזה על הש"ע שלא יסמו' דברי עלמו ובעטרת לבי ובעול' שבת בפרוש' לא"ח סי' תס"ח פירשו שם ג"כ דעת הש"ע דאם אין דעתו לחזור אין ניתנין עליו חומרי' מקום שילא משם וגמטו ידעו' איך מלאו ידיהם ורגליהם לפרש כן דעת הש"ע ח"כ אין שייך שם הלשון וכן מי שדעתו לחזור וכו' דאי אפשר להולמו כלל לשון הש"ע שם ובאמת לשון השלחן ערוך שם היא כלשון הרמב"ם והוא דעת המחלוקת עם הטור ועיין בש"כ שם שמוסיק להלכה כסברת הרא"ש והטור ושאר פוסקים עיין שם : [ח] וכדאמרינן בפת. ורוב מהו בעי וכבר כתב הש"כ בס' קט"ז ס"ק י"ז וע"ל כלל ע"ה דין י' :

הקרוש שבה דינא כפרשא בעלמא אבל הצלול הוא חלב [א] לפיכך אם מלח הקיבה בחלבה נאסר משום בשר בחלב דמליח ברותח וכן אם עמד בה יום א' דכבוש כמבושל ואם העמיד בה גבינות אם יש בה בנ"ט אסורות לרשי אפילו בקרוש ולר"ת בצלול דוקא וכן הוא מסקנא דא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ולפי דברי הר"ף והרמב"ם [ב] אף עם הצלול שרי וכבר כתבתי לעיל כלל וס' ס"ח כמאן נקמינן להלכתא ומ"ש להזיר אפילו למאן דאוסר ע"י נתינת טעם הכי נהוג וכן פסק מהר"י בהג"ה ש"ד ודלא כמרדכי פכ"ה דכ' בשם הרשב"א [ג] דהוי דבר המעמיד ואפילו באלף לא בטיל [ד] ודלא באו"ה כלל וס' מ"ז דמחמיר בדבר : ג כתב המרדכי פכ"ה דחלב הצלול כשחזר ונקפה נעשה פירשא בעלמא כאלו היה קרוש מתחלה עכ"ל וכן משמע בש"ד וב"י כתב דלא משמע כן מדברי הפוסקים וכ"כ הרשב"א דדוקא נקרוש בחיי בהמה עכ"ל ומיהו נ"ל דהסומך על דברי המרדכי לא הפסיד דהא כבר כתבתי לעיל כלל וס' ס"ד דיש מתירין אפי' בצלול וב"י כתב דקי"ל הכי ואע"ג דלא קיימא לן הכי לבתחיל' מ"מ בדיעבד יש להתיר בכה"נ : ד כתב ב"י כתב בשיבולי לקט עור קיבה שמולחין ומייבשין אותו וממלאין אותו חלב מותר [ו] כיון שנתייבש העור הוי כעץ בעלמא ואין בו שום ליחלוחית עכ"ל : ה כתב באו"ה בשם א"ז שרבי שמחה אוסר קיבה שנשתתה בתוכו החלב עד לאחר שנצטנן אפילו לא נמלח עמו לפי שחלב הקיבה חמוץ וחרוף שהרי מעמידין בו עכ"ל וכן הוא בהג"ה אשר"י ולי נראה דבדיעבד יש לסמוך אדברי פוסקי דא"י אוסרין דק' כשנמלחה עמו או ששתתה בתוכו יום שלם כתב מהר"י טרוישין דלאחר ע"הוציאו החלב מן הקיבה יש לעורר דין בשר גמור [ז] ומותר למלחו עם שאר בשר :

כלל וס' פ"א פ"ב פ"ג. בדין חלב וגבינות עכ"ל ובהם ט' דינים :

א אמרין בגמרא פרק אין מעמידין דגבינות עכ"ל אסורות ומפ"ש הרבה טעמים בגמרא מיהו כתב הרמב"ם [א] אפי' אין לחוש לשום דבר אסור כגון שידוע שהעמידוהו בעשבים הורו הגאונים שהיא אסורה שכבר נזרו על הגבינות בין שהעמידוהו בדבר אסור או בדבר היתר והאוכל גבינותיהן או חלב שחלבו עכ"ל ואין ישראל רואהו מכין אותו מכות מדרות עכ"ל וכתב בכ"י דכן כתבו הסמ"ג וסמ"ק והרשב"א לאסור גבינות עכ"ל אפילו בידוע שאין בהם דבר איסור כגון שמעמידין אותו בפ"חים ודלא כזו' פ' אין מעמידין שכתבו בשם רבינו תם דבהרבה מקומות אוכלין אותן מפני שמעמידין בפרחים וכן הזירו גדולי גרבונו במקומם מטעם זה ובני איטליא נוהגין בהן היתר ורוב ישראל נהגו בהן איסור [ב] ואסור לפירוש גדרן עכ"ל וכתב המרדכי דאפי' ר"ת שמתיר לא התיר אלא בחולב לעשות גבינה אבל לא בחולב לאכילה דאז נאסר מכת חלב שחלבו עכ"ל ונשאר באיסורו מיהו אין לחוש לזה כמו שנתבאר גבי חמאה וכתב המרדכי פכ"ה דף תש"ס דאפי' אם ישראל רואה החליבה והעכו"ם עשאה גבינות אפי' אין נוהגין ללוקחין מהם אבל באגודה פרק השואל כתב ז"ל אדם קונה סכום

מנחת יעקב

כלל וסימן ע"ט ופ' [א] לפיכך אם מלח הקיבה וכתב
הב"י וזריך שישהא שיעור מליחה
וגם לריך שישהא נמלח שאינו נאכל מחמת מלחו דאז חשיב כרותח
עכ"ל וכתב הש"כ בס' פ"ז ס"ק כ"ז דאין קי"ל במליחה לחסור
מיד ואפי' לא נמלח רק מעט מ"מ יש להחמיר בדיעבד אפי' לא
נמלח ככה"ג כיון דכלאו הכי הרבה פוסקים חשבי ליה פירשא
בעלמא אפי' בצלול : [ב] אף עם הללו שרי. ואין להקשות מ"מ
יאסר משום טעם בשר הקיבה שנבלע בחלב ע"י מליחה חיר'
הרב דר"מ הובא בט"ז בס' פ"ז כיון דחלב חשיב פירשא בעלמא
א"כ גם הטעם הנבלע הוי פירשא בעלמא ועמ"ש לעיל כלל וס' ט'
ועיין בש"כ ס' פ"ז ס"ק ל' : [ג] דהוי דבר המעמיד. והטעם
באמת ל"ל דאע"ג דקי"ל דדבר המעמיד ואסור מגופו אפי' באלף
לא צטיל כמ"ש הרב עלמו בס' פ"ז סעיף י"א ובשר בחלב חשיב
איסור מגופו כמבואר לעיל כלל וס' כ"א דין א' מ"מ כיון דלא
נחשב כלל בשר בחלב רק שנאסר ע"י כבוש ומליחה לא הוי
כגופו של איסור כ"כ הש"כ שם בסיומן קכ"ט ועמ"ש לעיל כלל
מ"א ס"ק י' שכן דעת רוב הפוסקים שכן ל"ל בטור שפסק להדיא
בא"ח ס' תמ"ב בשם הראשון דדבר המעמיד לא צטיל וכאן אוסר
רק בכ"ט אלא ל"ל ג"כ כתיורו של הש"כ שם ועיין בדרישה מ"ש
בזה אכן הש"ך שם בס' פ"ז ס"ק כ"ט כתב דהטור ס"ל דדב'
המעמיד צטיל בס' וכדעת ר"ת במרדכי פכ"ה ובדלי שנתעלס ממנו
דברי הטור בא"ח ומהרש"ל פכ"ה ס' ק"ו מחלק בענין אחר והניח
דברי הטור בקושא ע"ש : [ד] ודלא כדא"ה דמחמיר בדבר. הש"ך
בס' פ"ז ס"ק כ"ה כתב מיהו נראה מ"מ לכתחלה אסור לבשל
בתוכו בשר אפי' בקרוש משום מראית עין כמו דאסור לבשל
בחלב אשה ובחלב שקדים עכ"ל ובאמת מל' הטור והרשב"א בזה"ל
ושאר פוסקי' שכתבו בסתם דמותר לבשל בתוכו בשר משמע דלית
ביה חשש איסור משום מראית עין לכן נלע"ד דשאני חלב שקדים
וחלב אשה משום דדמי ממש לסתם חלב לכן חששו משום מראית
עין משא"כ בחלב הנמלא בקיבה שנשתנ' משאר חלב ואפי' בצלול
כתב הרמב"ם פ"ט מהמ"א דמותר כיון שנשתנה בצני מעיים מכ"ש
בקרוש דליכא למיחש כיון שנשתנה ע"י קרישותו כ"ל ומהרש"ל
בפכ"ה ס' ק"ז פסק דאפי' קרוש חשיב חלב ממש כדעת רש"י ושכן
דעת הרבה פוסקים ע"ש ומ"מ בדיעבד אין לזוז מפסק הרב
יהב"י וכן משמעות הש"ך ע"ש : [ה] בדיעבד יש להתיר. ובש"ע

ס' פ"ז ס' פ"ז פסק דאין להקל אלא במקום הפסד והב"ח בס' פ"א
השיג על הש"ע שם וכתב דנקטינן להחמיר באיסור דאורייתא ויש
לו דין ללול אפי' בהפסד מרובה עכ"ל והש"ך בס' פ"ז ס"ק ל"א
השיג על הב"ח דהא מן התורה אינו אסור אלא דרך ביטול ע"ש
דבריו בלורך. ובאמת אין זו השגה כל כך על הב"ח דאולי לשיטתו
שכתב בס' ס"ט ס"ק י' דכל כה"ג חשיב איסור דאורייתא כיון
דאיכא לתא דאורייתא כמ"ש לעיל כלל וסימן כ' ס"ק ט"ז מ"מ
לדי' נראה דראוי לסמוך אמתירין בהפסד מרובה גם בזה
מהר"ם מרקנטי ס' רי"ז משמע כדברי המרדכי ולזה נוטה דעת
הש"ך ע"ש : [ו] כיון שנתייבש הוי כעץ בעלמא. וכתב הש"ך בס' פ'
פ"ז ס"ק ל"ב וה"ה שאר בני מעיים כשמייבשין אותן כ"כ עד
שנעשה כעץ ומ"מ נראה לכתחלה אין לעשות כן עכ"ל וע"ל
כלל כ"ט דין ח' : [ז] ומותר למלחו עם שאר בשר. לכאור' קשה
דמשמע כאן לכתחלה מותר למלחו עם שאר בשר ולעיל כלל ב'
דין ה' מבואר דקיבה הוי בכלל בני מעיים שאין מחזיקין בו דם
ובכלל ט"ו דין י"א פסק דאין למלוח אותה לכתחלה עם שאר בשר
ואין סבירא לחלק בין קיבה של עגל לשאר קיבה ולריך לומר דהכא
לא קאי לענין מליחה להוליא דמו אלא שכבר נמלח להוליא דמו
רק לענין שמותר למלוח עם שאר בשר ולא אסרינן מטעם שהי'
חלב בתוכו וק"ל וזה כוונת הרב בש"ע ס' ל' בהג"ה ואפי' לבשל
יחד ג"כ שרי כיון שכבר הוסר חלבו ממנה רק שכתב שם מליחה
משום דהוא הסיפוק מכלל שהוזכר שם דאסור למלוח וכן כוונת
הש"כ ס' ל' וכן משמעות לשון מהר"י טרוישין הובא באו"ה כלל
י"ח דין ט"ז ע"ש וכל זה פשוט וברור דלא כללם חמורות פכ"ה דף
ר"מ ע"ב סעיף רמ"ד הבין דכוונת הרב לענין מליחה להוליא דמו
ולא דק דאם כן יהיה דברי הרב סותרים אלא העיקר כמ"ש :

כלל וס' פ"א ופ"ב ופ"ג. [א] אפי' אין לחו' לשו' דבר

איסור. וגם הטעם משום
ניקור דמבואר שם בש"ס פרק אין מעמידין דף ל"ה ע"א עכ"ל
לא חיישין כמבואר ב"ד בס' קט"ו ואפי' אסור גבינותיהן וע' שם
בב"י ס' קט"ו : [ב] ואסור לפרוץ גדרן. ובהג"ה בש"ע ס' קט"ו
סיים אם לא במקום שנהגו בהם היתר מקדמונים עכ"ל ואם
הובאה ממקום שנהגו היתר למקו' שנהגין איסור או איפכא או
ההולך ממקום שנהגו איסור למקו' שנהגו היתר או ממקום
שנהגו היתר למקום שנהגו איסור נחבאר דינו לעיל כלל ע"ח דין

גבינות וחמצותם מתקנים בשבת וישראל רוא' ושומע ואינו מדבר אך דבר מבוזר דוא עכ"ל [ג] וכב' נחנו בדברי האגודה: ב כתב בחנה אשרי פר' אין מעמידין ישראל שהלך לתקן גבינות ולא ראה החליבה ואנו יודעין [ד] שדעת עכו"ם לתקן גבינות ולהקפיד החלב מותר וכן התיר ר"ת מיהו אין להזיר כולי האי [ה] בלא הפסד מרובה וכן פסק באו"ה דאם כבר נחלב החלב מקרי דיעבד ומותר לתקן הגבינות ממנה ודוקא שקנה ממנו סבוס גבינות או לפי המשקל דמאחר דחלב טמא אינו עומד אינו מערב בו דבר טמא אבל אסור לקנות ממנו החלב במדה דחיישינן שמא עירב בו דבר טמא וכ"ש שאסור לאכול החלב מאחר שלא ראה החליבה ואם ראה החליבה והניחו ביד עכו"ם יום או יומים בלא חותם אם יודע שיש לעכו"ם דבר טמא בעדרו [ו] אסור לאכול החלב ומותר לתקן גבינות מאותו חלב ואם יש שם חותם אחד הכל שרי: ג כתב ש"ד וסמ"ג והמרדכי סוף פ' אין מעמידין תשובת ר"י על גבינות שעשו יהודים בבית עכו"ם והניחם שם בבית עכו"ם לייבש והיו חתומים בדפוס של עץ ושכחו הדפוס בבית עכו"ם ויראים שמא זייף העכו"ם ויחתום אח"כ והשיב דמותרין ומשמע דבכל ענין שרי אמנם באו"ה כתב דלא שרי אלא דוקא שהניח הדפוס על הגבינות אבל אם הניח הגבינות בבית עכו"ם והניח שם גם כן הדפוס בבית עכו"ם אסור דחיישינן לזייף ולאחלופי ודוקא במקום שיש לחוש שהחליף קטנים בגדולים דמרוויח באחלופי אבל בלאו הכי לא חיישנן וכן נהג מהר"ש עכ"ל וכבר נתבאר לעיל כלל וסימן ל"ב מיהו אם חותמן ניכר

מנחת יעקב

החם שכבר נעשה הגבינה וחמאה ח"כ מהיכי תיתי לומר שעשו לאכיל' דהרי סופו מוכיח על תחלתו שעשו להקפיד משא"כ כאן שהיה עדיין חלב לפנינו וישראל רוצה לעשות עכשיו ממנו גבינה איכא למיחש שמא העכו"ם היה חולב לאכול ועיין בתשו' חוט השני סי' ל"ד דכתב דהיכי דעכו"ם מבקש מישראל שיקח ממנו ויעשה גבינות מחלב שלו ח"כ הוכיח סופו על תחלתו דע"ש החלב להקפיד אפי' להאכיל ממנו ג"כ בניו ובני ביתו מותר בדיעבד במקום הפסד מרובה ולא חיישינן לנמלק ולא משכחת איסור מלך הדין אלא היכא שבה ישראל אל העכו"ם ופתח אותו למכור לו חלב שלו שנחלב כבר שאז אסור אפי' אם קונה להקפיד וע"ש: [ה] בלא הפסד מרובה. ב"ע סי' קט"ו פסק הרב בסתם להחיר בדיעבד ועיין ב"ע סי' קט"ו ס"ק כ"ב שכתב דמירי שראה החליבה רק שלא היה שם בתחלת החליבה בזה מותר אפי' בלא הפסד מרובה אבל היכי דלא ראה החליבה כלל אף שנחלב להקפיד אין להקל אח"כ בהפ"מ וכן משמע בהג"ה אשר"י ובתשובת מהר"ם מרומנובורג סי' רי"ז וכ"כ הש"כ שם ובתשו' מהרש"ם סי' א' ובתשו' נ"י סי' פ"ז דכן הוא פשוט לשון הג"ה ודלא כמו שראיתי בתשובת חוט השני סי' ל"ד שהשיג על הרב כאן וכתב דבתשו' מהר"ם מרומנובורג דסיים שם ומיהו היכי דדעת העכו"ם להקפיד החלב ולמסור הגבינו' לישראל נראה שאין לחוש ומותר מבואר מדבריו דהיכי דדעת העכו"ם לכתחלה להקפיד מותר דיעבד אפי' בלא הפסד מרובה אפי' לא היה הישראל כלל אלא החליב' ומ"ש שם בתשובת מוה"ר' דאין להחיר אלא במקום הפסד מרובה על כרחיך לא קאי על הוראת ר"י רק על הוראת ר"ת שפסק להחיר אפי' היכי דלא גילה העכו"ם דעתו מתחלה שרואה להקפיד רק לבסוף והרב בת"ח לא דק כלל זהו חוק דבריו שם אבל באמת המעיין היטב בתשובת מהר"ם יראה להדיא דדברי הרב ברורים ונכונים בהצגת כוונת הג"ה אשר"י ומה שסיים שם בתשוב' ומיהו היכי דדעת העכו"ם וכו' דמותר אפי' בלא הפסד מרובה זה קאי להדיא אמתשה דר' שמואל שראה ישראל החליבה מקלמו ולא כולו בזה יש להחיר אפי' בלא הפסד מרובה וזה ג"כ דעת הרב כאן וכמ"ש הש"כ ובעל נחלת יעקב אבל היכי דלא ראה החליבה כלל בזה אין להחיר אח"כ בהפסד מרובה אפי' אם היה דעת העכו"ם מתחלה להקפיד כדמשמע שם בתשובה להדיא וזה כוונת דברי מהר"ם צמה שכתב ואם נפשך לאסור וכו' עיי"ש ובעל חוט השני קינר מאוד בהעסקת תשובת מוה"ר' ולא העתיק שם מעשה דר' שמואל שאליו קאי לשון ומיהו שם באמת המעיין יראה שדברים פשוטים הם ודוק: [ו] אסור לאכול החלב ומותר לתקן גבינות. כל זה קאי דלעיל כשדעת העכו"ם להקפיד דאל"כ אף גבינות אסורים לעשות ומ"מ אסור לאכול כך בעין החלב דלא פלוג רבנן בתקנת' דכל חלב שנחלב ואין ישראל רואה דאסור משא"כ לענין גבינות שנעשו ביד ישראל או בישראל רואה לדעת הרב לעיל דין א' וגם ליכא חשש כו' האי משום חלב טמא דאינו עומד וגם העכו"ם הי' חולב להקפיד על כן מתירין אותם אפי' לכתחלה לעשו' גבינות אם החלב כבר נחלב והוא הפ"מ דאין מקרי דיעבד אבל לאכול החלב עלמנו מ"מ אסור אף כשדעתו להקפיד וכ"כ האו"ה להדיא בכלל מ"ה דין ה' ו' (אבל באמת לשון האו"ה שהעתיק הרב כאן לא נמלא כן בספרים שלנו וכבר השיב הרב עלמנו כן בזה בתשובתו בסי' קל"ב דין י"ב ע"ש) וכן מובן פיוגת הרב כאן ולקמן בסימנים וכן כתב הרב להדיא בשולחן ערוך פי' קט"ו

ב' לענין החמאה ומשם יש ללמוד לענין הגבינה: [ג] וכבר נהגו בדברי האגודה. ה"ט' בסי' קט"ו ס"ק י"א והש"ך שם בס"ק כ' השיגו על הרב בזה וכתבו כיון דק"ל כהרמב"ם והפוסקים דאפי' העמידוהו בפרחים אסור משום לא פלוג ח"כ ה"ה אם ראה ישראל מתחלה ועד סוף עשיית הגבינות אסורין והא דנוהגין היתר שלוקחין הגבינו' מהשוואגין אף על פי שעושין אותם עכו"ם היינו משום שנהגו לשכור הבהמות ואם כן הגבינות הם של ישראל ולא מלינו שגזרו על גבינות ישראל שעשאן עכו"ם וכהאי גוונא מפרש הש"כ דברי האגודה ע"ש דבריהם באורך ולע"ד אין דבריהם מוכרחים וברורים כ"כ דאפשר לומר אע"פ דלא פלוג רבנן בתקנתן ואסרו אפי' במקום שמעמידין בפרחים מ"מ היכי דישאל רואה העשייה שאני דלא גזרו מעול' כה"ג כיון דליכא למיחש למירי ורואה ברורה לזה מדברי הרמב"ם עלמנו אף דפסק בפ"ג מוה"מ"א כהגאונים לאסור אף במקום שמעמידין בפרחים מ"מ כתב בפ' המשניות פרק אין מעמידין משנה ה' בגבינות עכו"ם דאסורה מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבילה וכשאלו רואין עכו"ם שהעמיד בחלב הקיבה עלמה מותר לאכול גבינה ולא תועיל בזה הפרסום ולא מה שהדעת נותנת על הרוב אלא ראיית העין דוקא עכ"ל הרי להדיא שהרמב"ם עלמנו מחלק בין ישראל רוא' בעלמנו דמותר משא"כ אם אין ישראל רואה אף שידוע ומפורסם הדבר מ"מ אסרו הגבינות וזה דעתו ג"כ בפסקיו בספר הי"ד שלו אף שהרמב"ם כמה פעמים חזר בפסקיו מ"מ"ש בילדותו בפ' המשניות וכמ"ש בתשובת האחרונים הרא"ם חלק א' סי' ה' ומשפטי שמואל סי' ו' ובדברי ריבון סי' ע"ז מ"מ היכי דאין אנו רואין שום סתירה להדיא בדבריו בודאי אמרינן דשווין הן וכחילוק זה שמחלק בפ' המשניות בפשיטות ג"כ יש לפר' דבריו בפ"ג וכן מטיין קלת דברי הרמב"ם שם דין ט"ו וק"ל ומה שכתב הש"כ שם וז"ל וגבי חלב שנחלבו עכו"ם חנן החם חלב שנחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה אסור ואם ישראל רוא' מותר אלמא דבגבינות אין חילוק בין ראה או לא ראה עכ"ל אין זו אפי' קלת ראייה דהא מוריים קתני ג"כ שם במתני' גבי גבינה סתם לאיסור' מ"מ היכי דמתקטרת בענין דליכא למיחש לאיסור ג"כ מותר ודליתא בש"ס שם דף ל"ד ע"ב גבי האי ארבע דמוריים דאחריב ר' אבהו דמן עכו נטורי בהדיהו אלא ודאי דמריב פשיטתא לא אלטרין במתני' למתני' דכיון שישראל רואה שאין שום חשש איסור ליכא למיחש למירי והא דאלטרין מתני' למתני' הכי גבי חלב היינו משום דחשיב התם בהאי מתני' כל הני דאסורים משו' חתנו' כגון פת והשלקות דהתם לא מהני ישראל רואה כמבואר לעיל על כן אלטרין התנא לאשמעינן דבחלב לא אמרי' כן אבל באמת אפשר לומר דבגבינה ומוריים מותר אם ישראל רואה וכן ע"כ ל"ל לדעת התו' בשם ר"ת וגדולי נרבו' דמתירין היכי דידעין דעומדין בפרחי' וכן בתוספת' מתיר להדיא ע"י ישראל רואה כמו שהוא בתשובת מהר"ם מרומנובורג סי' ע"ד אף שהוא כתב שם דלאו דוקא קתני ובאמת לפי דעת הרמב"ם והתו' והאגודה הוא דוקא ודוקא ואין ספק שאלו ראה ה"ט' והש"כ דברי הרמב"ם בפ' המשנה שפסק ומחלק כן להדיא לא היו מזדיין להחמיר לכן נ"ל דאין לזוז מפסק הרב ודוק: [ד] שדעת עכו"ם לתקן גבינות. משמע דבסתם חיישינן שנחלבו לזורך אכיל' ואסור וכ"כ הש"כ בסי' קט"ו ס"ק י"ח ואין להקשו' ממה שפסק הרב לעיל בחמאה וכן בדין א' גבי גבינה דבסתם אין לחוש ולזה שאני

ניכר קצת או שהראשונים יותר יבישים נאלו שיש לחוש שתחליף העכרם וזראי שרי: ד כתב הרשב"א בס' ק"ט דאם מצא בשר או יין ביד עכו"ם וחתם עליו [ז] חותם של ישראל או שכ' עליו בשר שורת הדין שיש לסמוך עליו ולחזירו אבל בדפוס הגבינו יש לאסור ואין שומעין למי שמצי' [ח] ואפי' על קצת ישראלי שעושין אותן יש להחמי' שאין נוהרי' יפה כ"ש שאין לסמוך על תחתמות הנמצאי' בידם [ט] דכמה פעמים גונבין הדפוסים מתח' מראשותיו של ישראל הישנים בכתיה' וכמה פעמים נאכדין ואנו מצאנו כתוב וכחזה מאה פעמי' ושומר נפשו ירחק מזה עכ"ל. ובתשו' מהרי"ק שורש ל"ג אומר בנמצא ביד עכו"ם אפי' במקום דליכא למיחש לזיוף וכ"פ באו"ה כלל כ"ב ומנהג ליקח ייט' שמביאין עכרם מארץ ישראל שקורין מושקעיל ע"י חתמיהן שמביאין כתבים מישראל מיהו כתב ב"י בס' ק"ל בשם א"ח במקום שמצויין עכו"ם שיודעין לכתוב אין כתב סימן אלא למי שמכיר הכתב עכ"ל וכבר נתבאר כל זה לעיל כלל וס' ל"ב: ד נוחגין לתגעיל דפוס גבינות של עכו"ם לחקן בהן גבינו של ישראל מיהו אם לא תגעילן ועשה בהן גבינות מותרין בדיעבד דאין מליחה לעץ ולכן שרי אפי' היה הדפוס בן יומו ובלבד שהדיתו יפה שלא היה האיסור בעין כ"כ באו"ה וכ"פ מהרא"י בשר' וכ"פ ב"י דיש לסמך אדברי חזו' והרא"ש לחתירו בדיעבד ודלא באו"ה דכתב דאנו נוהגין לאסור בדיעבד וכמ"ש המרדכי בשם הראב"ה דאסורין בדיעבד וכדאי הם המתירין לסמוך עליהו [י] בדיעבד באיסור דרבנן והוא איסור קל דיש מקומות שנוהגין בהן היתר ואין חלוק בין אם הדפוס מנוקב או אינו מנוקב דככל ענין אמר' [יא] אין מליחה לעץ וכן משמע מדברי ב"י כנ"ל ודלא באו"ה דמחלק בזה וכבר נתבאר לעיל כלל וס' מ"ז: ו כתב ש"ד חלב שחלבו עכו"ם ואין הישראל רואה אפילו אין בהמה ממאה בדיר אסור' דלא ליפוק חורבניה מיניה ופורץ גדר ישכנו נחש כך פסק רש"י וכ"כ הסמ"ק והמרדכי פ' אין מצמידין דחלב של עכו"ם בכל ענין אסור' אם לא שראה ישראל תחלת החליבה או ישב בצד וזעזע וכן הוא בהג"ה מיימון פ"ג דהמ"א וכ"כ ב"י בשם הסמ"ק והר"ף דאפי' אין דבר ממא בעדרו יש להחמיר להיות שם הישראל בתחלת החליבה פן יערב או ישים העכו"ם חלב ממא בכלי קודם שיבא ישראל עכ"ל ובאו"ה כתב דלכתחלה יש לנהיג בדברי הסמ"ק דצריך לראות בכלי שלא היה בו דבר ממא וגם צריך לראות תחלת החליבה [יג] מיהו בדיעבד אם לא ראה בכלי [יג] רק ראה תחלת החליבה בדיעבד מותר עכ"ל וכ"כ לא שנא חלבו עכו"ם לצרכו או לצור' ישראל: ו ואם העכו"ם ה' בביתו וישראל יושב מבחוץ והעכו"ם חולב לצורך ישראל אפי' אין יכול לראות כשהוא יושב אם יכול לראות כשהוא עומד מותר שירא שמא יעמוד ויראהו והוא שידע שחלב ממא אסור בן אמר' בגמ' והוא חסכמ' הפוסקים: ד ובכית' של ישראל מות' להניח שפחיתיו לחלו' פרותיו אפי' שאין ישראל רואהו דכל פעם מרתת עכשיו יבא ישראל והכי איתא בתוס' פא"מ אבל אם הרפת אחורי הבית אפי' שאין בית העכו"ם מפסיק כתב בשר' דמכוער הדבר לכתחיל' להניח שפחיתיו לחלוב שם וכ"פ באו"ה כלל מ"ה [יד] מיהו מהרא"י כתב בהג"ה ש"ד דנוהגין היתר בזה וכת' עוד באו"ה [טו] דאם בית עכו"ם מפסיק אפי' בדיעבד אסור אם לא היה שם ישראל דמרתת ממנו ואפי' קמן או קמנה בני מ' שנים מהני עכ"ל ואפשר דגם בכה"ג אין לאסור בדיעבד לפי דברי מהרא"י שכת' דנוהגין לחקל לכתחלה להניח לחלוב ברפת וכת' שם בסוף הג"ה אמנם חלב שחלבו עכו"ם מבהמה שלו לא שרינן כלל אלא בישראל רואהו עכ"ל מכלל דאם חולב מבהמות ישראל בכה"ג בדיעבד אין לאסור מאחר דלדין ליכא למיחש לחלב דבר ממא שאין שכיחא ביננו כמ"ש מהרא"י מ"ג המנהג: ד כתב הרשב"א ס' קמ"ג דחלב שלחם אוסרתם כללם וכת' באו"ה וכ"י וכת' דאפי' למאן דמיקל בבישולי עכו"ם כחלב מודה הואיל ואיכא למיחש [טז] לתערובת איסור דאוריית' דהיינו חלב ממא וכ"כ ב"י ס' כ"ט בשם א"ח על גבינותיהן דאסורין כלים בפליטתן וכ' באו"ה דנוהגין שאין מניחין העכו"ם לחלוב לתו' כלי מיוחד לו לחליבה דחיישינן שמא נשאר בו שם מן חלב ממא: כלל וס' פ"ד. דיני גבינות וחלב תעשים מבהמה שנמצאת טריפה כתבתי לעיל כלל וס' ע"ב ושם נתבאר כל דיניו וחילוקים:

כלל

מנחת יעקב

אף שלא מלחתי בן בלוא'ם שלפנינו בחדא כמ"ש הרב בשמו מה בכך כבר ידוע שכמה דברים היה לפני הרב בלוא'ה שלו מה שלא נמלא בן בלוא'ה שלפנינו (ובדלי' היה ידע טפי מיון כי כמה טעות שנפלו בדפי' בלוא'ה שלפנינו) וכה"ג הש"י הרב בתשובתו לכן אין להתמיר נגד דעת הרב ומ"מ בליכא דבר טמא בעדרו אין להתיר בדיעבד אם לא ראה מוך הכלי וכן פסק הס"ז בס"ק ד': [יג] רק ראה תחלת החליבה אף בדיעבד יש לאסור. וכ"כ הס"ז בס"ק ד' וזה ג"כ דעת וכוונת הרב בש"ע וכמ"ש שם ריש ס"ק מ': [יד] מיהו מהרא"י כתב דנוהגין היתר בזה. וע"ל בסמיני' דין זה דפסק הרב דאף בזה יש להתמיר לכתחלה חכן בד"מ ובש"ע ס' קט"ו חזר בו ופסק להתיר לכתחלה בכה"ג וכן משמע דעת מהרש"ל בלוא'ה להתיר לכתחלה ולזה מסכים הש"כ בס' קט"ו ס"ק י': [טו] דאם בית עכו"ם מפסיק בש"ע ס' קט"ו ס"א בהג"ה פסק הרב דאם בית עכו"ם מפסיק וחל' העכו"ם מקצת בהמות ולא היה שם ישראל ואח"כ בא ישראל וחלב האחרים עכשיו בזמן הזה דליכא דבר טמא מלוי כלל מותר עכ"ל ואף שלא נמלא הארצה זו בשום פוסק מ"מ הכריע הרב בן מעגלו בין הסבורות של מהרא"י ולוא'ה להתיר אם נחלב מקצת בפני ישראל ואפשר שלמד זה החילוק מתשובת מהר"ם מרונטבורג ס' ריו' שכתב בשם ר' שמואל שהתיר חלב שנחלב מקצת שלא בפני ישראל אפי' אין דעתו להקפיד ואף שסיים שם ור"ת הקפיד ואנו ק"ל כוותיה כמבואר לעיל כלל זה דין ב' היינו בבהמת עכו"ם והדיר של עכו"ם חלב בבהמות ודיר של ישראל רק שציתו של עכו"ם מפסיק בזה יש לסמוך עכ"פ על דעת מהרא"י בצירוף שראה מקצת החליבה זה ג"ל כוונת הרב בש"ע ועיין בש"כ שם בס"ק י"ג שהניח דברי הר"ב בל"ע ולע"ד כמ"ש וק"ל: [טז] להתערובת איסור דאורייתא ע"ל כלל ע"ה אי לריך ס' בציווליתן או ברוב בעלמא סגי ועיין בש"כ ס' קט"ו ס"ק ז':

כלל

הט"ו סעיף ב' בהג"ה ודלא כמו שראיתי בתשובת חוט השני ס' ל"ד שמסתפק בהכנת כוונת הרב כאן ולע"ד אין כאן ספק כלל: [ז] חותם של ישראל. משמע דסגי בחותם אחד וע"ל כלל ל"ב דין ו' טעם הדבר: [ח] ואפי' קצת ישראלים שעושין אותן יש להתמיר ועיין ביד' ס' ק"יט לענין החשו' ובתשוב' מהרי"ל ל"ב ס' נ"ד ומהרשד"ס ס' נ"א וע"ל כלל ל"ב: [ט] דכמה פעמים גונבין הדפיסין ע"ל כלל ל"ב דין ג' ובס"ק ו' ובדין י"ז ס"ק מ"ו בדין גבינות שעכו"ם מביא כתב ראה שהם כשרים: [י] בדיעבד באיסור דרבנן ומ"מ בספק גבינות יש להתמיר ולא דייקן ליה כשאר ספיקא דרבנן וכ"כ האו"ה וכן מבואר לעיל בכלל מ"ג דין ו' ולקמן בקונטרס הספיקות דין י"ח ע"ש ודלא כמו שפסק בתשו' באר עשק ס' ק"י בפשיטות דאף בגבינות מקרי ספיקא דרבנן ואולי' לקולא ובאמת זה אינו: [יא] אין מליחה לעץ ביאור דינים אלו ע"ל כלל י"א וכלל ס"ז: [יב] מיהו בדיעבד אם לא ראה בכלי הש"כ בסמ"ק קט"ו ס"ק מ' האריך להשיג על הרב כאן ובש"ע שם והאריך לראות דוקא בחוק הכלי דל"כ מה בכך שהיה בתחלת החליבה וכתב שם שכן דעת הסמ"ק ושאר פוסקים וגם באו"ה ריש כלל מ"ה משמע איפכא ובאמת אין דבריו מוכרחים כל כך דאפשר לומר כיון שהישראל היה בתחלת החליבה א"כ מרתת העכו"ם וכה"ג ג"ל כוונת הסור בס' קט"ו וכמ"ש בפרישה שם סעיף ב' ומה שהשיג הש"כ על הפר ישה אין דבריו מוכרחים כלל וגרסה שזה ג"כ דעת הרי"ף הובא דבריו במרדכי שלא כתב שלריך לראות בחוק הכלי רק שלריך להיות בתחלת החליבה וגם הסמ"ק אף שהאריך לראות חוק הכלי אפשר דבדיעבד מודה ודעת האו"ה שהציא הרב כאן בשמו ומ"ש באו"ה כלל מ"ה דין ב' לאסור דיעבד אם לא ראה חוק הכלי י"ל דהיינו דוקא באותו כלי שהיה מיוחד לחליבה דחיישי' שמא נשאר שם מן חלב טמא וכמ"ש הר' בסמוך בשמו בסוף דין ט' חלב כשאר כלים מתיר דיעבד

כלל וסימן פ"ה. דין ביטול איסורים דאורייתא ודרבנן. ובו כ"ד דינים:

א החובב כף חולבת בן יומא בקדר' של בשר או איפכא משערין [א] בכל מה שתחב ממנו בקדרה דלא ידעין כמה נפיק מינה אבל א"צ לשער מה שלא תחב בקדרה אפילו כף של מחבת [ב] ולא אמרין חם מקצתו חם כולו כי כן במרדכי פרק כל הבשר ובשערי דורא וכתב בהג"ה דהכי יש לנהוג וכן פסק באו"ה כלל ז' דלא כהר"ף שכתב דצריכין לשער עד נגד כל הכף אם הוא של מחבות ואפילו נגד מה שתחב אין צריכין לשער אלא בדלא ידעין כמה איסור בלע אבל אי ידעין כמה בלע אין צריכין לשער רק נגד מה שבלע כגון כף חדשה שניער בה כזית חלב ואחר כך נתנהו בקדרה של בשר א"צ רק ס' לבטל הבזית שבלע ואפי' אם היה כף ישן של בשר וניערו בו כזית חלב ואחר כך חזרו ושמחו בקדרה של בשר [ג] אין אומרין בכלי חתיכה נעשה נכילה במה שבלוע וא"צ לשער רק נגד כזית החלב שניער בה כ"פ המייד סי' ר"י והוא סברת הרמב"ם שכתב הר"ן פג"ה ודלא כיש מחמירין בזה וכן הוא במרדכי פרק כל הבשר וכתב שם מטעם דמילתא משום דהואיל ואפשר להפריד האיסור משם על ידי הגעלה ולכן לא אמרי' ביה חתיכה נעשה נבלה ולפי זה אם היה הכף של חרס אמרי' ביה חתיכה נעשה נבלה וכמו שנתבאר לעיל כלל וסי' נ"ה לענין טפת חלב שנפלה על הקדרה והכי נהוג דלא באו"ה כלל ל"א וכלל כ"ד דכתב דאפי' בשל חרס לא אמרי' חתיכה נעשה נבלה מטעם דאפשר להפריד האיסור על ידי חזרת כבשונות ולא נראה דחזרת כבשונות פנים חדשות באו לכאן [ד] ולכן אמרו דהתורה העידה על כלי חרס שאין יוצא מידי דפיו לעולם ולכן נקט במרד' כלי עץ וכלי מחבות משמע אבל לא כלי חרס מיהו אפשר דהמרדכי לא מיירי אלא דוקא בכלי חדש אבל לא בישן שכבר בלע אבל לפי דברי שאר רבוותא אין לחלק וכד' נתבאר לעיל כלל וסי' נ"א כצד נוהגין ואין לחלק בין אם תחב הכף לקדרה פעם אחת או שתי פעמי' דא"צ לשער רק פעם אחת ששי' נגד מה שתחב [ה] כן פסק בת"ה סי' קפ"ג [ו] ובאו"ה כלל ל"ז וכלל כ"ד מיהו כ' מהרא"י דהמחמיר תע"ב וכ' עוד באו"ה כלל כ"ד דהא דצריכין לשער נגד כל מה שתחב היינו שהכף היה בלוע ע"י אור שאז שולט הבליעה בכל הכלי [ז] אבל אי בלע ע"י מליחה אינו מתפשט [ח] רק כדרי קליפה ממה שתחב בקדרה וכן הוא במרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ג וכתב עוד באו"ה [ט] אם מלח בכלי מנוקב אע"ג דאמור לאכול בו רוחא אם הוא של עץ אינו בולע ואם

מנחת יעקב

כ"ה) היינו מטעם שכתב הה"פ והר"ן שם דטעמא לא בטיל וכן אפילו מין במינו כיון שגם שם שיעור שנגדו כ"ט באינו מינו משא"כ כה"ג דליכא שם איסור רק מקף א' וזה כבר נתבטל גם המה מודים דסגי בפעם א' ס' ועוד נ"ל קצת ראיה מסו"א דס' דחולין דף ל"ז ע"ב דקאמר הש"ס וכתל עלמו אסור דאי נפל לקדרה אחרת אסור ומדרייק הש"ס וקאמר דאי נפל לקדרה אחרת מכלל דבאורו קדרה עלמו ליכא נפקותא אי הדר נפיל או לא כנ"ל לקיים דברי מהרא"י ואו"ה ומנהג אחרונים בעלי הוראה שנהגו שאינם שואלים כלל אי נתחב שתי פעמים כמ"ס מהרא"י שם וק"ל ואם לקח עם הכף מהתבטיל לחין וחזר ושמחו לתוכו לריכין ס' ג"כ נגד אותו תבטיל שנעשה נכילה מן הכף דיש ללמוד דין זה מדין הזבוב שנתבאר לעיל כלל כ"א וכ"כ בתמים דעים סימן ק"מ ואין לריכין לשאל ע"ז כי תשאל רחוקה היא וכמ"ס מהרש"ל שם כה"ג ע"ש: [א] ובאו"ה כלל ל"ז וכלל כ"ד. עיין באו"ה דין ז' פסק דאפילו באיסור עלמו שגפלו שני פעמים לקדרה א' א"ל רק ס' אחת כנגדו וכן משמע מדברי האגודה שהבאתי לעיל וכן פסק הרב בש"ע סימן ל"ח סעיף ד' בהג"ה אכן בת"ה סימן קפ"ג משמע שיש לחלק קצת בין בלוע בכלי למאכל בעלמו ע"ש: [ז] אבל אי בלע ע"י מליחה. אע"ג דק"ל לשער בכל מליחה כס' היינו דבר מכלל משא"כ בכלי הקשה שם באו"ה: [ח] רק כדרי קליפה. ולריך ס' נגד הקליפה וכ"כ הרב בסומים ובש"ע סי' ל"ח סעיף ד' בהג"ה וכל זה היכי דליכא צורך כל כך אבל היכא דאיכא צורך וה"מ פסק הרב לעיל כלל וסימן כ"ג דין ה' דכל מקום דלריך כדרי קליפה ועבר ובטלו בלא קליפה דשריא ואין לריכין ס' אף דהיה נ"ל עיקר כיון שהקליפות הכף עלמו אסורה ואנו משערין נגד קליפת הכף שגכנס במאכל כל הפוסקים מודים דלריכין ס' דדוקא אם התבטיל עלמו לא נאסר רק כדרי קליפה וכיון שאי אפשר לקלוק בזה פסקו דאין לנו לריכין ס' משא"כ כה"ג וכה"ג מתוך ומיישב הש"ך בס' ס"ט ס"ק ס' ובסימן ל"א ס"ק ז' מ"מ מדברי הרב לעיל כלל כ"ג מוכרח שלא ירד לחלק בזה ועמ"ס שם ס"ק י"א וכלל י"ב ס"ק י"ד ע"ש: [ט] אם מלח בכלי מנוקב. כל זה לא מיירי רק אי נמלח בתוכו בשר להוליח דמו או אמרי' דכלי אינו בולע כיון שהוא מנוקב דדס משריק שריק משא"כ אם נמלח בתוכו בשר והכניסו לכלי חלב ודאי דלריכין ס' נגד קליפת הכלי ואין שייך לחלח

כלל וסימן פ"ה. [א] בכל מה שתחב ממנו. וכתב השמ"ק
דף ק"ג ע"ב דאפילו מספק תחובה לריך ס' לבטלה ואפילו מספק אם נתחב הכף מקלטו או כולו לריך ס' נגד כולו הובא דבריו באו"ה כלל ז' דין ז' מילתא בטעמו דטעם כעיקר דאורייתא וספיקא לחומרא עכ"ל ומהרש"ל פג"ה סימן מ"א פסק דבספק לריך לשאר בסתם תוחב כף דהיינו ראש הכף והוא העגול ולא הבית יד של כף עכ"ל וע"ל ס"ק י"ג: [ב] ולא אמרין חם מקצתו חם כולו. ומבואר בפוסקים דאע"ג אי תימא דחם מקלטו חם כולו מ"מ אינו מוליד בליעתו ופליטתו בכולו וכ"כ הש"ך בסימן ל"ד ס"ק ג' ובסימן קכ"א ס"ק ט"ז ומ"מ לכתחלה בעי להכשיר כולו וכמ"ס הש"ך שם בס' קכ"א ועיין בא"ח סימן תכ"א: [ג] אין אומרין בכלי חרס. הט"ז והש"ך בסימן ל"ח סעיף ה' האריכו מאוד בדינים אלו וכבר בררתי עיקר דינים אלו לעיל כלל כ"א וכו"ה ע"ש ובתשובת הרב בסימן קל"ב סעיף י"ד: [ד] ולכן אמרו דהתורה העידה על כלי חרס. וכ"כ התוס' להדיא בפ' אין מעמידין דף ל"ד ע"א ד"ה שאינו ע"ש: [ה] כן פסק בתרומות הדשן סימן קפ"ג. מהרש"ל בפג"ה סימן מ' וב"ח בסימן ל"ד האריכו מאוד לסתור דברי ת"ה דדין זה וכתבו כיון שהטור וסמ"ק ושאר פוסקים מסכימים לדינא דבעינן ב' פעמים ס' היכי דלא נודע התערובת בנתיים ולא חשכתן שום פוסק ראשון דפליג עלייהו וגם יש להם ראיה ממתני' פ"ה דתרומות סאה של תרומה וכו' ולא הספיקה להגביהה וכו' עיין דבריהם באורך והמה דברים נכונים לכאורה אכן מלאהו סעד וסמך לדברי מהרא"י מאגודה פ"ה דתרומות על האי מתני' כתב וז"ל מכאן רואים להוכיח אם נתחבה כף של בשר בתוך חלב שנים או ג' פעמים אם לא נודע בין כל אחת ואחת אסור עד שיהא שלש פעמים ס' ויש לחלק דהתם יש שתי סאין של איסור והכא אין כאן אלא כף אחת של איסור כמה נפסד והיכי שיש שנים או שלשה כפות דמי להכי עכ"ל. ועוד נלע"ד דלא דמי למתני' דתרומות וכמ"ס הר"ן סוף פ' השוכר את הפועל בשם הראב"ד (עיין בב"י סימן ל"ט) דשאי תרומה דלריכה הרמה משא"כ בשאי איסורים אפילו נפלו שתי איסורים ממין א' זא"ז ואפי' לא נודע אין חזר ונאסר דקמא קמא בטיל אפילו בדבר שנתן טעם אף דהר"ן רוחה לבסוף דברי הראב"ד וכן הרא"ש בפג"ה וק"ל כותיהו כמבואר לקמן דין י' (עיין בש"ך סימן ל"ט ס"ק

ואם חכמים לכלי א"צ לשער נגדו כלל [י] אבל אם הוא של חרם צריך לשער נגדו כלל [יא] ולא סגי בכדי קליפה עכ"ל וע' לעיל כלל וס' י' וב' עוד באו"ה כלל כ"ד מיהו כבוש הוי כמבושל ואם נכבש דבר איסור תוך הכלי [יב] הוי כנתבשל בו וצריך ס' נגד כל הכלי ודלא כמה שכתב כלל ל"ז דכביש' אינו אוסר הכלי רק כדי קליפ' וכתב עוד שם דאם נאסר הכלי ע"י עירוי לא בעינן לשער רק כדי קליפה וזה נכון דכל עירוי אינו אוסר רק כדי קליפה כדן חם לתוך קר וכמו שנתבאר לעיל בכלל וסימן כ"ג וכתב באו"ה הארוך כלל ל"ז דצריכין לשער נגד הכף היינו דידעינן שנשתמש בדבר רותח תוך מעט לעת אבל אם לא השתמש בו רק בבלי שני לא בעינן כלום עכ"ל:

ב אם יש ס' בקדרה הקדרה והתבשיל מותר [יג] והכף אסור מפני שהוא כלוע מבשר וחלב ואפי' בדיעבד איסור אם תחבחו בין בבשר בין בחלב [יד] כל זמן שהוא בן יומו מהפוכו:

ג ואם אין ס' בקדרה הכל אסור אפי' בהנאה אפילו הקדרה אך מותר לשום בקדרה פירות או דבר צונן [טו] כיון שאינו נהנה מגוף האיסור ובש"ד כתב דאף חמין לחוף בו הראש או לעשות בהן שאר דברים שאינו צורך אביל' ושתייה מותר וכ"כ בשערי' של מהרא"י והבי נהגו [טז] ודלא כמרדכי פ' אין מעמידין דאוסר להשתמש בו דבר

מנחת יעקב

מע"ל הלא נעשה מה שצדק נבילה ולא גרע מביטל מים בתוך כלי של איסור כמבואר לקמן דין ו' וגם הרב עלמו פסק כן בד"מ ס"ס ל"ד וכ"כ הש"ך שם ס"ק י' שכן עיקר ודלא כהצ"ח ע"ש וכן דעת האו"ה והג"ה ש"ד: [טז] כיון שאין נהנה מגוף האיסור . וכ"כ ג"כ המ"ד בסימן ל"ד וכתב הדרישה שם בסעיף קטן ה' וזה לשונו ולא דמי לכלים בפסח דאסורים להשתמש בהן כמו שנתבאר בא"ח סימן ת"ג משום דרולה בקיומו של איסור ע"י דבר אחר ד"ל דשאני התם דרולה להנות מן האיסור אחר פסח משא"כ כאן עכ"ל ודבריו תמוהים ואינם מובנים לי דמה בכך שרולה להשתמש בהם אח"כ הא אח"כ הקדרות דהיתר הם ועוד דא"כ להשקות הכלים דחמץ ג"כ יהיה אסור כיון שרולה בקיומו להשתמש בהם אח"כ ובאמת מבואר שם בא"ח סימן תנ"א דמותר להשקות הכלים רק שילניעו אותו שלא להשתמש בהם בפסח ועוד כיון דהתם מיירי לענין אם רולה להשכיר לעובר כוכבים לבשל בתוכו חמץ א"כ כיון ששתמש בו עובר כוכבים פעם אחת נאסרו הכלים ולריכין אח"כ הנהגה או לבזבז וא"כ אין משתמש מן האיסור כלום והקושיא מעיקרא ליתא דודאי דהא דאוסר בא"ח סימן ת"ג להשכיר הכלי לעובר כוכבים לבשל בו חמץ בפסח היינו מנעם שרולה בקיומו של חמץ שנתבשל בתוכו ע"י דבר אחר שרולה שלא יבקע הכלי לכן אסור שם וזה פשוט וברור להמעין ב"י שם ובש"ע ומפרשי האחרונים שכן הוא הפס' משא"כ בקדרות דליתא לאיסורא בעינא על כן לא אסרינן הכלים להשתמש בו דבר היתר וכדליתא להדיא בש"ס פ' אין מעמידין דף ל"ב ע"א חילוק זה והוא פשוט. אך ממה שכתב הטור עוד שם בא"ח וז"ל ועוד כיון שהכלי עלמו אסור בהנאה אסור להשכירו לכתחלה הוא תמוה לכאורה אך י"ל דשאני חמץ בפסח דחמיר דאפילו משהו אסור בהנאה כמו שפסק הטור שם סימן תמ"ז בשם הר"ף והרא"ש לכן פסק דגם קדרה הבלוע ממנו אסור בהנאה אף על גב דטעם הבלוע בקדרה אינו אלא משהו כדליתא בתוספת ורש"י דפסחים דף ל' ע"א וליתא לאיסורא בעינא מ"מ נאסר מטעם דרולה בקיומו משא"כ בשר וחלב וכן סתם יינם דאינו אסור בהנאה במשהו על כן תפס הטור עיקר כניסת הש"ס דפ' אין מעמידין דהיכא דליתא לאיסורא בעינא ואין נהנה מגוף האיסור דמותר להשתמש בכלים וכד"ג פסק ב"י סימן קל"ז לענין יין נסך דכלים אינו אסור בהנאה אף דמו' פרק אין מעמידין ומרדכי שם כתבו דהיתר זה גם בחמץ בפסח כמו בבשר וחלב היינו משום דאינו סברי כהפוסקים דמשהו אינו אסור בהנאה אבל לפי דעת הטור שפסק דעת הר"ף והרא"ש על כן פסק בסימן ת"ג וכן בש"ע שם לאסור להשכיר כלים לעובר כוכבים והר"ב שפסק שם בהג"ה כהמרדכי והתוספת דמותר להחם חמין בכלי חמץ אף שבסימן תמ"ז סעיף א' סתם הדברים כפסק הש"ע דמשהו אסור בהנאה ל"ל דאין דעת הרב לפסוק כן להלכה אלא שכתב שכן המנהג וכבר האריך שם בלבוש ליישב המנהג ולפי מה שכתב הב"ח שם סימן ת"ן אפילו למאן דאוסר להשכיר לעובר כוכבים מ"מ מותר להחם חמין ע"ש מעיקרא לא קשה מידי ועיין בשו"ת הגדולה שהשיג על הב"ח בזה ואין דבריו מוכרחים: [טז] ודלא כמרדכי פרק אין מעמידין. משמע מדברי הרב לדעת המרדכי אסור לחוס בו חמין לחוף בו הראש וכ"כ הגמלת לבי בא"ח ס"ס ת"ג שזה דעת ההוס' פא"מ ובאמת

לחלק בין כלי מוקב לשאינו מוקב וכמ"ש הרב לעיל כלל כ"ט סוף דין י"ג ע"ש: [י] אבל אם הוא של חרם צריך לשער נגדו וזו. הרב העתיק דין זה להלכה וכ"כ לקמן בסימנים אבל באמת הוא דבר תמוה מאוד דהא האו"ה כלל כ"ד דין ט' כתב כן לדעת הסמ"ק דאוסר בדיעבד אם השתמש בו רותח כמו שפסק האו"ה בשמו בכלל ג' דין ד' אבל ודאי להפוסקים דמתירין בדיעבד בכלי חרם מוקב א"כ פשיטא דשרי א"כ הרב דפסק לעיל כלל י"א דין ו' ובש"ע סימן ס"ט דמותר בדיעבד בכלי חרם וכאן מעתיק דברי האו"ה להלכה ל"ע ועמ"ס לעיל כלל י"א ס"ק ה' דדעת האחרונים להחמיר: [יא] ולא סגי בכדי קליפה. ואף שפסק האו"ה גופיה דבליעה ע"י מליחה אינו הולך יותר מכדי קליפה כלי חרם שאני דרכיך לבלוע יותר כ"כ האו"ה שם דין ט' אכן לעיל כלל י"א דין ח' מבואר מדברי הרב שם ומהפוסקים דאף בכלי חרם אפילו אינו מוקב אינו מבלע יותר מכדי קליפה ואפשר שזה כוונת הרב במ"ש וע"ל וכו' וכן מבואר לעיל כלל י"ג וכ"כ הרב לקמן בסימנים וז"ל ויש מתירין בכדי קליפה וכן בש"ע סימן ל"ח סעיף ד' פסק בסתם דמליחה בכלי אינו מבלע יותר מכדי קליפה וכן עיקר: [יב] הוה כנתבשל בו. ע"ל כלל וסימן ג' ס"ק ה' שכתבתי דאין חילוק בין כלי עץ וחרס או מתכות לענין כבישה דלא כמשמעות האו"ה ע"ש ולפי הראיה שכתבתי שם נראה דבכלי זכוכית אינו מבלע ע"י כבישה לדברי הכל וכמבואר ב"י סימן קל"ה סעיף ח' לענין י"כ אכן ל"ע דבא"ח סימן תנ"א סעיף כ"ו בהג"ה מבואר מדברי הרב דיש להחמיר בדעת החולקים על הר"ן דכלי זכוכית דין כלי חרס יש לו וב"י סימן קל"ה סתם כדעת הר"ן ואולי יש לחלק בין חומר דחמץ לין נסך ול"ע וע"ש בעולת שבת ובלבוש: [יג] והכף אסורה. אף דאיכא ס' בקדרה לא חשבינן הכף כאילו הגיעו ויהא לו דין קדרה אם בשר בשר ואם חלב חלב משום דלמא אמי למטעי אטו היכי דלא נחשב הכף בקדרה כי אם מקלת ועוד ההגעה אינו מועיל כי אם ברמיחה ולענין הארכת ששים אפילו אינו מעלה רמיחה רק ביד סולדת בו אסרינן ועוד דמספק ריחמה מריכין ששים וכן אפילו בספק תחיבה כולה משא"כ הגעלה צריך להיות ודאי רותח ודאי תחיבה כולה כ"כ ב"י בסימן ל"ח בשם הסמ"ק וע"ל ס"ק א' ועיין בתשובת מהר"ל סימן ק"ס: [יד] כל זמן שהוא בן יומו מהפוכו. פי' אפילו אינו ב"י מתשמים הראשון כגון שהכף הוא של חלב ותחבחו בתוך מעט לעת בבשר והיה בו ס' וגאסר הכף ואם חזר ותחבחו תוך מע"ל לתחיבת הבשר (וזה כוונת הרב שהוא בן יומו מהפוכו של תשמים הכף שהוא של חלב והוא בן יומו מהפוכו דהיינו מבשר) אף שטעם של חלב שבחך הכף מתשמים הראשון הוא לפגם מ"מ כיון שהיתה בן יומו בשעת תחיבה ראשונה א"כ נעשה מה שצדק נבילה ואוסר אם הוא ב"י מתחיבה שנייה וכ"פ באו"ה וכן כוונת הג"ה ש"ד אבל אין לפרש להיפך דהאי מהפוכו שכתב הרב קאי על מה שתחב בו עכשיו כגון אם תחב אותו לתוך מחל חלב אינו אוסר אלא שהוא ב"י מבשר אבל אם אינו ב"י מהפוכו אף שהוא ב"י מחלב אינו אוסר אף שהכף הוא של בשר זה אינו דפשיטא דכה"ג אוסר ולמה לא יאסר שהכף של בשר ותחבחו לשל חלב בתוך

דבר לח רק דבר יבש ודוקא הקדרה משום דליתא לאיסור' בעינא אבל המאכל אסור בהנאה אפי' לתנו לעבדים או לכלב דעלמ' שאינו נהנה ממנו כלל אסור' בת' בשערים דמהרא"י בשם א"ז קדרה הנאסר מ"בשר וחלב שאסור בהנאה ובשלו בו המאכל אפי' דהקדר' אינו בן יומא ולא נאסר המאכל מ"מ צריך להשליך דמי הקדרה לנהר שלא להנות מדבר האסור בהנאה וכן הוא בהג"ה אשר"י פ' בתרא דעכו"ם ולי נראה דלפי מה שנהג לחוס בו חמין [יז] ואין לחוש גם לזה וכמו שפסק ב"ד בסי' י' לענין סכין וכ"פ באו"ה כלל כ"א בהדי' והא דמאכל אסור בהנאה היינו כשנאסר ע"י ביטול אבל בשר בחלב הנאסר ע"י כבושה או מליחה ואפי' בשר חיה ועוף בחלב אינו נאסר רק כדרבנן [יח] ומותר בהנאה כ"כ ביורה דעה וכן פסק באו"ה כלל למ"ד וכתב מהר"י דאסור לערב מים שהדיחו בו קערות של בשר עם מים שהדיחו בו קערו' של חלב ולתנו לפני בהמתו וכתב באו"ה [יט] דאין להחמיר כולי דאי והמהמיר תע"ב עכ"ל:

ד ואם אין הכף ב"י הקדרה והתבשיל מותרין והכף אסורה לכתחלה [כ] בין עם בשר בין עם חלב ומ"מ בדיעבד אינו אסור אם תחבו אותו למין התבשיל שבקדרה דהא כבר אינו בן יומא מבליעה ראשונה אבל אם תחבו אותו למין המאכל שהיה בלוע בו בראשונה אסור' כל זמן שהיו בן יומא לתחיבת הקדרה וכתב באו"ה ה"ה אם בשלו בשר בקדרה חולבת ואינו בן יומא והזרו אח"כ ובשלו בו בשר אחר אינו נאסר מאח' שכבר נפגם מבליעת החלב והוא נלמד מדין הכף כאשר נתבאר ולא מצינו בשום פוסק שהלקו בין כיסוי קדרה לשאר כלים שאינם ב"י משמע דסביר' להו דאין לחלק וכ"כ באו"ה בהדי' אך בהג"ה ש"ד נמצ' כתב שכיכוי קדרה אפי' אינו בן יומא [כא] דינו כבן יומא וכן ראיתי רבותי נוהגין להחמיר וכן אנו נוהג אחריהם משום המנה אף כי אין סברה נכונה לחלק [כב] ואף כי יש לומר טעם המחמירין משום דסבירא להו דהמיר איסור על ידי ריחא [כג] וזיע מאיסור

מגחת יעקב

לא עיין צמולא הדין דמיירי צלון וזה ג"כ דעת הרב בש"ס לכן סיים שם בפג"ה דכל זה הוא רק חומרא צעלמא : [כ] בין עם בשר בין עם חלב. משמע אבל לתבשיל שאינו של בשר או של חלב כגון ירקות או דגים ופירות מותר להשתמש בו אפי' לכתחלה אבל לפי מ"ס הרב לעיל כלל כ"ז וכ"ח דין י"ד ובסימן זה דין ה' שנוהגין לאסור הכלי שאינו בן יומא אפילו לשאר דברים אפי' כשנתחב רק לכלי ב"י מכ"ס כאן שתחבו לתבשיל ממש ובקדרה שנתבשל בו מכ"ס דאסור לכל מילי מזד המנהג וכ"כ הש"ך בסי' ל"ג ס"ק ג' ובסימן ל"ד ס"ק י"ג וע"ל כלל כ"ז וכ"ח דינים אלו באורך : [כא] דינו כבן יומא. ונתב בתשו' משאול צנימין סי' י"ח דהק"א אם היה בקדרה בשר ממש או שומן וכיסה אותו בכיסוי של חלב אף שאינו בן יומא דינו כבן יומא ואסור אי ליכא ס' נגדו אבל אם אין בקדר' רק ירקות או מים אף שהקדרה בן יומא אין להחמיר לענין כיסוי שאינו בן יומא כיון שאינו נוגע בגוף המאכל ול"ד לקב' שיתבאר בסמוך דין ה' דשאינו תס' דנוגע בגוף הבשר : [כב] ואף כי יש לומר טעם המחמירין. משום דסבירא להו דהמיר עיין בתשו' מ"ב סימן כ"ח כתב ג"כ טעם זה בשם מהר"א אשכנזי שהשיב כן להר"י קארו וז"ל ומהרש"ל בפכ"ה סימן מ"ז כתב דעיקר והחומרא הוא דוקא באות' כיסוי שהם קלרים למעלה ויש בהם חלל א"ל לקנחם יפה מן הרתיחה שעולה לשם והוי האיסור בעין ולא שייך כ"ט לפגם וכתב הט"ז בסימן ל"ג ס"ק ב' דע"כ אין להחמיר יותר ואי ליכא ס' נגד מקום הקלר שצכיסוי אז אין שום חשש איסור טפי מבקדרה עכ"ל וכן נראה עיקר אף שבש"ך שם ס"ק ד' כתב דאף לדעת מהרש"ל לא סגי בם' נגד מקום הקלר שצכיסוי משום דהכיסוי נעשה נבילה ולריך ס' נגד כל הכיסוי מ"מ מסיק הש"ך עלמו וכתב דאין להחמיר כל כך צכיסוי ועוד דבלא"ה כמה פוסקים סוברים דלא חמירין בכלים כלל חנ"י והזו דלא לוסף על חומרא זו דכיסוי שלא נמלא בפוסקים ראשונים כלל וגם כל האחרונים כתבו שהוא חומרא בלי טעם כו"ס הט"ז והש"ך ובתשו' מ"ב סי' י"ח והרב כתב דב"מ שהוא מנהג טעות לסמוך עליו ואי אישר תילא אבטל המנהג וגם העט"ז קורא תגר על מנהג זה אכן בם' מגדל דוד בהשגתו על העט"ז בסימן ל"ג ראיתי דבייל צכילי רבה וכתב להחמיר מאוד צכיסוי דאפילו איכא ס' נגד כל הכיסוי ג"כ אסור ע"ש שהאריך בזה בצברות קלוזות ורחיות חלושות וצפרטות מה שהביא ראיה לדבריו מתשו' מהרש"ל סימן רכ"ב דאין מצטלין איסור לכתחלה אפילו באיסור בלי זה לא שייך כלל לגדון דכיסוי וכן שאר דבריו שם רובם ככולם המה שגיאות ואין להאריך בדבר פשוט כי כל מעיין ומדקדק בדבריו יראה שכל דבריו ממילא נפרטין ולית מאן דאשגח ביה וכן נתפשט המנהג לשער בם' אפי' צכיסוי ב"י ולא נמלא א' מן הראשונים או אחרונים שירד לחלק בזה : [כג] וזיעה. בתשובת מ"ב סימן י"ט כתב דאינו אסור אלא צזיעה שהיר סולדת בו ואז אסור אפילו אם הוס' הקדרה מן האש ע"ש

ובאמת לע"ד נראה דאין כאן מחלוקת כלל בזה די"ל דגם התוס' והמרדכי לא אסרו להשתמש בו דבר לח אלא צמידי דאכילה אבל להחם בו חמין לחוף בו ראשו שרי כמו כל דבר יבש כיון שאינו נהנה מגוף האיסור אבל דבר לח צמידי דאכיל' אסור להניח כיון דבעי הדחה וחיישינן שמא ישכח מלהדיח וכמבואר לעיל כלל י"ז דין ד' עיין שם וזה גם כן דעת הרב עלמו בא"ח סוף סימן ת"ג שכתב שם ויש מתירין להחם חמין לרחוץ בכלי חמץ והוליא שם בדרכי משה מתוס' ומרדכי דפא"מ (וכן נרשם שם בש"ע המוליא דין ע"ש וכ"כ הגהלת לבי שם סוף הסי' ע"ש) אף שתוספ' ומרדכי אוסרים להדי' דבר לח אלא דדעתו ג"כ כמ"ס ודלא כנחלת לבי שהניח שם דברי הג"ה צ"ע ע"ש אכן כמה שמשמע מדברי הטור ושאר פוסקים דה"ה דבר לח צמידי דאכילה מותר להשתמש בתוכו זה ודאי הוא נגד דעת התוס' והמרדכי וכמ"ס הב"י בסי' ל"ד אף י"ל דהטור מיירי בענין דלא לריבין להדיח כמ"ס הב"ח וכה"ג מחלק הרב לעיל כלל י"ז וע"ש יתבאר כל חילוקי דינים בזה ועיין באו"ה כלל כ"א דין ז' : [יז] אין לחוש גם לזה. מהרש"ל בפכ"ה סימן מ"ז ובאו"ה השיג על הרב בזה והלריך השלכת הגאה לים המלח וז"ל דראוי להחמיר ואף דלטעם הפוסקים שמתירין לחוס בו חמין לפי שאינו נהנה מגופו של איסור א"כ נראה דאין חילוק מ"מ אפשר לומר דזה ג"כ נהנה מהבלוע בתוכו דהוא גוף האיסור דכלי ששלו בו תחלה נח יותר לבשל בו עוד שלא יבלע בו יותר משא"כ בכלי שלא ששלו בו וכה"ג כתב הב"ח בא"ח סימן ת"ג ס"ג ועוד דהראיה שמציא הרב מהר"א ש"ס וסי"ד שפסקו בסימן של עכו"ם דא"ל השלכת הגאה לים המלח ובאמת צסימן קמ"ב ב"ד סתם הרב כה"ב שפסק כהרשב"א דהבהמה אסורה ולא כדעת הרא"ש והטור ואפשר שהרב עלמו חזר בו ולכן לא כתב כלום מזה בש"ע סימן ל"ד להתיר אבל מ"מ נ"ל דעכ"פ כאן סגי בהשלכת הגאה לים המלח אף דלענין סכין של עכו"ם הבהמה כולה אסורה ולא מהני השלכת הגאה לים המלח במסוכנת כמבואר צסימן קמ"ב מ"מ התם שאני ושאינו כיון שנהנה מגוף הסכין שאסור בהנאה ואיכא הגאה מרובה כמ"ס הש"ך שם ס"ק וי"ו משא"כ כאן דליכא הגאה כל כך ועוד דאף התם דעת גדולי פוסקים דסגי בהשלכת הגאה וכמ"ס הש"ך שם ס"ק ה' על כן נ"ל דהכי בהשלכה סגי לכל הדעות נ"ל : [יח] ומותר בהנאה. הב"ח ומהרש"ל לא פסקו כן ודברי הרב עיקר וכ"כ הש"ך והט"ז סימן פ"ז שכן דעת כל הראשונים והאחרונים : [יט] דאין להחמיר כולי האי. עי' באו"ה כלל למ"ד דין ו' מבואר דמיירי בענין שאין אסור בהנאה כגון לזון צלון וע"י כבישה מעת לעת ואף דמותר בהנאה מ"מ דעת ה"ש מחמירין שלא לגרום לכתחלה בשר בחלב על כן כתב דאין להחמיר כולי האי והמחמיר תע"ב אבל ודאי דרך ביטול פשיטא דראוי להחמיר ע"פ הדין וכל זה פשוט להמעין ודלא כש"ך סימן פ"ז ס"ק י"ט שפי' שם דברי הרב בהג"ה דמיירי שערבן רותחין הא לאו הכי אינו אסור בהנאה כיון דאינו דרך ביטול עכ"ל ובדאי

מאיסור שהוא על ידי טעם בעצמו כמו שמצינו שדין ריחא חמיר לענין דבר שנאמר אוסר במקום שהאיסור אינו יכול לאסור ולא אמרינן כן בשאר איסורים וטעם זה נראה כדעת בעל הג' ש"ד ולכן קבע לדין חנוכר בדיני ריחא מילתא מכל מקום סברה רחוקה היא ולא מצינו אותה בשו" ספר והאימרה יחיד הוא בדבר זה ועל כן המנהג להקל בדבר זה במקום הפסד מרובה או לצורך שבת או לעני בדבר חשו" או במקום שיש בלא"ה צד חיתר אע"פ שאין ההיתר חזק מספיק לבד לחתיר וכן נראה בעיני להקל כי גיל להתיר רק שאינו רוצה לשנות המנהג:

ה ואם היה קדרה בן יומו מלא ירקות או מים ותחבו בו כף שאינו בן יומו או איפכא כתב בא"ה כלל ל"ז דהכל שרי דחוי נותן טעם בר נותן טעם ועדיין היתר הוא וה"ה אם היו שתיהן ב"י ואיכא ס' בקדרה לבטל הכף עכ"ל ונראה דיש לנהוג הכי אך במדומה לי שנוהגין להמירף אותו הכלי שאינו בן יומו מיהו המאכל יש להחמיר בו שלא לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב וכבר נתבאר לעיל כלל וס' ג"ז נבי הדחת קערות ובסמ"ק כתב סי' ר"ד על קדרה חדשה שבשל בו מים ותחבו בו כף חולבת ואחר כך חזרו ובשלו בו מים ותחבו כף של בשר וכפות היו בני יומן ובשום פ"ע לא הי' ששים נגד הכף אסור להשתמש בקדרה לא בשר ולא חלב אבל שאר דברים מותר לבשל בה הואיל וקדרה היה חדשה עכ"ל ואפשר דמזה נתפשט המנהג לאסור אותו כלי שאינו בן יומו דהא לא עדיף מאלו לא תחבו בו שני כלים שהם בני יומן ואע"ג דהחם מותר להשתמש בו שאר דברים מ"מ יש לומר דדוקא כשהיתה קדרה חדשה וכדמשמע לשון הסמ"ק [כד] מיהו בא"ה כלל ל"ז כתב על מעשה דסמ"ק דיש להשתמש בקדרה עם מין של כף האחרון עכ"ל ואינו נכון דלפי סברתו שהוא סובר דג"ט בר ג"ט מותר לכתחלה ולכך מתירו עם האחרון ה"ה דעם הראשון נמי שרי מה"ט אע"ג דמיישבן שם בדוחק לחלק בין טעם ראשון לשני לא נראה לי מיהו [כה] נראה לנהוג כדברי סמ"ק מאחר שכבר נתפשט המנהג לאסור אותו שאינו בן יומו אין לשנות וכן משמע בהגהות מיימוני פ"ט כדברי הסמ"ק ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אינו אוסר כלל וכל זה לא מיירי אלא כשתחב הכפות זה אחר זה אבל כשתחב הכפות בבת אחת דינו כקדרה וכף וכמו שנתבאר לעיל:

ו כתב בי"ד ז"ל כתב ר' ברוך בספר התרומה אע"ג דבשאר איסורים קדרה של איסור ששתהה מעת לעת בלא איסור אם הוחמו בה חמין בתוך מצת לעת השיבא בת יומא שהרי טעם האיסור שבקדרה פלג לתוך המים ולא היה בהן ס' לבטל דבכולי מ'ערינן וחוזר ועשה בת יומא וצריכה מע"ל לאחר חימו' המים בבשר בחלב אינו כן שאם בשלו בו בשר ובתו' מעת לעת הוחמו בו מים ואחר ששתהה מע"ל לבישול הבשר בשלו בו חלב מותר אע"פ שאינו מע"ל לחימום המי' עכ"ל וטעם דמלתא דלא אמרינן חני' רק [כו] בבליעת איסור ולא בדבר שעדיין היתר הוא ולכן אין הקדרה נחשב ב"י מבליעת המים וב"י כתב דגם בשאר איסורים אם נשתהה הקדרה לילה אחת בין קודם בישול המים [כו] או אחריהם [כת] יש להקל ולסמוך בבחי' אמ"ד [כט] לינת לילה פוגמת עכ"ל [ל] ויש לסמוך ע"ז לעת הצורך:

כתב

מנהג יעקב

כמשמעות הד"י והרב אצל המעיין בתו' פ' השוכר את הפועל דע"ז ע"א ובש"ד סי' פ"ה שכתבו להדיא בשם ס' התרומה עוד טעם אחר להיתר היינו משום שכל המים חין בהם דין האיסור ואף צביטלו בכלי איסור מ"מ המים בעצמם אינם איסור' למ"ד לא אמרי' חני' בשאר איסורים רק שאנו אוסרים המים בשביל פליטת הכלי שכתבו שאין צמים ס' לבטלם שיהא ב"י בשביל המים ומה שנפלט מן הכלי וחזו' ונבלע בכלי מזה לזה הוא רק מעט מזה ששרי עשר ידות מים של הית' חוזר ונבלע בכלי יותר ממה שנבלע מן הפליט' הכלי וכו' ודוקא באיסור שאמרי' חני' שכל המים קרויים איסור וגם יש להחמיר מטעם נ"ט בר נ"ט עכ"ל ש"ד וכ"כ תוספ' שם והרוקח סימן תמ"ד הרי להדי' דאין טעם ההיתר הוא מטעם נ"ט בר נ"ט לחוד וע"כ יפה כיוון הד"י וכל הפוסקים שכתבו דהא דבעינן מע"ל משע' תימום המים תלוי בדין חני' ומה שהקשה שם הש"כ בסו' כ"ד בס"ק כ"ב על הטו' שהעתיק בסתם דברי סה"ט כבר האריכו בזה הפרישה בסו' ל"ד ס"ק ח' והב"ח בסו' ק"ג לפרש כוונת ודעת הטור ע"ש ואף דאין קי"ל בכל איסורים חני' הארכתי בכל זה לפי שיש נפקותא בזה לדינא כפי מ"ש הרב בהג"ה ש"ע סי' כ"ג ויחזקא בסמוך ס"ק למ"ד: [כו] או אחריהם. המעיין בב"י יראה להדיא דדוקא בשהה קודם בישול מים לילה אחת מחמיר משום דאז לא נעשו ב"י אח"כ מחימום המים אבל אם חימום המים תוך לינה ראשונה שנעשה ב"י מחדש לריכין מע"ל מחימום המים וכ"כ הש"ך בסו' ק"ג ס"ק י"ז אכן בד"מ סי' ק"ג באמת כתב הרב ב"י ונ"ל דה"ה עבר אחר הבישול ה"י כמו קודם הבישול וכן מסתבר דחד טעמא הוא וכ"כ הטו' בקונטרס אחרון שלו והניח בל"ע על הד"י ע"ש: [כת] יש להקל ולסמוך. ע"ל כלל נ"ט ס"ק ט' שכתבתי כיוולא בזה לענין ספק כלי ב"י של ישראל ע"ש: [כט] לינת לילה. משמע דוקא לינת לילה ועיין בב"י סי' ק"ג: [ל] ויש לסמוך ע"ז לעת הצורך. עיין בש"ע בסו' ק"ג פסק הרב דבשאר איסורים כיון דבליה דעת קלם פוסקים דלא אמרי' חני' בשאר איסורים ע"כ במקום הפסד יש להקל ולהתיר בכל ענין רק שישנה

ע"ש וע"ל כלל כ"ה ד"ח: [כד] מיהו. בא"ה בש"ך בסו' ל"ד ס"ק ט"ז האריך מאוד דד"ז והעלה דגם הסמ"ק כדעת הא"ה דמותר להשתמש הקדרה עם מין השני ושהיה לפני הד"י והרב ספרי סמ"ק דפוס וינליה סנדפסים בטעות ועיקר כספרי סמ"ק דפוס קראקא וכן הוא בכלבו ובשאר ספרי המחברים ע"ש ובקונטרס אחרון של הטו' האריך להשיג על הש"ך בזה וחזר הש"ך בסוף ספרו נה"כ ותיקן דבריו באריכות ע"ש ולא רליתי להאריך בדבריהם לפי שג"ל דלפי המנהג אין לזוז מהכרעת הרב וכמבואר בסמוך ס"ק כ"ה: [כה] נראה לנהוג כדברי הסמ"ק מאחר שנתפשט המנהג. משמע דאף לפי מה שפי' הרב דעת הסמ"ק לאסור מ"מ סובר הרב מדינא מותר להשתמש בו לכתחלה שלא כדעת הסמ"ק אף לאותן פוסקים דאוסרין נ"ט בר נ"ט צביטלו לכתחלה כמבואר לעיל כלל נ"ז מ"מ בכלים שאני דהוי דיעבד ומה"ט פסק הרב לעיל כלל נ"ז ונ"ח (ועמ"ש שם ס"ק י"ז וס"ק כ"ז) ובש"ע סימן ל"ה בהדחת כלים זה אחר זה או אם א' מהם אינו ב"י דמותר לכתחלה ועוד דבכלים מקרי ג"כ נ"ט בר נ"ט וכמ"ש הש"ך בסו' ל"ד ס"ק ט"ז אלא דמלך המנהג שנהגו לאסור אותו כלי שאינו ב"י א"כ ה"ה הבא דיש לאסור כיון דחד טעם וסברא חית לתרווייהו ע"כ יש לאסור בתחבו בו שני כלים שהם ב"י כהגדון דהסמ"ק והיינו מלך המנהג אבל באמת הוא חומרא בעלמא וכמ"ש ג"כ הרב לעיל כלל נ"ז ונ"ח ובש"ע סי' ל"ד סעיף ח' בהג"ה ובש"ך סימן ל"ד סמ"ק ט"ז ומתמיה על הרב שסתם שם כפסק הש"ע לאסור בתחבו בו שני כפות עיין שם דבריו בלורך ובאמת לא קשה מידי דודאי מדינא שרי רק מלך המנהג יש לאסור וכמבואר מלשון הרב כאן וכ"כ הטו' בסו' ל"ד ס"ק וי"ז ונ"ח ובחנם השיג שם עליו בנה"כ ועיקר דינים אלו כבר צדדתי אותם לעיל בכלל נ"ז וע"ש: [כו] צבליה' האיסור. הש"כ בסו' ל"ד ס"ק כ"ב ובסו' ק"ג ס"ק י"ז לפי שהבין דעיקר ההיתר הוא צבטלו מים בין בשר לחלב רק מטעם נ"ט בר נ"ט ע"כ כתב בפשיטות דאף למ"ד לא אמרי' חני' בשאר איסור' מ"מ לריכין מע"ל מחימו' המים משום דבאיסור לא שייך נ"ט בר נ"ט ודלא

ז כתב המייד וז"ל כתב בסמ"ג בשבא החכם להתיר האיסור שנפל בקדרה ולשערו בס' צריך לחקור אם נחנו מים בקדרה אחר שנתנו בה איסור שאותן מים שנתנו אח"כ אין מצטרפין לבטל איסור ונ"ל שאין צריך שאפי' הוסיף אח"כ מצטרפין לבטל דק"ל כל האיסורים שבתורה שריבה עליהן שונג מותרין במזיד אסורין ואין לחוש ש"מא כיוון לרבות במזיד שאם באו לחוש לזה ג"כ לא נאמין לו מה שאמר שלא ריבה עכ"ל וכתב ב"י דברי המייד הם עיקר דאין צריכין לחקור אחר זה דאף אם רבה בשונג מצטרף ואין לומר דחנ"ג אלא בבשר וחלב עכ"ל ולפי דבריו באיסור בשר בחלב היו צריכין לחקור אחר זה וכ"ש לדיון דנוהגין לומר בכל דבר חתיכה נעשה נבילה וכן משמע באו"ה כלל ל"ז דכתב הא דק"ל דמצטרפין אם רבה שונג היינו אם ריבה קודם שנודע התערובת אבל אם נודע התערובת ואח"כ ריבה עליו [לא] אפי' בשונג אינו מצטרף ולכן צריך לחקור חקירה זו וכ"כ מהר"א בהג"ה ש"ד דדוקא גבי דבר יבש לנהוג כן דאם ריבה בשונג מצטרף [לכ] אבל לא בדבר לח דהא ק"ל חתיכה נעשה נבילה ואפי' אם נתרבה בשונג אינו מצטרף וצ"ל לבטל הכל עכ"ל אך לא ראיתי מורה הוראה מדרקקים לחקור אחר זה ואפשר אף דק"ל חנ"ג א"צ לחקור אחריו [לג] מאחר דמדאורייתא אם ריבה עליו בשונג מותר מיהו טוב להחמיר ולנהוג לחקור אחר זה:

ח וכתב עוד בי"ד [לד] [לה] ואם רבת במזיד על האיסור אע"פ שהוא מין במינו וההית' רבה על האיסור שכבר

בטל

מנחת יעקב

ע"ס אבל אחר שזכיתי לדברי הראב"ד עלמו בס' תמים דע"י סי' ז' בתשובה שהשיב בענין זה מבואר דאפי' בבשר וחלב סובר כן ומשה אמת ומורנו אמת כי שם קא"י דברי הראב"ד על הירושלמי דערלה פ"ב דס"ב ע"א על פלוגתא דרבי ור' ישמעאל בר יוסי ואפלוגתא דר' יהודה בטפת חלב שנפל על בשר ומסיק לבסוף דכל דבר הנימוח צלול שאינו ניכר בעין א"ל כי אם ציטול טעם כיון שנוסף עליו כדי לבטל טעם האיסור שבו הכל בטל ע"ס ומה שהקשה הראב"ד מסוגיא דש"ס חלב נבילה הוא תיקון הראב"ד עלמו שם וכתב דבשלמא לר' יהודה דסובר מין במינו לא בטיל וכיון שטפת חלב נ"ט בחתיכה א"כ כל מה שילא מן אותה חתיכה בשר בחלב הוא והיו מין במינו משא"כ לר' ירושלמי דסובר מין במינו בטיל ואינו נאסר' אלא מפני הטעם מה לנו לבטל עוד הטעם. וע"ז מסיק וכתב החילוק דלח בלח משא"כ לר' יהודה דסובר מין במינו לא בטיל לא חמירי כלל חילוק זה וא"כ לא קשה מצד דסיגי' זו דחלב נבילה אזלי אליבא דר' יהודה ע"ס אבל באמת אף בבשר וחלב סובר דלח בלח לא חמירי חנ"ג וכן מבואר בדברי הר"ן סוף פכ"ה שפ"י כן לדעת הסוברים כן דאין חילוק כלל (אך שהוא ג"כ דוחה דבריהם מכת סיגי' זו דמקשה חלב נבילה אפשר שלא ראה דברי הראב"ד אלו או שלא חש לדבריו לפי שלא נראה לו לחלק כה"ג) וכן משמע במרדכי וכן הסברא נותנת לפי הטעם שכתב דאין לחלק דאפי' בבשר וחלב לדעתיהו לא חמירי חנ"ג לח בלח יפה הכריע הרב בש"ע. ובלחם תמודות דף ר"ג ע"ב ס' קפ"ב כתב דאיסור לח בלח לכ"ע אין אומרים בו חנ"ג גם זה אינו דהא מבואר בב"י סי' ל"ב וצ"ח שם דהרבה פוסקים חולקים וסוברים דאף לח בלח חמירי חנ"ג ומכללם הרא"ש לכן נראה לי פשוט דאין לזוז מהכרעת ופסק הרב דאין להקל בשאר איסורים אלא בהפסד מרובה ובבשר וחלב אין להקל כלל אא"כ דיש עוד לז' להקל: [לג] מאחר דמדאורייתא. הט"ז בס"י ל"ט ס"ק י"א ובש"כ שם ס"ק ט"ז כתבו טעם אחר משום דאחזוקי איסור' לא מחזיקי' וכתב עוד הט"ז וז"ל אמנם אם ידוע להמור' שניתוסף אלא שאינו ידוע אימתי בזה ודאי דיש לחקור אחר זה אימתי נתוסף ככלע"ד אף שמהרש"ל מחמיר בכל ענין לשלול אחריו מ"מ אין אחר המנהג כלום אם לא בדרך שזכרתי עכ"ל: [לד] ואם רבה במזיד. לכאורה משמעות הטור וכן הראב"ן סוף פרק השוכר את הפועל דף כ"ז ריש ע"ב ובסמ"ג לאווין פ"א דף ל' ע"א (עיין בש"ך ס"ק ט"ו) דהעיקר תלי' בכוונת דעתו דאם מחזיקין לבטל אף ע"ג דטעה בדיון וסבר שמותר להרבות מ"מ מקרי מזיד אכן הט"ז בס"י ל"ט ס"ק ט' הוכיחו בראיות מש"ס דגם כה"ג מקרי שונג וכ"כ התוספות בדבורות דף כ"ג להדיא עכ"ל ומ"מ כ"ל דל"ע לדינא דכיון שהתו' בעלמם כתבו שם בלשון שמא ואינם מחליטין הדבר ועוד דאפשר דאף דלא מקרי מזיד כמו שהוכיח הט"ז מ"מ כיון דמלינו דלענין גלות אומר מותר פטור משום שהוא קרוב למזיד כרבא פ"ב דמכות דף ז' דהלכתא כוותיה לגבי אב"י אף דל"ל דשאלני התם דכתיב בשגגה טובא משא"כ בשאר דברים חשבינן לשונג גמור וכמ"ש התו' בשבת פ' כלל גדול דף ע"ב ע"ב ד"ה באומר מותר מ"מ כיון דמלינו שהוא חליץ למי"ד יתר משא"כ

שונג

שישה מעט לעת מוזמן ביטול האיסור אבל בקדרה הצלוע מבשר וחלב שנתבטל בו ציחד אז אין להתיר אלא ע"י ל"ל כיון דכל הפוסקים סוברים דחנ"ג בשאר איסורים עכ"ל והדרישה בס"י ל"ד סעיף ח' ומהרש"ל והש"כ בס"י ל"ד ס"ק י"ז ובס"י ק"ג כתבו דהיכי שהקדרה כבר צלוע מבשר וחלב ה"ל דין שאר איסורים דהא טעם הפוסקים דאמר' חנ"ג בבשר וחלב כיון שכל א' היתר בפני עלמו והיכי שכבר נאסר הוי כשאר איסורים וכמ"ש לעיל ס"ק כ"ו: [לא] אפי' בשונג אינו מצטרף. האו"ה כלל כ"ד ד"י האריך בדיון זה וכתב שכ"כ הרא"ש פ"ה דהכל הולך בתר ידיעה בין לאסור ובין להתיר אפי' אם הוסיף עליו בשונג וכן הוא דעת המרדכי פ' אין מעמידין ופ' כיסוי דם ע"ס ובאמת דבריו תמוהין ולע"ג דהמעטין היטב בדברי הרא"ש פ"ה יראה להדיא דדעת הרא"ש הוא להיפך דדוקא בתערובת יבש ביבש מין במינו שנתבטל צרוב דמותר לבטל יחד כיון שכבר נודע התערובת משא"כ לענין ריבוי בין איסור ובין היתר מבואר להדיא מדבריו דאין הולכין בתר ידיעה כלל וחולק אהמרדכי בזה וכמ"ס הרב ג"כ בדיון יו"ד לענין איסור ול"ע והרב שפסק כאן כאו"ה וכדעת המרדכי אף דבסמוך דין יו"ד פסק דדעת הרא"ש אפשר לומר דפסק הכא והכא לחומרא או יש לומר דהא דפסק כאן דבנודע אפילו בשונג אינו מצטרף היינו מטעם שני שכתב שם באו"ה דהיכי דנודע לו האיסור אסור מטעם דגזרינן שונג אטו מזיד ואז"ל אפי' הוסיף איסור צבת אחת ס' נגר כל היתר ואיסור ראשון ג"כ אסור (ובזה מיושבין דברי הטור בס"י ק"י שלא יאה סותרים לס"י ל"ט והב"ח והב"ח ושאר האחרונים בס"י ל"ט מחלקים ומתירין הטור בענין אחר והארכתי בזה בציאורי שלי על הטור) וא"כ אפי' היכי דלא חמירי חנ"ג יש לאסור בנודע התערובת וכן פסק הרב בש"ע סי' ל"ט והש"כ בסוף ס"ק ט"ו בקש לדחות דברי האו"ה והרב ואין דבריו מוכרחים בפרט להקל ועיין בנה"כ שבו בהג"ה מפקפק ג"כ עליו: [לכ] אבל לא בדבר לח דהא ק"ל חנ"ג. והיינו דוקא בחתיכות אבל לא בלח כתב הרב בש"ע סי' ל"ט סעיף יו"ד למ"ד דלא חמירין בלח בלח כ"ג אז מותר אם הוסיף ובס"י ל"ב סעיף ד' פסק הרב בהג"ה דיש לסמוך על זה במקום הפסד מרובה בשאר איסורים אבל לא בבשר בחלב משמע מדבריו דלמחזיקין מחזיקין אפי' בבשר וחלב וכ"כ הרב להדיא בד"מ סימן ל"ט וכן הוא בספר אפי' רבדכי אלא לסמוך עליהו גבי בשר בחלב כיון דאליבא דכ"ע חמירין גביה חנ"ג משא"כ בשאר איסורים דכלאו הכי דעת כמה פוסקים דלא חמירין חנ"ג בשאר איסורים ע"כ יש לסמוך עליהם על כל פנים לח בלח ואף בבשר וחלב אי איתא עוד לז' להקל יש לסמוך ג"כ ולהתיר לח בלח בזה"מ אכן ראיתי בש"כ סי' ל"ב ס"ק י"ג ובס"י ל"ד ס"ק י"ד האריך להשיג על הרב ואפי' רבדכי בזה וכתב דאף הפוסקים המחלקים בין לח בלח דלא כ"ג היינו בשאר איסורים מ"מ בבשר וחלב אפי' לח בלח חמירי חנ"ג דאל"כ יהיה נגר סוגיא דש"ס דחולין דק"ח גבי הא דפריך התם חלב נבילה הוא וכן הוא ברשב"א דל"ח ע"א ע"ס דבריו באורך עכ"ל ובאמת כן הוא ברשב"א להדיא דכתב שם בשם הראב"ד דלח בלח לא חמירי חתיכה נעשה נבילה והקשה עליו מסוגיא דש"ס דחולין שם ומירן בבשר בחלב גאלי

במל מן התור' אלא שחכמים הצריכו ס' אינו במל כיון שריבה במזיד וכתב הרמב"ם [לו] דוקא למבטל עצמו אם הוא שלו קנסינן לאסרו עליו אבל לאחרני שרי עכ"ל וכת' האו"ה כלל כ"ד דהמבטל עצמו אסור למכרו לישראל אחר שיאכלנו אע"ג דהיה מותר למכור האיסור עצמו לעכו"ם [לו] מ"מ לישראל אסור למכרו שלא יתנה ממה שבטלו במזיד עכ"ל וכבר נתבאר לפי דברי מהר"א דאין לנהוג הכי אלא בדבר יבש אבל בדבר לח אסור לכל דלא עדי' מאם רבה בשונג ולדברי האו"ה אם נתערב' קודם שגודע התערובת [לח] אפי' בדבר לח שרי ודברי המור מוכיחין דסבירא ליה מותר כה"ג דהא בדבר יבש לא שייך ס' מין במינו ומאחר שכתב אע"פ שהו' מין במינו וכו' מכל' דבדב' לח מיירי וע"כ נר' דיש לסמו' אדברי או"ה דאפי' בדבר לח אם נתערב קודם שגודע התערובת שרי ואפשר דגם מהר"א מודה והא דכתב דאין לנהוג כך אלא בדבר יבש היינו אפי' לאחר שגודע התערובת כג"ל וצ"ע דא"כ למה אסרין באיסור' הדבוק כמו שנתבאר לעיל נבי כבד ס' כ"ה דהיה לנו להתי' שאר התבטיל אם יש ששים נגד האיסור לכד מיהו י"ל דבאיסור הדבוק אינו מצטרף:

וכתב הרא"ש פ"ק דביצה דאין חילוק בין איסור דאורייתא לדרכנן ולא התירו להרכות אלא בעצים שנשרו לתוך התנור כ"ט [לט] דמקלי קלי איסור וכתב מהר"א בת"ה ס' נ"ד דכן נוהגין וכך כונן בהג"ה ש"ד וכך כתב באו"ה:

וכתב עוד המ"ד ס"ס צ"ט איסור שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו ונתוסף בו אח"כ מן האיסור חוזר ונאסר לא שנא מין במינו או שלא במינו בין בלח [מ] בין ביבש עכ"ל וכתב מהר"א בהג"ה ש"ד דאין חילוק בזה בין גודע בנתיי' ללא גודע בנתיי' וכן הוא דעת הראב"ה והרא"ש פנ"ה דלא כמרד"ך פ' הנוול קטא ופ' השוכר ופכ"ה דכתב אם גודע בנתיים לא מצטרף ובאו"ה כתב בדברי המרדכי וכו' דוקא בדבר יבש או בדבר לח והסיר משם ולא נשאר שם רק הטעם אבל בדבר לח ונשאר האיסור שם לא מהני גודע עכ"ל וכתב עוד הא דאם נתוסף האיסור מצטרף לאסור היינו דוקא ממין א' אבל אם אין האיסור השני ממין הראשון אין מצטרפין ואדרבה הא' מהני לבטל חבירו עכ"ל וכן הוא במ"ד ס"ס צ"ח [מח] והוא בגמ' פ' התערובת ופ"ב דערלה:

כתב או"ה כלל כ"ד אם נפל כזית חלב לתוך מים ונתבטלו ואח"כ נפלו לתוך בשר אע"פ שאין בבשר לבטל החלב לא אמרי' דחלב חוזר וניער ואסור הבשר עכ"ל ופשוט הוא דאינו חוזר וניער לאחר שנתבטל כדאמרי' לענין חמץ שנתבטל קודם פסח והביא הסמ"ג ראייה בדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה מותר להביא פשתן לשם עכ"ל [מז] וא"כ אפילו לכתחלה נמי שרי:

כתב

מנחת יעקב

סוגין א"כ אפשר דכ"ע מודים דגורין בזה חטו מזיד בכל ענין עיין בתוס' דסנהדרין ריש דף ס"ב משמע דלחד תירוצא בכל איסורים הוי אומר מותר שונג קרוב למזיד לדעת רבה ונ"ע: [לה] אם רבה במזיד על האיסור. עיין בב"ב צ"ט שכתבנו פלוגתא בין הפוסקי' אי אסור מדאורייתא או מדרבנן ועיין בש"ך ס"ק ז' וכבר מתבאר לעיל כמה פעמים דאם אין כוונתו לבטל רק לתקן הדבר מותר אפי' לכתחלה: [לו] דוקא למבטל עלמנו. וה"ה למי שנתבטל בשבילו ואם לא היתה שלו וגם לא נכחוין לבטל בשביל עלמו שרי לדידי' טור וכו' שם וכתב מהרש"ל פנ"ה ס' כ"ט דהיינו דוקא שידע זה שנתבטל עבדו או אסור לו אבל אם לא ידע ממנו שרי ליה דהרי הוא כשונג ובמקום האסור לו אסור ג"כ לבני ביתו: [לו] מ"מ לישראל אסור למכרו. אף דהיה האיסור מותר בהנאה מ"מ היה אסור באכילה ועתה היה נהג' בזה' זה להתיר באכילה לכן אסור למכור לישראל אחר רק בחנם כ"כ האו"ה כלל כ"ד דין י' ובש"ך צ"ט ס' ס"ק י"ב כתב וז"ל ולי נראה דאם אין העכו"ם נותן מעט לישראל דיכול למכור לישראל עכ"ל וכתב שאפשר שזה ג"כ דעת האו"ה אבל משמעות לשונו לא משמע כן דאף שאינו נהג' כלל ממנו מ"מ לא יתנו מעטיו כ"פ מהרש"ל בפנ"ה ס' כ"ט וכו' הב"ב צ"ט ס' ל"ט וכתב עוד וז"ל דאם כיון לכתחלה לתת לאחר בחנם דאסור ליתן לזה אלא לאחרני: [לח] אפי' בדבר לח שרי. עיין בש"ך צ"ט ס' ס"ק ט"ז שהאריך בדאיות ברורות ופוסק לסתור דין זה דכיון דחנ"ג אין חילוק בין גודע או לא גודע גם מ"ש הרב שדברי הטור מוכיחין כן אין ראיה כלל דהטור אזיל לשטתו שסובר דלא אמרי' בשאר איסורים חנ"ג אבל לפי מה דק"ל חנ"ג א"כ אסור בדבר לח אף שריבה בשונג ולא גודע מ"מ נעשה פעם אחת נבילה ואפשר שגם הרב חזר בו בש"ע לכן לא כתב דין זה בהגהותיו ונ"ע זה תוכן דברי הש"ך שם ונלע"ד דמ"מ לח בלח ולא גודע יש לשמוך על האו"ה והרב כיון דבלאו הכי דעת כמה פוסקים דלא אמרינן חנ"ג לח בלח וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ב ועמ"ש לעיל ס"ק ל"א ועיין צנה"כ: [לט] דמקלי קלי ליה אסורא. ובמותר שמן שזכר חנוכה שנתערב בשמן אחר וליבא ס' לבטלו פסק הטור צ"ט חרע"ז שאין להוסיף עליו ולבטלו כיון שנהגה מהן בשעת ציעורן משא"כ בעלים שגששו שאין נהגה מהן עד אחר ציעורן וכ"פ שם בש"ע ועיין בש"י ס' ל"ט ס"ק י"ב ובש"ך ס"ק י"ט שמתמיהין על הכ"י שדבריו

סותרין דבא"ח צנר חנוכה אף שאין לו עוקר בדאורייתא פסק דאין לבטלו וזו"ד שם בסיומן ל"ט פסק כהרש"א דבאיסור דבריהם מותר להרכות ולבטלו ואין לחלק דהקלה למזותו חמיר טפי מהא' חמיר לא מחלק הטור הכי ב"ח בין עלים שגששו לנר חנוכה ול"ע וצנה"כ ראיתי שזנו של הש"ך הגיה שם על אביו וז"ל וז"ל כיון דעלי מוקלה הוא מדאורייתא כדאמרי' צעירובין דמ"ז (טעום נפל בדפוס וז"ל באלו עוברים בפסחים דמ"ז ע"ב ע"ש) חשיב כהקלה למזותו עכ"ל ולא ידעתי איך שכתב ונתעלס ממנו כל הפוסקי' הראשונים ואחרונים דכתבו כולם כאחד דעלי מוקל' ב"ט הוא דרבנן ושאין לו עיקר בדאורייתא כלל כמבואר להדיא בטור וכו' שם צ"ט ס' ל"ט אלל דין זה להדיא וכן מבואר בא"ח ס' חק"ז ומה שסמך עלמו על לשון סוגיא דש"ס לא עיין שם במסקנא דלא קאי הכי וכן מבואר בתוס' דעירובין דף ל"ח ריש ע"ב ד"ה אמר רבא וכו' מהרש"ל בחידושו פ"ק דבילה דף ב' ע"ב ע"ש והוא פשוט: [מ] בין ביבש. עיין בש"כ ס' ל"ט ס"ק כ"א שהאריך ומסיק ד"בש מין במינו יש להקל בהפסד מרוב' בנודע בנתיים ע"ש ועמ"ש לעיל ס"ק ל"א: [מח] והוא בגמ' פ' התערובת. שם דף ע"ח וע"ט בזה דאמר ריש לקיש הפיגול והטור והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור מזה למד הרא"ש בתשובה כלל כ' דין ב' דכן הדין בכל איסורי' וכ"פ הטור וש"ע צ"ט ס' ל"א אבל חמיה קיימ' על שהשמיטו בזה דעת הרמב"ם שכתב להדיא פ"ח מה' פסולי מוקדשין דאין איסורי' מבטלין זה את זה וכבר כתב שם כסף משנה הטעם דפסק כר' אלעזר משום דרצא אותביה לר' פפא וגם צירושלמי סובר ר' יוחנן כוותיה (ובצ"י צ"ט ס' ל"ט העתיק בשם ר' יוחנן הפיגול והטור והטמא וכו' וספר מוטע' אטע"ה דאדרבה ר' יוחנן סובר כר' אלעזר כדאיתא בכסף משנה עלמו בשם הירושלמי אלא ל"ל ריש לקיש ודאית' להדיא ברש"י פ' התערובת דף ע"ט ע"א וכן הוצא הגרסא צמ"ג לאווין ס' ק"ל דף כ' ועיין בספר דרכה הזבח דף מ"ח ע"א שכתב שגם לפני הכסף משנה היה נוסחא מוטעת שכתב כן בשם רב פפא ע"ש) וכן הראש"ד בחמ"ס דע"ס ס' ל"ו משמע ג"כ דפסק כר' אלעזר דאיסורין אין מבטלין זה את זה ובאמת ל"ע דבצ"י ס' ל"א כתב בשם הרש"א שכת' בשם הראש"ד להיפך דהדין בכל איסורי' לבטל זא"ז ול"ע לדינא: [מז] וא"כ אפי' לכתחלה נמי שרי. וכתב צמ"ג ל"ט ס' פ' דודאי לכתחלה אסור ליתן מעט חלב תוך המים ליתן

יב כתב היד כסי' קכ"ב וז"ל כתב הרשב"א איסור מועט שנבלע בבלי אם דרכו של אותו כלי שלא להשתמש בו בהתר מועט בכדי שיתן זה טעם בהתר שישתמשו בו כמו קדרה גדול וחכו' וכיוצא בו ה"ז מותר להשתמש בו לכתחלה אע"פ שהו' בן יומו לפי שאי אפשר לבא לידי נתנת טעם אבל אם הוא כלי שמשתמשין בו בדבר מועט כמו קערה וכיוצא בו איסור להשתמש בו שאין מבטלין איסור לכתחלה אפי' איסור מועט ואפי' אסור' הבלוע עכ"ל ואינו נראה להתיר מקו' דאפי' קדרה שאינו בת יומו שהיא מותר' אסורה גזירה אטו בת יומו כ"ש באותו כלי עצמו אע"פ שאין דרך להשתמש בו בהת' מועט דירא שמא ישתמש בו בהתר מועט עכ"ל וכ"י כתב שהריב"ש כ"כ בתשובה בשם הראב"ד בדברי הרשב"א נראה משם דכן מסקנת הרי"ב [מג] וכ"פ בש"ע :

יג ואם נשפכו המים שבתוך הקדרה והיה ספק אם היה ס' בשעת תחיבת הכף לרשיי דפי' טעם בעיקר דרבנן הוא ספיקא דרבנן ולקולא אבל ר"ת פ'י' דטעם בעיקר דאורייתא הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ודוקא [מד] אם נתערב שלא במינו אבל מין במינו הוי ספיקא דרבנן דמדאורייתא ברוב' בעלמ' בטל וכ"כ הרא"ש והרשב"א וכ"כ הסמ"ג דנהגו כר"ת בין לענין דמין במינו בטל בין לענין טעם בעיקר וכ"פ האגור ואיסור והיתר הארוך וב"י וכן המנהג וכתב עוד הרשב"א שאם נתערב במין ושללא במינו ונשפך רואים [מה] שאינו מינו כאילו אינו ותלינן לומר שמינו היה רוב ונתבטל כמו דאמרינן למאן דאית ליה מין במינו לא בטל סלק את מינו כמי שאינו וכו' ה"ה איפכא וכתב באיסור והיתר הארוך כלל ל"ז דאפי' אם נפל חלב לבשר שף שתוא דרבנן אפילו הכי אם נשפך אסור [מו] תואיל וטעם בעיקר דאורייתא :

יד וכתב עוד המור והוא הסכמת הפוסקים וחיבא שספק לאדם שאינו יודע לשער [מו] לפי שאינו בקי

מנהגת יעקב

או ציבש ובלח פשיטא דליכא למימר שאינו מינו אסור ועוד כיון דעיקר הגדון נלמד מהא דאמרינן רואין את מינו והתם קאי לענין להתיר הכל לכן נ"ל דאין לזוז מפסק הרב דעת הרשב"א : [מו] תואיל וטעם בעיקר דאורייתא. פי' אע"ג דכל ספיקא דרבנן לקולא מ"מ כיון דספק הוא אם היה ס' ולא נתן טעם כלל או לא היה ס' ונותן טעם הוי כספיקא דאורייתא כיון דנ"ט מדאורייתא אסור והש"כ בס' ל"ח סעי' ב' ס"ק ז' השיג על דין זה ומוכיח מדברי הפוסקי' דאין חילוק דלעולם אמרינן בספיק' דרבנן לקולא ובאור' שפסק בן היינו דאזיל לשטתו שפסק דבשר עוף בחלב הוא אסור דאורייתא כמבואר בדבריו כלל מ' דין ו' אבל לפי מה דק"ל דבשר עוף בחלב הוא דרבנן פשיטא דמותר בספיקא עכ"ל וכ"כ הט"ז שם ס"ק ה' אך דמסיק לבסוף וכתב וז"ל נראה דשפיר קאמר רמ"א דדוקא צ"ח דעוף עשו גזירה אטו צ"ח דבהמה שהוא דאורייתא לכן. עשו חכמים חיזוק לדבריה' משא"כ מין במינו ונשפך דאין שם גזירה דאיסור דאורייתא על כן אזלינן שם להקל עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דהא גם מין במינו דלריבין ס' מבואר מכל הפוסקי' מטעם גזירה דמין בשאינו מינו שלריך ס' מדאורייתא לפי מה דק"ל טעם בעיקר דאורייתא ובתשובת אמונת שמואל סימן כ"ח האריך ג"כ להוכיח ולאסור דין זה ובהסכמת הש"ך : [מו] לפי שאינו בקי. הטעם כתבו הטור והפוסקים דספק התלוי בחסרון ידיעה לא מקרי ספק דעת שוקים הוא זה והר"ן כתב משום דבדבר שא"א לעמוד עליו אי אזלינן לקולא יהיו כל האיסורים בספק וכל א' ישער כמה שגנאה בעיניו ולפיכך באו חכמים להשוות מידותיהם ולפי שני טעמי' אלו נראה פשוט דדוקא דהיכ' דהאיסור ידוע לפנינו ואי אפשר לעמוד על שיעורו אבל כשאינו ידוע לכתחלה כמה יש מהאיסור שגפול לתוך התערובת כגון ששמו קטן או עכו"ס איסור בקדרה ואינו יודע כמה ועכ"פ יודע שיש רוב בקדרה והוא מינו במינו כיון דמדאורייתא ברובא בטל הוי ספק דרבנן דפשיטא דאין זו דעת שוקים מאחר שאינו נביא ויודע כמה נפל (ומכ"ש לדעת הר"ן דזה הוי ממש כנשפך) דכל הספיקות הם בענין זה מחמת שאין אנו יודעין ודאי איך ומה הוא הדבר והוא הספק ומ"מ לא מקרי מטעם זה חסרון ידיעה וכ"ג מבואר ב"י סימן קי"א דין נפל איסור ויש כאן שני קדרות ע"ש כל זה נ"ל פשוט וברור מוכרח ומבואר לטעם ודעת הפו' וכ"פ בתשו' אמונת שמואל סי' כ"ח אך שמסיק שם וז"ל ולמעשה ל"ע וחיפוש כי הוא מילתא חדתא עכ"ל ולא ידעתי מה חידוש יש בזה דאליכ לעולם לא משכחינן ספק דרבנן לקולא דכל הספיקות הם מחמת חסרון ידיעה' כזה שאין נביא לידע מהות הדבר גם כל הפוסקי' כתבו דדוקא בזה שאינו יודע לשער לא מקרי ספק משמע דכה"ג ספק גמור הוא ומותר בספיקא דרבנן גם מ"ש בתשו' אמונת שמואל דבעינן שהאיסור הוא דרבנן וגם ברור לנו שיש בהיתר הרבה מן האיסור אלא דלא ידעין אם יש בו

ליחן לקדרה של בשר אך אם כבר נפל לחמו חלב אז מותר אפילו לכתחלה ליחן לתוך הבשר וזה דעת הרב כאן וכן מבואר מדבריו לקמן בסימנים ועיין בתשו' הר"ן סי' נ"ט מדין זה ובהגהו' מיימוני' מהל' חמץ ומלה ובב"י בא"ח סי' תמ"ז ועיין באור' פלל כ"ד שכתב כמה חידושי דינים השייכי' לדין זה אך שדבריו מאוד מגומגמי' וקשים להולמם ול"ע : [מג] וכ"פ בש"ע. עיין בס' ל"ט בט"ז ס"ק ט"ז שהאריך לחלוק על הרשב"א בדין זה והעלה לדינא להחמיר כדעת הר"ן והטור והרא"ה וכ"פ הב"ח והלבוש להחמיר וכן מבואר מדעת הש"ך בס' קכ"ב ס"ק ב' ובהג"כ סי' ל"ט ע"ש : [מד] אם נתערב שלא במינו. וכתב הרב בש"ע סימן ל"ח דאזלינן בתר שמואל ולא בתר טעמא ועיין בש"ך שם ס"ק וי"ו שהאריך והעלה מש"ס ופוסקי' דאדרבה דעיקר דאזלינן בתר טעמא ולא בתר שמואל ודבריו ברורים ונכונים וכן הסכימו עמו בזה כמה גדולי הדור אף שבט"ז בק"א מדחיק ליישב דברי הרב מ"מ המעיין יראה שאין בדבריו ממש וכמ"ס והוכיח הש"ך בנה"כ בק"א ע"ש וכן עיקר וכ"כ בספר מנחת כהן חלק ב' פ"ג דף פ"ז ע"א על דברי הש"ך וז"ל ובאמת נראה שבדק כל אמרי פיו בדין זה עכ"ל ועמ"ש לעיל כלל ע"ד ס"ק ג' : [מה] שאינו מינו כאלו אינו. מהרש"ל בפכ"ה סי' מ"ו ובאור' סי' פ"ה והדרישה והש"ך בס' ל"ח ס"ק ח' השיגו על דין זה וכתבו וז"ל ולא דמי להא דאמרינן למאן דאמר מין במינו לא בטיל דהתם לאו כנ"ט אסור הלקך אמרינן רואין את מינו כאלו אינו מה שאין כן הכא איך נאמר רואין את שאינו מינו כאלו אינו סוף סוף השתא נ"ט בשאינו מינו וע' צ"ח והט"ז שמישבין דברי הרשב"א על נכון ומה שמפקפק הש"כ שם ובהג"כ על דבריהם וז"ל דמ"מ מניין לנו להמליח היתר כיון דלא דמי כלל ויש טעם נכון לחלק דהכא יורגש הטעם עכ"ל ובאמת אין זו קלמ' קושיא כלל דגם הכא אין מרגישין הטעם דמה שמרגישין הוא הטעם ממין ההית' שהוא הרוב והטעם דאיסור נתבטל במינו דהיתר ברוב ואין כאן נ"ט כלל גם מ"ש הש"כ שם וז"ל וכל דגם הרשב"א והנמשכים אחריו לא אמרו אלא להתיר את מינו והיינו דדייק לישנא דהשאר מינו רבה עליו ומבטלו דהל"ל ומינו רב' כו' אלא משום דשאנו מינו אסור קאמר דמינו הנשאר רבה עליו ומבטלו עכ"ל הש"כ ובדלתי לא יפה ע"ש שדייק בזה לשנא יתירה דהשאר ובדלתי נתעלם ממנו לשון הסוגיא דפ' השוכר את הפועל דף ע"ג ע"א לענין י"ג שגפול לבזר של יין ונפל שם קיתון של מים רואין את ההתר כאלו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלו והתם ודאי דהכל מותר דהא לא בלח נתערב הכל וכמבואר דין זה ב"י סימן קל"ד ומ"מ נקט הש"ס לישנא דהשאר אלא ודאי שאין זה דקדוק כלל ולכן באמת הטור י"ד בס' נ"ט לא נקט כלל לשנא דהשאר וכן צ"ה הקלר בית ד' שער חמישי לא נקט לשנא דהשאר ולזה לא כתב הרב כאן ג"כ הלשון דהשאר ועוד דסתמא דלשון הטור ופיעתו משמע דדינא הכי צין בתערובת לח בלח

בקי והמים והחתיכות לפנינו [מת] אין קרוי ספיקא ואין להתיר אפילו לרש"י דפירש טעם כעיקר דרבנן: מן מסקנת הפוסקים אם בישל היתר בקדירה של איסור צריכין לשער [מט] נגד כל הקדירה דלא ידעינן כמה פלט ודוקא דלא ידעינן כמה איסורא בלע אבל אי ידעינן כמה איסור בלע אין צריך לשער רק מה שבלע ואי היה קדירה או מחבת ישנה ובלע כזית איסור צריכין לשער נגד כל הקדירה דלגבי חרס או כלי ישן אמרינן דכל הכלי נעשה נבלה כמו שכתבתי לעיל סימן זה גבי כף:

מז אם נפל איסור לתוך קדירה של היתר צריך לשער נגד כל האיסור דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואין חילוק אם האיסור כזית או פחות מכזית ואין הקדירה ולא מה שבלוע בו מהני לבטל רק מה שכתוך הקדירה משערין אם יש בו ששים נגד האיסור מותר ואם לאו איסור מיהו כל מה שבקדירה מצטרף לבטל אפי' עצמות שבהיתר מצטרפין לבטל ועצמות שבאיסור אין מצטרפין לאיסור אלא אם כן נתבשל האיסור תחילה דאז בלעו העצמות מן האיסור אבל אם לא נתבשל האיסור תחילה אין מהני בעצמות לאיסור ואדרבה עצמות האיסור מצטרפין להיתר לבטל האיסור כן כתב הרא"ש פרק גיד הנשה וכן פסק הי"ד סי' צ"ט וכתב ב"י [ג] דכן כתב הר"ן וכן פסק מהרא"י בש"ד ובאו"ה כלל כ"ה וכלל ל"ז כתב דנקטינן דעצמות ההיתר מצטרפין להיתר [נח] ועצמות איסור לאיסור והוא דעת אור זרוע ולי נראה [נז] דנקטינן כדברי הרא"ש ורבוותא דס"ל כוותיה וכ"ש אם הוא מין במינו דאינו אלא דרבנן דמדאורייתא ברובא בעלמא בטל [נג] ואין להחמיר באיסור דרבנן נגד כל הני רבוותא וכתב בס"ד יורה דעה ודוקא עצמות אבל המוח שבעצמות מצטרף עם האיסור לאיסור [נד] וגוף הקדירה אינו מצטרף לא לאיסור ולא להיתר וכתב הטור עוד דמשערין האיסור וההיתר כמו שבא לפנינו אע"פ שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישול מ"מ גם האיסור נתמעט ולדברי הרא"ש אין חילוק בין במינו לשלא במינו והרשב"א כתב דבמין במינו שהוא דרבנן [נה] משערין כמה שבלע הקדירה מן ההיתר ומצטרף עם ההיתר ובשלא במינו שטעם כעיקר דאורייתא אינו מצטרף וכתב בית יוסף דנקטינן כדברי הרשב"א [נו] וכן נראין דברי הרמב"ם:

יז ואף לאחר שנתבטל האיסור בס' אם מכירו צריך להסירו משם ולזה כתב המרדכי בהנהגות דחולין בשם הרוקח דאם נפל חלב לתוך התבשיל דיתן שם מים צוננין והשומן צף למעלה והשאר מותר עכ"ל ומיירי בדאיכא ששים ואפי' הכי מאחר שיכול להסיר האיסור משם צריך לעשות דהוי מכיר האיסור שצריך להסירו אבל בדליכא ששים ודאי לא מהני תקון זה דמ"מ הטעם נשאר שם וכן כתב האו"ה כלל כ"ג ונראה דה"ה אם נפל איסור יבש לתוך רוטב וכדומה שצריך להסירו על ידי מסננת אע"פ שיש ששים ואינו מכירו ואם אינו יכול לבררו מותר רק בשרץ שאם נתפרר ונחרך ולא יוכל לבררו שיש לחוש שנשאר שם כשיעור טומאתו שהוא בכעדשה אסור ואינו בטל בששים [נו] כן נראה מפרש"י פרק השוכר את הפועל ובמרדכי שם ובאשר"י פנ"ה

מנחת יעקב

ס' אז חולין להקל עד כאן לשונו לא ידעתי לחיזה ענין הדין
סיהא ברור שיש בהיתר הרבה מהאיסור כיון שהאיסור בעלמא
דרבנן אי"כ אף דמסופק אם היה רוב מן ההיתר נגד האיסור או
שם ס' מ"מ הוי ספק דרבנן ולקולא וכן משמעות הרשב"א ושאר
פוסקים דהא דמלריכין לדע בזירור שהיה רוב היינו באיסור
דאורייתא ומין במינו וכתב שם דדס בעין שנתבטל הוי איסור
דרבנן דדס שבטלו אין עובר עליו וזנה"כ ס"ס פ"ז בהג"ה כתב
דדס בעין אף שבטלו איסור מדאורייתא ע"ש: [מת] אין קרוי
ספיקא כלל. משמע דאפי' לענין ס"ס ג"כ לא מהני כיון דהספק
הוא מחסרון ידיעה וכ"פ הרב בש"ע סי' כ"ג סעיף ד' בהג"ה וכ"כ
הש"כ בס' ל"ה ס"ק ד' דלא כתובת משאת בנימין שכתב
בתשובה סי' נ' דלענין ס"ס לא איכפת לן כמה שהוא חסרון ידיעה
ע"ש וע"ל בקונטרס הספיקות דין ל"ג והא דאמרינן לעיל כלל
ע"ז דין ה' וז"ל סי' פ"א דסרכא הוי ספק טריפה אף דהתם
הספק הוא מחסרון ידיעתו שאין לנו בקיאות בצדיקה מ"מ לא
מקרי זה דעת שוטים כיון שאין עתה חכם יודע לבדוק וכ"כ הט"ז
בס' פ"א ס"ק ד' וכן הוא בגליון האו"ה כלל מ"ט דין ב' וכ"כ
בתשובת משאת בנימין סי' נ' ועיין בט"ז סי' נ"ח ס"ק ו' שהאריך
עוד לחלק בדין זה והב"ח בסימן פ"א ס"ק ה' מחלק בענין אחר
וכתב דשאני התם בסירכא כיון דיכולין לברר ע"י נפיתו ובפושטין
אלא דמחמירין ואמרינן דלא בקיאות בצדיקה הלכך הוי ספק
מעליא וכן משמ' במרד' וכ"כ הש"כ בנה"כ סי' ל"ח ועיין לק' כלל
פ"ו ס"ק י"ג ובקונט' הספיקות והמחודשים ע"ש: [מט] נגד כל
הקדירה. אף דאין מה שכתוך הכלי ס' נגד הכלי כמבואר באו"ה
סימן תנ"ב מ"מ ה"ג קאמר לרריך לשער נגד הקדירה לכן התבטל
איסור או מיירי בקדירה נחושת דק ורחבה דאז אפשר דאיכא ס'
וכמ"ס הב"י בס' ל"ג ועיין בש"כ שם ס"ק א': [נ] דכ"כ הר"ן.
והיינו דוקא בעלמות היבשים אבל בעלמות הרכי' שיש בהן לחו'
ומוח אסרינן מפני מוח ומחמת רכותן שיוכל מהן לחות כ"כ
הר"ן להדיא אכן דעת הטור בס' ל"ט דאין לחלק דלעולם מצטרפים
העלמות להיתר רק המוח שכתוכו לבד מלטרף לאיסור וכ"כ
הרשב"א במשמרת הבית דף ל"ז ע"ב בהשגותיו על הרא"ה שמחלק

דס [סג] דאין הנאמר יכול לאסור אלא במקום שאיסורו יכול לילך לשם וזהו דעת ספר התרומה והכי נהוג וכן כתב מהר"א ריש ש"ד וכתב בית יוסף סימן ק"ב דכל מידי דעכיד למעמיה אפילו אינו רק איסור דרבנן אינו בטל כל זמן שנותן טעם:

כא וכל זה לא מיירי אלא בכלים שהם בני יומן או באיסור שאינו פגום אבל באיסור הפגום או בכלי שאינו בן יומן אינו אסור מיהו חכמים אמרו לבשל [סד] אפילו בקדרה שאינו ב"י [סה] אטו ב"י והוא דחשיב כפגום היינו שהקדרה מקונחת יפה ואין בו איסור דבוק אבל לא הדיחו יפה שהאיסור הוא בעין אינו נפגם בשהיית יום אחד וכתב ב"י דכן הוא הסכמת הפוסקים ודלא כר"ן שכתב בש' הרמב"ם דאפילו באיסור בעין שייך פנימה וכתב באו"ה דמ"מ [סו] אם יש ששים נגד האיסור הדבוק מותר דמה שדבק הוא בטל בששים [סז] ומה שבלוע בקדרה הוא נפגם כבר ושיעור פנימה נהגו כדעת רש"י שאינו בן יומן דהיינו מצת לעת וכ"כ מהר"א בהג"ה ש"ד וב"י והאגור כת' דכן נהגו העולם ובאשכנז נהגו כר"ת דלינת לילה פוגם עכ"ל וכתב המרדכי פ' אין מעמידין דאם בשל דבר חריף בקדרה שאינה בת יומא אסור דאגב חורפיה מזליא ליה וכן פסקו האגור וב"י בשם המרדכי משמע דס"ל דהכי נקטינן וכ"כ האו"ה וכתב דכן נהג מהר"ש וכן משמע בא"ח סי' תמ"ז ודלא כתשובת הרשב"א סי' תצ"ז דכתב דאין לחלק מיהו דוקא דבר חריף ממש אבל מרקחת העשוי בדבש או כדומה שרי דהא כתבו הפוסקים דאובלין מרקח של עכו"ם מצעם דסזם כליהן אינן בני יומן ולא מקרי דבר חריף דהרבש מבטל טעם החריפות וה"ה בשאר תבשיל אע"פ שיש בו תבלין [סח] לא מקרי משום זה דבר חריף וכן כתב באיסור והיתר וע"ל כלל וסי' ס"א:

כב כתב ב"ד סי' ק"ג כל דבר שטעמו פגם אינו אסור תערובתו ואפי' אין טעמו פגום מחמת עצמו אלא שפגום תערובתו כגון יין נסך שנפל לתוך גריסין ואפי' אינו פגום לגמרי רק קצת אינו אסור תערובתו ברא שפגום מתחילתו ועד סופו אבל השבי' ולבסוף פגום או פגום ולבסוף השביח אסור ואפי' אין בה באיסור לבד לפגום אלא על ידי דבר אחר שמסייע כגון שנפל איסור לקדרה שיש בה מלח ותבלין מרובין ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה בה באיסור לפגום אפי' הכי מותר עכ"ל וכתב ב"י בשם האשר"י והפוסקים [סט] דכל שנפגם אע"פ שהיה בתחלה משובח מותר וכתב מהר"א בשעריי בשם א"ז כל דבר [ע] שאינו לא לשבח ולא לפגם

מנחת יעקב

שכתב טעמים אחרים לחלק והנפקותא בזה לרינא עיין בסמוך ס"ק ע"ג: [סו] אם יש טעם. ובאו"ה כלל ג' דין ב' ודין י"ג וי"ז דמסתמ' בכל קדרה יש ס' נגד השומן הדבוק ועמ"ש לעיל כלל כ"ז ונ"ח וכלל כ"ט בדיני' אלו: [סז] ומה שבלוע בקדרה הוא נפגם. וע"ל כלל כ"ח ס"ק ט"ז שכתבתי שכן דעת הראשונים והאחרונים דלא כמהרש"ל שפסק דאם הכלי אינו נקי אף מה שבלוע בו נפגם: [סח] לא מקרי משום זה דבר חריף. רק אם כולו או רובו דבר חריף דרובו כולו כ"כ הרב בש"ע סי' ל"ה סעיף ב' בהג"ה וע"ל כלל וסימן ס"א דין י"ב: [סט] דכל שנפגם אף שהיה תחלתו משובח. לכאורה משמע דדעה זו היא דעת המחולק' עם הטור שהביא הרב בסמוך דהשביח ולבסוף פגום אסור וכן מבואר להדיא מדברי הרב בסמינים דפסק בהשביח ולבסוף פגום דמותר ובפגום ולבסוף השביח לאסור אבל באמת שגגה גדולה היא זו להדיא מבואר בש"ס פ' השוכר את הפועל דף ס"ז דהשביח ולבסוף פגום אסור והוא הסכמת כל הפוסקים וכ"כ הרא"ש עצמו שם ובפגום ולבסוף השביח דין זה לא נזכר כלל בש"ס לאסור אלא שלמדו הפוסקים דין זה מזה כ"ש כמבואר בב"י בס' ק"ג ומ"ש הב"י שם תחלת סי' ק"ג בשם האשר"י ופוסקים צ"ל אין מעמידין דכל שנפגם אף שתחלתו משובח מותר שם לא קאמר אלא דלא בעינן שהיה הדבר פגום מעיקרא כמו עכברא בשיכרא אלא כל שנפגם תערובתו הוא לפגם מותר כמו מבשל בכלי שאינו ב"י דאף שמתחלתו היה בן יומא והיה לשבח מ"מ כיון דעכשיו הוא לפגם מותר' (וכן מבואר שם להדיא בדברי הרא"ש והט"ו דף ל"ח ע"ב ד"ה אי משום) אבל בדבר שהיה לשבח בעת תערובתו ואח"כ נעשה לפגם כמו חומץ לתוך גריסין לונגין והרמ"ח הסכמת כל הפוסקים לאסור עד שיפגם לגמרי שיפסל מלאכול פלג עיין ב"י שם ודוק: [ע] שאינו לא לשבח ולא לפגם. כן אית' צירושלמי פ"י דתרומות הלכה ו' והש"כ בס' ק"ג ס"ק ב' כ' וז"ל רא"י לדין זה ממה דק"ל דאין בגידין בג"ט ואפ"ה ק"ל דאם נמח הגיד דלדין ס' כנגדו אע"ג דאינו אלא כעץ בעלמא התורה אסרתו וס"ה לכל דבר איסור עכ"ל ולדבריו לפי מ"ש לעיל בכלל מ"א ס"ק ס' בשם הרשב"א להקל ולבטל גיד הנשה ברוב א"כ ה"ה בזה ולפע"ד נראה שאין ראיה כלל לדין זה מג"ה דודאי בכל איסורי' אם הוא כעץ ואינו כ"ט כלל אינו אסור כלל וכמבואר לעיל כלל ע"ט דין ד' בקיב' שנתיבשה כעץ דאינו אסור אך בגיד הנשה אף שאינה אלא כעץ התורה אסרה הלכך לריבוי ביטול משא"כ שאין מיירי בדבר שיש לו טעם צפני עלמו אך שאינו נותן טעם בתבשיל זה לא לשבח ולא לפגם

לאסור יותר מהאיסור עלמו ויותר תמוה שהאו"ה עלמו בכלל כ"ג דין ו' כתב בשם כל גדולי הפוסקים דאף לר' יהודה דהלריך בליר מחמית היינו דוקא ליר בליר אבל בשאינו מינו דאין דרכו בכך צטיל בס' לכל היותר ואדרבה איכא למידק אפכא מההיא דליר דאף שהוא מין במינו ולא בא להטעים אפילו שכנגדו באינו מינו מ"מ הלריך ר"י מחמית מין במינו כיון שהוא חמוץ וחריף א"כ כ"ש בשאר דברים חריפי' ודעבדי לטעמי' בשא"מ דאוסרין אפי' בליר כדעת הרמב"ם גם מ"ש בתשו' מהר"ם רוטנבורג שכן מוכח בש"ס פ' השוכר את הפועל דף ס"ז גבי תבלין שנים ושלש שמות לא מוכח מידי דק"ל כמ"ש תוס' שם דמיירי שידעינן צוודאי שנתבטל טעמו וכ"כ מהר"ם עלמו שם בסוף התשובה וכן הוא דעת כל הפוסקי' וכמ"ש לעיל ס"ק ס' ול"ע לרינא: [סג] דאין הנאמר יכול לאסור. וכתב הט"ז בסיומן ל"ח ס"ק י"א ודוקא בדבר דעבדי לטעמי' הוא של איסור וגפיל להיתר אז אינו בטל בס' אבל אם הדבר דעבדי לטעמי' הוא של צד או חלב וגפיל לצד או חלב אז שפי' בטל בס' כיון שאין האיסור מחמת עלמו רק מכה התערוב' עכ"ל ובאמת לא ידעתי מאין יצא לו כל זה דמשמעות פוסקי' ראשונים דאין לחלק בהכי וכן משמע בכלבו סי' ק' ד' ק"י א' ע"א וכ"מ להדיא מאו"ה כלל כ"ה דין ה' ודין ח' וכלל מ"ז דין ד' דאין לחלק בזה ועוד דהא ק"ל בס' ק"ה סעיף ו' דצדד וחלב חשיב איסור מחמת עלמו וכן מבואר לעיל וכ"כ הט"ז עלמו כמה פעמים אלא היכא שהוא רק דבר בלוע אז אינו אסור מטעם זה שכתב הרב דאין הנאמר יכול לאסור: [סד] אפי' בקדרה שאינו ב"י. בתשובת נחלת יעקב סי' כ"ג וכ"ד וכ"ה ומ"ב כתב בשם חכמי ויגליה דדוקא בכלי מתכות כיון דאית להו תקנתא בהגעלי' אסרינן לכתחלה כלי שאינה ב"י משא"כ בכלי חרס דהיה לריך שבירה הוי כדעבד ומתירין הכלים לאחר שהייה דמעת לעת ושם בס' מ"ב ומ"ג האריך להשיג על דין זה מכמה סוגיות דש"ס והר"ן והרשב"א ושאר פוסקים ומ"מ מסיק שם בשם הגאון ר' ליב סרוואל דבהפסד מרובה יש להתיר הכלי חרס להשתמש בו אחר מע"ל דהוי כדעבד כיון שהוא הפסד מרובה וכ"ה כתב הר"ן בפסחים פרק כ"ש וכן דעת מהר"י חביב סי' קכ"א בדף קפ"ב ע"ש: [סה] אטו בן יומן. וכתב הט"ו והרא"ש סוף פ' השוכר את הפועל הטעם דגזרין יותר בקדרה מזמאל כי הקדרה היה בו איסור קודם שנפגם אבל התבשיל לא היה בו איסור מעולם ועוד בתבשיל ליכא למגור דלמא אכיל בנתבשלה צדד יומא דהא לא שכיח לבשל צדד יומא הואיל ואסור לכתחלה אפי' כשאין בת יומא עכ"ל ועיין באו"ה כלל ל"ג דין ח'

לפנים אמר עד כאן לשונו כתב בתנ"ה אשרי פ' בתרא דעכו"ם חלב ובשר ביין הוי לפנים במרדכי פרק כל שעה בתשובת ר"י כתב [ע"ה] דשמנונית בדבש מקרי לפנים וכתב ב"י ודוקא דבש עם בשר לחוד הוי לפנים אבל רגילות לתקן בשר עם דבש ועם תבלין וכיצים והוי לשבח מאד ופ"כ דביצה משמע דשמנונית בדבש לא מקרי לפנים ומחרי"ל כתב אתשובת ר"י דלעיל [ע"ה] דמיירי במשקה העשוי מדבש ולכן הוי בו שמנונית לפנים אבל בדבש עצמו הוי לשבח ולכן אין אנו צריכין לחילוקן של בית יוסף דלעולם בדבש עצמו הוי לשבח אלא במשקה הוי לפנים:

בג כ"ב באו"ה כלל ל"ב הא דאיסור פנום אינו אוסר היינו אם נפל לתבשיל אחד אבל אם בשלו בקדרה נאסר הקדרה דבקדרה נותן האיסור טעם ואם בשלו בו תבשיל שהאיסור ראשון נותן בו טעם לשבח אמר עכ"ל ורצה לומר אע"ג דבבבלי היה הטעם לפנים אפ"ה אמר [ע"ה] דהרי קדרה שאינה ב"י אסורה לבתחלה לבשל בה וגם התבשיל נאסר דהוי בתחלתו פנום ולבסוף לשבח וכתב עוד באו"ה דאפילו תבשיל שנפל בו איסור פנום שהתבשיל מותר הקדרה נאסר אבל אם תחב כף [ע"ה] שניער בו איסור פנום לקדרה או גם הקדרה שרי דהוי כג"ט בר ג"ט דהתבשיל שרי אם כן האיסור נתן טעם בכף והכף בתבשיל והתבשיל בקדרה ועדיין הטעם פנום מיהו יורה שמתכין בו דבש אע"פ שיש בו רגלי הדבורים אפילו הכי היורה מותרת דאין שום טעם ברגלי הדבורים לאסור היורה עכ"ל וכתב עוד איסור פנום שנפל לקדרה והיה בו לפנים ואחר כך נפל כל אותו תבשיל לקדרה אחרת שהיה בו איסור הראשון לשבח אין צריך לשער ס' נגד האיסור ראשון שנפל כי לא שייך בזה לומר חתיכה נעשית גבילה דהא משרי שרי עכ"ל:

כד כתב הי"ד סימן ק"ג וזה לשונו כתב הרשב"א יראה לי הא דאמרינן נותן טעם לפנים מותר היינו דוקא כשרבה ההיתר על האיסור אבל [ע"ה] בזמן שההיתר כאיסור אינו מותר עד שיפנום לגמרי שכל שאין ההיתר רבה עליו הוה כאילו הוא בעינו ולא התירנו תורה עד שיהא אינו ראוי לגר ודוקא בנופו של איסור או צירו אבל טעמו אינו אוסר ולכן קדירה שאינה בת יומא אינה אוסרת עכ"ל וכתב הר"ן פרק ג' דאם נפל איסור הפוגם לקדירה ונתרבה התבשיל עד שיש בו השב' בריבוי התבשיל יותר מהפסד בפנים התבשיל אסור וכתב שם שהרשב"א חולק בזה וכן כתב ב"י כתב עוד באו"ה הארוך כלל ל"ב הא דאיסור פנום בטל היינו כשנמח' האיסור או הוא בטל בין במינו בין שלא במינו [ע"ה] אבל אם האיסור קיים אינו בטל שלא במינו רק בס' דמין שלא במינו אינו בטל ברוב עכ"ל ולי נראה דאין חילוק בין נמחה דהא טעם בעיקר דאורייתא כמו שנתבאר אלא דטעם לפנים לא חשיב ובטל אי"כ היה נוף האיסור נמי בטל ברוב דהא דמין שלא במינו אינו בטל ברוב [ע"ה] הוא מטעם דטעם בעיקר דאורייתא ומאחר דאינו חשוב טעם אינו אוסר כנ"ל וכתב עוד באו"ה כלל ל"ב דאפ"י בריה או שאר דברים חשובים אם הם פנומים בעצמם (פ"י שנסרחו ונפגמו אחר מותם קודם שנתערב) הם בטלים שפ"י דמאחר שאיסור פנום בטל חשיבותו אבל אם הם חשובין בעצמם אלא שנוחלים טעם לפנים אינן בטלין אם אינן מכירן כאלו היו ג"ט לשב' עכ"ל:

כ"ה וסי' פ"ו ופ"ז. בדין נשברו בבהמה הנזכרת או הידים או בעוף האגפים ובהם ט"ז דינים:

א כתב י"ד ס' ג' נה נחתכו או נשתברו רגלי הבהמה האחרונים או רגלי העז' עד הארכובה דהיינו מה שתחתין עס הפרסו בשמפשיטין הבהמה וכנגדן בשף תחתון שיש בו כמין קשקשי' בכל מקום שיחתוך זה או נשבר כשר [א] ומיהו

כשאין

מנהת יעקב

שכתב בכלל ג' דין ח' טעם אחר ע"ש אבל משמעות גדולי פוסקים אינו כן ול"ע: [ע"ה] שניער בו איסור פנום. בט"ז ס' ק"ג ס"ק ו' כתב ו"ל ותמהני דלמה נקט רמ"א שהכף נאסר מהאיסור פנום דהיינו מתבשיל ראשון שהיה האיסור פנום הא אפ"י אם היה איסור גמור צדק תחלה ותחבו לקדרה שיש בו תבשיל שהאיסור שצדק פוגמו ה"ל הקדרה ג"ט בר ג"ט עכ"ל ובאמת לק"מ דאלו היה הכף בלוע מאיסור שאינו פנום אי"כ איכא לחיטא שמה הקדרה בלע איסור מהכף עלמו בלי חמצי דתבשיל וכגוונא שהוצא בט"ז עלמו ס' ל"ה ס"ק ח' בשם הר"ן והתו' והס"כ בנה"כ השיג על הט"ז מלך אחר וכתב ו"ל יפה כיון רמ"א דעל כרחק גם כוונת האו"ה שבלע איסור פנום דאל"כ ליכא אלא ב' ג"ט להסירא ואין ק"ל לעיל ס' ל"ה דלא שרי ג"ט בר ג"ט אלא היכי דהוי ג' ג"ט בר ג"ט וכן כתב האו"ה גופיה הצאתי דבריו בש"כ ס' ל"ד ס"ק ט"ז עכ"ל נה"כ ובאמת אי משום הא לא קשיא דלענין הכלי מקרי דעבד ואפ"י צביסול וללייה מתירין שני כ"ש כמ"ש האו"ה להדיא בכלל ד' דין ה' ועמ"ש בס"ק כ"ה ולעיל כלל כ"ח וק"ל: [ע"ה] בזמן שהיתר כאיסור. ובספק ג"כ אסור דספק דאורייתא לחומרא כמבואר מדברי הרב: [ע"ה] אבל אם האסור קיים אינו בטל שלא במינו רק בס'. עיין בכלל ד' דף ק"א ס' ק' ובתמ' דע' ס' קל"ט בשם תשובת הר"ף משמע קלם כדברי האו"ה בזה: [ע"ה] הוא מטעם דטעם בעיקר דאורייתא. באמת האו"ה אויל לשטמו דסובר טעם אחר כמבואר בדבריו בכלל כ"ג דין ח' דהוי קלם דבר שיש לו תקנה שיכול להסיר האיסור לכן הלכך ס' אף בדבר שאינו ג"ט כלל ועיין בש"ך בס' ל"א ס"ק ו' שהשיג עליו:

כלל וסימן פ"ו ופ"ז. [א] ומיהו כשאין עור ובשר חופין.

עיין בש"ע סימן כ"ה סעיף ה'

כתב

לפנים על כן אוסר כיון שעכ"פ אינו נותן טעם לפנים ויש לו טעם בפני עצמו משא"כ בדבר שאין לו טעם כלל והוא כעז ודאי דאינו אוסר רק בג"ה דחידו' וגזירת הכתוב הוא כנ"ל בר' וגם בספר פ"כ ח"א פ"י דף ע"ה השיג על הש"כ בזה אך לפי שהבין שם דדברי מהר"א מיירי בדבר שאין לו טעם כלל על כן השיג שם וחולק אר"ן זה לגמרי ובאמת העיקר כמו שכתבתי ולא קשה מידי: [ע"ה] דשמנונית בדבש. עיין במרדכי פ' כל שעה ופרק אין מעמידין מבואר דלאו דוקא שומן של בשר אלא כל גיעולי' איסורי' בין דס' בין בשר וחלב גם כן פוגם בדבש וכן מוכח מתו' פרק קמא דחולין דף ח' ופא"מ דף ל"ח וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהמ"א בדבר פוג' את השמן ואת הדבש וכ"פ הב"י בש"ע ס' ק"ג סעי' ד' והרב הגיה שם ד"א דבש' אינו פוגם את הדבש ובמקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר ולענין השמן עמ"ש לעיל כלל ע"ה ס"ק ל"ד: [ע"ה] דמיירי במשקה העשוי מדבש. הבאר שבע דף ק' ע"ד השיג על מהרי"ל ולא כיון יפה כמ"ש לעיל כלל כ"ח ס"ק ז': [ע"ה] דהרי קדרה שאינה ב"י אסורה לבתחלה. לפי זה משמע דאפ"י בתבשיל שפגו' מעיקרא ג"כ הקדרה אסורה וכן משמע באו"ה כלל ל"ב דיש לגזור בכלים כ"ט לפנים אטו כ"ט לשבח כמו דגורנין בכלי שאינו ב"י אטו ב"י אבל באמת משמעות הפוסקים דבדבר הפגום מעיקרא אינו אוס' הכלים וכמבואר להדיא בדברי הרב עלמו לעיל כלל כ"א דין ג' בשם כמה גדולי פוסקי' וכן פסק בש"ע בס' ל"ה לענין כלי' שהדיחו ונתנו אפר במי חמין וכ"מ בתשובת הרשב"א הוצא בב"י סימן ק"ד ומ"ש באו"ה שיש לגזור בכלים כ"ט לשבח כמו בכלי שאינו ב"י זה אינו דדוקא שאינו ב"י גורנין אטו ב"י לפי שמתחלה היה נבלע בו איסור וכמ"ש הטעם לעיל ס"ק ס' בשם התו' והרא"ש משא"כ בפגו' מעיקרא אך האו"ה אויל לשטמו

בשארין עור ובשר חופין את רובו [ב] האבר אסור וצריך לחתכו ולהשליכו [ג] קודם שימלחנו עם שאר בשר וכ"כ ספר המצות קטן והנהגות מרדכי דף תשמ"א ע"ב וכתב בהג"ה אשר"י כשחותך האבר אסור צריך לחתוך [ד] מעט טן החיתור עם האיסור כי מקום החתך נמי אסור וכ"כ ב"י בשם הרשב"א וה"ה לכל מקום שהבהמה מותרת וחאבר אסור עכ"ל ויש להשליך האבר בכל ענין אף אם עור ובשר חופין את רובו מאחר שאין אנו בקיאים איזה מקרי חיפוי בשר כמו שאכתוב לקמן:

ב ולמעלה מאבר זה כל מקום שנחתך [ה] אפי' תוך הפרק שבין האבר לעצם האמצעי שברגל מריפה כ"פ ספר התרומה ורש"י וכן נוהגין באשכנז ובצרפת והכי נהוג דלא כהר"ף והרמב"ם דמתירין אם נחתך בעצם אמצעי למעלה מצומת הגידין ולא ק"ל חכי אלא כרש"י והרא"ש והרשב"א וה"ן כולם הסכימו לדעת רש"י וכן הפנהג ואין לשנות דלא כדברי ב"י שכתב דנקטינן כדברי הרמב"ם והר"ף ואין דבריו נכונים להקל באיסור דאורייתא במקום שכל הבתראים חולקים ומחמירין:

ג ואם בא לפנינו בחמה אי חיה שנפסקו רגליה במקום שאין עושה אותה מריפה כגון ברגליה הראשונים או באחרונים בפרק התחתון אמרינן בגמרא פא"ט שאין לאכול ממנה אלא ע"י בדיקה שיש לחוש שמא נשכה נחש וזו בדיקה שלא יאכלהו אלא ע"י צלי ואם יש בה ריעותא יראה מיד על ידי האש וכתב רבינו ירוחם דאין לחוש לזה אלא במקום שהנחשים מצויין וכ"כ באו"ה ולכן כתב דעכשיו מותר דאין חוששין לנחשים שאין נחשים מצויין בינינו לכך [ו] לא היישי לגלוי:

ד וכיון שאם נחתכו רגליה מריפה אם יש לה ג' רגלים מריפה דכל יתר כנמול דמי וכאלו חסר רגל אחד והוא

במנחת יעקב

עלמו כתב הב"י והרב בד"מ דכשר וכ"כ מהר"ן חביב וביאר כן דברי הטור ולמד כן מדברי רבינו ירוחם וכן משמעות הראב"ן סי' ר"ע אבל הרא"ש צ"פ בהמה המקשה ובתשובה כלל כ' סימן ט"ז פסק דנחתך בתוך הערקוס זה מריפה והוכיח שם שזה דעת רש"י בפרק אלו טריפות גבי לנא דאנקורי וכ"כ בתשובת מהרשד"ם חלק י"ד בדיני טריפות סי' נ"ה ע"ש אבל באמת דברי הרא"ש תמוהים לפרש כן כוונת רש"י ומהרש"ל צ"פ בהמה המקשה סימן י"ב השיג על הרא"ש ובתשובת אמונת שמואל סימן ל"ט האריך שם בפי' רש"י והרא"ש ועדיין לא ילא ידי חובת ביאור כלל ובפרטות מ"ש שם שדעת רש"י בפא"ט שארכובה הוא מקום התחלת לומת הגידין דהיינו מקום שקורין קני"א בל"א זה בודאי אינו נכון היטב ברש"י פ' בהמה המקשה דף ע"ו ע"א וע"ב דמבואר להדיא דדעת רש"י דארכובה הוא עלם התחתון במקום שאין שם לומת הגידין רק למעלה סמוך לה מתחילין ל"ה (והא דהאריך רבא בדיקה בל"ה אף דארכובה למטה אין שם ל"ה מ"מ כיון שבא לפניו כל מלא עופות ורגליהם שצורות בדק אי ליכא ג"כ ריעותא בל"ה ואולי א' מהן מחמת חוזה השבירה שנשבר בארכובה סמוך לל"ה היה חושש שמא ע"י חוזה השבירה נפסקו הגידין ואפשר דאף אכן בקיאות בבדיקה זו כיון דליכא ריעותא בל"ה ועיין בש"כ סימן נ"ז ס"ק ג') גם מ"ש שם בהבנת דברי הרא"ש לפי' רש"י דפא"ט ד' כ"ז ע"א גבי לנא דאנקורי פי' רש"י שגשגברו רגלי' בארכוב' או למעלה מן הארכובה ואין העלם יולא לחוץ עכ"ל רש"י והבין שם דכוונת רש"י ואין העלם יולא לחוץ קאי בארכובה למטה ג"כ דאי ילא לחוץ מיטרפה הבהמה בהכי גם זה אינו ראיה כלל דהאי ואין העלם יולא לחוץ דפי' רש"י לא קאי רק אלמעלה מהארכובה וכמבואר ג"כ צ"פ רש"י דמתני' שם דף כ"ז ע"ב ול"ע מאוד על הרא"ש בהבנת דברי רש"י ומ"מ לדינא הואיל שגדולי פוסקים ראשונים גם האחרונים חששו להחמיר ע"כ באיסור דאורייתא ראוי להחמיר כמ"ש הרב עלמו דין זה והכי שחתך בין הערקוס לעלם התחתון מסתפק בט"ז סימן נ"ה ס"ק א' ובתשו' אמונת שמואל שם פסק בפשיטות להכשיר בזה ע"ש: [ו] לא חיישין לגילוי. בבאר שבע דף ק' כתב דמשמעות רוב הפוסקים שכתבו דין זה הסוברים דשאני גילוי דליכא ריעותא לפנינו משא"כ בבהמה דליכא ריעות' לפנינו שנפסקו רגליה וגם כיון דליכא לברורי כדאית' בש"ס מזכירין עכ"ל ועיין בש"כ בסי' ס' ס"ק ו' שכתב שג"ל שזה ג"כ דעת הב"י ע"ש ול"ע עיקר כדברי האו"ה דהא ניקור תאנים ועגבים דאיתא במתני' פ"ח דתרומה' לאיסור דחיישי' שמא הוא מניקור נחש ואפ"ה מבואר בט"ז סי' קי"ז והרשב"א בת"ה שער חמישי בית שלישי וכן הב"י בסי' קי"ז דעכשיו דאין מזויים נחשים אין חוששין אף דהתם איכא ג"כ ריעותא דניקור לפנינו וכ"פ מהרש"ל בפא"ט סימן ק"י דאין לחוש לכלום אפי' הכי דליכא ריעותא ומ"ש בבאר שבע כיון דליכא לברורי מזכירין כבר גשמו מזה באו"ה וכתב בכלל נ"ן דין ט' דעכשיו

כתב נשבר וילא לחוץ דאי לא ילא לחוץ אף שאין עור ובשר חופין את רובו גם האבר מותר כן משמעות הש"ס דחולין דף ע"ו וכל הפוסקים וכ"כ להדיא הראב"ן סי' רס"ב ור"ע ובתמ"י דעיס סימן קל"ז וקמ"ה ואף הרא"ש בפר' בהמה המקשה דעתו נגד דע' רש"י וכתב שגמרה שאין הדבר תלוי בזילתא עלם לחוץ והכריע הב"י שם דעתו ושכן הוא דעת רוב הפוסקים היינו דוקא לענין פי' רוב הקיפו וכו' וכיון שידעין שעור ובשר היו חופין את רובו אין נפקותא אף עינא פעם אחת לחוץ אבל ודאי אי לא ילא לחוץ ודאי דאינו אסור אף לדעת הרא"ש וכ"כ הב"י עלמו בסימן ל"ד שכן דעת הרא"ש ורש"י ע"ש והשתא ניחא לדעת הרא"ש הא דאגטרך הש"ס למימר נשבר העלם וילא לחוץ ודלא כמעדני מלך דף קפ"ז ע"א שכתב שם דלדעת הרא"ש לאו דוקא קתני ונ"ל בלחם תמודות דף קפ"ז סי' מ"ב והרב שלא הזכיר כאן כלל מילא לחוץ משמע אף דלא ילא לחוץ האבר אסור ואפשר שנמשך בזה אחר הש"ד בסי' פ"ו דאוסר האבר עלמו בכל ענין וכבר השיג עליו בעל הגיה ש"ד שם ועיין במ"ש דר"ש שמתוך דברי הש"ד ובא"ה אין נפקותא לדין כמ"ש הרב לקמן דין ח' ועיין בט"ז סי' נ"ה ס"ק ט': [ב] האבר אסור. וכתב הש"כ בסי' נ"ה ס"ק י"א וז"ל ואסור משום אבר מן החי מדרבנן ואם יש בו ספיקא אזלינן לקול' ואסור להושיטו לבני נח מדרבנן כ"כ הסמ"ק וסמ"ג עשין ד' קמ"ג ע"ב ומביאו מהרש"ל וב"ח אכן דעת הר"ן והרשב"א דכיון דלישראל אין בו אלא מלות פרישה בלבד שרי לעכו"ם אפי' לכתחלה עכ"ל ובתשו' אמונת שמואל סי' י"ד השיג ג"כ על הסמ"ק ומתיר למכור לעכו"ם בהמה או עוף מחי' או לאחר שחיט' עם האבר המדולדל שבה דכיון דאין האיסור בזה משום אבר מן החי אלא מדרבנן ואנו מזו"י על זה משום לאו דלא תסור "ולא בני נח ודלא כהסמ"ק וע"ש: [ג] קודם שימלחנו. באו"ה כלל נ' דין י' כתב וז"ל איתא באו"ה של הגאונים דמספקא להו אי נתבשל או נללה (וכן הוא בהג"ה ש"ד סי' פ"ו) אותו אבר המדולדל שילא לחוץ עם בשר אי נאסר אותו בשר ומאחר שנסתפקו הגאונים ראוי להחמיר עכ"ל ובב"ח בסי' נ"ה פסק להחמיר אפי' במליחה איכא אם יש ספק אי ילא לחוץ או לא בזה יש להקל אף דנהיגין להשליך אותו אבר ג"כ מ"מ דעבד אינו אסור אפילו ע"י גלייה ובישול וכ"פ הש"כ בסי' נ"ה ס"ק י"ג אכן בט"ז שם מתמיה מאוד על האו"ה דכיון שהוא ספיקא דרבנן יש להקל ובאמת דברי האו"ה נכונים דכה"ג לא הוי ספיקא דרבנן "והוי כספק חסרון ידיעה וכמ"ש לעיל כלל א' ס"ק ו': [ד] מעט מן ההיתר. פי' מקום המחובר עדיין אבל העלם שנשבר ועור והבשר שנתלש בזה פשיטא דלא שייך אי אפשר ללמס וא"ל לחתוך ממנו כלום כ"כ הש"ך בסימן נ"ה ס"ק י"ב ודלא כהב"ח ומהרש"ל שהבינו בענין אחר לכן השיגו על הפוסקים: [ה] אפי' תוך הפרק שבין האבר לעצם אמצעי. והיינו בין הערקוס לשוק והוא נקרא בלשון אשכנז עשיר והם עלמות קטנות שבין השוק לעלם התחתון אבל חתך בערקוס

והוא שיהא זה היתר מ"א: עצם תחתון ולמעלה [ו] לכל מקום שהוא מחובר שם טריפה כן הוא הסכמת הפוסקים דאינו מוזהר יתרת ב' התחתון וכת' המרדכי בשם הראב"ן אי איכא לאותו יתרת היכרא כגון שאינו עומד במקום הרגלים או שאינו מגיע לארץ או אינו הולך עליו אינו רגל [מ] אלא לדלול בשר וכשרה עכ"ל וכו' בשערים דמהרא"י ובאו"ה:

ה ואם נבראת בתחלת יצירה חסר רגל כתב ב"י בס' נ"ד לדברי הרמב"ם פ"ה מהמ"א שכתב דכל מקום שניטל טריפה אם חסירה כשר ה"ה גם כאן כשר אך הרשב"א כתב דכל מקום שניטל טריפה ה"ה חסר טריפה וכן נראה דעת הר"ן פא"ט במשנה דאלו כשרות וכ"פ ב"י דנקטינן לחומר' וכנ"ל ודלא באו"ה שכתב בכלל ל"ט דבמקום שניטל טריפה חסר כשר וכן משמע קצת בתרומת הדשן סי' קע"ז ובוזה נראין דברי ב"י להחמיר אבל במ"ש דלדברי הרמב"ם חסר רגל כשר טעות נפל בפיו דהרי הרמב"ם כתב בהרי"א פ"ה דהלכות שחיט' דטריפה וכן הוא בגמ' פא"ט [ט] דחסר ברגל טריפה וכ"כ הרא"ש באו"ה שהגיה והב"י טעה בזה:

ו ואם לא נחתכו הרגלים רק נשמטו ממקומן אם ניתק ממקום חיבורו בנוף טריפה בין בבהמה בין בעוף ודוקא שנתעכלו ונרקבו הגידין המחברין הרגל עם הגוף והוא הגיד היוצא מראש העצם העליון אל הגוף אבל לא נרקבו אפי' נפסקו כשר בין בהמה בין בעוף [ו] כן הוא הסכמת רוב הפוסקים ולא כרבי אלחנן שכתבו הפוסקים בשמו דמטריף בעוף אפי' לא נתעכלו הגידין [יא] (וכתב בתשוב' הרשב"א סי' רכ"ז דבעינן שגרב רוב הגידין אבל מיעוטו אינו מוזהר כשר וכ"כ ב"י בשם חידושי הרשב"א ודוקא אם עור ובשר חופין את רובו וכמו שיתבאר לקמן לענין שבירת עצם) וכת' המרדכי ריש אלו טריפות אי לא ידע אם נתעכלו ניבית או לא טריפה דהוי ספיקא דאורייתא ולח מרא מיהו אם מצא הרגל שמוט לאחר שחיטה ואינו יודע אי בשעת שחיט' נשמט או לאחר שחיטה כשירה [יב] דודאי בשעה מועטת כזה לא איעכול ניבית [יג] ובלבד שידע שבשעה שהובא לפניו לא היה שמוט וה"ה בעוף למאן דבעי איעכול ניבית גם בעוף עכ"ל הגהות מיימוני פ"ו מה"ש ובאו"ה כתב דאנו נוהגין להטריף אי שף מדוכתיה [יד] דאין אנו בקיאים באיעכול ניבית וכן הוא במי"ד סימן נ"ז

מנחת יעקב

לענין שבירת עצם. כן הוא נוסחא חמיתית וכן מלאתי מונה ככתובת יד מו"ח זקני הגאון המפורסם מוה"ר שמעון זל"ל וכן הוא הגירסא בספרי הת"ח הגדפסים בדפוס קראקא ככתב רש"י אך גם שם נפל קצת טעות דמוכח והנכון כמו שזיתא דפנינו ומ"ש הרב ודוקא אם עור ובשר חופין אינם מדברי הרשב"א רק דברי עלמו ולמד כן מדברי הרא"ש בתשובה וכמ"ש בסמוך ס"ק ט"ז והש"ך בס' נ"ה ס"ק ז' לפי שזדמן לו נוסחא מוטעת דדברי הרב על כן השיג שם מאוד על הרב אבל באמת כפי נוסחא שלפנינו לא קשה מידי: [יב] דודאי בשעה מועטת כזו לא איעכול ניבית. והא דהלריך המרדכי לומר דינו ביש ספק אם שמוט לאחר שחיטה או בשעת שחיטה הלא אפי' ידוע שנטשה שמוט בשעת שחיטה כשר כיון דודאי בשעה מועטת כזה לא איעכול ניבית ואפשר דאי יהיה ספק מתי נעשה שמוטה איכא למיחש שמה נתעכל קודם שנשמט עכשיו בשעת שחיטה אבל אם יש ג"כ ספק אי נשמט כלל קודם שחיטה סמכין דלא נתעכלו ניבית ועי"ל דהא דודאי בשעה מועטת וכו' לאו דוקא אלא קרוב לדאי ומ"מ מידי ספיקא לא נפקא וק"ל: [יג] ובלבד שידע. אבל אי נסתפק לנו אי היתה שמוטה מקודם טריפה והא דלא סמכין אספק ספיק' דהיינו ספק א' שמה לאחר שחיטה ואח"ל קודם שחיטה שהא לא איעכול ניבית תיך הש"כ בסיומן נ"ה ס"ק ג' משום דהוי ספק חסרון ידיעה אי איעכול ניבית וספק חסרון ידיעה לא מקרי ספק כלל. אבל היכי דידעין שלא נשמט קודם שהובא לשחוט סמכין ג"כ אטעם דודאי וכו' עכ"ל אבל ל"ע לפי מה שפסק הרב לעיל כלל מ"ג סוף דין ז' דהיכי דאיכא ס"ס מחמירין אף היכי דיש לו תקנה ע"י בדיקה וא"ל שום בדיקה א"כ חסרון ידיעותינו לא מעלה ולא מורדת דהלא אף אם היינו בקיאים בבדיקה לא היה לריבין לבדוק (ועיין בקונטרס הספיקות שכתבתי שיש חולקים דאף בספק ספיקא לריבין בדיקה) א"כ חסרון ידיעותינו אינו מוזהר (ועיין בסמוך ס"ק ל' וכתבתי שכן דעת הרב עלמו ושאר פוסקים) ועוד דלפי מה שכתבתי לעיל כלל פ"ה ס"ק מ"ח בשם הש"כ עלמו ושאר פוסקים מבואר להדיא דכה"ג לא מקרי ספק חסרון ידיעה לכן נ"ל עיקר דלכך לא מקרי כאן ס"ס כיון דאי אפשר להפכו ואף שהש"כ כתב שם וז"ל דאפשר להפכו דא"ל ואח"ל נתעכל מ"מ שמה נשמט לאחר שחיטה עכ"ל זה אינו דכיון דנתעכל קודם שחיטה יכולין לתלות באיסור טפי מזהית וקרוב לדאי שנשמט קודם שחיטה דכיון שנתעכל ניבית שוב אינו מחובר לגוף היטב וע"י דריסה נעשה שמוט ועי"ל בל"ה לא מקרי כה"ג ס"ס משום דיותר יש לתלות שנשמט בחייה ע"י כח הבהמה וכדמשמע בתשו' מהרי"ק סי' ל"ה וע"ל ס"ק ל' וע"ל דין י"ד ודו"ק: [יד] דאין אנו

דעכשיו אין אנו בקיאים כלל בבדיקה זו: [ז] לכל מקום שהוא מחובר. ואפי' עומד בפני עלמו ועומד במקום הרגלים ג"כ טריפה וכ"כ הט"ז בס' נ"ה ס"ק ד' וע"ש שהאריך והביא שם שלש דעות חלוקות זו מזו בפ"י כל יתר כנטול דמי ועיין בש"כ ס"ס מ"א ומ"ג וסי' נ"ד ס"ק ט': [ח] אלא לדלול בשר. ואפי' אותו אבר עלמו כתב באו"ה כלל נ' סי' י"ג דמותר דאין לאסור משום אבר המדולדל דהתם גופא גזירה הוא ומבואר בתשו' מהר"ם רומנברג סי' תרי"ג והמרדכי דאף אם יש למעלה אלבע אחר יתר והיה ע"י טעם אחד ולפורן יש להתיר לדעת הראב"ן אם אינו מגיע לארץ דהא יש להכשיר אפי' בצורת רגל וכ"ש ביתר אלבע ולא אמרי' דכיון שהוא אלבע א"כ אין דרכו להיות ארוך כל כך ויש להטריף זה אינו דהא ודאי לא הוזכר רק יתרת רגל וא"כ אם אנו באין להטריף ודאי מטעם דנחשב כיתרת הרגל ואם כן אין להטריף אלא כמו ברגל וכן משמעות המרדכי בהגהות מהרא"י בש"ד וכו': [ט] דחסר ברגל טריפה. וכתב עט"ז סימן נ"ח סעיף ד' וז"ל אבל אם נברא חסר העצם התחתון יש להכשיר אע"פ שאם נחתך תוך הפרק טריפה היינו בין הערקוס לשוק הכא מכשירין דלא אמרי' בנחתך שם אלא מספק שמה נגע בעצם האמצעי או בצומת הגידין בידי אדם אי אפשר לזמאם משא"כ בידי שמים עכ"ל אבל באמת דבריו תמוהין ולא ידעתי מאין יצא לו טעם זה דאי אפשר לזמאם דהלא המולא הדין הוא מהרא"ש פ' בהמה המקשה ופי"ד סי' נ"ה ומשמע דאסור מדינא דהוי נחתך ממש בעצם האמצעי ועוד דהא אפי' נחתך בתוך הערקוס אסור הרא"ש כמ"ש לעיל ס"ק ה' והתם ודאי אפשר לזמאם שלא נגע כלל בעצם האמצעי וכן מוכח ג"כ ממ"ש הפוסקים ביתר רגל שהו' טריפה אם עומד בכל מקום שאם נחתך טריפה והיינו אפי' עומד בין הפ' לעצם אמצעי וכן אפילו בערקוס לדעת המטריפין שהבאתי לעיל ס"ק ה' וכ"כ הש"ך להדיא בס' נ"ה ס"ק א' והא דאמרי' כל יתר כנטול דמי היינו בחס' בידי שמים לדעת רש"י כמ"ש הכ"י בס"ס מ"א והש"ך בס' נ"ד ס"ק ט' ואף לדעת הרמב"ן דהוי כנחתך בידי אדם וכמ"ש הט"ז ג"כ בשמו בס' נ"ה ס"ק ד' מ"מ מסתמא הוי אפשר לזמאם כיון דלא נחתך ממש ואפי' טריפה לכן נ"ל דאין להקל נגד משמעות כל הני פוסקים ואף חסר בידי שמים יש להטריף ולא לסתור הכלל שבידינו כמ"ש הלבוש עלמו בס' נ"ז דחוששין להחמיר וכל מקום שניטל ביד טריפה ה"ה לחסר כנ"ל עיקר ועיין בתשו' אמונת שמואל סי' ל"ט ובב"ח נ"ה ס"ק ט': [י] כן הוא הסכמת רוב הפוסקים. עיין בט"ז סי' נ"ה ס"ק ב' שהשיג על הב"י וכתב דלדעת הטור שגורם כדעת הרי"ף והגאונים וא"כ אפילו איפסקו ולא נתעכלו ג"כ טריפה: [יא] וכתב בתשו' הרשב"א דבעי' וכו' עד

נ"ו וכתב באו"ה [טו] דעל כן יש להטריף אם נשבר סמוך לנוף ד' אצבעות וב' בדקה ולא מהני אם חזר ונקשר היטב אע"ג דמועיל בשאר שבירה כמ"ש לקמן מ"מ סמוך לנוף לא מהני דחיישי' לאיעכול ניכיה ואי איעכול ניכיה ולא נשמט העצם כתב ב"י בשם המרדכי דכשר:

ז כתב במי"ד וז"ל כתב הרשב"א ראשו התחתון של עצם זה העליון המחובר לשוק שנשל ממקומו יש אוסרין ויש מתירין אפילו נתעכלו גידיו ולזה דעתי נוטה עכ"ל וכתב ב"י דכן הסכמות רוב הפוסקים להתיר [טו] ובתשובת הרא"ש כלל כ' סימן י' דאין להכשיר רק כשעור ובשר חופין את רובו עכ"ל וכתב ב"י מיהו אם נחתך תוך הפרק פשיט' דמריפ' והוא פשוט וה"ה אם נחפרק תוך הפרק התחתון אצל הארכובה הנמכרת עם הראש נמי דינא הכי וכן משמע בתשו' הרא"ש כלל הנזכר:

ח ואם לא נחתכו רק נשברו הרגלים או אחד מהם למטה בפרק התחתון פשיטא דכשר דלא גרע מנחת' אבל למעלה מארכובה כל מקום שאלו נחתך שם טריפה אנו נוהגין להטריף ואין חילוק אם הוא במקום צומת הגידין או לא וכ"כ האגור בשם אביו דכן המנהג וכן ראיתי רבותי נוהגין ואע"ג דמדינא היה כשר אם עור ובשר חופין אז רובו מאחר שרבו החולקים בדין עור ובשר חופין את רובו אימתי מקרי חיפוי בשר או שיש לחוש שמא יצא מעולם דרך נקב קטן והוא טריפה לדעת רש"י והרבה מן הפוסקים על כן נהגו להטריף [יז] אף בשאין אנו רואין שום ריעותא בעור ובשר זה נ"ל במעם המנהג והאגור כתב טעם אחר משום דאין אנו בקיאין באורך צומות הגידין ואין נראה כמו שאכתוב לקמן בס"ד:

ט ודוקא שנשבר ולא נקשר אבל אם נקש' יפה כתבו הגאונים דכשרה כיון שחזר ונקשר בידוע שלא יצא רובו לחוץ כי אלו יצא לא היה חזר ונתרפא וכן הוא הסכמת הפוסקים ונראה מדברי הפוסקים דכשחזר ונקשר יפה כשר אפי' אין עור ובשר חופין את רובו מיהו יש לדחות ולכן אין להכשיר רק כשעור ובשר חופין את רובו וגם נקשר יפה וכן נראה דעת האו"ה וכתב מהרי"ק שורש ל"ב ודוקא כשחזר השבירה למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו אבל אם לא חזר השבירה למקומו הראשון ונתחב' אלא שני שברי עצם [יח] שוכבין זה ע"ז זה נמשך הנה וזה נמשך הנה כעין שרגילין למצא בהרבה אע"פ שנתחברו שני העצמות ביחד וקדם עליהן עור ובשר טריפה דזה לא מקרי נקשר יפה עכ"ל וכתב מהרא"י בכתבו סימן קפ"ב אע"ג דעדיין אנו רואין שבודאי נשבר הואיל וחזר ונקשר יפה כשר וכ"כ או"ה דאע"ג דעדיין במקום השבירה עב יותר מבשאר מקום כשר עכ"ל:

י וכל זה לא מיירי אלא בנשבר שלא במקום צ"ה אבל אם הוא במקום צ"ה אע"פ שחזר ונקשר יפה טריפה וכ"כ הרא"ש דמריפה בכה"ג וכ"פ בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י כדבריו ואע"ג דמדברי הרא"ש והמי"ד [יט] משמע קצת דע"י בדיקת צ"ה הוי לן להכשיר מ"מ אין אנו בקיאין בבדיק' צומת הגידין ויש להטריף בכל ענין וכ"ש לדברי ב"י דכתב דלא מהני ליה בדיקה בכה"ג וכתב המרדכי סוף פ' בהמה המקשה דאי איכא ריעותא במקום צ"ה ואינו יודע אם נפסק אחד מן הגידין כתב בהג"ה דאין אנו בקיאין בבדיקתן ויש לאסור הכל עכ"ל וכ"כ האו"ה [כ] אם הוא רק גפוח שקורין גשוואלין בל"א ונצטר הדם שאין כאן ריעותא מבורר' רק זאת יש להטריף בעוף שבדיקת צ"ה שלו קשה ואין אנו בקיאין אבל בהמה שגידיו גדולים ואינן רק שלשה יבדוק למי

מנחת יעקב

דבעין שבר אל שבר יחדיו ידובקו היינו דוקא בניכ' ריעותא בעור ובשר כמ"ש וקדם עליו עור ובשר וכו' אבל היכי דליכא ריעותא יש להקל לאחרים אבל לא לעלמו ובגבול המקום שאין עושה טריפה דאזר אסור מדרבנן אין להחמיר כלל אם אין ריעותא בבשר ונקש' אפי' לא נקשר שא"ש י"י והט"ז ס"ס כ"ה מיקל יותר בגבול במקום שאינו עושה טריפה אפי' איכא ריעותא בבשר ג"כ כשר כל שנקשר יחדיו אע"פ שלא חזר למקומו הראשון וכל זה דלא כתובת משאלת בנימין שמחמיר בדינים אלו ע"ש בש"כ ועיין בבאר עשק סי' ס"ח: [יח] שוכבין זה ע"ז. וכתב הט"ז בס"י ל"ה ס"ק י"א וז"ל וכל שאם היתה השבירה כקולמס כזה **ד** בשפוע וחזרו ונתדבקו השברים שזאתו שפוע רק שלא נתכוונו ממש כמו שהיה בתחלה רק עוקץ זה נמשך קלט למטה וזה קלט למעלה דכשיר' ומהרי"ק לא אחי לאפוקי אלא דוקא בשוכבי' זה על זה אבל לא בגדון כזה כי הו' דלא לוס' על חומרא דמהרי"ק כנ"ל עכ"ל ועמ"ש בס"ק י"ו דבחיזה עניין מיירי מהרי"ק: [יט] משמע קלט דע"י בדיקת צומת הגידין הוי לן להכשיר. המעיין בדברי הרא"ש בפ' בהמה המקשה והטור בסיומן נ"ז ירא' בפשיטות שכן דעתם וכ"כ הב"י כמה פעמים בס"י כ"ה בשם הטור והרא"ש וכן פסק שם בש"ע אלא דאם ילא לחוץ חו לא מהני בדיקת צומת הגידין ומ"ש הרב וכ"ש לדברי הב"י דכתב דלא מהני בדיק' בכה"ג הבין כן מלשון הב"י בס"י נ"ו בשם תרומת הדשן אבל באמת גם שם משמעות הב"י אינו כן וכמו שהאריך בזה הלח' תמודות דקפ"ה ע"כ ס"ש ולי"ע על הרב בכ"ז ובד"מ מלאחי בס"ס נ"ו שבקש להוכי' כן משמעו' הב"י ואין דבריו מוכרחי' וברורי' כלל ע"ש: [כ] אם הוא רק גפוח וגלרר דס. ודוקא גפוח וגלרר דס אבל בשינוי מראה לחוד כגון ירוק שקורין בל"א ברזין געל בכה"ג דאין שם לקותא ולא נפוחה מכשרין לגמרי ואף בגפוח וגלרר דס מ"מ קודם שיטריף לריך לחמוך הנפוח והיכי דלא חוינא בגידין

אנו בקיאין באיעכל ניכיה. וז"ל או"ה כלל ט"ן דין ג' ואין אנו בקיאין להבחין אי גס איעכל ניכיה או אם אפסיק לבדו ונהגו להטריף עכ"ל משמע מדבריו דעכ"פ בעי' שנפסק אבל היכי דלא נפסק ניכיה לא חיישי' כלל לאיעכל ניכיה וכ"כ מהרש"ל בפא"ט ובאו"ש וכן משמע בחידושי הרשב"א ובתה"א בית שני שער ג' דף מ"א דאיעכל מיניה לבד אינו נטרף אלא דבעי' שנפסק מחמת העיכול וכן מבואר מב"י סי' נ"ה לגירסת הרא"ש והרשב"א ע"ש אכן הב"ח מחמיר אף דלא איפסק ניכיה מ"מ שמה נתעכלו לבדו וטריפ' וכן נראה משמעות הרב בש"ע סי' נ"ה דפסק בסתם לאסור כל שמוטת ירך ועיין בש"כ סי' נ"ה ס"ק ג': [טו] דע"כ יש להטריף אם נשבר. עיין בש"ע סי' נ"ה סיים הרב בהג"ה דדוקא היכא דליכא הפסד מרובה יש להחמיר בזה: [טז] ובתשו' הרא"ש כלל כ' סימן י'. אף דשם מיירי רק בגבול מ"מ מדמדי שם הדין לבוק' דאטמא דשף מדוכתי' סובר הרב דאף בגבול בעינן עור ובשר חופין את רובו וכן משמע מ"מ הרא"ש בתשובה שם סי' י"ו בנתפרק דבעינן עור ובשר חופין את רובו אף בפ' התחתון וכ"ש בפ' העליון וז"ל דהרא"ש סובר דלא נזכר חילוק זה בש"ס גבי שמוטה בין עור ובשר חופין או לא משום דסתם שמוטה משמע שסתם מכל לך והעור שלם רק שגשמי' האזר ממקומו אבל היכי דנקרע העור וילא לחוץ בעינן עור ובשר חופין את רובו כנ"ל כוונת הרב בדברי הרא"ש ולא כדעת הרשב"א בתשוב' סימן פ"ט דכתב מטעם זה דאין חילוק בשמוטה בין עור ובשר חופין או לא והש"כ סי' נ"ה ס"ק ו' השיג על דין זה ובאמת דברי הרב נכונים ועמ"ש לעיל: [יז] אף כשאין אנו רואין שום ריעותא. הט"ז בסיומן נ"ה ס"ק ח' ובש"כ סי' נ"ה ס"ק י"ד מחמיהן על חומרא זו ומסיק הש"כ דאע"פ שנתפשט המנהג להחמיר מ"מ יש להקל בזה בנקשר שבר אל שבר יחדיו כיון שלא נשבר במקום ל"ה ואף מהרי"ק שהביא הר"ב בסמוך דין ט'

[כא] למי שבקי בבדיקתו עכ"ל ושוב לחמור בין אם הריעותא על הרגל מבחוץ או מכפנים וכ"כ ב"י בשם מהר"י בן חביב דיש לנהוג [כג] איסור בשחיה וכן מסקנת הב"י ולענין אורח צום הגידין נפלה ג"כ מחלוקת בין הפוסקים וכתב מהר"י בכתביו סי' קמ"א דהוא היה משער בצ"ה לפי מראית עין כל עוף לפי גדלו וקטנו שכל זמן שהם קשים הם צ"ה כמו בבהמה ומהר"ל שיער ברוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילין עכ"ל וכן הוא בש"ד וברוקח סי' ת"ר כתב בעצם אמצעי מחציו ולמטה הוי צ"ה מחציו ולמעלה אין שם צ"ה עכ"ל ועי' יוכל כל אדם לסמוך עצמו בין בעוף בין בבהמה ואם הוא למעלה מחציו עצם אמצעי אין לחוש לצ"ה כנ"ל: **יא** כתב בטי"ד ס"ס נ"ה נמצ' העצם שבור ואינו יודע אם נעשה מחיים או לאחר שחיטה אם הושחר פי המכה טריפה דבידוע שנעשה מחיים ואם אין יכולין להכיר אם הושחר או לא אם יש במה לתלות כגון שדרסה לכותל או שרצצה וכיוצא בו תלינן להקל [כג] ואם לאו אסורה מספיק' עכ"ל ונ"ל דאין לחלק בין עוף לבהמה דאם הוא בענין שאפשר לתלות שנשבר רגל הבהמה נמי כשר וכן נראין דברי הר"ן פא"מ דלא כאו"ה שכתב דבהמה לא תלינן להקל הואיל ועצם שלה הוא חזק ועוד נרא' מדבריו דאם ידוע שלא הושחר פי המכה כשר בכל ענין אפי' לא דרסה או רצצה ולכן כתב דלדידן דאין אנו בקיאים איזה מקרי הושחר בעי' דוקא רצצה או דרסה לתלות הנעשה לאחר שחיטה והושחר מכה דם המכה ואינו נכון דאפי' ידוע בודאי שלא הושחר פי המכה אין להכשיר אלא אם יש לו מקום לתלות בו [כד] ובהושחר פי המכה טריפה בכל ענין וכן משמעות לשון טי"ד וכ"כ הב"י:

יב וכל זה לא מיירי רק ברגלים האחרונים של בהמה או ברגלי העוף אבל אם נשברו ידי הבהמה דווינו הרגלים ראשונים או אפי' נחתכו או שנשמטו מעיקר' או שיש לה שלשה ידים כשרה [כה] והעצם עצמו אסור אם אין עור ובשר חופין את רובו כאשר נתבאר וכתב בהגהות אשרי' פ' בהמה המקשה ודוקא כשלא עברה המכה את הצלעות אבל אם נשבר הרגל ועברה המכה את הצלעות אז יש לחוש לנקיבת הריאה עכ"ל [כו] ובהגהות מיימוני כתב דיש להטריף אפי' בשמוטת יד וכן הוא בש"ד ובגמ' איתא בהדי' דשמוט' יד כשר' וכ' באו"ה כלל ט' דאין להטריף בשמוטה אלא כשעברה המכה את הצלעות ונצטרך דם בצלעות עכ"ל ונראה דהכי יש לנהוג בין בשבורה בין בשמוט' אע"ג דב"י כ' לגבי שכירת גף דעוף דלא חיישי' לנצטרך דם מ"מ מאחר דלא קי"ל הכי ומטריפין בנשבר הגף אם נצטרך דם [כז] גם כאן יש להטריף מיהו אם נשבר אפי' סמוך לגוף יש להכשיר דהא אפי' בשמוט' כשר אע"ג דנוהגין להטריף בשכירת הגף סמוך לגוף מ"מ בבהמה [כח] דיש לה צלעות עבות המנינות עליה אין לחוש אם לא נצטרך דם מכפנים בצלעות כנ"ל:

יג ואם נשבר הגף של עוף רוב הפוסקים הסכימו להכשיר אפי' נשבר סמוך לגוף ממש אם לא שנשמט מעיקרו שאז חיישי' שמא ניקבה הריאה אך מקצת הפוסקים אוסרים אם נשבר סמוך לגוף וכתב מהר"ק שורש ל"ח הלכתא להכשיר בכל ענין [כט] אך המנהג להטריף כל שנשבר [ל] סמוך לגוף ברוחב אצבע אגודל ועי' יש לסמוך וכ"כ מהר"י בת"ה סימן ק"פ וכן הוא בהג"ה ש"ד וכ"כ האגור ואם נשבר סמוך לגוף או נשמט אין בדיקת הריאה מהני דהא אין אנו בקיאים בבדיקה וכ"כ באו"ה כלל נ' וכן המנהג ודלא כב"י דכתב דנקטינן להלכתא להכשיר בכל ענין אפילו סמוך לגוף אפי' נצטרך דם בצלעות ואין לנהוג כדבריו אלא כאשר כתבתי ומשמע מדברי האחרונים דאם הוא סמוך לגוף ברוחב אצבע [לא] טריפה בכל ענין ואם הוא רחוק ברוחב

מנחת יעקב

אבל אי ידעין שהושחר לפנינו ודאי טריפה וק"ל: [כה] והעלם עלמו אסור. פי' אם נשבר: [כו] ובהגהות מיימוני כתב דיש להטריף. ועיין בש"ד סי' נ"ג ס"ק ד' שכתב שיש עוד דעות הרבה פוסקים להחמיר בשמוטה וע"ס: [כז] גם כאן יש להטריף. בלבד בסי' נ"ד כתב דל"ע דמ"ש נשחטו מיעוט ללעות דכשרה ואין חוששין לנקיבת הריאה ועיין בטי"ד סי' נ"ג ס"ק ב' מאי שמחלק בזה ובלא"ה לא קשה מידי דשאני ידי הבהמה כיון שדורסת תמיד בחזק חוששין שניקב' הריאה כיון שגלגל דם משא"כ בצלעות שמונחים תמיד ואינם זזים ממקומן ועיין בס"ק כ"ז: [כח] דיש לה ללעות עבות. ועוד דמתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקיבת הריאה כ"כ המרדכי וע' בש"ד סי' נ"ג ס"ק א' וט': [כט] אך המנהג להטריף. הלבד בסי' נ"ד כתב דלמאי דמחמיר' בגוף עוף א"כ כ"ס נשבר ללע אחד בעוף במקום שהרי' נחבאת שם דיש להטריף ועיין בש"ד בסי' נ"ד ס"ק ג' שחוקך מחלה ג"כ קלת להחמיר ומסיק וז"ל ומ"מ ל"ע מאחר שלא הזכירו הפוסקים ראשונים ואחרונים מדין זה כלום וכולם כתבו סתמא נשחטו ללעותיה כשירה עכ"ל והט"ז בסימן נ"ג ס"ק ב' ובסימן נ"ד ס"ק א' כתב דאין להחמיר כלל בצלעות ול"ד לגוף שמנדנד תמיד חילך וחילך אפשר שעי' כן נכנס לפנינו עכ"ל וכן עיקר כיון שגם בגוף העוף רבו הממירין א"כ הבו דלא לוסף עלה: [ל] סמוך לגוף ברוחב אצבע אגודל. מלשון זה משמע דמטריפין היינו מלבד מה שמקובע בתוך הגוף כבוכנא באסיתא והיכא דנשבר באלכסון לריך סיהא גודל ממקום שהתחיל השבר לזר הגוף והיכא שנתחבר אבר על שבר בתוך אגודל כזה כיון שהשכירה נעשה רחוק מגודל כשרה כל זה משמעות דברי הרב וכ"כ הש"ך בסי' נ"ג ס"ק ח': [לא] טריפה בכל ענין. עיין בש"ד בסי' נ"ג ס"ק וי"ו שהאריך והעלה לדינא דיש ללמד להקל היכי שנתדבק

שום ריעותא ואין בו רקבון ונמוח חף שגלגל הדם יש להכשיר כן מבוחר מדברי מהרש"ל וב"ח ועט"ז הוצא בש"ד סי' נ"ו סעיף י"א ובטי"ד ס"ס ק' ח' ע"ס: [כא] למי שבקי בבדיקה וכתב באו"ה כלל כ' דין ג' דנשבר שיש ריעותא גדול לפנינו יש להחמיר ולומר דאף בבהמה אין אנו בקיאים בבדיקת ל"ה וגרסה פשוט שזה ג"כ דעת הרב כאן לכן כתב תחלת דין זה בסתם דאין אנו בקיאים בבדיקת לומת הגידין ויש להטריף בכל ענין כ"ס לדברי ב"י וכו' וכאן כתב דבהמה בקיאים אלא ודאי כמ"ס וזה כוונת הרב בסיומני' אכן בש"ע ס"ס כ"ו משמע דעת הרב להקל חף בנשבר בבהמה ע"י בדיקה לומת הגידין וכ"ס מהרש"ל מיהו דוקא בחזק ונקשר אבל לא נקשר יש לאסור גם בבהמה וכ"כ הש"ך ס"ס ג' ע"ס וכתב שם שגם משמעות הרב כאן ובסיומני' להחמיר בבהמה ע"י בדיקה ובאמת משמעות הרב כאן ובסיומני' להיפך: [כב] דיש לנהוג איסור בשחיה. ובש"ע ס"ב בהג"ה סיים הרב מ"מ דהסבירא ראשונה היא עיקר דהם כלפי חוץ שהוצב נופל עליו עכ"ל ואף שדעתו דלענין דינא יש להחמיר כשני הסברות כמ"ס הרב כאן ובד"מ מ"מ היכי שיש עוד לז' סבירא להקל דעתו דראוי לסמוך על דעה זו דהם דוקא כלפי חוץ ולא מכפנים כנ"ל כוונת הרב בש"ע וע"ס בש"ד: [כג] ואם לאו אסורה מספק. ולא אמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת כיון דליכא רגלים לדבר למחלי שנעשה לאחר שחיטה ואיכא ריעותא לפנינו ול"ד לזאב שנטל בני מעיים ועוד דהספק הוא מחמת חסרון ידיעה כ"כ הפוסקים הוצאים באורך בש"ד בסי' נ' ס"ק ג' ועיין בתשו' מהר"ק סי' ל"ה ומהר"ש מדינה סי' ל"ה גם דברי ריבז סי' ש"י וז"ל סי' ק"ז ובטי"ד ובש"ד סי' ק"י ובמ"ס לעיל כלל מ"ג ס"ק ל"ד: [כד] ובהושחר פי המכה טריפה. אע"ג דאין אנו בקיאים איזה מקרי הושחר היינו דוקא להקל ולומר שלא הושחר דחמיר' דלמא הושחר ואין אין בקיאים אי הושחר או לא

כרוחב אצבע אגודל בכל ענין כשר אמנם מהרא"י ז"ל בת"ה סי' ק"פ כתב דלעולם יש לעיין בצלעות אם נצרר שם הדם מבפנים מריפה וכמ"ש המרדכי פא"ט דף תשל"ט והנהות מיימוני פ"ח בשם ראב"ן ולי נראה דודאי אין לחוש לעיין אם נצרר דם בצלעות מאחר שרוב הפוסקים מכשירין בכל ענין אמנם אם רואה שנצרר הדם יש לחוש לדברי מהרא"י ולדברי הראב"ן כנ"ל ועוד נראה דאין חילוק בין אם יש עוקץ לשבירת עצם הנשבר בין אין לה עוקץ ואע"ג דבזשוכת הרא"ש כתב דאם יש עוקץ לשבירה צריך לבדוק בריאה שמא נכנס לפנים ונקבה היינו דוקא אם הוא סמוך לגוף אבל רחוק מן הגוף ליכא למיחש ומאחר שהמנהג להמריף ברוחב אצבע בכל ענין וברחוק מזה נהנו להכשיר שזה מקרי רחוק אין לחוש אח"כ לנקיבת הריאה כנ"ל וכבר נתבאר דאע"ג דכשר צריך להשליך האבר המדולדל שמא אין עוד ובשר חופין את רובו :

יד ואם נשבר או נשמש הנף ואינו ידוע אם נעשה קודם שחיטה [לכ] כתב מהרי"ק שורש ל"ה דהוי מריפה ולא תלינן דע"י זריקה נעשה אמנם בא"ה כלל נ' כתב דכשר דהוי ס"ס ספק קודם שחיט ואת"ל קודם שחיטה שמא לא ניקבה הריאה עכ"ל ול"נ [ג] דבשמוטה יש לנהוג בדברי מהרי"ק [לד] ובנשב' יש לנהוג בדברי האו"ה דמאחר דרו' הפוסקים מכשירין בנשבר אפי' סמוך לגוף כדאי הם לסמוך עליהו בבה"ג ודוקא שלא הושחר המכה או נצרר הדם דאז נראה דנעשה מחיים [לה] ואם יש מקום לתלות בו השבירה או השמוטה פשיטא דמכשרינן כמו שנתבאר לענין רגל שנשבר :

מן כתב ב"י בשם שיבולי לקט מעשה היה בעוף שזיה לו מכה עמוקה תחת הבנה נגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפחו דרך הגרגרת בקש דק ולא יצא הרוח ורצ' להבשירו ותר"ש בדק בענין זה שמיל' מקום המכ' מים ונפח בקש דרך הגרגרת והתחילו המים לבצבץ והמריפה עכ"ל וכבר נתבאר לעיל [לו] דאין אנו בקיאים בבדיקה כל מקום שיש לחוש לנקיבת הריאה יש להמריפו כנ"ל והבי נהוג :

כלל וסי' פ"ה. בדין נקובה המרה או אם נטלה המרה או היה לה ג' מרות ובו ח' דינים :

א אמרינן בגמרא פא"ט מרה שנקבה מריפה ודוקא נקבה שלא כנגד הכבד או שאין הכבד סותמה וכתב ב"י בשם הרשב"א דאם נקבה המר' ויש לתלות בסכין או ביד המכה כשרה ופשוט הוא עכ"ל :

ב ואם נקבה כנגד הכבד בענין שהכבד סותמה כשרה וכתב ב"י בשם חסמ"ג וסה"ת ותרשב"א דאם נקבה הכבד נגדה מריפה [א] והוא פשוט דמעתה אין כאן סתימה :

ג כתב הנהות מרדכי דחולין דף תשט"ב ע"א דיש להסתפק [ב] אם נסרכה המרה למקום אחר אם הוא מריפה ובמרדכי פא"ט דף תשל"א פסק להיתר וכ"כ האו"ה כלל ס"ב וכן הוא דעת הכ"י לענין חצר הכבד שנסרך ולא מטרפינן בסרכא רק בריאה וכ"פ מהרי"ו בבדיקותיו לענין חצר הכבד דנסרך דכשר ונראה דה"ה לענין מרה הנסרכת דחד טעמא אית להו ודלא בדברי תהי' שכתב בסי' קס"ג דכל מקום שהנקב פוסל' וממרף מרכא נ"כ מריפה שם :

כשאין

מנהג יעקב

בבדיקה חינו מו"ק לדעת הרב וזה כוונת הרב בש"ע סימן ק"י סעיף ט' בהג"ה שכתב לענין ס"ס חינו מו"ק מה שאין חנו יכולין לבדוק כגון נשמת אע"פ שיש לבדוק ע"י בדיקה עכ"ל היינו לדוגמא בעלמא נקט כגון נשמת ונ"מ לענין שאר ס"ס אבל באמת נשמת עלמו דעתו להחמיר מטעמים אחרים וזה שכתב הרב שם וע"ל סי' נ"ג וק"ל ועמ"ס בס"ק י"ג : [לד] ובגשבר יש לנהוג בדברי האו"ה. והיינו באין עוקץ דאם יש עוקץ דינו כנשמת כן משמעות הרב דר"מ וכ"כ הש"ך בסיומן נ"ג ס"ק י"א : [לה] ואם יש מקום לתלות בו. דהיינו כגון שרללה או דרסה בכותל אבל מה שפרכסה בשעת שחיטה זה לא מקרי מקום לתלות בו כ"כ מהרי"ק בסיומן ל"ה ע"ס : [לו] דא"ל בקיאים בבדיקה. בט"ז סי' נ"ג ס"ק יו"ד כ' דבזה אין להחמיר ויש לסמוך על הבדיקה כי בלא"ה הוא חומרא בעלמא וכ"פ העט"ז בסתם ועיין בש"ך שם ס"ק ט"ז שמסכים עם דעת הרב כאן וממר"ש מדינה בבאוריו לטי"ד סי' נ"ג כתב דלר"ך לה בדיקה הרבה :

כלל וסי' פ"ה. [א] והוא פשוט. בש"ס פא"ט דף מ"ח ע"א : [ב] אם נסרכה המרה. בתשובת

למח לדק שאלה ט' פסק במרה שהיתה בולטת מבין הללעות לחוץ בין עור ובשר והפריד המרה בנחת מבין הללעות ע"י שהיו חותכין בין הללעות והיו מרחיבות הללעות זה מזה וגמלא המרה שלמה ונפחו אותה ועלתה בנפיתה ו"ללא גמלא זה נקב כלל והכשיר מטעם זה דאין סרכא אלא בריאה וגם כיון דניקב הדופן בין הללעות תלינן ריעותא בדופן וגם אין לאסור מטעם שמא ניקבה הדופן ע"י קוץ או מחט וניקב א' מהאיברים הפנימים משום דספק ע"י חולי או ספק ע"י קוץ יש להקל כמו שפסק בש"ע סימן מ"ט ודלא כתשובת משפט שמואל סימן ק"ל שאוסר במעשה כזה ויסודו בנה על הפוסקים שאין חנו נוהגין כמותו וכתב ספרו טרם ילא לאור החבור הגדול הש"ע ואחרונים ונתפשטו חביריהם בקרב כל ישראל אין לנו אלא דבריהם עכ"ל תוכן

השברים יפה שבר אל שבר ואין ניכר ריעותא בללעות הול"ל ובלא"ה דעת רוב הפוסקים להכשיר בנשבר : [לז] כתב מהרי"ק דהוי מריפה. בבאר שבע בפא"ט דף ס' האריך להשיג על מהרי"ק בדין זה ועיין בתשו' מ"ב סי' מ"א ונו"ן שכתב דאף מהרי"ק מיידי בענין לליכא רק ספק אחד ע"ש דבריהם בלורך ומה שמקשים שם על פסק הב"י בש"ע סימן נ"ג סעיף ב' וסעיף ד' שסותרים זא"ז עיין בש"ך ס"ק י"א ישוב על זה ע"ס : [לח] דבשמוטה יש לנהוג בדברי מהרי"ק. אף דבכל ס"ס חולין להקל מ"מ כתב הרב דר"מ בסיומן נ"ג ו"ל דאין זה ס"ס גמור דהספק השני שכתב האו"ה שמא לא ניקב' הריאה אותו ספק הוא מחמת חסרון ידיעה שאין חנו בקיאים בבדיקה עכ"ל ד"מ ומטעם זה פסק הרב כאן להחמיר בשמוטה וכ"פ בש"ע סי' נ"ג וכ"כ העט"ז והש"ך אבל באמת ל"ע דהא כבר כתבתי לעיל כלל פ"ה ס"ק מ"ח בשם הש"ך עלמו ושאר פוסקי' דכה"ג לא מקרי ספק חסרון חכמה ועוד דלפי מה שפסק הרב לעיל כלל מ"ג דין ז' דס"ס מתירינן אף דהיכא דאפשר לבדוק ע"י בדיקה ומהאי טעמא פסק הרב להדיא בסי' ק"י סעיף ט' בהג"ה דין זה דגשמת הגף להחיר ובאמת כבר הרגישו הש"ך והט"ז בסי' נ"ג בסתירה דברי הרב בזה ומדחיקים מאוד לתרץ דבריו ובאמת סתימת דברי הרב כאן ולעיל כלל מ"ג ובש"ע סימן ק"י וי"ג וד"מ אינם משמעים כן לכן נראה עיקר דאף שכתב הרב דר"מ הטעם דמהרי"ק הוי משום דהוא ספק חסרון ידיעה מ"מ אין דעתו כן לפסק הלכה כיון דכבר פסק לעיל כלל מ"ג ובסיומן ק"י דס"ס ח"ל בדיקה כלל וכן מלאהי בקלם ספרי ד"מ וכ"כ בהגהות פרישה סימן נ"ג ומ"ש הרב כאן ובש"ע להחמיר בשמוטה היינו כיון שמהרי"ק לא היה רואה להקל כמ"ש הרב דר"מ ואולי היה למהרי"ק טעם מספיק שאין זה קרוי ספק ספיקא ואפשר מטעם שכתב מהרי"ק שם לענין שמוטת סימנים דיותר יש לתלות שגשמת בחייה ע"י כח או כמ"ש בעט"ז בסיומן נ"ג דבשמוט הוא קרוב לודאי שניקב לכן לא מקרי ספיקא אבל באמת חסרון ידיעה

ד נפלה המרה ביד או נחפרה מתחלת ברייתה מריפה כ"כ הרמב"ם פ"ו מה"ש והכי נהוג אע"ג דרבי' חולקים ומכשירין מסקנת הרא"ש בפסקיו ובתשובתו כלל כ' סימן כ"ז בדברי האוסרין וכן פסק מהרא"י סי' למ"ד וכך הוא מסקנת הבי' מיהו כתב בעל הלכות גדולות בשלא נמצא לה מרה [ג] טעמין לה בדוכתא אם יש בה טעם מרה כשירה בידוע שנבלע במקומה וכתב הראב"ד [ד] ואי לא טעים ביה טעם מרירת כשהיא חיה טעם יצלגה ואם בלע בנוויה יהיב ב"י טעמא וכתב בפסקיו של מהרא"י ז"ל סי' ל' דאנן יכולין לסמוך ע"ז והכי נהוג אע"ג דכתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י דאין לסמוך אלחיכה כי אם האומן היודע להבחין וא"כ איכא למימר דאין אנו בקיאים בזה כמו בכל הדברים הצריכין בדיקה מ"מ מאחר דמהרא"י עצמו כתב דאף לדין יש לסמוך אוה"כ סי' [ה] דכל אדם בקי בזה ושלל בדברי הג"ה ש"ד וכדאי הם המכשירין בנפלה מרה לסמוך עליהו בבה"ג כנ"ל:

ה כתב המי"ד אבל יש מיני עופות שאין להם מרה [ו] כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרן כיון שכל המין כך הוא ומ"מ אין ללמוד מהם להכשיר מינים האחרים שאין לה מרה שחלוקים הם במינים ואין ללמוד מין משאינו מינו עכ"ל וכתב הרשב"א בתשו' סי' ק"ח עוף או בהמה הבאה לפנינו ואין להם מרה לא אמרינן ניוז בתר רוב בהמות או עופות שאינן מריפה ובודאי מין עוף זה אין להם מרה אלא אדרבה אמרינן דרוב בהמות או עופות יש להם מרה ואין אמרינן מין זה אין לו מרה אא"כ ידוע לנו בוודאי שזה המין אין לו מרה אבל מספק מריפה:

ו כתב במי"ד ואם נמצא ב' מרות מריפה דכל יתר כנסול דמי ואם היא אחת ונראית כשתים נוקבין אותה ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה ואם לאו שתיים הם וטריפה עכ"ל וכ"כ מהרא"י בכתביו אם נמצאו שתי מרות ובמקום דבוקם בכבד כרוחב אצבע היא אחת כשרה אע"פ לא שפכי להדדי עכ"ל וכתב ב"י דה"ה אם מתחלתה הם שתיים ובסוף הם מתערבי' ונעשה אחת כשר' וכתב ב"י ולפעמים לא שפכי אהדדי מרה מחמת עובייה יש להוציא כל הליחה שכשתיהן וליתן מים באחת מהן [ז] ואם המי' נכנסת לשני' אחת היא וכן שמעתי מעשה בזה והכשירוהו כתב הרשב"א בתשובה סימן ג' על מעשה שהיה ב' מרות בכבד אחת הנה ואחת הנה וסמפון א' שופך מרה לשתייהן כשאדם זוקף האחת חוזרת ליחה למקום שהסמפון מחלק המרה ושופך לשניה ועל דרך זה היו שופכות להדדי אבל כשהם שוככות בדרך שהם עומדות בכבד אין שופכות זו לזו והביא סברות להתיר ולאסור מ"מ מסקנתו דטוב לזהר [ח] בכל כיוצא בזה לחוש לרבי' המחמירין עכ"ל:

ז כתב באו"ה כלל ס"ב וז"ל במרדכי מרה הניכרת מעבר לעבר של כבד כשרה עכ"ל ונראה דמיירי ששופכות להדדי [ט] אבל אי לא שפכי להדדי מריפה דה"ל כשני מרות כנ"ל:

ח כתב במי"ד נרעין שנמצא במרה אם הוא גדול כשל תמרה כשרה שאין יכול לנקוב הושט ובודאי נכנס דרך הסמפון ואם הוא דק כשל זית מריפה שהרי הוא עשוי לנקוב עכ"ל וכתב ב"י דאם יש בה מחט לרדרי התוספות והרא"ש והמי"ד כשרה דהואיל והמחט דק תלינן דרך סמפון אתי אבל להרמב"ם פ"ו דה' שחיטה ולפי דברי הר"ן מריפה דפירש הא דבנרעין דק כזית מריפה היינו מטעם שמא ניקבה המרה וכ"ש דחיישינן במחט ובאו"ה כתב דמריפה אם נמצא בה מחט או שאר דבר חד ולפי זה אין חילוק בין קופא לנו או לבר אפי' אם איתא מרה קמן והיא שלימה מריפה כמו מחט שנמצא בריאה וכמו שיתבאר לקמן והכי נה"ג: כלל

מנחת יעקב

עומדת עד שיודע בזה נטרפה משא"כ כאן דליכא ריעותא לפנינו דניטל וא"כ לית כאן חזקה דכשרות עד דאחזרר לנו שגבלעת במקומו וגם בלאו הכי דברי הש"ך אינם מוכרחים ול"ע: [כ] דכל אדם בקי בזה. ב"ש"ע בסיומן מ"ב איתא קורע הכבד שתי וערב ואח"כ טעמין לה והוא מדברי הראב"ה שהוצא ב"י ע"ש: [ו] כמו תורים ובני יונה. ואיתא בהג"ה ש"ד סימן פ"ח דא"ל אין להם מרה ולא חשיב כניטל דכולם הכי איתא וכ"כ האגודה פא"ע והאו"ה כלל כ"ב דין ט' והל"ב איתא ב"ש"ע סימן מ"ב דאין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו ע"כ ול"ע אם לא נמלא לה מרה מה דינו דמלשון ה"ג ושאר פוסקים שכתבו טעמין ליה אדוכתא משמע דוקא בלחון מינין שמרה שלהם אלל הכבד התם שייך דטעמין ליה משום דכבד כועס ומרה זורקת בלחול כאן דאין המרה אלל הכבד היכי לעבד ואף אם יש טעם מר במקום הדבוק מכל מקום הוי כניקב המרה דבשלמא גבי כבד דרכה להיות כך כדאמרינן כבד כועס ומרה זורקת בו ואולי אף שרחוקה מן הכבד אעפ"כ זורקת בו ע"י סמפון והדבר לריך חקירה גדולה אלל ספקאים בזה: [ז] ואם המים. וה"ה אם ע"י נפיחה עולים שתייהן קן הוא ב"ש"ע סי' מ"ב: [ח] בכל כיוצא בזה. ב"ש"ע שם הכריע הב"י דבזהמא ישראל יש להקל ומהרש"ל פא"ע סימן ב' מכשיר לגמרי כיון דבלאו הכי קלם פוסקים מכשירין בשני מרות עכ"ל וכלשון זה ממש כתב ג"כ בתשובת מהר"ש מדינה בביאוריו למי"ד סי' מ"ב ע"ש: [ט] אבל אי לא שפכי להדדי מריפה. וכתב הרב בד"מ סימן מ"ב ואע"ג דבריאה בסיומן ל"ז סעיף ה' אמרינן אפכא לענין בועה היינו משום סמפונות משא"כ בכבד אע"ג שנטלי הסמפונות כשרות עכ"ל:

חוק דבריו שם: [ג] טעמין ליה בדוכתא. אע"ג דאסור לטעום דבר מאלל לידע אם יש בו איסור לכן צעין קפילא ארמאי לענין איסור כמבואר ב"ד סימן ל"ח (ועיין בתשובת הריב"ש סימן רפ"ח ולעיל סוף כלל ל"ה וכמ"ש שם) ולכן כתב מהרש"ל והוצא ב"י סימן ל"ז דכשקונין בשר מן הטבחים ואינו ידוע אם מלוח דאסור לטעום בו בלשוננו אפשר דהיכיס להו להגאונים דמילתא דלא שכיח דמרה יהא נטולה לגמרי והרגילות הוא שנבלע במקומו ויטעום טעם מרה כ"כ הש"ך בסיומן מ"ב ס"ק ד' והע"ז בסיומן ל"ח ס"ק ב' למד מזה דספק איסור מותר לטעום בו בלשוננו אבל משמעות האחרונים הב"ח בסיומן ל"ז והדרישה בס"י ל"ח והש"ך כולם מסכימים להחמיר כדעת מהרש"ל וז"ל דאם לוחך בכבד לריך שדיח"ת תחלה מן דם צעין שעליו וק"ל ועיין ב"ש"ע סימן ס' וכתב בתשובת מנחם ל"ד שאלה ק"ו דאומן ישראל שטושה בורית שקורין (בל"א זיף) ולריך לטועמה אי סגי ליה במלח ששם לתוכו דמותר לטועמו ולרקוק" כיון דבורית פגומה לגמרי אפילו קודם שנתבשלה וכיון שפוגם מותר ע"י טעימה אפילו לכתחלה כיון שאינו אוכל עכ"ל: [ד] ואי לא טעים ביה. לפי מ"ש בס"ק ג' בשם הש"ך דקים לה ולהגאונים דמלתא דלא שכיח דמרה יהא נטולה לגמרי והרגילות הוא שנבלע במקומו וכו' היה נלע"ד לכאורה בלחם לא נמלא המרה וקודם שטעים בדוכתא בל כבד ונטל הכבד ד"ס להחמיר מק"ו מנאכדה הריאה קודם בדיקה דאפילו המחמירין בריאה כמבואר ב"ד ריש סימן ל"ט היינו משום דריאה עלולה לטרוף מפני הסכנות ושאר טריפות דשכיח בה משא"כ כאן דלא שכיח דמרה יהא נטולה ואמרינן בודאי שנבלע במקומו אכן למעשה ל"ע ד"ל דשאני התם דלא אמילד ריעותא כלל ואמרינן נשחטה בחזקת היתר

כלל וסי פ"ט. בדיני מחול וכוליא וכבר שנקבו או שנלקו וכו' שנים עשר דינים:

א אמרין בגמ' נבי מחול אם נמלה כשירה ואם ניקבה בקולשי' כשרה [א] ואם ניקבה בסומכיה טריפה [ב] ודוקא שלא נשתייר כעובי דינר זהב שלא ניקב אבל אם נשתייר כשר וכתב ב"ד בשם הרשב"א דאם נשתייר חציה של מחול שלא ניקב כשרה דודאי עובי דינר זהב אינו יותר מחצי' וכתב בהגהות המרדכי [ג] דכל מה שדבוק לחרם קרוי סומכיה ולא יותר וכ"כ ב"י בשם ר' ירוחם וכתב המי"ד בשם הרשב"א דאם נחתך במקום עביו שחוא טריפה וכתב ב"י דכן הסכמת הפוסקים וכתב בשערים וז"ל נקרע [ד] או נמוק [ה] או נשתנה מראית הבשר בסומכיה טריפה והוא דלא נשתייר כעובי דינר זהב אבל אם נשתייר כשר [ו] דלא גרע מניקב וכן הוא בהגה' מיימון דכל שהבשר רע יש להטריף וכן הוא במרדכי פא"ט דף תשל"א ע"א וכתב עוד דאם היה מים אפי' סרוחים במחול כל שהבשר שלם סביבו כשר ונראה דהיינו דוקא כעובי דינר זהב וע"ש במרדכי שהאריך במעשה כזה:

ב כת' חיד' בסי' מ"ג בשם הרשב"א מחול של עוף עגול כענב' ואינו דומה לשל בהמה לפיכך יש מי שחורה שאין הנקב פוסל בו ועליו אנו סומכין [ז] שכבר הורה זקן עכ"ל:

ג אם נמצאו [ח] ב' מחולים כשר כיון שאפי' נימל כולו כשרה עכ"ל מי"ד וכ"כ הדא"ש וכ' בתשובת הרשב"א דאם היה יתרת דבוק בסומכיה דמחול טריפה דכל יתר כגמול דמי היינו כאלו נימל ממקומו (היינו הוא ומקומו) הדבוק בו והוי כניקב המחול בסומכיה דמריפה אמנם יש חולקים וס"ל דפי' כל יתר כגמול דמי הוי כאלו האבר שדבוק בו לגמרי נימל וא"כ אפי' בסומכיה כשר וזה הפי' עיקר והסכימו עליו רוב הפוסקים וכ"כ ב"י בסי' מ"א ולפי' אפי' דבוק בסומכיה כשר וכ"כ ב"י דלא כאו"ה דכתב דאם דבוק בסומכיה לכ"ע טריפה ובהגה' ש"ד כתב על מחול שהי' דבוק בו חתיכה של בשר כמין יד ובא מעשה לפני מהר"א והטריף עכ"ל ומפורש שם דס"ל כסברא הראשונה וטוב להחמיר [ט] במקום דליכא הפסד מרובה מיהו נראה דאין להטריף אלא אם יש ביתרת הוא צורת המחול אבל אם אין לו צורת מחול לא מקרי יתרת כמו שנתבאר לעיל סי' פ"ו: אמרין

מנחת יעקב

מוגלה ולא חמר כן במחול דפסול בו מה שכשר בריאה דהיינו לענין חסרון מצפנים וכן נראה דעת מהרש"ל אלא דמ"מ מסתפינא להקל כיון שלא נמלא מפורש בפוסקי' עכ"ל ויפה עשה שלא ראה להקל בזה דהריאה שמביא מסוגיא דש"ס דחולין דף כ"ה ע"ב מכשר בריאה וכו' אין ראייה כלל להמעין שם בש"ס וגירסת הר"א"ש בסוגיא זו ע"ש גם מ"ש דלא גרע מריאה כוונתו כמ"ש מהרש"ל פא"ט סימן פ"ו דהא בריאה מטרפינא לקותא מבחון כ"כ שהוא אפילו לקותא וחסרון מצפנים לא הוי חסרון א"כ כ"ש בהני אברים שאין לקותא מבחון מטרף בכל שהוא מכ"ש שאין חסרון מצפנים מטרף גם זו אין ראייה דהא מסיק בש"ס שם דף כ"ה דאין לדמות טריפות זו לזו ואין ללמוד כ"ש זו מזו ואפשר דדעת מהרש"ל דהא דאמרין אין אומרי' בטריות זו דומה לזו היינו דוקא חומרא וקולא בשני חלאים ואברים משא"כ כאן דלענין לקותא גופא איכא לדחמו בריאה מבחון ולד להקל בלקות מצפנים איכא למילף מק"ו וכן משמע קל"ה מפירש"י שם וזה ג"כ כוונת הט"ז שם ומ"מ למעשה אין להקל אלא"כ בהפסד מרובה דאז יש לסמוך על דברי מהרש"ל והט"ז ויש לזקק לזה מ"ש בס"ק א' דאין לך בו אלא חידושו: [ה] או כשתנית מראה הבשר. וכתב הט"ז בסימן מ"ג ס"ק ו' והש"ך בס"ק ד' דאף דעת הרב דאין לאסור אלא כשהבשר לקוי מחמת שינוי אבל שינוי מראה לחוד אינו מוסיף וכ"פ מהרש"ל והב"ח: [ו] דלא גרע מניקב. וביקב דוקא שאין מחט לפניו אבל בנמלא מחט תחוב בו ויש לחוש לנקי' שאר אברים אז יש להטריף כ"כ הט"ז והש"ך שם בסי' מ"ג והשיגו על הב"ח דמכשי' בזה: [ז] שכבר הורה הזקן. הסכמת כל האחרוני' הב"ח ומהרש"ל והש"ך והט"ז דראוי להחמיר לעלמו: [ח] ב' טחול'. בתשוב' ז"ל שאלה ז"ח פסק דאם אחת ניקב בסומכיה' אם ידעי' איזה היא היתרה והיתרה ניקבה לית לן בה וכשרה אבל אם אינו ניכר איזהו היתרה ושינה' עומדים בשוה ושיניהם הם בגידול אחד מספק מטרפינא ע"כ וכן מבואר לקמן ס"ק י"ז בכולי' שכן הסכמת האחרונים אכן נראה דמיירי דוקא שאינו ניכר שהנקב בא ע"י חתלת הבריאה דאל"כ מכשיר בכל ענין אפילו במחול וכמ"ש לעיל ס"ק א' בשמו ודלא כמשמעו' הסימני' של תשובת ז"ל שכתב שהשאלה היה בניכר שכן הוא מתחלת בריית' ובאמת חוץ השאלה והתשובה לא הוזכר מזה כלום: [ט] במקום שאין הפסד מרובה. מהרש"ל וב"ח פסקו דאף בה"מ יש להחמיר וכן הסכמת הט"ז בסי' מ"ג אכן הש"ך שם בס"ק ט' כתב שכדאי המהר"ש"י והרא"ש והרמב"ם והטור ורי"ו והב"י לסמוך עליהם במקום הפסד עכ"ל ועיין

כלל פ"ט. [א] ואם ניקבה בסומכיה טריפה. וכתב הט"ז בסימן מ"ג וז"ל נשאלתי אשר נמלאו בחיזה גליל עגלים שיש להם נקב מפולס במחול בראש העצ וסביב הנקב מצפני' מקיף עור המחול וניכר שנבראת כך יש להתיר ע"ש דבריו באורך ובספר נה"כ השיג עליו ואין דבריו מוכרחים כלל ובפרטות מה שמביא שם מדברי הרשב"א בתשובה סימן שפ"ג אין סתירה כלל וכבר ביאר בתשובת פ"ח דק"ס סי' ע"א דברי הרשב"א באורך ומסכים עם הור"א הט"ז וכן משמע קל"ה מלשון הרמב"ן שהוא בתה"א להרשב"א דף ל"ט והוצא ג"כ בט"ז סימן כ"ה ס"ק ד' דהטחול להכי נטרפת ביתרת משום דהוי כניקבה ע"י אדם משמע דחסר בידי שמים מותרת ועוד דנקיבת הטחול חידוש הוא דנימל כולו כשר ואין לך בו אלא חידושו כמ"ש הב"י בסימן מ"ג ע"ש ועיין עוד שם בלמח דק שכתב שכן הדין בכל האברים הפנימים שאין להם חלל בפנים אם ניכר שנבראת כך, בנקב מפולס יש להכשיר אבל באברים שיש להם חלל וניקב לחוץ החלל אז אף אם ניכר שנבראת כך יש לאסור אכן באותן אווזות שיש להם על ראשם נולות זקופות למעלה כעין כרובל דעלם המוח שלהם נסדק לארצו וכן הוא מתחלת ברייתו והיינו דביתיהו יש להכשיר ע"כ תוכן דבריו שם: [ב] ודוקא שלא נשתייר כעובי דינר זהב. לקמן סוף כלל י"ז מבואר דבמחול לא מהני סתימת חלב או שאר בשר דוקא שיהא מגוף הטחול ומבואר בט"ז ס"ק ה' דגם העור הטחול לא מקרי סתימה ולא מלטקף לשיעור עובי דינר זהב והש"ך בנה"כ חולק עליו גם בתשובת מהר"י הלוי כתב בפשיטות דקרום הטחול סתימה מעלייתא היא ולא דמי לחלב טמא שאינו סותם היינו מטעם דלא מהדקה והוי תותב משא"כ קרום הטחול שדבוק מאד: [ג] דכל מה שדבוק לחרם. אף שבמקום הדבוק יש ג"כ בשפה דק קל"ה מ"מ הוא בכלל סומכיה ואם ניקב טריפה כ"כ הט"ז בסימן מ"ג ס"ק א' וכ"כ בתשובת מהר"י הלוי סי' ל"ה ובלחם חמודות דף קס"ח בפא"ט הביא מעשה שנעשה פה פראג במחול שניקב מקום העצ דהיינו מקום שאינו דבוק רק מונח על הדרם והטריפות המור"י והשיג הוא עליהם ודעתו להכשיר וסיים כך אני דן להלכה ולא למעשה הואיל וזרקתה מפי החבורה לאסור: [ד] או נימוק. וכתב הט"ז בס"ס מ"ג וז"ל וכל דמה שאסרו בגמרא או ליקוי צלד העצ היינו כשהתחיל מבחון והולך לפנים אבל אם הטחול מבחון שלם ולקוי בפנים אין לאסור דלא חמיר מריאה דאמרין בזה חסרון מצפנים לא שמי' חסרון יתדע מדאמר בגמרא כשר בריאה פסול בכוליא דהיינו

ד אמרינן בגמרא נישלו הכליות כשרה הלכך אם נמצאו שלשה כשרה וכתב הרא"ש שם וכן [י] אם נקבו או חסרו אפי' הגיע החסרון והנקב [יא] עד הלובן כשרה וכ"כ המ"ד וכן פסק הב"י וכתב הכל בו מאחר דאם הקמינה הכוליא טריפה כ"ש נימוחה או נימוקה מחמת חולי ואין להכשיר אלא בחסרה [יב] מתחלת ברייתה ולפי זה צריך לבדוק במקומן אם הכים שלהם מלא חלב ואין שם כי אם החושין לבד או ניכר שזהו תחלת ברייתן וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיה לה כליות אלא שנמוחו וטריפה עכ"ל ודבר זה יתבאר לך עוד לקמן:

ה וכתב המ"ד ואם נמצאו מים בכוליא אם הם זכים כשרה אבל אם הם עכורים או אפילו זכים וטריחים טריפה וכן הוא בגמרא ודוקא שהגיעו המים עכורים [יג] עד הלובן שבכוליא [יד] אבל בלאו הכי כשרה וכתב ב"י דאין חילוק בין אם נמצאו המים בכוליא עצמו או בשלחופית שבכוליא וכתבו וזוהו אשר"י בשם הגאונים דאם נמצא דם בכוליא דכשרה וכ"פ באו"ה כלל נ"ג וכתב הטעם [טו] משום דכוליא כולה דם משמע אבל אי נשתנית מראה המים לצבע אחר מקרי עכורים וטריפה וכ"כ הרשב"א בתשובה על מראה מים שהיה מראהו כעין דבש והטריפה והכי נהוג דלא כב"י דכתב דמכשרינן בדם ש"מ דאין להטריף בעכורין אלא בעכורין לגמרי: ו אמרינן בגמרא דאם לקחה בכוליא אפי' באחד מהן טריפה ואיזהו ליקוי כל שנתמסמם הבשר עד שאם יאחו אדם במקצתן מתמסמם והוא שיגיע הליקוי עד הלובן שבה והיינו הלובן שבאמצע הכוליא וכתב ב"י דכן עיקר שם טריפה שם טריפות בכוליא אלא אם כן הגיע למקום חריץ [טז] ואם לקחה במקום חריץ לחוד שם טריפה ששם עיקר מקום חיות' עכ"ל אמנם באו"ה כלל נ"ג משמע דם"ל דנקטינן להלכתא [יז] דטריפה בלקותא אפילו לא הגיע למקום חריץ וכתב המרדכי פא"ט דף תשל"א ע"א מעשה שהיה כעין מכה על כוליא מגבה בחלב וחתכו הכוליא לשנים [יח] ולא היה מכה בפניו והכשירוהו עכ"ל וכן הוא בהג"ה אשר"י וכתב ב"י בשם הרוקח סי' שצ"ח דאם נמצא [יט] אבן בכוליא כשרה כי משם יורד לגיד הערוה ובשם א"ח כתב מעשה שהיו אבנים קטנים בכוליא עד מקום חריץ ושם היה שלם והכשירוהו עכ"ל ולפי דברי הרוקח משמע דאפי' נמצאו האבנים במקום חריץ כשר משום דהיינו רביתיהו ואפשר דגם הא"ח מודה בכך אלא שנקט המעשה כמו שהיה וכנ"ל דמאחר דדרך האבן לגדל בכליות והוא מה' רופאים אין להטריף אפי' במקום החריץ וכתב ב"י דו"ל כתב בעל הציטור מסתברא דלובן בכוליא לקוחא הוא וכל שינוי מראה פוסל בה ואם היא ירוקה כשרה עכ"ל וכתב ב"י דמראה ארמומית כולו או מקצתו אינו פוסל בכוליא דכולה היא אדומה ונ"ל דהא דקאמר ירוקה כשרה הוא ג"כ דוקא במראה ירוק [כ] הנקרא גע"ל שנוטה ג"כ לאדמימות אבל שאר ירוק ככרתי אי שקורין בל"א טריפה דהוא שינוי מראה וטריפה:

ז ואמרינן בגמרא [כא] כוליא שהקמינה טריפה וכמה תקטן ותטרוף בבהמה דקה עד כפול ופול בכלל טריפה יתר

מנחת יעקב

ועיין בש"ך סימן מ"ו ס"ק י"ד דכתב הוא עלמו דאין ראיה מהכרע' הטור ורי"ו שהם תלמידי הרא"ש מ"מ עכ"פ כדאי המה רש"י והרמב"ם והרא"ש לסמוך עלייהו וטור ורי"ו אגב גררר נקט: [י] אם נקבו או חסרו הרא"ש לא כתב חסרו רק נחתך וניקב אבל הטור כתב חסרו וכתב מהרש"ל בפא"ט ולא נהירא שהרי לא מטרפינן נתמסמם אלא דחשיב כאלו אינו וא"כ כ"ש נחסר עכ"ל ועיין בט"ז סי' מ"ד ס"ק ב' שהשיג על מהרש"ל בזה וכתב דנתמסמם יש לחוש שיגדל הכאב ויפסיד גם מקום החריץ משא"כ נחסר עכ"ל. ול"כ דגם הרא"ש והטור לא קאמר אלא בניקב ונחסר שלא ע"י חולי דע"י חולי הוא כמו לקותא וכ"כ האו"ה כלל כ"ג אף שהב"ח בס' מ"ד כ' דלמעשה לריך להתיישב בדבר מ"מ נחסר ע"י חולי עכ"פ אין להקל כיון שלא נזכר בדברי הרא"ש כלל וכמ"ס מהרש"ל: [יא] עד הלובן כשרה. ועד בכלל נמי כשר ט"ו וש"ך בס' מ"ד ופשוט בש"ס ופוסקים: [יב] מתחל' בריית'. לאו דוקא דה"ה אם ניטלו בפעם אחת בידי אדם וכ"כ הב"י בש"ע סי' מ"ג ועיין בט"ז בס' מ"ד ס"ק י"ג ובש"ך מה שמיטבים שם דברי הכל בו שלא יקשה עליו קושית מהרש"ל והב"ח: [יג] עד הלובן. ועד בכלל שדרך שיגע תוך הלובן וכ"כ הט"ז בס' מ"ד ס"ק וי"ו ובש"ך ס"ק ח' ואם יש ספק אם הגיע הלקות' עד החריץ כגון שנטלו כלב קודם דריקה הוי ספיקא דאוריית' ולחומרא וכ"כ בתשוב' מהר"ש די מדינא סי' ל"ה ול"ו ובדברי ריבות סי' ש"י ע"ס: [יד] אבל בל"א כשרה. לפי דעת האו"ה שהביא הרב בסמוך דין וי"ו אפילו שלא הגיע למקום הלובן טריפה בעכורין דדוקא במכת חרב לריך שיגיע ללובן כ"כ האו"ה שם להדיא וכן פסק מהרש"ל בפא"ט סי' פ"ו וכן דעת הש"ך והט"ז בס' מ"ד ע"ס ועיין בתשו' דברי ריבות סי' ש"י ומוכת חרב דאוסר דהיינו שהכה בכח דרך שמכין בחרב דאז אוסר אם הגיע למקום חריץ ועיין בש"ך ס"ק ז' וח' וט"ז ס"ק ה' וי"ו ע"ס: [טו] משום דכוליא כולה דם. ולהכי לא נקט הטור דם דכל שכן הוא מן המים זכים כן כתב הטורי זהב ואין להקשות מכאן דג"כ כולה דם ואפ"ה נימוק הכבד והיה לדם טריפה כמבואר בסמוך ד"ט אין לדמות טריפות זו לזו דהא בכבד כל שנימוק אפי' מים זכים טריפה

יתר מכאן כשרה ובגסה [כנ] עד כענבה בינונית ודוקא כשהקמינה מחמת חולי אבל אם קטנה בתולדה כשרה ומראיתה מוכיח עליה ופי' הרין פא"ט דף תרכ"ב ע"א כי חזינן דהקרום שלה כוויץ בידוע דמחמת חולי נעשה אבל אם העור אינו כוויץ אלא שהוא כמדת כוליא מוכח שכן נכרא' מתחלת' וכשירה וכתב ב"י בשם מהר"י חניב הא דקאמר כענבה בינונית אינו ר"ל ענבה ממש [כנ] אלא הכוליא של בהמה גסה עשוי' חתיכות חתיכות נפרדות קצת זו מזו ואחת מהן נקרא ענבה:

ח כתב במי"ד בשם הרשב"א יש מגדולי המורים שהורו שאין טריפות בכוליא של עוף אע"ג שיש לדון ולאסור כבר הורה הזקן עכ"ל וכ"כ ב"י בשם א"ח והאגור בשם מהר"א:

ט אמרינן במשנה פא"ט נישלה ככר טריפה ואמרינן בגמרא שאם נשתייר ממנה כזית במקום שהיא חיה פי' שהוא מקום שהיא תלויה בו [כד] וכזית במקום מרה כשרה וכתב באו"ה כלל נ"א וי"א מקום שהיא חיה ר"ל [כה] מקום שהיא דבוקה לכליות על כן בעינן נ' זתים בג' מקומות עכ"ל וכתב שם הרא"ש דכעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו וכתב הי"ד ובעינן שאלו שני זתים נשארו שלמים אבל מרודדים או מתלקטים או כרצועה או יבשים שנפרכין בצפורן טריפה רכנמולה דמי [כו] אבל אם התלע כשרה [כח] וכ"ש אם התלע הכבד במקום אחר וכ"כ ב"י בשם הרשב"א ודלא כהר"ן דמטריף אם התלעו אלו הב' זתים ואמרינן בגמרא דאם נרדלה הכבד ממקום חיבורה ועדיין היא מחוברת במרפשא של הכבד כשרה כתב ב"י בשם הרוקח דאם נימוק הכבד טריפה כדאמרינן פ' מי שאחזו האי דמא דאזי מכבדא לית ליה תקנתא עכ"ל ומשמע [כט] דאפי' אם נשתיירו שני זתים הנזכרים משום דסופן להיות נימוקין ג"כ וכן משמע לשון דלית ליה תקנתא ודלא כב"י דכתב דאם נשתיירו שני זתים אלו דכשרה וכ"כ באו"ה וז"ל כתב בפרנס ככר שהיא נפוחה ועבה ונרקב יש לעיין בריאה אם לבנה היא כצמר גפן טריפה ואם אדומה היא כשרה דהדרא בריא עכ"ל:

י כתב הי"ד וז"ל כתב הרמב"ם קני הכבד והמזרקים שבו הדם מתבשל אם ניקב אחד מהן טריפה ולא נראה לי דהא מכשירינן אפי' בניטל כולו חוץ משני זתים הנזכרים עכ"ל וכתב ב"י דדעת הפוסקים בדעת המור ודלא כהרמב"ם וכתב בעל הלכות גדולות דאי אינקב מרפשא דכבדא טריפה וה"ה אם נמצא שם מחט טריפה מספק וכ"כ במרדכי [ל] על חצר הכבד שניקב שהוא טריפה ואם מסרך כשר עכ"ל ומצאתי בבדיקת ישינים דאם נסרך חצר הכבד לבית הכסות או נדבק שם [לא] צריך בדיקה [לב] שמא יש מחט וקוץ בכרם וכן עשו מעשה בזה וכן אני ראיתי בעיני בבודק א' שברק בזה ומצא יתר גדול בכרם ומצאתי עוד כתב בשם מהרי"ל

מנחת יעקב

כשר בכל ענין עכ"ל: [כו] אבל אם התלע כשר. משמ' דניטל כל הכבד ונשתיירו ב' זתים ואותן ב' זתים התלעו ג"כ כשר' וכ"כ הב"ח בסיומן מ"א ודעת מהרש"ל שצריך שיהא בין הכל לבד נקבי התלע' כו' במקום מרה ובמקום חיות' עכ"ל. וכתב הש"כ בס' ס"ח ס"ק ה' שגם הרב וז"ח מודו לזה: [כח] וכ"ש אם התלע במקום אחר. ואפי' התלע סמוכין הכבד ג"כ כשרה ב"י שם: [כט] דאפי' אם נשתיירו כל האחרונים השיגו על דין זה ואף הרוקח לא קאמר אלא בלא נשתייר הב' זתים וכדמוכח להדיא בש"ס דגיטין פ' מי שאחזו וכ"כ בתשובת משאלת בנימן סי' כ"א וכן הוא הסכמת הט"ז והש"כ בס' מ"א ע"ש וכן ראיתי ממ"ז חמי זקני הגאון שהורה הלכה למעשה כדבריהם: [ל] על חצר הכבד. יש גורסין מלד הכבד אבל האחרונים השיגו עליהם וכתבו שהוא ט"ס ול"ל חצר הכבד וכ"כ הש"כ בס' מ"א ועיין בטורי זהב שמיישב ג"כ גירסא דמלד הכבד ע"ש: [לא] לריך דדיקה. וכתב בתשובת חוט השני בס' ס"ט מ"מ אם אירע שעריו הפרש מתוכה ולא בדקו אחר מחט נראה להכשיר דסירכת הכרם הוי רק חששא בזה ימלא מחט שם ואי לא תלין הסירכת בהפסד' ליחה בעלמא ועיין שם שמיישב על דרך זה לשון הרב בהג"ה ס"ס מ"א אבל באמת משמעות לשון הרב אינו סובל פירושו ומשמעו דכל שלא בדק אמרינן דבדלוי יש שם מחט או קוץ עד שבדק ולא מלא כלום וכן משמעות לשון הרב כאן ובסיומנים לקמן וכן הדין בכל דבר שצריך דדיקה אם לא בדקוהו כמבואר בש"ע סיומן מ"ח וסיומן כ' סעיף א' בהג"ה וכן פשוט בכל הפוסקים דכל היכ' דאיכא ריעותא בחזקת איסור עומדת עד שיבדוק וכמו שהאריך בזה בתשובת מהר"ש מדינה סי' ל"ה ודברי ריבות סי' ט"י ועיין לעיל כלל פ"ז ס"ק כ"ג וע"ל כלל ל"ד ס"ק ח': [לב] שמא יש מחט או קוץ בכרם. ואם נמצא שם מחט אף שאינו תחוב בו כלל מצפנים אלא מונח על הפרש יש להטריף אע"ג דבס' מ"ח ס"ח בהג"ה כ' כה"ג להכשיר בכל ענין וא"ל שום דדיקה מ"מ סירכא זו היוולא ממנה למרפא הוי כקורט דס דכתב בש"כ וט"ז דטריפה היא אפילו לא נתחב בו כלל כמו גבי וושט בסיומן ל"ג ס"ט בהג"ה כ"כ בתשובת חוט השני סי' ס"ט וכתב בתשובת למח ל"ד סי' מ"ט כתב ג"כ דסירכא כזו הוי כקורט דס אף שהשיג על הש"כ וט"ז בקורט דס גופה וכתב דכל שלא נתח' בו כלל אף בקורט דס אינו נערף כלל ול"ד לוושט ע"ש ואין דבריו מוכרחים ובערכות המולא

מהר"ל דאם ניקב חצר הכב' מריפה היינו דליכ' למתלי במשמוש ידי דמבחי אבל אי איכא למתלי תלינן ואם היה שם חושין לבנים סביב הנקב [לג] ודאי נעשה מחיים ומריפה:
יא ואם נמצאו שני כבדים מריפה דכל [לד] יתר כנטול דמי אף האבר הראוי להיות וכ"כ הרא"ש והרמב"ם פ"ו מה' שחיטה וכ"כ ב"י וכ"ש אם נחסרה מתחלת בריית' דמריפה עד כאן לשונו:
יב ואם נפלה לאויר והוריקה הכבד כנגד המרה או כנגד בני מעי' או שחוריקה במקום השני זתים הנ"ל היינו כזית במקום מרה וכו' במקום שהיא חיה מריפה דכל שהוריקה לאחר שנפלה לאויר הוי כאלו נשף וכ' הרא"ש דלא מטריפין בהוריקה רק כשיודעין שנפלה אבל אי לא ידעין אע"ג דחושין שנשתנו בני מיה לא תלינן בנפלה לאור אלא בשינוי טבעי' דפעמים מחמת רוב שומן או כחש משתנית וכן הוא דעת דמרדכי פא"ט וכ"כ שם הר"ן [לה] והכי נקטינן וכ"פ מהר"א בשעריו שער ל"ה דא"צ להדר ולשאול אם נפלה לו ור' דמ' זקנין היתר ודלא כב"י דפסק כמקצת רבנותא דאוסרין אפי' לא ידעין דנפלה לאיר והרא"ש כתב עוד דרין נפולה לאור לא שייך בבהמה כלל וכ"פ ב"י אמנם הר"ן והמרדכי והג"ה אשר"י פא"ט כתבו דאין חילוק בין עוף לבהמה וכן דעת הראב"ד והרשב"א וכ"פ באו"ה כלל נ"ד [לו] והכי נהוג וכתב ב"י בשם הר"ן דאם נפלה לאור ולא ידעין אי נחמרו בני מעי' ואם לאו צריכה בדיקה ואי ליתא קמן למבדקה מכתמא אסורה [לז] ויש להחמיר בדבריו עכ"ל וכתב הרשב"א דאין הירוק פוסל בכבד אלא בירוק ככרתי שהכבד הוא ירוק כביצה [לח] אם הוא שומן וכן יראה לי שאין הירקות פסול בעוף בייתי שיש במינו מדברי שכל המדברים ירוקים ככרתי וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא לעית' נ"כ בייתי ירוק עכ"ל דיני מחט הנמצאים בכבד יתבאר לך לקמן בסימנים:

כלל וסי' צ. דין ניקור ג"ה ובו שלשה דינים:

א בפג"ה תנן גיד הנשה [א] נוהג בבהמה והיה ואינו נוהג בעוף וצריך לנקר בירך החיה כל מה שהוא אסור משום ג"ה כמו בבהמה ואפי' שומן הניד אסור בחיה כמו בבהמה דאין חילוק ביניהם אלא דברי' האוסרין משום חלב דא"צ לנקר בחי' אבל כל דבר האסור משום דם או ג"ה דינן שוה בחי' ובבהמ' וכתבו הפוסקים דאין ג"ה נוהג בעוף משום שאין הקף שלו עגול מיהו אם נמצא לו כף עגול נוהג בו רק שאין צריכין לבדוק אחריו אם הוא עגול ואמרין בגמרא דנוהג בירך ימין ובירך שמאל וכתב באו"ה [ב] דנוהג בשליל הנמצא בבהמ' אע"פ שאין צריך שחיט' מ"מ גידו אסור וצריך ניקור והכי נהוג וכ"כ ב"י בשם מהר"י בן חביב דצריך ניקור גיד אבל לא ניקור חלב וכתב דכן ראוי לנהוג והוא דעת הרמב"ם ודעת הרבה גאונים כמ"ש המרדכי פג"ה ע"ג דהרי"ף והרא"ש ורש"י ס"ל דאינו נוהג בשליל ראוי לחוש לדברי המחמירין:

ב פסק הרמב"ם והרא"ש ג"ה מותר בהנאה וכ"פ האו"ה דמיכרין הגידין לעכו"ם העושין מלאכה בגידין וכ"פ ב"י אך כתב דבספר הזוהר איתא דאסור בהנאה לכן טוב ליוהר עכ"ל ואין דבריו נראין דסתם ספר הזוהר הוא דברי ר' שמעון בן יוחאי והוא סתם ר' שמעון המוזכר בתלמוד שאסרו בהנאה ור' יהודה פליג עלה בגמרא ומתירו

מנחת יעקב

כלל וסימן צ. א [א] נוהג בבהמה ומיה. לשון הפוסקים והש"ע סימן ס"ד אף אם נמלא שאין הקף שלו עגול: [ב] דנוהג בשליל. מסתימות לשון הרב משמע דאף שלא כלו חדשיו ולא הפריס על גבי קרקע מ"מ הגיד אסור אף דחלבו מותר והוא דעת הרשב"א בחידושו ובמה"א דף כ"ז ע"א וע"כ בבית שני שער חמישי בשם התוספות ובמשמרת הבית שם נותן טעם לדבריו וז"ל ומה שחמה מה הפריס בין חלב וגיד שזה מותר וזה אסור ואפילו בזמן שחמה אין כאן חיוב דהכא לא מקרי חלב שור או כשז או עז והכא קרי גיד הנשה דלא תלי בשור או כשז דעם יליתו נאסר עכ"ל וכ"כ הראב"ן בסו' רע"ה וכן נראה מדברי האו"ה כלל כ"א דין ג' שכתב בשם הרמב"ם והמרדכי דג"ה נוהג בשליל אף שלא הפריס על גבי קרקע אע"פ שחלבו מותר עכ"ל ועל כרחיך ל"ל דמיירי דלא כלו חדשיו דל"כ לא שייך לומר אף שחלבו מותר דהא הוא עלמו כתב שם בדין זה בשם הרמב"ם דאם כלו חדשיו אף שלא הפריס על גבי קרקע חלבו אסור אלא נראה פשוט דמיירי בלא כלו חדשיו אבל באמת המעיין ברמב"ם פ"ו ופ"ח מהמ"א מצאנו מדבריו דגידו וחלבו שווים הם וכל שלא כלו חדשיו ולא הפריס ע"ג קרקע חלבו וגידו מותר וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ם וכן מצאנו בסו' סימן ס"ד דכן דעת רוב הפוסקים להחיר הגיד ובש"ע סימן ס"ה סעיף וי"ו כתב ויש אומרים שנוהג בו אם שלמו חדשיו ומלאו חי וכתב הרב בהג"ה שם ונהגו להחמיר כסברא אחרונה עכ"ל ובאמת ל"ע כיון דהמנהג להחמיר הוא ע"פ דברי מהר"י חביב שהביא הב"י סימן ס"ד והרב כאן שצריך ניקור גיד אבל לא ניקור חלב והוא כדברי הרשב"א ע"ש בב"י באריכות וסיים שראוי לחוש לענין גיד השליל וא"כ אף בלא כלו חדשיו ראוי לחוש וליוהר וכא"ה ול"ע. וגם לשון הרב כאן שכתב והוא דעת הרמב"ם על דברי מהר"י חביב אינו מדויק כלל דלהרמב"ם ושאר פוסקים דין החלב והגיד שווים ואולי ע"פ הוא ול"ל הרשב"א במקום הרמב"ם וכמו ש

דין שהוצא בב"י מדברי הר"ן פא"ט דף תרפ"ז דצאחר איברים לזון המסס ובית הכסות אם נמלא בחללן מחט כשרה אלא ח"כ לתחב שם וכדאמרין גבי יסב לה קון צושט דדוקא ביסב הוא דחיישינן עכ"ל וא"כ די לבא מן הדין להיות כדון ולאסור ע"י קורט דם או כסירכא דדמי לקורט דם: [ג] ודאי נעשה מחיים ומריפה. ומבואר בב"י בסו' מ"א דאם נסתם הנקב והעלה ארוכה דמותר והשתא אחי שפיר דלא תקשה על הראב"ן בתשובה סי' קס"ב שפסק לאסור סירכה בריאה דרך נקב הטרפס לכבד מטעם סירכות הריאה (והוצא דברי הראב"ן אלו בב"י בסו' ל"ט ובש"ע שם) ולא אסור מטעם נקב הטרפס. אלא ודאי דמיירי דנסתם הנקב ע"י סירכא וק"ל ודלא כמ"ש מהר"ם מדינה צביאוריו ל"ד סי' מ"א שהראב"ן חולק ע"ש: [ד] יתר כנטול דמי. וכתב מהרש"ל פא"ט סי' י"ח דאם היתרת מתחיל למטה מאותו כזית במקום חיותא פשיטא דכשרה עכ"ל וכ"כ הש"כ בסו' מ"א ס"ק ט"ז דזה גרע טפי מאלו נמלא יתרת כבד שאינה דבוקה לכבד כלל כיון שנמלא למטה ממקום מרה וחיותא אינה אלא תלתלי כבד וכן משמעות הט"ז בסו' ל"ה ס"ק ד' ע"ש דבריו באריכות: [ה] והכי נקטינן. בש"ע סי' נ"ב סעי' ו' כתב הרב הלשון ויש לסמוך אמכשירין ופי' הש"כ שם ס"ק ט"ז דוקא בהפסד מרובה: [ו] והכי נהוג. וכתב בלבוש בסו' נ"ג דהיינו שלא במקום הפסד מרובה: [ז] ויש להחמיר בדבריו. משמע מדברי הרב דאף בבהמה דינא הכא אכן הש"כ בס"ס נ"ב סעיף ז' כתב דבהמה אין לאסור אלא כשראינו שנפלה לאור וגשתנו בני מעיים אבל אי ליתא קמן למבדק לא מחזיקין איסור בבהמה אך אי איתא קמן לכחילה בעי בדיקה ואי בקיאים עכשיו בבדיקה זו עיין באו"ה כלל כ"ו דין י"ג וע"ש בש"כ: [ח] אם הוא שומן. משמע דמשה"ה אפי' בלינו שומן ג"כ מותר אבל מהרש"ל אסר בעוף כחוש כ"כ הש"כ בסימן נ"ב ס"ק כ"ו וכתב עוד שם דיש מי שאומר דה"ה בלב וקורקבן דינו הכי ויש חולקין:

ומתירו בהנאה והלכתא כוותיה [ג] ולכן אין ראיה מדברי הוזהר לכאן וצוה כתב בית יוסף בעצמו במור אורה חיים סימן כ"ח :

ג וכתב ב"ד גופו של גיד הנשה אינו אלא בעץ בעלמא ואין בו טעם ואעפ"כ אסרתו תורה על כן אינו אוסרת תעורבתו בפליטתו והקונק' והשומן של גיד יש בו טעם לפיכך אסרין תעורבתו בפליטתו עכ"ל וכתב ב"י והכי נקטינן ואע"ג דיש חולקין רוב הפוסקים הסכימו לדברי רבינו עכ"ל והכי נחגיג דג"ה אין בו טעם [ד] ואינו אוסר בפליטתו ודלא כאו"ה דכתב מאחר דק"ל דמותר בהנאה מכלל דיש בגידין טעם דאי לא הכי לא חייב בכלל מדהותרה נבילה בהנאה גם גידה הותר בהנאה ומה ילפינן דיש בו נתינת טעם דאי לא הכי לא חייב בכלל הותר מכירת נבילה לנכרי וזה אינו דלאו בהאי מלתא תליא דהא דמותר בהנאה חיינו טעם אחר כראיתא באשר"י וכ"כ ב"י בהד"י בשם רמב"ן והרשב"א דאע"ג דמותר בהנאה אין בגידין טעם :

כ"ל צ"א. בדיני המזמן הראש או רגלים ברמץ להסיר שערן והיבהוב תרנגולים וכו' דינים הלוקים :

א כתב ח"י בסי' ס"ה המזמן הראש ברמץ למלגו צריך לכוין שיחא בית השחיטה לסמא פרי שיוזב חרם דרך שם ואם הניחו על הצדדי' המוח והקרן אסורי' לפי שהרם מתקבץ בתוך חלגולת ומסתבשל המוח בתוך הרם הניחו על נחיריו ונעץ בו קנה או ד"א מותר לא נעץ בו שום דב' אסור עכ"ל ומבואר בסי' ע"א דה"ה אם נצל נמי דין' הכי וכ' עוד בסי' ע"א וה"ה אם נקב בעצם חלגול' נגד הקרו' והניחו על הנקב שפיר דמי עכ"ל [א] ולכתחלה אין לצלות שום ראש שלם אפי' הניח על בית השחיטה דחיישינן שמא יתהפך אצדדים כ"כ הראש כלל ב' סי' כ"ג ומ"ש דאם הניחו על הצדדי' ולא דין ביה מידי דהמוח והקרן אסורים הכי נהג [ב] דלא כמ"ש בסי' ס"ה דגם המוח שרי ודלא כדברי האגור שכתב בשם מהר"ל [ג] לאסור כל הראש אלא הראש שרי והמוח עם הקרו' אסור וכ"פ באו"ה וכ"פ ב"י :

ב וכל זה לא מיירי אלא בנצלה כך או שטומצו ברמץ להסיר השערות אבל אם בשלה בקדרה קודם שהוצי' מוחו בעינין ס' [ד] נגד כל המוח וכ"כ הרמ"מ בשם הרמב"ן וכתב שכן דעת הרמב"ם וכתב ב"י דכן דעת הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם הגאונים והכי נקטינן [ה] ודלא כמ"ש המרדכי בשם ר' קלונמים על ראש אוזו שנתבשל בקדרה עם המוח והכשירוהו לפי שלא היה בדמו כזית וזה אינו נכון דאין חילוק בין אסור כזית או פחות מכזית דחצי שיעור אסור מן התורה ובעינין ששים נגדו מידו כתב ב"י בשם א"ח דכל מה שבקדרה מצטרף לבטל הדם שבמוח ולא בעינין ס' מן הראש עצמו לפי שהרם שבמוח יוצא דרך בית השחיטה ודרך החוט' ע"י רומב ומתפשט בכל הקדרה ולכן כל הקדרה מהני לבטל וכן עשו ר"מ ור"י מעשה בזה עכ"ל ול"נ דיש להחמיר לפי מה דכתבתי לעיל גבי לב וכבר שנתבשלו דאמרינן חגי' [ו] וה"ה באן כנ"ל :

ג כתב האו"ה כלל י"ז דמותר לחתוך הראש ולהסיר השער על האש אפי' אותביה אצדדים הואיל ואינו מטמינו ברמץ שמונה במקום אחד תמיד וכן ברנלי' עכ"ל וכ"כ ר' ירוחם בספר אדם וחוה נתיב ט"ו וכן משמע מדברי הר"ן פתח דלתא ע"א :

ד כתב עוד ב"ד כתב הרמב"ן המהבהב אוזים ותרנגולי' באור לחרוך שיורי הנוצה שעליה צריך לרחוץ בית השחיטה כדי שלא יבשל דם בית השחיטה ויבלע בבשר ואח"כ מעבירו באש ולא ישא אותו הרבה באש כדי שלא יבלע דמו בבשרו ע"י חום האש ומסתרך בו הרבה ואינו יוצא ע"י מליחה עכ"ל ומיהו אם לא רחצו בדיעבד אין לחוש וכ"כ הר"ן פנ"ה וכ"כ באו"ה וכת' הר"ן פנ"ה דה"ה אם פתחו העוף ונטלו בני מעים משם צריך גם כן לרחוץ הדם מבפני' קודם ההבהוב הואיל והדם עליו בעין וכמדרמה לי שאף לכתחלה לא נהנו ליוהר ונ"ל הטעם משום דנהגו להבהב ע"ג קש ותבן ובוה אין לחוש שמא יבלע דם וז"ל האו"ה ונהנו עתה להבהב באש של קש ותבן ואומרי' שאין לו חמימות כל כך ואין מבליע הדם ומ"מ יזהר שלא ישא הרבה במקום א' שלא יבלע בבשר עכ"ל וכתב במרדכי ריש ג"ה יש נשים מולחין בית השחיטה קודם שמתקני' הראש באש גזירה שמא יצלה וטעות הוא כיד' דהא אח"כ בשמולחין הראש [ז] בלע ממנו כל הדם שכבר פלט לכן לא ימלחנו רק ידיחנו תחלה עכ"ל וכבר נתבאר דהבהב שלנו נהנו אפי' בלא הדחה תחלה מטעם שכתבנו : ה וכתבו הפוסקים ומותר למלוג תרנגולת ברמץ כי אין בה מקום שיתקבץ בה הדם וכתב בת"ה סי' קס"א שלא נהנו עכשיו למלוג תרנגולת ברמץ כלל שמא ימלגנו עם בני מעים שבתוך דהוי כבדא עלוי בשרא דלכתחל' אסור

מנחת יעקב

י"ח ועמ"ס שם : [ה] ודלא כמ"ש המרדכי בשם רבי קלונמים בתשובת ר"י מינץ סימן י"ט ורנ"ט זמ"ס ומהרש"ל בפנ"ה סי' י"ג מדמיקס מאד ליישב דברי המרדכי והבאר שבע פ' ח"ט דפ"ב ע"ב וע"ג דוחה דבריה' שם באריכות ומסיק עיקר כדעת האו"ה דלעולם אסור הראש משום חתיכה נעשה נבילה וכ"כ ה"ח בסימן ס"ח ועמ"ס לעיל כלל ט"ז : [ו] וה"ה כאן ואם אין בחתיכה עלמו ס' נגד המוח והקרן או לריכין ס' נגד כל החתיכה (ולא אמרינן שהעלם מפסיק שאין הראש בולע יותר משאר כל מה שבקדרה וכה"ג כתב הש"ך בסימן כ"ב ס"ק ח' משום דשמא נפלט דרך בית השחיטה או מנחיריו וזוהי מיושב מה שהקשתי לעיל כלל ט"ז ס"ק ו' על הש"ך ודו"ק) וכבר נתבאר כל זה לעיל סוף כלל כ"ז ועיין בש"ך סימן ס"ח ס"ק ט' : [ז] בלע ממנו כל הדם. וסיים המרדכי שם ונאסר ואין לו חקנה שוב ואף דהוא מוך פליטה לירו ואגב דיפלוט ליר יפלוט ג"כ דם שבלע י"ל מכל מקום כיון שמסתם מדיחין אחר המליחה קודם הטמנה וכל שהודת נסתמו נקבי הפליטה וכמ"ס הרצ לעיל כלל וי"ו סוף

וכמ"ס ה"י שם : [ג] ולכן אין ראיה מדברי הוזהר. וכ"כ ה"ח בסימן ס"ה ומ"מ כתב כמ"ס ה"י דנכון לזהר בדבר והכי בעלנו בש"ע בסימן ס"ה פסק בפתס דמותר בהנאה : [ד] ואינו אוסר בפליטתו. מדקדק וכתב בפליטתו דוקא אינו אוסר אבל ודאי דאוסר תעורבתו אם הוא שלם ואיזו מכירו מטעם צריה או אם הוא נמוח שאינו ניכר לריק ס' נגדו וכמבואר לעיל כלל מ"א ע"ס :

כ"ל צ"א. [א] ולכתחלה אין לללות שום ראש שלם. לשון הראש' אלא רגלין להסיר המוח ולמלוג תחלה קודם ללייה : [ב] דלא כמ"ס בסי' ס"ה. עיין בב"י שם שמיישב דברי הטור שלא יהיו סותרים זה את זה וע"ס בב"י ובפרישה : [ג] לאסור כל הראש. באמת גם מהר"ל אינו אוסר כל הראש רק שכתב שם טעם וישב לנהוגין לאסור כמבואר בדבריו בתשובתו סי' קל"ג אבל באמת גם דעתו להסיר הראש : [ד] נגד כל המוח. לשון הפוסקים לפי שאף במוח יש דם ואף שנמלח הכל אסור ועיקר דינים אלו מחבליהם לעיל כלל וס"י ע"ו דין

אסור מיהו אם עבר ומלגה ברמץ מותרת כל התרנגולות [ח] מלבד הראש שכולו אסור משום דאין להבחין בקרום של מוח וכן נוהגין וכ"כ באו"ה ובהג"ה ש"ד משמע דאף הראש אין אסור אלא שנהגו להשליכו אפילו קודם שנשמן ברמץ ובש"ד משמע בדברי או"ה דלא כספר אדם וחוה דכתב דאינו אסור רק המוח בלבד : וכתב במי"ד כשמולגין הרגלים א"צ למלחם תחלה אלא שצריך להסיר ראשי הטלפים כי הם מעמידין הדם עכ"ל ומיהו אם לא הסיר הטלפים לא נאסרו הרגלים וכן משמע במרדכי והר"ן ריש פנ"ה ובהג"ה ש"ד כתב בשם מהרא"י דאנן נוהגין [ט] להסיר ראשי הטלפים ואם לא הסירן מה שכתוך הטלפים אסור והשאר מותר וכ"פ באו"ה והכי נהוג דלא כב"י דכתב דבדיעבד אפי' מה שכתוך הטלפים שרי מיהו אם ניקב הטלפים הוי כאלו הסירן וכ"כ ב"י ונ"ל דכל זה לא מיירי אלא במטמינים ברמץ ולבן צריך להסיר הטלפים אבל אם מהבהב באש כמו שמהבהבין העופות משום שיוירי הנוצות שעליו אין צרי' [י] להסיר הטלפים דהרי ההגהב אינו מפליט ואינו מבליע כמו שנת' כנ"ל : וזהו דכתב הי"ד דאין צריך למלח' תחילה כן כתב המרדכי ריש פנ"ה וכתב דיש מחמירין למלחם קודם מליגה ולהדיחם ואח"כ מולגין אותם כהוגן עכ"ל וכ"כ ב"י בשם ספר התרומה וספ"ג והנהגות מיימון ובאו"ה דזוהו המנהג הכשר מיהו בקצת מקומות נוהגין בדעת הי"ד דאין מולחין תחילה רק לאחר המליגה ואם מלחין קודם המליגה ולא אח"כ נמי כשר דאין השערות מעכבין לפלוט הדם כמ"ש הי"ד סי' ע"א [יא] והכי נוהגין לכתחילה וצריך לנקוב הטלפים קודם מליגה ואם מלחין בלא נקיבת הטלפים כתב במרדכי בהנהגות פנ"ה דהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב ואסור כל מה שכתוך הטלפים וכן דעת מהרא"י וכתב בארוך וחכי נהוג [יב] דלא כב"י דמתיר בדיעבד אף מה שכתוך הטלפים וכבר נתבאר לעיל כלל וסי' פ"ו :

כלל וסימן צ"ב. בדין מחט שנמצאת בריאה ובו ב' דינים :

א כתב המי"ד מחט שנמצא בריאה אם הריאה שלימה נופחין אותה אם עולה בנפיחה כשרה בין אם המחט דקה או עבה ואין חילוק בין קופא לגאו או לבד ואם הייתה חתוכה או אפי' שלימה וישעליה [א] קורט דם [ב] נגד המחט בחוץ טריפה עכ"ל ובסמ"ק כ"ב דבזמן הזה אין דנין בריאה דין שלימה [ג] דאין אנו בקיאים בנפיחת הריאה וכל ריאה שנמצאת בה מחט דיינן לה כדיון חתוכה וכן הוא בהג"מ פ"ו וכ"פ מהרא"י בשעריו שער ל' ואין חילוק בין מחט קטנה או עבה כיתר דלא כהג"ה ש"ד שכתבו בשמו דאין מוחין ביד המקילין לדין דין שלימה אם נפחה וכן ב"י פסק להקל :

ב כתב ב"י ואם נמצא המחט בסמפונ' רבה דריאה כשרה וכתב הר"ן דאפילו איתא לריאה קמן אינה צריכה בדיקה עכ"ל וכ"פ בש"ד ובשערים דמהרא"י שער ל' ומאחר דאין הריאה צריכה בדיקה א"כ אין חילוק בין חתוכה ושלימה דאפי' בחתוכה יש להבשיר אם נמצא המחט בסמפונא רבה דריאה ודלא כאו"ה דאוסר אם היא חתוכה ושאר דיני טריפות הריאה נתבארו בדברי הפוסקים הראשונים ואחרונים ז"ל ולא ראיתי לסדרן בכאן מאחר שהרב המחבר ש"ד לא דיבר מהם הנחתי כמו שאר דיני טריפות שלא נתבארו בזה החיבור : כלל

מנחת יעקב

ומשום דהכ"ח איזל לשטתו דפסק בסיומן מ"ח סעיף ו' דבהמסס ובית הכוסות וז"ל ונ"ל דכל שניקב מב' לדים וסרוך הדם אפי' אינו רק סביב המחט מצפנים ואין שם קורט דם בחוץ כלל נמי טריפה (וכ"כ הש"ך בסיומן מ"ח ס"ק כ"ו שכן הסכמת כל האחרונים וכן מבואר בכלל ל"ד דין ב' ע"ש) עכ"ל וא"כ ביאור דברי הכ"ח כד הוא דאם אין קורט דם אפילו מצפנים אז ודאי לאחר שחיטה ניקבה וכשרה כמו בהמס' וז"ה ואפילו אינו עולה בנפיחה אצל היכא דיש סביב המחט מצפנים קורט דם אז בודקין ע"י נפיחה דאם אינו עולה בנפיחה א"כ ודאי שניקבה לחוץ וכיון שיש קורט דם מצפנים הוי כמו בית הכוסות שניקבו מעבר לעבר ויש קורט דם מצפנים שטריפה וה"ה כאן אצל אס עולה בנפיחה ודאי לא ניקבה לחוץ וקורט דם הוא רק ממה שניקבה צפנים וכשרה כמו בצ"ה שניקב מעבר אחד אצל היכא דיש קורט דם מבחוץ נגד פי המחט אז אף שעולה בנפיחה טריפה משום דאי אין שם מכה קורט דם מגיין כל זה נ"ל פשוט וברור כוונת הכ"ח ונילל מכל הקוסיות של הש"ך אך מ"מ למעשה ל"ע דאולי שאני ריאה שהמשקים משפשים הקורט דם ואין אומרים בטריפות זו דומה לזו וכמ"ש הפרישה והש"ך שם ול"ע : [ב] נגד המחט מבחוץ טריפה. וה"ה אם נמצא שם סירכא נגד המחט הוי כקורט דם וכמ"ש לעיל כלל וסימן פ"ט ס"ק ל"ב וכ"כ להדיא בתשובת מהר"ש מדינה בצאוריו ל"ד סיומן ל"ו וכ"כ בהגהות שחיטות החדשים עולת ילחך בשם גאון א' שהורה לאיסור ושלל מהני בזה בדיקות הסירכות ע"י מיעוך : [ג] דא"ל בקיאות יש ובש"ע סי' ל"ו סעי' י"ז בהג"ה פסק הרב בהפסד מרובה יש לסמוך על הבדיקה ומהר"ש פא"ט סי' מ"ז פסק כהג"ה ש"ד דבקיאין בבדיקה ובש"ך בסי' ל"ו ס"ק ל"ג מכריע בין הדיעות וכתב דהיכא דנפחה ולא הרגישו במחט ואח"כ מלאו בחתיכה מחט אז אין לסמוך על הבדיקה אצל אס מרגישין המחט במשמוש היד אז יש לסמוך על הנפיחה עכ"ל. ונכון הוא : כלל

דין ה' ע"ש שכתבתי שיש חולקים : [ח] מלבד הראש. ואף שגכשו אין מולגין ברמץ אלא ע"ג קש ותבן ומ"מ נוהגין להשליך הראש אף דמשמעות האו"ה כלל י"ז דין ח' דוקא בטומנו ברמץ ובגתלים וכה"ג יש להשליך הראש ל"ל מטעם שכתב מהרא"י כיון שחותכין אותו משום חתיכת ורדין חו' לא חשיב על כן זורקין אותו ובאוחז ובר' אוחז נוהגין רק להסיר המוח וקרום כיון שחשיב ועיין מ"ש מהרש"ל בפנ"ה סיומן י"ב ובאו"ה טעם למנהג זה ועי' בט"ז סי' ס"ח : [ט] להסיר ראשי טלפים. וכתב רבינו ירוחם בספר א"ז נתיב ט"ו סוף אות י"ח וראיתי שחותכין מעט מן החד שבטלפי' קודם מליגה ויולא הדם דרך שם וחומך צענין שחותך מעט מעט כף הרגל והוא עשוי נקבים נקבים ויולא הדם מיד שם כשמשומין על האש למלוג וכן ראוי לעשות עכ"ל ובדאי דבריו נכונים לכתחלה אצל בדיעבד שנקב הטלפים דהיינו המנעלים לבד סגי כמשמעות הפוסקים והשלחן ערוך : [י] להסיר הטלפים מלשון הרב בסיומים שכתב אין איסור אס לא הסיר הטלפים משמע דלכתחלה יסיר הטלפים וכן כתב הרב בד"מ הובא בש"ך בסיומן ס"ח ס"ק ט"ו וע"ש בש"ך שכתב שמהרש"ל אוסר אף בחירוף ונ"ל דמיירי שמונה במקום אחד עכ"ל : [יא] והכי נוהגין לכתחלה. ומהרש"ל באו"ה ובפנ"ה סי' י"ב כתב דהעיקר למלוח אחר המליגה והדחה וזה מלוח מן המובחר עכ"ל : [יב] דלא כב"י. עיין לעיל כלל ט"ו ס"ק ל"ד :

כלל צ"ב. [א] קורט דם. ואז אפילו עולה בנפיחה טריפה וכתב הכ"ח בסיומן ל"ז דאם אין קורט דם אפילו ניקב לחוץ כשר דודאי לאחר שחיטה נעשה כמו בבית הכוסות עכ"ל וכתב הש"ך בסיומן ל"ו ס"ק ל"ב וז"ל ותימא דהא אדרבה משמע איפכא דאם איתא דבריו למה כתבו כל הפוסקים והטור דנופחין נפיחה זו מה טיבו הלא אס יש קורט דם אפילו עולה בנפיחה טריפה ואם אין שם קורט דם אפילו אינו עולה כשרה כיון דלאחר שחיטה נעשה עכ"ל ולע"ד נראה דאין זו תימא כלל

כלל וסי צ"ג. בדין מחט שנמצא בכבד ובו ג' סעיפים:

א [ח] מחט הנמצא בכבד אם היא קטנה בכל ענין טריפה בין אם הכבד חתוכה או שלימה בין קופא לבר בין קופא לגאו בכל ענין טריפה הכי היא מסקנת הגמ' והפוסקים וכו' ב"ד בשם הרשב"א שנקרא קטנה כל זמן שאינה עבה כנרעין של תמרה שאז אינה ראויה לנקוב ואם היא עבה כנרעין של תמרה אז אם צד העב לצד חוץ טריפה ואפילו היא כול' תוך הכבד דודאי נכנסת דרך הושט ונקבה ונכנסה משם לכבד ואם צד העב לצד פנים כשרה דאלו נכנסה מחוץ לא היתה יכול' לנכנס דרך קופא שהוא עב כל כך ואין חילוק בזה בין אם הכבד שלימה או חתוכה וכן הוא מסקנת רוב הפוסקים והכי נהוג ודלא כהר"ף והרמב"ם ורש"י שיש להם שיטות אחרות בזה וכתב ב"י ואם דמחט [ג] תחוב' בעוכי הכבד ביושר בין קופא לגאו או לבר טריפה דודאי דרך הושט נכנסה ונפלה על הדופן הכבד דאלו נכנסה דרך סמפון לא היה אפשר להתק' לגמרי ולתחוב בעוכי הכבד עכ"ל:

ב כ' ב"ד ובשערים מדורא ואם נמצא בסמפונא רבה דכבד [ג] כשרה בכל ענין עכ"ל וכו' ב"י דכ"כ רבינו ירוחם והר"ן וכן משמע בגמרא:

ג ואם נמצאת מחט [ז] במרפשא דכבדא כתב בעל הלכות גדולות שהיא טריפה:

כלל וסי צ"ד. בדין מחט שנמצא בקורקבן ובהמס' ובית הכוסות:

א כתב ב"ד מחט שנמצא בהמס' וכו' או בקורקבן אפי' המחט תחוב בהם רק שלא נקבה מעבר לעבר הופכין אותו ובודקין מבחוץ [ח] אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב כולו וטריפה [ג] ואם לאו כשרה ואין חילוק בזה בין אם ראש העב לצד חוץ או לצד פנים או אם המחט קטנה או גדולה דמאחר דאיכא באיברים אלו אוכלים מרחיקין המחט שתוכל לנכנס אפי' דרך העב שלה ועיין לקמן בסמוך כיצד נוהגין:

ב כ' ב"ד ואם נקבה [ג] המחט מעבר לעבר ועודנו תחוב שם בודקין אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט בידוע שקורט שחיטה ניקב כולו וטריפה ואם לאו אחר שחיט' דחק ועבר וכשרה דכיון דהמחט עודנו שם אלו עבר מחיים היה הדם סביבו אבל כשאין המחט לפנינו אסור כשניקב כולו אפי' אין בו קורט דם עכ"ל וכו' המרדכי דאם ניקב המחט מעבר לעבר אפי' אין קורט דם על המחט [ז] רק סביב המחט או סביב הנקב טריפה ואם לא ניקב' רק מעבר אחד אינה טריפה אא"כ קורט דם נגד המחט ממש וכו' ב"י בשם רבינו ירוחם דקורט דם לאו דוקא אלא [ה] היה אם נמצא חלודה דינו כנמצא דם בין לענין ניקב מצד אחד או משני צדדים וכן הוא בשערים דמהרא"י שער ל' וכו' עוד המרדכי והתוס' דמחט לאו דוקא אלא היה כל דבר כגון קוץ או דבר אחר דאיכא למסרך ביה הדם דינו כמחט וכו' ב"י דכן דעת שאר פוסקים ונראה מדברי ב"י דהכי נקטינן אמנם באו"ה כלל ס"ב כתב דאם נקבה המחט משני צדדים כ' בא"ז [ו] דהאידנא נוהגין להמריף אפילו אין חלודה ולא שום דם או שאר ריעותא דאין אנו בקיאים לבדוק וכתב שם בגליון דהכי נוהגין דאם ניקב רק מצד א' ולא מעבר לעבר ריש להכשירו אם אין קורט דם נגד פי המחט דמאחר דלא ניקב רק מעבר אחד לא אמרי' דאין אנו בקיאים לבדוק דאין זה בקיאות גדולה לראות אם יש קורט דם נגד פי המחט משא"כ בניקב מעבר לעבר דצריך לבדוק סביב כל אורך המחט והנקב ואיכא למימר דאין אנו בקיאים ועוד [ז] דהרמב"ם והרא"ש ס"ל דאם לא ניקב רק מצד א' אפי' בדיקה לא בעי ואע"ג דלכתחלה יש לבדוק אם נמצא עליו קורט דם כדברי הפוסקים המחמירין מ"מ כדאי המה הרמב"ם והרא"ש לסמוך עליהו אם לא נמצא עליו קורט דם ושלא נאמר שאין אנו בקיאים וכן המנהג להכשיר אם לא נקבו רק מצד א' מיהו דוקא אם בא לפני חכם קודם שנמלח או הורח אבל אם נמלח כתב ב"ד וז"ל כתב הר"פ אם מלחו או הדיחו אפי' אין עליו קורט דם אסור דחיישינן שמא עבר ע"י מליחה או הדיחה עכ"ל ומלשון אין עליו קורט דם אסור משמע דקאי א'ניקב מצד אחד דבעינן עליו קורט דם ואפילו הכי טריפה מאחר שהדיחו או מלחו אמנם בהג"ה סמ"ק משמע קצת דקאי א'ניקב משני צדדים דמהני ליה בדיקה לפי

מנחת יעקב

דמשמע' הטור בקורקבן אם נקב מצ' לדדים דטריפה אף בלא קורט דם וכו' פ"ה הט"ז בס"י מ"ח ס"ק י"ז והש"כ בס"י מ"ט ס"ק ד' השיג על זה ע"ש שדכריו נכוני' שכן משמעות גדולי הפוסקים אף לענין דינא אין נפקות' כ"כ דהא פסק הרב דאף צ"ה והמס' אין לסמוך על הבדיק' אף צ"ה מ"י להקל כמ"ס בס"ק ו' וא"כ ה"ה בקורקבן וק"ל: [ז] רק סביב הנקב. וכתב בהגהות שבוטף ספר האו"ה והא"ב גם כן בס"כ בס"י מ"ח ס"ק כ"ו דמסתמא אם הוא רחוק קצת מן הנקב ברוח קש וכו' ג' נמי טריפה עכ"ל ואפי' אין קורט דם מבחוץ רק מבפני' ג"כ טריפה בניקבה משני לדדים עיין מ"ס לעיל כלל ל"ב ס"ק א': [ה] ה"ה אם נמלח חלודה. וכתב בהגהות פרישה סי' מ"ח ודוקא בחודה של מחט אבל באמצע המחט כשרה כ"כ מהרש"ל בשם מהר"ם מינץ עכ"ל: [ו] דהאידנא נוהגין להמריף. וכתב הב"ח דיש להכשיר בהפסד מרובה אף בזמן הזה ע"י בדיקתו וכתב הש"כ בס"י מ"ח ס"ק למ"ד וכן ראוי להורות דהא מהרש"ל ושאר אחרוני' לא כתבו כלל חומרא זו דאין אנו בקיאים בכה"ג עכ"ל: [ז] דהרמב"ם והרא"ש ס"ל דאם לא ניקב רק מצד אחד אפי' בדיקה לא בעי. הרב נמשך בזה אחר דברי הב"י בס"י מ"ח שהו"י כן ממשמע' הרא"ש והרמב"ם והב"ח בס"י מ"ח והט"ז בס"ק י"ב השיגו על הב"י והרב ודעתם דלכ"ע צריך בדיקה אחר קורט דם אפי' בניקב מצד אחד ובאמת אין דבריהם מוכרחי' כלל וכבר עמד עליהם הש"כ בס"י מ"ח ס"ק ל"ב ובנה"כ שם וכדאי

כלל צ"ג. [ח] מחט הנמלחת בכבד. בתשובת למה לך סי' ק"ז כתב על חתיכת כבד לאחר שללחה ובשלה ואלו מחט תחובה והיה המחט כולה טמונה ותחובה בחתיכת כבד ולא היה ניכר בו סביב המחט קרישות דם והיה האשה המתעסקת בכבד מחט' תחוב' צבתי נפש שלה ובלעדיה שיש לחלוח שנטשה אחר שחיטה שנפלה מחט ולידד' להקל בהפסד מרובה ובכבוד ועונג שבת ע"ש: [ז] תחובה בעוכי הכבד. פי' ואינו פונה לגד הסמפון על כן אמרין דרך הושט נכנסה ונפל על דופן הכבד באלכסון ונכנסה הקופה תחלה ואח"כ ראש המחט על כן קופה לגאו כן מבואר מלשון הרב בד"מ סי' מ"ח וא"ב ש"ע שם בהג"ה: [ג] כשרה בכל ענין. ואם חידה של מחט יולא לחלל הגוף יש מטרפין ויש מכשירין ועיין בש"ך סימן מ"ח ס"ק ז': [ד] במרפשא דכבדא. כבר נתבאר דין זה לעיל כלל פ"ט דין י' עמ"ס שם:

כלל צ"ד. [ח] אם נמלח עליו קורט דם. וה"ה אם נסרכה למקום אחר הוי כקורט דם וטריפה ואפי' אינו תחוב בו כלל וכמ"ס לעיל כלל פ"ט ס"ק ל"ב ואע"ג דאין סרכא אלא צריח' כמבוא' בס"י מ"ו מ"מ הכא דאיכ' מחט שאני וכו' בתשוב' ז"ל סי' מ"ט ע"ש דבריו באורך ועיין לקמן כלל ל"ה מדין הקורקבן: [ז] ואם לאו כשרה. לקמן כלל ל"ה דין א' כתב הרב דנוהגין להחמי' בהמס' אפי' ניקב מצד אחד: [ג] המחט מעבר לעבר. משמע מזה דאקורקבן נמי קאי אכן בד"מ סי' מ"ט כ'

לפי דברי הפוסקים דלעיל וא"כ אם ניקב רק מצד א' אפשר דכשר אפילו אם הדיחו או מלחו וכ"ש לדברי הרמב"ם והרא"ש דלא מצריכין בדיקה כלל בניקב מצד א' [ח] ומ"מ יש להחמיר אם לא בשעת הדחק או הפסד מרובה וכ' הרשב"א בתשו' סי' תש"ס דאם לקחו המחט משם [ז] בלא בדיקה הוי כאלו הורח או נמלח עכ"ל: ג' וכל זה לא מיירי אלא בנמצא המחט בפנים אבל מצד חוץ טריפה [י] אפי' לא ניקבה מעבר לעבר דלא עדיף ממחט שנמצ' בחלל הגוף דטריפה וכן הוא בהג"ה מיי"ו והתו' והמרדכי ורבי' ניסים ופשוט הוא וכ"כ ב"י דהוא הסכמת הפוסקי' [יא] דכל מחט הנמצא בחלל הגוף טריפה ולכן כתב הש"ד דמחט התחובה [יב] בשלל של ביצים טריפה וכתב ב"י עוד בשם ספר אהל מועד דאם נמצא נקב מצד חוץ ולא ידעין אם הוא מחמת עצמו ובשר מאחר שאינו נקוב מעבר לעבר או אם בא מחמת קוץ ומחט וטריפה דהוי כמחט הנמצא בחלל הגוף ופסק דיש להתי' מבח ס"ס ספק שמא לא ע"י מחט ואת"ל ע"י מחט שמא לא ניקבו מהאיברי' הפנימי' שנמרפה בהם וכ' ב"י [יג] שכן עיקר אע"ג דיש חולקין:

ד' כתב ב"י בשם תשובת הרשב"א [יד] קטן שמצא מחט תחוב בכרם אם הקטן חריף ויודע לכוון בדברים אלו יש לאסרו על פיו דהא רגלים לדבר כל שנמצא המחט:

ה' כתב הרשב"א בתשובה סי' שע"ד מחט שנמצא בקורקבן וכולה נבלעת בעובי הבשר ונשאר כחצי אצבע מצד הכים גם מצד חוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תלינן להקל דדרך פנים באתה דדרכו לבא דרך וושט עם המאכל ובהג"ה ש"ד כתב בשם מוהר"ם [טו] לאסור בכה"ג וכ"פ באו"ה וכתב דה"ה לבית הכנסת שמונח שם המחט תוך העור כבירה דטריפה ואם ניקב הבשר בין חופק והקורקבן כתב בש"ד דהוי ספק טריפה ויש להחמיר מספיקא:

כ"ל וסי' צ"ה. בדין נקיבת איברים הפנימיים וכו' ב' דינים:

א' אמרינן בגמרא והוא הסכמת הפוסקים אם ניקבו המסס ובית הכנסת במקום שדבוקים זה בזה אפי' הנקב מפולש מזה לזה כשרה דהא בלאו הכי מחוברין ודבוקים ביחד ונקב חולך מזה אל זה שהאוכל חולך מזה אל זה ואם הנקב בשאר צדדים שאינם דבוקים ביחד אם הנקב מפולש מעבר לעבר טריפה ולא מועיל שם סתימת שומן שעליה כי חלב טמא אינו סותם ואפי' בחיה שהוא טהור כל שכנגד' בבחמ' טמא וע"ל כלל וסי' שאחר זה ואם לאו שלא ניקב מעבר לעבר כשרה וכן הוא מסקנת הפוסקים דלא כרש"י דמטריף בהמסס אפי' אינה מפולש אמנם בת"ה סי' קס"ח פסק כרש"י דהמסס [א] אפי' לא ניקב נקב מפולש טריפה וכ"פ באו"ה [ב] דאנו נוהגין כרש"י ומעמו של רש"י הואיל ואין לו עור עב אלא דק [ג] חיישינן שמא ניקבה מדופן לדופן והבריא

מנחת יעקב

שקורין כל"א ציליג היה נסדק ונחלק על פני כל ארצו באמלעו ממש עד שחל ברוח אוחז קרש דק הבולט היה מלד זה וחל חסד מלד זה והפסק ציניהם כרוחם אלצעיים על פני כל ארצו ובאותו הפסק היה נראה מבחוץ הלב והכבד כרוחם אלצעיים והיה נראה שמתולדתו נחלק העלם כנ"ל בשוה ע"ש שהכשיר: [יב] בשלל של צילים. בתשובת אמונת שמואל סי' י"ח כ' דתרנגולי הגמלא' בדוכס צילים נקדשים שקורין גשווארני חייער שיש להכשיר ועיין בש"ע סי' מ"ה מדין השליח: [יג] שכן עיקר. הט"ז בס"ס מ"ט סעיף קטן ג' החמיר בדין זה ופסק לאיסור מפני דהוי ספק ספיקא שאין יוכל להתהפך ועי' לקמן בקונטרס ספיקות מבואר דכה"ג חשיב ספק ספיקא גמור וכן השיג עליו הש"כ בספר נה"כ: [יד] קטן שמלא מחט. עיין בט"ז סימן מ"ח ס"ק י"ט לענין נאמנות עכו"ם בכיוולא בזה ושהשיג על תשובת מהר"ם מלובלין ע"ש בנה"כ ועיין בש"כ ר"ס נ' וכבר בררתי דין נאמנות עכו"ם לעיל כלל נ"ט: [טו] לאסור בכה"ג. וכתב בש"ה דף ע"ו ע"ב וז"ל ושמעתי מגדול אחד דהרשב"א ומהר"ם לא פליגי דהרשב"א מיירי במונח בעובי בשרו דתלין דדרך פנים באתה ומהר"ם מיירי שהיה מובלע לאורך הקורקבן ובאמת הוא תיך יפה ואז יתקיים דברי שניהם אמנם אין להקל גם מדברי מהרש"ל משמע שס"ל דמהר"ם מטריף בכל ענין שכתב על מהר"ם הטעם מבחוץ במקום בשר ראוי להתרפא יותר שהוא רך מצעור הפנימי שהוא קלף קשה ומאחר שאינו ניכר מבפנים בודאי בא מן החוץ עכ"ל ובהפסד מרובה פסק הרב בש"ע להקל ועיין בט"ז סי' מ"ח ס"ק י"א:

כ"ל צ"ה. [א] אפי' לא ניקב נקב מפולש טריפה. והיינו דוקא בניקב ע"י מחט דלא חיישינן שמא הבריא כיון שדופנו דק אבל כשניכר שנעשה ע"י חולי כשרה כן הסכמת כל האחרונים כמ"ש הש"ך סי' מ"ח ס"ק י"ב וכ"כ הט"ז שם בס"ק י"א ע"ש: [ב] דאנו נוהגין כרש"י. ובמקום הפסד מרובה כתב הרב לקמן בסימנים דיש להכשיר אף בהמסס ובעובי בית הכנסת יש להכשיר בכל ענין אפי' לא נשאר רק מעט מעור המילון שלא ניקב כשרה כן מבואר שם בת"ה סי' קס"ה ודוק' בעובי של בית הכנסת אבל במקום הדק של בית הכנסת דינו כמו בהמסס וכ"כ הש"כ שם בס"ק י"ג וס"ק כ"ב: [ג] חיישינן שמא ניקבה. וכתב

וכדאי המה הב"י והרב לסמוך עליהם עכ"פ ע"י בדיקתנו דדעת הרבה פוסקים דאנו בקיאים בזה כמ"ש בס"ק ו' אכן מה שמחמיה הש"כ שם בס"ק ל"ב על הב"ח והרב וז"י שחשבתו מהם דה"ה הרא"ש פא"ט גבי תחב לו קוץ בושט פסק בהדיא דא"ל בדיקה כמו בהמסס וב"ה אלמא דבהמסס ובית הכנסת פשיטא דאין לריך בדיקה וכה"ג קשה על הטו' ע"כ תוכן דבריו שם ובידאי לא עיין היטב בהרא"ש דהרא"ש בשם הראשון פא"ט לא כתב דכשר בושט אלא בלא נמלא קורט דם בחוץ ולהכי מדמי להמסס וב"ה דהיכי דאין קורט דם בחוץ דאין חוששין שמא הבריא וה"ה בושט וכן מבואר להדיא בטור ובש"ע שם סי' ל"ג וכ"כ הב"ח להדיא בסו' ל"ג ס"ק כ"ב אבל אחר קורט דם אפשר לריך בדיקה גבי וושט וא"כ הוא הדין לגבי בית הכנסת: [ח] ומ"מ יש להחמיר. הטעם כיון דאיכא ריעותא לפנינו כל זמן שלא בדק בחזקת איסור עומדת עד שיבדוק וכמ"ש לעיל כלל פ"ט ס"ק ל"א ומ"מ בהפסד מרובה מיקל הרב מטעם כיון דהרמב"ם והרא"ש אינם מצריכין בדיקה כלל מפני שלא חשבו ריעותא אס לא ניקב משני לודים והב"ח והט"ז בסו' מ"ח מחמירין בכל ענין ועיין מ"ש בס"ק ו': [ט] בלא בדיק'. משמ' אף דלא הי' ידוע אס לא ניק' לחוץ ג"כ כשר ובאמת בתשו' הרשב"א עלמו סי' תש"ס ור"ג משמע דמטריף בכה"ג משום דנספקא איסור עומדת דשמא ניקב לחוץ וכ"כ הש"כ בסו' מ"ח ס"ק כ"ה ושכן פסק הב"ח להחמיר בכה"ג אף בהפסד מרובה מיהו דעת מהרש"ל נראה להכשיר אף בכה"ג וכן הוא דעת הרא"ש וכמ"ש בס"ק ל"ב עכ"ל הש"כ: [י] אפי' לא ניקבה מעבר לעבר. וכן היכי דאיכא שינוי מראה הבשר לריעותא אפי' לא ניקבה מעבר לעבר טריפה וכן מבואר בש"ע ס"ס נו"ן ע"ש: [יא] דכל מחט הנמלא בחלל הגוף. עיין בש"ע סי' נ"א כמה חילוקי דינים לענין מחט בחלל הגוף אשר לא נתבארנו כאן ועיין בט"ז סי' מ"ג ס"ק ד' וכתב מהרש"ל בפא"ט סי' ע"ו בניקב נקב מפולש לחלל הבהמה ולא נראה קוץ או מחט שלריך בדיקה נגד הנקב והיכי דלא נמלא ריעותא יש להכשיר והיכי דלא בדק או שאי אפשר לבדוק דינו כמ"ש ב"י בשם ספר אהל מועד שיש להכשיר מטעם ס"ס ועיין בתשובת למח דק סי' ע"ו שמכשיר באווחא פטומה שהיה העור שלם מבחוץ העגם האמלעי הבולט כמו קרש דק שהבשר משני לודים

וחבריא משא"כ בעובי בית הכוס' ולפי זה חיישין בכל דבר שיש לו עור דק ועיין בתרומת הדשן סי' קס"ה:
ב הקורקבן דינו כבית הכוסות ואם [ד] ניקבו זה בלא זה כשר עד שניקבו שניהם זה כנגד זה אבל אם ניזבו
ז: שלא כנגד זה כשר ואם ניקב [ה] ושומן שעליו סותמו כשר וכתב בת"ה סי' קס"ה דאם ניקב הכיס הפנימי
וגם הבשר החיצון רק מעט נשאר נגד הנקב או המחט שלא ניקב אע"פ שאינו עב כל כך מאחר שאין ריעותא
נראה בבשר מכחוי כשרה ולא חיישין שמא הבריא:

כ"ל וסי' צ"ו. בדין נקב ששומן סותמו או שאר בשר ובו דין א':

א אמרין בגמ' זא"ט הדורא דכנתא שניקב א' לחבירו כשר דחבירו סותמו ומגין עליו וכ"ש אם ניקב לצד
השומן והוא הכנת' דכשר דחלב מהור הוא דאמרי' בגמ' כל חלב מהור סותם חלב טמא אינו סותם חוץ
מקרום שעל חלב וחלב שעל הכרכשיא שקורין טבחי שאף ע"פ שהן מהורין אינן סותמין וחלב חיה שכנגדו
בבהמה טמא נמי אינו סותם וכתבו החוס' [א] דכל שומן העוף סותם וכתבו עוד דאינו סותם [ב] אלא באותו אבר
שדבוק בו בתולדתו אבל לא בשאר אברים ולכן אם נסרכה הריאה בשומן חלב טריפה וכן הוא מסקנ' הפוסקי'
והבי' נהוג ודלא כדברי הרמב"ם ורש"י דמשמע מדבריהם דשומן מהור סו"ס אפילו במקום אחר כתב באו"ה הא
דחלב מהור סותם היינו נקב ששעורו במשהו אבל נקב שיש לו שיעור לנקיבתו ולחשורו אינו [ג] בכלל סתם
נקב ואין סתימת שומן מועיל וכתב ב"י דשומן לאו דוקא דה"ה בשר נמי סותם ולחבי אמרי' הדור' דכנת'
שניקב אחד לחבירו כשר עד כאן לשונו:

מנחת יעקב

הסי' והפוסקי' שכתבו בן נפשיטות לא היה הדבר קשה עליו כ"כ:
כ"ל וסימן צ"ו. [א] דכל שומן עוף סותם. מהרש"ל ס"א
סי' נ"ב כתב שהסכימו לזה כל האחרונים
וחלילה לו לחלוק עליהם בלי ראוי מספקת אבל מ"מ אלמלא
בא לידי כה"ג לא הייתי אוכלו כיון ששומן העוף הוא רך אין זה
סותם אבל חלילה וחלילה לאסור לאחרים עכ"ל ועיין בתשובת
באר עשק סי' ס"א שכתב שאולי יש להחמיר בשומן חוזה הבא
מכח פיתוס דלא מקרי סתימה דאם תכחיש סופו להתפרק השומן
ובאמת הוא נגד משמעות סתימת לשון הפוסקים ועמ"ש סוף כלל
ל"ה: [ב] אלא באותו אבר שדבוק בו בתולדתו. ואתי' לאפוקי
ריאה הנסרכת לשומן חלב וכה"ג והטעם דהא אפי' חלב שדבוק
בו בתולדתו אינו סותם כיון דלא מהדק היטב וא"כ כ"ש חלב
טהור באבר אחר שאינו דבוק בו כלל וכ"כ הרשב"א וסה"ט
והרא"ש משא"כ בבשר מלינו גבי ריאה שניקבה ודופן סותמו
דכשרה אף שאינו דבוק בו וכ"כ הט"ז בס"י מ"ו ס"ק ג' והוא
פשוט ודלא כמשמעות הש"כ בס"י מ"ו ס"ק ד' שכתב דבשר לא
עדיף משומן שאינו סותם אלא א"כ הוא בתולדתו וק"ל ואולי גם
כוונתו לאפוקי אם הבשר אינו אללו בתולדתו רק שנסרך לבשר
אבל אם הוא אללו בתולדתו אף שאינו דבוק סותם אבל הלשון לא עדיף
וכו' לא משמע כן ול"ע: [ג] בכלל סתם נקב. וסי' באו"ה כמו מחול
וכד"מ כ' שלא ידעתי מה חילו' יש בין נקיבה מחול לשאר נקבים והט"ז
והש"כ בסיומן מ"ו פירשו דאשאר נקב מפולש אם סותם אפי' כל
שהוא סגי אבל במחול אם ניקב בסומכיה לריך סתימה כעובי דינר
זה משא"כ בשאר נקבים דבסתימה כל דהוא סגי עכ"ל ודוק:

הש"כ בס"י מ"ח ס"ק י"ד דמיידי שאין קורט דם מבחוץ דל"כ
אף בעובי צ"ה טריפה כמבוא' לעיל כלל י"ד אבל מ"מ בעינן
שם קורט דם עכ"פ מבפנים דל"כ אמרין שלא ניקב' כלל
מחיי' ואף דכתבאר לעיל דל"כ בקיפין בבדיקה דקורט דם היינו
בניקבה משני לדידס לפנינו כמבואר לעיל: [ד] ניקבו זה בלא
זה כשר. וכת' בתשובת באר עשק סי' ס"א דאם המחט לא ניקב
לחוך אלא שצמקום המחט יש לה בועה היוצאת לחוך וסביב
הבוע' מלא שומן כמנהג חוזה' מפוטמות דיש להטריף כיון שיש
בוע' ארוכ' שכוללת לחוך בודאי שכבר יצא שאלו העור חילון לא
ניקב לא נהיית' שם אותו בועה. (ואף דקי"ל אין סרכה ובועה
אלא בריאה ל"ל היכי דיש מחט שאני וכמ"ש לעיל כלל י"ד ס"ק
א') ובזרז הוא שאם היה מחתכמים לחתוך בכיון הבועה לשנים
היה רואים שער החילון נגוע ומוכה ואינו אלא קרום ולא עור
וכתב שם שגדולי הוראה נסו הדבר זה בנסיון גמול' דאם על
נגד מקום חודה של מחט יש שומן מלבד מה שסביבו בידוע שלא
יצא לחוך אך אם תראה השומן סביב המחט לבד ולא על חודה
בידוע שנק' לחוך עכ"ל: [ה] ושומן שעליו סותמו. ואף שעדיין
מחט תחוב לפנינו ג"כ השומן סותם כמ"ש החוסספית להדיא דף
מ"ט ע"ב ד"ה חלב חיה והוא הסכמת כל הפוסקים וכ"כ הש"כ
בס"י מ"ו ס"ק ב' והוא פשוט דלא כמ"ש בתשובת באר עשק סי'
ס"א בפשיטות בלי רא' רק מסברת עלמו וז"ל ועוד אני אומר
שדוקא כשהנקב בלי מחט נוכל לומר שהשומן סותם אבל אם המחט
על עמוד עמוד ותמיד נוקב קשה הדבר להאמין כי יסופר
שהשומן ימנע המחט או הקוץ מללאת עכ"ל ובודאי אלו ראה דברי

תם ונשלם חלק ראשון ספר תורת חטאת עם פי' מנחת יעקב